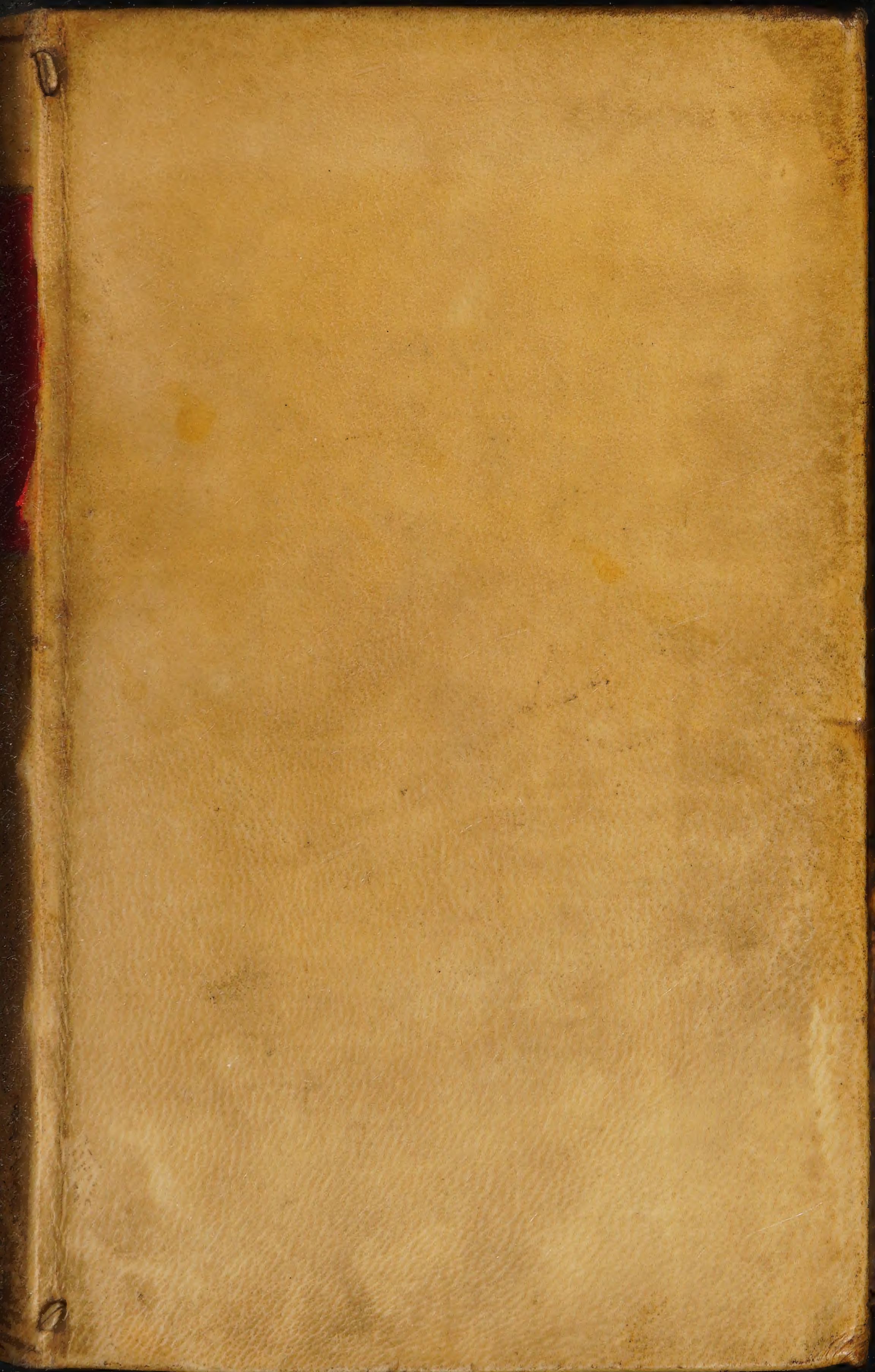
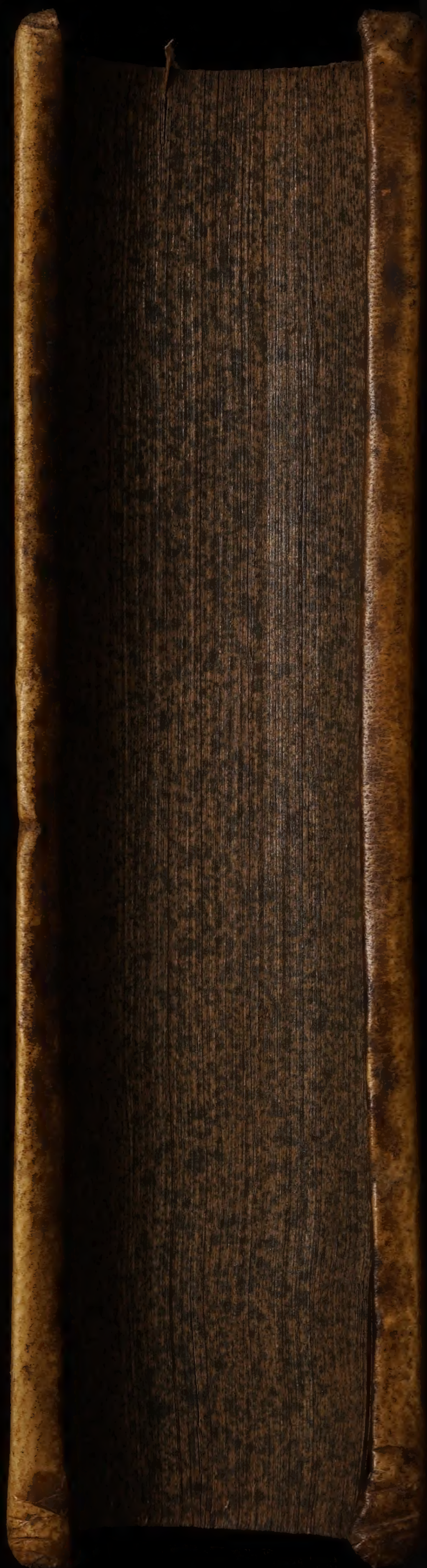

WILLICHIUS
DE
URINIS
1688

JODOCI WILLICHII
EXERCITATIONES
ET
PROBATIONES
DE URINIS
LIBRI IV.

I. De Judicatione Urinæ Inſpectæ.
II. —— judicio ex Coloribus.
III. —— de quantitate Urinæ.
IV. —— Contentis.

His acceſſere remedia plurima ex Urina deſumpta.

AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM WOLTERS,
Anno 1688.

DE URINÆ
Inſpectæ dijudicatione.
PARS PRIMA
CAP. I.
Cujuſnam Medicinæ pars eſt, Urinæ dijudicatio.

VRinæ dijudicatio, non contemnenda pars in ea medicinæ parte, quæ σημειοτική nominatur, comprǽhenditur, quæ utique per ſigna morbos, eorumque cauſas exquiſite indagare ſatagit. Sunt autem ſigna aut concoctionis, aut cruditatis. In ima alvo, egeſtiones, in genere venoſo, Urinæ, in membris ſpiritalibus, ſpiritus, ſignificant morbos & cauſas.

SCHOLÆ MEDICÆ DE URINIS HIERONYMI REUSNERI.

TRitum eſt vulgo dictum, ubi deſinit phyſicus, ibi incipit medicus. Quod omnes interpretantur de principiis, quę medico phyſicus ſuppeditat, Avicen. lib. 1. fen. 1. doct. 1. & 6. cap. 1. Et ſane non inepte, dummodo vocabulum Phyſici non adeo ſtricte ſumatur, prout hodie accipi ſolet cum Galeno lib. de ſanit. tuend. ad Thraſyb. cap. 28. Nam & de Mathematico intelligendum, ut, ſi quæras, cur rotunda & orbicularia vulnera, & ulcera, non

facile glutinentur, si præsertim corpus fuerit δυσελκὲς, licet omnia κολλητικὰ ἢ συμφυτικὰ medicamenta, & ἐπίδεσμον, qui fit fascia glutinatoria, adhibeas, Mathematicus respondebit, quia, ut circumferentia in circulo, sic labra in ulcere rotundo nimium distant, ac abhorrent à se mutuo. Omnis autem glutinatio per contactum fit.

Physica demonstratio ab effectu.

Quanquam etiam sententia illa, non absurde, de modo procedendi, intelligi posse videatur. Sicut enim Physicus utitur demonstratione signi, & effectus, si causæ ipsius subjecti sint occultæ, & per hanc demonstrationem in causæ cognitionem pervenit: Ita in medicina, omnis investigatio ab eo, quod sensibus perspicuum est, in abstrusas morborum causas, medicum deducit, quodque ortu & causarum ordine postremum existit, investigatione primum ocurrit, ut symptoma aliquod manifestum, seu signum, quod certis conjecturis in partis affectæ suspicionem nos pertrahit. Arist. 3. Ethic. Nicomach. cap. 3.

Genera symptomatum.

Signorum autem sive symptomatum (pro iisdem enim hæc usurpabimus, exemplo Galeni comment. Aphor. 12. lib. 1. nam, si quicquid sensibus nostris obvium est, quod aliud latens comitatur, signum illius fit, merito symptoma, quia conspicuum est, & interiorem, e quo fluxit, morbum indicat, signum vocabitur, Gal. in defin. medic.) tria sunt summa genera

genera: actio læsa, dum scilicet, aut non fit, aut male, & quidem hic, aut diminute, aut depravate excrementorum vitium, aut in substantia, aut qualitate, aut quantitate, & simplex corporis affectus præter naturam. His signis utimur, ad omnem corporis statum, quæque in eo eveniunt, cognoscenda, sive jam sit constitutio corporis salubris, sive insalubris, sive neutra. Maxima autem est signorum necessitas in statu contra naturam. Medicum enim non solum morbum, verum etiam illius naturam, differentias, modum generationis, locum affectum, causas, rationem solutionis, ad unguem perspectam habere oportet, monente Galeno 3 de symptom. caus. cap. 1. & Democrito in epist. ad Hippocratem. Ast horum omnium cognitionem, cum illa in intimo corporis recessu condita, sensus nostros effugiant, solis signis, tanquam certis rerum indiciis, mens adipiscitur, ut jam oculis cernantur, quæ antea magna obscuritate involuta jacebant. Gal. comm.2.lib.1 Prorrheticor. textu 3. lib. 1. de crisib. cap. 3. & lib.1. de loc. affect. cap. 2. & 3.

Recte igitur Urinæ dijudicatio, non contemnenda pars σημειωτικῆς statuitur, sine cujus interventu, nunquan medicus, in causæ morbi abstrusæ cognitionem perveniet. Ut mirum idcirco non sit, tam magnam in ea collocare fiduciam, non ex vulgo duntaxat multos, sed

An aliquid tribuendum sit Urinæ.

etiam ex doctioribus plurimos. ἰχώρματα enim, id eſt, humores, interiores cauſæ ſunt, ſanitatis quidem, ſi naturæ legibus tenentur; morborum vero, ſi de naturæ bonitate decedunt. Urinam autem eſſe excrementum ſecundæ concoctionis, quæ fit in venis, ubi ἰχώρματα ſunt, adſerimus, ut poſtea probabimus. Teſtabitur igitur de felici αἱματώσεως ſtatu, id quod Gal. quoque lib. de tot. morb. tempor. cap. 3. adfirmat.

An in morb. indicationes curandi à cauſa conjuncta petendæ.

Ita in morbis indicationes curandi à cauſa interiori primo petendæ. Cum enim accidens, nempe morbus ſemper indigeat cauſa efficiente, quæ ſit τὸ εἶδος ὁμόγονον, καὶ διδόμενον τὸ εἶναι τῷ ὄντι, ut Ariſtot. 11. cap. 2. poſter. analyt. & 7. metaphyſ. text. 59. ſcribit, pro explorato eſt, manente cauſa, morbi formam manere, illaque ſublata formam quoque auferri. Id quod prima requirit indicatio, quæ, quid ſit agendum, docet. Ut vero αἴτιον συνεχὲς, formam nempe morbi, recte & ſcite appræhendamus, atque ad hujus normam, indicationes θεραπευτικὰς apte inſtituamus. Urinas nos & auribus, & oculis captos in abdita venarum penetralia, ubi cauſa morbi ſedem habet fixam, & in naturæ myſteria ducit, dum quaſi digito monſtrat, cujus partis vitio, (à qua ſordes & inquinamenta, ſi qua inſunt, corradit, ſecumque rapit Urinæ), ſanguificatio minus finem conſequatur, naturæ convenientem, unde cauſa morborum.

Quibus,

Quibus, cum ipſa experientia, optima rerum magiſtra adſtipuletur, quis non obviis ulnis, matulas ægrorum Urina refertas excipiet? Partim, ut hinc anſam arripiat, certius judicandi de morbo, & ejus cauſa interiori, partim vero, ut, cum homines, quæ illis eveniunt, nobis præcognita vident, non ſolum artem ſacram extollant, illiusque profeſſores admirentur, ſed etiam facilius ſeſe ſuamque ſalutem illis committant, ad omniaque remedia toleranda promtos exhibeant. Ut de vulgi calumniis nihil dicamus, quibus ars noſtra, ſi quę alia, ſubjecta eſt, quas facile evitabit medicus, qui in hac palęſtra exercitatus, omnium diſpoſitionum corporis humani naturam, eventumque prænunciabit.

Porro ab Urina ſumuntur inprimis ſigna τῆς πέψεως, ἀπεψίας, σωτηρίας, τά δ᾽ ὀλέθρȣ δηλωτικά, ἢ κρίσιμα. Non tamen negandum eſt, inde peti quoque σημεῖα τὰ παθογνωμονικὰ, dum συνεισβάλλει τῷ νοσήματι. Id quod medici noſtrates plurimum obſervant. *Qualia ſigna ab Urina ſumantur.*

Reſtat quæſtio à Gentili quoque in comment. ſuper Avic. lib. 1. fen. 2. doct. 3. cap. 1. tract. 1. ventilata. Utrum à pulſu deſumta ſigna ſalutis, vel mortis certiora ſint, quam ea, quæ ab Urina? Quæ brevis & dilucide decidenda. Ut in iis, quæ igne elixantur, accidit, ita in corde intumeſcit, qui per ἕψησιν quandam coquitur, ſanguis. Illo intumeſcente, in arterias fervor *Utrum à pulſu certiora ſigna mortis ſumantur, quam ab Urina.*

& ſpirituoſus ſanguis derivatur, unde dilatantur omnes arteriæ; nam ſunt veluti totum quoddam cum corde, & cum totum redditur majus ſimul, ac acceſſerit pars, non poteſt una pars dilatari, quin eodem tempore dilatetur totum. Sine hujuſmodi amplificatione, non fieri poſſet diſtributio alimenti in omnes partes. Et hæc eſt διαςολὴ, quę fit à ſpiritu vaſa tendente, quo efflante in habitum corporis, & diſtributo ſanguine particulis, neceſſe eſt tumorem cordis, & vaſorum deſidere tamdiu propter pondus, donec novus ſpiritus iterum repleat ac diſtendat. Et hæc eſt συςολὴ, motus contrarius priori. Atque ideo hoc fit, cum, quod non ſit continua generatio eorum, quæ tota ſimul fiunt, tum, quod omne mutatum, mutetur prius, & quod mutatur, ejus aliquid prius mutatum ſit, ut Ariſtotel. 6. Phyſic. text. 2. 55. & 87. & 1. de cœlo text. 21. ſentit.

Quomodo fiat pulſus.

Si itaque vires cordis & anima vitalis conſtabunt, continua ſanguinis generatio in corde erit, continua partium nutritio, continuus motus cordis, continua aſteriarum pulſatio. Adeſt enim calor, efficiens pulſus, adeſt materia, alimentum effervescens, quod ſequitur motus cordis, adeſt finis, diſtributio ſpiritus vitæ, alimentique aderit quoque forma, elatio à ſpiritu, & reſidentia à pondere. Contra deficientibus viribus & facultate vitali allucinante, ut in moribundis, deficit paulatim pulſus, diminuta

dilata-

dilatatione, & aucta contractatione. Nam contractatio non fit à facultate animæ vitialis, fuligines expellendi gratia, uti Galenica Schola autumat, sed sequitur pondus corporis cordis, & arteriarum, quod pondus derelinquente spiritu, nihilominus superest, & destitutum sustentatrice, rectriceque anima, gravius, motu scilicet naturali, urget ac premit. Dilatatio autem continuam spiritus generationem sequitur, quæ in moribundis minima est, laborante vitæ officina.

Pulsus in sinistri brachii carpo tangendus.

Quis igitur ambiget, multo certiora signa salutis, & mortis à pulsu sumi posse, qui à fonte salutis procedit, quam ob causam, pulsum judicandum in sinistri potius, quam dextri brachii carpo censent, ut & ideo quoque, ne judicium propter hepatis, & fellis calorem interturbetur, quam ab Urina, cui nullum cum corde commercium, & quæ clarius jecoris, venarum, humorumque statum, quorum administratione corpus universum gubernatur, morbosque in his genitos repræsentat, quam vires, corporisque robur?

Cap. II.

DE NECESSITATE ET UTILITATE URINÆ.

Quot nam ſunt commoda Urinæ inſpectæ?

Cto ſunt præcipua. I. *eſt, quod ſit affectionum in jecore, atque venis certiſſimum judicium. Tympanites dividitur, vel dijudicatur ex cauſa, vel frigida, vel calida. Si calida eſt, tunc Urina rubet in hoc morbo, tunc calor hepatis eſt reſtinguendus, curatur quidem in principio & juventute, ſed ſi negligatur, non eſt curabilis. Si eſt cauſa frigida, facillimæ eſt curationis. Ita hepaticus, quando laborat ex calore, tunc virtus concoctrix laborat in hepate, & tunc ſequitur eos hydropicos fieri, in hoc morbo venæ meſaraicæ obſtruuntur, & ſic ſuccus ad neceſſaria per attractivam non attrahitur.*

II. *Facit ad patefaciendum mores hominum propter temperaturas. Nam ſi ſanus homo frequenter, (nam ſemel atque iterum certis de cauſis mutari poteſt) pallidam, aut ſubrufam cum craſſa ſubſtantia minxerit, pituitoſus erit. Si flava erit, aut ei proxima, cum tenui ſubſtantia, bilioſus, ſi ſubflava, craſſioris conſiſtentiæ, atrabilarius erit.*

III. *Urinæ inspectio ducit nos ad cognitionem morborum per consensum.*

IV. *Non solum monstrat morbum, sed etiam morbi causam.*

V. *Quia quatuor tempora morborum hinc quoque patefiunt.*

VI. *Indicat intentiones curativas.*

VII. *Quod per hanc fiat exploratio coctionis, & præsertim ejus quæ fit in sanguine & hepate.*

VIII. *Propter crisium dignotionem, atque hinc est vel salutis, vel mortis præsagium. veluti si Urina nigricat maxime, aut si viridis, & veneta, aut livida antecesserit, mortem prædicit, tanquam vitalis caloris extinctionem. Ita passea Urina, si diu permanserit, icterum dissolvi, judex Urinæ prædicet. Ita in febribus, si crassa micta fuerit, aut paulo post residet crassitudo, & attenuatur superne, aut crassa permanet, illic quidem parum inæqualis turbulentiæ superesse significatur, & morbum haud ita multo post coquendum, hic vero adhuc est reliqua in sanguine perpetua agitatio, & morbum vigere non est obscurum.*

SCHOLÆ.

NOrma ſcholarum noſtrarum ſit aurea illa Galeni lib. 2. de fac. natur. in fine cap. 9. ſententia. *Studium*, inquit, *eorum laudandum eſt, qui vel explanant recte dicta à ſapientibus, vel ſupplent, ſi quid omiſſum eſt ab eis.* Non enim fieri poteſt, ut quis idem incipiat, perficiatque. Contra culpandi ſunt, qui adeo ſunt delicati, ut nihil diſcere eorum, quæ recte ab aliis dicta ſunt, velint, & qui adeo ſunt ambitioſi, ut ſtudio novorum dogmatum, ſemper aliquid aſtute textant & cavillentur, partim ſponte prætereuntes, partim callide oppugnantes. Paucis itaque ſecundum hanc regulam philoſophicam Galeni, uſus hoſce examinemus. De primo certum eſt, ex Urina de omnium partium totius corporis affectibus minime fallax judicium fieri poſſe, præcipue autem iecoris, propter magnam venarum illic concurſum, tam in cava, quam gibba parte, non autem, quod hepar ſit principium & φλέσεως, & διοικήσεως venarum, quam hypotheſin admodum vacillantem, plurimi nobis ex Galen. lib. artis parvæ cap. 95. & 1. de uſu part. cap. 16. & Aretæo lib. 1. de cauſ. & ſign. Chronic. cap. 13. obtrudunt. Nos illorum ſententiam amplectimur, quorum Gal. com. 6. in Hipp. lib. 2. de nat. hum. mentio-

An hepar venarum origo.

mentionem facit, ut & Ariſtot. 2. de part. anim. cap. 9. & lib. 3. cap. 4. *Omnes venæ ſunt continuæ venæ cavæ, & cum ea conſentiunt.* Hippoc. lib. de locis in homine. *Hæc autem oritur vel è corde, vel è jecore. Sed non è jecore, ergo è corde.* Probatur aſſumptio ipſa αὐτοψίᾳ. Vena cava cordi adſiſtens, capaciſſimum è ſe ramum promit, qui membrana ſua, fere dimidiam cordis partem exterius ambire ſpectatur, & in ejus molem ſparſus exhauriri. Immo, ubi dextrum cordis ſinum involvit & veſtit, adeo magnus eſt, ut hunc multi non venam, ſed membranam dicere malint ex ſiniſtro venæ cavę pariete profectam, quæ mox ut cor attingit, in illius ſubſtantiam degenerat, prorſumque obliteſcit. Tranſgrediens vero diaphragma, poſteriori jecoris ſedi amplo ſinu excepta, tantum adnaſcitur. Et revera ibi tenuina potius capillamenta venæ cavæ conſpiciuntur, quæ, ſi quis voluerit cum trunco venæ cavæ in corde comparare, conferat ſane cum canibus catulos, & cum matribus hœdos. Nec cava tranſit cor, ut hepar perforat, cujus παρέγχυμα, ſi maceretur aliquamdiu in aqua tepida, contabeſcet & decidet, relicto retis cujuſdam ex innumeris venulis conſtantis, tenuiſſimo contextu penitus illæſo. Quod in vena cava à corde ſeparanda nunquam fiet, licet affuſo quoque aceto radicato (quod vel metalla duriſſima in liquorem ſolvit,) peraliquot menſes in fimo

magi-

magiſtrali, vel balneo Mariæ putrefacias, & in Pellicano circules. Et, ſi vena cava oriretur à jecore, omnes venæ haberent continuationem cum jecore, quod in vena arterioſa non fit, neque in venis toti meſenterio propriis, quæ ad glanduloſa quædam corpora finiunt, cum cæteræ omnes verſus portas referantur, ut ipſemet Galen.4. de uſu partium ex ſententia quoque Herophili ſcribit. Statuimus itaque recte, venam cavam originem ſumere è corde, nequaquam ex hepate, & neceſſario oſculis committi radicibus venæ portæ. In quem errorem quoque Galenus incidit, hæc negans. Nam cum intuitu perſequi nequiret tenuiſſimarum venularum ductum, pronunciavit non eſſe id, quod ipſe videre non potuit. Portę radices à capillaribus in extremo hepatis ambitu quaſi inchoatæ, ſenſim in majores colliguntur & creſcunt, donec prope verſus medium omnes in cavo jecoris in unum coëant caudicem, ubi primus in totum corpus ingreſſus eſt. Hæc continuatio vera eſt, non igitur iſtarum propaginum novus erit exortus, nec ideo dicendum, portæ venam primum in hepatis viſcere βλάστησιν nanciſci, ſed in corde ob cavam. Dein, qui fieri poteſt, ut ſanguis extra vaſa propria, cordis calore deſtitutus, aut non concreſcat & hinc corrumpatur, aut particulæ non agglutinetur? quomodo iterum in vaſa venæ cavæ aſſumetur? quomodo denique hepatis

An Vena portæ committatur orificiis venæ cavæ.

corpus,

corpus, tenuiſſima membrana veſtitum, continere humorem ſanguineum poterit, in tanto viſcere inſperſum? Quin admota fiſtula, ſi infles truncum venæ portæ, videbis, quoque una inflari venam cavam. Ut de ictericis nihil dicamus, in quibus bilis à veſica fellis obſtructa regurgitans primo inficit maxime ſanguinem venæ portæ, quæ deinde communicat ſanguinem venæ cavæ, cujus rami ad exteriora totius corporis tendunt. Vena igitur cava arbor eſt, quæ unica innumeros ramos per totum corpus mittit undequaque, qui ſanguinis & huic permixti ſeri ſunt vehicula.

Quare de omnibus morbis corporis ex Urina judicare poſſumus, quia omnes venæ ſunt continuæ venæ cavæ, & ab illa oriuntur, non autem eſt diverſa coctio venæ cavæ & venæ portæ, non igitur diverſum quoque judicium ex Urina de partibus, ad quas rami venæ portæ deferuntur, ab iis, quibus vena cava propagines communicat, uti Galeni opinio perperam videtur adfirmare. *Omnium venarum una concoctio.*

Potus autem, (quem ut ichoris, ita quoque Urinæ materiam primam judicamus, ut poſtea probabitur) defertur in ventriculum, inteſtina, venas meſaraicas, venam cavam, venas emulgentes, renes, ureteres, veſicam. Et hæc communis eſt via. Verum videmus, cum ſtrenue in calefacta bibulorum arena deſudamus, ſtatim nos reddere Urinam crudam, nihil aut omni-

omnino parum à potu aſſumpto differentem. Jam ſi propoſita via ad veſicam illa Urina deturbaretur, magnam certe mutationem adipiſceretur. Gal. 3. de fac. nat. cap 15. hujus rei cauſas has proponit, primam qualitatis convenientiam, dum propter hanc partes circa ventriculum avidius potionem arripiunt, præſertim ſi ſit vinum, quod juxta eundem comment. aphor. 18, part. 2. τάχιστα καὶ ἀθροώτατα nutrit. Secundam, humoris tenuitatem, cum tenuia citius & facilius digerantur. Tertiam, vaſorum laxitatem. Ultimam trahentis facultatis renum robur, ſeu, (quod melius eſt) naturæ ſerum expellentis virtutem. Verum hæc opinio, cum non videatur ipſum rhombum attingere, quem deſcribere conamur, compendiarii alii ſeceſſus inveſtigandi, qui ſunt arteria trachæa, arteria magna, arteriæ emulgentes, veſica. Licet autem Hippoc. lib. 4. de morbis, ut & Eraſiſtratus apud Plutarchum, multis machinis hanc arcem demoliri conentur, longe tamen plures ſunt rationes, quæ faciunt, ut huic opinioni palmam tribuamus, quam exoſculati ſunt, Plato in Timæo, Plutarchus ſympoſiac. Decad. 7. problem. 1. Aulus Gellius noctium Atticarum lib. 17. cap. 11. Gal. 8. de placit. Hippoc. & Platon. cap. ult. & lib. 2. de ſimpl. medic. facultat. cap. 17. & com. aphor. 17. part. 2. Aliquid itaque potus ad pulmones deferri, his rationibus tam ἀπὸ τοῦ διότι quam ὅτι ductis moti,

An aliquid potus in pulmones deferatur.

pro

pro explorato habemus.

I. Si canem ad eam ſitim redegeris, (quod facile conſequeris, nam natura ſiccum eſt animal,) ut aquam nigro colore tinctam bibere cogatur, & mox thoracem aperias novacula acutiſſima per σέρνον recta traducta, nigro colore infectos pulmones deprehendes.

II. Natura non fruſtra tam amplas emulgentes arterias condidit, ſed hanc ob cauſam, ut magna ſeri portio per eas percolaretur.

III. Idem Galeni experimento paret. Nam ſi quis copioſam aquam in os recipiat, deinde vero reſupinatus orificium gutturis paululum aperiat, (hoc enim in noſtra poteſtate eſt ſitum,) ſentiet aliquid potus illabi, quod titillabit, & ſi paulo id copioſius ſit, tuſſim excitabit, quæ diſcuſſo potu, ſæpiſſime titillationem aufert.

IV. A potu, propter humectatos pulmones, melius procedunt ἀποπλύσματα ἢ πλυελισμοὶ. Hinc quoque ſputum e pulmonibus tuſſi rejectum, colorem vini refert, quod modo bibimus.

V. Dicitur in communi proverbio. Cantores amant humores. Et hercle recte. Nam cantores aliqui adeo amant cantharos, ut rectius à cantharis, quam canendo nomen derivent ſuum. Cum nimia in canendo contentio vocis conſumpta humiditate, aſperitatem inducens, vocis gratiam obſcurat, gutture ſæpius vino, aut nobili

nobili Torgensium Zytho irrigato, cantores admodum delectantur, & dulcius octavas suas, & decimas quoque si modo prata bibant, canunt. Unde, ex sententia poëtæ, *fluit melius post pocula sermo.*

VI. In lipothymia infuso in os vino Malvatico, aut aliqua aqua moschata, momento recreatur cor. Nulla autem est alia via, per quam tam cito possit permeare ad cor, quam per arteriam trachæam & magnam.

VII. Nonne solemus affectus pulmonis, ut tussim & infarctus, curare potionibus, & eclegmatis? Certe necesse est, ut aliquid illorum in pulmones deferatur. Ideo quoque medici exhibent hic viscida & tenacia, ut oleum amygdalarum dulcium recenter extractum, cum saccaro Candi, item eclegma sanum & expertum de pineis nucleis, & similia, Item in expectorando Spiritum Vitrioli rectificatum, & circulatum eo usque, donec violæ odorem referat, omnisque rosionis sit expers, miscent cum oxymelle, vel alio serapio, ut, cum tenuium admodum sit partium, diutius inhæreat ori, quo majori copia in pulmones extillet. Sic Gal. lib. 1. de facult. aliment. cap. 29. *utitur oro... cum melle, ad crassos thoracis, ac pulmonis humores expurgandos.*

VIII. Peripneumonici sæpissime per semitas Urinarias ingentem puris copiam mingunt. Via est hæc, de qua Gal. 6. de loc. affect. cap

II

per ſiniſtrum cordis ſinum, in magnam arteriam, indeque in arterias emulgentes, renes & veſicam. Idem in pleuriticis accidit, quorum pus non ſolum per venæ appellatæ ſine pari ramulum à Fallopio obſervatum expurgatur, qui in ipſummet ſiniſtrum emulgentem inſeritur, verum etiam per hos ductus. Raro enim pleura afficitur inflammatione, quin etiam in conſenſum rapiat pulmones vicinos. Id quod non tantum ſymptomata multa, ut tuſſis, & ſputa quamplurima, quæ ex illa membrana exangui ſecundum Galenum lib. 2. de facul. nat. cap. 3. nequeunt prodire, teſtantur, verumetiam ipſa cadaverum ſectio docet. Contra Hippocrates nos his telis petit.

In pleureſi pulmones quoque laborant.

I. Pulmo cavus eſt, & eſt in ipſo fiſtula, quæ faciunt ad formationem vocis. Si autem potus deferretur in pulmonem, fieret obſtructio, & ſic impediretur vox. Reſp. Transfuſa portio potus, per interiorem arteriæ tunicam exudat, ut pulmones irrorentur, non autem, inſtar gurgitis, qui concitato impetu fertur, repente totus per mediam fiſtulam irrumpit. Gal. com. aphor. 17. part. 2. Atque idcirco nec tuſſim irritat, nec ullum penitus, vel titillationis, vel obſtructionis ſenſum efficit, dum blande per trachæam illabitur.

II. Procedit potus in gulam & ventrem, & ex his in reliquum corpus diſtribuitur. Ergo non in pulmones.

III. Si potus ferretur in pulmonem, non autem ventriculum, cibi redderentur ſicci, nec concoquerentur, propter meliorem ciborum confuſionem & ſequeſtrationem impeditam, ſicuti in Spagiricis deſtillationibus addimus aquam.

IV. Medicamenta alvum ſubducentia, in potu ſumpta, extra ventrem procederent, nec ſuperne, aut inferne dejicerentur.

V. Purgantia pulmones exulcerarent, propter σαλαγμὸν, & pituitam capitis in pulmones deſcendentem.

VI. Homines vino nigro repleti, nigra quoque recrementa excernunt, quod indicium eſt, potum ſeu vinum per ventrem ad inteſtina demitti.

VII. Allium, rutam, cepas, raphanum, comedentes, reddunt, ſecundum Galenum quoque lib. de attenu. victu. cap. 1. Urinam male olentem. Quæ demonſtrationes omnes evincunt, potum potius in ventriculum, quam pulmones ferri. Ad has ſex argumentationes breviter reſpondemus, cum Platone & Galeno, maximam partem potus deferri ad ventriculum, quia ſecundum Hippoc. lib. 4. de morbis, contigua eſt & annexa ipſi ventriculo, gula hominis, noctes atque dies patens & hians janua. Nihilominus tamen etiam aliquam portionem in pulmones deferri, conſtanter adfirmamus.

VIII. Si potus deferretur in pulmones, his oppletis, homo neque respirare, neque loqui posset, & sequeretur ignis animalis φθορὰ per σβέσιν. Idem testatur experientia, quod aliquando hinc tanta tussis excitetur, ut strangulationis & suffocationis immineat periculum. Resp. ex Plutarchi sententia, hoc tum demum fieri, cum tanta fuerit potus copia, ut spirituum viam occupet. Ideoque natura sagax ἐπιγλωττίδα, membranam cartilaginosam, laryngis orificio superposuit, situ tertiæ, cartilagini artænoidi contrario, quasi moderatricem, obicem & operculum, prohibendi, admittendive, quod ex salutis usu foret, ut radice sua, edulia quidem omnia defenderet ab arteria, dorsoque in stomachum detruderet, potum autem partiretur inter stomachum & pulmonem, & quidem, ut pedetentim influeret. Et hæc causa est, quod aves ἐπιγλωττίδα non habeant, quoniam non trahendo, aut sorbendo, sed potius immerso rostro, potum paulatim transmittendo, irrorant & humectant arteriam. Potus autem tussim non excitat, juxta sententiam Galeni lib. 2. de simpl. medicam fac. cap. 17. quia protinus rapitur ab instrumentis, & facile quocunque distribuitur, nec spiritus vias coacervatus infarcit. Nam mox à cordis sinistro ventriculo, aër humore plurimo madens excipitur, hinc in arteriam magnam mittitur, ab hac in arterias emulgentes. Ut hinc appareant me-

dicorum nostrorum nugæ, qui ex Gentili super Avic. lib. 1. fen. 4. cap. 1. Paragr. 15. clamant, pulmonem fortissimis indigere remediis ratione distantiæ, opus enim esse, ut hæc prius transeant per venas mesaraicas, & postea ad hepar deveniant, hinc ad cor, tandem ad pulmones. Mirum est ipsos non addidisse saphenam, áut basilicam. Ultimum argumentum Hippocratis est, si ad pulmones deferretur lac, non posset nutrire infantes. Hujus solutio, licet ex dictis pateat, hoc tamen addemus, idipsum redargui exemplo phthisicorum, qui solo lactis, maxime autẽ humani usu, è mammillis hausti, curantur saluberrime. Gal. lib. 5. methodi, medend. cap. 12. & lib. 7. cap. 6. scribit, Euriphonem, Herodotum & Prodicum, tantam in lacte ad corpora tabidorum reficienda fiduciam habuisse, ut etiam illos, qui phthoë contabuerant, ex ipsa mulieris papilla lac sugere juberent. Unde necessario convincitur, lac quoque in pulmones, quorum morbus phthisis est, deferri. Quanquam non negemus, ex continuo lactis usu, sanguinem, qui ad pulmones defertur, posse contrahere qualitatem lactis. Ex his Sole meridiano clarius est, Urinæ maximam vim esse, præter affectus jecinoris & renum, in judicãdis difficillimis pulmonum & arteriarum morbis. Quæ notatio, cum ab autore nostro omissa sit, brevibus pertexenda fuit, sicuti & sequens. Recepta est à Galenicis opinio, nullo modo

An ex Urina morbos nervorum cognoscere possimus.

modo ex Urina de affectibus nervorum, ut paralysi, tetano, spasmo, posse judicium fieri, quod videlicet materia in nervis hærens, per nullas semitas, ad venas emulgentes, devenire possit, cum illi è cerebro secundum ipsos, hæ vero ab hepate oriantur, neque mutua fruantur societate. Horum vestigiis, posteri pio zelo, mancipiorum instar, insistentes, contra illam Chimæram, ne quidem mussitare, ausi fuerunt, perpendentes admonitionem Aristotelis lib. 6. Ethic. Nicomach. cap. 11. ubi vult, seniorum pronunciationibus, & opinionibus absque demonstratione, non minus quam demonstrationibus attendendum esse, quia namque ex ipsa experientia usum habent, & principia intuentur. Quæ res fecit, ut nemo hactenus (quod sciamus) Camarinam movere, & quæstionem hanc vel perfunctorie duntaxat, veluti canes è Nilo bibunt, aggredi voluerit, An nimirum ex Urina morbos nervorum cognoscere possit sagax medicus. Nos dubii hujus, ardui sane, veritatem, si ulterius progredi non licebit, penicillo saltem adumbrabimus. E cerebri priore, ut molliore parte, nervos sentientes originem ducere, è posteriore vero, & ex spinæ medulla, movẽtes nervos derivari, omnes fere cum antesignano suo Galeno lib. de odorat. instr. cap. 2. sentiunt. Et perperam sane. Licet autem hæc opinio, adeo validas in illorum animis radices egerit, ut nullo rationum bipalio evelli

posse videatur, non tamen de cæpto viæ cursu,,, solius veritatis desiderio moti, deflectemus,,, hinc exorsi, quod nervus nihil sit aliud, quam vena, quæ in nervi naturam in cerebro degeneravit, vas ad spiritus, sive floris sanguinis vehiculum in extremas & longinquas partes,, pro sensu & motu destinatum. Cum autem de venarum statu & morbis, ex Urina, conjecturam facere possimus, quid impediet, quo minus ex eadem, de nervorum quoque affectibus, aliquid certi pronunciemus? At hic insurget contra nos Davus quidam, vino Hippocratico ebrius, qui strenue vociferabitur, propositionem vel non esse consonam principio κατὰ παντὸς, vel non convenire ponti asinorum, vel demonstrationem habere nimium remotam, & longe difficiliorem, quam ut illam cerebro suo turbulento assequi valeat. Verum aliquantisper edormiscat hoc villi, donec fumis discussis, & σκληροφθαλμία ablata, ipsam hominis naturam penitius rimari possit, & subita metamorphosi ex Davo Oedipus fiet. Cerebri usus est, ut cum ex sanguine in corde fervente tenuissima pars sublimatur, sua frigiditate eam temperiem sanguini præstet, quæ faciat, ne optima pars sanguinis in auram evanescat, & sic officium sentiendi, & movendi intercipiatur. Hippoc. lib. de carnib. Aristot. 2. de part. anim. cap. 7. Gal. lib. 2. de temper. cap. 3. Avic. lib. 3. fen. 1. cap. 2. quamvis lib. 1 fen. 1

Nervus est vena.

ſen. 1. doct. 3. cap. 1. contrarium doceat. Simile videmus accidere in deſtillationibus Spagiricorum, qui fiſtulam, ſpiræ inſtar variis anfractibus recurvam, ſpiritus recipientem, vaſi coaptant, in quo aqua frigida continetur, cum ne vitra recipientia, propter nimium ſpirituum fervidorum impetum (præpedito nempe effluxu propter ſigillum Hermetis) frangantur, tum vero, ut hujus refrigerationis beneficio, temperati ſpiritus, placide ſe phlegmati in recipiente inſinuent.

Sanguis autem ille, cum ſit tenuis & ſyncerus, ideo circa cerebrum capillares, ac frequentes venæ ex cava & aorta ſparguntur, quæ illi ſanguini ſint ad cerebrum deferendo. Harum illæ, quę ad caput feruntur, calvariam ingreſſę, partim πλέγμα δικτυοειδὲς, multiformi nexu, citra tamen ullius membranę copulationem, reti aſſimilem contextum ſtruunt inter os σφηνοειδὲς, & duram meningem, partim vero ſinus craſſæ membranæ conſtituunt, è quibus vaſa ſanguinis in tenuem membranam ſparguntur. Ab his membranis, tenui quidem extrinſecus, illo vero plexu intrinſecus, tenuiſſimas cerebrum venulas recipit, quæ cerebri ſubſtantiam ingrediuntur. Hæ licet in cadavere minus conſpicuæ ſint, ſic tamen oſtendi poſſunt, ſi quis cerebrum animalis paulo ante jugulati ſciſſum comprimat, ſanguinis ſubſtantia ex venulis, (alias extra vaſa ſanguis incorruptus ſervabitur

quod ἀδύνατον) minutissime infinitis locis exudare cernitur. Hæ venulæ si in cerebro desinerent, nec ulterius ad distantia sensus & motus organa deferrentur, inutiles fuissent. Gal. 1. de sympt. caus. cap. 8. & lib. de rig. tremor. & palpit. cap. 3. & 5. Quid enim opus cerebro tanta copia sanguinis temperati, quem certe preparat aliis partibus? Deinde, si nervi, aut non sunt venæ, aut cum venis non continui, quod Galenus sentit, necesse est, ut exeat è vasis sanguis spirituosus, in laxam & viscidam cerebri substantiam, quæ illum facile imbibet, & phrenitin generabit, & postquam semel egressum habuerit ex tunicis continentibus, in nervos reassumatur, aliisque vasis iterum claudatur. Hem, quale hoc est, ἐπικαπεράσαι? Quod nullo pacto fieri potest, cum natura spiritus sit dilatari & diffundi undequaque non autem cogi. Quæ hic tam admiranda & occulta (hac enim excusatione calva utuntur) erit ἀναστόμωσις? Ut de corruptione extra vasa futura, nihil dicamus. Continuas igitur aut easdem oportet esse venulas ingredientes cerebrum, & ex eodem egredientes ad sensuum instrumenta. Nullum vero aliud corpus egredi videmus è cerebro, præter nervos. Nervi igitur nihil aliud sunt, quam venæ in naturam nervosam mutatę, ut recte sentit Arist. 3. histor. anim. c. 3. & 5. Videntur autem nervi prope cerebrum ideo candidiores, quia venulas illas, propria quodam-

Nota causam errati Galenici.

modo

modo ſubſtantia exutas, natura, cerebro quaſi tomento fulcire voluit, non autem, quod ſubſtantiæ ſimilitudine originem referant. Hiſce adſtipulatur ipſa quoque experientia. Quoties paralyſis deſinit in colicam, intermittentes febres, articulares morbos, & hi affectus contra in illam? Pro explorato habemus, colicam, febres & arthritidem, materiam habere hærentem in venis, paralyſin vero in nervis. De modo maxima hic controverſia. Plurimi materiæ morbificæ tranſpoſitionem inculcant. Hæc ſi admitti deberet, neceſſe eſſet, ut materia colicam faciens raperetur in cerebrum, ſi in nervos pervenire deberet, qua ſolum in nervos via patet. Quod ſi contingeret, quibus non ſymptomatibus cerebri lethalibus, tales expoſiti eſſent? Immo illos tunc bene valere capite cernimus. Deinde, cum ſecundum ipſos venæ cum nervis non ſint continuæ, afferant modum, quo illa materia ex oſculis venarum, quæ inter tunicas inteſtinorum inſeruntur, poſſit ſurſum, contra naturalem motum, tam longinqua via, ſine certis canalibus, in nervos ſeſe inſinuare. Qui erunt ſatellites, qui humorem comitabuntur, ut extra vaſa prolapſus & fluctuans, neque dextrorſum, neque ſiniſtrorſum, ſed recta linea (vah abſurdum abſurdorum) in ſolos nervos, virginis modeſte inſtar, pedetentim & placide ſe conferat? Quidam hunc medium terminum invenerunt, ut dicerent, omnia ſublunaria eſſe poroſa, &

Quomodo paralyſis in colicam deſinat.

probant, quia videmus, ſi quis infundat vinum in cyathum ligneum ſiccatum, aliquam vini portionem ſeſe in poros cyathi inſinuare, item ſpongia attrahit in ſuos poros aquam, terra item Sirii fervore exucca reddita, poros voraciſſimos aperit, omnemque humorem in alvum recondit. Nonne igitur omnia ſublunaria poroſa? Ergo & corpus humanum, quod refertum eſt poris quamplurimis. Quid igitur obſtat, quo minus humor ille faciens colicam, per poros illos ſeſe in nervos inferat, paralyſinque creët? Vah nugas nugaciſſimas. Inductione iſta Ariſtotelica non pertrahent in ſententiam ſuam Tityrum, aut aliquem Melibæum, qui neſcit, ad inductionem neceſſario requiri omnium ſingularium ſimilium veritatem & conſenſum, (oſtendet enim ruſticus ille miſer, & ſimplex, tam acuto Logico, marmor, ſaxa, ſilices, metalla quam plurima, niſi à Spagiricis ſint ſoluta, & alia multa ſublunaria carere poris) multo minus Philoſophum, qui paulo acutius ipſas rerum naturas ſcrutatur. Deinde, ut demus hoc illis, corpus humanum eſſe σπογγῶδες, quid hoc ad materiam paralyſeos? ubi eſt medius iſte terminus? Urgent illos priores aculei. Materia ex vaſis ruet, non concreſcet, per occultos poros materia illa craſſiſſima, lenta, rancida, & viſcida, ſurſum feretur contra ſuam naturam, è vaſis elapſa, à nervis hoſpitio excipietur. An non hic pons eſt aſinorum? an non hæ demon-
ſtrationes

ſtrationes, & medii termini ſenſum ac pænam deſiderant? Sed non eſt mirum, cum corpus humanum ſit admodum poroſum una cum calore, diebus præſertim Canicularibus, poris nimium laxatis, rationem exire. At utinam hyems tandem aliqua veniret, quæ efficeret, contrahendo poros, ne ratio, ἢ ἡ ἐκ λόγυ κρίσις tam crebro è cerebro evolaret. In cujus tamen locum πυκνωτικὰ φαρμακὰ ſubſtituantur.

Alii, cum viderent has tricas, ex Gal. 4. de rat. vict. in acut. com. 27. & Fernel. lib. 5. Pathol. c. 3. duplex genus paralyſis propoſuere, unum, cujus cauſa in nervis conſiſtit, alterum, in vaſis, quorum repletione & conſenſu nervi partium refrigerantur, & ſpiritu influente ac facultatis commeatu deſtituuntur. Quæ ſententia cum non minus à ſcopo aberret, quam prior, recte dicimus, Colicam in Paralyſin deſinere, cum continuo ductu materia ab inteſtinis per venas in cerebri venulas, quæ nervi ſunt, fertur. Ex hiſce omnibus, complexionem hanc neceſſario inferimus, ex Urina nervorum quoque affectus cognoſci poſſe, cum ex illa pateſiant morbi venarum, quarum ramuli tenues & capillares ad cerebri baſin delati, in nervos degenerant, ut luculenter eſt modo demonſtratum.

Alter uſus eſt, quod ex Urina in temperamenti, & ex hoc in morum cognitionem pervenire poſſumus. Quo ſenſu omnia illa accipienda, quæ ab Ariſtot. 7. Politicor. cap. 13. de mutatione *An mores à temperamento.*

mutatione morum, in medium afferuntur. Et revera morum quædam semina nobis inferuntur, naturę primordiis consentanea, quę si quis velit tollere ac corrigere, Æthiopem citius album reddet. Ingeniti enim temperamenti tanta vis est, tantum robur, ut nullis artibus, aut disciplinis prorsus mutari, multo minus è statu suo deturbari possit. Nam corpus nostrum, non tantum ex mollioribus particulis, quę cum sint patibiles, & ad modum ceræ flexibiles, facile à sua temperie decedunt, sed etiam ex solidis conflatum est, quibus cum propter fibras firmissimas plurimum insit firmamenti & roboris, nulla vi sic labefactari possunt, ne ingenium & corporis priorem naturam redoleat. Calor & humiditas faciunt ad multi seminis generationem, Gal. lib. 2. de temper. cap. 2. Semine multo generato fit priapismus, & genitalium titillatio ac pruritus. Huic libidini si non frænum injiciat metus pœnæ, vel disciplina, erumpet in actum, & fiet scortator. Calor præterea facit tales audaces, & bellicosos. Unde, ex sententia quoque Arist. 2. Politic. cap. 7. videtur, qui primus fabulatus est, non irrationabiliter Veneram Marti conjunxisse, quoniam omnes hujuscemodi homines proni sunt ad Venerea, illisque obnoxii. Idem de invidia, quæ omnium vitiorum fædissimum apte à Galeno lib. de cogn. cur. an. morb. c. 7. appellatur, dicendum. Hæc, ira concepta, in commotionem &

æſtuationem ſpirituum incidit, quam evidens ſiccitas excipit. Hic æſtus erumpit per linguam maledicam, cum non habeat juſtam cauſam inferendi manus. Ut egregie invidia ſit arbor, cujus radix, eſt malevolentia, cujus frondes, ira & odium, cujus flores, irriſio & contemptus, cujus fructus, æmulatio & detractio, cujus folia, livor & pallor. De hiſce ex Urina pronunciare poſſumus. Si Urinæ corona erit craſſa & aquoſa, frigidius cerebrum indicabit, unde tales ſomnolenti, timidi, ignavi, hebetes, indociles, fluxilis memoriæ depræhendentur. Sic, ſi fuerit corona flava & tenuis, indicabit cerebrum calidius, hinc illi erunt iracundi, vegetes, audaces, temerarii, inconſtantes, ingenioſi. Quam ſententiam Plato nobis quoque reliquit, οἵ τε ὀξεῖς, inquit in Theæteto, καὶ ἀγχίνοι, καὶ μνήμονες, ὡς τὰ πολλὰ καὶ πρὸς τὰς ὀργὰς ὀξύρροποί εἰσι, καὶ ἄττοντες φέρονται, ὥσπερ τὰ ἀνερμάτιστα πλοῖα, καὶ μανικώτεροι, ἢ ἀνδρειότεροι φύονται. οἵτε αὖ ἐμβριθέστεροι, νωθροί πως ἀπαντῶσι πρὸς τὰς μαθήσεις, καὶ λήθης γέμοντες. Qui vehementi ſunt natura & calidiore temperamento, ſunt ingenioſi & memores, ſæpenumero etiam ad iracundiam vehementi quodam impetu proni, & exultabundi varie deferuntur, nō ſecus ac naves retinaculis minime ſuffultæ, & inſaniores verius quam fortiores natura ſunt comparati. Qui contra graviori ſunt naturæ indole, ſegniores quodammodo ad diſciplinas capeſſendas accedunt, & obliviosiores exiſtunt. Quod cum Platone Gal. quoque com. 39. in Hipp. l. 1. de nat. hum.

& Gentil. in Avic. lib. 1. fen. 1. doct. 4. cap. 2. asserunt. De similibus idem esto judicium.

De aliis usibus nihil est, quod annotemus, cum ipsorum veritas sit omnibus nota, præterquam de septimo, addamus documentum notabile Fernelii lib. 3. Pathol. cap. 15. quo asserit, Urinam, quæ nullo renum vitio sit inquinata, non semper sanguinis & succorum ejus coctionem, & conditionem ostendere. Nam Urina nonnunquam citrina, crassa & turbida mejitur, & detractus sanguis nihilominus exquisite purus conspicitur, ut in quartana persæpe, & in tertiana intermittente, atque in ictero, cum bilis in venas prorumpens, sanguinis tantum sero permiscetur, ipso sanguine non infecto. Unde turpiter errant, qui ab Urina crassa & rubra protinus mittendum sanguinem clamitant. Est & nonnunquam Urina, & colore, & substantia, & hypostasi secundum naturam, cum tamen detractus sanguis colore, & substantia vitiosus appareat. Id fere contingit in statu & ante crisim continuarum febrium, cum perfecta est Urinarum coctio, nec dum tamen natura ullam noxii humoris vacuationem est molita. Sed hæc rariora sunt.

Quid medico agendum, ut Urinam humanam ab aliis Urinis, & liquoribus discernat.

Sæpissime medicos, juniores inprimis, decipiunt, & irrident mulierculæ, dum ipsorum peritiam exploraturæ, Urinam vaccæ, vel aliorum

rum ſubjugalium, quæ longe craſſior eſt humana, judicandam offerunt. Huic malo ut ſuccurratur, notandum, liquores hoſce ſimiles Urinæ humanæ eſſe, hydromel, ſyrupum acetoſum, jus cicerum, aquam crocomyrrheam, Urinas bovis, ovis, capræ, capreoli, aſini. Quę omnia ſolo odoratu diſcernuntur. Non autem decet, immittere naſum aquilinum in matulam, ſed ſequenti modo apte fieri poteſt. Fingas te, aperta matula, velle aliquid in Urina videre, admotis oculis, una cum naribus, percipies momento vaporem & odorem humanæ Urinę proprium. Aut ſemoto vitri regumento, collum illius manu una apprehende, altera fundum, hinc manum ſummam naribus admove, ſimulans, te velle tergere aliquantulum, ſed modeſte, naſum, & ſic deprębendes fœtorem Urinæ. Et hę cautiones maxime locum habent, cum in Urina nullum ſedimentum apparet. Illud autem experimentum de corpuſculis in Urina natantibus, nullius eſt momenti. Quot enim inveniuntur Urinę, in quibus nil tale conſpicitur?

TABULÆ OCULIS SUBJICIENTES

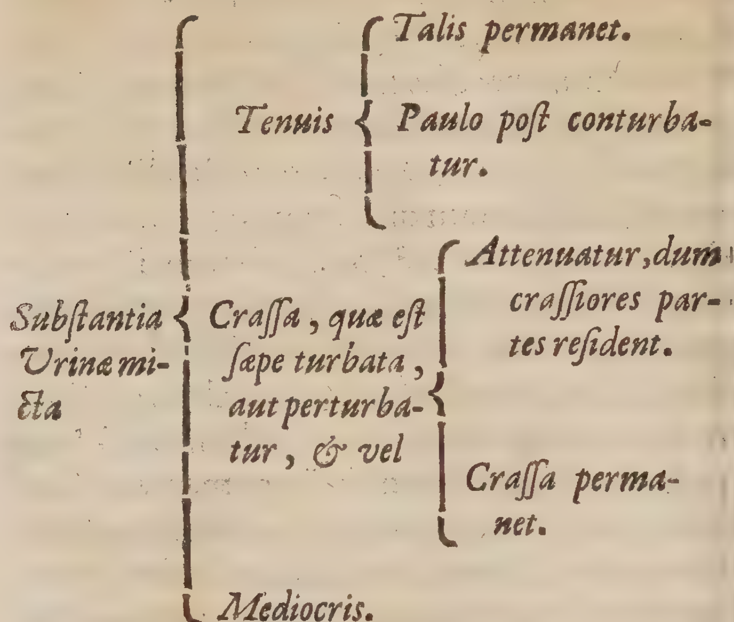
Ideam totius Doctrinæ.

Tres ſunt, in alitudine corporis Urinæ, regiones.

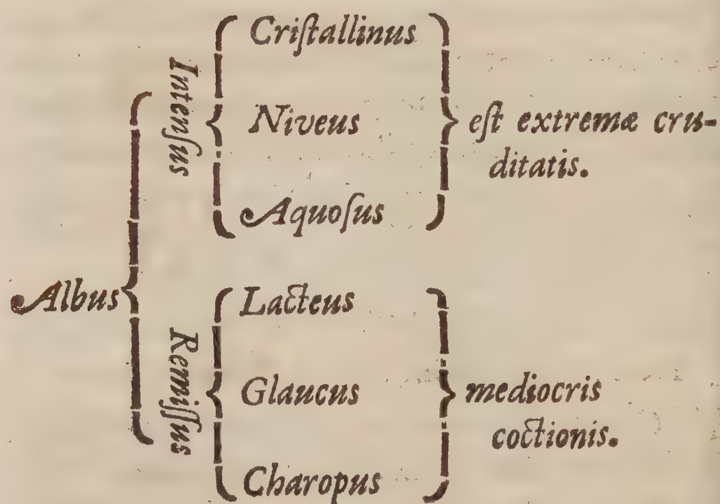
I. *Caput, Suprema aut regio, aut ſuperficies.*
II. *Venter, Ima, quæ eſt matulæ fundus.*
III. *Pectus, Media, quæ intra ambitum utrumque continetur.*

I. SUB-

I. SUBSTANTIA.

II. COLOR.

Subpalli-

Subpallidus, apud Actuarium subspiceus, hic tingitur à bile.

Pallidus, Actuario spiceus.

Subrufus, aliis subfulvus, aliis, & Actuario subaureus, hic est temperata coctio.

Rufus, fulvus, aureus Actuario, Græce πυῤῥὸς

Subflavus Actuario subcroceus.

Flavus, Actuario croceus, Græce ξανθὸς.

Subrubeus *Rubeus,* ἐρυθρὸς.

Vineus. *Passeus.* *Venetus.*

Viridis. *Oleaceus.* *Lividus.*

Niger.

SUBSTANTIÆ ET
coloris copulatio.

Tenues { *Albæ. Pallidæ. Rufæ. Flavæ.* } *Crassæ* { *Albæ. Lacteæ. Charopæ, Subrubeæ, cum sedimento, vel* { *Crasso. Subrubeo, & lævi.* } *Rubeæ. Nigræ,* }

III. QUANTITAS

Quantitas { *Multa. Pauca. Mediocris.* }

IV. CONTENTA.

Substantia contentorum. { *Tenuis.* / *Crassa.* / *Mediocris.* } *Eadem est aut* { *Lævis.* / *Aspera seu divulsa.*

Eorundem {
- *Color.* { *Niveus.* / *Subpallidus.* / *Pallidus.* / *Flavus.* / *Subrubeus.* / *Cruentus.* / *Venetus.* / *Lividus.* / *Niger.*
- *Quantitas* { *Multa.* / *Pauca.* / *Mediocris.*

CONTENTA IN SUMMA regione.

Nubes, *Nebula,* νεφέλη.

Bullæ
- *à loco, in*
  - *Tota superficie.*
  - *Corona, quæ sæpe non est.*
  - *Medium corpus vergentes.*
- *à situ*
  - *Perpetuatæ.*
  - *Dispersæ.*
- *à colore*
  - *Concolores.*
  - *Aureæ.*
  - *Albæ.*

Pinguedo. *Puncta oleacea.*

CONTENTA IN MEDIA regione.

ἐναιωρήματα, suspensio, sublatio, sublime, submentum.

IN TERTIA REGIONE

πόστασις, sedimentum, subsidentia.
- *Orobea & ervalis.*
- *Furfurea.*
- *Laminea, πεταλώδης.*
  - *candida.*
  - *Rubea.*
- *Similacea.*

Capilli.
Pus.
Sanguis.
Arenulæ & alia quædam.

Cap. III.

DE DEFINITIONE

U R I N Æ

Quid est Urina?

Aliis est Urina, sanguinis intra ve-nas colatura. Aliis est serosa quæ-dam humiditas. Et sicut est serum in lacte pars aquosa & tenuis, tan-quam sanies diluta, ita & aquositat sanguini, ut sit fluxibilior, est permixta, quæ re-dundans, vi naturæ excretricis, per venas emul-gentes, ex cava vena, derivatur usque in renes ubi veluti per incerniculum in ureteres, & ex i in vesicam fit fluxio. Atque sicut vesica bilis redun-dantem bilem ex jecore attrahit, & splen atram bilem, ita venæ emulgentes, serosam humiditatem exugunt, & tanquam superfluam, alio propter excretionem propellunt.

S C H O L Æ.

IN omni generatione & mutatione substantiali, semper resecantur par-tes quædam supervacuæ, quæ for-mæ introductionem in materiam subjectam impedire possent. οὐδὲν γὰρ ἐκ παντ γίνεται, καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς ὑπὸ τέχνης δημιου-γημένοις. οὐδὲν γὰρ ἂν ἔδει ποιεῖν. νῦν δὲ τὸ μὲν ἡ τέχνη τῶν ἀχρήστων ἀφαιρεῖ, τὸ δὲ ἡ φύσι inqu

In omni generatione sunt excrementa.

quit bonus Ariſtot. 3. de gener. anim. cap. 11. ulla res ex tota re generatur, ſicuti & in iis fit, uæ ab arte elaborantur. Quod ſi ſecus ſe haeret, non requireret aliquam operam. Nunc tem inutile ſi quid ſit, id aut à natura, aut ab te detrahitur. Omnis vero generatio eſt adetio novæ formæ, & ἀγωγὴ ad ſubſtantiam. ova autem forma, quia nova eſt, novum & iverſum à priore forma, materiæ apparatum eſiderat, & remotionem partium veteris foræ, quæ advenienti formæ non quadrant.

Porro concoctionem cum Ariſt. 4. Meteol. cap. 2. & Gal. 1. de fac natur. cap. 8. ad enerationem referimus. Nec abſque ratione. έψις γὰρ ἐςὶ τελείωσις ὑπὸ τȣ̃ φυσικȣ̃ ϗ οἰκείȣ ερμȣ̃, (à quo ἡ ἀρχὴ τῆς τελειώσεως συμβαίη) ἐκ τῶν ἀντικειμένων παθητικῶν, ταῦτα δ' ἐςὶν, οἰκεία ἑκάςῳ ὕλη. Ideoque, ὅταν πεφθῇ, πετεείωταί τε ϗ γέγονε. Concoctum eſt perfectum genitum. Perfectio autem intelligitur de futu, ſive ſuccedente forma. Nam, etiamſi panis in ɛtriculo mutatus corrumpi videatur, dum priinam ſaporis, odoriſque gratiam non ſervat, uti iſtonicus credidit, teſte Celſo in pręfat. lib. 1. fit men ibi τελειώσις, quatenus panis vertitur in ıylum, longe nobiliorem ſubſtantiam, ex qua la, ſicut & ex virium pręſtantia, concoctionis, ve ἑψήσεως ſalubritas ponderanda eſt & ęſtianda. Hinc τὸ τέλος, τοῖς ἡ φύσις ἐςὶ. ἡ φύσις δὲ, ὑ λέγομεν, ὡς εἶδος ϗ ȣ̓σίαν. Nec credendũ eſt,

Concoctio eſt generatio.

Galenum in alia fuiſſe opinione, cum coctionem definit eſſe alterationem nutrientis in propriam qualitatem ejus, quod nutritur, 2. de fac. nat. cap. 4. 3. de ſympt. cauſ. c. 3. & 3. de facult. natur. cap. 7. Per alterationem enim non intelligit eam, quæ fit per qualitatis depoſitionem & mutationem in contrariam qualitatem, eodem manente ſubjecto, ut lib. 1. de ſemine cap. 14. & lib. 1. de fac. nat. cap. 6. vult, ſed ſpecificam & primam ab eo lib. 1. de humo. commen. 1. dictam alterationem, quæ fit, cum ex ſpecie alia ſpecies inducitur, depoſita veteri natura. Sic ex cibis generatur nova ſubſtantia chylus: ex chylo, ſanguis, quæ omnia, ſepoſita priſtina forma, prorſus novam adipiſcuntur. Forma certe chyli eſt alia, quam ſanguinis, & tamen ſanguis ex chylo fit. Supererunt igitur ſemper quædam τὰ περιττώματα, quæ, cum non poſſint adſimilari, vel vegetationi non ſervient, & ideo nullius uſus ſunt, in animalis corpore, vel ipſi impedimento erunt. Etſi enim ſecundum Gal. lib. 3. de temp. c. 2. & lib. 4. de ſimpl. medicamen. fac. cap. 10. alimenta ſubſtantia ſua convenire debeant nutriendo corpori, nihil tamen ejuſmodi nobis apponi in menſa poſſe, autor eſt idem 1. de ſanit. tuend. cap. 3. è quo comeſto, & in ſubſtantiam partium nutriendarum vertendo, nulla penitus pars, tanquam περιττεῦόν τι, reſecanda ſit. Ob quam quoque cauſam, tot concoctiones, &

Alimenta non ſunt prorſus ſimilia nobis.

altera-

lterationes necesse est subeat cibus, antequam ctu alat. Idem testatur experientia. Nam quoidie excernimus multas esculentorum & potuentorum reliquias, per alvum, vesicam, nares, palatum, &c. Quam excretionem concinne Arist. 1. de gener. anim. cap. 28. dicit salutarem, cum excrementnm corpori sit ideo contrarium, quod assimilari nequeat, licet calor diu, multumque in ejus elaboratione frustra sese exerceat. Arist. 4. de part. anim. cap. 2. Gal. 2. de facul. nat. cap. 12. Unde ἔνδεια τῆς τροφῆς, ϗ μάρανσις, cum nova calori nativo in pabulum suggeri nequit ἀναθυμίασις. Et hæc non tantum de absoluta ista coctione intelligenda, in qua id quod coquitur, priorem amittit formam, ut meliorem naturam nanciscatur, sed etiam de altera specie, quæ est γένεσις κατὰ μέρος, cum tantum res dicitur causa quantitatis, vel qualitatis concoqui, salva manēte substantia ipsius subjecti. τοῖς δ' εἰς ὑποκειμένην τινὰ μορφὴν τὸ τέλος ἐστὶ τῆς πέψεως; ὅταν τοιονδὶ γένηται, ϗ τοσονδὶ τὸ ὑγρὸν, ἢ ὀπτώμενον, ἢ ἑψόμενον ἢ σηπόμενον, ἢ ἄλλως πως θερμαινόμενον. τότε γὰρ χρήσιμόν ἐστι, ϗ πεπέφθαι φαμὲν. Sic vocamus Urinam coctam, tali consistentia, tali colore, & talibus contentis apparentem, quæ indicant, tam fuisse caloris nativi vim, ut τελείωσιν inducere potuerit, quæ est quædam adæquatio, per quam crassiora attenuantur, tenuiora incrassantur, ὁμογενῆ ϗ ὁμόφυλα conjunguntur, ἑτερογενῆ

Duplex πέψις.

Urinæ coctio.

ὀργῇ vero ſecernuntur, ex ſententia Ariſt. 4 Meteor. cap. 3. Thaddæi Florentini ſupra 11 Prognoſt. ſent. 13. Galen. lib. de tot. morb. tempor. cap. 6. συμβαίνει δὲ τοῦτο πάσχειν ἅπασιν, ὅταν κρατηθῇ ἡ ὕλη καὶ ἡ ὑγρότης. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ὁριζομένη ὑπὸ τῆς ἐν τῇ φύσει θερμότητος. Si autem Urina non eſſet dictis conditionibus prædita, philoſophus diceret, calorem non ſatis potuiſſe materiam illam coquendo perficere, ex qua Urina extunditur. διὸ καὶ ὑγιείας σημεῖα ταῦτα τοι αὐτά, καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήσεις, καὶ ὅλως τὰ περιττώματα, καὶ λέγεται πεπέφθαι, ὅτι δηλοῖ κρατεῖν τὴν θερμότητα τὴν οἰκείαν τοῦ ὑγροῦ. Quo quid clarius dici poteſt? Quanquam & hæc ad πέπανσιν commodiſſime revocari poſſunt. ἐστὶ δὲ ἡ φυμάτων, καὶ φλέγματος, καὶ τῶν τοιούτων πέπανσις, ἡ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ πέψις. Et πέπανσις ἐστὶ πέψις τις. Apparet ſimilitudo.

De numero coctionum, & cujus excrementum ſit Urina.

Quare, cum cujuslibet coctionis, ſua ſint excrementa, ſequitur, tot eſſe genera excrementorum, quot ſunt coctiones. De numero igitur coctionum, & in quam claſſem Urina ſit collocanda, videndum. Coctio certa corporis temperie, (à qua omnes actiones, & functiones ſecundum Galen. lib. de ſub. fac. nat. proficiſcuntur) perficitur, quæ facit, ut cibi, dum exquiſite permiſcentur, & mutantur, depoſita omni qualitatum exuperantia, in illum mediocritatis ordinem recidant, qui ſit naturæ alendæ idoneus. Variam igitur partium temperiem, varias

quoque

quoque ſequetur coctio, varium excrementum. Nam nulla eſt in homine pars, ſive ſimilaris, ſive diſſimilaris, cujus natura & temperatura non differat à natura, & temperatura alterius Gal. 1. de fac. nat. cap. 3. τρέφεται ἕκαστον μόριον ἐξ οἰκείας αὐτοῦ τροφῆς, ἣν ὀρθῶς ἂν εἴποιμεν εἶναι κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ, inquit recte Galen. commen. aphor 17. part. 2. Una quælibet idcirco pars, coquet ſibi ſuccum cognatum, membrana ſuum, arteria ſuum, lien ſuum, qui alteri parti minus conveniet. Hanc innumeram coctionum, ſeriem, medici non inepte cancellis hiſce incluſerunt, ut ſit triplex coctio, ventriculi, venarum, & habitus corporis, Gal. lib. 3. de ſymt. cauſ. cap. 1. lib. 3. de temper. cap. 1. aphor. 15. lib. 1.

I. Coctionem in ventriculo fieri, nullis fibrarum adminiculis, ſed proprio, ingenitoque ſive influente calore, (non enim duplex hic calor eſt) adeo certum eſt, demonſtrationem non deſideret. Præparatio cibi fit in ore, dum dentibus ibi conſtructis manditur, & volubilitate linguæ ita molitur, ut non levem converſionem accipiat. Hinc maſticatio ab Ariſt. 2. de part. anim. cap. 3. nuncupatur nullius quidem concoctionis cauſa, ſed adjumentum duntaxat. Cibi enim illa minutatim diviſio facit, ut calor facilius conficiendo opus ſuum expediat. Hujus primæ coctionis reliquiæ quæ potentiam χυλώσεως, & venarum meſeraicarum exuctum effugere, quia nullius uſus exiſtunt, in

colum inteſtinum & rectum à natura deturbantur. Excrementum hoc dicitur Græcis κόπρος καὶ ἀπο πάτημα, Latinis ſtercus.

Inteſtina chylificant.

Cum autem dicimus, ventriculum facere χυλὸν, non excludimus inteſtina, in quibus re vera alimenta perfectiſſime elaborantur, quæ exiguum tantummodo coctionis veſtigium (ſi quis lynceis oculis rem rimetur) in ventriculo acquiſiverunt. Qua in ſententia, præter Areta. lib. 1. de cauſ. & ſign. Chronicor. morbor. cap. 15. eſt quoque Ariſtotel. 2. de part. anim. cap. citato, & Gal. 3. de fac. nat. cap. 4. item Averroës ſuper Avicen. partic. 1. Cantic. 72. Idem αὐτοψία ἀνατομικὴ καὶ χειρουργικὴ, & rationes ex limpidiſſimis Sapientiæ laticibus, ſcaturientes evincunt. Nam experientia ipſa redarguit, falſum eſſe Galenum, qui 3. de fac. nat. cap. 4. ſcribit expreſſe, ventriculum poſt aſſumptos cibos, undequaque eos complecti, illiſque adhærere, (quam ob cauſam & quidam ventriculo rotundam, & globoſam figuram communicatam dictitant) pylorumque eo tempore ad unguem eſſe clauſum, at conſummata coctione, ventriculum cerni motu complexus moveri, inteſtinorum ritu, pylorum autem recluſum. Si cani exhibeas panem, & horis duabus, vel tribus elapſis illum ſeces, in ventriculo panem offendes pauxillum, ob maſticationem, à priore forma & natura mutatum, in inteſtinis vero χυλὸν perfectum, τὴν

ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σύστασιν, τῶν ὑπὸ θερμότητος πεφθέντων. Pylorus enim, janitor ille, cujus munuseſt, prolabentia è ventriculo alimenta cohibere, non adeo exacte clauditur, ut ne quidẽ acus tenuiſſimæ aciem tranſmittat, licet duo illa glanduloſa tubercula, πυλωρῷ intus aſſiſtentia, enixe laborent, ut cibo, non niſi exquiſite comminuto, omnem viam & exitum præripiant. Quoties, cum frigidum haurimus potum, à cœna, frigoris vim manifeſte in inteſtinis momento percipimus? Ita è vulneribus hypochondriorum, quæ ad omentum & gyros inteſtinorum uſque penetrant, cernimus nonnunquam chylum profluere, nondum conſtitutionem perfectam adeptum. Quo etiam referimus illos, quibus per laxatum umbilicum cibi nondum penitus mutati exeunt. Et quod diſcrimen eſt, inter ſubſtantiam ventriculi, & ſubſtantiam inteſtinorum? an non inteſtina æque obtinent duplicem tunicam, colore ſimilem ac ventriculus? Unde δωδεκαδάκτυλον, quod protinus ab ima ventriculi parte, omnium arctiſſimum enaſcitur, (quamobrem & ἔκφυσις appellatur) nullis anfractibus eſt intortum, quorum uſus in jejuno, ileo, cæco & colo inteſtino hic eſt, ne alimentum confeſtim & ſubinde elabens, gulæ, inſaturabiliſque abdominis ſervituti nos manciparet. Melius igitur cibi è ventriculo in duodenum, cum nulli gyri impediant, excident, & in hoc tamdiu moram trahent, donec

nec χύλωσις absoluta fuerit. Prȩterquam, quod vix verisimile est, tantam à voracibus Sycophantis, & Gnathonibus deglutitam ciborum diversorum colluviem, à solo ventriculo, (cujus amplitudo, secundum Hippocrat. lib. de structur. homin. quinque palmorum capacitatem non excedit,) contineri posse. Unde necessario hanc complexionem inferimus intestina chylificare, ut & ventriculum, & stercus esse tam ventriculi, quam intestinorum excrementum, etiamsi Gal. 3. epidem. com. 6. part. 2. in alia sit opinione. Et tantum de prima concoctionis officina. Transeundem jam ad alteram, quæ est αἱμάτωσις, & θησαύρισμος sanguinis, vitȩ thesauri. De hac magna est controversia. Quidam censent, illam carni hepatis, quam παρέγχυμα nominant, adscribendam. Gal. l. 4. de usu part. cap. 12. & lib. 3. de fac. nat. cap. 13. & medici ex nostris plærique, qui non verentur, pro Galeno, vitam pacisci. Alii contra multo rectius profitentur, naturam venis, sanguificationis vim indidisse, neq; illas tantum ὑποδοχὰς esse humoris alterandi. Gal. quamvis sibi minime constet, ut est hominis Græci ingenium, idem plurimis in locis testatur, ut lib. 2. de fac. nat. cap. 9. lib. 2. de fac. aliment. cap. 6. lib. 4. de usu part. cap. 12. & 10. lib. de differ. morb. cap. 3. Andreas Vesal. summus ille anatomicus & acutissimus naturæ scrutator lib. 3. anatom. cap. 1. Laur. Joubert. Decad. 1. Paradox, 4. Jacob. Schegkius

Venæ sanguificant

kius lib. de primo ſanguificationis inſtrumento. Plurimæ venæ & arteriæ exiles per hepatis ſubſtantiam diſſeminatæ ſunt, quas illius παρέγχυμα partim cava, molli & inæquali ſuperficie, eminentiis organorum ſubditorum congruenti amplectitur, ſtabilit ac fulcit, partim calore ſuo tanquam pulvinari, fovet, promovetque αἱμάτωσιν, eo modo, quo ἐπίπλοον, & lien coctionem ventriculi juvant. Hę venæ neque ab ipſo parenchymate pendent, (ſeparari enim tuto maceratione vel elixatione poſſunt) neque ab ipſo oriuntur, ſed potius hoc ab ipſis. Prius enim fuiſſe oportuit fluidum ſanguinem ex propaginibus illic effuſum intra ejus tunicam, quæ illic ex peritonæo in morem veſicæ efformata fuit. At quod poſterius γενέσει eſt, non poteſt principium eſſe ejus, quod prius γενέσει eſt. Quomodo igitur caro iecinoris ἐπιῤῥέηλον δύναμιν venis communicabit? Item, cum ſecundum Galeni decretum, venæ portæ oſcula non communicent cum oſculis venæ cavę, quomodo ſanguis ex vena portæ in hepate, derivabitur in venam cavam? Oportet, ut extra vaſa in ſpongioſam hepatis carnem ruat, neque tamen concreſcat, aut imbibatur.

Et quaſi venæ meſeraicæ non obtinerent energiam, ſanguinem abſque parenchymatis auxilio fabrefaciendi, quo omentum, pancreas, inteſtina, meſenterium & vicinæ partes aluntur. Nec eſt, quod obganniant, chylum in meſeraicis rubeo

Sanguis venarum meſeraicarum perfectus.

rubeo quidem imbui colore, ſed qui ὑπόγεχφλω tantum, non τελείωσιν ſanguinis comitetur. Aſpectus ipſe demonſtrat hoc falſum eſſe, ſi quis tantum cum laniis verſetur. Abſolutiſſimus ſanguis eſt. Alias quoque ſequeretur hoc abſurdum, partes illas imperfecte nutriri. Neque ideo licet inferre, τελείωσιν hanc in meſeraicis, mixtione remeantis perfecti ſanguinis per truncum lienarem venæ portæ fieri. Nulla enim videtur hic ratio, qua demonſtretur, nam quam primum chylus meſerei venas attingit, fit ſanguis. Concludimus igitur, naturam in venarum fabrica & ἀλλοιωτικὸν ὄργανον τοῦ αἵματος, & τόπον ejuſdem intendiſſe. Hunc ſanguinem venæ, dum tanquam canales, pro alimento in extremas & minutiſſimas particulas deducunt, ſubinde magis coquunt, donec eam perfectionem nactus ſit, ut cambium fiat, & actu nutriat. Quo autem facilius diſtributio hæc alimenti procedat, ſanguis in convexo jecinoris, tenui & aquoſo ichore perfunditur. Hujus pars utilior, & mitior, una cum ſanguine in venas defertur, & ſanguinem jam coctione, & fibrarum copia craſſiorem redditum diluit, & tanquam vehiculum expedite in graciles & perquam anguſtas meſenterii, & jecoris venas, adeoque extrema corporis deducit. Quod natura quoque in ipſo fœtu obſervavit. Venarum enim uteri, per quas ſanguis ad embryonis nutrimentum defertur, dextra à ve-

à venæ cavæ trunco, ſiniſtra ab emulgente ſiniſtra explantatur, ut ſcilicet majori ſeri copia jecori, ſive placentæ fungoſæ uteri ſuppeditata, facilius in tenuiſſima umbilicalium venarum capillamenta eſſet ὄχημα τῆς τροφῆς. Ob hanc quoque diſtributionis cauſam potum adſumimus, ut & ideo, quo melior cibi confuſio & ſequeſtratio fiat, ceu chimici in deſtillationibus addere ſolent aquam, aut alium liquorem ſtillatitium convenientem, denique, ut partes, & συνδεσμώσιες, ac συγχονδρώσιες blande irrigentur, ne continuo motu areſiant. Quo triplex illa potus diviſio apud Gentil. in Avic. lib. 1. fen. 3. doct 2. cap 7. referenda, cum dicit, potum eſſe vel commixtivum, qui debet fieri inter edendum, cum omnis digeſtio fiat per commixtionem, vel delativum, qui debet fieri jam facta & completa concoctione, vel denique ſitis extinctivum, qui quocunque tempore, in ſiti convenit. Potus autem non abſolute intelligendus pro eo, quod abſque maſticatione deglutitur, & cum fluidum ſit, ſecundum partes plures dividitur, citoque in nutrimentum tranſit, ſed pro quibuſvis rebus potulentis, quæque in ſe aliquam humiditatem habent reconditam, quo ſenſu uſurpatur ab Hippocrate, teſte Gal. com. aphor. 11. part. 2. Hic humor, poſtquam vehendi munere perfunctus eſt, quia alendo corpori minime accommodatus, tanquam περιττεῦόν τι partim per venas eaſdem, non quidem

Cur potus ſumatur.

Potus triplex.

ſuo

ſuo impetu, aut renum & veſicæ attractione, ut perperam Gal. credit, ſed venarum, ob moleſtiam illatam expellentium vi, in renes, & hinc per ureteres in veſicam detruditur, fitque Urinæ materia, partim vero per cutim erumpit, & quidem vel inſenſibiliter, per διαπνοὴν λόγῳ θεωρητὸν, attenuatus nimirum vi caloris & ſpiritus in halitum, vel ſenſibiliter abſumitur, ſpecie exſtillantis aquæ per poros cutis. Galen. 1. de ſanit. tuend. cap. 12. & 4. de rat. vict. in acut. morb. ſent. 17. Hippocr. lib. de aliment. Quanquam non negari poſſit, aliquam ichoris partem, ſtatim ſanguine in venam cavam tranſſumpto, in renes ſecerni. Id quod in vinolentis videmus, qui pleni rimarum ſubinde mingunt potum vix mutatum, cum gravet naturam, & alterari nequeat.

Urina excrementum concoctionis in venis.

Ex his itaque manifeſte conſtat, Urinam eſſe excrementum ſecundæ concoctionis, quæ fit in venis. Quo etiam bilem, & omne aliud αἷμα ἰνοσῶδες, παχύτερον, ὑγρότερον, λεπτότερον, μελάντερον, ac omnino θολερώτερον referimus. Quorum illa per alvum, horum maxima pars per Urinas ſecernitur, materiamque hypoſtaſi præbet, ut infra probabitur.

Ichor eſt pituita.

Quæ etiam cauſa eſt, ut Ariſtot. 2. de part. anim. cap. 4. 1. de gener. anim. cap. 18. & 3. hiſtor. animal. cap. 19. ἰχῶρα ad pituitoſum excrementum revocarit, cujus duas ponit ſpecies, unam, φλέγμα, τὸ ὑδατῶδες αἵματος,

crassius

craſſius ac ἄπεπτον, & περίττωμα quidem verum χρησίμης πρώτης τροφῆς, & αἵματος χάριν, quod ulteriore coctione in alimentum cedere poteſt. Alteram ἰχῶρα ſpeciatim dictam, tenuiorem & ἀκράτηλον, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἰχῶρα, ut puta ἄχρηστον, cujus ideo deſperata πέψις eſt, quod in naturam prorſus aqueam degeneraverit, neceſſario idcirco per Urinas & ſudores excerni debet. Huic ſententiæ videtur quoque Cels. lib. 2. cap. 12. aſſentiri.

Lien non eſt receptaculum melancholici excrementi.

Quod de hepate diximus, idem de liene dicimus: quem nequaquam receptaculum craſſiſtius & fæculenti ſanguinis facimus, quem ipſe denuo elaboret ad ſui nutritionem id autem, quod nutritioni ipſius eſt ineptum, in ventriculum transfundat, ut ſua aciditate conſtringendo, ventriculi actiones roboret, & cibi ppetitum excitet, quemadmodum plerique rum Gal. lib. 2. de facult. natur. cap. 9. lib. 1. de umor. commen. 1. lib. de atra bile cap. 7. aliisque infinitis locis exiſtimant. Sed lien αἱματοποίησιν juvat, dum τὰς ἰκμάδας τὰς περισσὰς vertit, ne copia & frigiditate ſua, venarum ctionem interturbent. Vnde Ariſt. lienem όθον ἧπαρ, & ὥσπερ ἀντίζυγον hepati, 3. de part. nimal. cap. 7. & 4, vocat: Plato vero, referene Galeno lib. 4. de uſu part. cap. 7. τοῦ ἥπατος κμαγεῖον, autor denique lib. de reſpir. ſanguifiationis organum eſſe ſignificat. Cui ſententiæ, ræter Aretæ. lib. 1. de cauſ. & ſign. Chronic.

cap.13. & Alexandrum Aphrodiſ.ſect.2.probl. 44. Hippocrates quoque ſubſcripſit, dum lib. de morb. fœminar. affirmat, lienem ſuſcipere à ventriculo ichores, (quo alias lib.4. de morb. & lib. de aëre aq. & loc. ὕδωρ & ὕδρωπα nominat,) cùm ſit ἀραιὸς, καὶ σπογγοειδὴς, κείμενος κατὰ τὴν κοιλίαν. Hinc, (ut alias demonſtrationes hujus aſſertionis Achilleas omittamus, quod videlicet lien capacitate & vaſis tam craſſo ſucco aptis deſtituatur,) idem Hippoc. lib. de intern. affect. dicit, medicamenta quæ dantur ad lienem, per veſicam debere purgare, item in lib. de extern. affect. bilioſiss qui magnum lienem habent,& ideo mali coloris ſunt, malaque contrahunt ulcera, vult Urinas ſubduci. Quo reſpiciunt etiam medici noſtrates, dum σκελοτύρβην, ſive εἴλεον αἱματίτην Hippocratis lib. de intern. affect. curare volunt. Exhibent enim διουρητικὰ & quæ ſudores promovent, dum vident, atrabilarem illam fæcem longe ſpiſſiorem eſſe, quam ut ſurſum aſcendens gingivas erodere, & cum frigida ſit, ulcera χειρώνια, non ſecus ac affluxus acrium humorum, aut nimius uſus τῶν ῥυπτικῶν, καὶ τμητικῶν, procreare, & ſic Scorobutum inducere poſſit. Galen. 3. de loc. affect. cap. 5. & 7. & lib. de atra bile cap. 2. Et certe, cum venæ ſanguificent, cur αἱματοποίησις deneganda innumeræ illi ſoboli venarum & arteriarum, quas recipit lien? Hujus excrementum ſuper vacuum

Scorobuti in ratio.

vacuum, tam craſſum, quam tenue, partim per hæmorrhoidas, partim per arterias ſplenicas ad renes expurgatur.

Et hinc vera reddi cauſa poteſt, cur in phiala una ſanguinis arterioſi plus contineatur ſeri, quam in phialis tribus ſanguinis venoſi. Alii reſudationem afferunt. Alii occultas oſculorum venarum, & arteriarum ἀναστομώσεις. Sed, præter illos ductus, quos ſupra de pulmonibus, in quos defertur potus, attulimus, hæc vera hujus rei cauſa eſt. A vena portæ, rivuli complures venarum, in ventriculum & inteſtina figuntur. Hæ venæ, concurſu ſuo, magnum truncum venæ portæ conſtituunt, qui bipartito finditur, quaſi in duos ramos diremptus, una ſua parte, & quidem ampla, in partem convexam iecinoris, multiplici ramorum ſerie, ſeſe inſinuat, quibuſdam in ipſam iecoris ſubſtantiam hiantibus, quibuſdam vero recta in venam cavam deſinentibus. Alter ramus in lienem mittitur, cujus venæ quamplurimæ capillares in tranſitu, ventriculi fundum petunt. Hujus ramuli quidam in lienis ſubſtantiam hiant, & ibi diſperguntur, ubi plurimę & grandes viſuntur arteriæ, ab aorta paulo ſupra arterias emulgentes ortæ, quidam evidenter committuntur oſculis ramificationi arterię aortæ. Cum itaque lien ſit fons ſanguinis feroſioris, & in eo plurimæ ſint venæ, quæ ex ventriculo ichores hauriant, plurimæ item ſint arteriæ,

Cur in arteriis plus ſeri, quam in venis.

grandiores venis, ſemper hiantes, cauſa apparet, cur in arteriis plus ichoris contineatur, quam in venis.

Et tantum de ſecunda coctione, quæ fit in venis, cujus excrementum eſt ὖρον, οὔρεον ſive οὔρημα, Latinis Urina, & Lotium. Reſtat tertia & ultima coctio, quæ fit in ſingulis partibus, dum ſecūdarii iſti humores, in partium ſubſtantiam concedunt, illique aſſimilantur perfecte. Hujus ſupervacanea ſunt, quæ per ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν, vaporis ſpecie, exhalant: ſudores item, reliquiæ ſeroſi humoris, quæ demum poſt hanc tertiam partium elaborationem ejiciuntur, ſputa, mucus, βλέννα ἢ μύξα, & ſimilia.

DE MATERIA URINÆ.

DE materia Urinę, varię apud varios non obſcuri nominis autores ſunt controverſiæ. Quidam cenſent, hanc eſſe potum alteratum, & ſpoliatum tantum ſuis accidentibus, colore, odore, ſapore. Alii, præter potum, ſerum ſanguinis illi commixtum. Prioris opinionis adſertores ſunt Ariſt. 1. de generat. anim. cap. 18. ſect. 2. probl. 21. & probl. 33. & ſect. 13. probl. 1. Hipp. lib. 4. de morb. 4. de rat. vict. acutor. tex. 88. Plato in Timæo Avicen. lib. 1. fen 1. doct. 4. cap. 5. circa finem. Gentil. in Avic. lib. 1. fen. 2. doct. 3. tract. 2. cap. 1. Gal. lib. de atra bile cap. 2. 5. de uſu part. cap. 16. lib. 1. de fac. nat. cap. ult. ubi

adverſus

adverſus Lycum Macedonem, ſectæ Eraſiſtrateæ aſſeclam, diſputat. 6. epidem. com. 5. text. 15. Hieronym. Mercurial. lib. de Urinis cap. 3. Poſtriorem ſententiam tuentur Hippoc. in Coac. prædict. Ariſt. ſect. 2. probl. 3. Gal. 1. de tuend. valet. cap. 12. 3. Epidem. comm. 1. text. 5. in arte parva cap. 94. & 99. lib. 2. de facult. natur. cap. 2. lib. de tot. morb. tempor. cap. 3. Rationes jam utriusque partis breviter ponderandæ, ut veritas illuceſcat.

Prioris opinionis fautores hiſce nituntur fundamentis. *Potum eſſe materiam Urinæ*

I. Videmus animalia illa, quæ vel nunquam, vel parum bibunt, deſtitui veſica, neque Urinam colligere. Hinc Ariſtot. 3. de part. anim. cap. 8. ſcribit, Veſica non omnibus animalibus data eſt, ſed iis tantum quæ pulmonem habent ſanguineum. Caloris enim exceſſu, qui in illo membro continetur, ſitibunda hæc omnium præcipue animalium ſunt, cibique indigent non modo ſicci, verum etiam humidi copioſioris, itaque excrementum etiam copioſius, Urinam nempe, contrahi neceſſe eſt, uti & hujus conceptaculum exiſtere quoddam, quamobrem omnia, quæ pulmonem habent ſanguineum, veſicam obtinent. Quæ autem tali carent pulmone, & vel parum bibunt, quoniam fungoſum pulmonem habeant, vel potum quidem aſſumunt, ſed cibi gratia, ut faciunt inſecta & piſces, vel etiam, quæ penna, aut

ſquàma, aut cortice integuntur, hæc tum propter humoris aſſumpti exiguitatem, tum, quia, quantum excrementi, Urinę videlicet, contrahitur, in pennas, ſquamas & cortices abſumatur, veſica carent, excepta teſtudine marina, inter corticata, quæ pulmonem habet carnoſum, ſanguineum & ſimilem bubulo, terreſtris autem proportione majorem. Adde etiam, quod propter ſuperficiem obdenſam, & prædurâm, inſtar ſilicis, humor difflari, evaporareque minime poſſit, ideo neceſſe eſt, ut in veſicam ſubſidat. Idem repetit Philoſophus 4. de part. animal. cap. 1. & 3. lib. cap. 9. de renibus loquens.

II. Animalia, quæ multum potant, multum etiam reddunt Urinæ, & contra. Cujus rei exemplum dilucidiſſimum in noſtris Germanis habemus, qui in popinis bibunt, ut ſemper bibant, repudiata prorſus lege illa Lycurgi, quam, (ut Xenoph. de republ. Lacedæm. ſcribit,) Lacedæmoniis præſcripſit, ὅπως, ὁπότε διψέη ἕκαστος, πίνῃ, ſublatis potionibus non neceſſariis, αἳ σφάλλουσι μετὰ σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας. Idem evincit trita à medicis regula, Urinam debere quantitate reſpondere potui aſſumpto.

III. In iſchuria, ſtranguria, & dyſuria, cum Urinæ ſupprimuntur medici ægris omnem potum interdicunt, ne augeatur Urina, qua aucta morbus incrementum acquirat. Idem obſer-

obſervant in diabete, cum adeo immoderatum eſt Urinæ profluvium, ut adſumpta potio, nihil mutata, profundatur, non ſecus ac in lienteriis fit, quæ ταχεῖαι τὲ εἰσι, καὶ κατὰ πάντα ἀμετάβλητοι τῶν σιτίων διαχωρήσεις, ἤτοι δὶ ἕλκωσιν ἐπιπολῆς κατὰ γε τὴν γαστέρα, ἢ κατὰ τὰ ἔντερα συνισταμένην ἢ δὶ ἀῤῥωστίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως.

IV. Qui aquas thermales bibunt, eas paulo poſt (maxime, ſi ſint διουρητικαὶ,) per veſicam reddunt, nullam mutationem adeptas, ut ſunt inprimis aquæ ſalſæ, & nitroſæ, quæ ſua abſterſione & vellicatione, naturam ſtimulant, ad excretionem, viasque expediunt.

V. Gal. lib. 7. method. med. cap. 6. ſuadet, ut ad Urinam movendam, exhibeamus vina, quæ celeriter tranſeant ad veſicam. Ita quoque aqua movet Urinas, quia, cum nihil nutriat, celerrime à natura expellitur, unde auget materiam Urinæ, & propter pondus, momento excernitur.

VI. Si materia Urinæ non eſt potus, nulla reddi alia materia poterit. Nam è cibo ſolidiore, vix extundi poterit, cum ipſe indigeat liquore plurimo, cujus vi, in anguſtiſſimos meatus deduci, & in illis concoqui poſſit. Nec viſcera hunc humorem veſicæ communicant. Non enim continent in ſe tantam ſeri copiam, reſpondentem Urinæ, immo illa humectari deſiderant à potu.

 VII. Idem

VII. Idem teſtari videtur hiſtoria illa, quam Rembertus Dodonæus in obſervat. medicinal. cap. 48. recitat, de viro ſene, qui vigente ætate, tantopere vini Rhenani potatione delectabatur, ut aliquot amphoras, citra ebrietatem exhauriret, verum poſt octuageſimum annum quamprimum biberet Rhenanum, etiam in exigua quantitate, Urinę ſtillicidio correptus fuit, ab aliis vinis nullam offenſam percipiens. Simile quid accidit in cereviſia Lipſienſium, quam Raſtrum nuncupant.

VIII. Videmus, Urinas quotidie mutari, ad mutationem potus. Hauſto vino, alia erit Urina, quam, ſi hauſta fuerit cereviſia. Quin hauſto vino rubro, Urina diverſa erit ab illa, quæ ex vino albo exſtringitur.

IX. Juvenes ebrii plus & frequentius mingunt, quam ſenes, quia his corpus, præ nimia ſiccitate, humorem nimium attrahit, atque imbibit, illis vero, cum humidi ſint & calidiſſimi, ideoque exiguum potus à corpore eorum abſumatur, excrementum humoris nimii, ex potu in veſicam confluit.

X. Oleum ad arcendam vinolentiam valet, ſorbitumque facultatem præſtat potandi, dum potum, viis expeditis, lubricitate ſua, ad meatus Urinarios deducit.

XI. Ariſt. ſect. 3. probl. 15. quærens, cur inexercitati magis, quam exercitati ad vinolentiam uſque potare, & citius ebrietate corripi poſſint,

poſſint, reſpondet, inexercitatos humidos eſſe, excrementisque abundare, quæ exercitati in bibendo, cum Urina, profundunt, unde ſicci ſunt & ſiticuloſi, quod facit, ut plus bibere poſſint, cum non multum humoris vinoſi, in ventre ipſorum remaneat. Humores vero excrementitii, in inexercitatis, quia non ſunt conſueti expurgari, vini aditum ad veſicam intercipiunt, unde propter moram in corpore, caput facilius petit. Quod in illis quoque fit, qui, inter bibendum, ventriculum multis cibis, maxime autem pane, (quem multum Gal. lib. 1. de nat. hum. commen. 36. recte pituitoſum nominat,) infarciunt. Ex his argumentis liquet, materiam Urinæ ſuppeditare potum, immo potum eſſe ipſiſſimam Urinam.

Contra, poſterior opinio quædam in his deſiderat, & quidem jure, ob has rationes. *Serum materia Urinæ*

I. Si potus tantum eſt materia Urinæ, quomodo, & qua fronte, medici poterunt de tot corporis affectionibus, vaſorum concoctionibus, & criſibus, ex Urina inſpecta, prædicere? Neceſſe eſt, ut aliquam Urina habeat communitatem, cum ſanguificatione & vaſis.

II. Fœtus in utero non bibit, & nihilominus Urinam colligit, quam per genitalia excernit, non autem οὐραχὸν, ut Gal. 15. de uſu part. cap. 5. vult. Hic enim in ſolis quadrupedibus reperitur, ut & tunica ἀλλαντοειδὴς. Licet enim funiculus quidam, baſi latiore conſpiciatur, *Fœtus excernit Urinam per pudendum.*

 qui

qui à superiore fundi vesicæ sede, in homine enatus, ad umbilicum fere usque protenditur, sic tamen sensum instar subulæ, & ἀποξήρων τῶν μορίων, circa regionem umbilici, attenuatur, ut neque aciem tenuissimæ acus, ab interiori vesica, admittat.

Urina fœtus, non est acris.

Nec est credendum, in Urina fœtus illam esse acrimoniam, quæ est in adultis, alias sequeretur pernicies & corrosio secundinarum, & vasorum umbilicalium, maxime amnii. Nam sanguis, quo ἔμβρυον in utero nutritur, primo elaboratur in jecore matris, deinde in placenta fungosa uteri, demum in hepate infantis.

III. Gal. lib. 1. de loc. affect. cap. 1. scribit, Urinam exivisse cuidam adolescenti, ad heminas quatuor, sive libras tres, qui integris tribus diebus, neque cibum, neque potum sumserat. Idem Marcus Gatinaria, de puella quadam Mediolanensi, 18 annos nata refert, quæ per 40 dies, quotidie 15 libras Urinæ excrevit, cum potus & cibi non æquarent pondus quatuor librarum.

IV. Quoties natura in crisibus, morborum materias, per Urinas expurgat, & quidem copiosissime, licet quis non bibat? Idem de diureticis dicendum, quæ Urinas movent, quantitate, longe medicamenta propinata superantes.

V. Sanguis fit fluidus, non ob cibos solidiores, sed ob ichorem, qui cum in venis suo

munere

munere perfunctus est, debet expurgari. Ast expurgabitur ejus aliqua portio, sed minor, per sudores, reliqua vero, quomodo? an non per Urinas? Nam fieri nequit, ut ichor ille vertatur in corpus fibrosum & durum.

VI. Æstate multo plus bibimus, quam hyeme, & tamen hyeme plus mingimus, quam æstate. Necessum est, ut serum admistum materiæ potulentæ constituat unum corpus. Æstate, venæ sitientes indigent suo sero, quod hyeme libenter renibus concedunt. Ut de sudoribus nihil dicamus, quorum eadem est materia cum Urina. Ergo falsum est, Urinæ materiam esse potum duntaxat, leviter saltem alteratum, quo ad colorem, odorem & saporem, cum fieri non possit, ut materia potulenta, tot passa alterationes & coctiones, in ventriculo, hepate, liene, venis, arteriis, salva permaneat. Duplex igitur statuenda Urinæ materia, humidi alimenti, sive potus pars alterata, & serum venarum, quod tamen & ipsum soboles est materiæ potulentæ, cujus naturam quoddammodo exuerit. Reperitur autem serum in omnibus, etiam sanis, quod testatur vena secta. Nam si quis serum phiala excipiet, nil differit ab Urina.

Duplex materia Urinæ, potus & serum.

Serum in omnibus est.

Illorum vero opinionem, qui in διαφορήσει, ad colliquationem, vel συμφύτου τῆς ὑγρότητος, vel solidę partium substantię, ex Gal. 3. de sympt. caus. cap. 2. confugientes, novam

Urinæ

Urinæ materiam introducunt, infra cap. 22. ex professo, refutabimus, ne longioribus ambagibus lectori in definitione molesti simus: quanquam Galen. 4. de differ. pulsuum cap. præcipiat, tyrones longis definitionibus, & descriptionibus rerum, de earundem natura esse docendos, cum præsertim hic multa, ab aliis negligenter tradita sint. Opinionem Heracliti & Asclepiadis, qui putarunt, potum in halitus & vapores converti, qui postmodum vesicam penetrantes ibi concrescant, tandemque in Urinam degenerent, refutavit satis superque Gal. 1. de facult. natur. cap. 13. Quo lectorem remittimus.

CAPUT IV.

QUÆNAM EST URINA OPTIMA?

Hippocrat. in 2. præsag. senten. 2. eam sic definit. Hæc Urina est optima, cujus sedimentum est candidum, læve, & per omne tempus æquale. Hæc nota est Urinæ optimæ ex sedimento, quod est candidum, læve, hoc est, ut Gal. declarat, συνεχὲς ἢ ἀδιάσπαστον, continuum & indivulsum, læve enim aspero opponitur. Ita æquale est, ut in totum semper simile conjungatur, & conjunctum maneat.

Ac vero ex contentis, hæc definitio nondum eſt bſoluta, niſi & aliarum partium acceſſio fuerit cta, veluti de ejus ſubſtantia, quantitate & co-re, præſertim in homine, ſecundum omnia tem-rato, cujus videlicet ſubſtantia eſt mediocris, ejus quantitas potui reſpondet, cujus color eſt ſub-fus, & ſubflavus.

Eſto igitur Urina optima, ſubſtantia & quan-atis mediocris, coloris ſubrufi, ſedimenti candi-, lævis, & æqualis. Et ſi quæ Urina plus æquo aut ſuperaverit, aut defecerit, aut immutata fuerit, it illegitima.

SCHOLÆ.

PRoponit autor Urinam optimam, quę ſit norma, & regula reliquarum, cujus typum edicus ſemper ante oculos habeat. Verum non mpliciter de Urina optima mox quicquid buccam venerit, pronunciandum, ſed prius, mnes circumſtantiæ ætatis, ſexus, anni, & tæ generis accurate perpendendæ.

I. Urina puerorum & infantium

Urinæ puerorum & infantium, ſubſtantia onſtant craſſa, colore albo, à ſubaureis & bcroceis parum recedente, quantitate mul-, hypoſtaſi cumulata. Licet enim calore oundent multo, vix tamen is ſeſe exerere po-ſt, propter nimiam humiditatem, unde co-r remiſſior. Quo etiam accedit illa voracitas

insatia-

insatiabilis, & perpetuus fere somnus, quæ omnia multas cruditates gignunt, unde illa hypostasis aucta.

II. Urina Iuvenum.

Urina juvenum, substantia constat subcrassa, magis tamen ad tenuitatem quandam declinante, aurea, vel subcrocea, pluribus quam virorum contentis.

III. Urina virorum.

Urina virorum, si temperantes sint, quam proxime ad optimam accedit, & inculpatam valetudinem, ob integram concoctionem sequitur.

IV. Urina senum.

Senum Urinæ tenues sunt, albæ, cum hypostasi pauca, ob calorem nativum marcescentem, & diminutam nutritionem.

V. Urina mulierum.

Urinæ mulierum substantia sunt præditæ crassiuscula potius, quam tenui, ut quidam contendunt contra ipsam experientiam, turbidę, non pellucidæ, ut virorum, colore ex albo livescente, quantitate multæ, hypostasi impura, copiosa, crassa, & alba. Quæ fiunt à remisso calore, & otio usitato.

VI. Urinæ vernæ.

Urinæ secundum anni tempora.

Sic secundum anni tempora, mutantur quoque Urinę. Nam initio veris minguntur quantitate majori, albæ & subspiceæ, contentis pluribus, crassioribus & crudioribus, ob defe-

fectum concoctionis. Quia calor adhuc delior est, quam ut sentinam illam humorum, yeme collectam, superare possit, unde quoue illa multitudo. In progressu, à spiceis & bspiceis, ad subrufas & subcroceas fit trantus, substantia redditur æqualis, contenta ediocritatem acquirunt, ob calorem medioitatem adeptum.

VII. Urinæ æstivæ.

Æstate incipiente, substantia tenuiori sunt, lore subaureo, & subcroceo, hypostasi teiori, alba, lævi & æquali, ob calorem acriom, materias in corpore contentas, attenuanm. In progressu & vigore æstatis (quia car nativus evocatus ab ambiente, & bilis autur, sudoresque plurimi fiunt) redduntur rinæ substantia admodum tenui, non multę, reę & croceæ, & hypostasi pauca & tenui, ad bum declinante.

VIII. Urinæ autumnales.

Adveniente Autumno, ad mediocritatem ncedunt, sunt paucę, tenues & pellucidę, hystasi pauca, non tamen culpanda. In proessu, mediocria omnia redduntur, dum scilit coactus propter ἀντιπερίστασιν calor, concooni melius incumbere incipit, quam æstate tum fuit.

IX. Urinæ hibernæ.

Cum vero hyems, niveis hirsuta capillis, venit, Urinę substantia tenui minguntur, crystal-

crystalleæ, lacteæ & glaucæ, cum subsidentiis copiosa. Calor enim nonnihil revocatus, crudos humores aggreditur, qui una, etiamsi contumaces aliquo modo adhuc sunt, excernuntur. Quæ omnia procedente hyeme, augentur. Idem de vita & exercitiis statuendum. Nam vehemens exercitium, jejunium, ira, vigiliæ, Urinas reddunt flammeas, aureas, croceas, tenues, hypostasi pauca, & tenui, propter calorem ferventem. Contra accidit in otiosis, voracibus, somnolentis, ebriosis, qui mingunt Urinas crassas, albas, cum multis contentis crudis. Hæc, si quis attente considerabit, ille cum laude, omnes alias Urinas, ad unam illam optimam, revocare poterit, cujus conditiones ex Hipp. hic describuntur, secundum quatuor illa capita, quæ in omni Urina consideranda diximus. Easdem conditiones proponit Gal. com. aphor. 12. part. 1. & II de crisib. cap. 12.

Mutatio Urinarum, secundum, vitæ genus.

Urinæ quantitas non respondere potui.

De quantitate Urinæ optime hoc notandum, falsam esse illorum medicorum regulam, qui quasi cosmocritico circino re punctim notata, Urinæ laudatæ quantitatem, respondere debere quantitati potus assumpti, clamitant: ut si quis biberit cantharum vini, illum oportebit reddere cantharum Urinæ, alias vel obstructionis, vel periclitantis alio modo valetudinis metus erit. Quantitas enim potus (inquiunt) non diminuitur, quoniam aut nihil, aut exiguum

ium sane est, quod pro nutrimento ex potu
sugitur. Hi certe nimium iniqui naturæ esse
dentur. An hoc nihil, aut exiguum sane est;
uod ex potu pro nutrimento exugitur, cum
gri miserrimi in tantam ἀνορεξίαν, & cibi
stidium incidunt, ut neque odorem ferre
ssint ciborum, vel eorum etiam; qui modo
ansi sunt, & per multos dies aliquot vini
uſtibus, absque cibis, incolumes servantur?
inc Hippocr. aphor. 11. part. 2. facilius est
nquit) refici potu, quam cibo. Nam, etiamsi
deatur, cibus longe similior corpori, quam po-
s, cibis tamen à nutritione vera & legitima
nginquius abest, quam potus, qui jam liquidus
t, ideoque melius, & celerius in corpus distri-
ui potest, & propinquior existit ultimo flui
itritionis, cibum vero oportet prius eliquari.
einde, quanta portio potus, absumitur in ip-
s artus, qui continuo motu arefieri solent, nisi
is irrigatio blanda subministretur, si præser-
n temperamentum sit paulo siccius? Quanta
m per sudores excernitur? Quanta per insen-
em transpirationem? Quomodo tam cito pars
a potus, quę devehit nutrimentum ad digitos
dum, poterit in tempore, ad vesicam re-
eare, ut cum reliqua Urinæ massa excerna-
r, & sic quantitatem Urinæ efficiat, respon-
ntem potui assumpto? Et miramur, illos non
reri, suo antesignano Galeno contradicere,
ui ubique vult, renes & vesicam nutriri Urina.

Si hoc verum esset, multum decederet quant-tati Urinæ. Continua enim est renum du-rum, & satis capacis vesicæ nutritio. Præte-quam, quod tales ipsa experientia redargui-si modo matulas cum cantharis conferre v-lint. Nequaquam igitur quantitas Urinę, quan-titati potus respondere debet, sed Urina opt-ma sit quantitate mediocri, ut autor nost-seipsum in corollario hujus capitis explica-Quibus hoc licet addere, potatores subin-mingunt, & semper quoque multum potu-in venas distribuitur, id quod ex venis ipsoru-turgidis apparet. Quomodo jam de quantita-Urinæ judicabis? Mingetur hodie portio p-tus, reliqua post duos vix, aut tres dies, a-per sudores ejicietur. Ergo funiculi sunt isti e-arena contorti.

Restant duæ quæstiones arduæ decidend-jam diu inter medicos agitatę: Numquid sci-cet necessarium sit, in Urinis sanorum, conte-ta apparere? Et num hęc eodem modo, in U-nis sanorum gignantur, quo in Urinis ęgr-tantium? De prima, scribit Gentil. super Avi-lib. 1. fen. 2. doct. 3. tract. 2. cap. 6. quæst. -nullam ὑπόστασιν, in corporibus optime sa-apparere debere, nam superfluitates tertiæ di-gestionis, (nota, Vasorum, hoc est, venaru-& arteriarum, sic enim dividit coctiones, e-sententia Avicennę lib. 1. fen. 1. doct. 4. cap. 2. debent insensibiliter expelli, ut sudor & hyp-

An in sanorum Urinis, contenta sint necessaria.

stassi-

sis. Si autem hypostasis expellatur sensibili-r, fit hoc, aut ex debilitate naturæ, aut ex ultitudine materiæ. Deinde causa hyposta- efficiens, adsimilatur causæ efficienti saniei; æ est, calor commixtus ex calore naturali & æternaturali. In illo ergo corpore, in quo , calor simpliciter naturalis, non potest in s Urina ὑπόστασις apparere. Sed in corpori-s non simpliciter sanis, sed quæ sunt in lati-dine sanitatis, potest apparere hypostasis. am non est inconveniens, ut aliquis sit sanus, in venis ejus sit auctus aliquis humor præter turam, expellendus è corpore, ne faciat orbum. Et in talibus melius est, ut παρυφι-σθα conspiciantur, quam ut obliterentur; ia, cum apparent, significant dominium turæ super materiam. Hæc opinio, pluribus tet erroribus, quam habeat periodos. Nam mo, ubi reperiuntur corpora salubria sim-citer, quæ inculpatam καθ' ἕξιν sanitatem tinent? Et sane, si darentur, non tamen il-n bonitatis tenorem possiderent, propter res n naturales, & causas προκαταρκτικὰς, quæ gulis momentis, nostris cervicibus immi-nt. Habemus Salubria corpora nunc dicta, quidem infinita, quæ inter sanitatem καθ' ιν, & κατὰ διάθεσιν, tanquam media & utrius-e naturæ participantia, collocantur, quæque cessario in corporum Neutrorum latitudi-m incidunt. ὑγιεινὸν ἢ νῦν ἐστὶ σῶμα; τὸ κατὰ

παρὸν ὑγιαίνον. ἐστὶ δέ τι καὶ τοῦτο καθ' ὃν ὑγιαίν
χρόνον εὔκρατόν τε, καὶ σύμμετρον, οὐ τὴν ἀρίσ
εὐκρασίαν. Tale corpus medico quotidie col
vium eſt, quod quidem non fruitur ſanita
ſimpliciter ſaluberrima, adeo tamen bona, ut a
libere, fortiterque, pro ſua conditione obeun
das actiones ſufficiat, tam ſymmetria diſſimil
rium partium, quam eucraſia ſimilarium. Ha
ſanitas non tantopere firma eſt, quin in ſalubr
tatis quoque ſit quodammodo particeps. Qua
corpora hæc partim ad medicinæ partem περ
φυλακτικὴν, ob quoſdam nævos & nutante
ſanitatem, referuntur, partim ad ὑγιεινὴν. Ut
de non dubium eſt, facillime poſſe commit
quoddam à talibus corporibus ſalubribus nun
in victu erratum, quo natura incitata, ſi paul
robuſtior ſit, crudiorem chyli partem (qu
ὑπόστασις eſt) una cum Urina excernet. Hi
Galen. 1. aphor. 15. tum, ſcribit, copioſam e
hypoſtaſin, cum felicior eſt coctio. Nullu
enim alimentum prorſus ſimile eſt noſtro co
pori, quam ob cauſam, excrementorum gen
ratio ſemper habet locum, tam in ſanis, qua
non ſanis. Sedimentum autem eſſe excreme
tum, nemo dubitat. In omnibus igitur corpo
ribus ſedimentum habebit locum. Copioſi
tamen erit in illis, qui cruditate laborant, qu
ſunt pituitoſi, qui otioſi, qui frigidi, qui vor
ces. Gal. lib. de plenit. cap. 11. Id quod
pueris videmus, qui Urinas reddunt mul

ſedime

mentis refertas. Deinde, quod ſcribit Gen- ex Gal. 1. de diff. febr. cap. 6. cauſam hy- taſis eſſe calorem duplicem, ſimilem illi, efficit ſaniem, ſive (ut clarius loquamur) erandam & Galenicis ſacram Putredinem, is & tonſoribus quidem adridet, non au- veris philoſophis, qui genuinam illam ſtotelis putredinem, ὅταν κρατῇ τοῦ ὁρίζον- τὸ ὁριζόμενον, διὰ τὸ περιέχον, (διὰ τοῦτο ρὰ πρῶτον, εἶτα ξηρότερα γίνεται τὰ σηπό- α πάντα, καὶ τέλος γῆ καὶ κόπρος,) nequa- m vel puri, vel contentis Urinarum, ac- mmodari poſſe cenſent. Quod infra, in rta libri parte copioſius declarabimus, cum lo diligentius nodos Hugonis & Vicomer- Herculeos ſolvere conabimur, de hypoſta- auſa & materia.

Ad ſecundam quæſtionem quod attinet, rimi ſunt, qui cum Galeno lib. de cauſ. pro- rct. cap. 2. & 3. de præſag. ex pulſib. cap. 7. ınt, hypoſtaſin Urinę in febribus aliam, ab hypoſtaſi ſanorum. Ad quod creden- n, tribus hiſce rationibus adducuntur. Pri- eſt, quia ſicuti colores, & alia accidentia inarum diverſa ſunt in ſanis & ægris, pariter ontenta non eadem eſſe debent. Secunda ra- eſt, quoniam, ſi eadem eſſent utrorumque tenta, vanus profecto cenſeri deberet medi- ım labor, dum ex contentis, humorum pec- tium naturam intelligere ſtudent. Tertia, *An ſedimentum ſanorũ & ægrotantium ſit idẽ.*

 quia

Quia in ægris fit multa perturbatio in vasis, a-
que exustio, ex quo efficitur, ut in ejusmo
perturbatione, necessario aliquid ægrorum hy
postasi admisceatur, quæ turbatio, cum non
fiat in sanis, illorum sedimentis non pote
quidquam admisceri. Hæ sunt Galenicorum
rationes. Sed revera sedimentum sanorum
ægrotantium est ejusdem naturæ & specie
nam utrumque fit ab eodem efficiente, ex e
dem materia, in eodem loco, ejusdem fin
gratia. Quanquam in hoc videatur discri
men, quod sedimentum sanorum à faculta
robusta citius expellitur, quam corrumpatu
& ideo minus inferat vim naturæ. Quod i
ægrotantibus secus accidit, in quibus, propte
aliquam oppilationem viarum, vel hyposta
ipsius cruditatem tenacitatem, copiam, natur
expellentis dejectum robur, similemve alia
causam, sedimentum minus tempestive expe
litur, & sic retentum vitium contrahit. Lic
autem hæc sese sic habeant, non tamen dice
dum, quod illi dicunt, contenta hæc non e
eadem. Qualitate tantum inter se differun
materia & substantia eadem est, crudum vid
licet, quod adsimilari minime potuit. N
propterea quoque vanum erit medici præ
gium. Cognoscetur enim, in utrisque vitiu
venosi generis, & humor ille crudus. Id
perturbatione illa etiam dicendum, quæ i
formabit medici judicium, corruptum e

mag

gis ſedimentum in febricantibus, quam in
is, eadem tamen manente ſubſtantia. Quan-
am illi iidem Galenici, cum Galenus dicit,
imentum, quod in Urinis febricitantium
nſpicitur, nihil aliud eſſe, ut plurimum, quam
cem humoris putreſcentis, puri proportio-
reſpondentem, vocabulum *ut plurimum*
gent, quoniam etiam (inquiunt) in Urinis
ricitantium poſſunt generari, & apparere
ntenta eo pacto, quo in ſanis. Nota hæc
terfugia, quæ parum decent philoſophum
erum.

CAPVT. V.

Quot nam ſunt differentiæ ſignorum?

R Ectum lotium inſpectum dijudicaturus, ſigna primum attendet, deinde ex his judicium faciet, cum ſumma diligentia; poſtea judicii facti cauſas apud doctos proferet.

Vera autem ſigna, ex quatuor differentiis, ſub- ntiæ, quantitatis, coloris & contentorum peten- , ex quibus exquiſitum fiat judicium. Atque ippocrates ſubinde ad primas Urinæ notas, in rotantibus recurrit, veluti eſt Urina Critica, c eſt, judicatoria, περὶ κρίσεων. ἄριστον ἦ ἄριστον ἦν, ὅταν ἔχει λευκότατον ὑπόστημα, καὶ λεῖον, καὶ ὁμαλὸν, παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἕως ἂν κριθῇ τὸ όστημα. *Optima eſt Urina, quæ optimum habet dimentum. Et ſentit, Urinam eam plurimum*

præstare in ægrotantibus, quæ proxime ad optimam Urinam accesserit. Quæ est, si sedimentum in illa fuerit albissimum, læve & æquale, per omne tempus, quo usque morbus judicatus fuerit. Cujus rationem subdit. σημαίνει γὰρ, ἀσφαλέα τε καὶ ὀλιγόχρονον τὸν νοῦσον ἔσεσθαι, *hoc est, securum & momentaneum morbum fere significari. Est enim bonæ & naturalis concoctionis, adeoque dominantis naturæ in morbum, signum evidentissimum.*

CAPUT VI.

DE SUBSTANTIA URINÆ

REGULA.

Substantia semper cum colore est conjungenda.

Quot sunt differentiæ substantiæ & quale est earum judicium?

DE TENUI SUBSTANTIA.

PRima differentia est in tenui substantia, quæ ab Hippoc. in epidemiis, λεπτὸν οὖρον *nominatur. Hæc duplex est, micta enim, vel tenuis permanet, vel eadem turbatur, & crassescit,* λεπτὸν οὖρον ἀνατεταραγμένον, *Urina tenuis turbida, vel turbata dicta.*

Tenuis Urina sic permanens, extremam cruditatem, & virtutem coctionis nondum incepisse signat.

Turbata

urbata vero ejus concoctionis principium adesse, longiore mora, & fortiori virtute, ad coquenum opus esse ostendit.

Nam, ut in priori nulla adhuc humoris cocta bstantia significatur, propter humorem crudum, a in posteriori, per aliquam concoctionem, fit rassioris humoris à tenui separatio & segregatio.

DE URINA CRASSA

Tidem crassæ Urinæ duplex est differentia, crassior enim micta, vel talis perdurat, vel post atnuatur. Prioris quidem significatio est, quod dhuc vehemens in corpore humorum sit perturatio, & virtus vacillet, propter crassos humos, & spiritus effervescentes adhuc ingentes, Atue hic cephalalgia ventosa, aut pressa est, aut ox affutura, propter humidas evaporationes, ex umoribus agitatis, in caput exhalantes.

Posterioris vero indicatio est, quod turbulentum em dispescatur, & officium τῆς δυνάμεως αἱμα-ποιητικῆς, *hoc est, virtutis sanguificæ, quæ est in heate, redeat, atque agitatio prorsus quiescat. Causa triusque petitur, ex virtute decretiva, & disgreativa in humoribus nam hic tenue à crasso secertur, purum ab impuro. Eadem autem virtus, ut est valida, aut valde imbecillis. Illic quidem t crisis, aut separatio laudabilis, secundum naram, hic autem plurimum deficit, quando secret est imbecillis.*

DE MEDIOCRI SUBSTANTIA

HIc mediocris substantiæ notatio colligatur, veluti, quæ tenuis sit, & subinde conturbatur; & quæ crassa, cujus pars crassior residet.

Cæterum turbulentia ipsa cooritur, quando in ipsa concoctione multi flatuosi spiritus permiscentur.

Cum Urina est pallida, tenuis & crassatur, significat, quod hepar frigidum sit.

SCHOLÆ.

HIppoc. lib. de veteri medicina exponit, quid sit concoctio, & qua ratione absolvatur, dum inquit, τὸ πεφθῆναι γίνεται ἐκ τοῦ μιχθῆναι, κρηθῆναι, καὶ ἀλλήλοισι συνεψηθῆναι. Hinc ad bonam coctionem, requiritur τελέωσις materiæ subjectæ, ut perfecta forma, sive natura fiat. Hæc autem prius introduci nequit, quam crassiores partes, à tenuioribus separentur, & hæ quidem incrassentur, illæ vero attenuentur. Quæ alterationes, necessario præcedunt coctionem laudatam, & vigentem calorem, qui subjecto dominari possit, notant.

Coctio bona.

Urina tenuis.

Hinc Urina tenuis sic permanens, cruditatem indicat extremam, & concoctricis facultatis languorem, quia à calore languido, non sunt bene secretæ & incrassatæ partes, quæ in nutritionem cedere debebant, ideoque ipsi ichori, & Urinæ permistas natura sinit extra profundi. Unde morbi contumaciam in chronicis in

In acutis vero, summum periculum præsagimus, & ipsam mortem, si diutius persistat. Longe enim maligniorem & crudiorem esse materiam morbificam hinc constat, quam, ut tempus coquendi, naturæ concedi possit. Sic quoque Urina crassa sic permanens minime laudatur. Licet enim omnis coctio procedat incrassando, non tamen πέψις fieri potest, sine interventu attenuationis & separationis, quæ est præparatio quædam, ad veram coctionem. Necessario namque prius succus ille secernitur, qui à nutritione videtur alienus, & coctioni impedimento esse, propter nimiam contumaciam, vel naturam malam, quam vera & genuina fiat coctio. Talis itaque Urina indicabit, tam infirmum esse calorem, ut non possit secernere partem utilem ab inutili. Quanquam etiam hic alia subsit causa, maximi certi momenti, in qua enucleanda, multi turpiter allucinati sunt. Cum adest phthisis, & consummatio corporis, & Urina crassa mingitur, indicium est, partes adeo esse imbecilles, propter aliquam intemperiem, ne possint retinere succum rorillum, quem ipsæ attrahunt, sed cum Urina sinunt effluere. Quod signum est lethale. *Urina crassa.*

In infantibus, si crassities modum excedat, (id quod sæpissime observatum, licet à nemine adnotatum) Urinæ crassæ & confusæ præter cephalalgiam ventosam, maxime indicant Cardialgiam, seu dolorem orificii ventriculi,

ex

ex crassis & crudis humoribus inibi impactis. Talis quoque Urina, ex laxioribus patentioribusque viis, profluere potest.

Urina tenuis incrassata. Urinæ tenues incrassatæ & turbidæ, si vires sint debiles, certam mortem indicant, ob materiæ, nempe, in corpore agitationem & flatuum, vaporumve inde proventum, cui non est sufficiens natura. Si autem vires constent, morbum quidem longum futurum, sed nullum periculum portendunt. Vires enim adversari solent morbo, secundum Gal. lib. 11. meth. med. cap. 3. Virium autem robur adesse nequit, ubi crudorum humorum copia coacervata est, ut idem recte lib. de humor. com. 12. scribit.

Notandum præterea hic, Rasis judicium, de his Urinis, ex Pythagoræ Alexandrini auctoritate, omni ratione, destitui videlicet, quod si statim Urina clara turbetur, jam materiam à natura tentari, signum sit, sin vero paulo, aut multo post turbetur, è contrario indicetur, non tentari materiam à natura. Indicium est hoc, si tardius turbetur, contumaciorem quidem esse materiam, quam tamen post aliquot, eosque graves labores, natura incipiat coquere.

Crassa pellucida significat pituitæ vitreæ resolutionem, & fusionem.

Modus cognoscendi Urinas turbatas, an sint sic mictæ, an post turbatæ.

Pro colophone primæ partis de Urinis, condesi-

ſiderandus mos perverſiſſimus medicorum noſtratium, qui accepta Urina turbata, illam momento ſine ullo diſcrimine, ollæ aqua calida refertæ, indunt, ut ſecretio partium turbatarum fiat, & matulam craſiſſimis ſuis ſpiritibus permeare poſſint, oculati. Hoc revera eſt, cæcum judicare de coloribus. Nam, qua ratione poterunt prognoſticum facere de morbo, cum neſciant, an Urinæ illæ turbatæ ſic emictę fuerint, an vero poſt mictionem primum turbatæ ſint, & quidem vel ſua ſponte, vel a cauſa aliqua externa, ut ventis, vel agitatione? Ad hoc cognoſcendum Raſes 23. Continentis cap. de Urinis, duo proponit κριτήρια, tanquam lapides Lydios. Primum eſt, Urina, quæ mingitur clara, & poſt turbatur, nullam tranſparentiam habet, ſed alba eſt, ac inſtar pinguedinis congelata, & ſi igni adponatur, vel aquæ calidæ (uti hodie mos eſt) immergatur, clara redditur, & ſæpius bullæ in ſuperficie conſpiciuntur. Quæ conditiones, nunquam Urinæ turbatæ, ex veſica ſic exeunti, convenient. Tranſparens enim hæc eſt, neque ulla arte clareſcit. Secundum eſt, quod Urina turbata poſt mictionem, parietibus matulæ adhæret, illoſque quibuſdam maculis, & nævis non obſcuris inficit. Quod in Urina ſtatim corrupta, minime fit. Et tantum de prima parte hujus libri.

SECVN-

SECVNDA PARS, DE URINÆ JUDICIO EX COLORIBUS.

CAPVT VII.

Quot sunt colorum summæ differentiæ.

SEx. Albus, Pallidus. Defectus hic est coloris naturalis.

Rufus, Flavus. Hic est recessus.

Ruber, Niger. Est hic excessus.

Status est color rufus, in cæteris vero omnibus, vel est defectus, vel excessus.

Sunt & complures alii, qui superioribus, tanquam primis & summis capitibus, citra negotium compræhendi possunt. Ex his autem, & concoctionis aut intensio, aut remissio, probe & præcipue dijudicatur, ex qua & curandi indicationes atque crises dignoscuntur.

Subrufus autem color, vel rufus, est fere omnibus communis & aptus, à quo per reliquos etiam gradatim, vel defectus, vel excessus caloris naturalis judicetur. Est enim veluti basis, aut amussis temperatæ & justæ coctionis, à qua recessus animadvertitur, veluti, cum sit pallidus, cum sit subpallidus, cum sit charopus cum sit glaucus, cum sit lacteus. His momentis, ab optimæ Urinæ colore declinatur.

SCHO-

SCHOLÆ.

COmmoda hic ſeſe nobis offert occaſio quærendi, unde tinctura in Urinis? Om-es fere ex Galeno 6. Epid. commen 5. text 15. Jrinarum colores permiſtioni humorum, vel avæ bilis, vel melancholiæ, vel ſanguinis acce-tos referunt, exceptis albis, maxime autem avæ bili, cujus color citrinus & aureus, præ æteris, magis medicis adridet, propter coro-atos & cataphractos illos Ungariæ milites, qui exillum ſimili colore quatiunt. In hac ſenten-a nobis affirmandi arrogantiam vitantibus, ceat fugere temeritatem, quæ à ſapientia phi-ſophica diſſidet plurimum. Neque ideo ſu-us ii, quibus nihil verum eſſe videatur, ſed , qui omnibus veris, falſa quædam adjuncta e dicimus, tanta ſimilitudine, ut in illis nulla ſit judicandi & adſentiendi nota. Quod in c quoque medicorum opinione accidit, in na explicanda & enucleanda quædam deſide-ntur, quæ ab ipſorum quidem palato abhor-nt, ſed non a veritate. Non inficias imus, im-o libenter hoc ipſis largiemur, aliquam par-m tincturæ referri debere ad humores im-imis vero ad flavam bilem, quod Gal. 3. de mp. cauſ. cap. 2. & 4. de ſanit. tuend. cap. 4. etur. Sed adhuc alia cauſa ſubeſſe videtur. ppoc. lib. de aëre aq. & loc. dicit, Urinas ri albas, cum alvus adſtricta eſt, ſimulque ardorem

Unde tinctura Urinarum.

ardorem vesicæ communicari, ex quo fit, ut hujus ardore, partes biliosæ condensatæ, in vesica retineantur, subtiliores autem solummodo emittantur, ex quo Urina splendidissima & sero similis fit. Nemo ambiget, hic auctam esse bilem, &majorem acquisivisse acrimoniam, vel saltem regurgitare in venas, propter alvi obstructionem, quæ facit, ut minus expurgetur. Unde & ille ardor vesicę proficiscitur. Cur autem bilis aucta non tingit Urinam? Quare subtiles illæ partes Urinæ sive seri (quod ex eorum opinione semper citius afficitur, quam ipse sanguis) sunt expertes illius tincturę? Bilis longe facilius & citius sese insinuabit in partes tenues, quibus etiam similior est, quam in crassiores. Ipsa certe est subtilissima, & poros quoscunque sine difficultate permeare potest, sicut videmus in sudoribus ictericorum amaris, quos ideo Gal. 4. de sanit. tuend. cap.6. πικρο-χόλους nominat. Sequetur præterea, Urinam quo proprius ab albo ad citrinum, vel flavum colorem (qui bili proprius est) degeneraverit, eo futuram magis participem bilis, & per consequens caloris fervidioris indicem esse. At omnes statuunt citrinum Urinę colorem à temperato calore effici, in homine temperato & ætate florida. Amplius, phrenitin esse inflammationem meningum cerebri, arbitramur, quis negabit, esse neminem. Cum autem omnis inflammatio, fiat à sanguine bilioso, cur in phreniti-

itide redditur Urina alba? An non adeſt materia, quæ Urinam flaviſſimo colore tingat? Nec eſt, quod quis dicat, totam bilem raptam ſſe ex toto venoſo habitu in cerebrum. Væ nim iſti cerebello. Et corrueret quoque doma Galeni, qui vult, ſemper quacunque ætate, quocunque tempore in quibuſcunque venis ſſe ſanguinem, qui conſtet ex quatuor illis humoribus. Volunt illi inſuper cum Gal. lib. de ra bile cap. 2. & lib. 2. prognoſt. com. 39. bim porraceam & æruginoſam gigni in ventriulo, ex vitioſis & mali ſucci cibis; qui, cum equeant à ventriculo in cremorem verti, ex iis rimum porracea fit bilis, quæ incendio perſiente, in æruginoſam mutatur, & hæc rurſus in iam, quæ iſatidis aut glaſti colore tincta appait, ἰσατώδης nominata. Quomodo jam hæ bi ſpecies, quæ in ventriculo ſedem fixam habent, reddent Urinas in venis porraceas & æruinoſas? Et nunquam tanta eſſe poteſt in huano corpore cruditas, ut nulla inſit bilis, quæ rinas tingere poſſit, alias homo moriretur, & n conſtaret ex quatuor humoribus. Unde itur Urinæ albæ? Quæ certiſſime ratio mulm nos movet. Denique mirum eſt, bilem vam, ſua execrabili amaritudine ſalſuginem rinæ non obliterare, & ὀῤῥὸν facere πικρόχολον. n rectius ſic dicendum? Rubedo in ſangui- accidens eſt, nequaquam autem de ratio- ſubſtantiæ ejus. Quare & lotione aquæ tepidi-

Sanguis albus.

tepidiusculæ abstergi potest, quemadmodum res ipsa satis loquitur. Colorem autem hunc rubeum adsciscit à parenchymate hepatis, quod est fungosus, & concretus sanguis. Nam venæ portæ ramificatio, multis propaginibus ideo hiat in jecoris substantiam, ut sanguinem in venis coctum, pro ipsius nutrimento deferat. Hiantibus illis osculis, hepar totum sanguinem rubore inficit, sicut & in morbo regio accidit, cum flavedine idem totius corporis sanguis imbuitur, propter obstructionem ductus bilis in intestina, nullo habito ruboris sanguinis respectu, utpote, qui facile removeatur. Ruborem hunc necesse est deponat sanguis, si debeat aliquam partem nutrire. Ossa, cerebrum, membranæ, candida sunt, & tamen nutriuntur sanguine, qui scilicet deposuit ruborem, juxta Galenum quoque lib. 1. de fac. nat. cap. 10. Caro autem quia flaccidior est, ut & musculi, qui laxiori constant substantia ruborem illum admittunt. Nec absurdum hoc est. Venæ enim & arteriæ spermaticæ, quæ sunt propagines venæ cavæ, & arteriæ aortæ, eandemque naturam quam aliæ, sortitæ sunt, in se continent (id quod anatome indicat) sanguinem albicantem, & tamen semen ex sanguine fit, secundum. Hippocr. lib. de sem. & Avic. lib. 1. fen. 1. doct. 4. cap. 3. & Gal. lib. 1. de humor. com. 1.

Rubo-

Rubor hic depositus tingit Urinam. Sic *Vera causa tincturæ.*
idemus illos, qui laborant obstructionibus,
à quibus fere solis omnes morbi calidi ortum
ıum ducunt) reddere Urinam valde tinctam,
uia propter minus expeditas vias, minus san-
uinis ad partes devenire, & caro minus co-
orem imbibere potest. Necessario igitur ru-
or regurgitat ad vesicam, cum Urina, unde
la tinctura. Ita quoque illi, qui cruditate la-
orant, mingunt Urinas albas, vel glaucas,
uia propter frigidius hepar, generant sangui-
em pituitosum, albo, colore tinctum. Unde
ıt nullus, aut exiguus sane rubor, qui non à
arne, renibus, & aliis partibus imbibitus fue-
t, ad loca Urinæ deturbari potest. Sic in
hrenitide meitur Urina alba, non ob defe-
um bilis, sed quia natura tota ab opere san-
uificationis ad locum dolentem propter sum-
um periculum avocatur, ut eo minus distri-
ıtio alimenti & nutritio procedat. Idem de
milibus esto judicium. Salvam tamen alio-
ım sententiam hic esse volumus, ne ignem
adio feriamus, propter παράδοξα hæc, illis
rtassis ἄδοξα, nobis autem ἔνδοξα.

Cap. VIII.

Quænam sunt notiones & significationes colo-rum, in quibus est defectus caloris naturalis ad coquendum, usque ad colorem rufum?

Prima differentia.

Ita albedinis est, & remissionis, et intensionis gradatio. In remissione est color à crystallino, crystallinus à ni-neo, niveus a limpida aqua, qui aquo-sus per similitudinem & collocationem nominatur. In his summæ cruditatis est signum. Nam frigi-ditas dominatur in sanguine, & in hepate, qu[illegible] cruditatis non secus, ac caliditas temperata co[illegible] coctionis, mater est.

Ita in intensione est lacteus, glaucus & cha-ropus.

Lacteus est, quod sit lacti similis. Multo pr[illegible] stat crystallino, & aquoso.

Glaucus cum cornu pellucido confertur, a[illegible] cum cornea oculi tunica, quæ est κερατοειδής.

Charopus, qui aliis est blandus color, recti[illegible] dignoscitur, aut ex subalbicantibus cameli pil[illegible] aut ex gemma, quæ est ὀνυχίτης, *sive* ὄνυξ.

Hic concoctionis nonnihil inchoatæ significat[illegible] est. Virtus enim naturalis, subinde magis atq[illegible] magis incalescit.

Secunda differentia.

Subpiceus, qui cernitur in bilis mediocriter fuſæ diluto vel in jure carnis adhuc ſemicrue, vel in mali citrini decocto. Aliis eſt ſubpallius.

Spiceus priori eſt intenſior, cum plus bilis in deocto affuſum fuerit, vel, ut eſt juſculum perctæ carnis. Aliis eſt pallidus, vel palearis. Uterue eſt concoctionis mediæ intenſæ notatio. Eſt in aturalis virtutis, intenſiori caliditate.

Tertia differentia.

Subrufus, & rufus, ſit ſtatus optimæ Urinæ.

Subrufus, plus tincturæ recipit, atque ſpiceus. x aureis Rhenanis perpenditur. Aliis eſt ſubfulus & ſubaureus.

Rufus, Actuario eſt aureus, propter ſimilitudiem coloris, qui eſt in aureis Pannonicis. Græcis υῤῥὸς. Temperatæ & juſtæ coctionis eſt indicatio. Atque hic ſtatus eſt, juxta quem receſſus & defeus judicantur. Fit à calore temperato, tanquam us coloris authore. Quam optimam Urinam æſcriptam eſſe liquet, atque in ea & bonitas, & ediocritas Urinæ conſiſtit. Quapropter reliquæ rinæ ad hujus bonitatem & reſtituendæ, & jucandæ ſunt.

CAPVT IX.

Quænam sunt notiones & significationes colorum, indicia & causæ, in caloris naturalis excessu?

Quarta differentia.

SUbflavus, in croco dignoscitur. Repræsentat enim aquam, in qua cnici, seu certami flos dissolutus sit, & cum sit vero croco inferior, dicitur subcroceus, ὑπόξανθος. Fit ab extensa caliditate hepatis & sanguinis, & excedentis concoctionis signum existit.

Flavus, aliis croceus, refert aquam, in quo croci Corycei flos dissolutus sit. Est naturalis humiditatis quidam defectus, propter calorem magis adauctum. Fit quoque crocea Urina, propter fortia exercitia, præsertim in Solis æstu. Idem faciunt perpetuæ vigiliæ, sicut & ingens mæror, & jejunia.

Quinta differentia.

Subrubeus, ὑπέρυθρος, bolo Armenico assimilatur. Galeno φοινικής. *Latine palmeus, propter similitudinem, quam habet cum palmulis præmaturis, quæ dactyli nominantur.*

Rubeus, ἐρυθρὸς, ex puro & syncero sanguine cognoscitur, aut ex cerasis, aut ex malis rubeis.

Sexta differentia.

Niger. Quemadmodum in albedine est remis-
ionis & intensionis argumentum, ita in nigredine,
olores remissiores sunt, vineus, passeus, venetus,
ntensiores vero, viridis, oleaceus, lividus, & ulti-
mus est niger.

Vineum autem lotium, Græcis οἰνωπὸν, *di-*
itur à vino Neccaro, quod nigrius est, quam
ubeum, cujusmodi Græcum fuisse, ex Homero
pparet. Densa est hæc Urina, ex caloris inten-
ioris proprietate.

Passeum lotium, à passo dicitur, quod ex uvis
assis concoctum est, & ex ipso definito deprahendi-
ur, quod est mustum ad tertiam usque partem
octum. Idem color apparet in cerasis nigricanti-
us. Paritur ex vehementiori sanguinis adustio-
ne, biliosi inprimis.

Venetum seu cæruleum lotium deprahenditur,
i purum album & nigrum æqua ratione confu-
eris, veluti, si vel cerussam, vel calcem selectissi-
mam commiscueris æquo pondere, cum atramento,
vel pice. Est in vehementiore flavæ bilis adustio-
ne, quæ in atram versa est. Hic à Theophilo in-
eritur fuscum lotium, quod ipse vocat συκιὸν, *qua-*
e in ficubus atris & arefactis apparet, unde & ex-
ponunt τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα. *Sed hoc rectius*
dijudicanti, juxta veram coloris permutationem
& causam, erit prorsus nullum, nec diversum ab
aliis.

Viride lotium, Græcis χλωρὸν dicitur, & Latinis porraceum, seu prassinum. Hujus aliquot sunt gradus, unus in foliis graminis, alter in foliis violæ purpureæ, tertius in smaragdo conspicitur, & judicatur.

Oleaceum, vel velut oleum maturum apparet, vel est coloris olei, vel oleaceum, Primum, cum aquoso multum convenit, cum sit coloris ad tingendum magna paucitas. Alterum est manifesto olei colore, eoque intensiore. Ultimum, prorsus oleo assimilatur.

Lividum sive lucidum, quod plumbeum est, à colore nigri plumbi nomen derivat. Eadem hoc significat, quæ venetum, nisi quod hic pleraque sunt intensiora.

Nigrum, μέλαν, extincti carbonis imaginem præ se fert, & est pessimum. Actuarius. Nam aut summum caliditatis atque adustionis gradum sequitur, aut extremam frigiditatem mortificantem.

CAP. X.

CAP. X.

De conjugationibus ſubſtantiæ, & coloris Urinarum.

alis nam eſt ſeu Συζυγία ſeu conjugatio, ſeu copulatio, ſeu ſocietas, ſeu complexus ſubſtantiarum cum coloribus?

Eſt quoque certa conjugatio utriuſque ſubſtantiæ cum certis coloribus, veluti viridis color nunquam cum tenui ſubſtantia conjungitur, ſic neque lividus, neque venetus, neque ger. Ita è contra in lotio flavo, nunquam vide- r ſubſtantia craſſa, neque ſpiceum cum hac co- latur.

Quare non parum retulerit, velut in tabula riusque ſubſtantiæ ſocietatem cum coloribus ob- vaſſe.

Tenuis Urinæ complexus.

Com- unes.	*Cum colore candido.* *Interdum cum lacteo.* *Interdũ cum glauco.* *Interdum cum charopo.*	*Nam interdum etiam cum craſſa Urina conjunguntur.*

IN TENVI SVBSTANTIA

II. *Proprii.* { *Cum flavo.* / *Cum subflavo.* / *Cum spiceo.* / *Cum subfulvo.* / *Cum fulvo.* } *Cum his Urin[a] tenuis necessario conjungitur.*

Crassa Substantia cum his coloribus consistere potest.

I. *Communes.* { *Interdum cum candido.* / *Interdum cum lacteo.* / *Interdum cum charopo.*

II. *Proprii.* { *Cum subrubeo.* / *Cum viridi.* / *Cum livido.* / *Cum veneto.* / *Cum nigro.*

Hinc cernitur, ut pro certo habeatur, quibusnam coloribus utraque essentia, vel substantia possit tribui.

Ita mediocris substantia, non nisi conjungitur cum subrubeo, cum fulvo, cum rubicundo.

S C H O L Æ.

Substantia Urinæ, plus facit in judicando, quam color.

SI medicus plus consideraverit ipsam Urina[e] substantiam cum colore conjunctam, quam solum colorem, melius poterit, de morbi origine & concoctione, in crisibus judicare. Color enim facillime mutari potest, ab alimentis ut s[i]

ſi hæc croci florem admiſtum habeant, à
io rubro & albo, ab exercitiis, à jejuniis, ab
terni aëris injuriis, & ſimilibus cauſis. Sub-
ntia vero non tam facile alterationibus hiſce
noxia eſt, ut quæ corpus habeat craſſius,
od mutationibus renititur, quæque quaſi
ento digito monſtrat, an & quantum calor
tivus materiam ſubjectam coquere potuerit.
hac ſola ratione, medicus differt à mulier-
is ægro adſtantibus, quæ nullis rebus ſe non
miſcent, in medicina præſertim, propter
m naturalem laſciviam, quæ niſi quotidie
ecetur, & uti Phryges, plagis emendetur,
uti arbores in materiæ multæ effuſionem,
uberat, ut recte Hippocr. in Epiſt ad Dio-
ſ. ſcripſit. Nam audies, Margaretam, ſi vi-
it Urinam rubram, dicentem. *voorwaer*
armen man had groote hitte, hem over quam
coorts. Contra, ſi Urina fuerit alba, Ca-
rina pronunciabit, *de maeg is hem verkout,*
moet veel ſlym in de maeg hebben. Medicus
o prudens hiſce fœmineis, ut imbecilli-
s, judiciis, minime contentus, accuratius
ima naturæ penetralia ſcrutabitur, ma-
que cum gravitate ſententiam ſuam ſic
feret, ut à fœminis iſtis, licet aliquan-
verum dixerint, prorſus diſſentire videa-
. Quod ſi non fecerit, magnam ſuæ exi-
mationis jacturam apud vulgus garrulum
iet.

Porro

Unde conjugationes colorum cum substantia.

Porro, Urinarum istarum colorum cum substantia conjugationes, maxima ex parte sequuntur coctiones. Nam vere alba rarissime crassa esse potest, nisi in extrema imbecillitate, cum utilis humor una excernitur. Est enim soboles cruditatis, in qua calor nativus adeo labefactatus est, ne possit secernere, & cum Urina commiscere partes crassas. Quanquam in crassa substantia, nimium frigus incrassans humores, & calor validus, τὸ ὀῤῥῶδες καὶ ὑδατῶδες αἵματος absumens, crassius vero inspissans, maximam vim obtineat, sicut διουρητικὰ καὶ ἐκκαθαρτικὰ, ut & medicamenta θρόμβωσιν lactis procurantia, serosam lactis partem, per διόρωσιν separant, ac reliquum indurant. Quod in materia quoque crassa inflammationum resolvenda contingit, quæ in scirrhum coguntur inexpugnabilem, nisi διαφορητικοῖς (quæ materias in halitus attenuant: iisdemque extenuatis exitum per apertos cutis poros parant, relictis partibus crassioribus, in quas agere non possunt) λεπτύνοντα καὶ μαλακτικὰ præmittantur. Arist. 4. Meteorol. cap. 6. & 7.

Cap. XII.

CAP. XI.

Quænam est lotii subtilis, & candidi significatio?

IN sanis, est judicium de magna ingluvie, & vini exilis ingurgitatione. Causa est, quia nondum est concoctum.

In pueris vituperatur. Itaque [H]*ippocr. lib. 2. præsag. sent. 23. inquit, in pueris* [u]*rinæ aquosæ & dilutæ malæ. Nam hinc judi*[ci]*um certissimum petitur de nimia cruditate. Cau*[sa] *est immodica frigiditas.*

In senibus virium debilitas significatur. Causa [es]*t, ipsa frigiditas, quæ nihil aut certe parum con*[co]*quit.*

Quantitas Urinæ conferta, διαβήτην, (quæ [cu]*m inexplebili siti δίψακος est,) notat. Causa,* [at]*tractrix renum virtus, magnam Urinæ vim* [ac]*cumulat, nondum concoctam.*

In ægrotis, jecoris frigidam intemperiem λευκοφλέγματας causam, notat. Causa, Nam he[pa]*r frigefactum, magis aquosum sanguinem* [re]*ddit.*

In febri quartana, causam ostendit ortam ex [h]*umore frigido & sicco, & atra bile, ac ingentem* [cr]*uditatem.*

In quotidiana, inclinationis nota est, sed adhuc [co]*ctio plena desideratur, quæ tum ex colore, tum* [e]*x substantia, tum ex sedimento mox patefiet.*

In

In spuriis febribus, est quoque inclinationis mutatio, ita quod causa morbi in subditas partes vergat, veluti in renes, in vesicam, & demum in ipsos pedes.

In causa calida, vel phrenitin, vel παραφροσύνην, *id est, delirium signat. Causa. Nam flava bilis caput apprehendit, atque in meninge* φλεγμονὴν *gignit, itaque Vrina non tingitur. Atqui si phrenitis diuturna fuerit, mortem præsagit, præsertim nono vel septimo die. Hippoc. 2. præsag. serm. 72. & 4. lib. aphor. 70.* ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα λευκὰ, πονηρὰ, μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἢν ἐπιφάνηται. *Quibus Vrinæ perspicuæ albi sunt, improbæ, præcipue in phreniticis apparentes.*

Videtur tale lotium ex hæmorrhagia quoque nasci, quia bilis, quæ Vrinam tingit, eo derivatur. Hæmorrhagia enim nascitur non solum ex sanguine, sed etiam ex bile redundante in hepate, quæ sero sanguinis permiscetur.

SCHOLÆ.

Cryſtallina. Cryſtallea.

Similis; hæc eſt Cryſtallo clariſſimo.

Nivea. Alba.

Nivi. Limpidiſſimæ aquæ.

AQUE.

AQUEA.

Aquæ fontanæ, aut fluminis puri.

Differunt hæ Urinæ inter ſe tantum coloris tenſione, ob quam quoque cauſam de ma-re cruditate judicandum eſt. Nam quo ma- ad albedinem ac tenuitatem tendent, eo nus coctionem procedere, certum eſt. Spes nen, non exigua eſt, ſi in ſequentes colores t tranſitus.

CAPVT XII.

Quænam eſt Lotii Subtilis & lactei Significatio?

N febrium principio & febris & morbi longi-udinem, ſed in ſtatu atque inclinatione, non ita num exitum notat. Cauſa eſt, ſummæ crudi-is notatio, tum propter ſubſtantiam, tum pter colorem. Atque abſceſſum fieri ſub ſepto nſverſo, eadem Urina patefacit, maxime, ſi talis micta fuerit, potiſſimum ex obſtructione cerum, quæ per dolorem certi in hypochondrio, non poteſt eſſe obſcura. Hippocr. lib. 2. præ-ſent. 34. Si Urina tenuis & cruda ſic diu fer-, cum reliqua ſigna ſunt ſalutaria, plerumque ra ſeptum tranſverſum abſceſſus oriri ſolet. m, ſi mala ſigna fuerint, mortem ſignificabit.

L A C T E A.

Lacti non concreto.

C A P. XIII.

De tenuis & glauci & charopi lotii judicio.

LAtet hic virtus concoctrix, atqu[e] naturalis caloris, qui Urinam col[o]ratiorem efficit, est magna debilita[s] quæ tamen jamjam nonnihil rev[o]catur. Dominium acidæ pituitæ in[dic]at, diu talis micta. Atque eadem cum cæter[is] notis physiologicis, atrabilarium. Hic Ægidiu[s] contendit glaucam Urinam semper esse tenuem, [&] nunquam crassam.

S C H O L Æ.

G L A U C A.

Cornu laternæ pellucido, aut corneæ oculi tunicæ.

Χαϱοπότης. *Blandus color.*

Ungui humano. Achati lapillo. Leonis ocul[is]. Gemmæ onychiti. Pilis Cameli subalbicantibus.

Omnes hactenus recensitæ Urinæ fiunt a[b] imbecillitate caloris, qui, cum alimen[tum] nequeat alterare, ac optime permiscer[e], proprium áquę substantiæ colorem relinqui[t], maxime in pueris, qui calore plurimo abun[dant], si Galeno credimus lib. 2. de tempe[r].

cap. 2[...]

p. 2. & in com. aphor. 14. part. 1. atque
reteo lib. 1. de cauſ. & ſig. acutor cap. 9.
ua to autem albæ Urinæ, propius ad colo-
m aqueum accedunt, tanto deteriores ſunt,
æſertim in morbis acutis, in quibus plerun-
ne lethales exiſtunt, exceptis febribus, quæ
humoribus crudis oriuntur, ſi præſertim
les mingantur quoque, ratione vel ætatis,
l regionis, vel vitæ generis, vel aliarum cau-
rum externarum.

Lacteę in morborum inclinatione laudan-
r, maxime autem acutorum, & pollicentur
utem, ſi præcedentes Urinæ fuerint aureæ.
lias mortem, aut phthiſin notant.

Albæ longo tempore ſic perdurantes, mor-
s totius corporis frigidos, epilepſiam, apo-
exiam, vertiginem, paralyſin, anorexiam,
dropem, obſtructiones, arthritides, uteri-
s morbos, menſtruorum retentiones, ſimi-
que affectus à cruditate & frigiditate ortos
ænunciant.

CAP. XIV.

udicium tenuis, Subſpiceæ & ſpiceæ Urinæ.

COncoctionis ſit initium, propter redeuntem calorem naturalem. Hic, etſi calor proclivior ſit ad alterationem, tamen ſubſtantia eſt contumacior. Itaque inchoatam coctio- n eſſe, adſeverare licet.

Atque hæc, si spumam lividam, oleosam & subfulvam habuerit, eademque pauca fuerit, phthisin commonstrat, quam si diarrhœa secuta fuerit, mortem. Hippocr. aphor. 14. lib. 5. ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ διαῤῥοίη ἐπιγενομένη θανατῶδες. Phthisico, diarrhœa superveniens lethale.

SCHOLÆ.

Subspicea. Subpallida.

Juri carnis semicrudę. Paleę Zeæ, vel aquæ quæ spiceo humore, vel bilis mediocri infusione diluta sit.

Spicea. Palearis. Pallida.

Paleæ hordei. Aquæ spiceo humore saturatæ. Jusculo percoctæ carnis.

In omnibus ejusmodi matulis, nihil aliud spectandum, quam excessus in colore sequentis à præcedente.

SI homo sanus, frequenter subspiceam Urinam minxerit, cujus substantia ad crassitiem quandam declinare videtur, in juvene præsertim indicat temperamentum pituitosum.

Cap. XV.

CAP. XV.

Judicium tenüis Urinæ, rufæ & subrufæ, quæ aliis est citrina.

MElioris concoctionis est indicatio, quam in prioribus, & tamen adhuc substantia, hic quoque est contumax.

In juvene pituitoso, vel atrabi-rio, tertianæ simplicis est notatio, vel etiam quar-ræ, cujus substantia est tenuis, & colore au-o contenta semicocta exhibet, sicut in sene du-cis, & in puero ejusdem continuæ. Pectoris mor-significantur, cujus regio, multis bullis abun-t. Splenis cum multi radii & virgulæ apparent, n aliter, quam in meteoris. Iecoris vero, si ulta fuerit, atque corpus emaciatur, cum alvi ritie.

In medio morbo, si crisis laudabilis præcesserit, luti sudor aut hæmorrhagia, ut sanguinis na-em profluvium, aut alia spontanea purgatio, num bonum est. Sin minus phrenitin significa-, ex materia rapta ad superiora.

SCHOLÆ.

Citrina.

Piso maturo.

Subrufa. Subfulva. Subaurea.

Auro impuro. Aureis Rhenanis.

Aurea. Rufa. Fulva.

Auro purissimo, sive aureis Ungaricis. Cor-natorum color videtur huic matulæ minus qua-drare, est enim paululum dilutior, quam sit au-rea Urina.

NOtandum hic, hæc sic se habere in ægri-Alias in juvenibus, Urina subaurea & ru-fa, perfectam concoctionem, & corporis san-tatem indicat, perfectiorem vero, si una ac-fuerit hypostasis alba, lævis & æqualis. In sen-bus autem, pueris, & mulieribus (si adhuc latitudine sanitatis corporum neutrorum con-tineantur) notat corporis habitum, ad quali-tatem acriorem declinare; quam convenia-ideoque si talis aliquandiu mingatur, prænun-ciat illis morbos calidos & acutos. Si vero sanis, aderit crassior totius corporis Urinæ su-stantia, ipsos temperamento pituitoso præ-tos, certum est.

Ad aureæ bonitatem, omnes aliæ Uri-judicandæ. Hic enim integra, inculpata, tem-perata omnia.

CAP. XV

CAP. XVI.

Judicium tenuis, Subflavæ & flavæ Urinæ.

EST deficientis concoctionis notatio, propter nimium calorem, & alimenti defectus, præsertim in juvene.

. Plurima bilis, in tertiana febre nitur. Ideo augmentum acquirit, propter mul- n calorem.

Talis quoque apparet, in ἀγρυπνίᾳ, id est, mmis vigiliis.

Item in ærumnosis, in labotiosis, maxime sub u Solis. Nam calor extrinsecus adauctus & im- dicus, sanguinem in bilem vertit.

SCHOLÆ.

Subflava. Subcrocea.

tellis ovorum. Cartami seu cnici flori, in aqua dissoluto. Croco paulum inferior.

Flava. Crocea.

oco optimo in aqua dissoluto. Hic attende, ne modum in rubore excedas. Hæc enim matula non sibi vendicat tantum ruborem, quantum cruenta, vel rubra.

DIgnum hic observatione, nos cautos debere esse, in Urina flava judicanda. In iis orbis, in quibus hæc apparet, cum sint calidi, ent medici exhibere rhabarbarum, cassiam, m croco, cinnamomo, & aliis ejusmodi, *Cautio necessaria de flava Urina.*

 quæ

quę Urinam antea per ſe flavam, reddunt mu-
to flaviorem. Non igitur de augumento mor-
bi, hic temere pronunciandum. Indicat enim
potius ſalutem, natura, ſcilicet, humores bilio-
ſos per Urinas expurgante.

Hęc Urina, ſi diutius talis mingatur, craſſe-
cit, ob calorem acriorem, & quidem tamdiu,
donec in rubrum, & ſubrubeum colorem de-
generet.

Defectus alimenti intelligendus, de conſum-
ptione nativi humidi radicalis, propter calorem
nimis auctum, unde φθορὰ ipſius per μάρανσ-
σιν, & hinc ἔνδεια τῆς τροφῆς, ἀφ' ἑαυτοῦ, ἢ ἀπ'
ὁμογενοῦς, cum nulla in prioris locum ſucced-
ἀναθυμίασις, in quam ſeſe calor, (hæret enim
ut ignis in aliena materia, 2. meteorol. cap. 2.)
inſinuare poſſit. Ariſt. lib. de juvent. & ſenect.
cap. 3. lib. de reſpirat. cap. 4. & 6. Theophraſt.
lib. de igne.

Urina ſubcrocea, frequenter à ſano mict.
ſi habuerit præterea craſſam conſiſtentiam,
notat melancholicum temperamentum, cum
tenui vero ſubſtantia, bilioſum.

Croceæ Urinæ, ſi purę ſint ac perſpicuæ,
ſimplicem deſignant intemperiem calidam,
abſque ulla cacochymiæ ſaburra. Si vero craſſ-
ac turbidę, humorum, maxime ſanguinis, vi-
tia, & incommoda multa, è varia illorum per-
miſtione, denotant. In criſi, morbum bre-
terminaturum, docent.

CAP. XVII

CAP. XVII.

Judicium crassæ & albæ Urinæ.

CRassa & alba Urina, significat crudi humoris redundantem copiam, & magnam vim, pituitæ, tam vitreæ, quam salsæ, sicut & illius, quæ ἄποιος *est, id est, qualitatis expers, & sine sapore.*

In morbis, ut febribus laboriosis, articulorum abscessus denotat, aut præsentes, aut jam affuturos, ex crassis humoribus pituitosis natos. Atque sic crisis, cum natura in laboriosis febribus redundantem humorem crassum excernit, die judicatorio, aut critico. Hippocr. lib. 4. aphor. 72. ὁκόσοισιν ἐλπὶς ἐς ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ, κάρτα παχὺ, καὶ λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι κοπώδεσι πυρετοῖς, τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμορραγήσῃ. καὶ πάνυ ταχὺ λύεται. *Quibus speratur abscessum iri in articulos, liberat eos ab abscessu, urina multa, crassa & alba facta, qualis in laboriosis febribus quarto die quibusdam fieri incipit. Quod si etiam ex naribus sanguis fluxerit, brevi solutio fiet. Idem lib. 6. Epidem. sect. 4. sent. 2. de famulo Archigenis refert, quem Urina crassa & alba, in laboriosa febri, quarto die micta, ab abscessu liberavit.*

CAP. XVIII.

Judicium crassæ & lacteæ Urinæ.

TAmetsi hæc rara sit, tamen in morborum inclinatione, si talis fuerit, laudabitur.

Materia in calculo, vel vesicæ, vel renum excernitur.

Urina crassa candida.

Colores ex superioribus, huc transferendi.
Aquę, cui paululum farinę inspersum sit.

Urina crassa lactea.

Lacti acetoso, aut muco liquido.

CAP. XIX.

Judicium crassæ, glaucæ, & charopæ Urinæ.

HÆc aut non conturbatur, & corpus crassis humoribus repletum, & pituitosum morbum totius corporis, notat. Aut turbulenta est, qualis est jumentorum, & tunc cephalalgia, aut adest, aut adfutura est. Hippocr. lib. 4. Aphor. 68. inquit, ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀναπεταραγμένα, οἷον ὑποζυγίου, τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται. *Quibus in febribus Urinæ perturbatæ sunt, veluti jumentorum, iis dolores capitis aut adsunt aut aderunt.*

Sunt autem duo perturbatarum Urinarum genera,

era, unum, quod crassum mictum paulo post det, cujus superior pars attenuatur, alterum, d conturbatum manet, aut longo tempore, aut per. Hujus causam habet Galen. 1. de judi- cap. 12. Quæ Urina semper turbida manet, ere adhuc, quæ in sanguine est, agitationem ndit. Cæterum agitationis nomine, & humo- commotionem, & ad coquendum habilita- , Gal. lib. 4. de sanit. tuend. cap. 3. intelligen- esse tradit. Quod, si turbida (inquit) sit ina, qualis jumentorum visitur, humoribus as refertas indicat, non tamen cessare naturam, eos valenter coquere. Idem autor libelli de inis Galeno adscripti confirmat, cum ait, quæ gitur crassa, & talis permanet, indicat vigo- agitationis, quæ est in humoribus crassis & osis, cum qua adest, vel adfuturus est dolor tis, propter conturbationem, & evaporatio- humorum.

æpe tamen lotium turbulentum, igni admotum escit. Utique in tali Urina, bullæ in summa su- cie lotii calefacti vel igni, vel aqua, natant.

tem crassum lotium frustulosum, id est, gru- um, paucum, in febre malum. Causa est, ob- ctio renum, & meatuum Urinariorum. Sed ultum fuerit, & attenuatur, præsertim in su- ore parte, febris inclinationem significat, quod Hippocr. subindicat 4. aph. 67. ὁκόσοισιν παχέα, θρομβώδεα, ὀλίγα, οὐκ ἀπυρέ- ι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτὸν ὠφελέει.

Propter ablatam obstructionem, copiosior proflu[it] Urina. Hic crassam appellat, propter substantia[m] grumosam, propter sedimentum crassius, seu [in] grumos conformatum. Pauca quantitatis ratio[ne] nominatur. Vias Urinarum obstruit, sed cum a[t]tenuatur, copiosior profluit, & grumosa, cuj[us] scilicet crassæ partes, in fundum subsident. Qu[a]propter hic λεπ]ὸν cum θρομβώσει confertu[m]. Quod non tenue mictum est, absque ullo sedime[n]to, est judicii incerti, quod Hippoc. in lib. πε[ρὶ] κρίσεων testatur his verbis, Si factæ fuerint Uri[næ] tenues, ex crassis omnino, difficilis judicii, & i[n]certæ sunt. Est hic omnino tenuis substantia, neq[ue] ulla hypostasis, in priore magis gravitatis ratio[ne] fiebat.

SCHOLÆ.

Urina crassa glauca.

Cornu veteris laternæ obscuro, propter fumos.

Urina crassa χαροπότης.

Colori jecinoris bubuli, quanquam sub obscuro.

URinæ hæ crassę, semper aliquid boni po[r]tendunt, modo vires aliquantum co[n]stent. Etsi enim magna inibi fiat perturbati[o] humorum, hæc tamen potius irritat natura[m] ut hostis istius jugum humeris excutere con[e]tur, & per coctionem atque σύγκρισιν, part[e]

util[

es secernat ab inutilibus, ut has expellat, s autem in substantiam partium convertat. m videmus, post phlebotomiam accidere issime. Nam tunc Urinæ, non raro min- tur vere turbidæ, quæ sensim in crassas tantur, absque ullo hominis incommodo, ura onere nonnihil diminuto, levata, licet gna commotio humorum, per venæ se- onem facta sit, quam tamen nostri barbi- sores istis concussionibus dorsi, tussi iterata, ἀναφωνήσει, augere non verentur, dum ve- n tundunt, nullo habito respectu consilii iorum medicorum, qui, si segnius profluat guis, propter crassitiem imperant primum ro, ut pugnum arcte vehementer adducat, nervos, musculos ac latera tussi, excreatione valida voce contendat. Hinc videmus, tam bras accidere lipothymias in phlebotomia, m natura frustra, præsertim imbecilliorum, diversis exercetur locis, quæ antea satis occu- ta est. Quanquam in hoc casu (cum sanguis nium crassius deprænditur) præstat, vul- s à scalpello inflictum, aqua calida fovere, l, quod efficacius est, illinire theriaca, aut i fœce, quæ, quia fortius adhæret, & sangui- effluenti minus cedit, ejusque effluxum briciorem reddit, omnibus aliis palmam æripit.

Sanguis crassus quomodo in phlebotomia educendus.

Urina lactea crassa, instar fungi, si cum sanie ingatur, ulcus esse in instrumentis Urinę notat,

notat, abſque ſanie vero, materiæ pituitoſæ & crudę ſeparationem, quæ tamen nonnihil adhuc ſit rebellis. Talis Urina aliquando ſequitur gonorrheam, & profluxum menſium alborum, qui gonorrheæ in viris reſpondet. Item coitum, ſi lubricam admodum habeant matricem ἱμερoθεῖσαι, quę ſemen continere nequeant. Si diutius talis micta fuerit, in ictero perſeverante, hydropem innuit, propter ſummam venarum cruditatem.

CAP. XX.

Judicium Urinæ craſſæ & ſubrubeæ.

SI & cum illa tale fuerit ſedimentum, videlicet craſſum, & ſubrubeum, etſi morbum diuturniorem propter inchoatam hypoſtaſin ſignificat, non tamen pernicioſum, immo curabilem. Hipp. 2 præſag. ſent. 27. ſubrubea (inquit) Urina, in qua ſubrubeum, læveque reſidet, quanquam morbum diuturniorem, eundem tamen ſalubriorem fore denotat.

Subrubea. Palmea.

Bolo Armeno. Palmulis præmaturis, i. Dactylis. Terræ Lemniæ.

CAP. XXI.

CAP. XXI.

Judicium Urinæ craſſæ & rubeæ.

H*Ic magna ſanguinis copia denotatur, præſertim in ſynochis putridis febribus. Si non confertim, ſed paulatim exierit, periculum minatur.*

Si turbulenta redditur, & aut ditas adſit, aut dolor capitis, aut colli, aut hyhondriorum, homo ante ſeptimum diem morbo quato corripietur.

Eſt item judicium de vehementi calore febrili, quo intenſior eſt febris, præſertim tertiana exſita, eo rubor eſt manifeſtior. Et, ſi quantitas inæ major fuerit, & major corporis debilitas, renibus laxitatis nota eſt, & nephritidis ex ca-a materia. Nam in illis exuperat calor, qui ar & ſanguinis vaſa juxta cum corde, in o ſanguis primum ebullit & efferveſcit modice, er naturam excalfacit modice nonnunquam, oque mediocre malum ſignificat.

Urina rubea, colore mediocri, ſubſtantia ſpiſſa, rtim turbida, cum impuro & inæquali ſedinto, tertianam continuam ſignificat. Sed ſi ſit ida, cum ſubſtantia ſpiſſa, in ſuperficie viridis, nificat medium hemitritæum. Si livida in ſuficie fuerit, ſignificat pleureſin.

SCHO-

SCHOLÆ.

Urina rubea.

Filis croci. Sanguine. Cerasis, & pomis rubee[illegible]
Sic pingendus hic color, ut sero quoq[illegible] suus & locus, & color, relinquatur, n[illegible] enim merus hic est sanguis.

MUlti sunt harum Urinarum gradus, cr[illegible]enta, seu sanguinea, de qua infra ca[illegible] 28. in quarta parte agemus, ignea, flam[illegible]mea, ardens, vinea, & passea, de quib[illegible] post.

Peculiariter hic notandum. Ichorosus hu[illegible]mor, qui facit hydropem, fit per μόλυνσι[illegible] quæ nihil aliud est, quam inchoata tantum, [illegible] non absoluta ἕψησις humoris in corpore inde[illegible]niti, ob defectum caloris in circumfuso hum[illegible]do, & quidem, vel propter multitudinem fr[illegible]giditatis in humido, vel propter tantam hu[illegible]moris copiam, ut à calore ad τελείωσιν redu[illegible] non possit.

Porro μόλυνσις illa in hydrope ad immod[illegible]cam refrigerationem iecoris, & totius veno[illegible] generis refertur. Urinam igitur albam & t[illegible]nuem necesse est, ut reddant hydropici. Tal[illegible] enim cruditatis soboles est. Contra tamen v[illegible]demus, Urinas hydropicorum, qui inprim[illegible] ascite laborant, esse rubicundas & crassas. La[illegible]tet igitur hic aliquid occulti, quod è lacun[illegible]

eruen[illegible]

endum. In aqua inter cutem, omnis humor
ichor intra peritonæum & inteſtina coacer-
ur, & concluditur, non quidem, propter
ar bulloſum & ſciſſum, ſed propter ma-
m venarum meſaraicarum circa inteſtina
mentum concurſum, quarum oſcula facile
lunt relaxari, vel excedi acrimonia humo-
vel rumpi prę copia ſeri. Quę res facit, ut
ca Urina mingatur in aqua inter cutem.
m materia, ex qua generatur Urina, in
γάςερον cœpit impetum. Idem in diar-
eis, & dyſenteriis videre eſt. Aqua autem illa
hypochondriis (quia non habet exitum,
natura, vel propter παρακέντησιν, ſcalpelli
rtei cuſpide adminiſtratam) moram tra-
s, acquirit nimium calorem, quem com-
nicat toti corpori, maxime vero renibus &
teribus, unde ille color Urinæ & craſſities,
alantibus partibus tunuioribus. Præter hanc
ſam eſt alia quoque, quæ magis huic rhom-
videtur quadrare. Urina, quamprimum
qualitate, vel quantitate ſtimulat naturam,
ernitur. In hydrope, nulla qualitas talis in
ina reperiri poteſt, frigiditas enim illa ſeri
uſe nimis agit. Neque quantitate ſua eſt
leſta naturæ, ſerum enim in abdomen de-
ur. Ergo non excernitur Urina, ſed diu
veſica remanet. Remanens concipit calo-
n præternaturalem, qui tenuioribus par-
us ſeri diſcuſſis, craſſitiem illam & colorem
rubi-

rubicundum inducit. Similem Urinam in o
nibus alvi fluxionibus videmus, propter ea
dem cauſam.

Aliquando hydrops, ejusque ſpecies
morbum Gallicum tranſplantantur, tunc a
parent tumefacta crura, membra gravitate
laſſitudine preſſa, ulcera κακοήθη καὶ ἐσθιόμ
color faciei pallidus, labia decolorata, puſtu
amplæ, humidæ, aquoſæ, curatu difficiles,
que ubi in ulcera degenerarint, multam aqu
fundentes, & alia ſigna lui Venereæ comm
nia. Hic, ſi iſtorum hominum Urina pau
ac rubra ſit, atque malum pro motu Lun
nunc increſcere, nunc decreſcere videatu
virus aditum ad mortem ſubinde machinat
licet hydrops, acceſſione ſyphelidis, maliti
ſuam, aliqua ex parte amittat. Vis enim
mia à morbis & humoribus rebellibus inf
tur naturæ.

Urina rubea craſſior renum lapidem nu
ciat, maxime, ſi arenulæ adſint, tenuis vero
pauca in hepaticis hydropem futuram, vis en
concoctrix laborat, & venæ meſaraicæ ſic o
ſtruuntur, ut ſuccus attrahi ad partes neque
Si eadem craſſa mox tenuis fiat, ante & poſt c
ſin, recidivam minatur, propter calorem pr
de morbo triumphantem, mox autem ſuccu
bentem. Sæpe in affectibus frigidis, ut dol
re colico, & morbis vicinarum veſicæ partiu
Urina mingitur rubra, propter confluxu
ſangu

guinis & caloris ad illa loca, in quibus na-
ra exercetur.

Hecticam eadem indicat, si pingue & oleo-
n quid innatet, in majori quantitate micta.
o coronide liceat nobis verba Fernelii ad-
bere. Urinæ crassæ, rubræ, fere apparent
linantibus febrium accessionibus, at maxi-
, cum jecoris substantia vitiata est à phle-
one, aut ab exquisito scirrho, ut in hydrope,
cum vel illius, vel folliculi fellis ingens est
tructio, ob quam bilis in venas & in Urinas
fluit, hásque eatenus inficit, ut, si linteum
mergas, citrinum colorem plane referat,
inde atque epoto rheobarbaro. Hæc aut præ-
tem icterum, aut mox futurum portendit.
n summa patet hinc, rubrum Urinæ colo-
n, maxima ex parte ab obstructione oriri,
m sanguis minus ad partes devehi, nec caro
sculique illius ruborem imbibere possunt,
le necessario regurgitat color ad Urinam.

CAP. XXII.

Iudicium Urinæ crassæ vineæ & passeæ.

VRina crassa & vinea in causo, id est, ardente febre, seu æstuosa, si mingatur, & caput doleat, crisis adest, aut mox adfutura est, ex evaporatione & traductione bilis in ca- Humores enim nonnihil adusti, juxta

 crisin

crisin laudabilem excernuntur, præsertim si mul fuerit Urina. Bonitas item humoris assatur, in bilem, vel flavam vel atram transmutatu Sed si sedimentum adfuerit probabile, minus e malum.

Passea Urina fit in bilis adustione, & si ad permanserit, morbum arquatum adesse notat. natura victrix est, cum signis coctionis, futu salutis signum est. Paritur ex vehementiori sa guinis, præsertim biliosi, adustione.

SCHOLÆ.

Vinea.

Loturæ carnis recentis. Vino rubro.
Jecoris colori.

Passea. Cyanea

Sapæ, seu musto cocto. Uvæ nigræ. Cerasi nigricantibus. Vino Neccaro.

FErnel. lib. 3. Pathol. cap. 13. scribit, in erro re versari eos, qui Urinam cruentam, siv vineam, quę recentis carnis loturam repræsen tat, jecoris imbecillitati tribuunt, vix enim in telligi posse, sanguinem alicunde cum Urin præterlabi, citra renum affectionem. Sed reve (quod pace tanti viri dictum sit) multa sunt, qu ipsius opinioni obstant. Nam videmus sępiss me, juvenes plethoricos, neque ulli manifest morb

orbo obnoxios, quibus nec attagen, famosa et conchylia, nec vina desunt Falerna, per ἐπιτήδησιν emingere Urinam cruentam, qui a phlebotomia, & applicatis emplasticis regioni hepatis, (circa quam se quoque molem quandam & distensionem ad claviculam usque sentire dicunt) curantur. Quis renes hic accusit, cum præsertim nulla mingendi difficultas adsit?

Passea densior est, quam vinea, ob calorem intensiorem, qui humores valde assat. In ictero diu permanserit, dissolutionem ejus portendit non raro.

Cap. XXIII.

Judicium Crassæ & venetæ Urinæ, hoc est, cæruleæ.

Ut atra bilis jam ex flava bile valde adusta, Urinam tingit, aut notat tantum frigus viscerum, ut pene sint mortificata. Itaque si tenui fuerit substantia, atræ bilis affusionem significat, sin crassa, nimiam frigiditatem atque mortificationem, portendit.

Plurimam item, & nimiam cursitationem notat. Hac enim nonnihil adusta Urina redditur, propter nimium exercitium. In convalescentibus, crisis laudabilis, præsertim si fuerit copiosa. Sic partes adustæ mejuntur.

In senibus, si diuturna fuerit talis mictio,

vesicæ permutationem, ex pravis humoribus à na-turali constitutione notat.

Optimæ denique crisis est notatio, præsertim cum in fundo est crassior.

Sic in calculosis, stranguriæ imminentis signum.

SCHOLÆ.

Veneta. Fusca.

Cæruleo, mixto ex nigro & candido. Cal[illegible] commistę, cum atramento, vel pice vel bitu-mine, æquis partibus.

COnspicitur hæc aliquando tenuis, sed ra-rissime, & tunc significat melancholi[illegible] fusionem, quę mediocriter Urinam tingit.

Plagas & verbera homini incussa quoqu[illegible] notat, non tamen vehementia. Et in his e[illegible] laudabile signum, nam νωυσιώσιες excernuntu[illegible]

Caveat tamen medicus, ne fallatur, quem[illegible] admodum deceptus fuit Vassæus à mulier[illegible] quæ Urinæ concussi & verberibus affecti h[illegible] minis, vel taurinum miscebat.

Nativi quoque caloris extinctionem, si v[illegible] res sint debiles, indicat, ut &, cum ad prior[illegible] colores sit transitus.

CAP. XXI[illegible]

CAP. XXIV.

Judicium crassæ & viridis Urinæ.

MOrbum arquatum, aut præsentem ostendit, aut futurum minatur, præsertim in morbis, qui non sunt sine febri.

In viridi Urina, humor valde ...atus est longo tempore. Secunda fortuna, & ...stante virtute indiget, ut bonitatem pristi-...a recuperet.

Est item bilis pravissimæ & adustæ multitu-... & in atram penitus conversio, quæ & ipsa ...ris in dies aduritur.

...leacea est in tabescente corpore, propter fe-...m, vel becticam, vel aliam diuturnam. Item ...inguedine liquefacta apparet, propter adul-...am caliditatem.

...taque in principio, cum parum liquefactum ...vix color olei spectatur, sicut in augmento, ... major est liquefactio, σύντηξις, & colliqua-...rit certior & tunc est olei apparentia, demum ...atu & vigore, prorsus oleacea est, quando ...quatio pinguedinis & solidarum partium est ...ta, idque præsertim, si calor febrilis simul to-... corpus corripuerit, sin minus, nephritis no-...r, maxime, cum ejusmodi lotium subitum & ...mulatum fuerit.

SCHOLÆ.

IN acutis, ſi quarto die tales Urinæ appareant, ſeptimo die moriturum hominem minantur. Indicant enim κατάκαυσιν ultimam humorum, μαρασμὸν ſucceſſiſſe. Alias febres oſtendunt diuturnas.

Si oleoſa poſt nigram mingatur, ſalutem portendit, propter colores proſperiora pollicentes.

Oleoſa, ſi tarde excernitur, pinguedinis corporis admiſtionem ſignificat. Et hac conditione maxime ab aliis diſcernitur, quod propter pinguitudinem innatantem, tarde & lento motu mingitur.

Si oleoſæ, quid ſimile loturæ carnis miſceatur, hydropem & phthiſin notat, aut vehementem colicam.

Quæ ſmaragdi colorem refert, ſi perſeveret cum malis ſuis accidentibus, convulſionem à ſiccitate prænunciat.

Oleacea. Oleagina.

Oleo Maturo. Adipem liquefactum ſubſtantia repræſentat.

Rariſſime tales Urinæ bonę ſunt, niſi in criſi mingantur, & quidem magna copia, nam ſic evacuatur materia aduſta.

Oleoſa.

Oleosa. Oleaquea.

Est paulo dilutiore colore, quam prior.

Brassicea.

Brassicæ communi, in hortis nostratium colonorum.

Porracea.

Porri foliis.

Viridis.

Gramini recenti, præsertim canario.

Smaragda.

Smaragdo pellucido.

DE COLLIQUATIONE.

NOtandum hic de vere Oleacea Urina, male dici, illam sequi colliquationem humoris alimentarii, & partium solidarum. Medici huc adducunt antesignanos illos suos Hippocr. 2. prognost. text. 35. & lib. de Coac. prædict. Galenum lib. 3. de sympt. caus. cap. 2. Avic. lib. 1. fen. 1. doct. 5. & cap. 1. Sed falso. Nam Galenus, si quis advertat animum, nunquam illam σύντηξιν, vel συμφύτȣ τῆς ὑγρότητος, vel solidę partium substantię, introducere voluit, etiamsi multi in illa sint opinione. Videamus Galeni verba, ubi loquitur de symptomatibus, in malis evacuationibus. Fit quædam,

 (inquit)

(inquit) veluti σύντηξις, colliquatio: ſive ἀναστοιχείωσις, reſolutio, & ἀνάλυσις: ſive, quomodocunque aliter nominare libet, aliquando totius corporis, aliquando ſuccorum, qui in venis ſunt, duntaxat. Quod autem ex ea colliquatione provenit, alias ad ventrem profluit, alias ad Urinas, alias ad ſudores pellitur, quos dicit, ſequi reſolutum corporis habitum, & producere ſyncopen. Si hi in διαφορητικοῖς ſpecillis uſi fuiſſent politis, & has particulas obſervaſſent, QVÆDAM, VELVTI, QVOMODOCVNQVE ALITER NOMINARE LIBET, RESOLVTVM CORPORIS HABITVM SEQVVNTVR, non adeo mordicùs propoſuiſſent hanc doctrinam, quæ funiculos ex arena nectere videtur. Colliquatio enim illa, ſecundum ipſos, fit ab adulterina caliditate. At, ut recte Ariſt. 4. meteor. cap. 6. calor ſola pinguia eliquat, & illa tantum, quæ frigore concreta ſunt, reliqua vero, quæ à frigore non ſunt concreta, indurat magis, dum humorem educit. Evaporante autem humore, pars arida ſpiſſatur, atque conſiſtit. ἐξατμιζομένου τοῦ ὑγροῦ, παχύνεται τὸ ξηρὸν, καὶ συνίσταται. Humidum autem, ſive radicale, ſive ἔμφυλον, ſive alimentarium, & ſubſtantiam partium, à calore moderato, nequaquam autem à frigore, concreta eſſe, qui dubitet, ducimus neminem. τὸ θερμὸν γὰρ αἰτιώτατον τῆς ζωῆς. καὶ οὐκ ἄλλό τι τὸ διαπλάσαν ἐξ ἀρχῆς τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδ᾽ αὖθις αὐξῆσαν,

ξῆσαν, ἢ μέχρι τελευτῆς τρέφον, ὅτι μὴ τὸ θερ-
ν τὸ ἔμφυτον. τοι γὰρ οὖν τοῦτο πάντων τῶν φυσι-
ν ἔργων αἴτιον ὑπάρχον 14. & 15. aphor.
rt. 1. Quomodo igitur hæc à calore liqua-
ntur, quæ à calore concreta ſunt? Exponas
i ſub Sirio fruſtum carnis, nunquam liquabi-
r. Id quoque in carnibus fumo induratis ap-
ret.

Vera igitur cauſa inquirenda eſt, cur conſu-
antur ægri, qui Urinas reddunt oleaceas, & *Unde pinguedo, in oleacea Urina.*
ngues.

Tales Urinæ conſequuntur calorem ſum-
um. Quod ipſi quoque fatentur, dum dicunt,
s ſic tingi à bile ęruginoſa, ad ſummam aduſ-
onem tendente. Calor hic acris & vehemens
æterquam quod robur corporis frangit, & o-
nes actiones enervat, abſumit etiam rorem &
nbium, ne hęc poſſint partibus agglutinari,
illarum ſubſtantiæ perfecte aſſimilari. Partes,
m deſtitutę nutrimento, tum graviter prop-
δυσκρασίαν caloris vexatæ, labaſcere inci-
unt, & in ſummam imbecillitatem ruunt. Im-
cilles redditæ, non poſſunt etiam minimum
ıd alimenti retinere, quod ad ipſas adhuc de-
tur. Sinunt itaque exire, una cum Urina,
rtes nutrimenti utiles, quæ reddunt Urinas
as oleoſas. Tales autem Urinæ ſunt lethales,
dicant enim maximam imbecillitatem, quæ
llis Syrupis magiſtralibus, aut auro potabili,
t tincturis corallorum, aut ſolutionibus per-
um tolli poſſit. CAP.

CAP. XXV.

Judicium crassæ & lividæ Urinæ.

SI viride lotium præcesserit, nimia est ardoris copia, si pallidum, summam frigiditatem, & mortificationem portendit. Fit aut talis ex nimio frigore, jam jam mortificante, aut ex nigri humoris affluxu, aut ob plagas, aut lora homini incussa. Siquidem magna accidit, propter easdem causas mortificatio, & sanguis mortificatus, subnigrescere consuevit, quem tamen virtus excretrix, in fundum secernere solet. Atque tunc tale lotium est laudabile.

In febribus, cum nullum est sedimentum, mortis nota est. Sed in causo, futuram stranguriam ostendit.

SCHOLÆ.

Livida. Lucida.

Plumbo, seu vestigiis plagarum.

LIvidæ Urinæ eædem sunt causæ, eadem significatio, quę venetæ, nisi quod hic omnia sunt intensiora.

Interdum talis Urina, judicium est nigri icteri à melancholia. Sed tunc salutaris est, cum excernitur magna copia, & quidem crassa substantia, ob expurgationem humorum adustorum, qui sanguinem infecere.

CAP. XXVI.

CAP. XXVI.

Judicium crassæ & nigræ Urinæ.

Ummæ & extremæ caliditatis est indicatio, atque adustionis, maxime, si viride lotium præserit, sin autem lividum, vel venetum, frigiditem extremam, atque sic mortificatum sanguim portendit. Et hoc malum est, quia est mortis æsagium.

Salutare autem est, cum atra bilis excernitur, que præsertim in decremento quartanæ febris, & orborum atrabilariorum. Hic enim crassius, & grius subsidet, & erit crisis laudabilis.

Laudatur item in potionibus atram bilem edu-ntibus, propter virtutem excretricem.

Notat etiam nimiam sanguinis adustionem. ic enim valde adustus nigrescit.

Nimiam item ariditatem atque emaciationem dicat, propter tosturam, & sic sequitur periculosa nvulsio.

In febribus acutis, si fœtida fuerit, interitum ænunciat, si vesica non laboret. Contra crisis est udabilis in vesica male affecta, propter sordium cretionem.

Talis Urina est aut in summo caliditatis gradu, rinam exassantis, & materiam in venis contenm adurentis, qualis color in carbonibus extinctis paret, hi enim ab ignis extinctione nigrescunt.

Aut in extremæ frigiditatis mortificantis ordinam & propter hanc nigrescunt humores, cum humo-

humores contrahendo inspissantur. Quæ ratio in crassioribus, atque ita nigrioribus nebulis patet.

SCHOLÆ.

Per hæmorrhoidas, non expurgatur tantum sanguis melancholicus.

Urina nigra, post laborem nimium micta, spasmum ab exiccatione & tostione patefacit.

In puerperio, hæmorrhoidum & menstruorum suppressione laudatur, propter excretionem humorum adustorum, (Gal. 3. epidem 3.) licet non sint melancholici. Falsum enim est, per hæmorrhoidas, αἷμα tantum μελάντερον expurgari, per venam insignem, quę à ramo splenico venę portę, per meserę-um circa colon & itestinum rectum extensa, in musculis ani & intestino interiore terminatur, ut Galen. 3. aphor. 30. & lib. 3. Epid. sect. 3. sent. 37. & lib. de atra bile. cap. 7. sentit. Sed per illas αἷμα quacunque ratione νοσοματῶδες exoneratur, per tres illas venas a vena cava cum suis arteriis ortas, à duabus iliis & ramulo venæ sacræ Sylvio dictæ, inque intestinum rectum, paulo tamen ulterius ad cutim desinentes, quemadmodum philosophice & vere Hippocr. initio lib. de hæmorrhoid. lib. 3. Epid. sect. 6. docet. Hinc, secundum eundem, probus hæmorrhoides fluunt, ii neque pleuri-

euritide, neque peripneumonia, neque le-a, neque furunculis corripiuntur, pro tamen orbi nequaquam ſunt melancholici. Si itaque lis Urina apparuerit hæmorrhoidibus ſup-eſſis, indicabit, expurgari ſanguinem quem-nque aduſtum, non duntaxat melancholi-m. Alias enim idem dicendum de menſtruis ppreſſis, in quibus ſæpiſſime talis Urina ap-ret,& tamen per illa ſanguis potius crudior & roſior expurgatur, quod ipſa nos docet lo-cum αὐτοψία.

Hæmorrhoidum morbus (inquit Hippocr.). de hæmorrhoid.) fit, bile aut pituita ad ve-s recti inteſtini decumbente, ſanguinemque venis calefaciente. Venæ caleſcentes, ex vi-nis venulis ſanguinem alliciunt, & cum re-entur, interna ani pars intumeſcit, capita-ue venarum ſupereminent, quæ à fæcibus vi exeuntibus compreſſæ,& à coacervato ſan-uine coactæ, cruorem ejaculantur, vel cum ercore, vel ſine eo. Quanquam (ut monet em lib. de fiſtulis) aliquando accidat ſangui-s fluxus ab inteſtino recto, abſque hæmor-idum vitio. Quæ res non raro medicis in-utis imponere ſolet. Rufi Epheſii ſententia t Urinam nigram in ſanitate multo tempore ictam, lapidis in renibus ſignificare genera-onem, nimirum propter toſturam ſeri à reni-is calidioribus. *Hæmorrhoides quomodo fiant.*

An

An Urina nigra à frigore.

An Urinæ nigredo à ſummo frigore poſſit oriri, quod Gal. 1. lib. de criſib. cap. 12. & commen. 2. prognoſt. text. 29. vult, non temere dubitant præclariſſimi quidam medici, hanc ob cauſam, quoniam ſi (ut ipſemet Galenus interdum facit) externis interna metiri nobis placeat, ſicut videmus in exterioribus, corpora quæ à frigore nigreſcunt, à ſummo frigore id pati, ſimiliter neceſſarium eſſet, ut, ſi Urinæ nigræ fierent hac de cauſſa, intus à ſummo frigore id paterentur. Quomodo vero in corpore vivo, valeamus comminiſci intenſiſſimum hunc frigoris gradum; certe videre non poſſunt. Et, licet cernamus aliquando, ut in ἐπισημασίᾳ ſive εἰσβολῇ παροξυσμοῦ, ungues & ſummum naſum nigreſcere, licet quoque videamus, partes illas quo ad tactum, eſſe frigidiſſimas, nihil tamen, tale in Urinis nigris accidit, quę, dum minguntur, vel calidæ, vel ſaltem tepidę ſunt. Quid cum hoc nodo Gordonio agendum, cujus ſolutionem multi ſummi philoſophi aggredi noluere? An referendæ nigræ Urinæ ad unam caloris intemperiem & ἔγκαυσιν tanquam ad primum & principalem fontem? Calor nimius, dum deſtruit temperiem corporis, exoluit naturam partium, quę eſt calor nativus, in determinata conſiſtens mediocritate, cui omne nimium inimicum eſt. Exoluta natura partium, & exoluto calore, omnia nutant in humano corpore, omnia inci-

cipiunt mori, & sic fieri frigidiora respectu
loris nativi, licet antea summus calor adfue-
. Idem in Urinis nigris fieri credimus, quas
eo medici extremæ frigiditati acceptas refe-
nt, quia calor naturalis prorsus enervatus
propter intemperiem illam extremam, &
ustionem, cui nigredinem illam Urinæ ad-
ibimus, ob tosturam humorum, tanquam
imę causæ, cui refrigeratio ob perditam ca-
is nativi formam, succedit. Idcirco quoque
gidi sudores in acuta febre erumpunt, Hip-
c. 4. aphor. 37. Non enim verisimile est,
corpore vivo reperiri posse adeo frigidum
morem, pręsertim in venis & arteriis, quæ
nper in acutis æstuant calore cordis, é qui-
s exprimitur frigidus sudor. Idem de frigi-
ἐμπυικῶν sudoribus & ἐφιδρώσει cum Hip-
c. lib. 3. Coac. prædict. sect. 2. & de Hecti-
& syncopticis cum Galen. 3. de sympt. caus.
. 2. ut & de iis, qui in extremo mortis ago-
versantur, dicimus. Omnibus enim his lan-
et pulsus, propter languidam naturam par-
m, & exolutum calorem. Unde & tales
ores, cum Hippocrate merito, lethales esse
nunciamus.

Et tantum de coloribus Urinæ dixisse suffi-
, in quibus judicandis minime falletur me-
us, si occulos intentos habeat in victum, æta-
sexum, exercitia, & varia vitæ genera. Hæc
m omnia non mediocriter mutant Urinas,
ti demonstratum est. TERTIA

TERTIA PARS, DE QUANTITATE URINÆ

De multæ Urinæ causis.

PLurima Urina est, ex cibis humi... dioribus, & iis, qui ὡραῖοι καρποὶ dicuntur Galeno, ex longiore potatione, præsertim vini exilis & diluti. Plurima est, ex usu medicamentorum, quæ Urinam ciere solent. Idem faciunt λιθόνθρυπτα, cujusmodi sunt quarundam radicum pulvisculi. Plurima est, in renum vehementi caliditate, (ut fit in diabete) quæ sua virtute attractrice undequaque serosam humiditatem, vel inde ab ipso jecore aggerit. Plurima est in alvi duritie & siccitate nimia, sic enim natura humiditatem, ad meatus Urinæ dirigit. Hippocr. 4. aphor. aph. 81. ὄρησις κύκλωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει. Mictio noctu plurima facta, modicam alvi dejectionem significat. Plurima est, in anasarca, cum renes sunt in officio, & hujus hydropis est inclinatio. Plurima esse solet, cum nullum medicamentum catharticum præcesserit, sic enim Urina in suos meatus secernitur. Contra, in καθάρσει sunt plurima alvi excrementa, & aquosiora.

Plurima est, cum nulla exercitia præcesserint, his enim, præsertim immodicis, Urina consumitur

qui...

ia nimis calefaciunt & exiccant. Plurima est, redundante copia humorum crudiorum, dum attenuantur.

Plurima est, cum in morbi inclinatione fit crisis [...]*dabilis, siquidem tunc multum Urinæ excer*[...]*ur, atque est superfluitas critica.*

Plurima est, ex totius corporis colliquatione, consumptione, ut in hecticis fit febribus.

De paucæ Urinæ causis.

PAuca est, ex ciborum siccitate, & potus paucitate. Pauca est, in vehementioribus exer[...]*iis, corpus ipsum exiccantibus. Pauca est, ex* [...]*tructione meatuum Urinæ, propter cibos len*[...]*, quos hodie viscidos nominant, cum lentore* [...] *tenaciores sint, & vias obturent, ut fit in* [...]*anguria. Pauca est, propter medicamenta len*[...] *& viscida, eadem ratione, quia obstruunt.* [...]*uca est, ex humoribus crassis, pituitosis, atque facile obstruentibus.*

Pauca est, in longiore alvi profluvio, ut fit in [...]*enteria. Pauca est, in multa alvi dejectione,* [...]*e, si fuerit copiosa, mictio pauca erit, juxta* [...]*ppocratem.*

Pauca est, in acutis febribus, totam corporis hu[...]*ditatem exiccantibus. Pauca est, in virtutis ex*[...]*tricis magna imbecillitate. Pauca est, in vesi*[...] *paralysi, cum hæc resoluta fuerit, virtus excer*[...]*di cessat, atque nervi emolliti nihil continent,*

nihil attrahunt, itaque Urina per eosdem paulatim mingitur. Idem fit in vesica mortificata, ut in senibus. Pauca est, ex nimio & immodico sudore. Pauca est, ex phthisi, qua fit, ut humiditas exiccetur, propter febrim validam & perpetuam.

SCHOLÆ.

IN Urinæ paucitate, non contemnendum locum habet obstructio ureterum, & meatuum Urinæ, ab humoribus crassis, à tumore præter naturam, ubi sensus est gravitatis, cum pubis & perinæi dolore, & hic interdum Urina penitus supprimitur, à calculo, & tunc fixus est ureterum & penis cruciatus, (Galen. 6. de loc. affect. cap. 1.) φλόγωσις percipitur, circa renum regionem admodum molesta. 3. de aliment. facult. cap. 16. In extenuatis, & ex morbo convalescentibus, pauca redditur Urina, quia maxima pars potulentæ materiæ in nutrimentum corporis cedit, ut hinc etiam liqueat, potui assumpto non semper respondere Urinam. Huc etiam referenda μετάστασις ichoris, vel in hypochondria, ut in hydrope, vel ad alvum, vel hæmorrhoidas, vel poros cutis, vel tunicam testium erythroiden, ut in hydrocele, quæ frequentissime ideo in sinistro teste accidit, quia hujus partis vena seminalis, ab emulgente sinistri renis exoritur, non autem, ut dextra, ex vena cava paulum sub rene. Rene lævo male affecto, Urinæ pars, quam emulgens continet,

ὑδροκήλη.

tinet,

net, cum ad veſicam per male affectum re-
m non poteſt deſcendere, per ſeminalem
nam in erythroiden delabitur, & in hac tu-
ca, ut Galenus vult, ut autem Paulus, ἐν Δ[illegible]-
λέκεσι τὸν ὄρχεον σώμασι, ut denique noſtri
hirurgi, ἐν ἐπιπλωντῷ, ὑδροκήλην generat,
nta aliquando magnitudine, ut caput huma-
m ęquet. Succedit hoc malum frequentiſſi-
e lithiaſi, hydrope & cachexia laborantibus.
uo in caſu diligentiſſime animum advertunt
irurgi, ne inter ſecandum, novacula ſubje-
am κύστην, in qua continetur humor Urinæ
ſtinatus, ſaucient, verum hanc una cum teſti-
lo corrupto & tunicis putrefactis extrahant.
In hoc enim malum incidunt plærique ex
ſtris præſertim Alemannis, qui non prius
irurgi ancipitem cultrum admittunt, quam
otum in tantam molem excreverit, ut in-
dere non poſſint. Hinc ſemper teſticulus cor-
ptus, quod poſt ſex aut ad ſummum octo
enſes accidit.
Copioſa Urina, in morbis mala eſt, ut cauſa,
ut ſignum. Ut cauſa, quia copia dejicit vi-
, fitque nimia inanitio & ſpirituum diſſo-
tio. Ideo medici ſenſim educunt aquam hy-
opicorum, & pus thoracis, ne natura illa
bita mutatione convellatur. Ut ſignum vero,
ia indicat copiam materiæ crudæ, & partis
cujus intemperiem, quæ facit, ut minus pro-
dat humorum coctio, vel facultatem notat

 preſſam.

pressam. Si autem adsit robur virium, maximam spem facit medico talis excretio.

Urina periodica.

Urina periodica non statim damnanda, modo sit valida natura. Ostendit enim, calorem propter materiæ cruditatem, non posse quidem illam una vice omnino superare & ablegare, differendo tamen opus, & continuando coctione m sic excretionem partiri, ut successivis horis coctionem ad optatum possit perducere exitum.

Quos diuturna lienteria, vel diarrhæa, cum vomitu & annorexia in Chronico morbo vexavit, item in tabe, si hic copiosa sequatur Urinæ effusio, mortem portendit, ob summam imbecillitatem partium, & dissolutionem virium, propter quam effluit, aut ob motum naturæ, frustra crisin tentantis. Unde dicitur symptomatica Urina, & tunc maxime, cum indiscriminatim die vel critica, vel non critica, materiæ malignitas naturam cogit, ut hanc intempestive illa expellat. Cujusmodi excretiones alvi, hæmorrhagias, & sudores, initio morborum, plerunque difficultatem & longitudinem mali, aut mortem, significare videmus. Gal. lib.3. Prorhet. 33. & lib.3. Epid. commen. 3. sent. 41. & 61.

Urina symptomatica.

QUAR-

QUARTA PARS.
DE CONTENTIS.
CAP. I.

Porro judicium Urinæ ex substantia & colore certum est diligenter expendenti cunctas circumstantias, & signa (ut vocant) distinctiva. Agnoscit quidem Hippocrates eas- m notas, quibus & quantitatem conjungit. sæpius men contentorum meminit, tam in aphorismis, am præsagiis & epidemiis, tanquam ex quibus lto certiora colligerentur judicia. Ea sunt Græcis υφιστάμενα, utpote, quæ in corpore Urinæ consi- nt. Verum hæc juxta altitudinem, in tres regiones iduntur. Ima fundum matulæ continet, ibi est όστασις, Latinis aut sedimentum, aut subsistentia, ὸ τȣ̃ ὑφίστασθαι, hoc est, subjici, hæc est infima tulæ habitudo, aut id, quod in fundo residet.

Summa regio est suprema superficies, cum coro- circa quam nubes, νεφέλη, esse solet, similitu- e & metaphora à nubibus aëris sumta, quam niores, in sublimiorem aëris tractum attollunt, t crassiores vix surrogantur, immo in vallibus sident.

Media vero, in medio Urinæ corpore consistit, æ- u spacio ab utrisque extremis distans. Et quando ecculæ mediocres in eam partem sublevantur, ιωρήματα, quasi suspendicula, suspensiones, limia, sublevamenta & sublationes dicuntur. enim ἄιρον. sublime, ab ἀιωρέω, attollo, suspendo,

 inde

inde est ἐναιώρημα, *quod sublatum, & sus-pensum est. Quare Plutarcho* αἰώρα, *sive* ἑώρα, *pensiles lecti sunt, ad deferendos ægrotos, sicut* αἰώρα *est rusticis vas pensile, ad caseorum exic-cationes.*

Porro non desunt, quibus placet in corpore Uri-næ, quatuor statuere regiones, juxta numerum membrorum præcipuorum. Sic membris anima-libus, quæ sunt in capite, corona dedicatur, spiri-tualibus, quæ pectus continet, summa superfi-cies, nutritioni servientibus, cujusmodi sunt jecur, ventriculus, intestina, lien, & vulgo perforata dicuntur, media, gignentibus vero dedicatur ima pars matulæ.

Sed hæc sententia magis curiosa est & supersti-tiosa, quam vera. Fatendum tamen est coronam capitis morbos indicare. Ita in summa superficie aut guttulæ, aut bullæ in medium tractum ver-gentes, spiritualia membra affecta esse signant: alioquin non. Immo neque media pars, nutrien-tibus partibus tantum conceditur, cum hæc sæpe ut nihil habeat, ita nihil portendit.

Alioquin concoctio & nutritio, ex substantia & colore, & potissimum ex sedimento perpenda-tur. Hoc enim si candidum, læve & æquale fue-rit, ecquis non juxta cum Hippocrate, concoctionis bonitatem pronunciabit? Ita pinguedo natans in summa superficie, notat affectiones membro-rum spiritualium, immo νεφρῖτιδα *aut* λιθία-σιν *signat, præsertim cum nulla adsit febris.*

In his enim morbis tenuissimæ partes, veluti oleosæ in suprema regione natant, ex crassioribus recrementis in fundo residentibus resolutæ.

Quare de industria, vetustorum & gravium virorum sententias sequimur, atque justas ob causas, cum exquisita experientia, tribus intervallis numeratis contenti erimus. ἐναιωρήματα *tamen sæpe contingunt ex flatibus imæ alvi, in qua sunt membra (uti isti vocant) perforativa, à quibus & hanc partem mediam perforativam vocant, de quibus suo loco plura adnotabimus.*

SCHOLÆ.

Ὑπόστασις quid significet.

YΠόστασις, quemadmodum ex Gal. commen 3. Prorrhet. aphor. 63. constat, generaliter de omni dicitur, quicquid subsidet. Hinc Gal. lib. 1 de facult. aliment. cap. 13. dicit, panem typhinum non recentem subsidere tarde, sicuti & alia, quæ substantiam habent crassam, viscidamque. Et ejusdem libri præcedente capite, cibum subsidere cito duas ob causas, scribit, vel quia parum distribuatur ac nutriat, unde magna stercoris copia acervatur, quæ deinde suo pondere subsidet, vel propter aliquam qualitatem detergentem. Et lib. 2. de facult. alim. cap. 3. cibi illi facile Galeno subsident, qui lubrica constant substantia, humidique sunt, citra adstrictionem. Sic etiam lib. de caus. morb. cap. 7. refert, corpora in seipsa

ſubſidere, vel ab adſtringentibus coacta, vel à frigidis denſata, vel ab arefacientibus marceſcentia. Sic Hippocrati in Prorrhetic. τῶν ϖαλαιπτων ὑπόστασις eſt, cum aliquid fæcis deponunt, quod ima vaſis petit, variumque apparet, pro variis corporum affectionibus. Hipp. lib. 3. Epidem. com. 1. ſent. 21. Sic in veſicula bilis, apparet quoque ὑπόστασις craſſa, quæ aliquando in tofum coit, ſæpius autem in lapides, ut teſtantur Andreas Veſalius in epiſtola de China, de quodam Bello armato Sinenſi, & Antonius Benivenius in medicinal. obſervat. cap. 3. & cap. 94. ut & Dodonæ. in comment. Cujus rei ſimilem hiſtoriam, & nos vidimus Alteburgi apud Medicum & Philoſophum eximium, D. Joannem Cobolt. Sic in Urina conſpicitur ὑπόστασις, Urinæ craſſior portio, ſecreta & ſubſidens, quam Ariſt. 3. hiſtor. anim. cap. 19. φλέγμα nuncupat. Et hæc ὑπόστασις proprie ad medicos pertinet, qui in ea contemplanda, atque dijudicanda, ſtudium omne collocant, reliquis poſthabitis, quæ aut nihil, aut parum, ad morborum cognitionem conducere videntur.

ὑπόστασις pars Urinæ. Partem autem hanc eſſe Urinæ cujuſlibet, probatur, quod omnis Urina illam habeat, vel mox, vel paulo poſt (quod crebrius accidit, velut Avic. lib. 1. fen. 2. doct. 3. tract. 2. cap. 1. adnotat) apparentem. Deinde eadem ratione in venis, renibus, emulgentibus, coquitur & ſecer-

ernitur, qua ſeroſa Urinæ portio. Demum nſtrat æque, immo multo plus ſtatum *αἰτώσεως*, & caloris nativi robur, quam ipſa ina. Cur igitur non appellanda erit pars inæ, & quidem præcipua?

Unde *ὑπόστασις*.

Videndum jam de modo generationis, & ſa efficiente *ὑποστάσεως*. Plurimi hic ad . 6. Galeni lib. 1. de differ. febr. tanquam acram anchoram confugiunt, flexis genu-, egregiam illam & tot jam ſæculis decanta- putredinem excipientes, qua ſi deſtitue-tur, nullorum morborum cauſas reddere ſent. Omnes enim morbi, ex ſententia Ga-ca, originem trahunt à putredine. Nam ις, (quam *ἰδίως ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων λέγεσθαι*. Ariſt. 4. Meteor. cap. 1. adſe-, quamque ad unguem amplexus eſt Gale-, licet perperam) fit, cum mixtum à ſua ura recedit. At in omnibus morbis, humo- à ſua natura recedunt. Ergo omnes morbi nt à putredine.

Omnes morbi fiunt Galeno, à putredine.

ſic & *ὑπόστασιν*, cum anteſignano ſuo, ad redinem referunt. Dicunt enim, puri, quod nflammationibus fit, id proportione reſpon-e, quod in humoribus venarum atque arte-um continetur, in Urinis vero ſubſidens. rræus paulo modeſtius hunc locum expli-, dum inquit, aptiſſime hypoſtaſin puri

comparari, non quod illa puris modo compo[...] truerit in venis, aut aliquid omnino purulen[...] habeat, sed quod perindi atque pus alteretu[...] quodque iisdem notetur qualitatibus, maxim[...] autem colore, qui similis est puri. Affert qu[...] dem hic aliquid, sed quod nodum minime so[...] vit. Nam sæpissime mingitur ὑπόστασις, qu[...] ne tantillum quidem pus colore refert. Et n[...] hic de causa efficiente verba facimus.

Sententia nostra est, illos aut improprie, aut absurde loqui, qui hypostasin putredini a[...] scribunt. Putredo Galenica, nulla in re conv[...] nit, cum putredine Aristotelea particular[...] multo minus cum universali. Particularis pu[...] tredo est, cum mixtum à sua recedit natura, [...] tantum secundum partem corrumpitur, m[...] nente semper specie, ac substantia rei eadem [...] mutatis solummodo accidentibus. Putred[...] hæc secundum partem, opponitur generati[...] ni secundum partem, quæ non est vera g[...] neratio, ut illa simplex generatio, sed alter[...] tio duntaxat & mutatio accidentium. Erg[...] hæc putredo non vere, sed improprie sic v[...] catur, peculiari quadam & vulgari significa[...] tione. At putredo Galenica ἐςὶ μεταβολὴ τ[...] ὅλης τῆς σώματος σηπομένης ὀσίας, ἐπὶ φθορ[...] ὑπὸ τῆς ἔξωθεν θερμασίας. Si talis putre[...] est, mutatio TOTIVS substantiæ putre[...] centis corporis, ad interitum, ab aliena ca[...] ditate, qua conscientia putredo Galenica, cu[...]

Putredo Galenica non est similis Aristoteleæ.

TOTIVS *Putrefactio.*

i 1

conferri poteſt, quæ in iis accidit, quæ ſo- *Secundum PARTEM*
n ſecundum PARTEM corrumpuntur?
Multo autem minus hanc putredinem con-
nire cum putredine univerſali, quæ gene-
ioni ſimplici ac naturali opponitur, tan-
am ἐναντίον μάλιστα κοινὸν, hinc liquet. In
a & mera putrefactione, corrumpitur mi-
m κατὰ φύσιν, non autem τῇ βίᾳ, ut recte Buc-
errea, contra Vicomercatum & Hugonem,
Ariſtotele ſentit. At in materia hypoſtaſis,
lla corruptio naturalis eſt, quæ fit, ἐξιόντος
οἰκείου θερμοῦ, tam ob frigus internum miſti,
am calorem τοῦ περιέχοντος, elicientem in-
riorem. Vnde omnia putrida fiunt frigidio-
Aſt hic nullum frigus. Immo, quo calor
agis materiæ dominatur, eo plus ſedimenti
neratur. Nec pituita, ſua natura, ſic compa-
ta eſt, ut hoc modo corrumpatur. Non igi-
r κατὰ φύσιν corrumpetur. Deinde σῆψις fit,
ſiunctione humidi à ſicco, ὅταν κρατῇ τοῦ ὁρί-
ντος τὸ ὁριζόμενον, διὰ τὸ περιέχον, &, cum
lor abſit, qui humorem invehere aut remo-
ri poſſit, ne laxatis, quibus continebatur, ha-
enis, à ſicco divortium faciat, συνεξατμίζει τὸ
ατὰ φύσιν ὑγρὸν, διὰ τοῦτο ὑγρὰ πρῶτον; εἶτα ξη-
τερα γίνεται, τὰ σηπόμενα πάντα; καὶ τέλος γῆ, καὶ
ρος. Quid, quæſumus, hic ſimile, hypoſta-
s generationi? Quid nam per Iovem? Ubi ulla
onditio putrida, quæ ſedimenti naturam vel
aululum duntaxat ſubolfaciat? Ubi hic γῆ, καὶ
κόπρος

κόπρος? Nonne ὑπόστασις, ab interno animantis calore generatur, σῆψις vero est, κοινὸν πάθος, ψυχρότητός τε οἰκείας καὶ θερμότητος ἀλλοτρίας, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ περιέχοντος; Praeterea, quis adeo demens erit, ut dicat, sedimentum in Urinis sanorum, in quorum venis & arteriis nequaquam putrescunt humores, à putredine fieri? Hoc cum animadverteret Galenus, loco citato scripsit, subsidentiam in Urinis non esse ex putredine SIMPLICITER. Amplius, sicut putrefacti humores, pro jam in cineres abiverunt, nunquam vertentur in hypostasin, ita neque putrescentes, quatenus putrescunt, cum in putredine, misti calor exigatur forâs, quem tamen necessario, in hypostasi elaboratione & secretione, materiam vincere oportet. Præterea, secundum hanc Chimæram, si Urinæ coctio, puris generationi respondeat, dicant modum & causam, cur Urina cocta, cum hypostasi nempe apparens, sit indicium putrefactionis cessantis? Hercle, quo magis putrescent in venis humores, eo plus cocti sedimenti in Urinis conspicietur, putredoque saluti erit hominibus, dum coctionem vasorum promovebit. Melius igitur ipsis erit, corpus habere putridissimis scatens humoribus, quam saluberrimis. Aliâs non respondebit generatio sedimenti in Urinis, generationi puris. Valeat idcirco ista putredo, cujus abominandum fætorem, nares Philosophorum emunctæ ferre nec possunt, nec debent.

SIMPLICITER.

Dica-

Dicamus, ὑπόστασιν effici à calore, cujus vis
in coctione, ac maturatione separare ea,
sunt diversorum generum, qui calor, si
ustus est, crassiorem illam & crudiorem
em optime & undique secernit. Hinc recte
. 1. aphor. 15. ὑπόστασιν maxime tum esse
iosam scribit, quando felicior est coctio.
n morbis, apparente sedimento, naturæ vi-
ci gratulamur. Hypostasis porro in fundo,
pter gravitatem residet, & variat, pro va-
caloris coquentis gradibus, cujus vim aut
ecillitatem denotat.

Materia hypostasis.

lateria sedimenti, sententia Bertrucii Bono-
sis, cap. de lapid. renum, & Arist. 3. histor.
n. c. 19. & 4. de part. anim. c. 2. est nihil
d, quam pituitosum & melancholicum ex-
nentum, quod, cum sit αἷμα νοσῶδες, &
dem ἢ φύσει, ἢ νόσῳ, secretum cum ichore
ureteres expellitur. Potus alteratur in venis,
ime vena cava, & portæ. Necesse igitur, ut
liquid Urinę misceatur, quod subsidentiam
iat. In venis autem illis continentur qua-
humores. Ex his aliquid resultabit in Uri-
. At sanguis non hoc faciet. Est enim unicus
nor, partium omnium nutritioni destinatus,
ον τροφή. Neque bilis faciet, qua hęc in κύ-
χοληδόχον colligitur, & cum alvi recremen-
xcernitur. Ergo erit pituita & melancholia,
licet reperiantur in vasis, tota sua tamen na-
sunt νοσερὰ περιττώματα, ἢ νοσώδη αἵματα,

ut

ut tanto minus constitutioni animantium, aa
nutritioni partium sint idonea. Nam ex foll
sanguine constamus, ex eo quoque nutrimun
Cum igitur hæc tota sua ἐσία à nutriendi beni
gnitate desciverint, pituita quidem, quia frigi
dior, crudior, humidior & tenuior sit facta
melancholia vero, quia crassior, fæculentior
frigidior, ficciorque, natura sagax his, uti &
bili flavæ, certa instrumenta è tota massa san
guinis, secernendis, fabricata est. Falsum enir
est, pro Gal. com. 1. lib. 1. de hum. & lib. 2
de fac. nat. cap. 9. & lib. de atra bile. cap. 8
scribit, pituitæ expurgandæ, nullum à natur
instrumentum destinatum, cum enim nihi
sit aliud, quam semicoctum alimentum, de
siderat hæc non evacuationem, sed alteratio
nem. Si pituita, quatenus pituita, est quartu
ille humor, ex quo fieri & ali animalia, Galen
adfirmavit centies, cur manet in corpore, u
alteretur & coquatur exquisitius? Est ne tali
pituita, humor, qui definitur, ut sit corpus liqui
dum sive fluidum, in cavitatib. partium con
tentum materia nutritioni earundem destina
ta? Si vero pituita sit excrementum, quomodo
in utilem succum converti poterit? Præterea
quam bilem ad se trahit vesicula fellis, ex
crementosamne, vel naturalem? Si natura
lem, cur facit hoc? Propter quantitatem di
cent. Cur vero natura sanguini quoque hoc be
neficium non est largita, qui vel maxime copi
peccan

Pituita excrementum est.

care ſolet, & πληθώρειν πρὸς τὴν εὐρυχω-
ν τῶν περιεχόντων τοὺς χυμοὺς ἀγγείων indu-
? Si aut tantum attrahit excrementum;
reliquum quoque bilis, quod in ſanguine
uc continetur non reputabitur excremen-
? Idem de ſucco melancholico dicimus.
terquam, quod frivola admodum ſit ratio-
tio Hippocratica & Galenica lib. 1. de nat.
nan. com. 27. qua demonſtrare nituntur,
tuor humorum numerum, dum ſcribunt,
uovis tempore oſtenſuros, quatuor nobis
ſe humores, nam ἕκαστον τῶν φαρμάκων,
οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμὸν ἐπισπώμενον ἐστὶ, hinc
gmagogo exhibito, pituita educetur, ma-
e hyeme, cholagogo, bilis æſtate, mela-
go, melancholia, autumno. De ſanguine
i dubium. Idem aperta vena in pelui ap-
t. Quærimus, an illi humores, qui ſunt
cti catharticis, ſint ejuſdem naturæ & con-
onis, cujus ſunt, qui adhuc in corpore con-
ntur? Si non ſunt, argumentatio iſta ad
tem aſinorum releganda. Quis enim hic
ſius terminus? an non hoc eſt, à baculo ad
ulum arguere? Si vero ſunt ejuſdem natu-
erunt omnia iſta excrementa, quia natu-
on concedit, ut humores utiles evacuen-
, alias vel morbi, vel mors animalis ſeque-
r.

Qui παραλογισμοὶ, niſi è ſchola medica ex-
lantur, procul dubio eo res deveniet, ut
juvenes

juvenes pro limpidissimis fontibus, lutosas cisternas quærant, ut pro ambra suavissima, asam odorentur fœtidam, ut pro melle Hymettio fel ἰσατῶδες gustent, ut pro solidis demonstrationibus puerilia & fabulosa elenchorum sophismata amplectantur.

Hinc, ad exemplum præceptorum, spiritus in corpore humano esse, probabunt hoc nuggaci argumento. Homines ebriosi, quotidie emittunt ructus, flatus, crepitus. Ergo in corpore humano spiritus continentur. Ratio consequentis sit: Quia necesse est, ut impura ex poris manent. Hæ sunt demonstrationes Galenicæ, quæ Compendiariis sufficere poterunt. Eandem lactucam proponit suis Galenus in præsenti cœna & scena, dum quatuor humores demonstrat. Videmus, (inquit) dato rheo barbaro, bilem flavam cum fætentibus alvi recrementis excerni; sic epota agarici infusione pituita cum stercoribus rejecta, neminem latet; exhibito denique epithymo, vel rusticus quoque & coquus demonstrationem hanc nostram adprobabit, dum in fundo vasis subsidentem cernet melancholiam, monstrum horrendum, atrum, crassum, fermentans terram; sanguis vero in venis apparet cuilibet. Ergo in corpore humano, sunt quatuor humores. Quis Davus aut Mopsus in hac demonstratione non acquiescet? Nonne est bona demonstratio, digna Galeno? Dic tu, candide Lector. Utinam h[illegible]

esse[illegible]

t ſummus ille Ramus, qui analytica Ariſto-
ea Galeno interpretaretur.

Huic ſimilis eſt; alia Galeni, Galenicorum-
e demonſtratio, qua numerum & naturam
tuor elementorum abſtruſam, iiſdem fun-
nentis, probare nituntur. Quod adferunt
dam, (inquiunt) ſynceras nuſquam haberi
mentorum naturas, ridiculum ſane eſt; &
nentiæ proximum. Nam quæ apud nos
ant, impura tametſi forte ſunt omnia, ſyn-
a tamen *uſpiam* eſſe neceſſe eſt, quæ prin-
a ſint, & veluti fontes, à quibus iſta fluxe-
t. Hæc enim norma, hæc regula, hæc præ-
ptio naturæ, ut omnia ordine quam optimo
at. Atqui optimum erat & ornatiſſimum,
ura ex puris, imperfecta ex perfectis qui-
dam manare. Plauſibiliter admodum hæc
untur. Ferculum hoc variis aromatibus &
aro conditum arripite Galenici, verum;
os latentes fungi venenati perdant, ope-
date. Quale hoc genus eſt argumentandi?
t hic impura elementa: Ergo *uſpiam* ſunt
a. Ubi eſt illud *uſpiam*, indignum philo-
nis? Ubi eſt? Demonſtrent, aut digni ſunt,
irrideantur ab omnibus Mopſis, quod
verentur nobis ea obtrudere, quæ nuſ-
m ſunt. Poëtæ majori laude videntur digni,
Chaos ſuum introduxere. Eheu fortaſſis
uſpiam in Inſulis nemini hactenus viſis,
apud Radamanthum, aut Siſyphi ſaxum.

Respondent, ad universi medium terra simplex est, gravissima, siccissima, omnis expers humoris, ad cœli concava, interioremque faciem ignis est levissimus & ardentissimus, neque tamen pellucidus, neque perspicuus & illustris, ut noster, qui fumus quidam est accensus. Etenim tenuissimus ille cum sit, nihil solidum admixtum habet, non igitur lucere potest, lux quippe non tenuissimo, sed denso flagrante corpore effulget.

Hac ratione, & quod præterea effectio omnis ab efficiente quodam fit corporeo, à quibusdam eum neque urere, neque luculenter calefacere proditum est. Mediis autem spaciis interjecta quæ sunt, extremorum mutationes turbulentas sustinent, quorum communione impuriora fiunt. Quod si extremorum confusione suam substantiam non exuerunt, palam est iisdem exemplis, puram simplicemque substantiam restitui. In summa vero, etsi quæ apud nos extant, vera non sunt elementa, quia tamen iis proxime accedunt, à quibus olim manarunt, par utrorumque ratio censetur. Hæc sunt illorum figmenta, hæ demonstrationes, quæ animum nostrum multo minus, quam priora explent. Quis vidit illa elementa pura? Nunquam metalli fossores ad terram puram potuere pervenire. Ostendant nobis specimen illius terræ. Deinde (ne longioribus ambagibus hoc tempore opinionem istam exagitemus)

modum

modum requirimus, quo ignis è ſua ſphæra, qui leviſſimus eſt, & natura ſua ſemper ſurſum fertur, in miſtione ad terram graviſſimam, quam ſemper deſcendit, feratur, aut hæc ad illum? Et demum, quæ eſt hæc demonſtratio, quod ſcribunt: Potuit natura omnia ſic efficere quam optima & mundi elementa ſeorſum pura (uti & cœlum) collocare: Quid igitur illa eſſe prohibet, ſi eſſe poſſunt? Pæanus in ſchola triviali, aut Bacularius triobolarius irrideret hanc demonſtrationem, qui ſcit, à poſſe ad eſſe non valere conſequentiam. Alias poſſet quoque argumentari, Galenici poſſunt eſſe nugatores. Ergo ſunt. Valeant idcirco tales demonſtrationes Galenicæ, quæ nimium pontem aſinorum redolent.

Verius itaque dicimus, pituitoſum & melancholicum ſuccum eſſe excrementa, toto ſuo genere, alendo animali minime adaptata, ideoque per emulgentes in renes, & ex his per ureteres in veſicam ſecerni. Nec locum hic habet inter Pituitam & hypoſtaſin differentia, quæ omni ratione, videtur deſtitui, quod videlicet pituita proxime accedat naturæ ſanguinis & in eum converti poſſit, ὑπόστασις autem longius recedat à natura ſanguinis, & quamvis in vaſis alteretur, ac permutetur, nunquam tamen naturam ipſius ſanguinis conſequi valeat. Noſtram hanc ſententiam confirmat, quotidiana quoque experientia. Pituitoſi enim,

melancholici & otiosi, plurimum sedimenti coacervant. Sic Gal. lib. de plenit. cap. 11. scribit, voraces reddere Urinas, cum multo sedimento, simili lomento fabarum, & esse illud nihil aliud, quam crudum succum, ad pituitæ speciem relatum. Idem hyeme apparet, qua multum pituitæ colligitur, & hypostasis copiosa mingitur. Ut de pueris nihil dicamus. Sic in morbis pituitosis, & melancholicis, semper plus sedimenti excernitur, quam in affectibus, ab aliis humoribus ortis. Hinc quoque censent medici, in quibus abundant humores crassi, in iis hypostasin digestam debere subsidere in fundo, in macris vero & cholericis, qui subtiles habent humores, sufficere, si in ipsorum Urinis appareat nebula, natans sursum, vel pendens; vel residens, quia tales paucas habent superfluitates, quę parva alteratione digeruntur.

Ista omnia liquido evincunt, hypostasin esse crudum succum, quem pituitam & melancholiam vocamus. Aut ostendant illi nobis alium succum in corpore, qui facit hypostasin. Hypostasis statim, postquam mingitur, descendens, laudatur, quia matura & concocta est, nisi fiat id ratione gravedinis, tunc enim culpatur. Avic. lib. 1. fen. 2 doct. 3 tract. 2 cap. 6. Hypostasis autem gradibus quibusdam pyramidis speciem repræsentat, quod gravissimum in illa est, fundum matulæ petit, & proprie ὑπόστασις nominatur, deinde, quod paulo minus

minus habet gravitatis, ἐναιώρημα γονοειδὲς καὶ νεφελοειδὲς, in media matula consistit, tandem, quod minime grave est, in summa Urinæ superficie natat, νεφέλη videlicet.

Nota gravem errorem medicorum.

Hinc apparet gravis medicorum nostrorum error, qui proportionem habent totius altitudinis Urinæ, erga corporis altitudinem. Unde contenta in summa regione, dicunt, capitis affectus indicare, in media, pectoris, in infima, intestinorum & ventriculi. Viderunt ne unquam pinguedinem in fundo, vel medio matulæ? an non semper naturâ suâ, supernatat pinguedo & oleum? neque tamen laborare caput indicat, sed vel totius corporis tabem, vel renum morbos notat. Ostendant nobis ὑπόστασιν in corona, aut superficie media. Idem de bullis dicendum, quæ semper sua natura in superficie herent, & secundum Hippocr. 7. aphor. 34. renum morbum, eumque longum fore significant. Quorsum igitur declamare, bullas, quæ in sola corona, integra serie circumsistunt, semper affectum, doloremque capiti non mediocrem inesse denuntiare, toti quidem, si per omnem circumferentiam ferantur, medietati duntaxat, si per dimidiam coronam innatent? Quoties tales laborant πνευματώσει γαστρὸς, & melancholia hypochondriaca? In quo casu, aliquot flatus caput turbare possunt, non tamen perpetuæ veritatis hoc axioma est. Idem de aliis similibus esto

judicium, quæ naturæ & materiæ ſuæ conditionem ſequuntur, non autem hujus vel illius partis in corpore humano ſitum & altitudinem.

Cap. II.

Quotnam in contentis ſunt obſervanda?

Tria: ſubſtantia, color, & quantitas: non alia, quam in toto Urinæ corpore: ubi erant ſubſtantia, color & quantitas. Atque ſicut illic erat ſubſtantia mediocris, tenuis & craſſa, ita hic mediocritas laudatur conſiſtentiæ, cum albedine, continuatione, non divulſione, & æqualitate. Quapropter illic erat ſedimenti optimi notatio ex Hippocrate, quia album, quia læve, quia æquale, ſiquidem inter omnes colores, color ſedimenti albi dominatur & præſtat. Ita ejus figura, lævitas & æqualitas commendatur, cum eſt perpetuum, non diſſolutum, non diſturbatum, ſic, ut alibi rugoſum & diſruptum videatur. Itaque idem eſt, aut læve, aut æquale, aut aſperum, aut inæquale, id eſt, cum idem non æqualiter perpetuatur, ſed huc & illuc divellitur. Proinde, ſi huic ſedimento mediocrem ſubſtantiam, & quantitatem, cum colore fulvo adjeceris, optimæ Urinæ finitionem habere licet.

Atque tum ſedimentum optimum judicabitur à loco, cum fundum matulæ pene contingit: à figura, cum eſt λεῖον, *læve, planum ſeu complanatum, à modo cum eſt* ὁμαλὸν, *æquale, citra omnis divul-*

ivulsionis discrimen atque asperitatem, & c videtur, ut æquale sit lævitatis evidentior expressio. His tamen conditionibus, si quis & tempus adjecerit, certior erit, propter frequentem certis e causis permutationem Urinæ, videlicet, ut plusculos dies talis permaneat, & tunc nihil peccabit. d quod & Theophilum fecisse, animadverto.

SCHOLÆ.

Conditiones optimi sedimenti, sequuntur πέπανσιν: sive τὴν, ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ, τοῦ ἐνόντος ὑγροῦ πέψιν. ἐκ μὲν οὖν τῶν πνευματικῶν, ὑδατώδη: ἐκ δὲ τῶν τοιούτων, τὰ γεηρὰ συνίσταται: καὶ ἐκ λεπτῶν, ἀεὶ παχύτερα γίγνεται, πεπαινόμενα πάντα. Unde bonum sedimentum, semper ad crassitiem mediocrem declinabit. Tenuitas enim reprehenditur eo, quod cruditatis soboles sit. ἐναντίον δὲ πεπάνσει ἀπεψία, ἀτέλεια. γίγνεται δὲ ἀτέλεια, δι' ἔνδειαν τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ: καὶ ἀσυμμετρίαν, πρὸς τὸ ὑγρὸν τὸ πεπαινόμενον. οὐδὲν δὲ ὑγρὸν αὐτὸ καθ' αὐτὸ πεπαίνεται, ἄνευ ξηροῦ. ὕδωρ γὰρ οὐ παχύνεται μόνον τῶν ὑγρῶν. συμβαίνει δὲ τοῦτο: ἢ τῷ τὸ θερμὸν ὀλίγον εἶναι, ἢ τῷ τὸ ὀρλζόμενον πολύ. διὸ καὶ λεπτοὶ οἱ χυμοὶ τῶν ὠμῶν. Hinc juxta Philosophum καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήσεις, καὶ κατάῤῥοι ὠμοὶ λέγονται, διὰ τὸ αὐτὸ αἴτιον. τῷ γὰρ μὴ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τῆς θερμότητος, μηδὲ συνεστάναι, ὠμὰ τὰ πάντα προσαγορεύεται. Ut igitur coctum sit sedimentum, necesse est, ut materia certam determinationem nanciscatur à calore,

& ex aërea aqueam, ex aquea terream, & per consequens, ex tenui, crassiorem subinde consistentiam consequatur. Alias si arida pars cum humida non rite mista fuerit, fiet imperfectio propter tenuitatem nimiam, quæ ἀπεψίαν denotabit, & ἀπέλειαν.

Color albus sedimenti optimus.

Colorem optimi sedimenti, cum Hippocrate, Galeno, Avicenna & Alex. 2. Probl. 100 omnes statuunt album, propter optimam caloris constitutionem. Albedinem enim contrahi dicunt, quod solidæ partes, ut vasorum tunicæ, primum quidem conatæ sint crudum illum humorem sibi adsimilare, deinde vero, à renum interioribus membranis, ureteribus, & ipsa vesica magis, magisque coctus sit, & albus evaserit, ut in mammis lac, in testibus semen, in abscessibus pus, ex continua nempe vasorum, nervorum, ligamentorum, membranarum, cartilaginum, ossium, & reliquarum solidarum partium alteratione.

Hi certe, quamvis aliquid dicere videantur, justum scopum non attingunt, unde sedimenti color sit albus. Cur enim vasorum tunicæ, dum conatæ sunt, istum humorem crudum sibi adsimilare, non communicarunt ipsi colorem rubeum, aut saltem subrubeum, ut sanguini? Nulla hic differentia. Aut adscribant rationem venis, qua motæ, sanguinem rubeum, & humorem illum album fecerint. Deinde, quid renum, ureterum & vesicę coctioni, cum albo

sedimenti

[se]dimenti colore? Quamobrem renes non fe[c]erunt illum compotem coloris, quem caro [i]psorum obtinet? Nec apparet ulla similitudo [la]ctis, seminis & puris. Dicamus igitur, illum [c]olorem proprium esse sedimento, quod nihil [a]liud existit, quam pituita, quę natura alba est, [e]t quo magis ad albedinem vergit, eo crudior. Quanquam non vera albedo, in hypostasi con[s]piciatur ubivis locorum, sed mistus color, ex [al]bo & nigro, propter melancholiam, ad sedi[m]enti materiam, una cum pituitoso succo [c]oncurrentem.

Diligenter ultimo observandum, ut toto [m]orbi tempore, Urina optima, tali sit sedimen[to] prædita. Nam, si quis talem per tres vel qua[t]uor dies inculpate mingat, postea vero, culpa[t]e, summum periculum est, quoniam natu[ra], quæ crisin salutarem moliebatur, partem[q]ue materiæ concoctam excernebat, misera[b]iliter succumbit, pressa vel quantitate, vel [q]ualitate maligna humorum in corpore pec[c]antium.

CAP. III.

Quotnam sunt differentiæ sedimenti?

PRimo, à colore & figura. Candidum enim, vel est continuum, & æquale, vel continuum, & inæquale, vel non continuum, & æquale, [v]el non continuum, & non æquale. Deinde, ab [al]iis coloribus variat, cum sit niveum, pallidum,

 flavum,

flavum, subflavum, rubeum, cruentum, veneetum, lividum, viride, subnigrum & nigrum.

Postea idem est varium, juxta consistentiam, aut tenue, aut crassum. Mediocre duntaxat laudabile perhibetur, atque secundum naturam judicatur. Huc etiam quantitas pertinet, multum, paucum, mediocre.

Præterea, sicut cum de spiritibus, ac humoribus judicia facimus, ita cum de solidis partibus, idem sedimentum multiplex est. Constat enim totum hominis corpus ex spiritibus, humoribus & partibus solidis, sicut Hippocr. lib. 6. Epidem. sect. 8. & ex eo Galen. in Introductor. cap. 8. vocat τὰ ἐνορμῶντα, ἢ ἰσχόμενα, καὶ ἴσχοντα σώματα. *Unde febrium summa genera nascuntur. Atque in primo, quod partes continentes, seu solidas complectitur, sæpe fit colliquatio, quæ nunc similitudinem olei, nunc aliarum atque aliarum rerum refert. Quare modo est ervosum, modo oleaceum, modo foliosum, modo furfureum, modo similaceum. Idem de facientibus impetum, & contentis esto judicium.*

Discernitur quoque sedimentum, à conjugationibus substantiæ, & colorum in certa Urina. Sedimentum enim crassum subrubeum est, in crassa Urina. Sedimentum crassum nigrum, in Urina nigra & crassa.

Postremo & in eodem quædam reperiuntur, non sine certarum rerum significatione: veluti sunt capilli, arenulæ, spuma, bullæ, & similia.

Varietas

Varietas Sedimenti in Tabula breviter compræhensa.

colore
- *Candido*
  - *Continuo*
    - *Æquali.*
    - *Inæquali.*
  - *Non continuo*
    - *Æquali.*
    - *Inæquali.*
- *Niveo, id est, nimis candido.*
- *Pallido.*
- *Flavo.*
- *Subflavo.*
- *Rubeo.*
- *Cruento.*
- *Veneto.*
- *Livido.*
- *Viridi.*
- *Subnigro.*
- *Nigro.*

substantia. Crassum, mediocre, tenue.

quantitate. Multum, mediocre, paucum.

colliquatione solidarum partium. Oleaceum, ervosum, lamineum, orobeum, furfureum, similaceum, foliosum, & à forma aliarum rerum.

conjugatione coloris & substantiæ. Crassum subrubeum, in crassa Urina, crassum nigrum, in simili Urina crassa & nigra.

A rebus

A rebus in hypostasi inventis. Ramenta, capilli, carunculæ, arenulæ, squamulæ, sanguis, pus, telæ aranearum, & aliæ res. Sedimentum item nullum.

CAP. IV.

Judicium sedimenti candidi, lævis, & æqualis.

O*Ptimæ concoctionis nota est, in hepate & in venis. Nam, quæ de sanguine penitus permutantur, in album colorem abeunt, sicut in pure perfecto, in lacte, & in genitura cernitur. Hoc sedimentum erit norma, ad quam alia judicanda.*

CAP. V.

Judicium sedimenti candidi, continui, & inæqualis.

E*ST imbecillis, & nonnihil dejectæ concoctionis significatio. Sed cum sit perpetuum, utique huc & illuc quodammodo distractum, & quadam parte tenuius, quadam crassius est, (id enim proprie est inæquale) & ex quadam fit cruditate, qua gignuntur flatus inæqualitatis autores.*

CAP. VI

CAP. VI.

Judicium ſedimenti candidi, non continui & æqualis.

AMpliorem cruditatem ſignificat, quod nempe facultas concoctrix, ſit admodum diminuta. Siquidem flatuoſi ſpiritus interſe-nt & divellunt, ne ſit continuum, etiamſi in aſſitudine inveniatur quædam æqualitas, ta-n propter divulſionem, non eſt perpetuum & ntinuum.

CAP. VII.

Judicium Sedimenti albi, diſcreti, & non æqualis.

SI per aliquot dies, eundem tenorem omnino obſervaverit, ſonticum indicabit. Si interdum duntaxat diſſipatur & contorque-r, tunc præcedenti proxime, ſalubrius eſt, m hic minus flatuum ſit, qui vere ex craſſis moribus, nondum concoctis, utique tepefactis, riuntur.

SCHOLÆ.

INter conditiones, quæ ad τελείωσιν τῆς πέψεως requiruntur, hæc non ultima eſt, ut τὸ πτὸν, ἢ ἑψηθὸν fiat continuum & æquale, id, ut omnium partium una ſit planicies æqua, non

non autem una pars crassa, altera tenuior, & u
constituant unum continuum corpus, nequ
aliquo modo vel asperum, vel ϛολιδῶδες, vel
divulsum. Sic si dispersum fuerit sedimen-
tum, cruditatis indicium est, & ταραχῆς hu-
morum in corpore, quas flatus efficit, nam hi
in varias partes ὑφιςάμενον distrahit.

Flatuum causa. Hanc sententiam confirmat causa & modu
generationis flatuum, qui ex materia fiunt hu-
mida, nequaquam autem sicca. Ad flatus e-
nim requiritur, attenuatio subjecti, quæ ne-
quit fieri absque divisione, quam sequitur ra-
refactio, & cohærentia partium. Quarum
conditionum, nulla est in sicco. Causa efficien
est calor, qui in cibos quidem & humores agit
sed diminute, respectu ipsius materiæ, dum
hanc aliqua ex parte dissolvit & attenuat, non
tamen penitus conficit, unde φῦσα. Dicimu
autem, diminutum calorem gignere spiritu
flatuosos. Nam si fuerit fervidior, & acrior
& ita superior ipso humido, tantum abest, u
flatus pariat, ut non duntaxat materiam gene-
rationis, antequam flatus generentur, in aura
absumat, sed genitos etiam flatus attenuet at-
que dissipet, per insensiles meatus. E contra ca-
lor nimis enervatus & fere emortuus; nullum
etiam generabit flatum. Longe enim debilio
est, quam ut materiam humidam rarefaciat &
conficiat, quod ad flatus requiritur. Exem-
plum hujus rei proponit nobis Aristot. :
Meteo

Meteor. cap. 5. ὁ δ', inquit, ἥλιος, καὶ παύει, καὶ ...ωεξορμᾷ τὰ πνεύματα. ἀσθενεῖς μὲν γὰρ καὶ ...ίγας οὔσας τὰς ἀναθυμιάσεις, μαραίνει τῷ πλείο... θερμῷ, τὸ ἐν τῇ ἀναθυμιάσει ἔλαττον ὄν, καὶ διακρίνει. ἔτι δ' αὐτὴν τὴν γῆν φθάνει ξηραίνων, πρὶν ...ύνεσθαι ἔκκρισιν ἀθρόαν: ὥσπερ εἰς τὸ πολὺ πῦρ, ...ν ὀλίγον ἐμπέσῃ ὑπέκκαυμα, φθάνει πολλάκις, ...ὶν καπνὸν ποιῆσαι, κατακαυθέν. Modum de... de verum generationis flatuum proponit ...em ſequenti capite, dum cauſam indagat, ...r à Septentrionali plaga, plures venti pro...ant, quam à Meridionali. τοῦ δὲ εἶναι πλείους ...έμους ἀπὸ τῶν πρὸς ἄρκτον τόπων, ἢ τῶν πρὸς ...σημβρίαν, αἴτιον, τό, τε τὴν οἰκουμένην ὑπο...σθαι πρὸς τοῦτον τὸν τόπον: καὶ ὅτι πολλῷ πλεῖον ...ωρ καὶ χιὼν ἀποθεῖται εἰς τοῦτο τὸ μέρος, διὰ ...ἐκεῖνα ὑπὸ τὸν ἥλιον εἶναι, καὶ τὴν ἐκείνου φο...ν. ὧν τηκομένων εἰς τὴν γῆν, καὶ θερμαινο...ων ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ τὴν γῆν, ἀναγκαῖον πλείω ...ἐπὶ πλείω τόπον γίγνεσθαι τὴν ἀναθυμίασιν, ...αύτην τὴν αἰτίαν. Sedimentum igitur inæ...ale indicat cruditatem, quia ſequitur flatus, ...i oriuntur à materia humida, quam nativus ...or quidem aggreditur, non tamen ad τελείω... τῆς πέψεως perducit.

Cap. VIII.

Judicium ſedimenti nivei.

Hic germina pituitoſorum humorum indicantur. Cauſa. Hæc enim albedinem non ...um intendunt, propter magnam cruditatem.

Cap. IX.

CAP. IX.

Judicium ſedimenti ſpicei, & ſubſpicei.

Virtutem excretricem in ſanguine, adhuc validam oſtendit. Nam cum ſanguis in bilem, vel extranea qualitate, vel ciborum multitudine eam gignentium, vertitur, quædam redundat in venas, quæ mixta cum aquoſa ſuperfluitate excernitur. Itaque purior ſanguis relinquitur, propter evacuatam bilem.

CAP. X.

Judicium ſedimenti flavi, & ſubflavi, ſubrubei, & rubei.

Cruditatis cujuſdam, & ſanguinis diluti e[...] notatio, ſed non ita mali. Cauſa. Rubor [...] à ſyncero ſanguine proficiſcitur, &, ſi mo[...] deratum fuerit, exactum concoctionis officium ſignificat.

Ita ſubrubeum fit, ex aquoſo ſanguine, ſangui[...] tamen proximo. Etſi autem hic nonnihil crud[...] tatis eſſe colligatur, concoctionis tamen temp[...] expectandum eſſe jubet. Notum vero eſt, qu[...] humorum gignendorum ſit quædam ſucceſſi[...] Nam ut ante ſanguinem, ſerum & pituita, i[...] poſt ſanguinem, utraque bilis gignitur. Quar[...] cum dilutus & aquoſus ſanguis ante ſynceru[...] naſcatur, cruditatem quandam reliquam, [...] officium coquendi adhuc mancum eſſe, declar[...] Itaque, cum ſit ſanguis inchoatus, Urinam effic[...]

& [...]

ad plene coquendum ejusmodi sanguinem, tem-s esse expectandum suadet.

Flavescit hypostasis, propter immodicam bilis iam.

SCHOLÆ.

lavum sedimentum. *Rubeum sedimentum.*

N ægris, sedimentum rubeum denotat bilis ubræ multitudinem, quæ excernitur in cri-si copiosius fuerit. In principiis tamen mor-rum, non adeo conducit. Morbum enim turnum minatur, propter quandam crudi-tem, quæ causa est, quo minus sanguis elabo-ur. Cujusmodi Urinæ frequentissime con-ciuntur in febribus tertianis, & quotidianis, xime autem nothis, sive non exquisitis. No-dum tamen, febres, quæ à plethora vel ca-hymia fiunt, si feliciter debent finiri, ne-arium est, ut talia sedimenta, vel non mul-n ab his mutata habeant in Urinis, in iis o febribus, quæ ex ardore Solis, ex nimiis rcitiis, & inedia oriuntur, sufficit, ut ad bo-n coctionem significandam, vel νεφέλη ta-vel ἐναιωρήματα similia appareant.

CAP. XI.

Judicium Sedimenti cruenti.

Multam sanguinis vim notat. Causa ex Actua-rio. Nam virtus retentrix est debilitata. Ita optimi humores soluti profluunt.

SCHOLÆ.

TAle ſedimentum non eſt metus ſangui
de quo infra cap. 28. agemus, ſed eſt vel
cruore ſuffuſum, qualis fere eſt lotura carn
recentis, paulo tamen in rubore excedens. Non
itaque ſtatim pronunciandum de ſanguinis pro
fluvio, vel aliqua vena rupta, ſed potius e
imbecillitate, vel obſtructione hepatis, qu
ſanguinem ob multitudinem non concoque
poteſt, neque ad partes nutriendas mitter
Quam ob rem, cum caro & muſculi non im
bibere poſſunt ruborem, ejus maxima porti
ad veſicam remeat.

CAP. XII.

Judicium ſedimenti veneti, & lividi.

*SIgnat calorem, virtutemque vitalem exti
ctam, atque adeo mortificatam. Itaque per
culum magnum denunciat.*

CAP. XIII.

Judicium ſedimenti viridis, & ſubnigri.

*VIride notat immodicum calorem, & mo
bum cachecticum. Ita ſubnigrum, cum
ἐναιώρημα in cauſo dementiam notat.*

CA

CAP. XIV.
Judicium sedimenti atri.

SI sedimentum lividum præcesserit, nimii algoris, sin viride, caloris intensissimi, notatio est. Causa omnium horum est, vel in mortificatione vitalis virtutis, vel ob humorem nigrum, qui illuc ab aliquo loco defluxit.

Tale quoque est atrabilariorum morborum, vel redundantis atræ bilis. Sic enim crisis laudatur. In priori autem, propter virtutem vitalem extinctam, mortis præsagium est.

Verum ob plagas tale quoque fit, cum natura huc tanquam superfluum, mortificatum humorem derivat.

CAP. XV.
Judicium Substantiæ in sedimento.

LAudantur mediocris substantiæ sedimenta, quia sunt secundum naturam, veluti alba, lævia & æqualia. Alioquin crassum sedimentum crassorum & crudorum humorum ingentem copiam notat. Et sæpe robur adest facultatis excretricis, quæ in crisi recrementa expellit, tamen secundæ concoctionis imbecillitatem significat.

Tenue sedimentum crudos humores, & adhuc tenues monstrat.

SCHOLÆ.

PEr tenuia contenta intelligimus illa, quæ non facile assurgunt, nec Urinam conturbant, licet matula commota fuerit. Hæc propter ἀτέλειαν, morbos longos notant, in sanis autem secundæ concoctionis imbecillitatem. Quanquam discrimen in judicando est. Talis enim hypostasis in morbis frigidis & cacochymicis (ut antea quoque dictum) periculosissima est, in acutis, & qui ab intemperie oriuntur, non admodum mala. Tenues hic sunt humores, ergo & tenuia contenta.

Crassa sedimenta, in principio & augmento morborum, merito suspecta sunt. Crudorum enim in venis humorum copiam, & perturbationem ostendunt. Si vero post vigorem morbi conspiciantur, modo colores non sint pravi, salutem pollicentur. Si hæc viscida fuerint & mucosa, cum maximo dolore minguntur propter summam ureterum angustiam.

CAP. XVI.

Judicium de quantitate sedimenti.

MUltum est sedimentum, cum multum nutrimentum corpori distribuitur. Causa est in robore facultatis alteratricis.

Nam quando multa est elaboratio, in valid[o] naturæ robore, circa nutrimenti materiam, re[d]dundare excrementa est necesse.

Paucum est, ob inediam, ob exercitia, o[b] obstru[ctiones]

bstructiones, ob tardas concoctiones. Causa. Semper enim quantitas minuitur, cum justa & pura utritio deficit.

Mediocre, medium tenet, neque est ita multum, neque ita paucum. Causa est, in mediocritate nutrimenti, & justa virtute facultatis alteratricis.

SCHOLÆ.

MUlta aliquando hypostasis fit, cum alvi dejectio, aut aliæ naturales vacuationes apprimuntur, & cum illa, quæ per sudores, orporisque meatus transire debebant, connetis viis præclusis, ad vesicam regurgitant. Et hoc maxime fit in pituitosis, si præsertim iquo morbo laborent, qui feliciter terminatur.

Paucam cient omnes causæ, quæ substantiam corporis absumunt, dissipantque, quæ materias attenuant, ut tantum tenuior pars exalet, crassior vero intus hæreat, & sic oppilationes faciat.

CAP. XVII.

Judicium sedimenti oleacei.

COlliquatæ pinguedinis evidentissimum signum est, sed per certos gradus. Nam, ut in principio, colore olei tantum mictum est, ita in augmen, cum eadem colliquatio intensior est, olei faciem fert, & sicut illa diceretur olei colore, ita hæc

olei colore apparens: Ita demum in statu est prorr-sus oleaceum sedmentum, & substantiâ, & co-lore.

In febri ardente, oleaceum sedimentum & ni-gricans, nimium ardorem, tanquam colliquan-tem, atque interitum significat.

Hic tamen prudentiâ opus est, sit ne pinguedi-nis renum, aut totius corporis colliquatio. Siqui-dem in corporis totius colliquatione, calor exau-ctus est, & confirmatus, cum febri universali, sec[a] in renibus accumulata & confertim Urina min-gitur, absque ulla febre. Et sicut illic est caloris i[n] toto corpore sensus, ita hic in solis renibus est ejus-dem veluti exiccatio. Causa est, ex situ renum, & totius corporis. Hoc enim longius abest, illi meati-bus Urinariis proximi, immo adnexi sunt. Citatu[r] à plerisque ex 7. lib. Hippoc. aphor. 33. ὁκόσοισι λιπαρὴ ἡ ὑπόστασις, καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφριτικὰ καὶ ὀξέα σημαίνει. *Hic legendum esse contendunt non* ἡ ὑπόστασις, *sed* ἡ ἐπίστασις, *ut quædam emen-datiora habent exemplaria, videlicet, ut pingued[o] colliquata, instar olei in summa superficie, natura-liter natet.*

Verum, si quis exactius attenderit, authoritat[e] neque Galeni, neque Philothei, neque aliorum ag-gravatus, libere hanc sententiam esse cognoscet quibus pinguis est hypostasis, cujusmodi hic oleace[a] est, significat iisdem dolorem renalem & acutum morbum. Siquidem ἀθρόη *adjicitur, id est, confer-ta & accumulata, quod tantum fit in nephritide*

atqu[e]

tque in vesica male affecta. Quare in 2. præ-ag. est sent. 27. cave, ne te fallat, si vesica ma- affecta hujusmodi oleaceam reddiderit Uri-am, non enim totius corporis, sed ipsius tantum esicæ signum est. Concedimus quidem oleum na-uraliter supernatare, si permanserit oleum, & id nuium partium, sed si fuerit crassarum, quales ent ex suppuratione absoluta, tunc subsidet. Quare experientia testatur, in nephriticis tale sedi-entum copiosius & crassius esse, cujus subtilio-s partes in suprema regione natant. Verum, si-uis contenderit mordicus, pinguedines oleosas pra Urinam insidentes & innatantes, & con-rtim mictas, nephriditis esse significationes, non imus valde pertinaces. Sed experientia exqui-a & artificiosa refragatur. Nam necesse est assiora, cum sint graviora, subsidere, & sub-iora, instar olei supernatare. Talis autem in-icatio non est ambigua, sic enim ait Hippocrat. 2. æsag. sent. 25.

Neque leviter terrere nos debet Urina, cui nguedo telis aranearum similis innatat, quippe, æ hominem tabe consumi signat. Hic addatur, febris perpetua hominem corripuerit.

SCHOLÆ.

EAdem est significatio oleacæ Urinæ, & sedimenti oleacei, extremæ videlicet im-cillitatis partium, qua propter summam

 calo-

caloris nativi intemperiem, tantopere debili-
tatæ ſunt, ut ne quidem minimum, quod af-
fluit, nutrimentum, continere poſſint. Sinunt
itaque effluere,& hoc tingit Urinam.Sic enim
juxta mentem præclariſſimorum Philoſopho-
rum, illam σύντηξιν ſive colliquationem ſupra
interpretati ſumus.

De aphoriſmo Hippocratico ſtatuimus, in
illo & ὑπόστασιν, & ἐπίστασιν locum habere
poſſe. ἐπίστασις enim revera eſt nihil aliud
quam oleoſa ſubſtantia, quæ nunquam pote-
rit efficere ὑπόστασιν illam, quæ proprie eſt
hypoſtaſis, portio nempe craſſior, ſeu amurca
in oleo, quæ ſubſidet, & colorem olei ſubob-
ſcurum repræſentat, ſicut μάγιδα Galenus in-
terpretatur τό, τε οἷον μάγμα ἢ φύραμα, ἢ
Cur oleum nequeat miſceri aquæ.
τὴν χειροπληθῆ μαγδαλίαν: Non tamen eſt ve-
rum oleum, ut pote, quod ſemper ſuperiora
petit, & nunquam cum aqueis miſceri poteſt.
Cauſa hujus rei inveſtiganda. Quidam ex
Ariſt. 4. meteor. cap. 8. cenſent, materiam
miſtorum eſſe terram & aquam tantum, quia
in mixtione dominantur, non autem, quia
ſola recipiantur. At ſi in omni mixtione do-
minarentur gravia, quo ad materiam, nulla
mixta in aqua aſcenderent. motus enim eſt ſe-
cundum ſimplex prædominans. 1. cœl. text.7.
Sed oleum videmus hoc facere, quod mul-
tum aëris habet, non in poris, ut lignum &
ſpongia, ſed in mixtione, quia non evaporat

quod

quod aëris eſt, 4.meteor.ca.7. ἀπορώτατα δ' ἔχει τὸ τοῦ ἐλαίου φύσις. εἰ μὲν γὰρ ὕδατος ἔχει πλέον, ἔδει πήγνυσθαι ὑπὸ ψυχροῦ, ὥς οἱ πάγοι. εἰ δὲ γῆς πλεῖον, ὑπὸ πυρὸς, ὡς ὁ κέραμος. νῦν δὲ πήγνυται μὲν ὑπ' οὐδετέρου. παχύνεται δὲ πάλιν ὑπ' ἀμφοῖν. αἴτιον δ' ἐστιν, ὅτι ἀέρος ἐστὶ πλῆρες. διὸ καὶ ἐν τῷ ὕδατι ἐπιπολάζει. ὁ γὰρ ὁ ἀὴρ φέρεται ἄνω. Eandem fere ſententiam repetit Philoſophus lib. de longit. & breuit. vitæ cap. 2. διὰ τοῦτο τὰ λιπαρὰ ἄσηπτα. αἴτιον δ' ὅτι ἀέρος, ὁ ἀὴρ πρὸς τἆλλα πῦρ, πῦρ δ' οὐ γίνεται σαπρόν. Quo etiam non inepte refertur pinguium & oleoſorum tenacitas, propter quam partes haud facile diſſipari, dividi, ac diſſidere queant. Et hinc quoque philoſophica Spagiricorum ratio patet, qui cum olea galbani, bdellii, de arabe, ex axungiis, reſinis, lacrymis, aliiſque pinguibus & viſcidis elicere conantur, ſilices in furno reverberationis calcinatos, aut arenam lotam reſiccatamque, aut hederæ folia & modicum vitri craſſiuſcule triti, in alembicum projiciunt, quorum interventu partes oleoſæ, a ſeſe invicem diſiungi poſſint, & ſic facilior elementorum, phlegmatis, eſſentiæ oleaginæ & capitis mortui fiat ſecretio. *Olea ex axungiis & pinguibus, quomodo deſtillentur.*

Si itaque pinguedo vera in Urina erit, ſemper ſupernatans conſtituit ἐπίστασιν, cui nunquam prorſus ſimilis erit ὑπόστασις oleacea, ut note, quæ colorem tantum olei contraxerit, diverſam vero penitus habeat ſubſtantiam, id quod ipſe viſus indicat. Urina,

Urina, cui pinguedo telis aranearum similis innatat, significat quidem tabem, sed lentam; utpote, quæ à crassis humoribus oritur & viscidis, quos vehemens renum calor, dum cito superare nequit, paulatim una cum nutrimento expellit. Hinc talia corpora dici possunt μαραινόμενα, καὶ τὰ κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα.

CAP. XVIII.

Judicium sedimenti orobei seu ervacei.

HIc post pinguedinem colliquatam, & reliqua caro colliquescit. Atque id ipsum variat. Si confertim, renum; si tardius & paulatim emictum fuerit, tabidi corporis certa est notatio. Tunc enim ervi instar, globosa excernuntur corpuscula, in sedimento. Dicitur autem ervosum ab orobo, id est, ervo, quod cum excoriatum est, rubescit, atque simile fere fit vitello.

Galenus hic addit, in nephritide esse Urinam concoctam, in substantia & colore, sed in tabe est verenda.

SCHOLÆ.

IN ejusmodi Urinis, semper habendus respectus ad febrim, quæ si adsit, totius corporis affectum nunciat, sin absit, morbos renum, si præsertim ἀθρόως micta fuerit. Quod ubique locorum Galenus nobis diligenter inculcat. Magnam præterea tale sedimentum in hepate factam inflammationem portendere, testis est Nicostrati uxor. 4. Epidem.

CAP. XIX.

CAP. XIX.

Judicium sedimenti laminei, vel foliacei, vel foliosi, vel squamosi.

ABrasio est carunculæ, superficie tenuis, ut sit lata & longa sed non alta. Græcis est πεταλώδης, quod sit πεταλοῖς, id est, lami-
, vel lapidi, qui dicitur πεταλίτης, hoc est, la-
neus (hic enim in hujusmodi laminas εἰς πέ-
λα, conscinditur) similis. Derivatur & à fo-
r, quibus non est inter duo reliqua intervalla,
idens altitudo. Nam πέταλα folia sunt. Est
oque idem à squamis, squamosum nominatum.
c enim squamæ sunt resolutæ, carunculæ latæ
rotundæ, ad squamarum piscium similitudi-
n. Quapropter notat aut totius corporis disso-
ionem & emaciationem, si adsit febris, aut
icæ scabiem, idque sine febre. Illic in tabe qui-
n paulatim, hic vero confertim mingitur. Hip-
. lib 4. aphor. 81. ἢν αἷμα, καὶ πύον οὐρέῃ, καὶ
πίδας, καὶ ὀσμὴ βαρέη ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν
μαίνει. *Gravis autem odor ex putrefactione, in*
ica facta gignitur, qui longe vesicæ hulcera-
nem, quam in tabe, superat. Nam etsi in hac
oque lamineum sit sedimentum, gravis tamen
r nullus adest. Atque ut cruditas, tabidi
poris, sic concoctio exulcerare vesicæ nota-
est.

SCHO-

SCHOLÆ.

MAjus malum hic indicatur, quam in aliis, ut quod jam solidas partes infestare incipit. Consequitur inflammationem & hulcus non vesicæ tantum, sed & jecinoris, velut recte autor libri de Urinis scribit, licet quidam σοφιζόμενοι minime concedere velint, jecoris substantiam cum Urina excerni posse, quoniam jecur, cum sit viscus præcipuum, non potest in substantia tantam læsionem ferre, quin etiam statim mortem afferat. Et quamvis Hippocrates ac Rases scribant, orobea & lenti similia sedimenta, jecoris læsionem indicare, id tamen, de intemperie, non de substantia læsa intelligendum, ut ait Galenus, ipsi quoque ajunt, qui ex jecoris inflammatione & renum sanguinem aduri, & in orobeam formam conglobari, scribit. Sed cur hoc fieri nequeat, rationes illorum allatæ non evincunt. παρέγχυμα enim hepatis est tantum sanguis concretus, qui in inflammatione, facillime in pus verti potest, & longe facilius, quam sanguis fluens in venis. Quoties autem videmus, pus cum Urina reddi? Cur igitur non παρέγχυμα quoque hepatis purulentum? Concurrit illic innumera venarum series, quæ, cum perpetuo hient in jecinoris corpus, pus illud ad emulgentes, recta deducent. Idem in ἐμπυϊκοῖς videre est, ut & in pleuriticis, & peripneumonicis.

Idem

dem, præter Galenum lib. 1. de humor.
omment. 2. ſentit. quoque Aretæ. 1. de cauſ.
t ſign. Chronic. cap. 13. Et hinc Celſ. lib. 2.
p. 8. jecinoris vomicæ ſalutare ſignum eſſe
iſerit, pus purum & album, quod ſignificat
alum eſſe in tunica. Galen. quoque lib. 13.
ethod. medend. cap. 14. expelli è jecinore
flammato, hortatur, quicquid in eo amaræ
lis & ſaniei colectum eſt, ex phlegmone, ne-
ie id fieri poſſe ſcribit, niſi vaſa in viſcere de-
rgantur, & meatus jejuni ſit apertus, ptiſſa-
,& mulſo acetoſo cum aqua miſto. Et cap. 15
jecinoris gibba ſunt inflammatione afflicta,
iſcere aquæ jubet, quæ Urinas cient modice,
apium, cum vero in poſterum phlegmone
ncoquitur, valentioribus etiam uti licet, ut
aro, nardo Celtica, petroſelino, phu, quæ
is per Urinæ vias expellant, ſi vero cavum
ncitur, licet per ventrem evacuare. Quor-
m igitur ſcribere, jecoris ſubſtantiam cum
rina vel etiam per alvum, excerni non poſſe?
eſtatur hoc pus in inflammationibus hepatis,
quibus quantumvis aliquid perdatur de ſub-
ntia, non tamen ſemper mors ſuccedit im-
o potius ſalus, evacuata corrupta ſubſtantiæ
inoris parte. Deinde, quæ conſequentia hęc
? Hepar, cum ſit viſcus præcipuum, non po-
t tantam in ſubſtantia læſionem ferre, quin
am ſtatim mortem afferat. Ergo jecoris ſub-
ntia cum Urina excerni nequit. Ubi eſt hic
medius

medius iſte terminus, quem tantopere Logici requirunt? Similiter ſic argumentabimur. Cerebrum, cum ſit viſcus præcipuum, non poteſt in ſubſtantia, aliquam læſionem ferre: quin etiam ſtatim mortem adferat. Cerebrum enim, eſt ſenſus omnis fons, & primum αἰσθητικὸν, ut interea hoc credamus Galeno, ipſorum coryphæo, 1. de ſympt. cauſ. cap. 8, eſſe unum ex principiis facultatum, totum corpus gubernantium, lib. de tot.morb.tempor.cap.7 ſentiendi præterea, movendique vim, toti communicat corpori, lib. 1. de ſem, cap. 16. & lib. 11 de loc. affect. cap. 6. in quo amplius ſedem habet regiam anima λογιστικὴ, lib. 1. de humor. commen. 9. Ergo cerebrum non patietur phrenitin, neque σιρίασιν, & multo minus quam jecur (cerebrum enim hepate longe præſtantius) qua concocta aliquid puris, de ſubſtantia ejus decedet, & per meatus colatorios, in naſo & palato, ſubjectos purgabitur. Quantum hoc à veritate abhorreat, qui non videat, ducimus neminem. Quid? quod Galen. lib. qui dicitur Empir. informat. cap. 6. ſcribit, craſſa cerebri membrana vulnerata, multos ſanari, & multos etiam mori, ex vulnere vero ſubſtantiæ cerebri quædam aliquando, licet raro, curari. Idem teſtatur 6. aphor. 18. vulnera cerebri gravia ſanatu eſſe, libet Hippocr. pronunciet: κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατῶδες.

Galen-

Galeno suffragatur Avic. lib. 1. fen. 3. doct. 3. cap. 14. & lib. 4. fen. 4. cap. 2. Certe hæc vulnera non potuerunt curari, quin aliquid substantiæ cerebro decesserit. Idem de vulneribus hepatis dicimus, quæ frequentissime consolidantur.

Præterea quæritur hic, an possit excerni substantia jecoris cum Urina, non autem, an possit hoc fieri citra detrimentum animalis, quod plerumque solet accidere. Et ideo talia sedimenta pessima.

De fætore Urinæ infra agemus cap. 52.

CAP. XX.

Judicium sedimenti furfurei.

Corpuscula ex solidis partibus abrasa, crassiora & angustiora refert. Et tunc veluti frustula abscissa apparent, propter similitudinem, quæ est in furfure tritici bene moliti. Significant autem totius corporis tabem, præsente febre, absente autem hac, solius vesicæ scabiem. Et quemadmodum hic est coctio, ita illic cruditas.

Nascuntur ex violento calore, furfures abrasi albi, cum à membris albis divelluntur, & sunt crassiores, quam squamæ, quia à profundarum partium substantia dissolvuntur. Hipppoc. 4. Aphor. 75. ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι πιτυρώδεα συνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ. *Quibus in Urina crassa, furfurea simul prodeunt, his vesica scabie laborat.*

SCHO-

SCHOLÆ.

SI tale ſedimentum debet indicare ſcabiem veſicæ, neceſſe eſt, ut præter manifeſtam Urinæ concoctionem, & febris abſentiam, dolor quoque percipiatur, circa regionem veſicæ, maxime, cum Urina reddi debet, vel paulo ante.

CAP. XXI.

Judicium ſedimenti ſimilacei.

V*El ſolidorum corporum vehementem, ac in profundo etiam validam colliquationem notat, vel extremam ſanguinis toſturam. Illud eſt album, hoc vero rubeum. Diciturque à Græcis* κριμνώδης, *quod* κριμνὸν *ſit craſſiuſcula quædam farina. Sunt hic quoque furfures, ſed craſſiores & rudiores, cujuſmodi videntur cribrati, ex male molito tritico, & hordeo. Hippoc. lib. 7. aphor. 29.* ὁκόσοισι πυρέσσουσιν, ἐν τοῖσιν, οὔροισι κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσιν. *Quibus febricitantibus, in Urinis, ſedimenta, farinam craſſiuſculam referunt, his longam ægrotationem ſignificant. Et ſequenti:* ὁκόσοισι δὲ χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ λεπταὶ, ὀξείην ἀῤῥωστίην σημαίνουσιν. *Quibus autem bilioſa ſedimenta, tenuia contra ſuperiori tempore, his acutam ægrotationem ſignificant. Item 2. præſag. ſent. 28.* Αἱ *Urinæ ſpeciem craſſioris farinæ referunt, malæ ſunt.*

Ver-

Vere autem, ex foliaceo, primam hecticæ spe- m, sicut ex furfureo, secundam, & ex simila- , tertiam præsagiunt. Hic enim calor immodi- s profunditatem membrorum obsidet, longe, la- que, eorum substantiam incendit, inflammat & liquat.

SCHOLÆ.

URina hæc à plærisque Pultacea nominatur, quod nimirum grandiusculas, effracti rdei in polentis rectas partes ob inexquisi- in in mola trituram, repræsentet. Galen. 2. ognost. sent. 28. & 1. de crisib. cap. 12. Idem comment. aphor. 29. lib. 7. dicit, Hippo- tis sententiam esse, talia sedimenta existere halia, atque, si quis ex ægris servetur, eum n posse morbi diuturnitatem effugere. nem sequitur quoque Cels. lib. 2. cap. 4. em probatur ex tertio ægroto horti Dealcis, Epidem. qui quadragesimo die primum ju- atus est; & ex primo, Sileno, 1. Epidem. i in febre illa diem obiit.

CAP. XXII.

udicium sedimenti crassi, colore subrufo, in crassa Urina, & subrubea.

NImiam sanguinis copiam portendit, & validam potius nativi caloris in coquendo nutrimento actionem nunciat, quam hu- rum in corpore perturbationem, unde morbi i possent.

CAP. XXIII.

Judicium Sedimenti craſſi, & nigri, cum Urina craſſa, & nigra.

HOC ingentem ſanguinis vim ſignificat, eo quo nigrius eſt, eo etiam majorem ſanguinis toſturam indicat.

CAP. XXIV.

Judicium humoris crudi, & purulenti.

ETſi candidum ſedimentum ſit laudabile, tamen purulentum huic non abſimile, in cautis ſæpe imponit. Nam tale quid, vel renibus, vel veſica exulcerata provenit. Hippoc. lib. 4. aphor. 73.

SCHOLÆ.

URina cruda, aut pus, aut crudi humoris ramenta continet. Diſtinguenda hęc inter ſe, ut egregie Vaſſæus diſtinguit. Nam pus male olet, & glutinoſum eſt, crudus vero humor proprie dictus, puri, colore & craſſitie tantum ſimilis videtur, ſed neque male olet, neque eſt viſcoſus. Talis crudus humor ſubſidet, non tantum in Urinis eorum, qui ex crudorum multitudine febricitant, verum & ſanorum Urinis, qui laboribus dediti, cibos duros & ægre coctiles ingerunt. Differtque is humor ab humore pituitoſo, quem materiam ſedimenti fecimus, quod crudus humor ſit paulo tenuior, quam pituita.

CAP. XX

CAP. XXV.

Quid, si nullum esset sedimentum, quomodo dijudicares?

SI Urina fuerit tenuis substantiæ, & candidi coloris, absque sedimento, aut magnam vaso-r, hoc est, venarum obstructionem, aut ingens ...us notat. Atque sic propter utrumque, ma- est ...coctricis facultatis debilitas. Si spicei & subspicei, minor est obstructio, minorque cru-...s. Si aurei & crocei coloris, minorem aliquan- obstructionem, sed cruditatem adhuc reliquam ...dit. Causa. Cum naturalis calor, ab adulte- supprimatur. Præsagiunt & hic propter mul-...dinem flatuum, cruciatus, & immodica exer-..., & nutrimenti paucitatem, ob longas vigilias, ...aturæ imbecillitatem. Quando vero subru- & rubet, & ultra in coloribus progreditur, ...orum dominium, & qualitatem dominan- ...notat.

SCHOLÆ.

Πέψασιν, crudam sive pituitosam esse alimentorum materiam, quæ in secunda ve-...m concoctione, *τελείωσιν* non nancisci ...nit, supra à nobis probatum. Diximus ...que ex Galeno, quo magis procedit coctio, ...lus in dies augeri sedimentum, ideoque & Urinis sanorum, subsidentiam necessario συμβεβηκὸς apparere debere, conclusi-... Contra, si Urina destituatur sedimento,

ſummam caloris coquentis penuriam demo[n]ſtrat. Idcirco hinc malum augurium trahit[ur]. In ſanis enim, ſi diutius abſque contentis mi[n]gatur, morbos futuros ex cruditate portend[it], in ægris affectus chronicos. Minus vero da[m]natur, ſi color & ſubſtantia non multum à p[ræ]deſtinato mediocritatis termino diſceſſerint.

Interdum tales Urinæ ſine ſedimentis, [in] vomicis partium principum viſuntur, ut & [in] effrænatis doloribus, qui cucurbitularum i[n]ſtar, fuſam Urinæ materiam ad ſe trahunt. Q[uo] etiam referimus materiæ ipſius defectum, [vel] ob inediam, vel diarrhæam, vel evacuatio[nes] alias, vel imbecillitatem alicujus partis, in qu[am] natura omnium ſupervacuorum ſentinam [e]onerat, vel obſtructionem ureterum, & cog[ni]tas cauſas.

Hypoſtaſis locus. Hypoſtaſis autem locus in Urina pot[eſt] eſſe, vel ex operatione naturæ, & tunc illa, q[uæ] deſcendit, eſt melior, quia eſt concocta, q[uæ] pendet vero in medio, & ἐναιώρημα con[ſti]tuit, à bonitate nonnihil recedit, quę vero [in] ſuperficie natat, eſt mala. Vel eſt ex operatio[ne] prętter naturam, & quidem dupliciter, aut [ra]tione ipſius humoris peccantis, & tunc ſup[er]natans eſt melior, quia ſignificat humor[em] morbificum eſſe tenuem, aut ratione τῶν [φυ]σων, & tunc illa, quæ ſuper natat eſt pej[or], quia portendit magnam flatuum copiam, [quæ] pendet, eſt minus mala, quę reſidet infer[ius] eſt bona.

C[...]

CAP. XXVI.

Iudicium pilorum in sedimento inventorum, & caruncularum.

Aut totius corporis, aut renum dissolutionem notant. Illic quidem est febris, hic vero nul- Hippocr. lib. 4. aphor. 74. ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ ... χεῖ ἐόντι σαρκία σμικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες ξυ- ... χονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται, *...ibus in Urina, quæ sit crassa, carunculæ minu- ... aut veluti capilli simul exeunt, his à renibus ...ernuntur. Sunt autem pili, resolutiones longæ graciles, capillares, cum Urina emictæ, & ...alem morbum præcipue portendunt. Tales ...m pili in vasorum, quæ à renibus ad vesicam ...cendunt, contritione procreantur, & cum soli- ...caro apparet, ex renum substantia erit morbus. ...usa. Nam vehemens calor eos dissolvit. Quare Hippocrates pilos, carunculas exiguas nominat, ...n etsi compressione cedunt, tamen non evane- ...nt, propter quandam soliditatem, ex humori- ... siccis & induratis natam. Quare, si pili longi, ...aliquantulum crassi fuerint, renum obstructio- ...n notabunt, vel utriusque, vel alterutrius. Si ...tri renis, in eodem pede erit stupor quidam, si ...stri, in sinistro, si utriusque, in utroque pede, ...ctus is perpenditur. Idque fit, ex animalis spi- ...s, qui per nervos suum officium facit, impe- ...ento, ne ultra citraque discurrat.*

SCHOLÆ.

GAlen. 6. de loc. affect. cap. 3. atteſtatu renum exulcerationem oſtendi, ſi caru culæ in Urina natent. Adipiſcuntur autem h mores illi, à renibus calefactis aſſati, capill rum ſimilitudinem, propter vaſorum, q à renibus, ad veſicam deſcendunt, longitu nem, ad quam humores illi, ſpiſſiores ex aſſ tione redditi, extenduntur. Derivantur qu que ſæpius, ex vaſis ſpermaticis, quæ παρασ dicuntur, in quibus teretem figuram ſortiu tur, ex ſeminis materia, ut fit in Venerea g norrhœa, & albis menſibus. Quanquam n negandum, ſaniem ex renibus ulceratis deflue tem, ſua acrimonia, fibroſa ureterum & va rum renibus adiacentium, corpora, aliquam abradere, quæ cum Urina, inſtar vel capill rum, vel etiam caruncularum redduntur. (rationi etiam experientia adſtipulari videt Fibræ enim ſunt fila quædam oblonga, gr lia, ſolida, valida, omnis generis partibus in ta, animalibus, vitalibus & naturalibus. Re fibræ, quæ ſecundum corporis longitudin feruntur, attrahunt, tranſverſæ, quę rectas terſecant, ad angulos rectos æquales, expellu obliquæ, quæ medio inter eas ſitu, utraſque terſecant, ad angulos inæquales, unum acut & alterum obtuſum, retinent, aliis duobu brarum generibus adiutæ. Ac quamvis ren

ca

rni, quemadmodum & iecinoris, pulmoum & lienis carni, fibræ desint, attamen ad ahendum, retinendum & expellendum fiarum, vasis suis insertarum, ministerio utunr. Hinc exeuntibus fibris, instar capillorum caruncularum cum Urina, sequitur vel ranguria, vel dysuria, vel diabetes, pro ut bræ vasorum adiacentium renibus, vel transrsæ, vel obliquæ, à sanie prætereunte abrasæ erint, & deturbatę ad vesicam, quę muscum, in orbem ambientem vesicę cervicem, delinquunt, ne munere suo fungi, ex naturę æscripto queat. Quæ non inepte πίλματα ominari possunt.

CAP. XXVII.

Judicium arenularum.

Ιθίασιν notant, vel vesicæ, cum sunt albæ, vel renum, cum rubent. Talis enim cor à loco geniali recipitur. Distinctio item à loco dolente. Neque parum huc facit ipsa maria, in utroque membro. Nam si atra bilaris ateria fuerit, omnium pessimi sunt calculi. Si ve pituitosa, non est tantum periculi. Utrobique idem est conglutinatio & condensatio, sed in ra bile, propter siccitatem est solidior, sicut in piita, propter humiditatem, rarior erit calculus, i per διαρητικὰ καὶ λιθόνθρυπτα *conteritur & dis'vitur. Hippoc. lib. 4. aphor. 77.* ὁκόσοισιν ἐν

τῷ ὄρῳ ψαμμώδεα ὑφίςαται, τȣτέοισιν ἡ κύςτι λιθιᾷ. *Quibus in Urina arenosæ sunt hypostasée, his vesica (& renes, ut Gal. in comment. addidit) calculo laborant. Et in 6. Epidem. sect. 1. idem renalis calculi meminit.*

Nota tamen. In laborantibus febri tertiana vel simplici, vel duplici, quibus præsertim renes calidi sunt, bilis nonnihil adustæ, quæ jam excernitur, istæ arenulæ sunt significationes.

S C H O L Æ.

Albæ arenulæ. Rubræ arenulæ.

URina, in qua apparet sedimentum arenosum, indicat calculum, quantum ad tempus generationis, & dissolutionis ejus. Quantum autem ad tempus, quo jam completam adquisivit concretionem, non apparet sedimentum arenosum, sed Urina mingitur tenuis & clara, quia calculus, præsertim in caput ureteris insertus, & grandescens, est causa obstructionis, & sola λιθοτομία per ancipitem novaculam, à chirurgo curari potest. Interdum hæ arenulæ augentur, si quis copiosius caseo usus fuerit sicco.

Falsum enim est illorum inventum, qui in calculo, caseum recentem præferunt sicciori propter hujus stipticitatem quandam. Caseum enim humidus seu recens, plus facit ad generationem

ationem calculi, quam vetus, quia ille habet humidum viſcidum & coagulabile, vetus autem melius pulveriſatur, & non tam cito poteſt ad ſolidum & continuum corpus redire. Quo ſenſu loca hæc accipienda, cum Gal. comm. 36. ex Hippoc. lib. 1. de nat. human. ſcribit, caſeum eſſe hyemis cibarium, & pituitoſum, & cum Hippoc. lib. de veteri medicin. teſtatur, caſeum gracilibus mirabiliter convenire. Quanquam in his (quod ad ὑγιεινὴν & περιφυλακτικὴν pertinet) melius eſt, ut ſequamur conſilium Rhaſis, ad Almanſor. cap. 15. & Serapionis cap. de lacte coagulato, qui ſuadent, ut poſt cibum parva ex caſeo portio, ab iis duntaxat guſtetur, qui poſt ſumptos cibos nauſeant, propter debilitatem orificii ventriculi. Caſeus enim in ſe ſtipticitatem habet. Interdum ex renibus albi calculi, quaſi concreto pure obducti, excidunt, cum ſordidum eſt in illis ulcus.

Arenulæ quoque copioſiores mejuntur, propter ἐκκαθαρτικὰ, καὶ διουρητικὰ φάρμακα, quæ fundunt ſanguinem, & ſeroſum ac tenue ſegregant. Quanquam in his maximus & detestandus, committatur à medicis error. Exhibent enim in calculo, baccas juniperi in aqua vitæ infuſas, allium in aqua ardente, vel vino Malvatico, duodecim horis maceratum, & in puncto Novilunii hauſtum, lapidem ſpongiarum τηκόλιθον, tofum repertum in felle tauri,

cum vino generosissimo sumptum, raphanum marinum, cum radicibus & semine petroselinii atque fœniculi in vino Malvatico destillatum, aliaque ὁμοιότροπα φάρμακα. Quæ quidem in principio mali, locum sibi vendicant, non contemnendum, dum crassam viscidamque lapidis materiam extenuant, atque absumunt, iecur renesque optime expurgant, & ventriculo languenti, non mediocrem ferunt opem, ne materiam calculosam generet. At in progressu & statu, prorsus frustra, & maiori cum damno usurpantur. Si enim dederint in minima quantitate, non certe frangent lapidem durum, quem ne quidem rostrum anatinum, aut corvinum dentatum, maxima vi, à Chirurgo impulsum frangere potest. In mediocri etiam vix, & si frangent, fient forsan maiores portiones, quam ut possint ejici, per ductus Urinarios, in quos sese adeo frusta illa insinuabunt, ut vix καθετηρισμῷ, aut rostro arcuato Venetianorum, seu Terlino Mariani Sancti, eximi, sine inenarrabili cruciatu, queant. Dabunt itaque in maxima quantitate. Verum hic frangent quidem, si saltem fieri potest, sed longe inducent graviorum symptomatum συνδρομήν. Magis concrescet lapis, augebiturque renum δυσκρασία. Concretio enim, iuxta Arist. 4. meteor. cap. 6. à calore fit, dum τὸ ὀῤῥῶδες καὶ ὑδατῶδες educit, nam evaporante humore pars arida spissatur & consistit. Quod ista διουρητικὰ maximopere

maximopere præstant, cum valde siccent, & excalfaciant. Calori autem illi valido, qui fundit & attenuat sanguinem, adjunctam esse oportet siccitatem, renibus calculosis admodum infensam, ne humiditas acrimoniam, abstergentem vias, retundat, ubique in Urinis ciendis necessariam. Gal. 10. de composit. medicam κατὰ τόπ. cap. 1. & 5. de simpl. medic. facult. cap. 12.

CAP. XXVIII.

Judicium sanguinis micti.

Sanguis meitur, vel grumosus, graviter olens, & crassior, ex vesica, vel purior, ex vena cava, vel ex renibus, vel ex hepate. Si ex loco dolente, & male affecto, non est obscurum.

Sanguis è vesica manans est grumosus, male redolens, & in fundo residens, cum sit spissior, & ponderosior, propter frigiditatem membri, videlicet vesicæ, in cujus nutrimentum destinatus est, & eodem conglobatur loco, propter eandem causam, quem dolor intra pectinem, & perinæum indicat, ubi vesicæ situs est. Hippocr. lib. 4. aphor. 78. ἢν αἷμα οὐρέῃ, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ εἰς τὸ ὑπογάστριον, καὶ εἰς τὸ περιτόναιον, (ἢ περίναιον, *ut alia exemplaria correctiora habent)* τὰ περὶ τὴν κύστιν πονέει. *Si quis sanguinem meiat, ac grumos, & Urinæ stillicidio laboret, dolore ad hypogastrium, id est, imum ventrem, & peritonæum, sive femen pertinente, ea, quæ sunt circa vesicam, loca laborant.*

Verum,

Verum, si hic sanguis purus fuerit, cum Urinæ diligenter mistus, non graviter redolens, & in dorso, ubi situs renum est, cruciatus pungens aderit, non adeo vehemens, à renibus defluit. Hippocrat. 4. aphor 76. ὁκόσοι ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει. *Quicunque repente sanguinem sponte mingunt, præsertim liquidum, his in renibus venulæ rupturam notat.*

Quod si ex cava vena talis emictus fuerit, videlicet purus & syncerus, id exquisitus dolor circa septimam vertebram, subducta ratione à sacro osse, significabit.

Sin ex jecore, dolor in dextro hypochondrio patefacit. Hic est eadem ratio, de sedimento cruento.

SCHOLÆ.

Sanguis grumosus vesicæ.

Sanguis purus.

Causæ sanguinis profluvii.

HIc sanguis, cum Urina profluit. αἱμοῤῥαγία autem quæcunque, tribus de causis contingere potest, vel per ἀναστόμωσιν, vel per διαπήδησιν, vel denique per διάβρωσιν, ἢ ἀνάβρωσιν tunicarum vasorum. ἀναστόμωσις fit, cum osculum vasis majoris reseratur, vel propter ejus imbecillitatem, quæ facit, ne exigui quidem sanguinis impetum, eo confluentis, sustinere possit, vel propter sanguinis copiam, ut in phlethoricis, vel propter acrem aliquam qualitatem, quæ osculum vasis lancinat. Hic sanguis

ſanguis venarum & arteriarum grandiorum, cum impetu ſaliens, & magna copia erumpit. Διαπήδησις fit, cum ſanguis ſeroſus, tenuis & calidus, veluti tranſcolatus, effluit, perque carnem, ſub cute, inſtar τῶν ἐκχυμωμάτων, diffunditur, & temporis progreſſu, in θρόμβους atros & lividos coit. Cauſæ ejus duæ à medicis recenſentur rarefactio tunicarum in vaſis, & ſanguine tenuiore, & apertio oſculorum, in vaſis gracilibus. Διάβρωσις tunicæ fit, à vulnere, contuſione, ruptione, eroſione, exulceratione, medicamentis ἐκφρακτικοῖς, διαβρωτικοῖς καὶ καυστικοῖς. Gal. lib. 5. method. med. cap. 8.. & com. 5. in Hipp. lib. 2. de nat. hum.

Ex his differentiis, ſi conferantur cum modo mictionis, cauſæ patebunt. Quanquam in effuſione ſanguinis cum Urina, ſæpius διαπήδησις accidat, propter oſcula venarum rariora facta, vel ſanguinem feroſiorem.

Præter cauſas autem recenſitas ſunt & aliæ, quæ faciunt, ut ſanguis cum Urina exeat, quæ diligenter ponderandæ. Nam menſtrua quandoque Urinæ permiſcentur. Vulneratis item renibus, Urinæ initio ſanguinem, deinde pus admixtum habent. Quod & in exulceratis renibus accidit. Repreſſus item ſanguis aliunde profluens, vel nimia copia naturam gravans, ad veſicam regurgitat. Ita vidimus, primarii civis noſtri filiolum, exanthematis graviſſimis laborantem, ſanguinem aliquot diebus mingere, qui cum

cum natura humorum & ſanguinis illius ſarcinam ſuperare non poſſet, mortem cum vita commutavit. Interdum calculi majores portiones, per ureteres deſcendentes ſanguinem ſecum rapiunt nigricantem, & grumoſum.

Idem in lapide veſicæ fit, cum quis ſe nimium exercuerit, maxime vero loca circa femen, ut fit equitando, currendo, ſaltando. Aliquando etiam hepar imbecillum ſanguinem ejuſmodi, vel per veſicam, vel per alvum excernit, pro ut vel gibba ejus pars, vel cavum affectum fuerit. Gal, lib. 14. method. med. cap. 9. Decrepiti & ſilicernia reddunt quoque Urinas craſſas, & ſanguine permixto, in rubore nigricantes. His præſagimus, renum & veſicæ facultatem prorſus abolitam. Ut merito ſint πέμπελοι, ſic dicti, παρὰ τὸ πέμπεσθαι εἰ τὴν ἅδου πομπήν.

Non raro per ἀναςόμωσιν, vel διάβρωσιν, viris & fœminis, tanta quantitate ſanguis cum Urina, vel etiam ſine Urina, è genitalibus effluit, ut in extremum vitę diſcrimen incidant. Hic medicamentum ſequens primas tenet. Rec. Saniculæ, alchimillæ, virgæ aureæ, pyrolæ, betonicæ, agrimoniæ, ſingul. manip. j. Altheæ, manip. ij. Filicis, flor. chamem. hypericon. arthemiſ. rubeæ, origani, tormentill. folior. & radicum, ana manip. j. Fiat ſacculus lineus, tres partes ulnæ latus & longus. Herbis illis minutim inciſis, & æqualiter extenſis

tensis sic repleto ipsum, ne nimium spissæ centur. Consue sacculum undiquaque, ne erbæ in seipsas concidant. Deinde sacculum ecibus vini optimi incoquito, incoctum inter uos orbes ligneos paulum comprimito, totiue lumborum regioni apponito. Æger vero ventrem decumbat. Idque tamdiu repete, onec fluxus sanguinis sistatur. Quod ut commodius fiat, duos para sacculos, ut uno refrirato, alter mox admoveatur calidus.

CAP. XXIX.

Judicium puris in sedimento.

AUT renes, aut vesica male affecta est, aut jecur. Illic quidem est dolor & odor gravis, m ex renibus, quam ex vesica, hic vero est lor modice pulsans & aggravans, in dextro pochondrio. Hippoc. lib. 4. aphor. 73. & 79. αἷμα, ἢ πύον οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς σιος ἕλκωσιν σημαίνει. Si sanguinem, aut s mingat, renum, aut vesicæ exulcerationem mat.

SCHOLÆ.

NOtandus hic peculiaris quoque casus. Si nullus dolor, vel circa iecur, vel circa veam, vel circa renes, in pleuritide, phreniti, angina & peripneumonia percipitur, & s mingitur, certissimum est, naturam exrgare suppurationes factas, ex inflammationibus.

nibus. Via est (ut supra quoque diximus) per sinistrum cordis sinum, in magnam arteriam, indeque in arterias emulgentes & renes, quantum ad peripneumonicos & pleuriticos attinet, Gal. 6. de loc. affect. cap. 4. qui tamen pleuritici, per venam ἄζυγον quoque expurgantur, quæ à latere dextro venæ cavæ, prope cor oritur, & per spinam delata, ex utroque latere octo costas alit inferiores, ac ad diaphragma & membranam intersepientem distribuitur, & tandem variis anfractibus, in sinistrum emulgentem inseritur. In phrenesi vero & angina puris transitus fit, à venis jugularibus in venam cavam, indeque in emulgentes & renes. Per easdem vias sæpissime catarrhi capitis expurgantur, qui si crassiores sunt, Urinæ stillicidium inferunt, ut Gal. com. 32. in Polybi lib. de sal. diæt. Idiot. adnotat.

CAP. XXX.

Judicium spermaticarum resolutionum.

SI sperma subsidet in fundo matul... significat aut coitum præcessisse... aut gonorrhœam, aut coëundi li... bidinem, aut denique genitaliu... resolutionem, quæ est ...δέλυσ... In prima nota, narratio ægroti id ipsum expon... In secunda & tertia, est magna seminis c... pia, cum priapismo, quæ si non obstruit testicul...

a...

et ἐπιδιδυμίδα, redundans excernitur, mixta m Urina.

In postrema autem est, magna in vasis semina- r, aut generationis, recentricis facultatis debili- , unde loci redduntur lubrici, per quos invitis men egreditur.

SCHOLÆ.

HÆc, quæ autor noster de gonorrhœa scribit, intelligenda sunt de vera gonor- ea, de qua Gal. lib. 2. de sympt. cauf. cap. 2. lib. 3. cap. 4. ac Aretæ. lib. 2. de cauf. & sign. ronic. cap. 5. videantur. Verum est & alia norrhœa, quæ ex lue Venerea contrahitur, quis commercium habuerit cum mulieri- s immundis & sordidis, cujus mentionem iunt Guilhelmus Salicetus, qui claruit anno 70, & post ipsum Bernardus Gordonius, em anno 1418, secutus est Valescus Tha- tanus. In hac lue est corrupti ac fætidi hu- oris defluxus, quem interioris meatus in pe- exulceratio comitatur. Unde & pudenda- e nomen accepit. Quandoque etiam circa erum labia, carunculæ suboriuntur, quæ li- rum Urinæ transitum impediunt, ac remo- atur. Si longius serpat malum, vesicam, ure- es, & ipsos renes sic inficit, ut renes concreti ndurati, puris collorem referant, ureteres lcerentur, & vesica rigida, nec extendi, nec ntrahi possit.

Gonorrhœa ex lue Venerea.

O Si

Si itaque in Urina apparuerit ſemen, cu
fœtore, gonorrhœæ ex lue Venerea contr
ctæ, & in poſterum, niſi ſibi ipſi mox pr
ſpexerit æger, morbi Gallici evidens eſt t
ſtimonium.

CAP. XXXI.

Judicium pulveris in Urina.

POſteriores ſubjiciunt pulverulentas reſolut nes, quæ nihil aliud ſunt, quam pulveris quationes in fundo matulæ reſidentes, quæ ſi terreſtres & graves. Hæ vero, ſive nigræ, ſive vidæ apparuerint, hæmorrhoidum fluxum jam præſentem, aut futurum notabunt. Atq ita ex conſenſu ſplenicos commonſtrant, del ſuffragante. Et tunc Urina ſuum non habe colorem, ſed remiſſiorem. Nam talis reſolutio ab atra bile in veſicam derivata. Ita quoque gnant menſes retentos & ſuppreſſos, quod eti colliges artificioſa conjectura. Nam cum Urin mulieris cujuſdam videris ſubſtantia craſſa, lore ſubſpiceo, vel ſpiceo, vel albo, & talibus c tentis (quia nullum eſt verum ſedimentum) b nunciabis, locellos muliebres eſſe obſtructos, prop crudos & pituitoſos humores. Itaque menſes ſ primuntur. Aliquando nonnihil flaveſcit, p pter adjunctam bilem, unde magna pectoris guſtia eſt, propter regurgitationem ſanguinis m ſtrui, in membra ſocia. Unde omnes artus dole cum aſſidua pandiculatione, cum pallore fac

cu

m emaciatione totius corporis, unde quibuſ-m eſt ſanguinis rejectatio, unde etiam uteri in-natio, in ſiniſtram plerunque partem, unde, m uterus ſit obliquus, non fieri poteſt, ut conci-t. Interdum & nephritin portendit. Sed hanc or oſtendit.

SCHOLÆ.

Edimentum hoc fit ab obſtructione, in qua calor coactus, materiam adurit, è qua terre-is & pulverulenta illa portio reſultat, quæ opter concremationem fere oſſis naturam it. Quo autem majora fuerint hæc conten-eo minorem eſſe concremationem innuunt. uanquam natura humoribus his domine-r, & vel per hæmorrhoides, vel uterum ex-nere conetur. Si vero paulo tenuiores fue-t, propter admiſtam bilem, ſanguinis vo-tus ſequitur. Quod inprimis retentis men-us accidere ſolet. Hippocr. aphor. 31. lib. 5. ωαικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων ῥαγέντων πις. Venæ enim uteri, cum venis meſenterii, κσομώσ manifeſta committuntur, per quas nteſtina tranſponitur ſanguis menſtruus, & his in ventriculum. Et hos eſſe ductus, per os magnos & patentes ſatis, ſanguis ab utero inteſtina & ventriculum refunditur, teſta-copia ſanguinis, quæ à mulieribus in tali af-tu, vomitu redditur. Longior ſane & minus dens eſt illorum via, qui volunt, venas *Vomitus ſanguinis in retentis menſibus.*

matricis humorem in hepar, cor & venæ cava ramos mittere, & inde in ventriculum per venas, quæ ejus orificium ac fundum ambiunt, ac hinc deinde vomitu expurgari. Qua in sententia vir quidam summus fuit.

CAP. XXXII.
De flocculis judicium.

SÆpe vel in certis Urinæ regionibus, in toto corpore Urinæ, flocculi videntur, qui aut fluxionem seu in supremis partibus, seu in mediis, seu in infimis notabunt in utroque sexu, aut conceptionem, in muliere. Nam si in fundo subsiderint flocculi adeo minuti, ut sunt invisibiles ἄτομοι, & globosi atque subrubei apparuerint, fiunt tales propter virtutem caloris naturalis, qui conglobat, & propter perfectionem, sua virtute rubefacit, & tunc masculum conceptum esse, plærique pronunciant. Sin iidem lati & albi fuerint, fœmellæ conceptionem præsagiunt.

Verum video, hinc veteribus nulla fuisse vaticinia, propter incertitudinem, & experientiam & causam, & conjecturam minus artificiosam quæ hic meo judicio desiderantur. Etiamsi enim ex colore & forma, vim & fortitudinem caloris naturalis quis colligeret, (nam caliditas ruborem, frigiditas albedinem indicat & inducit) tamen cum sit nullus meatus Urinæ per locos muliebres neque per consensum, neque aliquam concausa-

cea

*ta conjectura colligi poteſt. Itaque tutius erit,
quis ab hujuſmodi vaticinio ſibi temperet, aut
rium reſponſum det. Vulgo dicuntur & alba
nuta, & atomæ reſolutiones.*

SCHOLÆ.

*Flocculi globoſi & ſubrubei, in maſculi
conceptione.*

Flocculi lati, & albi, in fœmellæ conceptione.

An ex Urinis gravidæ cognoſci poſſint.

Lærique medicorum, in hac ſunt opinio-
ne, ex Urina conceptionis iudicia ſumi
ſe. Varios autem proponunt varii, Urina-
n colores, varia ſedimenta. Arabes com-
nti ſunt ſedimenta goſſipio carminato ſi-
ia, granula, & alia. Alii gravidarum Uri-
candidiores eſſe, & tenuiores, cum mi-
i ſedimento dicunt, quam non prægnan-
m. Scribit enim Ariſt. 4. de generat. ani-
. cap. 6. bruta, cum uterum ferunt, plu-
um temporis valere corpore, mulieres ve-
magna ex parte ægras degere, cujus rei
ſa aliqua ad vitam referri poteſt. Cum
m mulieres vitam otioſam & ſellulariam
nt, plus contrahunt excrementi, nam
bus gentibus ſolitum eſt, ut mulieres la-
es ſuſcipiant, iis nec uterus tam difficul-
geſtatur, & partus facilis eſt, labor enim

excrementa consumit, quæ in mulieribus otti-
sis augentur.

Item, cum cæteris brutis aut exigua purg-
tio, aut nulla manifesta fiat, mulieri plurim
evenit, quæ cum per uteri gestationem dessi-
rit, infestat mulieres atque perturbat. Quipp
cum etiam non gravidis, nisi purgationes fiant
ægritudines accidant. Principio autem potiu
cum concipiunt, perturbari solent magna
parte. Conceptus enim purgationem impedi
& præ sua exiguitate, absumere copiam excr-
menti, inter initia non potest, quanquam po
ubi iam plenius adsumere cæperit, levat.
Hippoc. 1. de morbis testatur, gravidas viro
quodam pallescere, propterea quod fœtus
utero, puriore sanguine nutritur, & deteri
relinquitur. Gravidarum igitur Urinæ crudi-
res erunt, videlicet, albæ, tenues, cum pau
sedimento, quæ tamen sensim, quo propi
ad partum accedunt, coloratiores fient, qu
niam ob fœtus calorem, matrum etiam ca
augetur. Alii, ut & autor noster, ad floccu
confugiunt. Alii scribunt, prægnantium in
gre valentium Urinis quædam innatare te
farinæ, aut amylo similia, quæ in quiete se
mentum, vel ἐναιώρημα deponunt crassius
lum, instar carptæ tenuiter lanæ, reliqu
vero Urinam subturbidam existere, aliqu
tum aut virescentem aut libescentem. A
Urina grauidarum alba est, supernata
nubecu

ıbecula, multique in Urina obſervantur ato-
i,ut in radiis Solis,in primis vero,quando pri-
o menſe multa ejuſmodi ad fundum ſubſi-
ınt,motaque matula,lanę inſtar diducuntur,
ſterioribus menſibus Urina rubea,aut flava,
ndem vero nigra fit, ſupernatante nubecula
bea.

Sed hiſce ſignis, ex Urinis, non debet eſſe
edicus contentus, ne fallatur, præſertim à
ıellis ſuſpectæ pudicitiæ, quæ ſæpiſſime con-
ıeruntur de dolore, jam in ilio, jam in hy-
chondrio dextro, ut ſic aſtutia quadam
ιβλωτικὰ φάρμακα à medicis extorqueant. *Signa conceptionis.*
eo medici certiora conceptionis ſigna, me-
oriæ prodidere. Hippocr. 5. aphor. 57.
ωαῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι, εἰ κύει, ἐπὴν μέλλῃ
αθεύδειν, ἐκ ἀδείπνῳ ἐέση μελίκρητον δίδε
ιεῖν, καὶ ἢν περ στρόφ☉ αὐτὴν ἔχῃ· περὶ τὴν
αστέρα, κύει. ἢν ἢ μὴ, ἐ κύει. Si velis noſſe, an
ulier conceperit, cum futurum eſt, ut dor-
iat, propina ei non incænatæ, aquam mul-
m, & ſi torminibus circa ventrem laboret,
ncepit, ſin minus, non concepit. Et 58. ἢν
ιωαικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης,
ήτε πυρετε ἐπιγινομένε, ἄσαι ἢ αὐτῇ προσπί-
ωσι, λογίζε ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν. Si mulieri
urgationes non procedant, nec horrore, nec
bri superveniente, ei contra accidant fa-
idia, hanc exiſtima concepiſſe. Quo etiam
horiſmus ſequens referri poterit. Γυνὴ ἢν

μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι, [illegible]
λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι θυμία κάτω, κα[illegible]
ἢν μὲν πορεύεσθαι σοὶ δοκέῃ ἡ ὀδμὴ διὰ τὸ σώ[illegible]
ματος εἰς τὰς ῥῖνας, καὶ εἰς τὸ σόμα, γίνωσκε, ὅ[illegible]
αὐτὴ οὐ δι' ἑαυτὴν ἄγονός ἐστιν. Si mulier non con[illegible]
cipiat, velis autem ſcire, an ſit conceptura, u[illegible]
veſtimentis eam probe circumtexeris, ſuffi d[illegible]
orſum, & ſi tibi videatur odor ire per corpus a[illegible]
nares atque os, cognoſce, quod ipſa non ſua cu[illegible]
pa ſit ſterilis. Alii Urinam mulieris triduo in v[illegible]
tro concluſam obſtruunt, & tempore elapſo p[illegible]
ſindonem puram deſtillant, & ſi concepit, m[illegible]
nuta animalcula, pediculorum inſtar, apparen[illegible]
quæ ſi rubea ſunt, maſculum, ſi alba, fœmella[illegible]
portendunt. Vel, Urinæ mulieris, pelui ænee[illegible]
infuſæ, nocte una, terſiſſima acus imponatu[illegible]
hæc, ſi mulier conceperit, mane rubeis erit ti[illegible]
cta maculis, ſi non, nigra erit & æruginoſ[illegible]
Quidam etiam hinc certum conceptionis au[illegible]
gurium deſumunt, ſi mulier ſuccum cardui ſ[illegible]
mat, ſumtumque evomuerit. Hippocr. lib. d[illegible]
carnib. mulieris à conceptu horrere affirma[illegible]
Verum hoc fallax eſt ſignum. Nam, iuxta eu[illegible]
dem, mulier non αὐτίκα, ſed temporis aliqu[illegible]
ſpacio, ut quædam primo, quædam ſecund[illegible]
quædam quinto, vel etiam ſeptimo à congreſ[illegible]
die, plus minusve horret & ſtridet. Ut hi[illegible]
falſum ſit iudicium Hippocratis, (quem m[illegible]
lieres quoque noſtrates ſequuntur) qui ex [illegible]
ſigno, numerum motus, & geniture, & partu[illegible]
à co[illegible]

onceptu monſtraſſe ſe exiſtimavit. Magis exquiſita ſunt ſequentia. Retinentur menſtrua, bſque morbo, fluunt decimo aut octavo poſt oncubitum die, tormina & dolor pulſatilis irca umbilicum, lumbos, dorſum, uterum, rura, ventriculum adſunt, accedit ἀνορεξία, ίτλα, ructus acerbi, vomitus nonnunquam, namillarum induratio, papillarum rubor, vearum & arteriarum tumor, maxime intra naum & oculos, vertigo, oculorum caligatio, cehalalgia, rubeæ faciei puſtulæ, alvi excremen difficilius excernuntur, propter compreſſioem inteſtinorum, & abhorret gravida à coitu, cet antea maximam inde habuerit delectatioem. Hæc ſigna ſi medicus cum Urinę inſpeione conjunget, facile poterit plebeculæ ſasfacere, in gravidarum cognitione.

Quomodo vero diſcernendum ſit, inter conceptionem maſculi & fœmellę, jam paucis enarandum. Si maſculus conceptus fuerit, ſedimen erunt globoſa & rubea. Hipp. lib. 5. aph. 61. υνὴ ἔγκυος, εἰ μὲν ἄῤῥεν κύει, εὔχρους ἐστὶν, ἢν τὸ θῆλυ, δύσχρους. Mulier gravida, ſi marem onceperit, bene colorata eſt, ſi fœminam, deolor. Lac naſcitur citius, quod emulſum, raiisque ſolis in vitro expoſitum, coaleſcit in toam, margaritę pellucidę non abſimilem. Et, uia ſecundum Hipp. lib. 5. aphor. 62. & Gal. b. 2. de ſem. c. 5. ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι εξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον, *Signa conceptionis maſculi.*

 totum

totum dextrum latus in maſculi conceptione longe melius valet, quam ſiniſtrum, oculus dexter pulcrior, dextra mamilla magis turget, pulſus dextræ arteriæ velocior, in aſſurgendo dextra parte ſe citius, quam ſiniſtra ſuffulcit. Si lac præterea mulieris Urinæ inſpergatur ad fundum concidit, neque ſi ſal adhibeatur, diffluit. Menſtrua poſt 40 diem à conceptu fluunt. Et, iuxta Hippocr. lib. de nat. pueri, motus acior in dextro latere, ſexageſimo plerunque die ſentitur. In ſumma, omnia ſunt vegetiora in maſculi conceptione, quæ eſt à calidiore ſemine, quam in fœmellæ procreatione, in qua omnia languent. Eſt enim hic maior dolor, color pallidior, faſtidium cibi vehementius, κίτλα gravior, tumor crurum & genitalium grandior, motus in ſiniſtro latere circa diem nonageſimum tardior, fluxus menſtruorum die triceſima incertior, ſedimenta Urinæ latiora & candidiora.

Signa conceptionis fœmellæ.

Quæ συνδρομὴ, imbecillius & frigidius ſemen indicat. Pro colophone addamus documentum quorundam, quo ſexum conceptum obſervant. Pulverem ariſtologiæ, cum melle ſubigunt, quo lumbos cum genitalibus perungunt, hinc ſi prægnantis ſputum dulce fuerit, maſculum geſtat, ſi amarum fœmellam. Et hæc ſunt ſigna conceptionis, quæ paſſim ab autoribus celebrantur, ſi non certa, ſaltem non incerta quæ adeo magi

facere

facere debet medicus, ut nihil ex Urina de gravidis pronunciet, nisi in hæc intentos habeat oculos.

CAP. XXXIII.

Judicium ἐναιωρημάτων.

ENαιωρήματα, ad medium Urinæ corpus attolluntur, æquo spacio ab utrisque extremis distantia. Ea vero, si sint continua & æqualia, sicut sedimenta, laudabilia sunt. Signant enim subcrudiusculum adhuc restare, quod si concoctum fuisset, fundum petiisset. Verum etiamsi sunt continua & æqualia, & concoctum quid signant, tamen flatulentum spiritum subesse, non est dubium, per quem in mediam regionem lotii sublevantur.

Atque pleraque, quæ de sedimento dicta sunt, hic repetantur, cum ἐναιώρημα nihil aliud sit, quam sedimentum à flatulento spiritu, in locum Urinæ medium sublatum.

CAP. XXXIV.

Judicium nubeculæ albæ & spumosæ.

ANtea nubeculas esse, per translationem dictas, observavimus, cum à fundo matulæ, tanquam à terra in cœlum, quod hic est suprema regio, attolluntur.

Quæ alba & spumosa est, in febribus anticipitibus, ut tertiana vera, bilis effervescentis copiam notat.

In synocho periculum minatur, propter dolorem hypochondriacum dextrum.

CAP.

Cap. XXXV.

Judicium nubeculę nigrę, & rubræ.

TRansmutationis morborum in quartanam febrim, est significatio. Id tamem notandum. Sicut minus malum, per nigredinem in nubecula animadvertitur, ita in enæoremate majus, & in sedimento pessimum. Hippocr. lib. 2. præsag. sent. 29. Nubeculæ suspensæ, vel sublatæ in Urinis albæ, bonæ, flavæ & nigræ, malæ. In acutis morbis, cum nigra apparet quarto die, malam judicationem in septimo fore signat. Nam τῶν ἑπ͂λὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος, *juxta aphor. 26. lib. 2. Et vice versa bona erit crisis septimi diei, si aut alba, aut rubea in quarto visa fuerit nubecula. Hippocr. lib. 4. aphor. 69.* ὁκόσοισιν ἡ ἑβδομαίη κρίνεται, τουτέοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τεταρταίῃ ἐρυθρὸν, καὶ τ᾽ ἄλλα κατὰ λόγον. *Quibus septimus judicatur, his nubeculam habet Urina, die quarto rubram, & alia juxta rationem. Maluit autem hic Hippocrates signi judicatorii rarioris meminisse, ut rubeæ nubeculæ, non autem albæ, quæ frequentior esse solet. Signat autem Utraque, humores noxios propemodum concoctos esse.*

Cap.

CAP. XXXVI.

Judicium albæ nubeculæ, non continuæ, non æqualis.

FLatuum ingentem vim notat, per quos in altam regionem nubecula ſuſtollitur. Cruditatis præterea cujuſdam nota eſt, ſicut in ſedimento, cujus judicia & hic ſpectanda ſunt.

SCHOLÆ.

ENαιώρημα καὶ νεφέλη, non habent diverſum ab hypoſtaſi iudicium, cum ſint omnia eiuſdem ſubſtantiæ, & ſitu tantum loci differant. Quemadmodum enim ἐναιώρημα eſt portio Urinæ craſſa, in medio matulæ ſublimis & pendula, aut, ſi forte exquiſite media non ſit, paulo magis deorſum, quam ſurſum vergit, levior hypoſtaſi, quæ in fundo ſubſidet, ita νεφέλη eſt, quod in Urinis pendet eodem modo, quo nubes in aëre. Quapropter & Nubes Latinis,& Nubecula vocatur. Gal. 2. prognoſt. ſent.29. & 36. ſcribit, Hippocrati νεφέλην ἢ ἐναιώρημα idem eſſe, aut ſaltem νεφέλην ſpeciem exiſtere τοῦ ἐναιωρήματος, cuius duas conſtituit Hippocr. ſpecies, ἐναιώρημα γονοειδὲς, καὶ νεφελοειδὲς, ἢ ἐπινέφελον. Illud ſemini ſimile eſt, craſſius, compactius, ſolidius, candidius

candidius & rotundius, hoc nubi, quod nec colore eſt album, nec etiam plane nigrum, ſed horum medium,ut Galen.3.Epidem.comm.n. text. 4. teſtatur, quod rarius, magisque diffuſum, inſtar aëris ſereni, qui aliquot nubes per ſe ſparſas habet. Hæc diviſio non tantum differentiam ſitus loci, verum etiam naturæ diſcrimen indicat.

Ἐναιώρημα autem καὶ νεφέλη ſemper á flatu fiunt, qui materiam in altum pellit, alias in fundo matulæ ſubſideret. Qua ratione cephalalgiam portendunt. Quanquam in febribus & aliis morbis acutis, qui à tenuioribus procreantur humoribus, ἐναιώρημα præſtet hypoſtaſi.

Raſes ſcribit, nebulas nigras, longas vigilias & παραφροσύνην indicare, & in ſenibus lethales eſſe, rubras vero ſuſpenſiones & craſſas morbi longitudinem minari.

Cap. XXXVII.

Judicium coronæ vel circuli.

Quemadmodum in inferioribus regionibus erat contentorum certa ſignificatio talis quoque eſt in ſuprema regione. Quare ejuſdem contenta diligenter attendenda ſunt, inter quæ primum eſt ipſa Corona, quæ et aliis circulus, qui ſi abditus fuerit, æqualem conflictionem noxiorum humorum, cum natura portendit. Sin evidens, virtus naturæ aut vicit, aut

vict

icta est, ut ex certis coloribus ejusdem manife- um esse potest. Alioquin & tales coronæ in aliis quoribus cernuntur, in vino, oleo, aqua. Etsi utem ejus partes sunt aquosæ & fluidæ, tamen ropter aëreæ qualitatis temperamentum attol- ntur, atque eædem coronæ turgescunt, aëre inter- uso in Urina.

Coronæ vero nomen inditum est propter ma- elæ rotundam figuram, atque fere fit ex umbræ rea, superficiem ambientis, alia atque alia.

SCHOLÆ.

COrona fit ab eadem fere causa, à qua bullæ, videlicet à flatu, ideo primo affe- ctum capitis significant. Sæpius autem oronæ color ab Urinæ colore variat, interdum nvenit. Si Urinę malis coloribus existenti- us, declinaverit coronę color ad bonum, bo- m indicat, si vero sit deterior, quam Urinę lor, pessimus est, naturam enim hic victam, ille vincentem humores monstrat. Situs atulæ & visus conditio, varios coronę colo- s efficere potest. Diligenter itaque hoc est imadvertendum.

CAP. XXXVIII.

Judicium coronæ Crassę, albę, subspiceæ, spiceę, aquosæ.

POsteriores ejusdem judicia subjecerunt, ve- teribus non usitata, & in quibus sæpe justæ causæ

causæ desiderantur. Verum ut scenæ inserviamus eadem judicia subdere placet. Horum hypostasis ex certis sedibus humorum, ut sanguinis in fronte flavæ bilis in dextro tempore, pituitæ in occipitio atræ bilis in sinistro tempore. Sic ex dominio ath cujus humoris corona tingetur, atque hujus par dolentis erit notatio. Sed hæc hypostasis est à prob tis autoribus nondum confirmata, & tamen com munis experientia non admodum refragatur.

Ita corona crassa & aquosa, præcipue occip refertum pituita esse ostendit. Causa. Nam in ca pite, pituitæ domicilium est in occipitio, juxta e rum placita. Itaque & color albicat, propter p tuitam redundantem, qua calor nativus debilit tur & supprimitur, neque eadem, cum sit crass facile expurgatur. Quare non tam cerebrum quam ventriculi interiorum sensuum organa pe turbantur, præsertim propter crassitudinem humiditate natam. Huic & gravitas capitis eadem parte suffragatur.

SCHOLÆ.

κατ' ἶξιν.

QUantum turbarum, in Medicorum r publica, Hippocraticum illud κατ' ἶξ vel κατ' ἀϑυωρίαν dederit, testant tam variæ interpretationes & opiniones cl rissimorum virorum. Quidam enim interpr tantur de fibrarum seu villorum rectitudi

Hi

ntur de fibrarum seu villorum rectitudine. nc Gal. 13. method. med. cap. 5. laborante are, sanum sacrificare jubet, servata exacta atomica rectitudine, ex villorum, quibus næ & arterię constant, diametro, recto tra-te & ductu. Sic laborante hępate, iecoraria dextro brachio secanda est, propter rectitu-em fibrarum, quę dextro lateri cum hepate mmunes sunt. Hinc in pleuritide dextra ne-aquam sinistri lateris vena secanda, è dextro nque latere, nulla vena rectis fibris in sini-um concedit, non igitur sic revulsio κατ' ἴ fiet. At inflammato cruri dextro, contra-m est sinistrum, hinc enim communis & ecta venarum societas, per quam sinistrum s incisum evocat è dextro. Et aperta vena mum quidem pars vulneri propinqua exina-ur, hæc dein è longinquis sanguinem proli-, quumque id rectarum fibrarum ope com-at (illas siquidem trahendo natura destinavit) s sanguinis & expeditius ab iis partibus, in s fibræ diriguntur, quam à cęteris, eripiet. Fernelius κατ' ἴξιν Hippocratis com. 1. sect. 1. 6. Epid. interpretatur. Quem Fuchsius quo- sequitur com. in ca. 16. lib. de sang. missio- Sed plurimæ sunt rationes, quæ faciunt, minus his assentiamur. Secta vena, absque rimine, exit humor quilibet, bonus cum ma- malus cum bono, in plethora maxime nullius arum operis interventu. Quid fibræ rectæ *κατ' ἴξιν non est in fibrarum rectitudine.*

ad evacuationem, quarum munus eſt attrahere? Evacuatio & expulſio fit per tranſverſas fibras. Et cur fibræ recta attrahent potius ad vulnus ſcalpello factum, quam ad jecur? Venæ ſectio item eodem modo evacuat, quo vomitio, quæ ſola ſtomachi & gulæ exterioris tunicæ fibris tranſverſis contextæ opera perficitur. Gal. 3. de fac. nat. cap. 8. Videmus præterea ſæpiſſime, humoris noxii excretionem fieri per longuinquas partes, mirum eſt, fibras illas rectas non attrahere illum ad propinquiorem. Denique rectæ fibræ per totum venarum corpus diſperſæ ſunt, non autem ſiniſtro vel dextro parieti ſolummodo appoſitæ. Qua igitur fronte dicent, in lienis affectibus ſic partitum eſſe in vena cava humorem melancholicum, ut illum tantum fibræ rectæ ſiniſtri lateris attrahant, non autem dextri, licet has alluat. Fortaſſis fibræ rectæ ſiniſtri lateris, acynace ſtricto, cum fibris dextri lateris congredientur, ne hæ aliquid juris ſibi ſumant in illum humorem, qui ſoli ipſarum maieſtati ſubditus ſit.

Alii illud κατ' ἴξιν, ad partium continuationem & copulationem retulere. Corporis enim (inquiunt,) partes omnes, veluti quadam ſociali amicitia iunctę, invicem conſentiunt & compatiuntur. Ideo diviſum & bipartitum corpus eſt, non modo, ut gemina eſſent membra, & cum una parte laboramus, altera minime deeſſet officio, ſed etiam, ut unius loci affect...

univer...

niverſo corpori minus obeſſet, quod ſane ac-
dit, dum in ſuæ regionis, ſuive lateris parti-
us ſiſtitur, ut ulterius progredi non poſſit.
ac equidem ratione fit, ut dextra cum dex-
is, & læva cum lævis majorem, quam cum
ppoſitis, συμπάθειαν & conſenſum habeant.
b id, ſi phlegmone iecur occupat, dextrum
mne corporis meditullium plus mali, quam
iſtrum percipit. Ergo, ſi in morbo, dextra
avius torquentur, ob conſenſum, quem facit
cinia, ut criſis naturam morbo ſuperiorem
ſe demonſtret, merito ex dextra regione ſan-
is erumpit. Sic in cephalalgia dolor, à bile in
xtrum latus, à melancholia in ſiniſtrum de-
mbit, propter rectitudinem & conſenſum
rtium. Ex horum humorum dominio Uri-
corona vario colore tingetur, qui locum
ectum in capite, coſmocritico circino nota-
. Ob eandem cauſam, liene laborante, mala
iſis fiet ἀνάπαλιν, dextra nare ſanguinem eja-
lante, ut & iecore affecto, ſiniſtra. Gal. lib. 1.
humor. com. 14. Hinc in morbis lienis ſem-
r vena ſiniſtri brachii tundenda, quia ſiniſtra
iſtris conſentiunt. Gal. lib. de curandi rat.
r ſang. miſſ. cap. 15. & 16. lib. 3. de criſib.
p. ult. lib. 2. ad Glaucon. cap. 2. Hæc opinio
que funiculos ex arena nectit, ac illa prior. *κατ' ἴξιν non eſt in partium copulatione & propinquitate.*
ulla vena ab hepate inflammato in dextrum
tius, quam ſiniſtrum latus fertur. Materia
im morbifica ejicitur, à facultate hepatis

 expul-

expultrice, in venam cavam. Hæc communi est tam ſiniſtræ, quam dextrę parti. Quæ igitur ratio erit, ut in iecinoris phlegmone, venæ iugularis dextra pars materiam potius hauriat, quam ſiniſtra, cum in principio expulſionis ambę humoris ſunt participes? Quod hic erit repagulum ſiniſtræ partis, quo minus minæ morbi hanc inficiat? Dicunt, ſi in morbo iecinoris, ex dextra regione ſanguis erumpet, eo eventu docemur, corporis totius validum eſſe robur, quando partes, quas vi morbi omnium imbecillimas reddi par eſt, noxiam materiam Balſamita Mumia adiute excernere potuerunt. Quid enim? ſi dextra regio magis, quam ſiniſtra morbo gravabatur, nunc vero humorem ſuperatum extrudere valet, iam de morbo triumphans, quis non optime de ægri ſalute ſperabit? quis non dicet, in aliis validum eſſe robur, cum id afflictis mage particulis non defuerit? Eo certe nomine excretiones per eandem regionem fieri ſolitæ, meliorem criſin denotant, & morbi integram ſolutionem efficiunt, ut hactenus obſervatum eſt. Significant enim facultatem, quæ in peius affecta parte debilior erat, morbi materiam viciſſe, dum in ſuo latere facta eruptione, ſanguinem morbi fomitem extrudit.

Quod ſi dolente iecore, naris ſiniſtra *αἱμοῤῥαγίαν* patiatur, dextri lateris vires languidas nimiumque fractas eſſe conjiciemus, &,

morbi

orbo tandem ſuccumbat æger, verebimur.
oc ſaltem neceſſario futurum dicemus, ut ta-
evacuatio nihil ægro proficiat. Id enim por-
ndit, naturam nondum humorem ſuperaſſe,
c brevi ſuperaturam, ut quæ inutili excretio-
magis ac magis debilitetur. Nam ſanguis ex
poſita nare profluens, neque ut ſignum, ne-
ie ut cauſa prodeſt, cum partis eius, de cuius
maior eſt diffidentia, (ut ad quam præcipue
orbus ipſe pertineat) robur non indicet, &
nus impurum humorem, forte retentricis
ultatis errore, evacuet. Præterea, dextri la-
is maior eſt plenitudo, quam ſiniſtri, quia
morum confluxus ad dolentem particulam
diquaque fieri ſolet, ea vero potius inanien-
pars videtur, quæ magis gravata eſt. Quam-
rem recte ſentiunt, qui ἀνάπαλιν, ab oppo-
o latere factam ſanguinis eruptionem im-
obant, cum non modo inutilis, ſed & dam-
ſa (quia morbum producit) videatur. Hæc
it, quæ pro hac opinione afferri poſſunt,
æque attulit Philoſophus & Medicus qui-
m ſummus, ſed minus apte, & ἐδὲν πρὸς
ς. Expulſio ſemper fit, à partibus robu-
oribus in imbecilliores, quæ imbecilliores
rementorum affluxum prohibere, aut à
depellere nequeunt. Laborante hepate,
xtra pars imbecillior erit, ſiniſtra vero,
ia oppoſita, robuſtior. A ſiniſtra igitur po-
s fiet tranſpoſitio materiæ in dextram
 imbe-

imbecilliorem,quam contra. Ut ideo falsum sit incipere motum expulsionis à latere affecto; laudabile igitur esse, ut in eodem latere, non autem ἀνάπαλιν perficiatur, cum contrarium soleat fieri. Et secundum hoc axioma, minime corruet nostra sententia; impetus enim expulsionis si continuabitur in loco affecto, fiet expulsio in partem sanam, unde evacuatio ἀνάπαλιν.

Præterea melius signum erit, si ἀνάπαλιν fiat evacuatio. Indicat enim tantum fuisse partis dextræ, quæ læsa fuit, robur, ut potuerit à se vitiosum humorem in sanam partem repellere. Amplius fatemur, affecto inflammatione jecore, partem dextram magis torqueri & esse imbecilliorem, facilius itaque in illam jecur excrementa, crisi felici, exonerare posse, non tamen propterea sequitur, si evacuatio fiat ἀνάπαλιν, illam symptomaticam futuram. Nam cum sit venæ cavæ ductus & fruticatio, utrique corporis parti communis, hæmorrhagia sinistræ naris non minus dextrum, quam sinistrum latus evacuabit. Et quoties videmus in affectibus lienis, saluberrime jecorariam secari, ut naris dextræ profluvium sequi securum, quod morbum finit? Cujus rei exemplum, contra seipsum adducit Gal. lib. 3. Epidem. sect. paragr. 17. in illo ægro, qui in Dealcis decumbebat horto. Quod veritatis studiosus diligentissime contemplotur.

Id

Idem dicimus de corona Urinæ, in qua ipsi
ctitudinem & continuationem partium etiam
ferunt. Quid bili cum dextra parte capitis?
ommunis est venæ cavæ ductus in dextram
sinistram partem, ergo per hanc tam in sini-
ram quam dextram partem, bilis cum sangui-
e devehetur. Sic in tertianis, quę à bile fiunt,
tum caput post paroxysmum laborat, non
tem tantum dextra pars. Idem de aliis humo-
bus & colore coronę sentiendum. Dicamus
itur, coronam flavam indicare quidem bilis
ptum ad superiora, non tamen certam capi-
partem demonstrare, in qua sedem dolor ha-
eat fixam, aut à qua promanaverit. Quare
erito concludimus, evacuationem, ut & re-
lsionem, derivationemque κατ' ἴξιν, vel κατ'
θυωϱίαν, neque in fibrarum rectitudine,
eque in partium copulatione & propinquitate
am esse, sed sola vasorum continuatione, &
ctitudine ductus, qui in evacuatione artifi-
osa solus & primus à medicis considerandus.

κατ' ἴξιν in sola vasorum rectitudine sita.

CAP. XXXIX.

Judicium coronæ crassæ, subrubeæ, vel purpureæ.

*Inciput abundat sanguine. Tunc adsunt pun-
gentes dolores in fronte, ibidem est venarum
enitudo, & corpuscula rubea ante oculos vo-
ant. Quando hæmorrhagia sequeretur ultro, ipsa
elior esset sanguinis missione, ex humeraria vena.*

SCHOLÆ.

Frequens talis eſt Urinæ corona, in plethoricis, qui laborant cephalæa, aut cephalalgia: non autem tantum ſincipite dolent, quanquam dolor frequentius ſinciput, quam ullam aliam capitis partem, infeſtat, propter ſuturas raras, cranium tenuiſſimum & fiſtuloſum, magnumque venarum & arteriarum concurſum, quæ ſanguinem calidiorem mutuo ſibi communicant. Venæ enim & arteriæ, ſecundum Galen. 3. de fac. nat. cap. 15. habent in ſe mutuo recluſa oſcula, ita ut ex uno vaſe attrahatur in alterum. Indicio eſt, quod iugulato animali per ἀρτηριοτομίαν, venæ æque vacuæ ſanguine ac arteriæ reperiantur. Hinc accidit iuxta eundem lib. de plenit. cap. 11. ut venę & arterię, propter mutuum vaſorum confluxum in plethoram aliquando ſimul incidant, aliquando non, cum tenaces & craſſi humores in venis collecti ſunt, qui non facile in arterias derivantur, maxime autem dictas Galeno lib. 11 de ſem. cap. 12. capreolares & hederales.

CAP. XL.

Judicium coronæ ſpiceæ & tenuis.

Siniſtra pars cerebri dolet. Ea enim in parte atram bilem dominari tradunt. Itaque ſpicea ex frigiditate, tenuis ex ſiccitate humoris proveni...

Atqu...

Atque huic dominanti, atrabilariorum ſympto-ata addantur, utpote, quod ſint ſuſpicaces, timi-, avari, &c.

Cap. XLI.

Judicium coronæ fulvæ & tenuis.

DExtræ partis, in capite, eſt dolor, valde pungens. Ibi enim flavæ bilis domicilium eſſe editur.

Cap. XLII.

Judicium lividæ & plumbeæ coronæ.

Aut ſacrum morbum, aut cerebri mortificationem notat. Itaque nervi in motu, & ſen-, officium ſuum non præſtant.

Cap. XLIII.

Judicium coronæ tinctæ, prius lividæ, deinde rubeſcentis.

MElioris valetudinis ſpes concipienda eſt, cum ex mortificatione membra reddantur viva. uare cum viſa fuerit corona livida aliquot dies, arto vero die, & ita amplius, rubeat, virtutis imalis, ſeſe colligentis, eſt nota.

Cap. XLIV.

Judicium viridis coronæ.

HIc dominatur bilis porracea, quæ ſi fuerit in acuta febri, timenda eſt phrenitis, propter raptum bilis in caput, præſertim porraceæ. uſa coloris eſt potiſſimum nimia aduſtio fervidæ is, in caput vergentis.

CAP. XLV.

Judicium nigræ coronæ.

SI livida præcesserit, mortificationis, si viridis, adustionis nota est, non secus, ac de ipsa Urina nigra superius diximus.

CAP. XLVI.

Judicium coronæ tremulæ.

DOlorem significat hæc Urina, à cerebello per spinalem medullam, usque ad os sacrum. Causa, ex dolore flatus assurgit sursum versus, aut etiam humor tenuis, qui tremoris in corona causa est.

SCHOLIÆ.

Talis corona apparet plærunque in mensibus retentis. Ab utero enim, post mensium retentionem, aut seminis corrupti, humorumque illic ταραχὴν, dolor in occipite magis & spinali medulla percipitur, propter consensum uteri cum cerebro per spinalem medullam, cui robustis connectitur ligamentis.

CAP. XLVII.

Facitne ad crisin coronæ color, vel albus, vel niger?

AEtuarius sic habet in 2. cap. 15. In Urinis aureis, rubris, vineis, & aliis id genus, si alba fuerit corona, aut albæ similis, bonum in Urinis signum esse notat, quod nempe natura jam humoribus

rib

bus dominari inceperit. Sed in viridi & passea Urina, si corona sit pejoris coloris, contrarium & malum adesse conjectari oportet, tanquam pravi humores dominari naturæ nitantur.

CAP. XLVIII.

Judicium bullarum perdurantium.

SIcut bullæ in corona, quarum aliæ resident & evanescunt, aliæ permanent, illæ quidem ex subita & vehementi mictura proveniunt, & nihil significant, ita hæ longum tempus durant, cum flatus in humoribus perturbatis inclusi turgescunt, in certa magnitudine, propter flatuum multitudinem, atque si tales in corona apparuerint, morbi cruditatem & diuturnitatem signant, præsertim tamen cephalalgiam ex crapula, propter flatus ex cruditate humorum natos, & propter levitatem in caput usque surrectos. Atque causa ventosa cephalalgia nominatur, siquidem à flatibus & meninges inflantur, & suturæ distendantur.

Testantur eædem imi ventris rugitum. Atque multi fuerint flatus, citam creant alvum, aut si eidem ad renes pervenerint, qui quoque sunt frigidi, sicut & flatus, & crudi humores, nephritim pugnunt, præsertim, si Urina tenuior absque sedimento fuerit, & albæ bullæ. Quare Hippocr. lib. 7. aphor. 32. inquit, ὁκόσοισιν ἐν τοῖσιν οὔροισι πομφόλυγες ἐφίστανται, νεφελικὰ σημαίνουσι, καὶ

μακρὴν

μακρὰν τὴν ἀῤῥωστίαν ἔσεσθαι. *Quibus in Urina bullæ superstant, his renales morbos, & longam ægrotationem fore significant. Siquidem causæ ac... sunt, crudi humores, & caloris debilitas, qui illi... excoquere nequit, unde flatus gignuntur ex quibus bullæ prodeunt. Nam juxta Galenum, bullæ ex humiditate fiunt, à flatuoso spiritu circumtensa, & cum frigidum hic dominetur, longitudinem quoque morbi ecquis non affirmaret, cum hæc sint concoctu difficilima?*

CAP. XLIX.

Judicium bullarum & perpetuarum, & dispersarum, & in medium Urinæ corpus declinantium.

B*Ullæ, si perpetuitatem habent, i... est, si quamplurimæ integra ser... in corona apparuerint, cephalalg... & gravitatem, & magnitudinem portendunt. Causa. Testantur enim flatuum esse vim ingentem, in caput exspirantium.*

Sin autem dispersæ fuerint, veluti modo binæ, modo ternæ, modo plures consociatæ, mitiorem capitis dolorem indicant, cum sit & causa parum debilior. Observatur & hoc in bullis aureis, v... aureo colore imbutis, quod sit difficilior cæphalalgia, propter bilis accessionem.

Cæterum, quæ in medium Urinæ conscendu...

sin

o corona, etsi morbum capitis dissolutum, atque eo mitiorem signant, tamen destillationem in ctus iisdem indicari creditur, & fluxionem in rtes subjectas.

Quare nonnulli easdem partes significare conedunt, ex earum in superficie intervallo, ma-, ut arbitror, curiose, quam vere. Fit enim xio in aures, in oculos, in pectus, & alias rtes. Et tales bullæ vulgo granula nomintur.

CAP. L.

Judicium bullarum in superficie Urinæ natantium.

NOtant non tam capitis imbecillitatem, quam naturæ infirmitatem, cum propter obstructiom, tum propter crudorum humorum copiam.

SCHOLÆ.

Puma, juxta Galenum lib. 2. aphor. 43. generatur, ex mistura spirituosa, & humida, æ invicem permiscentur, in multas partes ctis utrisque & cominutis, & plurimas, in- collidendum, bullas parvas excitantibus. uod si ita fractus humor, cujus cum spiritu cumplicatione & complexu bullas excitari ntingit, crassam & viscidam consistentiam buerit, tunc inde nata spuma, soluti difficilis constans evadit, qualis maxime cursu fatigatis *Spumæ & bullarum generatio.*

gatis equis, atque iracundia permotis apris circ os colligitur. Subſtantiæ porro utriuſque com minutionis & permiſtionis cauſa, ex ſententi ejuſdem, alias exiſtit, vel utriuſque, vel alteriu tantum motus violentus, alias calor vehemen niſi quis forte hunc ſuo quoque motu ſpu mam excitare dicat. Ut revera ſpumam du bus de cauſis generari dicere poſſumus, in ma vento vehementius urgente, propter impulſio nis & impetus vehementiam, in fervente leb te, ob calorem. Sic in corporibus animaliu per καταπλώσεις epilepticas, jactatione & mot violentia, in apris, & equorum curſu, calor utriuſque cauſæ vehementia, ſpuma naſci ſ let. Cum enim inter reſpirandum, aër intr ac foras continenter feratur, tum ſalivam ip tenuari, tum ex pulmonibus, vaporis inſta elatum quiddam ipſis permiſceri accidit, qu gignendæ ſpumæ ſubſtantiam auget. Non a tem è ventriculo ſpuma prodit, ſed ex pulm ne, atque cerebro. Sanguis enim pulmonis ſp moſus eſt. Et Hipp. aphor. 28. li. 7. inqu ὁκόσοισιν ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα τὰ ἐν τ διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φλέγμ καταῤῥέει. Idem ſentit Ariſtot. 2. de gener. an mal. cap. 2. Gal. comment. 3. de rat. vict. ac tor. text. 12. 1. Prorrhetic. 21. 2. Prognoſt. 2 lib. 1. de humor. comm. 19. Gent. in Avic. lib fen. 2. doctr. 3. tract. 2. cap. 5. Cauſæ aut efficientes, gignunt ſpumam, dum humores refaciu

faciunt, quibus rarefactis includitur aër, ac
iritus, qui inclusi, dum subinde tentant exi-
m, spumam efficiunt, quæ eo diutius du-
it, quo crassior materia fuerit, ex qua spu-
a & bullæ generantur, & in qua eadem resi-
ent.

A frigore quoque, sed non primo, spuma
citari potest, dum videlicet flatus generat,
i erumpere magno cum impetu conantur.
uma autem, quæ ex mictione provenit, non
m diu perseverat, ut illa, quæ in corpore ge-
ta est.

Solet porro spuma apparere, quia flatus
ctis meatibus antea inclusi & compressi, dum
uasi effractis repagulis extra vasa ruentes, lo-
um ampliorem occupant, exilientes humores
evant, & spumam generant.

Idem dicendum de bullis. Non enim di-
rsa est generatio, neque diversa significatio.

Si cum signis destillationis, bullæ apparue-
nt, & febris adsit, pleuritin portendunt, item
odagram.

Sæpe bullæ primo non apparent, & postea
nspiciuntur, tunc naturam concoctioni in-
ulgere, certum est. Proinde in febre, decli-
tionem ejus esse conjiciemus. Semper tamen
ullæ sunt minus vituperandæ, si cum Urina
aſſa apparuerint, propter minorem crudi-
tem.

Spuma multa, citra Urinæ agitationem in-
natans,

natans, præter flatus, colicum dolorem immi-nere oſtendit.

Raſes ſcribit, bullas globoſas, ſanguinis naribus fluxum, croceas vero cum quadam albedine, pulmonis ægritudinem ſignificare.

Cap. LI.

Judicium pinguedinis ſupernatantis.

Aut totius corporis tabem ſignat, ſi febr- perpetua adſit, aut renum affectionem, cum cum nulla adeſt febris. Hippocr. in prænotioni-bus, pinguedines (inquit) ſuperne inſtantes, ara-nearum telis ſimiles manare oportet, ſunt enim colliquationis ſigna.

Scholæ.

Talis Urina interdum habet, velut pun-cta olei injecta, & idem ſignificat, quod pinguis Urina, quanquam paulo inefficacius. Quo autem facilius hæc diſſipantur, eo fa-ciliorem morbum denotant. Fernelius ſcri-bit, ſe nonnunquam animadvertiſſe, ex epoto oleo, ejuſmodi cum Urina fluxiſſe contenta.

Galen. lib. 8. de compoſ. medic. cap. teſtatur Urinas ſimiles juſculis carnium, nec pinguium, conſequi magnas jecoris inflamma-tiones, & quidem in magna copia.

Ca-

CAP. LII.

Judicium fœtidæ Urinæ.

SI Urina plurimum fœtet, aut alicujus visceris putrefactionem, aut corpus jam mortificatum notat. Talis fere oritur à purulentis membris. Nam si gravis odor adfue-, potissimum nephritin significabit, maxime, si lor fuerit in dorsi clavicula, siquidem, si in dextro pochondrio deprahenditur, jecoris putrefacti est nificatio, sin in sinistro, lienis. Hippocr. lib. 4. hor. 79. ἢν λεπίδας οὐρέῃ, καὶ ὀσμὴ βορέῃ ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει. *Si quis squamas meiat, odor sit gravis, vesicæ hulcerationem significat. em in prænotionibus inquit, lethales sunt Urinæ tidæ, aquosæ, nigræ & crassæ.*

SCHOLÆ.

OMne alimentum, sit nutrire debet, necesse est, ut simile corpori nostro reddatur. Quod ut fiat, partes inutiles ab utilibus secerni r πέψιν καὶ σύγκρισιν oportet. πέψις autem ησις est quædam, ut recte Gal. lib. 3. de fac. r. cap. 7, contra Erasistratum adserit. ἕψησις δ' ἐστὶ, τὸ μὲν ὅλον πέψις ὑπὸ θερμότη- ος ὑγρᾶς, τοῦ ἐνυπάρχοντος ἀοείστου ἐν τῷ ρῷ. ἐστὶ δὲ οὐ πᾶν σῶμα ἑψητόν. οὔτε γὰρ ἐν μηθέν ἐστιν ὑγρὸν, οἷον ἐν λίθοις; οὔτε ἐν οἷς ἔνεστι, ἀλλ' ἀδύνατον κρατηθῆναι διὰ πυκνότητος *Fœtoris causa.*

οἷον ἐν τοῖς ξύλοις. ἀλλ' ὅσα τῶν σωμάτων ἔχ[ει] ὑγρότητα παθητικὴν ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ πυρώ[σεως]. Quo in numero & cibos esse, quis non videt? Habent enim humiditatem ejusmodi quæ à calore nativo, qui in humido existit, pati queat. ἑψῆσαι autem est ἐναντία μόλυνσι[ς] quæ ἀπεψία existit. εἴη δ' ἐναντία ἡ τῇ πεώ[σει] λεχθεῖσα ἀπεψία ἐξ ἐν τῷ σώματι ἀορίστου, [δι'] ἔνδειαν τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ τῷ πέριξ θερμότητος [...] ἐκκρίνεται γὰρ ἡ πέττουσα, καὶ ἡ ἔνδεια ἢ ἡ διὰ [τὸ] πλῆθος τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ ψυχρότητος, ἢ διὰ [τὸ] ἐν τῷ ἑψομένῳ πλῆθος. τότε γὰρ συμβαίνει τὴ[ν] ἐν τῷ ὑγρῷ θερμότητα πλείω μὲν εἶναι, ἢ ὥστε μ[ὴ] κινῆσαι, ἐκάτερω δὲ, ἢ ὥστε ὁ μολῦναι καὶ συμπ[έ]ψαι. Quare in μολύνσει, cum sit frigus, & fri[-] gridi humoris copia, quique elixari nequit, ne[-] cesse est, ut cruditati huic succedat corruptio & fœtor, sicut cum bene procedit coctio, bon[i] odores in rem coctam inducuntur. Idem [de] ὀπτήσει & στατεύσει dicendum. Hinc recte Ga[l]. comm. aphor. 26. part. 3. τὴν ἀπεψίαν, (i[n-] quit) ἡ δυσωδία τῶν διαχωρημάτων ἐνδείκνυ[σι]. Sic ruta, cepæ, reddunt, secundum Galenum lib. de attenuante victu. cap. 1. Urinas ma[le] olentes, quia cum coctio fiat à calore miti, i[lla] acrimonia sua, massæ humorum permista, tu[r-] bant coctionem, absumuntque, ex sententi[a] Oribasii, humidiorem portionem, quę pri[us] odorem retundebat, sicut etiam in pure tal[i] dorum carbonibus iniecto, apparet. Cau[sa]

Fœtor à cruditate.

item,quam quidam ex Arist.sect 2.problem.3
lferunt, quod videlicet illa communicent
ro & Urinæ corruptos humores, nulla est.
idemus enim, hoc quoque in saluberrimo
rpore fieri, in quo ad corruptos humores,
m nulli insint, tanquam ad asylum minime
nfugere poterint. Quanquam idem Arist.
ct. 13. probl. 6. aliam hujus rei proponit cau-
m, dum scribit, allium hæc tria facere, ut
rina augeatur, & spiritus excitetur, isque
orsum, non sursum, quæ quidem situs ve-
æ,testiculorumque ideo sentit,quod & in vi-
no est,& spiritui opportunior habetur ut ten-
go sive priapismus dictus, abunde declarat.
um igitur excrementum allii omnium maxi-
e ad vesicam,possit una cum spiritu devenire,
rmiscens sese, odorem Urinæ plenæ com-
ittit, cum cætera vel sursum spiritum & ru-
us movere soleant, ut radicula, vel Urinam
citare nequeant.Quę omnia cum priori con-
niunt opinione, si quis saltem illa diligenter
animum revocet, quæ brevissime à nobis
umbrantur, non autem Asiatico eloquentiæ
nere, sesquipedalibusque Cothurnis, in sce-
m Tragicam introducuntur. Eandem Uri-
m sępissime reddunt Cacochymici,& quibus
insatiabiles animi æstus, nihi prius & fre-
entius est,quam ὀργᾷν πρὸς τὴν ὀχείαν.Ener-
tur enim in iis calor, qui assidua libidine &
illatione agitatus, una quoque commovet

 humo-

humores, coctionem turbantes. Eo etiam vi-detur respexisse Rex Aracam, qui sic expe-ritur futurę uxoris temperamentum. Duode-cim virgines lectas, lotas, gossypino indui ju-bet panno, tum ad meridiem usque sub sole morari. Ubi desudarunt, odor cujusque indu-menti exploratur, quarum male olet, suis in nuptum dat, bene olentium sibi retinet. Hæ enim optima fruuntur sanitate, dignæque tha-ro Attalico merito censentur.

Concludimus igitur fœtorem, nisi sit rei na-turalis, ut cimici, castoreo, sagapeno, sobolem esse ἐνδὸς ἀπεψίας, quam si quis velit dexterè & candidè, cum Arist. lib. 5. de ortu animal. cap. 4. lib. 4. cap. 8. ad putredinem alimenti, quia putredo concoctioni contraria est (hæc autem erit ἀπεψία, ἢ μόλυνσις) revocare, non repu-gnamus. Fœtor enim qui rei non naturalis di-citur, succedens suavi, aut saltem non in sua-vi, fit à cruditate, & per corruptionem mix-ti generatur. Non tamen putredini adscribi potest. Multa enim putrescunt, absque fœ-tore, multa fœtent, absque putredine, ut fœces alvi, quas si quis vellet putridas appellare, dignus sane esset, cui putrescerent intestina. Immo Hippoc. in Coac. prædict. lib. 1. sect. 3. sent. 20. πελιτνώσιας, quæ ἄνοδμοι sunt, vitupe-rat. Fœtor enim hic est stercori æque naturalis, ut quod est crudior pars alimenti, ac odor gra-tissimus moscho, Zibeto, ambræ, ladano.

c interpretandum ducimus locum Galeni in
omm. aphor. 12. part. 2. πᾶν ὑγρὸν ἀλλότριον
ῆς τοῦ περιέχοντος αὐτὸ σώματος φύσεως,
ὅ τε τρέφειν ἐκεῖνο πέφυκε, καὶ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης
χει, τὴν εἰς σηπεδόνα μεταβολὴν, ὅταν δὲ καὶ
ερμὸν ᾖ τὸ χωρίον, ἐν ᾧπερ ἂν ἠθροισμένον
ὑπάρχῃ, τότε δὴ μάλιστά τε καὶ τάχιστα σήπεται.

Sic Urina, quę naturaliter excernitur, ne-
ſſario cujuſdam fœtoris particeps eſt. Nam ſi
l odorem inſignem, vel prorſus nullum ha-
at, indicium eſt caloris imbecillioris, qui
udam & inutilem portionem ſecernere non
otuit. Niſi tamen ab alimentis hoc eveniat.
am qui laricis arboris reſinam deglutiunt,
rinam odore violarum purpurearum min-
nt. Ita quoque, qui aſparagis veſcuntur. Sic à
mpto aniſo, allio, ruta, Urina fit fœtida. Ita
iſt. 8. hiſtor. animal. cap. 5. de Leone ſcri-
, eum veſci quidem carne, ritu cæterorum
veſtrium ſerratorum, ſed cibo incontinenter
modum uti, multaque devorare ſolida, ſine
o diſſectu, mox nihil triduo, aut certe biduo
ere, ferre enim inediam poteſt, ut qui jam
multam ſatietatem repletus eſt. Idem cum
rum bibat, raro excrementum emittit, tertio
vel utcunque accidit, egerit, idq; durum, ari-
m, & ſimile, ut canis. Flatum etiam alvi acerri-
um emittit, & Urinam graviter olentem, un-
fit, ut canes arbores odorentur. Mingit enim
re elato, ut canes, ad ſtipites, fœdum quoque

 odorem

odorem in cibo relinquit ex ſuo halitu, pr(o- ſciſſo namque leone interiora graviter olen(t). Concurrunt hic omnes fœtoris cauſæ. I. Ci(bi) varii, quorum præcipue odores in parte aqu(ea) fundantur. II. Ingurgitatio frequens cibo(- rum non manſorum, qui cruditates gignun(t) unde utiam fœtor. III. Urinæ retentio,cu(m) parum bibat leo. Idem accidit in dyſuria (&) ſtranguria, ubi Urina præter inſignem ac(ri- moniam, moleſtum quoque fœtorem contr(a- hit. Hujus rei rationem reddit Ariſt. ſect 1(3) probl. 1. dum quærit, cur fœtidior Urina re(d- datur quo diutius in corpore manſerit, ſte(r- cus autem minus, reſpondet, quod ſtercus,q(uo) diutius retentum eſt, eo magis ſiccetur,qu(od) autem ſiccius eſt, minus id putredini pate(t): Urina contra effici craſſior ſoleat, recensq(ue) potioni ingeſtæ ſimilior ſit.

Contrahunt etiam malum odorem Urin(æ) ſi præterlabantur loca, fœtidis & purulen(tis) ulceribus referta. In quo caſu ſalutem pollice(n- tur, dum humores crudi & fœtidi cum iis (ex- cernuntur. In febre ardente lethum mina(tur) Urina, quæ odore eſt tali, qualis aceto carb(o- nibus accenſis ſuperinfuſo percipitur. Ulti(ma) enim hic eſt cruditas, ultima propterea ac(u- ſtio.

Quanquam ſalſæ, acres, & amaræ, à cali(di- tate & ſiccitate proficiſcantur, aquoſæ vero (& acidæ, à frigiditate, & commiſtione acidi h(u-

mo(…)

oris, sive etiam seri, quod in venis per ebulli-
onem, acorem contrahere potest, dum vide- *Serum potest acidum fieri.*
ret partes aëreæ & dulces educuntur, quæ
loris fuerunt vehiculum & fomes, quibus
halantibus remanent partes frigidæ, terreæ
aqueæ, aqueæ tamen plures, quam ter-
æ. Calor autem, licet tendat ad perfectam
ncoctionem, quam jam in humore incepit,
nge tamen citius deficit succumbens, quam
λείωσιν τῆς πέψεως adsequatur, eoque exha-
to, frigiditas tanquam victrix in humore per-
anet, & tunc gignitur sapor, qui ὀξὺς nomi-
tur. Idem in dulcibus fructuum succis, tam
pharmacopæo, quam coco ebulliendis, vide-
est, paulo tamen aliter ac Praxagoras & Phi-
timus apud Gal. 3. de fac. alim. cap. 32. in-
lligunt. Hinc Ugo, Urinam acidam, æstate
bservari scribit. Hinc illa pituita acida Avicen-
æ lib. 1. fen 1. doct. 4. cap. 2. Et tantum bre-
bus hisce paragraphis de fœtore, ejusque cau-
veris dixisse sufficiat.

CAP. LIII.

Judicium, cautio & modus inspectæ Urinæ dijudicandæ.

HÆc sunt præcepta de Urinæ inspectæ judiciis, pleraque ex Hippocratica doctrina de-ompta. Quæ vera à recentioribus adjecta sunt, non ntopere negligamus, utique in judicio non repu-

dianda, & sæpe in doctorum virorum corona necessaria. Nam si quis vulgarium judiciorum non peritus fuerit, mox male audiet, apud vulgus præsertim.

Iudicaturus autem Urinam inspectam, primum substantiam considerabit, aut tenuem, aut crassam, deinde colorem, eumque cum substantia conjunctum, postea quantitatem obiter, propter multas causas, non negliget, postremo contenta in tribus regionibus adnotabit, & juxta præcepta hactenus tradita pronunciabit, neque facile aberrabit, maxime, si circumstantias quoque alias non neglexerit, videlicet, si tempus anni, ætatem, sexum, temperaturam, victum, regionem, exercitia & formam morbi adjunxerit. His enim rebus color vel intenditur, vel remittitur. Est enim rufa, & subrufa interdum in iisdem. Atque juxta naturam & causam morbi, est quoque coloris haud parva mutatio. Quapropter attentum oportet esse medicum, ne has circumstantias, quas sæpe & ipse Hippocrates agnoscit in præsagiis, in aphorismis, in epidemiis, turpiter posthabeat, propter judiciorum certitudinem.

CAPUT ULTIMUM LIV.

De adnotatione Urinæ.

Etsi ex superioribus præceptis, exactissime Urina dijudicata describi posset, (est enim juxta illa exactior notatio) tamen exempla quædam subnectere libet, præsertim ex Hippoc. in libris Epid. in quibus historiæ traditæ sunt, cum omnibus circumstanti-

stanti-

ntiis & eventibus ægrotorum, adeoque sunt ex-
rimentorum medicorum observationes.

I. *In 3. Epidem. Hippoc. sect. 1. Pythioni, qui pter Telluris ædem habitabat, cœpit primo die mor manuum, febrisque acuta, cum delirio par-. Altero die, morbus gravior evasit. Tertio, idem n omnibus symptomatis erat. Quarto, alvus uca, mera, biliosa, fuit dejecta. Quinto, omnia aviora evaserunt, tremores manebant, somni ent exigui, alvus constitit. Sexto, sputamina va-, subrubra erant. Septimo, os est distortum. tavo, omnia ingravescebant, tremoribus etiam-m perseverantibus. Vrina à primo, ad octavum que diem tenuis, decolor, in qua suspensiones pen-bant nubilosæ. Decimo, sudavit, sputa fuere con-tiora, judicatus est, Vrina circa crisin subte-is. Quadragesimo à crisi die, suppuratio circa um, & stranguriosus factus est abscessus.*

II. *Alter æger Hermocrates, qui ad novum mu-m decumbebat, acuta febri est correptus, cœpit capite, lumbisque laborare, abdomen molliter debatur, lingua initio adusta fuit, mox obsur-it, vigiliis vexabatur, & siti, sed non admodum, rinæ crassæ & rubræ, depositaque non subside-nt, alvus torrida & copiosa. Quinto die reddidit rinam tenuem, quæ quidem suspensiones habe-t, non tamen ullum sedimentum, sub noctem iravit. Die sexto, morbo regio correptus fuit, nia ingravescebant, mente non constabat.*

Die septimo graviter se habuit, Vrinæ erant

 tenues,

tenues, similes proximis diebus. Sub diem undeci
mum, omnia illi visa sunt remissa esse. Sopor cœ
pit, Urina crassior, subrubra, infra tenuis, ni
subsidebat, aliquantulum mente constabat. Qua
to decimo die, à febre erat liber, non sudavi
dormivit, omnino mente constabat, Urinæ eædem
Ad diem decimum septimum, recidivæ factæ sun
In sequentibus diebus incaluit, febris erat acuta
Urinæ tenues. Vigesimo iterum die est judicatu
& à febre liberatus, non sudavit. Perpetuo à ci
abhorrebat, omnino mente constabat, loqui n
poterat, lingua inaruit, non sitiebat, obdormisc
bat aliquantisper, sopore tentatus. Ad diem vig
simum quartum incaluit, alvus, lubrica, cu
fluxione tenui & multa. Proximis diebus acu
febris, lingua torrida. Vigesimo septimo a
functus est. Hic perpetuo obsurduit. Urinæ a
crassæ, & rubentes, non subsidentes, aut tenues, a
colores suspensiones habentes. Gustare non potera

III. *Tertius æger, qui in Dealcis decumbeb*
horto, diuturna capitis conflictabatur gravita
& temporis dextri dolore, ex occasione igne
correptus, decubuit. Secundo die, modicum me
sanguinis de sinistro manabat. Alvus stercora r
ĉte dejecit. Urinæ tenues, cum aliis atque al
suspensionibus, minutim dispersis, perinde
farina crassiore semen referente. Tertio die, f
bris acuta, deiectiones nigræ, tenues, spum
sæ, quæ in recrementis subsidebant, livida eran
nonnihil veterno tentabatur, ægre desurgebat,

Urin

rinis sedimentum erat lividum, viscosiusque. uarto vomuit biliosa, flava, pauca, postea viru-ta, de sinistro aliquantum profluxit meri san-inis, alvus eadem, ut & Urinæ, sudavit circa put & claviculam, lien intumuit, femur sub-tum doluit, præcordia dextra molliter tendeban-r, nocte non dormivit, deliravit aliquantulum.

Quinto, dejectiones, copiosiores, nigræ, spumo-, cum nigro sedimento, nocte nihil dormivit, liravit. Sexto die, recrementa nigra, pinguia, umosa, viscosa, virulenta, dormivit, mente elius constabat. Septimo, lingua arida, sitibun-es erat, non dormivit, deliravit, Urinæ tenues, rum boni coloris. Octavo, recrementa nigra, uca, compacta, dormivit, mentis compos, non modum sitibundus. Nono, riguit, febris acuta, davit, infriguit, deliravit, dexter oculus distor-s erat, cum lingua arida, siti, & insomniis. De-mo eadem. Undecimo, omnino mente consta-t, febre liber erat, sudavit Urinæ tenues circa isin erant. Duos dies à febre integer intermisit, diit quarto decimo, statim nocte non dormivit, orsus mente fallebatur. Quinto decimo, Urina rbata, cujusmodi ex his, quæ subsederunt, fit, bi agitantur, febris acuta, prorsus deliravit, non on dormivit, genua & tibiæ dolebant, alvo sup-sitis balanis, reddidit nigra stercora. Sexto deci-o, Urinæ tenues, cum nubilosis suspensionibus, lirauit. Septimo decimo, mane extremæ partes frigescebant, cooperiebatur, acuta febris, cum

totius

totius corporis sudore, meliuscule habuit, meliuss... piebat, non tamen à febre liber, sitibundusque,... muit biliosa, flava, pauca, venter stercora dejec... paulo mox nigra, pauca, tenuia, Urinæ tenues,... loris parum boni. Octavo decimo, mens illi paull... aberrabat, sopore tenebatur. Undevigesimo... eodem erat statu. Vigesimo dormivit, plane men... constans, sudavit, liber à febre, non sitiebat. Prim... vigesimo, parum deliravit, nonnihil sitiebat, hyp... chondrium dolebat, & ad umbilicum perpet... erat palpitatio. Vigesimo quarto, Urinæ habeba... hypostasin, prorsus mentis erat compos. Vigesim... septimo, dextra coxa dolebat, Urinæ tenues, cu... sedimento, cæterum commodissime habebat. A... vigesimum nonum, dexter oculus dolebat, Urin... tenues. Quadragesimo, alvus pituitosa, alba, p... nior, multum toto corpore sudavit, perfecte est j... dicatus.

Hæ circumstantiæ, cum doctrina superiore su... conferendæ, si quis horum præceptorum, aliqu... fructus percipere cupit.

Cautiones & observationes admodum conducentes, atque necessariæ medico Urinam judicaturo.

QUemadmodum in arte nostra, nullo... rum signorum ad morbos, morborum... que causas investigandas, frequentio... est usus, quam Urinæ, ita vix ulla hujus me... dicinę pars tot scatet erroribus, quot illa, qu... de Urinę inspectione agit. Hinc fit, ut incertar...

& plæ

plærunque dubiam mercedem referat, qui
riclitatione medicos, tanquam vates, ex
rina augurari cogit. Quæ enim non pecca-
committuntur ab ægris, dum Urinam ne-
ne matula convenienti, neque iusto tem-
pre colligunt, neque statim medico judi-
ndam afferunt? Quibus è contra maculis
olluunt & obscurant suam existimationem
edici, dum pollicitationes superbas & aureos
ontes, quicunque in buccam venerint, de
rina evomunt, nullarum circumstantiarum
bita ratione? Unde prognostica edunt incer-
, &, cum veras causas nesciant, fluctuant,
ulo momento huc illuc impulsi, inter fuga-
s, ut est in Menone, Dædali statuas, ut quis
s non inepte dicat exosculari Nubeculam,
m Junone se frui opinantur. Has errorum
dices non est nobis animus, funditus extirpa-
. Penicillo duntaxat illas adumbrabimus, ut
po admonitus candidus lector, Dædalea si-
ilium opinionum simulacra expungat & ex-
odat.

Qualis matula debeat esse.

VAriæ sunt matularum formæ. Quædam
longiores, quędam rotundiores, quędam
gustiori collo, quædam latiori. Sunt qui-
m, quibus probentur vitra, collo longo
angustissimis canalibus, quorum frequens
in

in compotationibus uſus, quique non fugee
videntur Celſum lib. 1. cap. 8. dum jubet eo
tres vel duos cyathos vini aut aquæ frigid
per ſyphonem ſeu tenuem fiſtulam bibere ant
quam cubitum erant, qui tarde concoquun
& quorum ideo præcordia inflantur, & pro
pter ardorem aliquem, noctu ſitire conſuev
runt, quod accidere ſolet, à vinis ſulphure n
mium medicatis. Nobis unice adrident form
matularum, quales in noſtris Scholis depicta
ſunt, quasque maximi faciunt Vropoſcopi Ita
Galli & plærique Germanorum. Hę enim con
tinuam, non autem divulſam hypoſtaſin,
& reliqua παρυφισάγματα, exhibent, & toti
Urinæ ſunt capaces. Materia matulæ ſit pell
cida & nitida, ut cryſtallus, aut vitrum Ven
tum. Noſtrum in Alemannia eſt obſcuriu
Cryſtallinæ tamen matulæ ſæpiſſime circum
feruntur. Ejuſmodi plurimas medicus in prom
ptu habere debet, ut ægrotantibus eas larg
poſſit. Ruſtici fictilibus magis gaudent, qu
latores à fractura tutiores reddunt. Ex his m
dicus effundat in matulam vitream, & quieſc
re permittat per dimidiam horam ut ſedime
ta juſtum & deſtinatum locum occupent. V
tra munde ſemper ſervanda, & ſi poſt colluti
nem aquæ tepidæ, aliquis nævus reſtet, pla
de ſale cum aqua, continue concuriendo
movendo, abſtergendus. Ut à pulvere præſ
ventur, præſtat habere corbes ex ſtramine, cu
ſi

operculo, per quod, sit filum satis firmum ductum, ut claudatur, in quibus possint ge-ri. In fundo sit linum præparatum carptum, linteum molle, ut minus moveantur, mi-que ad parietes corbis impingant, & sic ngantur. Stramen enim & fœnum ineptius stit, cum non adeo firmiter matulam in uno o continere possit.

Idem de linteo, quod orificium matulæ ab uriis aëris tueri debet, observandum. Neces-o enim hoc fieri debet, ut obturetur Urina ole, frigore, vento, ne vel perturbetur, vel ngelatione crassescat, vel ullo alio modo us immutetur, quam separatio contento-n fiat.

Præterea diligenter opera danda, ut ma-a totius Urinæ, sit capax, nec quid effun-ur. Nam significatio quoque sumitur ex antitate Urinæ. Falsum itaque hoc erit ju-ium, si non colligetur tota. Deinde ex con-tis maxime coctionem vasorum spectari di-nus, jam facile, si aliquid effunderetur de Uri-posset portio contentorum effundi, & sic ju-ium medici destrui. Amplius, tota Urinæ antitas melius ab alteratione τοῦ περιέχοντος eservari potest, & sæpius inspici. Demum or Urinę mutatur non mediocriter, juxta antitatem Urinę. Major enim quantitas co-em refert longe intensiorem, quam pauca.

Ut porro altudines & discrimina conten-torum

torum cognoſcantur, non nimium pateat Uri-
nale. Baſis ipſius leniter extumeſcat, ut in
πάρυφισάμενα commode ſubſidere poſſi
Nullus hic ſit angulus, nec mera planities, n
nimia latitudo. Secundum has conditiones m
tulæ præparari debent.

Quando colligenda Urina.

AVicen. lib. 1. fen. 2. doct. 3. cap. 1. vu
Urinam, quæ conſiderari debet à med
co, colligi debere mane, nec permanere lon
tempore, nec ex nocte reſervari. Nec ſane
epte dicit hoc Arabs. Ex matutina enim, U
na ſumitur certior ſignificatio, de diſpoſitio
corporis humani. Primum cum matutina U
na permiſcetur magis natura humorum, qu
cum ſecunda, propter ebullitionem factam,
ſomno, in ſecunda digeſtione hepatis & ve
rum, cujus præcipue ſignum expetimus
Urina. Deinde, quia adveniente ſecunda U
na, (ut inquit Iſaac) calor ad exteriora eſt m
gis diſperſus, quam in prima, & ideo non t
bene poteſt indicare diſpoſitionem actio
Vere hæc dicuntur, & longe rectius, quan
noſtris medicis, qui volunt Urinam mane c
ligendam, cum jam perfecta eſt prima con
ctio in ventriculo. Quid Urinæ cum con
ctione ventriculi? Urina eſt excrementum ſ
guificationis, quæ in venis, non autem ven
culo, perficitur. Præterquam, quod illi fa
cu

um Galeno lib. 7. method. Med. cap. 7. 3. de mpt. cauſ. cap. 1. & lib. 1. cap. 8. obtrudunt, ntriculum melius coquere cibos noctu, quam e, eo, quod calor propter frigus nocturnum r ἀντιπερίστασιν coactus principium petat, & : robuſtior reddatur. Eſtne principium caris interius, ventriculus? An non ſubjectum principium ejus ſunt ſanguis & ſpiritus? Gal. de ſympt. cauſ. cap. 5. lib. 2. de temper. cap. Sanguis autem & ſpiritus primo non ſunt, ſi in venis. Eo igitur, tanquam ad fontem & incipium confugiet calor, non autem ad ntriculum. Expeditior itaque & fortunatior t concoctio, in venis noctu, quia ſe contulit or nativus ad centrum. Ideo recte Urina ane colligitur, quia jam perfecta eſt concoo, non quidem ventriculi, ſed venarum, cu- excrementum eſt Urina. Hinc videmus, ctu magis fieri criſes, quia revocato ad venas quam principium calore, ſanguine & ſpi- , crudi humores in venis, ubi ἰσχόμενα cau- morborum ſunt, maturantur. Hinc ſemper oque noctu pulſus obſervamus majores, qui quaquam à ventriculi calore oriuntur. Idem tri Germani optime norunt. Hi enim, cum heſternam crapulam, tantam totius corpo- laſſitudinem experiuntur, ut ad omnes ones inepti ſint, tota die ſomno indulgent, delam malo ſic quæritantes. Nam calor in- compulſus, humores crudos & reliquias

meri in venis abhuc turgentibus, concoqui
Id indicant Urinæ magis tinctæ, quæ ante som-
num ad albedinem maximopere vergebant.
malum hæreret in ventriculo, facillime poss
emendari gingibere recenti cum vino, aut el
ctuario Dia trion pipereon, aut dianiso, a
aromatici rosati confectione, similibusve rem
diis, passim obviis. Præterea monstra hæc e
opinionum Galenicarum, ipsa experien
abunde loquitur. Vigilans enim plus ciboru
horis sex concoquit, quam dormiens ho
duodecim. Ita inter prandium & cœnam, oc
tantum horæ interveniunt, sedecim vero in
succedens prandium & cœnam hesternam, a
tequam fames sollicitet. Si autem ventricu
noctu per somnum melius cibos coqueret, co
trarium eveniret. Sic, qui noctes insomnes d
cunt, vel propter excubias, vel propter æg
tantes, singulis fere momentis expetunt
bum. Quod est indicium certum concoct
nis absolutæ, licet non somno sepulti fuer
Et mirum est, Galenicos Diris devovere so
num meridianum, cum eo tempore æque
noctu, ventriculi actio perfectissima sit nece
ria. Nec est, quod obganniant, brevius esse te
pus. Saltem aliqua ex parte coctionem juva
& eo plus, quo fuerit longior. Contra tan
somnus meridianus tantum abest, ut coquat
cruditates etiam gignat, catarrhos, gravitat
& compunctiones capitis, aliásque fluxion
Con

Concludimus igitur, calorem noctu intro emeantem ad viſcera ſua & principia, melius oquere in venis humores, ideoque Urinam ane colligendam, cum jam coctio venarum, ujus excrementum Urina exiſtit, perfecta uerit.

Quomodo judicanda Urina.

URina mane tota collecta, bene linteo obturanda, ne à frigore lædatur, & ſic con- reſcat. Si fuerit concreta, igne lento diſſolva- ur, nulla tamen agitatione, ne hypoſtaſis diſ- umpatur. Aut, ſi hic modus diſplicet, matula aquam tepidam collocetur.

De tempore inſpiciundi, apud autores con- overſia oritur. Avic. lib. 1. fen. 2. doct. 3. cap. ſibi contrarius videtur. Vult enim, ne Urina atim conſideretur, cum mingitur, quoniam ypoſtaſis non ſtatim in Urina colligatur. Ibi- m poſtea jubet, ne Urina poſt horam inſpi- atur, cum ſignificatio debilitetur, color mute- r, hypoſtaſis diſſolvatur, corrumpatur & fiat ſſior. Quid jam agendum cum ruſticis no- is, qui mane colligentes Urinam, veſperi pri- um judicandam medico offerunt? Dicamus s, quod alii doctiſſimi viri dixere, Urinam tim, à medico conſiderandam, quamprimum matella integre reſederit, ſive hoc fiat poſt am, aut alteram horam. Quanquam Urinæ nel corruptæ non magna habenda fides.

Locus ſit nec obſcurus, nec nimium lucidus, nec Solis radiis expoſitus, qui radii potius deſuper, quam oblique in matulam incidant. Quo ut melius fiat, & rectius Urinæ liquor & color cognoſcatur, ſuadent medici, ut ſemper pannus niger, vel aliud ſimile, poſt vas ponatur, quo firmius acies viſus terminetur. Idem de ſedimentis in fundo matulæ obſervandum. Propterea Raſes manus ſupponit matulæ, ne lux tota in ſuperficiem Urinæ deferatur.

Urina præterea quanto propior eſt, tanto ſpiſſior apparet, & quo plus elongatur, eo clarior fit. Modus igitur & hic ſervandus. His cautionibus, quicunque adjecerit circumſtantias ætatis, temporis morbi, ſexus, generis vitæ, exercitiorum & ſimilium, ille verus augur erit, ſi præſertim ex uno Urinæ ſigno, alia morbi ſigna vel conjectura artificioſa, vel arguta interrogatione, in morbis præſertim mulierum, quæ maxima circumſpectione tractandæ veniunt, expiſcabitur.

De ſpagiricorum nova prorſus Urinæ probatione quæ fit per ſeparationem & reſolutionem Mercurii, Sulphuris & Salis.

IN probatione Urinarum à Spagiricis inter Neotericos, tres morborum principes juxta tres corporis Urinæ partes, conſtituuntur. Nubes, Mercurialem principem indicat, ſive animalem, in capite. ἐναιώρημα

Su

Sulphureum, sive spiritualem, in media corporis parte. Hypostasis denique Salsum, sive corporeum, qui inferiorem hominis aulam vel caulam sibi vendicat. Porro, ut principes hi morborum, illorumque extracta arcana & discrimina recte dignoscantur, necesse est, ut accurata omnium elementorum fiat separatio & sequestratio. Alias laterem lavabimus. Accuratam autem, ut diximus, non superficiariam aut confusam elementorum secretionem desideramus, qua non tantum unumquodque peculiari vase conservatur, verum etiam sic ad unguem examinatur, ut in separatione exactissime cognoscamus, quodnam elementum alterum non duntaxat quantitate & multitudine, sed etiam mensura & pondere excedat. Quo perfecto, prima fundamenta scientiæ fideliter jacta sunt. Qualitas enim personæ, & genus principis morbi patet, num videlicet sit Mercurialis, num Sulphureus, an vero Salsus.

A separatione, vapores ascendentes, certam Cucurbitæ partem occupant, situ respondentem parti corporis humani, in qua fomes morbi residet, speciemque & naturam affectus adeo dilucide repræsentant, ut, cui elemento & principi malum sit adscribendum, facile appareat.

Pondus autem Urinæ totius, ad pondus Urinæ sani hominis judicandum, quod est unciæ octo, & drachmæ tres, vel quatuor. Idcirco

 si hoc

ſi hoc pondus excedat Urina, maximam Tarta-ri copiam indicat, ſi præſertim hoc magna co-pia, poſt ſeparationem conſpiciatur. Unde præ-ſagimus, phlegmaticos capitis catarrhos, è ven-triculo oriundos, jam defluentes, à nimia ſicci-tate partium ſubjectarum in Tartarum coagu-lari, quo facto impeditur εἰσπνοὴ ϗ ἐκπνοὴ ar-teriæ tracheæ, αἱματοποίησις in jecinore, retar-datur, vitalis in corde ſpiritus labaſcit, graveſ-que morbos inde poſſe oriri, periculum eſt, ut ἡμιπληξίαν, παράλυσιν, σπᾶσμα, dolores ma-tricis, δύσπνοιαν, λιθίασιν, ſcabiem, χοιράδας, λειχῆνας, luem Veneream, Scorobutum ſive Sal reſolutum, ſimiliaque Tartarea mala. Mor-bi Mercuriales ac Sulphurei, citius agunt ac ve-hementius urgent, quam Tartarei. Cum enim in illis tenuiores & acriores inveniantur vapo-res, quam in Sale reſoluto, plurimi elevantur ſtatus, qui pro vario in Cucurbita vel Capitel-lo loco, & pro variis coloribus ac ſubſtantia va-ria, varias affligi partes denotant. Hinc vertigo, ſibilus aurium, phrenitis, παραφροσύνη, ὑπό-χυσις, ὀφθαλμία, κεφαλαλγία, paſſio καρδια-κὴ, λειποθυμία, συγκοπὴ. Meliores ſunt illi va-pores, qui in alembico, in aquam concreſ-cunt, deteriores vero, qui inter ſeparandum craſſiores ſubinde evadunt, propter terreſtrem, idcircoque rebellem nimis materiam. Unde maxima virium proſtratio, & gravia animi de-liquia, ſi fumi imprimis impetu quodam

verr-

verſus ſiniſtram Cucurbitæ partem, ferantur. Si qui vero ſupremam Capitelli regionem occupant, alicujus corroſionis participes ſunt. Unde cerebri morbos acutos generant, memoriam turbant, intellectum debilitant, ſubitum calorem & æſtum in toto corpore, maxime autem facie excitant, quem nos nuncupamus, ξανθήματα item illa producunt, quæ nobis ſunt denique non raro apoplexia, hominem è medio tollunt.

Si tales vapores in medio fere cucurbitæ, verſus ſiniſtrum latus moveantur, omnis generis morbos in matrice indicant, & periculoſiſſimos, ſi in gyrum circumvolvantur. Idem de ſimilibus eſto judicium. Non enim nobis animus eſt, uberrime de hiſce probationibus Spagiricorum ſcribere, cum, quia in plærisque Europæ locis modus hic judicandi, vel nunquam viſus, vel communi fato exploſus ſit, tum vero, quod materiam hanc penicillo adumbravit Thurnheuſerus, in ſua προκαταλήψει ſeu Præoccupatione, contra Vroſcopos vulgares.

Hanc quoque Praxis partem adjicere nobis placuit, propter induſtriam illorum, qui nullo laborum tædio, in miraculis Microcoſmi inveſtigandis, capiuntur. Quæ nova ſi non omnibus probentur, ſane carbones miſſos faciant, & gypſeas manus chirothecis, annulisque Doctoralibus, contra flammas ac fumum, muniant. Σόλωνι οὐ πιστέον, ὡς γηράσκων τις, πολλὰ

δυνατὸς μανθάνειν, ἀλλ' ἧττον ἢ τρέχειν. νέων πάντες οἱ μεγάλοι, καὶ οἱ πολλοὶ πόνοι. Plato in-quit Dialog. 7. de republ.

Unde ſalſugo Urinæ.

ARiſtot. 2. meteor. cap. 3. ſcribit, φανερὸν δὴ διὰ πολλῶν σημείων, ὅτι γίνεται ἁλμυρὸς ὁ χυμὸς διὰ σύμμιξίν τινος. ἔν τε γὰρ τοῖς σώμασι τὸ ἀπεπτότατον, ἁλμυρὸν καὶ πικρόν. ἀπεπτότατον γὰρ τὸ περίττωμα τῆς ὑγρᾶς τροφῆς. τοιαύτη δὲ πᾶσα μὲν ἡ ὑπόστασις. μάλιστα δὲ ἡ εἰς τὴν κύστιν. σημεῖον δ' ὅτι λεπτοτάτη ἐστὶ, τὰ δὲ πεπεμμένα πάντα συνίστασθαι πέφυκεν. ἔπειτα ὁ ἱδρὼς ἐν οἷς τὸ αὐτὸ σῶμα συνεκκρίνεται, ὃ ποιεῖ τὸν χυμὸν τοῦτον. Saporem ſalſum ob commixtionem quandam provenire, multis conſtat indiciis. Quod enim in corpore minime concoctum eſt, id ſalſum, amarumque haberi ſolet. Alimenti namque humidi excrementum, minime concoctum eſt. Ejuſmodi ſunt ſedimenta omnia, ſed præcipue illud, quod in veſicam delabitur. Cujus rei indicium eſt, quod tenuiſſimum ſit, quæ autem concoctionem admiſere, conſiſtentiam craſſiorem nacta ſunt. Similem ſuccum generat ſudor, in quibus ejuſmodi corpus ſecernitur, quod hunc ſaporem pariat. Revera hic nodus Gordius eſt, in cujus ſolutione plurimi deſudarunt. Salſugo fit, cum partes tenuiores atque leviores, à calore nimio ſic reſolvuntur, extenuantur & adurun-

duruntur, ut tantum crassiores remaneat,
uas cum calor nequit concoquere, magis ma-
isque adurit. Hoc Gal. 4. lib. 6. Epid. sent.
o. in aquarum fontanarum elixatione probat.
dem medici observant, qui, cum volunt fe-
ricitantibus aquas præscribere, illas nonnihil
ntissimo igne tamdiu ebulliunt, donec crassio-
um partium, quæ fundum petunt, fiat seque-
ratio. Sic æstate maris est major salsugo, quam
yeme, ob acriorem Solis actionem, qua par-
s dulces in vapores tenues attenuat. Idem fit
mari, quod ad Orientem & Meridiem ver-
t. Crassities autem ponti, qua tot classes
rre potest, provenit, propter exhalationem
nuium partium. Sic in Palestina lacus est
usmodi, in quem si à quo quam homo vin-
us aut jumentum injiciatur, per summa natat,
ec in aquis mergitur. Secundum ergo hanc
octrinam, salsugo fiet a calore adurente. τοῦ
ὰρ ὕδατος περὶ τὴν γῆν περιτεταμένου, καθά-
ερ περὶ τοῦτο ἡ τοῦ ἀέρος σφαῖρα, καὶ περὶ ταύτην
λεγομένη πυρός, (τοῦτο γάρ ἐστι πάντων ἔσχατον,)
ερομένου δὲ τοῦ ἡλίου τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ διὰ ταύτης
ς μεταβολῆς καὶ γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς οὔσης, τὸ
ν λεπτότατόν τε καὶ γλυκύτατον ἀνάγεται καθ' ἑκά-
ω ἡμέραν, καὶ φέρεται διακρινόμενον καὶ ἀτμίζον
τὸν ἄνω τόπον. At Arist. ἁλμυρὸν nominat τὸ
επλότατον, minime concoctum. Hæc certe est
agna dissensio, aut κατάχρησις, aut παραλογισ-
ς. Alii putarunt, se recte illud ἀπεπλότατον

 inter-

interpretari, si dicerent, ἀπεπτότατον significa[re] id Aristoteli, quod sic coctum est, ut ulteri[o]rem coctionem respuat, seu, quod nihil am[]plius à calore nativo pati potest. Sic initio æst[a]tis, sentimus saporem acerbum in pomis, elap[]sis aliquot septimanis, acidum, in Augusto du[l]cem, ulterius non coquet natura, quia hic [sa]por est ἄπεπτος, in quem nihil habet amplii[us] iuris Sol, cum nutriamur dulcibus. Hæc inte[r]pretatio, ut verum fateamur, dum in mari v[e]lificat, naufragium facit. Aliena enim est à con[]textu Aristoteleo, etiamsi jam dudum mul[tis] plausibilis videatur. Philosophus quidem pr[o]ponit illum salsedinis modum, quem mod[o] nos proposuimus, verum opponit illud ἀπεπτότατον alimento, quod alimentum, si debet es[se] alimentum, necesse est, ne acquirat ullam sals[e]dinem alias fiet ἀπεπτότατον, subsidens excr[e]mentum, quod natura nunquam poterit co[]quere, ut aliquid inde generetur, utile human[o] corpori, & ideo erit ἀπεπτότατον, quia est sa[l]sum. Ideo addit, ὃ γὰρ ἂν μὴ κρατήσῃ τὸ θερμὸ[ν] ἐν μὲν τοῖς σώμασι γίνεται περίττωσις, ἐν δὲ τοῖ[ς] κασμένοις τέφρα. Et amplius, cibi humidi ex[]crementum, quod videlicet salsedinem acquis[i]vit, minime concoctum est, idcirco in vesicam delabitur.

Eandem μῖξιν proponit idem Philoso[]phus capite præcedente, adeo dilucide, ut [si] quis dubitet, in sole lucem desiderare, no[n] immo[]

nmerito dicatur. τὸ ἁλμυρὸν, inquit, ὑπομαί- ι δὶα τὸ βάρος, τὸ δὲ γλυκὺ καὶ πότιμον, (lo- quitur enim de aqua,) ἀνάγεται διὰ τὴν κουφό- τητα, καθάπερ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι. καὶ γὰρ τούτοις τῆς τροφῆς ἀσελθούσης γλυκείας, ἡ τῆς ...ρᾶς τροφῆς ὑπόστασις καὶ τὸ περίττωμα φαί- ν... πικρὸν ὂν καὶ ἁλμυρόν. τὸ γὰρ γλυκὺ καὶ πό- τιμον ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἑλκυσθὲν εἰς ...ς σάρκας, καὶ τὴν ἄλλην σύστασιν ἦλθε τῶν με- ρῶν, ὡς ἕκαστον πέφυκεν. Et hic eſt verus modus, quo generatur ſalſugo in Urina, quæ tanto major erit, quanto vehementior fuerit calor. Ob hanc cauſam Gal. 2. de differ. febr. cap. ... vult, omnem ſeroſam humiditatem eſſe ſalſam.

Salſuginis etiam cauſa, ſunt ſalſæ ἐδεσμάτων portiones, quæ αἱματώσεως potentiam ...fugere. Nam, ut recte Ariſtot. ſect. 2. probl. 3. pars alimentorum dulciſſima, leviſſi- maque tota ad corpus nutriendum adſumitur, pars autem alieniſſima, crudiſſimaque ſecerni- tur, quæ partim deorſum collapſa, ſubſidens ... Urina vocatur, partim in corporis ſumma emergens, ſudor eſt, ambo tamen ſalſa ob ean- dem cauſam prodeunt. Sic qui crebrius ſalſis nimium cibis utitur, ſalſiorem mingit Uri- nam. Qualitas enim illa communicatur ſero, quod ad veſicam mox demittitur. Hinc com- mode ſibi proſpiciunt potatores, qui ſale fre- quenter utuntur, partim, ut ſal torpentem

ventri-

ventriculi excitet appetentiam, juxta Plin. l[ib.]
31. cap. 9; & Plutarch. lib. de cauſ. natur[.]
quæſt. 3. Partim vero, ut illa ſalſugo ſtim[u]
let naturam ad excretionem celeriorem, [ne]
uteres nimium diſtendantur. Opinio Gem[mæ]
in Avic. lib. 1. fen. 4. doct. 4. cap. 1. & E[u]
ſtathii 2. de offic. renum cap. 28. qua v[o]
lunt, ſalſuginem fieri admiſtione bilis, cu[jus]
aliqua portio admiſta maneat ſanguini, null[ius]
eſt momenti. Ubi enim eſt bilis ſalſa? Non [est]
illa diverſa ab ea, quam eſt in veſicula fe[l]
amariſſima videlicet. Quomodo igitur indu[it]
ſalſuginem?

Cur pueri, maxime autem fœmellæ, permin[-]gant ſtragula nocta.

PUeri natura ſua, ſunt reliquis omnibus a[e]tibus humidiores, ſi primum ortum co[nſi]deres. Accedit huc nimia ciborum ingurg[ita]tio. Quæ omnia faciunt, ut ſomno profundi [...] corripiantur. Quia autem veſcuntur plær[um]que cibis mollioribus & humidioribus, ut m[...]ſa, pulte, & ſimilibus, fit ut multum ſeri c[on]gerant, quod, cum non poſſit per inſenſi[bi]lem διαπνοὴν ob cutis mollitiem & in ſeſe [...]ſidentes poros, exhalare, ad veſicam reme[at,] illam valide replet. Quantitas hæc Urinæ [sti]mulat naturam ad excretionem, quæ in[...] pueris procedit, cum veterno corripian[tur.] Quo etiam referenda eſt muſculi in c[...]

veſ[...]

ficæ debilitas, qui facile relaxari poteſt, eoque antequam expergefiant, mingunt lectum. Quæ omnia, cum in fœmellis ma-ra & vehementiora ſint, non dubium eſt, r ſæpius fœmellæ permingant ſtragula, am pueri. Quibus, ſi quis velit muliebris cunæ ineptitudinem ad retinendum lo-am adnumerare, per nos ſane faciat.

An Urina attrahatur à renibus, & veſica.

RENES & veſicam ad ſe attrahere Urinam, ut inde nutriantur, cenſet Gal. lib. 2. de fac. nat. cap. 1. Et lib. 1. cap. 13. ribit, renes ſecernere à ſanguine, & attrahere l ſe Urinam, Hippocrates, Diocles, Eraſiſtra-s, Praxagoras & alii, adeoque Coqui ipſi orunt. Idem repetit 3. de fac. natur. cap. 12. 9. 4. de uſu part. cap. 6. 6. de loc. aff. cap. 9. de comp. medic. ſec. loca cap. 2. lib. de fectib. renum cognoſ. cap. 1. Fatemur liben-r, illam ſapientiam, quæ in Coquis Galenicis nit, neque in nobis, neque noſtris Coquis eſſe. gnoramus enim adhuc, renes ſecernere à ſan-uine, & attrahere ad ſe Urinam. Certe Coqui ti Galenici, quemadmodum audimus, fuere oni viri, & admodum periti artis Anatomicę, ui potuerunt hoc videre, quod noſtri Co-tores (ne dicamus Doctores) videre non otuerunt. Vah! quam bonis, quam lautis, quam

quam suavibus jusculis instructus tum fuit Galenus, cum adeo insignes Coquos in promptu haberet. Ut ideo mirum non sit, illum aliquando dormitasse, ob vapores in caput ex offis Coquorum elevatos. Nec dubitamus Galenum præcedenti cœna, cum mane scriberet de vesicæ attractione, bonum villi jusculum, à Coquis illis artificiosis paratum, exsorbitasse, quod propter nimios vapores non potuit edormiscere, cum præsertim inter cochlearia cum Coctoribus, suis videlicet Doctoribus, in multam noctem de Urinæ secretione disseruerit. Id ipsius orationes vacillantes satis indicant. Sic enim 1. de fac. nat. cap. 13. argumentatur. Ichor venarum transcolatur per renes. Ergo aut sponte feretur in renes à venis, & quidem exilibus, aut eo transmittetur, aut attrahetur. Sed sponte eo non fertur. Alias absurdum hoc committeretur, quo sero quandam electionem atque rationem tribueremus, qua impelleretur. A qua opinione non multum distant Erasistrati phantasiæ, qui Urinæ separationem per renes quidem fieri dixit, non attractione, sed successione ad id, quod vacuatum est, ut ἀνάδοσιν, fieri posse arbitrabatur. Quæ nugæ si veræ essent, nemo ischuria neque diabete laboraret, non enim major posset copia influere, quam assidue vacuaretur. Prudenter tamen aliqua ex parte egit Erasistratus, qui summis difficultatibus impeditus
dissim-

ſimulare modum ſeparationis Urinæ ma-
it, quam vel Hippocrati, vel Aſclepiadi ſuf-
gari. Non igitur Urina ſponte fertur in re-
s, neque fuga vacui ſecernitur. De aliis idcir-
modis videndum. Atqui nec à vena cava ad
ſicam tranſmittitur, per expulſionem, quia
eret compreſſio venarum & arteriarum, coar-
atis ſuperioribus, laxatis vero inferioribus,
ıa ratione non ſolum ichor, ſed totus etiam
nguis ad renes cum Urina compelleretur.
ui rei vel ſitus renum contradicit. Nam ne-
ſſe eſſet, eos venæ cavæ & arteriæ magnæ
cta ſubjectos, non autem ad latera poſitos
ſe. Etſi colatoriorum inſtar, renes Urinam
anſcolarent, oporteret totum ſanguinem in
enas emulgentes tranſſumi, cum toti ſanguini
dmiſtum ſit ſerum, venæ autem cavæ altera
ars tantum ad renes pertingit, altera ſurſum
efertur. Si autem non totus ſanguis eo defer-
etur, nequaquam totus ichor expelletur. Id
uobus exemplis docet, vimineorum ſcilicet,
uæ torculari ſubjiciuntur, & qualorum, in
uibus formatur caſeus. Quibus Euſtath. ad-
it. Vaſa vel providentia quadam tranſmittunt
erum ad renes, quod nequit fieri, alias eſ-
ent ratione prædita, vel propellunt eo, tan-
uam materiam inutilem, quod quoque fal-
um eſt. Innumera namque ſobole venæ, tota
ubſtantia ſimiles, undiquaque per corpus di-
tribuuntur, cur autem ſerum potius in venas
emulgentes

emulgentes expellitur, quam in alias? Ergo i...
la attractione, serum in renes & vesicam defe...
tur. Attrahit autem nulla pars propter ipsum
τὸ ἕλκειν, sed ut eo, cujus pertractum fit com...
pos, fruatur. Vesica igitur & renes nutrie...
tur sero, sive, ut quidam Galeni assecla blan...
interpretatur, jocundiore seri portione elabo...
rata: reliqua, quæ minus nutritioni conveni...
emissa in vesicam, quæ materia sit Urin...
Idem evincit vesicæ structura, quæ, si ventri...
culi & uteri vim tractricem confirmare pote...
hic quoque palam arguit. Vesica enim vill...
sortitur omnigenos, obliquos, transversos...
quoque rectos, qui attractionis cujusdam ev...
dentioris ergo fabrefacti creduntur. Quod...
velis has fibras ad solam extensionem e...
datas, ut cuti & membranis, quia sæpe cap...
cissimam fieri oportet, & mox angustiore...
quid de ureterum structura respondeas, q...
per longitudinem ductos villos habent, u...
renibus facilius attrahant? Nam si tantum e...
cernitur serum, non etiam attrahitur, ure...
ribus villi transversi erant convenientiore...
quemadmodum intestinis. Atqui vesicæ ...
meatus idem præstare debebant, quod gu...
ventriculo, ut per eos veluti quasdam man...
serum jam renibus displicens arriperet. Quo...
si facit, eodem fruitur, tanquam familiar...
quod vesicæ naturæ convenit. Et certum e...
ex Gal. 3. de fac. nat. cap. 5. vesicam utra...

etinere ea, quæ conveniunt qualitate, uterum etiam ſemen, ventriculum chylum. Sic ues ſtercoribus gaudent, atque ſuaviter vecuntur.

Hæc ſunt Galeni, & Galenicorum Coctorum (vah Doctorum dicere volebamus) argumenta, propter quæ norunt, renes ſecernere à nguine & attrahere ad ſe Urinam. Sed hæc iquid fumi redolent. Fortaſſis Coqui nimis irida ligna ollæ, in qua offa Coquitur appoere. Nos neque renes neque veſicam ad ſe atahere ſerum, non quidem à Coquis Galenis, ſed ſummis Philoſophis & Medicis, didicius, & hanc ſeri expurgationem ſola expulſioe arteriarum & venarum fieri credimus, quamrimum vel multitudinis pondere, vel mordenis acrimonia naturam offendit. Idem quoque tetur Gal. 6. de loc affect. cap. 3. Quæ ſunt tę (ut hinc exordiamur) manifeſtę qualitates, ræter illam, quæ Galenicis occulta eſt, proprietatem, propter quas veſica tali alimento audet? Ubi ſunt? Forſan in olla & offa Coquoum. Eximant idcirco illas cochleari, & ſorbenas præbeant diſcipulis ſuis. Nemo illas hactenus ulli demonſtravit. Veſica nutritur bono nguine, quem certæ venæ ad ipſam deferunt, : & ipſi renes, quorum caro cum ſit admoum denſa & compacta, mirum eſt, illam m tenui & ſeroſo ſanguine nutriri, cum ſecunum Gal. pulmo tenui nutriatur ſanguine,

quia tenui ſubſtantia conſtet. Ideo. Galen.. de uſu part. cap. 7. & 8, quandocunque loqu- tur de attractione renum, per ſerum intelli- git, non nudum excrementum; ſed ſeroſum ſanguinem. Deinde bibuli ſemper mingun ſi præſertim Coqui bonas offas è vino præp- raverint, quod tamen Coquos non obſerva miramur. Non eſt veriſimile, defuiſſe ta exiguo tempore renibus ſerum. Cur aute ſemper attrahunt? Non devorabunt tant copiam potus. Immo videmus nihil huic c mi. Nec eſt, quod quis opponat, ideo mu tum ſeri à renibus attrahi tempore eo, q bibitur, quia in magna copia ſanguinis, m tus etiam ichor continetur, & quia ibi n multum ſit nutrimenti, illum tanquam in tilem, ad veſicam deturbari. Nam nunqua infecto animali emulgentes venæ adeo ſer ſo ſanguine, etiam in bene poto, repletæ veniuntur, quin ex eo renes multum nu menti hauſerint. Et ſi talis eſſet ſanguis in na cava, qua parte ad renes pervenit, ho continuo leucophlegmatia corriperetur. P terquam, quod vix veriſimile eſt, renes tura calidiſſimos, nutriri frigidiſſimo hum re. Et, ſi venæ emulgentes trahunt ſeru miramur merito, cur reliquæ partes venæ væ, à qua emulgentes oriuntur, quæque e dem habent ſubſtantiam, cum aliis venæ væ ſurculis, non attrahant quoque ſerum. Id

ſic veſica dicimus. Arrigite aures veſtras, Vos Domini Coqui, reſpondete, quare Urina tantum à veſica inferiori attrahatur, non autem à veſica quoque fellea, quæ nulla prorſus re à veſica Urinaria differt. Coqui forſan propinabunt συμπάθειαν, vel proprietatem quandam occultam. Verum hæc monſtra ad focum, non autem cathedram Philoſophicam releganda. Jam reſpondendum paucis ad Coquorum argumenta. Compreſſio redolet juſculum ſemicrudæ carnis, quod ſalem deſiderat. Unicuique parti natura hoc inſitum eſt, ut familiaria retineat, noxia excernat. Ita videmus aliquoties epotum pharmacum, ſi juſculum deinde hauſerit æger, cum vomitu reddi, intus manente juſculo. Sic venæ quoque, ſive illa expulſio fiat compreſſione, ſive alio modo, retinebunt ſibi ſanguinem familiarem, ſerum autem inutile & moleſtum expellent, vel gravatæ pondere, vel ſtimulatæ acrimonia. Secundo, quod ſcribit Gal. renum ſitum, expulſioni contradicere, cum ſint incommodo loco poſiti, nihil eſt. Nam ille locus eſt medius in corpore, & renes ſunt collocati ad latera, ne ſanguinis curſus, per truncum venæ cavæ interciperetur, ad inferiores partes. Neque præterea opus eſt, totum ſanguinem pervenire ad renes, quam hypotheſin, mirabili fato, omiſſis jam Coquis, qui offam perdiderunt, probare conatur Galenus

rusticis, qui torculari præsunt, & spurcis coloc norum ancillis, quæ post fornacem caseo parant molles. Distribuitur serum cum sanguine in totum corpus, verum adeo modica quantitate, ne quam molestiam inferat. Serum illud, cum perfunctum est suo munere, accessione novi seri, propter sanguinis novi generationem, auctum, gravat naturam, ideoque ex omnibus venis & arteriis expellitur, maxime, si caseus mollis materiam Urinæ auxerit, quem Cybale Melibæi ancilla confecerit. Nec idcirco pelletur serum in venam vel pedis, vel capitis, quod Eustathius vult. Natura enim venas emulgentes & vesicam huic officio destinavit, sicuti κύστιν χοληδόχον, expurgationi bilis, intestina, stercoribus. Ultimo, dicant nobis causam à qua fiat diabetes. Adferent resolutionem retentricis, ab ingenti calore, qui impellit vim tractricem seri in renes. Sed si hoc esset verum, sequeretur semper quoque sanguinis profluvium, quod ex ipsorum opinione fit renum facultate retentrice læsa, quæ sanguinem attractum continere nequit. Deinde quod dicunt, diabeten fieri ab ingenti calore renum probationem desiderat. Nam cur illi, qui laborant inflammatione renum, aut natura calidos renes habent, non corripiuntur diabete? Vera itaque causa diabetes inquirenda, quæ hæc est. Venæ in diabete propter causam quamcunque debilitatæ, sive sit calor, sive aliud quid
nil

nihil seri, neque continere, neque recipere possunt, sinunt idcirco præ nimia imbecillitate ad renes effluere, ideoque multum bibere oportet ægros, quia viscera humore conveniente destituuntur. Unde recte illam Aræte lib. 1. de caus. & sign. Chron. cap. 7. παράλυσιν ἢ πάρεσιν vesicæ nominat. Concludimus igitur, ex sententia Philosophorum summorum, à quibus recte edocti sumus, non autem ex olla Coquorum, aut vimineis torculariorum, aut qualis rusticarum ancillarum, renes & vesicam nequaquam attrahere ad se Urinam, sed eo mitti à natura, quæ vel premitur quantitate seri, vel stimulatur acrimonia & salsugine Urinæ. Illa autem, quæ à paracels. lib. 2. de tumor. pustul. de ulcerib. morbi Gallici cap. 9. & 10. proponuntur, non digna sunt, quæ refutentur, cum tantum nugæ sint Ironice, omni destitutæ fundamento, dum scribit, Urinam & stercus provenire ex patina & poculis, non autem ab hepate & stomacho, sic quoque puerum provenire non ex subjecto, matrice videlicet, sed ex Essato, ex Oseis, poma ex centro seminis, morbos ex Anatomia Essata. Fortassis hæc quoque à Coquis vel torculariis, vel ancillis didicit.

An ex Urinis de peste judicari possit.

PLurimi negant, ex Urinis de peste jud-
cium fieri posse, cum illæ sint similes san-
Cujus rei Gentilis causam adferens, natura-
inquit, non audere aggredi materiam pr-
vam. Quæ ratio minime locum habet. Qu-
enim vehementior est morbus & hostis, e-
majori conatu natura illum depellere cup-
Et sic diceremus, calorem nativum pro a-
bitrio & electione posse & velle, materi-
quasdam superare, alias vero vereri. Alii a-
virtutis expultricis debilitatem confugiunt
quæ minus expurget περιττώματα. Eade-
causa in aliis morbis acutis, in quibus vir-
prostratæ jacent, locum haberet. Quod t-
men non fit. Nullo enim pacto, in iis mal-
Urinæ similes sunt sanorum Urinis. Alii e-
Gal. lib. 3. de præsag. ex pulsib cap. 3. dicun-
Urinas similes sanis in iis febribus apparer-
in quibus putredo, cordis corpus solum occ-
pavit, & ideo, cum tota materia morbifica
loci sit conversa, cumque vasa ipsa, & jec-
aut nullam affectionem habeant, aut exigua-
efficitur, ut Urinæ, quæ solummodo à j-
core per vasa in vesicam labuntur, non si-
ulla putredine infectæ, talesque videantu-
quales in febribus simpliciter hecticis con-
ciuntur. Sed neque nobis hæc opinio adrid-
ut pote, quæ falsis nitatur fundamentis. I-
bb

oris cujuſcunque & nobis, & ipſi quoque Galeno 1. de diff. febr. cap. 1. πρῶτον δεκτικὸν, in quo loco primum humor febrificus flammam, ſeu intermitentem, ſeu continuam concipit, & febrem νόσον facit, cor ipſum eſt, quo ad totam ſuam ſubſtantiam, vel ſaltem quo ad loca ſibi proxima. Hoc laborante, totum corpus, & omnia ejus vaſa morbo infeſtantur æque, illa quoque, per quæ à jecore, Urinæ in veſicam labuntur. Maxime vero in peſte hoc fit, in qua univerſum corpus tremet, laſſitudinem ſentiunt omnes artus, & omnia vaſa languent. Quorſum igitur adducere illam putredinem cordis corporis, & vaſa Urinaria illæſa?

Noſtra ſententia eſt, Urinas in peſte & peſtiferis febribus, nequaquam ſimiles eſſe ſanorum Urinis, ſi modo quis ſuis oculis, propter Galenum, derogare fidem nolit. Teſtis fuit ſuperiorum annorum lues Epidemica maligna. Teſtis quoque eſt repullulans hiſce in locis peſtis, quæ vere ἀνατετραγμένον οὖρον nobis, jam ſæpiſſime in aliquot diverſarum ætatum & diverſi ſexus peſtiferis, dilucidiſſime exhibuit: In hac Urina corpuſcula plurima tenuia mox ſubſident, nunquam autem ad veram pelluciditatem pervenit, ſiquis acute rimetur. In multis vero matulis, ſi paululum quieſcant, invenitur hypoſtaſis furfurea, vel κριμνώδης. Cui interdum non

tamen ſemper, accedit fœtor. Quæ omnia copiam craſſorum & crudorum humorum in corpore eorundemque validam agitationem oſtendunt, unde laſſitudo & tremor artuum, cephalæa, vertigines, horrores, & quia illi humores aliquid maligni contraxerunt, cordis palpitatio & frequentes lipopſychiæ, aliaque pestis ſymptomata.

Ex Urina igitur de peſte judicium fieri poſſe adſerimus.

Chriſtus inæſtimabilis vi, cujus auxilio & providentia timentes Jehovam non indigebunt ullo bono, ut Pſalm. 34 canitur, venenatos peſtiferoſque, & animæ & corporis ictus à noſtris cervicibus clementer avertat. Amen.

Finis Libri & Scholarum medicarum, de Urinis.

REME-

REMEDIORUM AB URINA

desumptorum σύνοψις ἐξηγητική.

Lectori Candido Hieronymus Reusnerus, Εὖ ὑγιαίνειν.

HAbes, Lector benevole, Scholas nostras de Urinis, in quibus vides, nos nequaquam illis adulari posse, quotquot conantur jungere gryphes equis.
bere sententiam nostram, animo philosophico
otulimus, libere aliorum opiniones adduximus,
ere plurimorum arietes, citra tamen calumnias,
t ullum obtrectandi studium, demoliti, acie,
antum à nobis fieri potuit, instructa, sumus: li-
re fatemur, nos imitatos summorum Philosopho-
m consultationes, quibus nos hæc nostra debere
n inficias imus. Ex iisdem enim fontibus, ex
ibus antiqui abditioris Naturæ interpretes, ri-
s deducere nos oportet. Tuum erit, cui arvum
c conseritur, cui hæc seges deputatur, cui labo-
hujus & sudoris messis comparatur, libere
hisce, absque calumniis & ulla præconcepta opi-
ne (quæ à Philosophiæ terminis exulare debet
am longissime) judicium Philosophicum pro-
re, & accurate, non quis dicat, sed quid dica-
r, an verum, an ferum, perpendere. Quod si fe-
is, & nos multum profecisse putabimus, & tibi
am nostram deberi, palam declamabimus. A-
stes & Zoïlos, qui nihil nisi sententiolas Galenicas

crepare possunt, non curamus. ἀλλὰ τί ἡμῖν, ὦ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει, οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι (ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν) ἡγήσονται αὐτὰ οὕ πεπρᾶχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῇ, *inquit Socrates in Platonis Critone. Cui recte Crito respondet,* οὔ γὰρ φρόνιμον, οὔτε ἄφρονα οἱ πολλοὶ δυνατοὶ ποιῆσαι ποιοῦσι δὲ τοῦτο, ὅ,τι ἂν τύχωσι. *Hæc quoque nostra est sententia, quam omnes Philosophi cum Philosophis illis priscis & exosculati sunt, & exosculantur, & exosculabuntur.*

Porro ut videas, nos in hoc omnes & animi, corporis intendere nervos, quo possimus omnibus prodesse, obesse autem nemini, duximus opp pretium nos facturos, si pro colophone adjiceremus remedia quædam εὔπορισα καὶ πολύχρηστα *Urina desumpta, plurima præsertim Spagirica sive Chemica. Quæ si boni consulueris, non dubitamus, Deum verum medicum, tibi med sua providentia in curandis ægris adfuturum. Vale, Candide Lector, & nostrum cando tibi commendatum habe. Cum candidis e candide agier oportet inter candidos.*

URIN

URINÆ UMANÆ VIRES,

Ex Gal. lib decimo, de Simpl. medicament. facult.

URina hominis, omnium prope aliarum Urinarum, eſt imbecillima, exceptis porcis domeſticis, quibus execti ſunt teſtes. Nam illorum ſimilis t totius corporis temperatura, temperiei hoinum, & Urina ſimiliter debilis. Verum ontanorum aprorum valida eſt, ſicut etiam ex lore apparet, qui utique acerrimus eſt. Sed & aliis animalibus, ex odore vim ejus conjicere eat. Nam Urinas illas deguſtare, plane eſt ominandum, cum ne pueri quidem Urinam, r quidam honeſtus vita pariter ac moribus, ibere ſuſtinuerit, cum peſtifere ægrotaret Syria, ubi, cum multi Urinam puerorum mul & virorum hauſiſſent, ſeſe hinc ſervatos edebant. Cæterum Urina hominum, ut ſiuid aliud, extergendi vim obtinet, quod m alii multi ſatis indicant, tum maxime llones, qui ſordida veſtium expurgant ea que extargunt. Hanc ejus vim cum & meci conſpexiſſent, pſoras & lepras ea deterunt, perfunduntque ulcera, tum multa humiitate, tum ſordibus & impuritate ſcatentia, multo magis, ubi putridum quiddam obtinent.

nent. Sed & pudendis, ubi ſic afficiuntur, Urinam infundunt, & auribus pure fluentibus. Quin & achoras, & furfures eâ curant, capita identidem perfundentes. At nos hæc facere odimus potius, cum ad manum ſint, quæ iis conducant, alia medicamina. At ulcera digitorum pedis maxime, quæ ex illiſione atque offenſione eſſent inflicta, ſæpenumero, ubi nimirum phlegmone carerent, & ipſe curavi, eaque in ſervis & hominibus ruſticis, quos iter ingredi absque medicis erat neceſſe. Siquidem linamento (μῶτον Græci vocant) ulceri impoſito, ac inſuper linteo circumvoluto ac ligato, quoties meiendi inceſſeret cupiditas, in digitum ferri Urinam præcipi, nec ante abſolvere, quam bene eſſet curatus. Nam & ſi quem alium, ruri ſine medico agentem, Urinam ulceribus perfudentem audiſſem, non vetui, ubi ſcilicet in partibus thorace inferioribus, uſque ad imos pedes ulcus conſtitiſſet. Siquidem ulcera aut capitis, aut faciei, Urina perfundi ſinere averſabar. Attamen medicamentum, quod ex Urina pueri conficitur (quod quidam vocant chryſocollan, quia eo ad auri glutinationem utuntur) ad ulcera difficilia ſanatu optimum eſſe, adſero. Fit autem id figura phiali, confecto mortario ex ære rubro, habente piſtillum ejuſdem materiæ, in quod meiente puero piſtillum circumages identidem, ut non tantum à mortario

qu

id deradat, ſed etiam a ſeſe nonnihil dete-
, id quod pluribus deinceps diebus pera-
ur; donec Urina craſſitudinem adſequatur
ellis. Faciendum vero id in Sole. Nam ſa-
ius in aëre, ejuſmodi ab ære quid deteritur.
ut ſi ſol abſit, calidas eſſe œdes ſaltem con-
nit. Hoc medicamento miſto iis, quæ cu-
ndis ulceribus rebellibus ſunt idonea, uti-
ur, ut dixi, ceu optimo. Nihil enim habet
ominandum, perinde ut Urina capiti, alte-
re parti infuſa. Nam quid commemorem
rinæ potum? Scripſere tamen medicorum
idam, de ſubſidente in Urina, craſſo illo
delicet & albo, dicentes, id mederi eryſipela-
. Sane ea eryſipelata, quæ ignea etiamnum
nt, & revera eryſipelata, calidorum & acrium
edicamentorum omnino nullum juvare po-
t. Quæ vero per refrigerantia refrixere, tum
c, tum alia multa medicamina digerentia ad-
vare valent. Atque hoc quidem uti licebit,
i non in facie, aut prope, eryſipelas conſtite-
, verum in artuum quopiam, aut dorſo, aut
ntre. At Urinam pueri orthopnoeæ gratiâ
bere neceſſarium non eſt, cum ſint & alia
edicamina, quæ huic medeantur affectui.
uin cum bibiſſet quidam, affectu liberatus
n eſt, ut non eximium quid, præter alia,
ſſideat.

Dioſ-

Dioscorides lib. 2. cap. 74.

HUmanam Urinam, suam cuique, bibe
contra viperæ morsus, ac venena, in
pientemque aquam inter cutem prode
Scorpionis, viperæ draconisque morsus
convenientissime foventur. Canina ad perfu
dendos canis morsus idonea est, pruritus
lepras, nitro addito expurgat. Sed vetus
cera capitis manantia, furfures, psoras & ſſ
vidas eruptiones, multo magis abstergit, in
mas, & præcipue genitalium, cohibet, au
bus infusa, manans pus supprimit, decoct
que in calice mali punici, earum vermicu
abigit. Pueri impubis resorpta Urina, orth
pnoicis auxiliatur, decocta in æreo vase cu
melle, emendat cicatrices, argema, caligin
que. Ex ea & cupro, idoneum auri ferrum
conficitur. Quod in Urina subsidit, ill
ignem sacrum mitigat, fervefactum cum
prino, inditumque vulvæ, dolores mul
strangulatus letus levat, genas deterget, oc
lorum cicatrices expurgat. Taurina, si cu
myrrha instilletur, aurium dolores len
Aprina viribus iisdem prædita est, priva
comminuit vesicæ calculos, & potu expel
Caprina ad aquam, quæ cutim subiit, cu
nardi spica quotidie binis cyathis cum aqua
bitur, Urinamque per alvum extrahit, auri
doloribus instillata medetur. Asinina tradi

ren

num vitiis mederi. Lyncis Urinam, quam yncurium appellant, ſimul ac excernitur, aciari coireve in calculi duritiem, vulgo cretum eſt. Quare quod de ea proditum eſt, num eſſe convincitur. Eſt enim, quod à onnulllis vocatur ſuccinum pterygophoron, eo dictum, quod pennas ad ſe alliciat. Id pom ex aqua, ſtomacho, alvoque fluxioni laranti convenit.

Strabo lib. 3.

Cribit, Iberos conſueviſſe Urina in cloacis inveterata lavare, ſibique ipſis, ac muribus eadem dentes abſtergere. Id quod am Catullus in Egnatium confirmare vis eſt.

Plinius lib. 28. cap. 8.

REfert Barbaros Urina quinque annis inveterata, ad ciendas alvos, magno plauuti.

Theophraſt. Paracelſ. 1. part. Magnæ Chirurg. tract. 2. cap. 5.

Quandoquidem natura ipſa, Balſamum, qui vulnera curat, interius in ſe recondi- m circumfert, ut nil pręter mundationem, ad alnus curandum deeſſe videatur, de ea quoue pauca admonere, non inutile forſan fuerit. idemus enim canes lingendo vulnera ſua rare, nulla alia ratione, quam quod ea expurgent.

purgent. Quos imitati prisci homines, vulne[ra]
sua, manuum præcipue, frequenti linctu pu[l]-
chre curarunt. Verum successu temporis del[i]-
catiores facti, à linctu abhorruerunt, ac Urin[a]
vulnera lavare cœperunt, sicque carnosa vu[l]-
nera facile curavere. Sed quia fœtorem vu[l]-
neribus conciliabat, & frequentem diligati[o]-
nem requirebat, pigritia ducti, & hanc reliqu[e]-
runt, ac ad vinum confugerunt, quod etiam[si]
non contemnendum esset, tamen in mag[nis]
vulneribus sufficere non poterat, tandemque a[d]
aquam salsam progressi, eam utiliter tum hom[ini]-
bus, tum bestiis adhibuerunt. Verum ne h[æc]
quidem diu duravit etiam, sed in ejus locu[m]
successerunt alia mundificativa, decoctio he[r]-
barum vulnerariarum in vino, adjecto salis m[o]-
dico, qua vulnus lavarunt, tandemque emp[la]-
stri loco favos contusos imposuerunt, aqua al[u]-
minata, cum pauco atramento, succus pla[n]-
taginis ac chelidoniæ, pauco sale adjecto, [&]
cum melle, persicaria, aliaque plurima co[m]-
posita, de quibus videatur Paracelsus pass[im]
in Chirurgia Magna & Minori, in lib. de tu-
moribus, pustulis & ulceribus morbi Gall[ici],
in Chirurgia vulnerum, & lib. de Apostem[a]-
tibus, Hulceribus, Sironibus, & Nodis.

Hieronymus Cardanus lib. 17 de Subtilitate.

CUr Urina sola inter omnes liquores, pr[o]-
cul est splendidior, quam prope, reliq[ui]
contra a[...]

ntrario modo, causa facile dignoscitur. Urina ntinet pingue humidum, quod prope, illam umbrat, procul autem illustratur, quia igam habet lucem. Cæteri liquores umbram n habent, quia puri, vel si sint impuri, quod ipurum est, totum obumbrat, inde ut reotiores sunt, eo obscuriores. Est autem Urina nuis valde substantiæ, ob calorem, adeo ut iamvis salsa sit, attamen levior existat, quam ua, non tamen omnis. Ob id Urina ventris flationi prodest, ac longe magis aqua salsa, nuitate enim penetrat ad intima, secumque is vim defert, qua flatus discutitur, & viera confirmantur. Attenuatio à calore fit, hoc recens, & calida, & pueri impollu- (calidissimus enim hic est sexu, & ætate) gitur.

Mercurial. de Urinis cap. 9.

URinam suam cuique potam conferre, existimatum est. Distinguebantur autem inrdum ab ætate. Quoniam impuberum Urie, contra salivas aspidum, pithyadarum votorum, contra oculorum obscuritates, ad auım sordes detergendas, ad vermes enecandos, axime commendabantur. Econtra virorum rinis in podagris sunt, qui fateantur se usos axima felicitate, exemplo fullonum, quos, ıia in Urinis pedibus versabantur, podagra on sollicitari conspiciebant. Qua ratione, cum

Urinæ in tam variis usibus apud veteres fue-rint, (ut præter Galenum locupletissimi te-stes sunt omnes Geoponici, Hippiatri, Pl-nius, Columella & alii) factum est, ut vete-res Imperatores interdum vectigalia ex Uri-nis facerent, quemadmodum refert Suetonius de Vespasiano, quem Tito ipsum reprehen-denti, odorandam pecuniam ex Urina vecti-galibus exactam porrexisse scribit, & propo-scisse, num male oleret, quod ipso negante, ait, atque ex Urina venit.

BALSAMVS URINÆ

Qui merito catholicum remedium nominari po-test, ob insignes, quibus pollet, virtutes

ACcipiatur Urina pueri sani, qui annum duodecimum agit, &, si fieri potest, per aliquot menses vinum biberit. Adulti enim hominis Urina multas ob causas, ut & virgi-nis, minus convenit. Hæc putrefiat in fimo Magistrali, vel Balneo Maris, anno Philoso-phico, deinde destilletur, in Athanare, igne mediocri (quoque diligentissime nota) in vase vitreo (nulla alia materia hic apta) cum Alem-bico vitreo, & Ricipiente vitreo, probe firma-tis juncturis sigillo Hermetico, in cineribus aut arena. Phlegma reponatur super fœces quaterque hoc modo repetatur destillatio. Ultima aqua colligatur in vitro bene obturato non autem alio vase, nam propter summam

pene-

netrationem, ſubit & terrea, & lignea vaſa. olor hujus aquæ erit albus, & admodum fœns. Propterea, ut concilietur gratior ſapor & avior odor, ſumpturi Cinnamomum & ſacrum addunt. Fœces autem illæ, ſuper quas funditur aqua deſtillata, erunt nigerrime, iæ ſi gradibus ignis auctis ſublimentur, Sal cali ſublimabitur, inſtar nivis, adeoque utum, ut Solem, Lunam, & alia metalla lvat.

Virtutes balſami Urinæ.

QUinta Urinæ Eſſentia, recte Catholicum remedium nominari poteſt. Habet enim irandas virtutes, in omnis generis morbis, turamque ſua ſimilitudine, non autem conrietate, mirabiliter fovet. Curat hydropem, rinam & menſes ſuppreſſos movet, reſiſtit rruptioni, curat peſtem, febres varias, peferas, tertianas, quartanas, quotidianas, voitui & nauſeæ ſuccurrit, quanquam etiam n raro vomitum cieat. Solvit quoque Coram fixam.

Nec dubium eſt, has omnes virtutes in bedicta hac Mumia contineri, cum idem rinam crudam præſtare videamus. Ciet im hæc Urinam, & menſes, curat tumores, hydropem, ſanat cœliacos, colicos, utilis eſt oribus, tertianæ, quartanæ, quotidianæ, ntinuæ.

Contra pestem febresque pestilentes est εὐϊα-ειςον remedium, si quotidie, per dies quindecim mane bibatur cum croco, vel aliquot granis pulveris sequentis, cujus viribus mirandis adstipulatur certa experientia, tam in curando quam præcavendo, tempore hoc pestilentiis infectis probata.

Rec. Maceris in aceto vini optimo horis viginti quatuor maceratę, unc. ij.

Caphuræ, unc. dimidiam.

Manus Christi perlatæ, cum oleo Cinnamomi præparatæ, unc. jv. misce diligenter, ut fiat pulvis Maceris, quem ita nominamus, propter saporem maceris, qui momento sese e... erit, quam primum insignis odor caphurę d... ferbuerit, qui alias primas hic tenet.

Urina quoque frangit lapidem in renibus & vesica, solvit obstructiones jecoris, icterum curat, purgat pulmones, lumbricos enecat. Quorum omnium peculiaria remedia mox subjiciemus.

Essentiæ dosis est uncia una cum dimidia aut etiam duæ, cum saccaro & Cinnamomo. Crudæ Urinæ major quantitas sumi potest. Ejus namque est minor vis.

Ad suffusionem, sive ὑπόχυσιν.

Recip. Euphrasiæ, fœniculi, rutæ, chelidoniæ, verbenę, betonicæ, ana manip. j.

Rec

Roris marini, man. S.
Semin. fœnic, anisi, carvi, sileris montani, a unc. S.
Calami aromatici, drach. vj.
Thuris, myrrhę, aloës, ana drach. ij.
Aquæ rosarum, lib. ij.
Aquæ rutæ, vini odorati, ana lib. j.
Urinæ pueri, lib. S.

Infunde per quatuor dies. Destilletur hinc vase vitreo.

Hoc destillato oculi abluendi, immerso linolo molli, in quo succinum album pulverium, vel potius in pollinem redactum, sit nclusum.

Pedes vero decocto betonicæ mane abluen-. Interdum suffumigium Xylo aloës oculis cipiatur, quod præsens est medicamentum, ntra opthalmiam quoque.

Ad pustulas & saniem oculorum.

FOrtis medicina hic non habet locum. Magis enim, magisque malum exacerbatur. Præstat accipere ova tria, & coquere in ntam duritiem cum aceto, ut testæ semoveri te possint. Hinc albumen extrahendum, cui datur Urinæ pueri puri & masculi, uncia j. sceantur, & colentur cum expressione per nnum, servetur expressum in vitro, de quo in die aliquid immitatur oculis. Cephalica

præterea, aut alia brachii vena (nullum enim hic diſcrimen,) ſecetur.

Pulvis conducens ophthalmiis, ſuffuſionibus, aliisque ægritudinibus oculorum externis.

Urina pueri ebulliat tamdiu, donec incraſſetur. Fœces remanentes, calcina in igni, poſtea ſolve in aqua communi, & præpara inſtar Salis, deſtillando per filtrum, coagulando, ſolvendo, ut fiant albæ, & pulveriſentur.

Pulvis hic certo experimento, ſubvenit omnibus oculorum morbis extrinſecis, ſi modicum ipſius bis in die oculis inſpergatur.

Collyrium Contra puſtulas, maculas, pannos, cataractas, & ſimiles affectus oculorum, quod viſum acuit, & mire conſervat.

REc. Limaturæ auri puriſſimi, drach. S.
Balſami, croci, ambræ, ana ſcrup. ij.
Muſci, opii, ana ſcrup. j.
Tutiæ extinctæ novies in Urina pueri drach. j.
Tragacanthi, ſagapeni, galbani, ſtercoris lacertæ, ana drach. S.
Lapidis Calaminaris, vitrioli albi, ſacchari Candi, aloës hepaticæ, ana ſcrup. j.
Corticum myrobalan. citrinarum, & Indorum, ana drach. j.
Caſtorei, oſſis ſepiæ, ana ſcrup. S.
Fellis vulturis, humani, urſini, aquilæ, ana drach. ij.

Ex omnibus fiat collyrium, cum suffic. [q]uantit. ſucci fœnic. rutæ, chelidoniæ.

De iſto collyrio, duæ vel tres guttæ, in an[g]ulum oculorum inſtillentur.

In cujus locum, aliquando ſequens medi[ci]na alternis vicibus ſubſtitui poteſt, cujus [m]axima vis in omnibus animalibus. Mediam [phia]læ vitreatæ partem, imple vino, quam im[po]ne in cumulum formicarum, ut vas in[g]rediantur. Tum deſtilla ſimul omnia per [al]embicum.

Aut formicæ tantum ſtent in putrefactione, [p]er dies quinque vel ſex in vino, poſtea ſo[lu]m vinum percolatum, abjectis formicis, [d]eſtilletur.

Hujus eſſentiæ, duæ aut tres guttulæ in ocu[lu]m imponantur.

Valet maximopere ad cataractas, rubo[re]m & dolorem oculorum. Si morbus ſit [a]ntiquus, & craſſa in oculo carnoſitas, prius [al]iquid aluminis uſti imponendum, donec [ca]ro ſit eroſa, deinde admovenda hæc col[ly]ria.

Aqua viſum acuens, & maculas, ac pannum delens.

ACcip. Seminis fœniculi, petroſelini, ſileris montani, apii, aniſi, carvi, gallitrici. Radic. [c]helidoniæ, acori, Betonicæ, agrimoniæ, tor[m]entillæ, rutę verbenę, ana, partes æquales.

Terantur, & incidantur, ponanturque pri-ma die in Urina pueri puri, ſecunda in vin-albo, tertia in lacte mulieris, ſive aſinę, quarta die deſtillentur hæc omnia. Serva, ut Balſa-mum in vaſe vitreo diligenter obturato, ni-quid exſpiret.

Contra icterum.

Fimum equinum cum Urina ægri ſic miſce ut pultis referat conſiſtentiam. Hæc linteo-lo excipe, & in camino ſuſpende, ut fumo ſem-per ſint expoſita.

Vel Urinam ægri cum raphano contuſo co-la, de quo Ictericius bibat mane & veſperi.

Enemata ad aſciten.

Recip. Parietariæ, pedis columbini, rut- folior. ſambuci, ciclæ, ana manip. i.

Chameleæ, braſſicę marinæ, vel thymelęæ ana manip. S.

Aniſi, fœniculi, ana unc. S.

Apii, petroſelini, ana drach. j.

Florum anthos, geniſtæ, ana pug. j.

Azari, unc. S.

Fiat decocti, in aqua fontana.

In decoctio libra j. diſſolve Benedictæ laxa-tivæ, unci. j.

Urinę pueri, unc. ij. miſc. fiat clyſter.

Vel. Rec. Radicum apii, petroſelini, gram-nis, aſparagi, rubiæ, pentaphyli, ana uncias ij.

Radicum

Radicum azari, iridis recentis, ana unc. j.
Mercurialis, brassicæ marinę, rutę, ciclę, vel
cumeris silvestris. ana manip. j.
Florum genistæ, pug. ij.
Fiat decoctio in aqua fontana.
In libra j. dissolve Urinæ pueri, unc. iij.
Benedictę laxat. unc. S.
Salis parum. Misce, & fiat clyster.

lyster præstantissimus, flatus discutiens, aquam educens, ad hydropem asciten, adjuncta tympanite, à scirrho jecinoris.

ACcip. Urinæ pueri impubis, uncias x. His incoque Fermenti, unci. j. S.
Semin. fœniculi, anisi, anethi, ana un- j. S.
Mellis despumati, unci. j. Fiat clyster.

Enemata ad anasarcam.

REcip. Pulegii utriusque, calaminthę, ma- joranæ, ana manip. j.
Agarici in panno ligati, unc. j.
Semin. anisi, fœniculi, rutę, ana unc. S.
Florum anthos, stæchados Arabicę, ana ng. j.
Fiat decoctio. In lib. j. dissolve
Urinæ pueri, vel murię piscium, unc. j.
Benedictæ laxativæ, unc. ij. misce, & fiat
yster.

Vel. Rec. Radicum cyclaminis, ebuli, assari, ana unc. S.

Foliorum mercurialis, brassicæ marinæ, eupatorii, absinthii, pulegii, ana manip. j.

Seminum carvi, petroselini, genistæ, anissi ana drach. iij.

Polypodii quercini, senæ Alexandrinæ, ana unc. S.

Florum genistæ manip. j.

Coquantur in suffic quant. aquæ ad lib. j.

Colaturę addantur, Urinę pueri unc. j. S.

Diaturbith cum rheobarbaro, drach. v.

Benedictæ laxativæ drach. ij.

Olei rutacei, & irini, ana unc. j. S.

Salis communis drach. j.

Fiat enema, quo sæpius utatur hydropicus.

Unguentem ad asciten.

ACcip. Emplastri de baccis lauri, unc. j. S. Unguenti Agrippæ, radicum ebuli ana unc. S.

Stercoris vaccini, columbini, ana unci. ij.

Sulphuris vivi, drach. iij. S.

Cum Urina infantis, & melle, quantum sufficit, fiat pro ventris regione, cataplasma molle.

Rebi sola.

URinam exacte despumato, deinde st[...] triduum in vase, postea absque igne st[...]

tr[...]

riduum in cacabo, tunc in fundo inveniuntur lapilli, eſtque arcanum in Icteritia.

Ex Theophraſti Paracel. Scholiis in cap. 2. lib. 4. de gradibus & compoſition. receptorum & naturalium.

Ad ſtrumas.

RECIP. Tutię, unc. jv.
Salis fuſi, calcis vivę, ana unc. vj.

Quæ ſtratificata ponantur in tertium gradum ignis, deinceps ab ipſis extrahas Alcali.

Hujus accipe unc. j.
Salis anatri, ſeu fellis, Salis fuſi, ana unci. j.
Urinæ deſtillatæ, unci. xv. Fiat mixtura.

Proceſſus ejus eſt, ut patientibus detur potanda, mane & veſperi, per ſeptimanas tres aut quatuor.

Ex lib. 1. Thephraſt. Paracel. de Præparation.

Trochiſci, quibus omnes maculæ ex veſtimentis extrahuntur.

SUME, Tartari lib. j. S.
Aluminis lib. j.
Fellis bovis, numero v.
Salis manip. ij.
Urinæ, lib. j.

Tartarum pulveriſetur, alumen autem cum Urina diſſolvatur, tandem imponatur tartarum, & tunc ſuperfundatur quantitas fellis, et cum albumine ovi fiat paſta.

Con-

Contra serpentes in ventre.

IN balneo bibe, sudorem & Urinam equi, & liberaberis.

Ad lactis copiam tollendam.

FOlia laveris, sive apii palustris, cum folli[is] buxi, cocta in Urina & aceto, apponantu[r] mamillę, loco cataplasmatis.

Subtrahatur cibus, qui sit boni nutriment[i] in cujus locum substituatur is, qui, etiamsi i[n] magna quantitate fuerit sumtus, parum tame[n] nutriat.

Perfundantur præterea mamillæ decoct[o] myrti, & rosarum, cum modico aceti, in qu[o] cuminum coctum, & modicum myrrhæ, ca[m]phuræque maceratum sit.

Curatio cancri.

LAvetur primo omnium Cancer, Urin[a] ægri, in qua ebullierit vitriolum Rom[a]num, & inspergatur sequens pulvis.

Bufonem terrestrem unum, & cancros duo[s] combure in olla nova, in pulverem.

Hoc facto, parati sint hi trochisci, qui mir[a]biliter cancros absumunt, & polypos narium.

Recip. Calcis vivæ, arsenici citrini, a[na] drach. ij.

Vitrioli, æruginis, aluminis, ana drachma.

Gallarum

Gallarum, acacię, balauſtiorum, ana drach. S.

Trita in mortario æreo, expoſito igni, ut ſolis ardori, inſpergantur aceto quam acerrimo, id ſubinde repetatur, novumque addundatur. Quinto die trochiſci formentur, ſiccentur in umbra, reponantur loco frigido & ſicco, qualis eſt patens Aquilonibus. Tempore uſus diluuntur vino, atque in linimentis adhibentur.

Potus ruſticalis contra pudendagram.

ACcip. Cereviſię part. ij.
Urinę ægri part. j. & aceti tantundem.
Millefolii manip. j. S. aut ij.
Gingiberis, & piperis minutim contuſi, ſingul. parum.

Coque in olla vitreata, per quartam horę partem.

Divide potionem in tres partes, unam mane, alteram veſperi, tertiam iterum mane, calidam exhauri, continuo uſu.

Ad diſlocata, & contuſa membra.

LAva locum affectum diligenter Urina calida, & panno tepefacto, cui nonnihil Dialtheæ inunctum ſit, fricetur, deinde vero recte reponatur.

Tum Rec. Butyri Maialis, mellis, axungię ... nis, dialthęæ, ana æq. partes.

Fiat

Fiat Unguentem, quod ſuperinducatur lin-
teo cereo, & apponatur.

Vel, quod præſtantius eſt, Rec. Limaturæ ferri, unc. vj.

Lythargyri auri unc. iiij.

Terebinthinæ, unc. iij.

Cineris albiſſimi & mundiſſimi è foco, lib.

Olei roſacei lib. ij.

Bulliant omnia ſimul apud ignem, donec redigantur in formam emplaſtri. Poſtea ſuper petiam calide quantum ſuſtinere poteſt æger applicetur, veſperi & mane renovando.

Ad lumbricos puerorum

PUlſus brachiorum, os ventriculi, umbilicus, totumque abdomen uſque ad inguina ungantur pinguedine illa lenta & fœtida, quæ exudat è Suis ſilveſtris veſica, ſi hęc momento, extracto venabulo, illęſa cum Urina ſuſpendatur in umbra.

Prius autem aliquot pulveris ſubſequentis grana, in ſtillatitio graminis canarii liquore propinentur.

Rec. Cornu cervini, corallinæ, ana drachma

Rhei barbari, gr. xij.

Miſceantur, ut fiat pulvis tenuiſſimus. Hic etiam in lacte exhiberi poteſt.

Ad ſurditatem.

URinam leporis calidam, quam inter exenterandum in veſica reperies, immite in aures

Id

Idem præſtat Urina viri calide aurib. in-
illata, ſi in primis aliquot guttæ olei Sina-
is addantur, aut modica portio hujus clyſ-
atis.

Rec. Ellebori albi, caſtorei, coſti, ana. drach. ij.
Rutæ ſilveſtris, nitri, piperis longi, ana
ach. j. & ſcrup. j.
Succorum raphani, porri & cepæ. Olei è
ica, è chamemælo, ex amygdalis amaris, ex
etho, ana drach. j.
Euphorbii, drach. S.
Bulliant una, ad ſuccorum conſumptionem.
oc etiam tinnitum tollit.

Contra pediculos palpebrarum.

Aventur palepebræ Urina pueri, aut ju-
venis jejuni, aut virginis, deinde appo-
tur aloë hepatica, diſſoluta cum aqua ro-
um.

Aut ungatur locus hoc linimento, quod ef-
ax admodum eſt, ad fugandos illos pedites,
icunque aciem inſtructam habeant.
Rec. Staphyſagriæ, unc. S.
Olei abſinthii, unc. j.
Aluminis, drach. ij. S.
Ceræ, quantum ſufficit, ut fiat linimentum.
Vel. Rec. Aluminis Zuccharini, aloës,
drach. S.
Pulveris ſtaphyſagriæ, abſinthii, ſulphuris,
gr. xv.

Aceti

Aceti ſcillitici, quantum ſufficit, pro lim-
mento. Extendatur ſupra fruſtum lintei, ap-
ponatur parti obſeſſæ. Poſt ſex horas abluatur
locus, ex decocto abſinthii, addito ſemine ſta-
phyſagriæ.

Ad faciem pulchram.

URinam bovis non caſtrati, deſtilla per
alembicum. Impone Camphoræ gr. iii.
Fiat lotio pro facie.

Quam poſt horam excipiat ſequens lotio.

Rec. Mellis rubei, lib. ij.

Gummi Arabici, unc. ij.

Miſce, deſtillentur per alembicum, ſua-
igne. Prima aqua, quæ exit, eſt clara, & op-
ma ad faciem dealbandam, & purificanda-
Secunda eſt crocea. Tertia rubicundiſſima, q
facit capillos flavos, & omnes maculas fa-
delet.

Noctu vero ungatur hoc.

Recip. Olei amygdalarum amararum, m-
lis, Radicis lilii. Ceræ, quantum ſufficit,
unguento.

Vel paretur hæc aqua pretioſa.

Recip. Farinæ frumenti, quantum ſuffic-

Lactis caprilli lib. ij.

Fiat maſſa, e qua formetur panis, qu-
furno aſſetur. Eximatur, & iterum macer-
in lacte caprillo, per diem.

Adde albumina ovorum, num. xx.

Cap-

Caphuræ unc. j.
Aluminis usti, corallorum alborum, ana unc. ij.
Urinæ bovis simplicis, aut destillatæ, un- j.
Misce, destillentur secundum artem.

Fiet aqua, gratissima puellulis non tantum, quæ fucos aliquando, maximo cum faciei decore, instinctu edentularum bestiarum, sibi comparant, sed etiam viris, quos non semper forma neglecta decet, cum formosam virginem ambiunt.

Ad Urinæ retentionem post casum.

Detur Urina puellæ calida potanda.

Ad pudendi læsionem, & hulcerationem à coitu cum scorto.

ÆRuginem, cum ovo ad duritiem cocto, misce, cui adde parum Urinæ. Exprime hæc per panniculum, quo genitalia lava.

Hinc Rec. Aluminis usti, dentium lucii, oculorum cancri, aristologiæ longæ ana part. æque.

pulverisentur, qui pulvis post lotionem superiorem inspergatur, vel etiam post hanc.

Rec. Rorismarini, salviæ, chamemæli, ana manip. S.
Bulliant in vino albo.
Colaturæ adde, Vini granatorum unc, ij.

 Mellis

Mellis rosacei unc. S.

Hac aqua lavetur pudendum, post qua inspergatur iterum vel superior, vel hic pulvis.

Rec. Lithargyri auri, cerussæ, radicis ireæ, tutiæ, nucum cupressi, ana drach. j.

Thuris, mastiches, sarcocollæ, myrrhæ, ana drach. S.

Conterito omnia, ut fiat pulvis subtilissimus.

Ad Tibiarum, lumborum & crurum dolorem, propter iter.

TOtum crus lavetur vesperi, cum quis se confert cubitum, Urina. Quod si quis fecerit, sequenti die iter continuare poterit.

Aut bulli cinerem in aqua, & lava ea, quam potes, calidissime crura, postea inunge oleum cum succo rutæ.

Medicina hæc studiosis conducit, qui plerumque aut essedo, aut caballis destituuntur, quando Minervæ lituos in peregrinis oris sequuntur.

Ad artuum torporem, post verbera vel casum, non secus, ac si essent Paralytici,

SUlphur, sinapi, saponem Venetianum, baccas juniperi, contunde diligenter, cu

Uri

rina pueri, aut vino ſublimato, quo frequentiſſime ruſtici utuntur. Hoc unge membra torpida.

Præmitti poteſt blanda frictio.

Huic ſimile eſt præſtantiſſimum hoc medimentum, quod non ultima ſibi vendicat in apoplexia & paralyſi.

Rec. Sinapis albi baccarum juniperi, ana map. j.

Garyophyllorum, num. x.

Pyrethri, ejuſdem ponderis.

Smegmatis Venetiani, portionem commodam.

Hæc mixta & contuſa colligantur in nodulum, imponuntur in cantharum, ſuper inditur.

Aquæ Lavendulæ lib. j.

Olei juniperini lib. S.

Illinantur hoc ad ignem membra affecta, per horas aliquot continuas.

Quæ ſi conducere nolunt, ita, ut morbus subinde maneat, paretur ſequens medicina, qua uſus fuit ſecundo ſucceſſu quidam ex Præceptoribus noſtris, ad paralyſin, epilepſiam, & similes morbos cerebri.

Rec. Radicum angelicæ, ireos Florentinæ, gentianæ, cyperi, ana unc. j.

Calami aromatici, cinnamomi, caryophyllorum, nucis myriſticæ, maceris, ana drach. ij.

Salvię, Ivæ artheticæ, majoranæ, rorisin rini, lavendulæ, saturejæ, pulegii, calamintl ana manip. S.

Florum chamemæli, meliloti, hyperici, risinarini, stæchados, ana pug. j.

Incisa & nonnihil contusa, macerentur quatuor horas, in aqua vitæ, & vini Malvaat ana lib. j. S.

Deinde omnia per Balneum Mariæ dest lentur.

Dosis est, quotidie mane, quantitas dim cochlearis.

Ex eadem Essentia fiat vertebrarum do & membrorum laborantium inunctio.

Contra febrim.

URina destilata primas obtinet, in quibu cunque febribus.

Sunt tamen & alia apud autores celeb contra febres, Urinæ remedia.

Ut Recip. Portionem salis, fabæ ma magnitudine, liga hanc in panno lineo, q in Urina ægri macera integro die, postea exiccari, in cineribus calidis, donec rubo quendam acquisiverit. Hoc remedio ma vesperi æger utatur, cum pane.

Item. Recens ovum in Urina ægri b quod in piscinam, ubi pisces sunt, conjicie momento febrim cessare dicunt.

Item. Subige farinam, cum Urina ægri ad
rmam placentulæ, coque hanc in furno, in-
r panis, objice piscibus, ut ab iis devoretur.
pit febris, maxime quartana.

Item, Si quis Chronica laborat febri, accipe
us Urinam matutinam, quam in vas ęreum
l ferreum infundes, huicque addes vitellum
albumen ovi, quæ bene mixta ebullire sines.
s completis inde in ollulam omnia, quam
turabis optime, ne ullis perspiraculis aëre
grediatur, & illam in cumulum formica-
m, satis profunda fovea, colloca. Si mor-
s est lethalis, momento diem æger obibit
um, sin minus post vehementem paroxy-
um, se liberum ab omni molestia, extemplo
tiet.

Apomasaris apotelesmata, de significatis & eventis insomniorum de Urinis, affinitate materiæ adnexa.

Ex indorum disciplina.

SI quis in somnis sibi videatur repletus, Urinam excrevisse, si qua hominem afflictio vel indignatio premit, ea liberabitur. Sin opulentus est, qui somnium ha-
t, aliquid opibus suis detrahet, ad impen-
& erogationes in scorta, pro ipsius Urinæ
ia.

Si quis ſibi viſus ſit,in vas quoddam vitre minxiſſe, ſi rex eſt, mulierem infamem, de mine ſuo prægnantem, reddet, ac neque f tus uteri, nec ipſa finem optatum adſequet propter imbecillitatem vitri. Si plebeius eſt, beros ex conjuge ſua procreabit.

Si quis ſibi viſus ſit, in vas aureum m xiſſe, difficulter mingendi morbo labo bit.

Si vero in vas lapideum defoſſum, opes in terra defodiet.

Si in vas argenteum, rex quidem, aut pro rum aliquis, cum ancillarum venuſtiſſima habebit, plebeius, ſua cum uxore ſemet o ctabit, pauper, opulentæ mulieris vel amor vel matrimonium promerebitur.

De Vrinis, Perſarum & Ægyptiorum con ſentiens interpretatio.

QUæcunque in alvo concluduntur,opes tendunt, & ex ea, quæcunque rejiciun opum amiſſionem denotant.

Si quis minxiſſe ſibi viſus ſit, ad libid ſuas, pecuniam erogabit.

Si quis in veſtimenta ſua, minxiſſe ſib deatur, idque conſpectum ab aliis, in ſcorta ne depræhendetur.

Si quis in vaſe quodam ſibi minxiſſe vi tur, ſi vas ipſius eſt proprium, ſua cum u

lib

ɔeris operam dabit, ſin alienum, alienam ibit.

Si viſus ſibi fuerit, Urinam excernere, coctus & arctatus, exigentur ab eo, quas injuſte ɔllegit, opes, & graviter adfligetur.

Si quis in terræ faciem, viſus ſibi fuerit anguinem mingere, mulierum cauſa, maimas impenſas faciet, ac gaudio potietur. Quippe terra, mulieris interpretationem habet.

Si quis Urinam propriam bibiſſe ſibi viſus ſit, mpenſas in res ſuas faciet, ac rurſus impudenter expenſas ſuas recipiet.

De ſomnio protoſymbuli.

MAmmunas ille Protoſymbulus, ſomnium habuit, quo ſibi viſus eſt, eſſe in templo maximo, nimirum in Micca, ſeu Mecham, ſive in Abrahami tabernaculo, quumque ſuperiorem in partem abiiſſet, ubi ſolium eſt, juxta duos angulos, in eis minxit, correptusque formidine, velut in peccato maximo, clam ad ſomniorum interpretem Sereimum miſit, qui pro ſuo ſomnium hoc uſurparet, idque declarari à Sereimo peteret. At ille coarguens hominem. Non hoc, ait, oblatum eſt tibi ſomnium, quippe non ortus es de Protoſymbuli ſemine. Propterea nullam ex me interpretationem habebis. Ibi

tum hominem coram conventum, hortat[us] est Protoſymbulus, interpoſito quoque jur[e] jurando, ne ſomnii, ſolutionem occultar[et]. At ille, quatuor, inquit, anguli templi, q[ui]bus in angulis Urinam reddidiſti, quatu[or] liberos portendunt. Duo partis illius ſup[e]rioris, ubi thronus eſt, throni & imperii ſu[c]ceſſores erunt, duo partis inferioris, procre[a]buntur illi quidem ex te, verum imper[ii] ſolii tui non potientur. Et hæc adjicere n[o]bis placuit, antequam partum ad umbilicu[m] perduceremus. Abſit abuſus, cum ſuperſt[i]tione, curioſitate nimia, vanitateque anili co[n]junctus. Explodamus illorum ſententiam, q[ui] omnem rationem ſumendorum è viſis n[o]cturnis præſagiorum evertunt. Imitem[ur] exemplum Hippocratis in epiſt. ad Phil[o]pœm. qui non contemnebat ſomnia præſ[er]tim cum erant ordinata. Hinc Hippocrat[es] ſomnio admonitus, prænovit, Democritu[m] nulla inſania laborare. Sic, monente quoq[ue] Galeno lib. artis parru. cap. 82. ſomnus pl[u]rimis & inſuetis imaginationibus abundan[s] indicat futuram ægritudinem. Ut alia plu[ra] ſilentio prætereamus, ut ſomnium M. Tul[lii] & Catuli de Octavio, qui deinde C. Cæſar[is] Auguſti nomen habuit, dum aurea catena [de] cœlo in Capatolium demiſſus fuit, acceptis [à] Jove flagris. Idem dicimus de Alexandri reg[is] ſomnio, de radice ſalubri à Dracone decerpt[a].

Qu

Quis igitur adeo erit perfrictæ frontis ut hæc instar ἐκφατνισμάτων susque, deque faciat, quum partim divinitus accidant, partim συμμετρίαν vel ἀσυμμετρίαν humorum in corpore sequantur? Quorum posteriora inprimis ad medicos spectant, qui horum interventu & adminiculo non raro in morbi & causæ cognitionem deveniunt.

Ratio cognoscendi ex Urina, an pestilentia correptus morietur.

URinam infecti, in matulam mundam infundunt, in hanc guttulam lactis mulieris, si puerum conceperit, injiciunt. Si lac jecta supernatat, æger sanitatem pristinam statim recuperat, sin autem medium matulę locum occupat, non quidem statim valetudini restituitur, sed aliquo elapso tempore, si denique ad fundum descendit, vitam quoque in fundo esse, & mortem pestifero imminere portendit.

Quæ portenta, significationes & conjecturas, Jehova hac senecta pestifera, quę omnibus extremum minatur discrimen, pro sua ineffabili clementia, ad felicem perducat exitum, sive ad sanitatem, sive ad mortem, nos docet justa Dei sententia. Quem Deum optimum Maximum, Deum invictum sapientia, Deum inæstimabilem vi, Deum ante omnia,

in omnibus, poſt omnia, laudamus, quod nec ab incunabulis uſque, in illis ſcholis vivere vo luit, in quibus cum primo lacte, divinam ſacr rum literarum & Medicinæ Philoſophicæ am broſiam, haurire potuerimus. Eundemque v ris ſuſpiriis oramus, ut conatibus noſtris, cont machinationes & technas malevolorum, q lapides Siſyphios in cervicis noſtræ pernici volutant, clementer adſit, cymbamque ſua in Cimmeriis iſtis tenebris, contra procell Aquilonias tueatur. Ad quod ſummum b num, à quo omnia bona, bonum hoc quoq noſtrum referimus, ſemperque referemus. C ſit laus, honor, gloria, ſoli & uni, ſæculis in nitis, Amen.

TH

THOMÆ WILLIS ELENCHUS RERUM

In dissertatione

DE URINIS.

CAP. I.

De Urinæ Elementis, & præcipuis accidentibus.

URinæ analysis Spagyrica. ejus quinque principia, scil. Sal, Sulphur, Spiritus, Aqua, & Terra. ejus accidentia, scilicet quantitas, color, consistentia, & contenta.

CAP. II.

De quantitate, & colore in Urinis sanorum.

Quæ sit Urinæ quantitas, respectu habito ad liquida assumpta. color citrinus à Sale, ac Sulphure dissolutis ac sero concoctis, earum dissolutio partim in visceribus, & partim in vasis perficitur. cur à potu pleniori Urina limpida statim mingitur, probabile est chyli portionem immediate à ventriculo, & intestinis cruori transfundi.

CAP. III.

De consistentia, & contentis Urinæ sanorum.

Hypostaseως filamenta sunt particulæ nutrimenti

menti quod solidis partibus adponi debuerat; quę sit bona, & mala hypostasis. consistenti Urinæ qualis cervisię depuratæ.

CAP. IV.

De quantitate, & colore in Urinis ægrotantium.

Urinæ quantitas debito minor ob varias causas, præcipue propter sanguinis dyscrasiam. Urinæ profusio interdum à Sale nimis evecto & fluorem passo unde Urinæ color aqueus albus. de Urina flammea, crocea, & rubicunda. rubedo aut liquori interest, aut contentis debetur. quare Urina rubescit, tum in febre, tum in scorbuto, aut phthisi. etiam aliquando in morbis arthriticis. de Urina viridi & nigra colorum, nec non diaphaneitatis, & opacitatis in Urinis causæ. cur Urinæ claræ ab aëre turbantur.

CAP. V.

De contentis in Urinis ægrotantium.

Ea sunt vel universalia, vel particularia: contenta prioris generis sunt vel naturalia, quæ hypostasin constituunt; pel præternaturalia, scil. succi nutritii degeneris, vel sanguinis deflagrati recrementa, contenta variis modis subsidunt. sedimenta diversi coloris, unde cremor Urinis innatans, & crystalli vasis lateribus affixi. arenulæ quomodo generantur. de calculis, quandoque inter vesicæ tunicas accrescunt.

cunt. mictionis sanguineæ, & purulentæ exempla rariora, contenta farinacea.

CAP. VI.

De judiciis circa Urinas ægrotantium ferendis.

Cujusmodi affectus ab Urinis innotescunt. Urinis ægrotantium aliquid naturale deest. aliquid præternaturale additur, aut simul utrumque contingit, qui sit præcipuus ὑϱοκϱί-σεως usque in morbis chronicis, & acutis.

CAP. VII.

De Urinarum examine, & variis probationum modis.

Apparatus circa Urinæ inspectionem. Urinarum color, & odor sæpe ab assumptis alterantur, unde odor violacens à terebinthina, & aromatis assumptis unde fœtidus à radicibus Asparagi, Allii. Urinarum evaporatio, destillatio, & præcipitatio, quomodo institui debent. earundem putrefactio.

DE URINIS

Dissertatio Epistolica
AD
Virum Doctissimum mihique
AMICISSIMUM,
D. RADULPHUM BATHURST
Med. Doct. & Collegii S. Sanctæ
Trinitatis Oxon. Socium.

Ornatissime Domine,

URinarum *inspectio, & ab illis circa pr[...] xin* ἰατρικὴν *directionum investigatio* [...] *que à primis Medicinæ initiis inter Antiquos* [...] *beri cœperant: hinc enim pro judiciis circa ag*[...] *tos ferendis, ac pro eligendis aptissimis meder*[...] *temporibus Magnus* Hippocrates *tum præ*[...] *tiones, tum præcepta sua potissimum desump*[...] *adeo ut celebre istud, & usque hodie ratum* [...] *teris Medicinæ statutum, scilicet,* τὰ πέπ[...] φαρμακεύειν, *sine matula rite consulta, obs*[...] *vare non licuerit. Hoc etiam communissimæ* [...] *tioni consonum videtur, ut, siquidem corpo*[...] *ægroti, tanquam vasis occlusi, intima perscr*[...] *tari nequimus, à latice infuso, partesque sing*[...] *las perluente, ac à plurimis ramenta quæd*[...] *delibante judicium petatur. Neque enim cer*[...]

aeq[...]

quæ acidulæ, delitescentis mineræ, qua per-lantur, naturam produnt, quam Urinæ di-ersimodas corporum nostrorum dyscrasias, at-ue habitudines testatas faciunt. Quare hujus ecrementi (licet vilissimi) contemplatio in scien-am accrevit, & Medicorum illustrium, tum eterum, tum recentiorum, ingenia exercuit. uper hac re plurimi extant libri, magna cum ligentia exarati, in quibus variæ Urinarum fferentiæ, colorum, consistentiæ diversitates censentur; contenta ad amussim describuntur, , pro singulis istorum distincta ὑροκρίσεως præ-pta traduntur, quæ quidem tantæ certitudi-s à quibusdam æstimantur, ut à lotio inspe-o nullius non morbi, aut partis affectæ, imo ejusvis circa ægrotum accidentis, significatio tatur. Verum in hoc vulgus egregie decipitur, pertinaciter usque decipi vult, cum affectus jusque dignotionem, ejusque prognosin, non-si matula inspecta erui posse contendit; & Me-cum, nisi à matracio, tanquam vitro ma-co, divinare susceperit, nullius pretii æstimat. uod autem revera attinet ad præcepta, & re-ulas, quibus ὑροσκοπίας praxis innititur, ex-nt multa diligenti observatione collecta, & in bono cum judicio, & ratione stabilita, qua-nus tamen Urinarum significatio ad casus par-ulares large nimis à quibusdam extenditur, in-rtexuntur plurima incerta, deceptioni obno-a, & nonnulla plane falsa; ut, qui, lotio tantum

tantum indice, de rebus ægroti confidenter pr nunciat, Præstigiatoris potius quam Medici n men mereatur.

Hæc autem circa Urinas doctrina ita passi erroribus scatet, eo quod observationes, quæ pr xin ejus spectant, aut perperam factæ sunt, a non bene in methodum redactæ. Suspicari fas observationes non rite factas, quoniam à c forsan uno, aut altero particulari, sæpe regu generalis infertur. Ex. gr. quia nonnulli hyd pici Urinam tenuem, & aquosam reddunt, i statuitur istiusmodi Urinas necessario hydrop denotare, cum & in aliis nonnullis affectibus les Urinæ excernantur, & aliquando in hyd pe Urinæ sint crassæ, & rubedine saturatæ. It quod vulgo receptissimum habetur, scilicet, U nas, quibus cremor innatat (velut in aqua, Tartarus incoquitur) phthisin denotare, pleru que incertum est, quippe signum hoc hypoch driacis magis proprium, & familiare est, qu tabidis, & quamplurimi sine hoc intabescer moriuntur. Præterea, quod generatim asserit scilicet in morbis quibuscunque naturam affec ab Urinis innotescere, omnino falsum est; q niam aliquando morbidi Urinas sanorum sim limas reddunt, & interdum qui videntur integre valere, propter accidens quoddam (for à cibis comestis) Urinas habent suspectas statu naturali recedentes. Quod attinet ad thodum, sive doctrinam circa Urinas à pleris

tra

aditam, videtur ista omnino Empirica, & ne-uaquam rationalis: etenim nudæ recensentur Uri-arum differentiæ, prout juxta colorem, consisten-am, & contenta, varie distingui solent: dein sin-elis horum speciebus significationes pathologicæ, servationibus tantum rarioribus collectæ, oppo-untur; cum interea, nec causæ phœnomenωn, aut terationum præternaturalium, in Urinis (uti ortuit) assignantur; nec Urinarum significa-morborum causis applicatur, sed tantum orbo, aut symptomati; ideoque sæpissime fallax, & incerta; quoniam eadem causa morbifi-pariter, & ejusdem Urinæ significatio, pote-t simul diversos morbos, & symptomata me-ate respicere. Ex. gr. Urina tenuis, & aquosa mediate sæpissime denotat apepsiam, sive defe-um coctionis in visceribus; veruntamen, pro-er istum cruditatis statum sæpe χλώρωσις in rginibus, quandoque hydrops, aut leucophle-natia, interdum cephalalgia, & alii complures fectus oriuntur. Quod Vero à me exigis pensum Clarissime Vir) nimirum ut notiones, quas olim ter nos à colloquiis mutuo habitis, velut colla-tesseris, circa Urinas concepi, & qualem super c re, studio, & observatione propria, notitiam equutus videor, in fasciculum redigere velim, ὀυροσκόπιας methodum plane novam conscri-re; fateor opus grandius, quam cui rite peragen-nostræ sufficiant vires, utcunque animo statui in antum hoc exsequi potis fuero, tibi morem gerere

 Atque

Atque, ut supra vulgarem, & plane Empiricum philosophandi modum, doctrina, sive methodus circa Urinas instituatur, erunt hæc discursus nostri capita: Nempe, Primo ut tradatur Urinæ anatome, quibus constat elementis, partibus; simulque in corpore nostro ejus genesis quali nimirum coctione, & dein particularum aliarum ab aliis secretione, hujusmodi liquor conficiatur. Secundo, ut rite explicetur Urinarum in matula inspectio, & quæ sint ἐρομαντείας certitudo & regula.

DE
R I N I S

Cap. I.

De Urinæ Elementis, & præcipuis accidentibus.

DUm Urinæ liquor, aut recens corpore excretus, aut longa digeſtione putrefactus, analyſi Spagiricæ exponitur, in has partes, velut principia, reſolvi
t, inter deſtillandum, primo aſcendit quid-
d huic ineſt *Spiritus* vinoſi cum aqua di-
, verum in exigua admodum quantitate,
non facile ſit ipſum guſtu percipere, huic
edit *latex aquoſus* in proportione ſatis larga,
Salis, ac præcipue *Sulphuris* particulæ quæ-
n laxiores commiſcentur, tertio exſtilla-
aqua valde penetrativa, quæ vulgo *Spiritus*
næ vocatur: revera tamen Spiritus vinoſi
expers, maxima ex parte tantum phlegma
Sale inſigniter aculeatum, ideoque prout
eſtillatione aceti, ultimo aſcendit, quate-
vero *Sal Urinæ volatilis*, iſte vero *aceti* tan-
n *in fluore eſt*, ideo liquor exſtillatus, qui
us particulis impraegnatur, valde *acidus* eſt;
alterius Salinis imbuitur, plurimum *acris*,
ungitivus exiſtit. Quod hujuſmodi Urinæ
emadmodum apud vulgus audit) ſpiritus
dinem ſuam Sali potiſſimum debeat, indicio

 eſt

eſt, quia, ſubtiliſſimus licet fuerit, flamm
non concipit, verum admotam extinguit. I
humiditatem penitus exhalatam, in fundo
curbitæ altera *Salis* portio cum *Terra* re
nebit; cui ſi calor nonnihil intenſior adhibe
Sal iſte in alembicum ſublimabitur, dere
tantum fęce terreſtri. Hujuſmodi *Urinæ*
tome plane oſtendit, quod elementa, è qui
liquor ejus conflatur, ſunt plurimum *Aq*
& *Salis*, aliquantulum *Sulphuris*, & *Terræ*, at
Spiritus tantillum.

Salſedo in *Urinis* guſtu, & tactu percip
ſapore proxime ad Salem nitroſum accedit
citur quidem è Salinis eſculentorum partic
quæ, coctione in viſceribus, & circulation
vaſis, ulterius exaltatæ, ut plurimum in Sa
volatilem faceſſunt: hoc eſt, *Sal* & *Spi*
quidam, ob diuturnum utriuſque con
tium, arctiſſimo nexu colligantur: ideo
ipſum Salem, alias fixum, in ſublime rapi,
tuique non inhabilem reddi, ceu pennis alte
contigit. Pro varia corporis noſtri affecti
Urinæ plus, aut minus, in ſe continent S
eumque magis volatilem, aut fixum hab
quę proinde diverſi ſunt coloris, & conſiſte

Sulphur in *Urinis* contineri, earum cit
tredo & fœtor ſatis teſtantur: oritur è pin
bus, & *Sulphureis* alimentorum particulis
ter coquendum minutiſſime confractis,
que cum Sale incoctis: hujus, prout e

Spir

itus, minor ineſt copia, quam aut ſanguini, ornibus animalium, aut fuligini: quare in illatione *Urinæ* fere nihil oleiforme, aut gue adſcendit. Enimvero, dum cruor in circulatur, corpuſcula ſpirituoſa & *Sulea*, quæ ab ipſo decedunt, magna ex parte evaporant: interim recrementa ſalina, & pſa lotium præcipue conſtituunt: nihilous *Urinæ* de *Sulphure* aliquatenus ſemparticipant; ejus vero quantitas, & prolo diverſimode alterantur, juxta varios onis, & cruditatis gradus; exinde etiam , & conſiſtentia in *Urinis* plures mutatioaſcipiunt.

piritus vinoſi portionem non niſi exiguam *rinis* contineri, ejus defectus in liquore prixſtillato, etiam cita lotii putreſcentia tear: aliqualem vero ſubeſſe, arguit inus particularum in *Urina* motus, ſcilicet, à craſſo ſeceſſio, & partium aliarum s ſpontanea ſegregatio, ac in hypoſtaſin tio: inſuper particulæ ſalinæ (in quanvolatiles fiunt) ſpirituoſis maritantur, ue ſunt motus, & energię promptioris. iverſa tamen ſpirituum in Urinis copia, epollentia, varii emergunt hypoſtaſeωn, ſidentiarum modi; ipſæ etiam *Urinæ* ciat tardius putreſcunt.

uoſæ Urinæ pars quantitate cæteras lonerat, ipſiſque fere ſextuplo major eſt:

deſtillatione haud ita ſimplex prolicitur, q
Salis, & *Sulphuris* particulæ quædam (utr
volatiles) una aſcendunt, atque latici ſſ
rem ingratum impertiunt: huic originem
bet materia potulenta cum alimentis co
ingeſta: quæ tamen cujuſcunque generis
rit, priuſquam in Urinam mutatur, qua
tes proprias amittit, & alias acquirit: ſiqui
è liquore aſſumpto præter meram humi
tem, nihil fere ſincerum in lotio relinquit

Terram, & fæcem limoſam in *Urinis* h
re, ejus deſtillatio, aut evaporatio ſatis d
rat: cum enim cæterę partes exhalarunt,
ra, velut Caput mortuum, in quantitate
diocri in fundo reſtabit: quippe in ſucco n
tio, pręter activa *Salis*, *Sulphuris* & *Spiritus*
cipia, ſolidum aliquid requiritur, unde m
& magnitudo corpori accreſcant: hujus n
menta, ſcilicet, fæculentiæ terreſtres, c
in ſero diſſolvuntur, ipſique conſiſte
craſſiorem, & contenta contribuunt: h
tem, pro vario coctionis, & cruditatis fla
variis habent modis.

Hæc ſunt principia, qua *Urinæ* corpus
ſtituunt, etiam in quæ Analyſi chymica
reſolvitur: è diverſis harum συζυγίαις, &
contemperatione, oriuntur cætera Urin
cidentia, ſcil. *quantitas*, *color*, *conſiſtentia* &
tenta, quæ ſunt quoad ſenſum maxime ci
ſum notabilia, & præcipua ἐροκελίσεως ob

am enim fere nihil præterea in lotio conſpitur, hæc prima phænomena conſtituunt, in uibus rite ſolvendis tota hujus ſcientię hypoeſis verſatur. Quare de his jam proximo lo dicendum erit; & *primo* de *Urina* ſanorum, uę ſit ejus *quantitas*, quomodo *colorata*, qua *nſiſtentia*, & quibus contentis prædita; ſimulue explicandum ex qua elementorum mixtu, qualique in viſceribus & vaſis coctione, ſinla hæc dependent. *Secundo*, Oſtendetur uot modis *Urinæ* ægrotantium ab hac ſanom norma, ſive regula deflectunt, & pro ſinlis earum differentiis proprias alterationum uſas aſſignare conabor, atque hæc primum hoc diſcurſu propoſitum, ſcilicet *Urinæ* anamiam, abſolvent.

CAP. II.

De quantitate, & colore in Urinis ſanorum.

Urinæ *quantitas* in ſanis paulo minor eſſe debet humore, ſeu ſubſtantia liquida quodie ingeſta; etenim potulenta, & humida uotidie aſſumpta, ſunt ipſa materies, è qua rinæ primitus conſtant, hæc autem (& fame ſiti urgentibus) uberius requiruntur; tum chymi maſſam ſatis diluant, quo rite in vieribus fermenteſcat; tum ut pro vehiculo inrviant, & chymo, quo maſſæ ſanguineæ conhatur; & ſanguini ipſi, ut ſine incraſſamen in vaſis circuletur; atque ſucco nervoſo,

quo ſenſus, & motus organa actuet, & irrig
quanto latex ſeroſus hoc ritu, quidquid ſ
habuit Spiritus, ac Sulphuris, pro nutricat
calore, ac motu impendit, novo cedit hum
nutritio; atque ipſe, velut inutilis, ope ren
à cruore ſecluſus amandatur: liquor alimen
ſus, qui in Urinam demum mutabitur,
ſua natura diverſimodus exiſtit, ſcilicet, mo
aquoſus, modo Spiritu, modo Sale, ac Sulph
impraegnatus, ac pro variis hujus, aut illius e
menti in eo praepollentiis, Urinae nonnihil
terari ſolent, attamen liquida quaecunq
ore aſſumpta, nec tota, nec illibata, corp
noſtrum pertranſeunt, quin variis in partib
mutationes ſubeunt, & quantitatis ſuae p
tionem aliqualem amittunt, antequam in
tium faceſſunt: etenim latex, ſive humor
Urinam convertendus, primo in ventricul
recipitur; (nec enim Reuſnero aſſentior, q
eundem magna ex parte in pulmones del
ſum mictionis à potu citioris cauſam aſſerit)
quedum in ventriculo commoratur, ubi
quitur: etiam Sale, & ſulphure, aut propriis,
ab alimento ſolidiori diſſolutis, impraegnat
dein plurimum ejus cum ſucco alibili cru
confunditur, qui cum diu circulatur, & exin
pro varia ſanguinis temperie, ejuſque in co
accenſione, ulteriorem Salis ac Sulphuris t
cturam recipit, hinc aliqualis ipſius port
cum Spiritu animali, in cerebrum, & ner
ſu

m genus derivatur:indeque postea effœtus ac nbellis factus, denuo in cruoris sinum reduciur: postquam, & sanguini, & succo nervoso imenditur quidquid generosum in sero contineur, etiam quantitas non exigua diaphoresi aliisue emunctoriis absumitur; quod residuum st, dum sanguis renes continuo perluit, aut perolatione, aut vi fermenti cujusdam præcipitaone facta, ibidem à cruore secernitur; & per reteres in vesicam, indeque foras eliminatur.

Ex origine, & lustratione serosi laticis, moo descriptis, plane constat, quod Urina in roportione aliquanto minori (forsan subtrila) liquidorum assumptorum quantitate respondere debeat; quod viscerum coctioni inserientium crasin, & robur, nec non ipsius sanguiis, & aliquatenus succi nervosi, temperiem & istributionem plane ostendat: insuper de affetibus ductuum Urinariorum indicia secum reerat. Lotii *quantitas* ab hac norma non raro deectit, ut interdum *superabundet*, interdum tiam *deficiat*: utrumque pro brevi tempore, um diathesi, haud multum insalubri, consitere potest; sin ejusmodi affectiones diu perstiterint, statum in valetudinarium arguunt. uper his inter Urinæ, in morboso corporis pparatu, phænomena dicemus; jam proxime Jrinæ sanæ colorem perpendamus.

Urina sanorum quæ post coctionem in toto orpore absolutum redditur, est citrini coloris,

instar lixivii mediocriter cocti, qui procul dubio procedit à *Sale* & *Sulphure* ſucci nutritii, ſanguinis, inter coquendum diſſolutis, & ſerè incoctis: non à *Sale* tantum oritur hic color (prout nonnulli contendunt) quia liquor Sale impregnatus, niſi ad ſpiſſitudinem quandam evaporetur, minime flaveſcit, etiam Sal Tartari deliquio ſolutus adhuc limpidus perſtat; quod objicitur de lixivio cinerum, dico illic totum Sulphur comburendo non abſumi, ſed colorem citrinum oriri à particulis quibuſdam ſalinis, aliiſque ſulphureis aduſtis, cineri adhærentibus, & dein liquori infuſis, aut incoctis. Nec tantum à *Sulphure* Urina ſanorum ejuſmodi colorem acquirit, quia Sulphur in menſtruo aquoſo, niſi adjecto Sale, haud diſſolvitur, nec ullam ſui tincturam deponit, quod ſi Sal, Tartari, & Sulphur commune, ſimul in aqua digerantur; aut ſi Antimonium menſtruo ſalino incoquitur, utrique liquores inſtar Urinę exinde flaveſcunt; conſimili proreſus modo Salinæ, & Sulphureę alimentorum particulæ, digeſtione in ventriculo, & inteſtinis, ac circulatione cum ſanguine in arteriis, & venis, minutiſſime confractæ ſeroque incoctæ ei colorem citrinum impertiunt.

Hujuſmodi Salis, ac Sulphuris diſſolutio cujus gratia Urinæ citrineſcunt, in *viſceribus* primo inchoatur; ac poſtea in *vaſis* perficitur: plurimum dependet à coctione in ventriculo

& inteſtinis peracta: hic enim caloris, & fermentorum ope, alimenta ingeſta maxime ſubiguntur; ſoluto mixtionis vinculo, particulæ Salinæ, & Sulphureæ minutiſſime confractæ, & comminutæ in cremorem lacteum faceſſunt, indeque ſerum à coctione & diſtributione iſtius ſucci lacteſcentis reſiduum, coloris citrini evadit: non abſimili ritu, ac cum Sal Tartari, ac Sulphur commune invicem diſſoluta, & acido quovis perfuſa, colorem lacteum induunt; dein contentis per ſubſidentiam ſeparatis, liquor reliquus inſtar lixivii flaveſcit, quod ſi alimenta, propter malum ventriculi diatheſin in prima coctione non rite digerantur, prout in pica, hydrope, aliiſque viſcerum dyſcraſiis uſu venit; etiam Urina redditur cruda, limpida, & fere inſipida, inſtar aquæ fontanæ; ſin ob fermenta viſcerum plus debito exaltata, aut alias depravata, prout in ſcorbuto, affectione hypochondriaca, aut intemperie febrili, comeſtorum particulæ in prima regione nimis diſſolvuntur, exinde fiunt Urinæ rubicundæ, & craſſæ.

Serum, modo prædicto in prima coctione lixiviali tinctura imbutum, & ſanguini confuſum, quamdiu cum ipſo circulatur adhuc ulterius coquitur, & colorem magis ſaturatum acquirit; etenim aſſatæ, & peraduſtæ ſanguinis particulæ, licet maxima ex parte in veſicam felleam ſeponantur, tamen aliquatenus ſeroſo

latici incoctæ, ejus colorem intendunt; hinc coctione finita, quæ primo excernitur Urina pallidior est; quæ dein ultimo, magis rubicunda, quę post longa jejunia, adhuc magis saturata: ubi sanguis frigidior est, uti in cachecticis, minuitur Urinæ color; ubi cruor febrili calore æstuat, & assatur, lotium intense rubescit.

De Urinis sanorum adhuc observatu dignum est, quod quæ post pleniorem potum minguntur, nequaquam tinctæ, verum pallidę, & aquosæ existunt, de quibus inquirendum erit, quo pacto latex serosus tam cito è ventriculo elabatur, (contra quam vulgo creditur) atque ductus omnes chyliferos, dein venas, arterias ipsius cordis sinus, renum, & ureterum anfractus pertransiens intra tam breve spatium, è corpore excernatur; insuper qui fiat ut Urina, ita præcipitanter facta, contra ac in aliis plerisque non modo nullum in transitu mutuetur colorem, verum etiam proprium amittat: namque, uti in proverbio est, cervisia nostra *nihil spissius intrat*, atque *nil clarius exit*.

Circa hæc dicendum videtur, quod præter longum succi nutritii ambitum, quo nimirum post aliqualem in ventriculo moram, intestinis illabitur, & exinde per vasa lactea in novos ductus, indeque in venas deducitur (quæ quidem circumvectio, haud brevi absolvi poterit) verisimile est quod detur alia propior ejusdem nutritii laticis transitio, qua quidem, è vestigio

è veſtigio, & ſine mora, ſanguinis maſſæ, & forſan liquori nervoſo convehatur; atque idcirco, poſt inediam, à comeſtis, præſertim à potulentis ingeſtis, immediate ſequitur citiſſima virium refectio; quæ tamen ne per Spiritus, & vapores fieri credatur etiam à tali potu Urina ſtatim excernitur, & quidem citius quam chyli maſſa è ventriculi ſinu demitti putatur: quare non improbabile videtur, quod, cum liquor alimentoſus ventriculo ingeritur, ſtatim tenuior ejus portio, quæ Spiritu, & Aqua imprimis conſtat, à membranis ejus utpote ſpongioſis imbibatur, indeque venarum oſculis inſtillata, cum ſanguine verſus cor refluo protinus confundatur, etenim in ea opinione (licet non præfracta admodum) ſemper fui, *Chymum aliquatenus immediate è ventriculo, & inteſtinis, per ramos venæ portæ in cruoris maſſam derivari*; & ſicut lactei ductus ipſum longo ambitu circumvehunt, quo in venæ cavæ *truncum deſcendentem* inſtilletur; ita ut propriori via, ſcil. per hæc vaſa, in ejuſdem *truncum adſcendentem* feratur: quippe ſanguis in circulatione pauperior factus, ex utraque parte rediens, priuſquam cor ingreditur, novo ſucco refici debet, quo vegetius in cordis ſinu fermenteſcat; quatenus autem multo pars maxima cruoris ſurſum vehatur, certe conſonum videtur, ut ſaltem aliqua ſucci nutritii portio huic prius deflagrato, ac fere effœto, in novam à corde accen-

ſionem

ſionem velut pabulum accedat. Quæ hoc ſuadere videntur, argumenta non levis momenti potui hic plura congerere: verum ita nimis longe à propoſito diverterem: quare quod tam cito à potu aquoſum mingimus, modo prædicto aliquatenus fieri exiſtimo; idcirco qui propere adeo ex alimentis cruoris maſſæ convehitur liquor, per anguſtos adeo (ac ſunt viſcerum membranæ) anfractus pertranſiens, velut deſtillatione prolicitus, materia craſſiori rejecta, fere Aqua tantum, & Spiritu conſtat: quo nimirum Spiritus vitales reficiat, ac ſanguinem diluat; circa quod penſum, cum pars ſpirituoſa abſumitur, latex aquoſus, præ copia ſua gravativus & moleſtus, continuo per renes amandatur; & cum à ventriculo Sale & Sulphure nondum imbutus advenit, nec diu cum ſanguine circulatur, ut tincturam lixivialem inde acquirat, limpidus & tenuis excernitur.

CAP. III.

De conſiſtentia, & contentis Urinæ ſanorum.

Hactenus de *quantitate* & *colore* Urinarum quæ à ſano corpore decedunt; quod vero ad *contenta* attinet, ſciendum eſt, nihil præter *hypoſtaſin* Urinæ ſanæ ineſſe debere; hæc autem quid ſit ac quo pacto ſubſidat, proximo in loco explicandum reſtat.

Quamdiu ſanguinis maſſa ſero, & humore alibili perfuſa, in vaſis continuo circulatur, ea

ce

ſuccus quidam nutritius perpetua digeſtione boratur : qui in nutrimentum ſolidis partis continuo adponendum faceſſit, hic primo humorem glutinoſum inſtar ovi albuminis, ſtea in tenuia filamenta excoquitur, quæ ris, & ſpatiolis ſolidarum partium intertexta, novæ uſque ſubſtantiæ accretionem præ nt, dum vero ſerum ſanguini commixtum iverſas corporis regiones perluit, ultimi hu alimenti, ſolidis partibus adponendi, pornem quandam ſuperfluam in ſe abſorbet, ſecum foras abducit; atque hoc eſt quod in rinis *hypoſtaſin* conſtituit: quare quamdiu c adeſt, quatenus coctionem, & nutritiom aliquatenus obiri indicat, pro ſigno laubili habetur; ejus abſentia, aut cruditatis in hecticis, aut dyſcraſiæ in febribus, indicium ; tenuibus filamentis conſtans, primo dirſa eſt per totum Urinę corpus, ac deinde unam nubeculam colligitur hac ratione : finenta iſta ſunt longa, & teretia, etiam aſpetibus quibuſdam veprium inſtar prædita, hinc inde commota, facile ſe invicem coriant, & inter ſeſe complicentur; non aliter, ſi matracio aquæ pleno plurimos injicias pi, ac dein vas iſtud diu conquaſſando circumcas; pili primo ſparſim innatantes, brevi poſt npore ſe mutuo comprehendent, ac in unam ciolam colligentur; pari (uti videtur) ratio filamenta quæ hypoſtaſin conſtituunt, colore

lore, & ſpiritibus Urinæ inſitis varie hinc inde agitata, ſe invicem implicant, & protrudunt, donec mutuo omnium implexu in unam nubeculam coëunt; & quoniam filamenta iſta ſunt compacta, & cæteris Urinæ contentis ſolidiora, pondere ſuo verſus fundum ſubſidunt.

Quod hujuſmodi filamenta in Urinis ſanorum hypoſtaſin faciunt, veriſimile eſt, eo quod ſanguis bene conſtitutus, & ad nutriendum diſpoſitus, fibris ſeu filamentis albis valde refertus ſit: quod cum vena ſecta cruor emiſſus aqua calida excipitur, cuivis conſpicuum erit; etenim craſſamento rubro a liquore diluto fila iſthæc teretia, & candida, aquæ innatant; quare videtur quod iſtorum tenuia quædam ramenta, cum ſeroſo latice abrepta, ſint floci iſtius in Urina ſubſidentis materia: quia in cachecticis ob cruditatem ſanguis valde aquoſus, & nutritioni ineptus, fibrillis iſtis bene elaboratis deſtituitur; etiam in magnis dyſcraſiis quando cruore nimis aſſato humor nutritius in hujuſmodi filamenta non rite concoquitur, hypoſtaſis in Urinis, aut omnino deeſt, aut valde confuſa & perturbata exiſtit.

Hypoſtaſis bona & laudabilis dicitur, quæ coloris albidi, figuræ rotundæ, & æquabilis, verſus fundum ſubſidit; ad quæ requiruntur *Primo*, ut alimentum illud ultimum rite elaboretur, quo filamenta evadant alba, tere-

solida, instar tenuium fibrarum: *Secundo*, ut rina satis polleat spiritibus, qui (ut in musti ervescentia cernitur) partes omnes hinc inde itant, & compellant. *Tertio*, ut liquor non nimium crassus, nec ejus pori corpusculis enis prius occupentur, quo sit motus conntorum impeditus; sed spatium agitandis & cumducendis istiusmodi particulis satis libem relinquatur.

Si ὑπόστημα sit rubrum, indicio est alimenm illud ultimum nimio calore perassari, & uri: quare tale sedimentum plerumque fit itio febrium, quamdiu coctio, in visceris, & vasis, haud in totum pervertitur; si postasis sit abrupta, & inæqualis, signum nutrimentum solidis partibus destinatum, n recte, & æquabiliter coqui, ejus partilas non esse homogeneas, & ex omni parte ngeneres: quare filamenta non una cohænt, verum hæc cum illis, & ista cum aliis rsim implicantur; hinc quædam densiora rsus fundum descendunt, alia autem rariora ius suspenduntur. Quando hypostasis non nnino subsidet, verum tota, aut in summa, aut media regione pendet, ideo contin-, vel quoniam ista constat filamentis non rfecte elaboratis, solidis, & compactis, sed rioribus, & spongiosis; aut quia liquor est assior, Sale, & Sulphure impregnatior, eoque, lixivii instar, quædam pondera

ſuſtentat, quæ alias in imo ſubſiderent. Interr
dum hypoſtaſis omnino deeſt; in ſanis poſ
longam inediam, immodocos labores, au
ſudorem copioſum, materia, aut in nutrimen
tum penitus abſumpta, aut diaphoreſi evapora
ta; in febribus, ob ſanguinis craſin valde depra
vatam; etiam in pica, cachexia, aliiſque ejuſmo
di affectibus, ob ſummam cruditatem.

De *conſiſtentia* Urinæ in ſanis, haud mul
conſideratione digna occurrunt. Ejuſmodi eſ
ſolet, qualis eſt cerviſiæ mediocris longa fer
mentatione depuratæ; aut lixivii mediocrite
cocti: ſcilicet, aquoſus Urinæ liquor poris &
meatibus ſuis includere debet quam plurima
Salis, & Sulphuris particulas, minutiſſime com
fractas ac diſſolutas; ac præterea aliquantum
terræ, ſecundum minima diviſæ, & per totum
lotii corpus diſperſæ; ſi conſiſtentia ſit debit
tenuior, qualis in Urina limpida, & aquoſa cer
nitur, ſignum eſt indigeſtionis, & cruditati
quod alimenta non plane ſubigantur, ac co
quantur: ſin Urina ſit craſſior, & debito ſpi
ſior, indicio eſt corpus liquoris contentis præ
ternaturalibus ſaturari. Verum de his alibi, cum
de Urinis ægrotantium dicemus.

Huc uſque de Urina quatenus in ſano cor
pore coctionis (tum in viſceribus, tum vaſis r
te peractę) excrementum, & ſignum eſt; cuju
quantitas ſive moles, à materia potulenta dete
minatur; *color citrinus*, à Sale, & Sulphu
diſſolu

issolutis, & sero incoctis; *hypostasis*, seu *conten-*, à filamentis in cruore pro nutrimento so- darum partium elaboratis, dependent: *consi- entia*, à Sale, & Sulphure, una cum Terrę par- culis serosi laticis poros, & meatus implenti- us. Restat proxime, ut de Urinis ægrotan- um agamus: in quibus etiam quantitas, co- r, contenta, consistentia, & quædam præterea cidentia, considerationi sese offerunt.

Cap. IV.

De quantitate, & colore in Urinis ægrotantium.

N morboso corporum apparatu, aut statu in- valetudinario, sæpe Urinæ *quantitas* propor- oni liquidorum assumptorum, haud exacte adrat; namque interdum à debita mensura eficit, & aliquando ipsam excedit: Quando tium potulentis ingestis longe minus existit, tio est quia latex aquosus, aut alicubi in cor- ore subsistit, aut in aliam, quam per Urinam, cretionis viam divertitur, si intus manet; *rimo*, vel circa viscera eorumque cavitates ngeritur, & sic modo in ventriculo plus de- to moratur, ejusque distensiones cum spu- tione molesta inducit; sæpius vero in cavitate dominis, ac interdum thoracis, ac capitis, de- onitur, ibidemque morbos hydropicos infer- solet. Vel *secundo*, serum in vasis restagnat, eoque sanguinis ac liquoris nervosi moles auget, atque motus insigniter pervertit;

 unde

unde catarrhi, affectiones Rheumaticæ, & non raro paralyſes, ac convulſiones excitantur. Aut *tertio*, humor iſte aquoſus in habitu corporis defigitur, atque ita totius, aut partium quarundam, intumeſcentias creat. Aut *quarto* denique, in viis Urinariis lapide, aut materia craſſa, velut aggere oppoſito, obſtruitur: iiſque illis partibus dolores, ac ſpaſmos & in toto corpore ſeri plenitudinem infert. Quando latex ſeroſus alio impenditur, ut plurimum in ſudores crebros, ac moleſtos, aut in diarrhœam fere continuam, ęgri ſunt proclives.

Sunt igitur affectus, quos Urinæ paucitas indicare ſolet, modo viſcerum quorundam intumeſcentię, & in iis aquarum congeſtiones; modo affectus catarrhales; modo nervoſi generis diſpoſitiones malæ: interdum anaſarca, tumoris œdematoſi: ac aliquando renum, veſicæ diatheſis calculoſa. Quandoque etiam lotii diminutio evacuationis cujuſdam alterius præternaturalis; ſcilicet, ſudoris, diarrhoeæ aut alius immodicæ ἐκκρίσεως effectus, ſignum eſt: ſingulas hic ſeroſi laticis aut in corpore ſubſiſtentis, aut alia excreti, cauſas ac fiendi modos ad amuſſim deſcribere, eſſet totam fere pathologię materiam huc transferre; complures enim & diverſimodæ ſunt occaſiones, & circumſtantię, propter quas ſerum hac, aut illa parte congeritur, ac in corpore ſubſiſtens lotii quantitatem diminuit; plerumque

tam

men hujus causa principalis, & maxime fre-
uens, consistit non tam in hepatis, lienis, aut
num, quam ipsius sanguinis, vitio scilicet
rinæ copiosa, ac libera excretio; necnon
sius in corpore mora, & tantum minuta red-
tio, præcipue dependent à cruoris temperie,
usque, sive accessione, sive fermentatione in
corde: nam si cruor principiis activis (scil.
iritu, Sulphure ac Sale) rite exaltatis pollens,
gete in vasis effervescat, adeoque satis laxata
uoris compage à cordis fermento debite ac-
ndatur; fere totus spiritualescit, cum ca-
re, & motu rapido singulas partes sine in-
ctione trajicit: quidquid superfluum, & vo-
ile est, foras evaporat: dumque sanguis ra-
factus, & cum calore ebulliens, renes per-
nsit, quod serosum est, à renum sive colo
tum, sive (quod verisimile est) coagulo, fa-
e secernitur, ac à reliqua cruoris massa ve-
præcipitatur: hoc modo sanguini fere idem
idit, quod in lacte observamus, scil. dum
alescit, ac effervet, facillime in partes se-
lit, ejusque serum à levissimo coagulo
uso separatur: sin eidem frigefacto fer-
nta fortiora, & valde acida infundas, præci-
atio vix omnino succedit, itaque si cruor, à
la constitutione, aut victu pravo, frigidus, ac
uosior extiterit, ut elementis activis minus
tatus segniter effervescat, ac minutim in cor-
accendatur, pigre admodum ac difficulter

in vasis circulatur, poros, & meatus viscerum aut carnium pertransiens, paulatim adhæresci ac sui aliquid pone relinquit; unde obstructiones, & tumores passim gignuntur, cruor etiam hoc modo, viscosus, & frigidus, adeoque præcipitationi, vel percolationi inidoneus, minus prompte in renibus exuvias serosas deponit; verum eas in toto corpore, quoniam ægre & non sine humoris cujusdam residentia circulatur, ubivis relinquit. Quare in hoc statu quæ sanguinem valde exagitant, cujusmodi sunt exercitia, & motus citatior, aut etiam quæ vel coagulo infuso eam fundunt, uti sunt aceto & salium præparata, Urinam liberius provocant.

Interdum accidit Urinas ægrotantium quantitate larga, & valde profusa reddi, nycthemeri spatio, duplo, aut forsan tripl plus mingant, quam liquidi ingesserunt; cu item affectus causæ sunt variæ, & significatines plurimum diversæ, si post Urinæ supprsionem, aut quantitatem ejus prius diminuta si in affectibus hydropicis, rheumatismis, a nervosi generis passionibus: vel si in febriu crisibus, aut sponte naturæ, aut diureticoru usu, lotii profluvium succedat, plerumq morbi, aut dispositionis præternaturalis sotionem, vel saltem declinationem denota Sin vero (uti crebro observavi) in constitut ne gracili, & imbecilla (sine præviis mo

cita

itatis affectibus) Urinæ liquida aſſumpta lon-
e excedant, indeque totius magna debilitas
equatur; hoc revera diatheſin malam, cum
endentia ad atrophiam, aut tabem, ſignifi-
at. Novi quaſdam teneræ, & rariores texturę
ulieres, quæ interdum per plures dies male
abentes, in copia ingenti (ſupra duplum li-
uidi aſſumpti) aquoſum, & tenue, ſine con-
entis, aut hypoſtaſi, quotidie mingere ſole-
ant; quo tempore de virium languore, reſpi-
tione difficili, & impotentia ad motum, que-
bantur: ſuſpicor in hoc caſu ſanguinem, &
ccum nervoſum, à Sale evecto, & fluorem
aſſo, nimis aceſcere, ideoque ut in mixtione
onnihil reſolvantur, & in ſeroſitatem nimis
ndantur habiles reddi. Etenim obſervare eſt
uod liquida quævis, craſſiora licet, & muci-
ginoſa fuerint, ſi ad acorem ſervantur, ſtatim
uoſiora, & magna ex parte limpida fiunt:
iam Urinæ profluvia quandoque, à tali ſan-
inis, & humorum diſpoſitione oriri conſtat:
quod lotium, ita copioſe excretum, ſapore
etum refert; atque hujuſmodi affectus po-
ſimum chalybeatis, & minime adſtringenti-
s, aut incraſſantibus curari ſolent.

Quod vero ad *Colorem* ſpectat; Urina ſano-
m ſit norma, ſive regula, ad cujus examen
eteræ omnes ægrotantium revocari debent;
m vero ſanorum color ſit *citrinus*, erit ægro-
ntium Urina, vel citrina pallidior, & ſic, vel

aquea aut *alba*, vel eadem ſaturatior, cujus pri-cipue ſpecies ſunt *flammea*, *crocea*, *rubicunda*, *viridis*, & *nigra*. Singulas harum breviter percurram, ſimulque appendere conabor, quibus causis quælibet alterationes fiant, & quales affectus, ſeu morborum apparatus indicare ſoleant.

Urina eſt aquea, ſive limpida, quando ob ventriculi indigeſtionem, Salinæ, & Sulphureæ eſculentorum particulæ, non rite ſubiguntur: nec minutim confractę adeo volatiliſantur, ut ſero diſſolutæ ei tincturam impertiant, quam per ſingulos tranſitus ſui anfractus ſecum ferre poſſit: etenim latex in Urinam mutandus, quia per ductus valde ſecretos, & minime patentes, velut deſtillatione quadam, urgetur: ideo colore, & conſiſtentia, quæ in liquidis aſſumptis fuerant, omnino ſpoliatur, nihilque penitus niſi volatile è chymo (cujus vehiculum eſt) imbibit. Quare ſi, ob ſummam cruditatem, Sal, Sulphur, & alia contenta, haud primo volatiliſantur in viſceribus, nec poſt diſſolvuntur in vaſis, ut cum ſeroſo latice una iter faciant; ipſe demum fere omnibus denudatus, velut aqua limpida, foras excernitur. Quod principiis activis tales Urinæ fere careant, ſignum eſt, quia diutiſſime à putrefactione immunes ſervantur: hujuſmodi Urina in puellis χλώρωσιν plerumque denotat, in pleriſque cachexiam, aut hydropem, in quibus vis ἀπεψίας & cruditatis indicium eſt. Quando

qu-

ue in nephritidi obnoxiis paroxyſmum inruentem prænunciat, ſcil. dum ſerum à ſucco pideſcente in renibus coagulatur, ejus diſſo-ta, & contenta in materiam Tartaream con-elantur ſuperſtite tantum latice aquoſo. Qui nue, & aquoſum aliquamdiu mingunt, qualinque ægritudini ſunt obnoxii, ſæpiſſime adncta habent, *reſpirationem difficilem*, & a mo- *crebram*, atque circa regionem ventriculi *diſtentionem*, & a paſtu velut *intumeſcentiam*. Prios ratio omnino dependet à defectu πνδματώως in ſanguine: etenim quia liquor ejus articulis activis (Spiritus, Sulphuris, ac Sa-) rite exaltatis, aut plene imbuitur; ideo à rmento cordis non ſatis accenditur, quo ſtan totus exſiliat, & velut in flammam prorumt: quin ægre fermenteſcens, & in corde ſtanare, aut magna ex parte reſidere aptus, ipſum lde aggravat: quare ſi cruor ita diſpoſitus à otu citatiori in cordis ſinus ſolito plus urgetur, uia non ſponte rarefactus, ſtatim totus egredir; ideo magno pulmonum nixu, & crebrio agitatione opus eſt, quo foras exantletur. ujuſmodi cruditatem, in ſanguine Urinæ uoſæ propterea ſignificant; quia ſiquidem Sale, & Sulphure tincturam fere nullam reperunt, indicio eſt eorum particulas in cruoris aſſa minus diſſolvi, aut volatiles reddi. Quod ventriculi inflationem attinet, (cujus item rinæ limpidæ ſunt effectus & ſignum)

dico, propter debitæ ζυμώσεως defectum, chy-lus minime in cremorem volatilem, verum (in-star panis non fermentati,) in maſſam gravem & ponderoſam faceſſit; quæ quidem tarde, & non ſine reſidentia viſcoſi phlegmatis, è ſtomacho eliminatur: ejus reliquiæ, plicis & membranis ventriculi impactæ, poros, & meatus quoſvis obſtruunt, ut nihil evaporet, nec quod tenuius, & ſpirituoſum eſt per ductus ſecretos (uti fieri oportuit) protenus ſanguini convehitur: hinc flatus copioſe gignuntur, qui ventriculum continuo diſtendunt, ac ſupra debitam molem inflant: etiam cum fœculentiæ iſtę diu in ſtomacho relictæ ſale fixo abundant, in materiam modo acidam, modo vitriolicam, aut alius naturę, degenerant; unde cardialgia, aut ſurdorum appetitus, ſæpe ardor cum ſiti immani, interdum vomitus atroces, aliaque ſymptomata valde infeſta oriuntur: quorum nonnulla licet calorem ſatis acrem intus latitare arguant, tamen ob coctionis privationem, taliter affecti ſæpe Urinam crudam, & aquoſam reddunt. De Urina *limpida* ita fuſe egimus, quoniam hinc reliquarum, quæ pallidæ, & tenues, citra colorem, & conſiſtentiam in ſanis ſubſiſtunt, rationes peti debent. Etenim à Sale, & Sulphure, plus aut minus diſſolutis, ſeroque incoctis, Urinæ pallidæ, ſtramineæ, colorumque aliorum infra citrinum phænomena excitantur; ac ſimili modo, quo de aquea dictum eſt, explicari poterunt.

Reſta-

Restat, Urinæ species quædam altera, *citri-*
s pallidior, minime *tenuis*, verum *crassa*, &
aca, atque *coloris subalbidi*, communi, obser-
atione constat sæpe pueros talem excernere,
ım viscera eorum lumbricis scatent; cujus ra-
o videtur, quia materia ex qua fiunt lumbrici,
t viscida quædam pituita, ob chyli indige-
ionem, & πνευματώσεως defectum, in visce-
bus congesta, quę primo nullam Urinæ tin-
uram transmittit, ob materię fixitatem; postea
dem materia putrescens exaltatur, & aliquo
odo volatilisatur; atque tunc partim calore,
spiritu in lumbricos efformatur, ac partim
ıylo transeunte confusa ac in vasa delata, cum
nutricatui inidonea, cum sero à cruore se-
rnitur, & Urinę permista, colorem album ipsi
onciliat. Quandoque etiam in febribus, præ-
pue puerorum, Urinę albicant, cujus ratio est,
ıia succi nutritii supplementum, è chylo
uoris massæ suffusum non rite assimilatur;
d in humorem excrementitium degenerat,
ıjus portio sero incocta, ei consistentiam cras-
orem, & colorem lacteum impertit: secus, ac
adultorum febribus, ubi, cum calor sit for-
or, ejusmodi succi degeneris adventus colo-
m rubicundam sero imprimit. Item Urinæ
bescunt in fluore albo, gonorrhœa, ulceribus
num, vesicæ, & meatus Urinarii, ob saniei aut
minis corrupti confusionem: utcumque sit,
lor Urinæ albus ab ejus contentis producitur,

quibus

quibus demum subsidentia ad fundum depo-sitis, liquor plerumque evadit coloris subfla-& pallidi; non aliter ac in conficiendo lacte Sul-phuris cernitur, ubi substantia lactea ad fun-dum subsidente, liquor supernatans citrini co-loris existit.

Urinæ quarum *color* est *citrino intensior*, non tantum *Sali* & *Sulphuri* plus solito dissolut-verum aliquatenus *crassioribus* in liquore co-tentis, φάσεις sua debent. Salis atque Sulph-ris uberior dissolutio, potissimum in vasis ipsa cruoris massa peragitur, indeque seroso l-tici tinctura imprimitur: hoc autem dupl-ut plurimum modo fieri contingit; scil. v-*propter effervescentiam febrilem*, quatenus cruo-in vasis ebulliens, & in corde magis accens-in mixtione plurimum laxatur, adeoque Sali-ac Sulphuris particulas, velut coctione delib-tas, sero copiose affigit: vel sine febre; quand-ejusmodi Sulphurea ac salina corpuscula, al-emmunctoriis excerni solita, cohibentur; ide-que sensim in cruore congesta, sero aflu-duntur. Hujus item *duo* sunt *præcipue Cas*-sive modi: aut enim recrementa sanguini-quæ de *Sulphure adusto* maxime participant, -per vasa choledocha amandari debuerant, ret-nentur; adeoque seroso humori suffusa flav-dinis tincturam imprimunt: aut etiam effluvi-quæ sunt præsertim *naturæ Salinæ*, & transpira-tione insensili evaporari oportuit, cohibentu-

a-

iisque lotium lixiviali tinctura saturatur: prio-
generis Urinę *ictericis* sunt propriæ; quę vero
jus, in *scorbuto* familiares existunt: namque
scorbuto salinæ cruoris particulę à volatilisa-
.e desciscunt, & fluorem nanciscuntur: quare
fixitatem minus evaporant, ideoque in san-
ine plenius congestæ, ipsius crasin magis per-
rtunt, & humorem seorsum salsedine pluri-
um impraegnant: *contenta* quæ Urinæ colo-
n intendunt sunt *duplicis generis*; scilicet vel
rementa adusta à deflagratione sanguinis re-
ua; vel *succi nutritii* in materiam extraneam
generis particulæ: de quibus infra proprio
loco dicetur. Restat modo, ut singulos
rinæ citrino intensiores colores speciatim
scribamus.

I. Primo occurrit Urina *flammea*, quæ in-
r Spiritus nitri cum fulgore rutilat: hæc au-
n sæpissime in febre tertiana intermittente
peritur; oritur hic color à portione flavæ bi-
tenuioris, sero, dum in motu est, commix-
, quippe in hac febre adest sanguinis acris
calida intemperies, quæ humores quosvis
urit, & torrefacit, ideoque bilem copiose gi-
it. Hæc autem, licet maxima ex parte du-
bus & vasis biliariis à cruoris massa secernitur;
n tamen in vasis abundat, pars ejus, seu (quod
em est) particulæ quædam sanguinis & hu-
orum, retorridæ & adustæ, seroso latici
octæ, ei flavedinem saturatam impertiunt.
Hæc

Hæc Urina tenuis eſt & coruſcans, eo quo
in hoc morbo continua fere diaphoreſis, ſui
ci nutritii recrementa, & craſſiores quaſi
ſeri partes, ad circumferentiam corporis pro
trudat.

II. Urina *Crocea*, quæ & lintea eodem colo
re inficit, indubitatum eſt icteritiæ ſignum
hoc modo tingitur à flava bile, ſive à Sale
Sulphure aduſtis ac ſero ubertim commixti
etenim bilis flava à jugi calore & motu ſangui
nis neceſſario gignitur; huic autem à cruor
maſſa ſecernendę cyſtis fellea, ejuſque ductus
hepate radicati, à natura deſignantur: Sin ve
talis ſecretio quovis modo impeditur, humo
iſte in ſanguine reſtagnans, & copioſe cong
ſtus flavedine ſua cutim, cruorem, & imprim
laticem ſeroſum, inficit. Differt Urina *croce*
à *flammea*, quoniam in hac tantum bilis tenu
ris portio quædam, verum in iſta craſſior
longe uberior copia, lotio ſuffunditur: porro
flava bile Sulphur cum Sale adjuncto diu c
culatim, ab ipſo plene diſſolvitur, ut velut
gmentum evadat, cuivis ſubjecto tinctura
croceam impertiens; prout cum Sulphur co
mune ac oleum Tartari ſimul digeruntur. Q
autem, ſine iſtius bilis reſtagnatione, in Uri
rubedo excitatur, eodem modo ac in lixivio
nerum contingit; ubi Sulphuris particulæ, ſ
prævia à ſalinis digeſtione, una cum ipſis in
quore protinus deponuntur.

III. Reſ

III. Restat proxime dicendum de Urinis bicundis, quæ sunt diversæ habitudinis, neque nper ab iisdem dependent causis, nec plane m denotant affectionum genus; præcipuas um differentias, & proprias significationes viter percurremus. *Primo*, Urinæ liquor ex se rubescit, eodemque modo perstat, partium quarumvis subsidentia calor alteur: Vel *Secundo*, Urinæ rubedo saturata s contentis præcipue debetur, quæ cum ad dum subsiderunt liquor flavescit, vel mi intense rubicundus existit: affectus quos usmodi Urinæ indicare solent, sunt præci *febres, scorbutum* & *phthisis* confirmata. Sinorum rationes perpendamus.

I. Quando Urina quæ mingitur rubicunda, perstat. *Primo* vel est consistentiæ medio, & pellucidæ, atque tunc colorem suum et Sali & Sulphuri plus solito adustis, ac inde sero copiosius incoctis: vel *Secundo* ta Urina rubicunda est, simulque turbida & ca: hæc autem, præter Salis & Sulphuris tenta, etiam particulas quasdam terrestres incoctas habet, quæ quidem poris & meas serosi laticis impactæ, minime descent; quoniam Urinæ liquor spiritibus idodestituitur, qui heterogenea quævis segret, & ad fundum compellant: veluti in vapaut in cervisia propter tonitru acescente, usu ire solet; ubi liquor fæce turbida inficitur,

& propter

& propter defectum spiritus non denuò cla-
rescit, quare hujusmodi Urina pessimum i
febribus signum est: quippe talem in sanguin
materiæ adustæ, ac secernendæ, confusionem
indicat, quali spiritus vitales subigendo & pe
domando non sunt pares.

II. *Urina* interdum *rubicunda* mingitur pro-
pter ejus *contenta*, quibus ad fundum subsiden-
tibus, liquor alterius coloris evadit: sunt autem
ista contenta, uti superius innuitur, duplici
scil. modo tenuia, quæ sunt materies seu ir
crementa adusta, à deflagratione cruoris res
dua; modo crassiora, nimirum particulæ succ
nutritii degeneres, utraque hæc à sangui
effervescente torrefacta, & secreta, partim s
dore excluduntur, partim seroso latici comm
sta, ejus consistentiam incrassant, ac colorem
intendunt: scil. quamdiu hujusmodi conten
poris & meatibus liquoris inclusa sustenta
tur, color Urinæ saturatior, & consisten
spissior, apparet: his vero ad fundum præc
pitatis, & rubedo & crassities liquoris minuu
tur, hujus ratio inferius assignabitur, ubi de ca
sis colorum, nec non diaphaneitatis & opaci
tis, Urinarum dicemus: nunc inquiramus, q
sit discriminis ratio, quod Urinę rubicun
tum in *febribus* tum etiam in *scorbuto phthisi*
forsan aliis quibusdam affectibus, reddi sole

I. In *febribus* Urinæ liquor rubore saturat
propter *uberiorem Salis & Sulphuris dissolu*

rumque particulas ſero copioſius incoctas.
m enim ſanguis & humores à cauſa febrili
erveſcunt, propter calorem plenius accen-
n, Salina & ſulphurea corpuſcula, aduſta &
refacta, plus diſſolvuntur, ſeroſoque latici
octa ei tincturam altiorem affigunt: quem-
nodum ſi lixivium è cineribus ſuper ignem
quatur, intenſius rubeſcet, quam ſi per infu-
nem tantum procedas. Etiam in febribus
inæ contenta ejus colorem ſæpiſſime adaugent:
. ob ſanguinis intemperiem & deflagratio-
n, tum ſucci nutritii particulæ degeneres,
n materies altera, (velut cineres ab aduſtio-
cruoris reſidui) in calcem rubicundam ve-
i comburuntur; quæ poris Urinæ inclu-
ejus colorem ſaturatum reddit, & poſtea
ſidens fit ſedimentum, inſtar ochræ, ru-
m.
I I. In *ſcorbuto* diuturno Urinæ liquor ſæ-
ita intenſe rubeſcit, ut non magis in febre
ente: talis ſi evaporetur, aut deſtillationi
onatur, Salis copiam ingentem cum fæce
oſa exhibet, quare ſaturatam hanc rubedi-
n à Sale potiſſimum oriri (prout ſupra in-
mus) hoc experimento conſtare videtur:
ppe in ſcorbuticis particulæ ſalinæ, quæ vo-
iſari, adeoque conſtanti diapnoë foras ex-
ari, debuerant, fixiores evadunt, atque ab
uxu cohibitæ uberius in corpore affecto
geruntur. *Sal intus manens cum Sulphure*

& terra varie coagulatur, ac *dein continuo resolvi*tur: & ab hac diversimoda *coagulatione* & *resolutione*, admiranda hujus morbi symptomata excitantur. Etiam à corpusculis salinis cum fœculentiis Tartareis ubertim resolutis, & sero dilutis, Urinæ intensa rubedine saturantur; cui sæpissime accedunt, in hoc affectu inveterato, Hepatis ac vesicę fellcę vitia. Cum enim hæc viscera, aut obstructa aut aliter depravata, munere suo pro secernendis adustis sanguinis particulis minus defunguntur, eædem in cruore plenius congestæ seroso latice dissolvuntur, ipsumque lixiviali tinctura adhuc magis inficiunt. Et, si particulæ adusti Sulphuris cæteris Salis fixi & scorbutici præpollent, simul icterus flavus scorbuto accedit, & Urina croceam tincturam linteis affigit. Sin istis minores sunt, & particulæ salinæ præcellunt, producitur affectus tantum scorbuticus, in quo Urina intensa rubicunda est, nec tamen linteamenta tingit: Rem ita se habere persuasus sum, quia cum pluries è scorbuto defunctorum cadavera dissecui, quibus Urina rubicunda extiterat; observavi hepar aut cystim felleam in culpa fuisse: in nonnullis fuit hepar prorsus exsangue & exsiccum instar uberis vaccini; in aliis vesica bilis erat vacua & inanis, in aliis lapidibus conferta, in aliis amurca minime amarescente repleta; in omnibus viscera hæc taliter affecta, ut secretio bilis impediretur.

III. I

[I]II. Propter hujusmodi Salis resolutionem, [m]orbis arthriticis Urinæ interdum rubescunt: [na]m præter insultus podagricos (in quibus ta-[men la]tium non raro excernitur) observavi in [qui]busdam affectionem dolorificam, & velut [podag]ris æmulam, cum Urina valde rubicunda [conc]itatam; adsunt dolores vagi, modo in hac, [mo]do in illa parte graviter infesti, ut ægroti [nec] pedibus stare, aut membra movere pos-[sint] : vigiliis & crebris sudoribus sunt obnoxii; [ite]m siti, & faucium ardore valde molestan-[tur], atque Urina intense rubicunda cum sedi-[me]nto copioso & rufo existit: interea tamen [nec] à pulsu, spirituum languore, aut cephalal-[gia] sanguinem supra modum effervescere, aut [febr]em induxisse constat: quare hujusmodi [affe]ctum præcipue à nervoso genere consistere [atqu]e à principii salini, potius quam Sulphurei, [exo]rbitantiis dependere suspicor.

[I]V. Etiam in *phthisi* confirmata, prǽsertim [si h]ectica adjungitur, Urina rubicunda existit: [cuju]s ratio est, si quando ulcus in pulmonibus [gene]ratur, inde putrida sanies sanguini præ-[terfl]uenti confusa effervescentiam ei fere con-[tinu]am inducit, qua particulæ Sulphureæ [& S]alinæ uberius dissolutæ, seroque incoctæ, [lat]orem ejus rubedine afficiunt: præterea ob [sang]uinem hoc modo inquinatum, succus nu-[tritiv]us fere totus in putrilaginem degene-[rat], cujus recrementis Urina saturata magis

rubeſcit, & contentis plurimum infercitur: h…jus indicium eſt, quod tabidi à paſtu pleru…que æſtuant, & calore per totum corpus ſ…funduntur, ſudore nocturno ſuccedente: im… per *Urinæ* eorum ſedimentum craſſum & c…pioſum deponunt; ſcilicet ſuccus alibilis cru…confuſus, cum non aſſimilatur, effervеſcenti… in ipſo concitat, atque in materiam extrane… degener, partim ſudore per poros cutis ex…lat, partim ad Urinam tranſmiſſa ejus colo… & conſiſtentiam valde intendit.

Hactenus de Urina rubicunda cujus ſing… modo prędictę ſpecies, plures habent inten…nis & remiſſionis gradus, prout cauſæ, colo… & conſiſtentiam in eis alterantes, ſunt aut d…les aut fortiores.

IV. Quod ad *Urinam viridem* & *nig…* ſpectat, colores ejuſmodi ſaturatos (quales… porrum, & atramentum exacte referunt) fa… me nunquam in lotio vidiſſe: quin exiſt… ex *flava intenſiore*, *viridiuſculæ*, ex eadem … mixtura opaca & nonnihil atrata, *Nigric…* *Urinæ* apparentiam deſumi; indeque ab au… ribus lotium viride & nigrum appellari. … autem iſtis modis *Urinæ* coloratę habentu… ita conſtanter aliquo tempore perſtant … ſunt icteritię, aut etiam cruoris virulentia … dam affecti, ſigna: Vel pro data occaſione… *Urinæ* varie immutantur, & modo hujus… illius, modo ſtatim alterius coloris exi…

novi hypochondriacos,tales Urinas quibuſ-
m temporibus velut critice excernere ſo-
s, dein poſtea ſanorum ſimiles reddere:
oad prius, cum icteritia plurimum ingra-
cit, ut in cruoris maſſa *Sulphuris* ac *Salis*
tiones aduſtæ diutius perſiſtant, eædem
ga incoctione colorem flavo ſaturatiorem,
primo viridem, & poſtea nigrum, acqui-
t, ac eundem ſero impertient: etenim ſi
s flava cyſti fellea exempta, ac cucurbitæ
ita, leni balnei calori exponatur, eadem
vi virideſcet, ac poſtea inſtar atramenti ni-
rima apparebit: quare in ictero nigro, quæ
tum eſt flavus diuturna mora in deterius
ctus, nihil uſitatius eſt quam *Urinas* atra-
reddi. Preterea hujuſmodi *Urinæ* in febre
igna ac peſte interdum apparent, etiam non
ab epoto veneno; atque in hoc caſu ſignum
ale plerumque exiſtunt: quippe ſangui-
n valde corruptum & profligatis ſpiritibus,
ſoluto mixtionis vinculo, velut νέκρωσις
ctum arguunt: non ſecus ac cum pars ali-
in corpore noſtro ulcere affecta, poſtea
grena aut ſphacelo corripitur, illico ſanies
prius aquoſa, alba, aut flava effluxerat, ni-
evadit. Quare in affectibus citatis cum
ina nigricat, ſero & ſanguine per totum
atis, etiam cutis externa tali colore obſu-
ur. Quod ad Urinas colore viridi, ac
ſertim nigro, periodice tinctas attinet,
 (quæ

(quæ nimirum hypochondriacis frequent accidunt;) verisimile est, quod tales à fæc lentiis atrabilariis in liene reconditis & dein præ congestione nimia aliquoties exundan bus, & sanguini confusis, oriantur: etenim talis materia in quibusdam hominibus sæpe ventriculum suffusa, vomitus atratos ciet, eti in aliis eadem à cruore pertranseunte resorp latici seroso ejusmodi colorum suffusiones im pertire possit.

Huc usque de *Urinarum coloribus*, quorum *pallidiores e cruditate nimia*, *saturati fere omn* oriuntur vel à Sale & *Sulphure* uberius dissco tis, & interdum à *recrementis adustis sero* pe tus *incoctis*, vel à *crassioribus Urinæ contenti* sive ipsa sint *alimenti* inter coquendum *degene rati* velut *calx & pars residua*, sive *corporis bescentis* aut *partis* cujusdam male affectæ *co quimentum* aut *abscessus*: Quæ dicta sunt m lius intelligentur, si explicetur modus q istiusmodi dissoluta aut contenta possunt *Ur* colorem varie immutare.

Colorum diversimode apparentium, & rie immutatorum necnon opacitatis, & d phaneitatis in Urinis causæ, (veluti in liquo bus aliis quibuscunque) unice dependent à ria incidentia ac emersione radiorum lu prout alibi in tractatu de fermentatione in tur: nam si liquoris compages sit rara & nuior, cum poris & meatibus apertis, ut r

is facile pertranséant, iste fit pellucidus & tar aquæ fontanæ limpidus: sin vero contis seu corpusculis innatantibus, laticis pori plentur, adeo ut radii luminosi in transitio- sua refringantur, utcunque vero demum ergant, juxta varios istiusmodi refractiom, & emersionum, modos, color citrinus, ceus, aut rubicundus, in liquore adhuc phano apparebunt. Quod si, pororum spalis adhuc plus occupatis, lux minime pernsit, opacitas inducitur: tunc autem si radii mersi parum aut minime reflectuntur, fusci, atri coloris liquor apparebit: sin vero reperiuntur; pro diverso reflectionis modo, *σις* alba, cineritia, aut alius generis induci-. Ex hoc supposito, juxta quod *Urinæ* lior, modo Sale, & Sulphure aliisque dissois fere privatus lucem facile transmittit, do ejusmodi contentis, aut modice, aut de refertus, radios incidentes, aut in trana distorquet, aut penitus imbibit, aut denuo ercutit; facile erit colorum & consistentiæ is phænomena quævis explicare.

Non raro accidit ejusdem Urinæ colorem ie immutari: quæ enim rubicunda mingi-, aëri exposita, albi, aut fusci coloris, ac n aliquo post tempore citrina, evadit: cujus io, ni fallor, hæc est; hujusmodi Urina, m mingitur, rubicunda est, quia pori liquosunt contentis plurimum occupati; quamdiu

tamen calore dilatantur, radios lucis (licet va-rie distortos) transmittunt, ut denuo emi-gant: verum hæc Urina non citius frigori ex-ponitur, quin poris constrictis situs & positu partium in contentis mutatur, & proinde ra-diorum lucis pertransitus inhibetur: quare li-quor statim opacus evadit, & prout isti ra-hoc, aut isto modo reflectuntur, color, aut al-bus, aut fuscus, aut alius generis inducitur: ta-dem vero contentis pondere suo ad fundum subsidentibus, pori liberati radios lucis denu-transmittunt, ipsosque minus distorquent, quare color minus saturatus, sive citrinus evadit.

Ex his, quæ circa Urinarum colores dicta sunt, constare potest quæ sit causa variæ Uri-narum *consistentiæ:* prout enim *Salis*, & *Sulphu-ris*, *materiæ adustæ*, aut *succi nutritii* inter as-milandum depravati, particulæ plus aut mi-sero incoquuntur, etiam Urinę *consistentiam* *tenuiorem*, aut *crassiorem* nanciscuntur. Rest proxime ut de *contentis* in Urinis præterna-ralibus (quorum sæpe mentio facta est) expl-catius dicamus.

Cap. V.

De contentis in Urinis ægrotantium.

Contenta in *Urinis* Ægrotantium dupli-agnoscimus, scilicet vel *universalia* qua-

sanguin

ſanguinis, & liquoris nervoſi maſſa procedunt, & totius corporis habitudinem reſpiciunt; vel *particularia*, quæ ſunt unius viſceris, aut partis male affectę excrementa, aut depoſita, de quibus mox inferius dicetur. Quę prioris generis à toto decedunt, ſunt vel *naturalia*, ſcil. filamenta hypoſtaſin, prout in ſanis, conſtituentia: vel *præternaturalia*, quæ præcipue ſunt humoris nutritii ab aſſimilatione degeneris particulæ, & ſedimenti in Urinis corpuſcula craſſiora conſtituunt: atque his demum (ſi adeſt intemperies febrilis) materies à deflagratione ſanguinis aduſta, & ſeroſo latice diluta accedit, & contentorum molem auget.

Hæc autem, tum *naturalia*, tum *præternaturalia* Urinarum contenta ſe vario habent modo, prout ſanguis, plus aut minus indebite efferveſcit: etiam prout alimenta in viſceribus, & vaſis varie coquuntur, & chymi inde confecti, aut ſuperfluitates, aut corruptelę, cum ſero abluuntur: namque ſi humor alibilis cruori tranſmiſſus, haud totus pervertitur, ſed magna ejus portio in nutrimentum ſolidis partibus apponendum mutatur, etiam hujus rite elaborati partes quædam ſero commixtæ, in Urina adhuc aliqua hypoſtaſεως veſtigia imprimunt: quodque ex materia degeneri aut aduſta ſedimentum præternaturale conflatur, adhuc paucum, & tenue exiſtit, neque hujus naturalis apparentiam omnino delet.

 Quare

Quare in principio, & declinatione febris quandoque etiam in phthisi, aut cachexia, hypostasis, licet non adeo perfecta, cernitur. Quod si major ejusdem chymi portio, cum sanguine effervescens, ob calorem immodicum in materiam heterogeneam pervertitur, quæ postea ut noxia, & inutilis cum sero amandatur, hypostasis statim obscura & imperfectior evadit; atque præter eam in Urinis plurima habentur contenta, quæ earum calorem & consistentiam intendunt. Talis Urina quæ simul hypostasin licet imperfectam, & alia ejusmodi in se dissoluta continet, si in loco calido detineatur, sola hypostasis cernitur; reliqua autem contenta, poris *Urinæ* à calore dilatatis comprehensa, fiunt prorsus inconspicua; postea tamen, pororum spatiolis à frigore constrictis præcipitantur eadem contenta, ac proinde situm ac positionem mutantia Urinam turbidam, ac opacam reddunt, ac hypostaseos apparentiam delent. Hujusmodi *Urinæ* in meliori febrium statu, catarrho, tussi, ἀδιαπνευστίᾳ, cacochymia & levioribus plerisque dyscrasiis mingi solent.

Sin ægritudine ulterius provecta omnino vitiatur coctio, & succus nutritius totus in putrilaginem mutatur, hujusmodi contenta etiam absque hypostasi in Urina cernuntur, & varie in morbis significant, prout variis præcipitantur & subsidunt modis, sedimentumque diversi-

liverſi generis, conſtituunt: prout nimirum ito, aut tarde, aut non omnino partium ſeparatio ſuccedit, & prout materia ſubſidens fueit pauca aut multa, aut etiam coloris albi, ubri, vel fuſci. Quę circa hoc præcipue notabilia & obſervatu digna occurrunt, breviter percurram.

I. *Urina* hujuſmodi contentis ſaturata aliquando non præcipitatur omnino (niſi cum ongo poſt tempore liquoris compages putredine reſoluta fuerit) quin turbida & nonnihil opaca diu perſtat, corpuſculis per totum innaantibus. Hujus ratio eſt, aut quoniam hæc contenta nimis alte ſero incoquuntur, ita ut ſpiritus inſiti purum ab impuro, craſſum à tenui, nequeant ſegregare, uti cernitur in conficienda cerviſia, cui ſi braſii farina nimium incoquatur, nunquam poſtea clareſcit liquor: ut etiam Urina manet turbida, quia omnino leſtituitur ſpiritibus, qui partes liquoris in fermentationis motum compellant: ſicuti fieri ſolet in cerviſia ob tonitru aut calorem mmodicum aceſcente, & fæce turbida infecta, quæ vix unquam rite defæcatur. Hujuſmodi Urina plerumque in febribus valde periculoſis, & quandoque in cachexia conclamata cernitur, atque ſemper malum portendit.

II. Interdum contingit Urinam adeo contentis ſaturari, ut dum adhuc incaleſcit turbari inci-

incipiat: sæpius observavi hoc modo fieri in febre lenta, cujus calor fuit mitis, & remissior: in qua scil. nutritii crassamenti particulæ depravantur, sed minus calore subactæ, aut sero incoctæ, facilius ejus poris excidunt: veluti cum *Sulphur* commune lixivio incoquitur, si priusquam perfecte dissolvatur, ab igne amoveatur, liquor primo clarus, & rubicundus ob citam dissoluti præcipitationem, statim fit turbidus, opacus, & subalbidi coloris.

III. Quod vero sæpissime usu venire solet Urinam hujusmodi contentis gravidam quamdiu incalescit, & aliquo post tempore videri claram, & perspicuam, cum vero frigescit, paulatim turbari, & velut coagulo infusi secundum omnes sui partes præcipitari; eandem tamen si juxta focum, aut in aqua calida aliquantisper detineatur, denuo clarescere: hujus ratio, ubi de causis opacitatis & diaphaneitatis dictum est, satis superius fuit explicata.

IV. Postquam *Urina* frigori exposita hoc modo præcipitatur, observandum erit, quo pacto ejus contenta ad fundun descendunt: quandoque enim brevi tempore subsident: &, si spatio duarum, aut trium horarum liquor clarescat, signum est *Urinæ* liquorem haud nimis esse crassum, nec *Sale*, & *Sulphure* valde saturatum: quare in principio, ac declinatione febrium, quando calor est remissus, tal

Urin

Urina ſæpiſſime excernitur: Interdum non niſi plurium dierum ſpatio talis ſubſidentia ſuccedit: cujus ratio eſt, quia liquoris conſiſtentia eſt debito craſſior, ideo contenta, aut diſſoluta complexu non adeo facile dimittit, ut pondere ſuo ad fundum decidant. Hujuſmodi *Urinæ* in febrium ſtatu reddi ſolent, & malam ſæpiſſime criſin præcedunt.

V. Nec minus diverſi generis ſunt quæ ad fundum cadunt ſedimenta. Ut præteream hoc in loco ſaniem, & ſanguinem, arenas, ſabulum, & ſimilia partium quarundam depoſita; ea quæ ſunt totius corporis producta, ut plurimum ſunt, aut *alba*, aut *fuſca*, aut *rubra* inſtar ochræ: ſi Urinam, cum diu ſteterit, chartam emporeticam trajicias, contenta hæc colligere poſſis. Vidi ſæpe, inſtar cretę, albicantia; quandoque inſtar boli Armene, rubra. Proculdubio eſt eadem omnium materia, nimirum ſanguinis deflagrati, & ſucci nutritii inter aſſimilandum depravati, recrementa: quæ prout in corpore noſtro à colore exaſſantur, & diverſimode pervertuntur, etiam in Urina ſub vario colore, & forma apparent; non ſecus, ac Antimonium nitro commixtum, prout plus aut minus calcinatur, exhibet calcem, modo rubram, modo croceam, modo flavam, modo fuſcam: par (uti videtur) ratio eſt de Urinarum ſedimentis, quæ ſunt veluti calx materiæ Sulphureæ, & terreſtris,

in

in visceribus, & vasis febris incendio deflagratæ.

VI. Præter hujusmodi contenta, quæ in Urinis ægrotantium contingunt, non raro observavi, postquam Urina aliquandiu steterit, aliquid, arenarum instar, matulæ lateribus affigi; & quidem sub diversa figura, modo enim hæc corpuscula sunt arenis similia, cum superficie aspera, & inæquali; modo cum striis instar crystallorum nitri concrescunt; & quidem splendent, & pellucida sunt, instar glaciei: aliquoties in Urinis dysenteria affectorum, etiam bis in vigiliis pertinacibus hujusmodi crystallos matracio affixos vidi. Interdum Urinis, cum aliquandiu steterint, cremor quidam supernatat, veluti cum Tartarus aquæ incoquitur; hujusmodi crusta albicans, in superficie lotii concrescens, vulgo puinguis, & adiposa creditur, ac pro solidarum partium deliquamento habetur: quare talem Urinam excernere soliti, statim tabidi, & quasi deplorati pronunciantur. Veruntamen ista concretio tantum salina est, quæ si igni admoveatur minime liquatur, sed in substantiam crustaceam obdurescit. Quinimo, & hoc, & reliqua Urinarum incrustamenta sunt veluti Tartarus coagulatione quadam in iis productus: talis autem concretio omnino dependet à particulis salis fluidi, sive acetosi, cum aliis Salis fixi, aut Alcalisati combinatis; etenim in quovis sub-

jecto

cto, ubi salium utriusque generis commistio, u sponte naturæ, seu ἐγχειρήσει artificiali, ocuratur, crystallisationes & coagulationes versimodæ excitantur: quare lotium ejusodi, cui cremor ista innatat, aut crystalli lateribus vasis concrescunt, indicat sanguiem à natura dulci & balsamica (qualis a Sale platilisato dependet)in acidam & corrosivam, principii salini fluorem & fixitatem, desciere. Talis Urina, si evaporetur, Salis copiam gentem in fundo vasis relinquet: affectus, in uibus reperiri solet (uti sæpius observavi) sunt utum sanguineum, atrophia, & dispositio ypochondriaca.

In Urinis ægrotantium observatu dignum t, utrum matracium infecerint, necne? quanoque enim in febribus Urina non citius vio imponitur, quin statim ejus latera nebula bicante obfuscat, & rursus hoc alio tempo non succedit: puto vitrum infici, quano Urinę liquor Sulphure dissoluto plus saratur, quam ejus pori in se continere posnt; quilibet enim liquor Sulphure nimis npprægnatus idem præstat; prout cernitur in xivio, cui Sulphur commune, aut Antimoium incoquitur: item quælibet Urina si diu vitro steterit, donec putrescat, ejus latera incit crusta, seu nebula, modo albicante, moo rufa, modo alius coloris: nimirum, liuoris compage putredine soluta, Sulphuris parti-

particulæ à mixtionis vinculo solutæ vitro affi-guntur: in Urinis vero ægrotantium aliquando hoc statim succedit; quia Sulphur sero copiosius dissolvitur, quam ut poris ejus includi possit.

Quod vero spectat ad *contenta* Urinarum *particularia*, ea quidem multiplicia existunt, & à variis locis & partibus provenire possunt: sæpissime tamen à morbis circa *renes*, *vesicam*, & *ductus Urinarios* consitis dependent: interdum accidit propter abscessum in hepate, liene, pulmonibus, aut alio viscere excitatum, vel ob humores preternaturales in illis locis congestos, & plenitudine sua exundantes, materiam extraneam in sanguinis massam, indeque serosum laticem transmitti; attamen hoc rarius contingit, quoniam apostema intus disruptum, plerumque in viscerum cavitates saniem profundit, è quibus in ductus Urinarios nullus patescit aditus: insuper cruoris massa impuritatibus scatens, haud statim eas per Urinam, at sępius sudore, sputatione, exanthematum eruptione, tumoribus aliisve excretionum viis, eliminare nititur. Quare observatione communi constat, quod alia Urinarum contenta (quam quæ supra citavimus) potissimum à renibus aut eorum appendice dimittuntur; quorum præcipua sunt, *arenulæ*, *calculi*, *sanguis*, *pus*, *caruncu-læ*, *membranæ*, *sedimenta farinacea*, quę plerumque significant aut effectionem *calculosam*, aut

ulcerosam

cerosam , aut simul *utramque* , ultra vasa
nulgentia consitam.

Usitatum est *arenulas* rubicundi coloris à
uibusdam in magna quantitate cum lotio
cerni ; horum nonnulli calculo renum
nt obnoxii , atque paroxysmis nephriticis
ebro tentari solent : novi tamen alios sine
lore, aut alio graviori symptomate, longo
npore arenosum minxisse : Urinæ quæcun-
e, si in vase plumbeo aut terreo vitreato ali-
andiu steterint, ejusmodi sabulum rubrum
tulæ fundo & lateribus affigunt ; nimirum
Urinæ volatilis cum Sale fixo metalli co-
latur : sic quando Sal Armoniacus lima-
æ chalybis , Sali marino , aut vitriolico
nmixtus sublimatur ; flores elevati insi-
ter rubescunt : quare videtur quod ejus-
di arenulæ rubræ in renibus gignuntur,
quod Sal Urinę cum fæculentiis Tarta-
circa anfractus renum depositis coagula-
, indeque materia sabulosa constat, quæ
tinus à seroso latice pertranseunte ablui-
: Itaque arenæ, quæ ita crebro mingun-
, non sunt ramenta calculi majoris (uti vul-
creditur;) verum sanguinis & seri, renum
actus perluentium , extemporanea pro-
cta.

Quo pacto *calculi* in vesica aut renibus pro-
antur, non est hujus loci plene disquire-
hoc autem à *coagulatione*, potius quam

exsiccatione, seu excalfactione, fieri extra du[...]bium ponitur: observavi nonnullos calculo ve[...]sicæ laborantes, qui postquam Urinam depo[...]suerunt, cum magno conatu, & dolore succu[...] crassiorem & viscidum excernere solebant, q[...] illico in materiam squamosam obdurescebat; hujus odor fuit lixivialis, & consistentiæ qu[...]lis lixivii ad spissitudinem evaporati, cuj[...] scilicet liquor crassior factus & frigori e[...]positus, protinus in duritiem salinam obb[...]gescit. *Calculi minores* meatus Urinarios i[...]terdum pertranseunt, & foras excernuntu[...]. Satius est grandiores in foveis suis imm[...]tos permanere. Loca in quibus usitate gignu[...]tur, sunt *renum sinus anfractuosi*, exinde m[...]nores in *vesicam* delapsi, si non excernuntu[...] in lapides ingentes excrescunt: semel vidi p[...]res calculos majores circa vesicæ latera, [...]ter membranas ejus, velut in cysti, conc[...]sos; isti proculdubio à renibus adhuc mi[...]res dimissi, in ureterum ductibus inter ves[...] tunicas perreptantibus manebant, atque i[...] sensim mole augebantur. Matrona taliter [...]fecta, longe ante obitum, è meatu Urina[...] rejecit membranam, crassam atque lata[...] materia sabulosa refertam, quæ (uti post[...] cadaveris dissectione constabat) fuit pars tu[...]cæ interioris vesicæ, à calculis ibidem incl[...] attrita & disrupta.

Nephriticis familiare est, *sanguinem* aut *pus*
am lotio crebro excernere : etenim à calculo
ajori & asperitatibus prædito, renum caro
cile atteritur, & vasorum oscula reserantur,
uibus sanguis exundans Urinam tingit: cum-
ue solutio continui hoc modo in renibus ex-
tatur, sæpissime ulcus succedit, quo pus
sanies cum seroso latice perfunduntur, &
dimentum copiosum & fœtidum in Urina
nstituunt: dein ab ulcere continuum plus
lvitur, & sanguinis profusiones largiores non
ro sequuntur, atque ipsa renum caro attri-
, & sensin exesa, cum lotio ejicitur. Olim
visi mulierem annosam, quæ per plures men-
cum Urina purum sanguinem in magna co-
a quotidie reddebat; insuper carunculas in-
ntes, carnium frusta, vasorum exesorum
lut tubulos, quoties mingebat, in magna
antiate excernere solebat; ut suspicio esset
nem alterum hoc modo totum è corpore
scessisse: postea tamen à decocto vulnera-
cum spiritu Vitrioli acidulato mictio ista
enta sistebatur, atque hæc fœmina adhuc
a in vivis degit. Novi matronam alteram,
æ primo sanguinem & materiam purulen-
n, cum membranis à longo tempore me-
do ejicere solebat: deinde, mictione cruen-
essante, per plures annos aquosum minge-
, cum sedimento copioso, & albo instar pu-
, in matulæ fundo subsidente, postea cum

ſedimentum illud deeſſe cœperat, intemp ries febrilis cum doloribus hinc inde vagis, rium languore, aliiſque mali moris ſympt matis, ſucceſſit: cumque ægra in magnum w periculum adduceretur, tumor in latere ci renis ſiniſtri ſitum exortus, in abſceſſum m turatus, propter largam puris profuſionem, i ſam liberavit: tamen ulcus cavum & ſinuoſu in iſto loco, ichorem tenuem exſudans, d rante vita manebat: quod aliquoties perſan tum denuo ſtatim erupit. Exinde, bienn vix elapſo, Illuſtriſſima hæc Domina, U næ ſuppreſſionem per dies 14 paſſa, apop ctica interibat: cadavere aperto, ren ſini omnino defuerat; ejus loco ſubſtantia me branoſa lumbis adnata vaſorum & ureteris e tremitates complectens, accreverat: ureteris v ſtigia quædam remanſerunt, verum ſine ap tura in ductus cavitatem: quinimo ichor, ſ ſeroſitas quædam, arteriæ emulgentis oſcu exſudans, in ulcus iſtud ſinuoſum exterius rebatur. Ren alter fuit materiâ ſabuloſâ & c culis minoribus valde oppletus: inſuper ju ta ſummitatem ureteris, lapis circa poll magnitudinem defigebatur, cujus extrem tas erat ductui, ſeu cavitati ureteris adeo ad tata, & firmiter impacta; ut velut epiſtom aperturam ejus exacte clauderet, & ſer latici tranſitum omnino inhiberet. *Ma ria purulenta* non tantum à renibus, ver

quando è veſica, & meatu Urinario,ulcere
ectis, in lotio deponitur; quandoque etiam
vaſis & locis genitalibus *ſanies*, *ſemen cor-
ptum*, *fluor albus*, aut *ſanguis menſtruus*,
rinis ſuffunditur, & ſubſidentias præterna-
rales in iis producunt.

IV. In Urinis ægrotantium ſæpenume-
conſpiciuntur *contenta alba*, & *copioſa*, è
rpuſculis minutis conflata? quæ cum ſub-
lerunt, ſupra medietatem liquoris implent,
umque albidum & opacum reddunt, reli-
o in ſuperiori matracii regione tenui &
ro permanente; hujuſmodi ſedimentum
inaceum dicitur, quia ſcilicet aquam fari-
imbutam refert: de hoc ambigitur,
um è tota cruoris maſſa, an tantum è vi-
ribus Urinariis conferatur. Obſervatione
nſtat; in calculo veſicæ ejuſmodi lotium
nſtanter reddi, etiam aliquando ob renem
ide grandiori obſitum: abſque affectu
phritico talem ſubſidentiam in Urinis
nquam vidi: quare hoc fere indubitatum
culi ſignum ſemper reputavi: atque vi-
ur, quod à ſucco, ſive humore circa cal-
i molem congeſto omnino dependeat:
mque ubi lapis in rene aut veſica defigitur,
mor nutritius ibidem ab aſſimilatione
vertitur, & in mucum craſſiorem de-
erat, qui valde copioſus coacervari ſo-
; veluti ichor, qui propter globulum in

fontanella positum ubertim exsudat. Iste autem mucus, cum sero ablutus, sedimentum illud album constituit.

Cap. VI.

De judiciis circa Urinas ægrotantium ferendis.

HActenus de Urinarum *anatome*, in qua explicantur earundem *elementa*, & *principia constitutiva*, una cum præcipuis ipsarum *accidentibus*, scilicet *colore*, *consistentia*, & *contentis*, tum quæ per essentiam iis debent *naturaliter* inesse, tum quæ iis ob corpus male affectum *præternaturaliter* solent accidere. Facile erit cuiquam hanc hypothesin ad praxin accommodare, & *judicium* de Urinis in matula inspectis ferre; etenim ex dictis constat, quarum partium morbi per Urinæ inspectionem innotescunt, & quid in singulis Urina significat. Circa hoc subjectum abunde satis ab auctoribus dictum est, ideo rem breviter tantum perstringam, & sicco (ut ajunt) pede pertransibo.

Licet Urinæ materia, scilicet serum sanguinis universam corporis regionem perluat, & cum sanguine per singulas partes circuletur, haud tamen omnium statum & morbos patefacit, sed istarum solummodo, quibus ad naturalem sui perfectionem & genesin debet, aut a quibus alterationem quamvis suscipit: qua viscerum

ſcerum, coctioni inſervientium, actionem & aſin aliquatenus refert; & præterea ſanguinis humorum in vaſis temperiem & motum bindicat: verum ut quis dolorem in capite, ſceſſum in gula, aut quemvis alterius partis fectum, unde nihil ſero communicatur, ex atula cognoſcere & divinare præ ſe ferat, norantiæ potius ſuæ, quam morbi cujuſvis dicium præbebit.

Urinæ ab ægrotis delatæ, quandoque ſunt mnino *ſanorum ſimiles*, & tunc nullam de orbo aut parte affecta lucem præferunt; liat vero illis inſpectis aliquid negative pronunciare: ſcil. ægrotum eſſe febris immunem: irca ventriculum, & alimenti coctionem, non dmodum male ſe habere: quare, ni ſit in tabem proclivis, aut abſceſſu, aut alio morbo olutæ unitatis laboret; affectum qualiſcunque uerit, non valde videri periculoſum, aut curatu difficilem.

Interim tamen nihil temere edicat velim, nec eo uſque progrediatur, unde nulla receptui pateſcat via: non raro enim obſervavi in graviſſimis quibuſdam affectibus, ſcil. in febre maligna, ubi cum viribus dejectis, pulſu debili, & inæquali, macularum eruptione, aliiſque mali moris ſymptomatis ægrotantes periculoſe admodum decubuerunt, Urinas quoad colorem, conſiſtentiam, & hypoſtaſin, veluti in ſanis laudabiles fuiſſe; ut revera tali in caſu, medicus

 è lotio

è lotio tantum conſpecto circa prognoſticon perquam turpiter erraverit: quare Urinæ ſingulari teſtimonio, niſi alia ſuffragantur indicia, ægra commodetur fides. Quod vero in peſte, & febribus malignis mendax ſit illa, & meretriciam exerceat, in cauſa eſt quod in iſtis morbis, nonnunquam ſine magna effervefcentia, ſanguis ſenſim & velut tacite corrumpitur: adeoque licet coagulatione, aut νεκρώσει liquor ejus afficiatur, tamen quia non eodem tempore immaniter deflagrans, materiæ aduſtæ velut cinerum congeriem facit, ſerum à ſolita craſi, aut tenore parum aut minime alteratur: præterea aliquando, cum in tali ægritudine cruor multum efferveſcit, quicquid excrementitium in maſſa ejus congeritur, ſtatim cerebro & nervoſo generi transfertur: quare latex ſeroſus à contentis præternaturalibus immunis uſque ſolito more ſe habet, extra hunc caſum, quando Urinæ coloris ſaturati, turbidæ, & ſine quovis ſedimento apparent, non eſt quare οὐρομάντις in prognoſi facienda multum hæſitet.

Quoties Urinę ægrotantium ſunt iſtis *ſanorum diſſimiles*; aut ipſis *aliquid naturale deeſt*, aut *quid præternaturale*, *additur*, aut *ſimul utrumque contingit*.

I. Deeſſe poterunt *color*, *conſiſtentia*, *contenta*, & *quantitas*. Si *color* ſi debito remiſſior,

&

& liquor pallidus, indicat cruditatem, & πνευματώσεως defectum, quod nimirum ſuccus nutritius nec in viſceribus nec in vaſis rite coquitur, aut exaltatur; ut particulæ Salinæ, & Sulphureæ ſimul evectæ, ſeri diſtributioni velut deſtillationi obſequentes, eidem penitus adhæreſcant, unde etiam ipſi tincturam impertiant: quare tali Urina conſpecta, de hujuſmodi ſymptomatis non inepte hariolari poteris quod ſit gravitas in ventriculo, inappetentia, & dyſpepſia, tenſio in hypochondriis, ineptitudo ad motum, ſomnolentia, reſpiratio difficilis, & crebra intra exercitandum palpitatio cordis, color pallidus, pedum & abdominis intumeſcentia; dicas periculum eſſe ne forſan incidat, aut jam inciderit, in cachexiam, aut hydropem; &, ſi virgo ſit, quod pica aut malacia afficiatur.

Quod ſi in febre Urinarum color remittatur abſque, criſi ſignum eſt materiam fermentativam, ſeu recrementa ſanguinis aduſta, eſſe e cruoris ſinu ſecreta, & alicubi defixa: quod plerumque in cerebro contingit; & proinde tales Urinæ ſolent delirium ſeu phrenitidem prænunciare, in nephriticis ſubita alteratio Urinæ in pallidam & aquoſam, ingruentem nephritidis paroxyſmum denotat.

Urina pallida & copioſa, ſæpe indicat ſalium reſolutionem nimiam, ob quam è toto corpore ac præcipue è partibus nervoſis, ſeroſitates,

velut profluvio quodam amandantur : talis ex-
cretio interdum ſalutaris eſt, & velut critica,
qua ſuperfluitates tantum eliminari contin-
git: quandoque ſymptomatica eſt, & magnam
debilitatem infert, quia ſcil. ſuccus nutritius
& humores utiles una excernuntur.

Si conſiſtentia ſit tenuis, & liquor pallidus,
arguit cruditatem & πνευματώσεως defectum,
aut potum nimium, aut affectionem nephriti-
cam : ſin color ſit flammeus, ſignum eſt febris
tertianæ intermittentis.

Si deſint contenta, & palleſcat, appeſſi
ſignificatur, & cachectica corporis diathe-
ſis. Sin vero color ſit citrinus, & conſiſtenti
mediocris abſque hypoſtaſi, ſuſpiceris ægrum
nimio labore & exercitio uti ſolitum, aut
nocturnis ſudoribus crebro affici, aut for-
ſan atrophiâ laborare, aut eſſe in tabem pro-
clivem.

Si Urina in minori, quam par ſit, quantita-
continuo reddatur, niſi adſit largior diapho-
reſis, ſignum eſt cruorem à ſeroſo latice non
ſatis expurgari: quare neceſſe eſt, ut aquoſi-
evadat, & tandem cachectica corporis diſpo-
tio, aut hydrops inducatur. Sin derepente ſup-
primitur; & cum dolore & difficultate ming-
tur, affectionis nephriticæ indicium eſt.

II. Urinæ aliquid ſuperadditur, nimirum
aliquando color intenditur, interim ut con-
ſtentia, & contenta ſe debito modo habean-
atq;

tque suspicio erit de diathesi ad febrem vel de hectica inchoata: forsan causa quædam evidens præcessit, prout balneum, æstus, crapula, aut immodica exercitatio, quæ sanguinem excalfacerent, aut frigus incaute susceptum fuerit, unde pororum occlusio, & ἀδιαπνευστία. Si Urina sit crocea, & lintea flavedine tingat, dicas morbum esse icteritiam: sin crocea sit, aut rubicunda absque febre, neque lintea tinctura inficit, affectionem scorbuticam, aut hypochondriacam plerumque indicat.

Ut color & hypostasis se recte habeant, contenta præternaturalia non raro Urinæ insunt; ideo cum frigescit, turbatur, & sedimentum deponit, modo *album*, & tum suspicio erit de cruore sordibus scatente, item de ventriculo impuro, materia excrementitia, aut lumbricis obsesso; modo *rufum*, quod sæpe contingit ob transpirationem impeditam, phthisin, & quandoque ob crapulam, aut febrem inchoatam.

Urinæ naturaliter se habenti contenta præternaturalia crassiora interdum insunt; quæ alicujus partis circa vias Urinarias affectionem denotant; unde pus, aut sanies, sanguis, fluor albus, semen corruptum, aut similia, Urinæ permiscentur: & facile dignoscas; interrogando quomodo in hoc aut isto loco æger se habeat, quæ pars sit affecta; ut, recolendo qualem morbum ejusmodi Urinarum sedimenta

menta indicent, de natura affectus certior fias.

Cum Urinæ aliquamdiu steterint, eisque sedimenta alba, & copiosa subnascantur, non facile erit primo statim adspectu dignoscere, undenam ea proveniant, scilicet an à tota cruoris massa, an à particulari tantū viscere, seri, aut seminis prçparationibus dicato? Etenim sanguinis, & succi nervosi impuritates, sub specie farinacea ad fundum matracii depositç, sçpe fluoris albi in fœminis, aut gonorrhœç in viris, suspicionem Medico movere assolent: etiam in lotio contenta fere similia cernuntur; quç à partibus Urinariis, ac quæ à spermaticis procedunt; inter has ambiguitates ne οὐρομάντις temeraria confidentia non solum incerta pro certis, sed insuper falsa, pro veris referat; ejusmodi Urinarum discrimina poterit hoc ritu indagare. Si contenta sint universalia, eorumque indicia massæ sanguineæ applicari debeant; ut plurimum à prima mictione (nisi aliquando forte in διακρίσει critica) isthæc (utpote in substantia tenuiori) sunt omnino inconspicua: dein, Urina à frigore turbata, tarde ad fundum descendunt: & postquam subsiderunt, à calore matracio adhibito eorum apparentia rursus deletur: sin vero ὑποστήματα isthæc alba à particulari foco amandantur, Urinam recens emissam illico turbant, & incrassant, cito præcipitantur, & à calore minime evanescunt: ut vero constet cui visceri

visceri particularia ejusmodi contenta adscribenda fuerint, ex aliis circumstantiis facile negotio cruendis, innotescat.

III. Urina quandoque à naturali statu prorsus alteratur: color, & contenta quæ inesse debuerant, desiderantur, & aliena ipsi insunt: tum vero indicatur, intemperiem in toto corpore adesse, & coctionem in visceribus, & vasis depravari; dicas ægrum febre laborare, dein interrogando discas, & statim pronuncies quod caput doleat, quod siti, ardore, anorexia, vigiliis, & aliis symptomatis hinc consequentia quadam deducendis, afficiatur.

Aliquando accidit Urinam à naturali statu deflectere, tamen affectum de quo æger conqueretur, minime referre; & vel ostendit morbi causam, vel partis alterius cum affecta consensum, ut si quis de immani cephalalgia, aut tremore cordis queratur, & Urinam exhibeat aqueam; illa non denotat ipsos affectus, sed tantum cruditatem in ventriculo, necnon lienis, & viscerum circumcirca obstructiones, quæ possunt esse istorum affectuum causa, dico in hoc casu, Urina inspecta præcipuę indicationes circa medendi methodum desumuntur, & remediis utimur, nec cephalicis, nec cardiacis, sed vel catharticis, quæ vomitum aut purgationem moveant; aut de obstruentibus, & imprimis chalybeatis: interdum vero Urina est vitiosa, tamen ab affecto de quo æger queritur,

ejus

ejus significatio est prorsus aliena; ut si qu comati, aut lethargo obnoxius eam reddat ru bicundam, & contentis præternaturalibus satu ratam, ejus inspectio optime coindication suggerit, scil. ne remediis nimis calidis, se temperatis insistamus.

Præcipuus οὐροκρίσεως usus, in observand morbi cujusvis statu, & progressu, nec no alterationibus versus salutem, aut mortem. Etc nim in affectibus chronicis ex Urina quotid inspecta, Medico innotescat, quibus gradibu ægritudo indies accrescat; quo tempore reme dia purgantia, aut alterantia, erunt magis op portuna; qualia medicamenta sunt maxim proficua: hinc observare est, an natura morb prævaleat, necne? certissimum hinc progno sticum elicitur de spe, aut particulo convale scentiæ; prout nimirum coctionis, aut crud tatis signa in Urinis apparent, in morbis acut hinc status, & ἀκμὴ febris optime prænoscitu quo tempore crisis, & quo successu, speratu quando evacuationibus, & quando cardiac tempestive insistendum est. Non certiori fide aut majori diligentia, pyxidem nauticam in tuentur naucleri, quam, pro idoneis medend temporibus, & modis, Urinarum phænomen observare debent Medici.

Hæc sint quæ circa judicia Urinarum, no è vanis agyrtarum traditionibus collecta, se rectæ rationi, & veritati consona, in prompt

era

erat dicere. Scio præterea, à medicaſtris, & mulierculis, innumeras fere οὐρομαντείας regulas, & præcepta paſſim tradi; ut matula tantum inſpecta divinare præ ſe ferant, an ſit vir, an fœmina qui ægrotat; quamdiu decubuerit; quali morbo laboret; utrum affectus in mortem, an ſalutem deſinet; an patiens amoris, aut triſtitiæ affectibus ſit obnoxius; utrum mulier utero conceperit, necne; & an gravida marem, an fœminam paritura ſit; & ſexcenta alia, in quibus, vel inani conjectura utentes, confidentia ſua credentium animis imponunt: vel (quod crebrius iis in more eſt) callida verſutia rem aliter exquirendo indagantes, notitiam ſuam Urinæ inſpectioni falſo adſcribunt.

Cap. VIII.

De Urinarum examine, & variis probationum modis.

Licet apparatus circa examen & inſpectionem Urinæ vulgo tantum ſimplex adhibeatur, (ſcil. lotium vitro immiſſum, medicaſtri & agyrtæ plerique intuentur, parum conquaſſant, indeque ſtatim judicium ferunt) tamen quibus ægrotantium ſalus cordi eſt, res paulo intricatior videtur, & circa οὐροσκοπίαν circumſtantiæ quædam obſervari ſolent; quibus omiſſis nihil certum, aut in praxi medica revera directorium, è matracio ediſcitur. Inſuper in quibuſdam affectibus, præter meram vitri

vitri inſpectionem, habentur alii profationum modi, quibus circa Urinas quod in receſſu la tet, virumque effugit, palam fiat: unde earum *evaporatio*, *deſtillatio*, *putrefactio*, etiam *præci pitatio* non inutiliter à quibuſdam, ȣ̓ροκελτικω accuratius curantibus; in uſum aſſumuntur. Quapropter de recto lotium inſpiciendi mo do, & in caſibus nonnullis analyſi varie inſti tuenda, breviter dicemus.

Cum Urina ægrotantis Medico offertur, prius eadem aliquandiu in vitro ſteterit, atqu ſi liquor ſit diaphanus, hypoſtaſis velut in nu beculam collecta, & ſi reliqua contenta ad fundum ſubſiderint; nihil ultra deeſt, qui protinus ſententia σημειωτικὴ proferatur. Si lotium matracio aut recens infunditur, aut prius conquaſſando perturbatur, exſpecte dum partes confuſæ denuo ſegregentur, & de bita ſubſidentię loca acquirant. Quod ſi liquo contentis ſaturatus, poris à frigore conſtrict turbidus, & opacus evaſerit; vitrum in loc calido detineatur; donec lotium denuo cl reſcat; & deinceps aliquandiu prope focum collocetur, ut dum contenta præternaturali aut tenuiora, poris à calore dilatis abſorben tur; aut craſſiora in fundum decidunt; fil menta hypoſtaſin conſtituentia (ſi aliqua ad fuerint) in media regione, aut paulo inferim ſimul congregentur; ita enim conſtabit quæ ſi natura, & qualis morbi potentia: item in fe

bribu

ibus, caloris & effervescentiæ gradus, huoris nutritii coctio, aut depravatio, etiam ateriæ adustæ in sanguine congestio, ejusie secretio incepta, aut prorsus frustrata, nificatione ab Urinis desumpta, nonnihil acescunt; quare hoc etiam modo procedeoportet, si quando Urina à longinquo adtur; cujus nimirum particulæ multa conssione perturbatæ, nisi in loco tepido aliandiu detineantur, haud facile repetunt sitionum suarum loca. Sin ægrotum in opfio cubili degentem crebro invisurus, oprtunum erit, ut Urina recens micta, & tracio indita circa hypocaustrum colloce-, quæ dum modice intepescit, singulæ tes, sine quavis perturbatione, optimo dinuntur subsidentiæ modo.

Postquam Urina ita nude, & quasi omni o discooperta, intuitui offertur, proxima cautio ne aliqua ejus phænomena accidenter contracta, & non proprie ad ipsam ctantia, Medico imponant: quod revealiquando accidere solet, propter alteraes in illis à cibis assumptis excitatas, quæimprimis consistunt in *colore*, & *odore* inarum, præter naturam, & Medici exctationem, varie immutatis.

Enimvero error satis vulgaris committi so-. cum Urina à Rhabarbaro, croco, semiantonici, aliisque ore ingestis, flavescens,

 & lin-

& linteamenta tingens, indubitatum icte
tiæ signum creditur; etiam à cassia lotium ni
gricans humore atrabiliario imbutum dicitu
quandoque etiam à jure cicerum, aut decoc
rubiæ tinctorum, aliisque epotis, Urinam ru
bore saturatam æstimamus (falso licet) inte
periem febrilem indicare. Non raro accidi
potu tenui copioso, Urinæ colorem intensiu
præter exspectationem minui, atque à forti
potu, atque alimentis calidioribus intendi:
jusmodi mutationum causæ ni Medico in
tescant, de lotio inspecto judicium non,
falsum adhiberi poterit; eum itaque sine ca
manifesta color in Urinis immutatur, vic
ratio inquiratur; ut, si forsan ab ingestis alte
tio procedat, ne perperam adscribatur mor
Quæstio hic oritur; Cur siquidem plera
ore assumpta, priusquam in lotium facessa
colores insitos omnino amittunt; aliqua tam
sunt, quæ, comesto sero tincturam imprim
pertinacem adeo, ut per omnes ductuum
fractus illibata transeant? Cujus rei causa in
cardine versatur, quod mixta nonnulla pa
culas Chromatismi constitutivas habent va
subtiles, easque insigniter volatiles: quare h
in exigua tantum quantitate ingesta, to
chyli massam colore suo inficiunt; & dei
succus nutritius sanguini convehendus colo
tus adscendit, ejusque vehiculum, scil. la
serosus usque tinctus amandatur.

Qu

Qualis ſit odor ab Urinis ſanorum, uni-
que propriam quadamtenus olfacienti ob-
m eſt: ſcil. dum recens mingitur, ob par-
ılas ſulphureas, & ſalinas in liquoris com-
ge conſtrictas, haud valde ingratus eſt:
n aliquandiu ſteterit, ut mixtione ſoluta
phur ſale aculeatum exhalare inceperit,
viter puteſcit: præterea autem obſerva-
licet, quod aliquando Urinæ recens ſa-
odorem ſuavem, ſcil. violaceum exſpi-
t, atque interdum fœtorem valde ingra-
n naribus objiciunt. Prius nec à ſano,
inſalubri corporis ſtatu dependet; ve-
n ab aſſumptis ſolummodo producitur:
rebinthina, nux moſcata, & alia quędam
nmi, & aromata, diverſæ licet naturæ aut
rationis, ori ingeſta, Urinæ plane ſi-
em odoris ſuavitatem impertiunt. Hu-
ratio videtur eſſe, quod in hujuſmo-
nixtis ſulphuris purioris, (hoc eſt, ſpi-
ous imbuti) particulæ complures emine-
: quæ cum volatiles fuerint, ſero confuſæ
tionis vinculo non continentur: quare
o excreto, ſtatim hæ ſolitariæ, aliiſque
næ fœtidis incomitatæ exſiliunt, ideo-
odorem ſatis gratum diffundunt: qui
t à comeſtis diverſimodis concitetur,
ue tamen eodem modo violaceus per-
, eo quod in omnibus ſulphureæ iſtæ
iculæ digeſtione ab aliis ejuſdem concreti

adjunctis liberantur, neque alienis à lotio [illegible] ficiuntur. Quod vero ad Urinam fœtentem spectat, ista nonnunquam ab ulcere circa renes, vesicam, aut vias Urinarias consito procedit; quandoque etiam à calidiori renum aut totius corporis intemperie suscitatur: cum enim sulphur saturate nimis sero incoquitur, ejus particulæ cum salinis aculeatæ (utpote minus arcte conclusæ) protinus evaporant, & olfactus sensorium graviter feriunt; praeterea autem, aliquando à comestis Urinæ fœtorem contrahunt. Etenim Balsamus sulphuris allium, rad. asparagi, pomaceum, vinum Rhenanum, & alia pleraque ore ingesta Urinæ graveolentiam accersunt: hujus ratio si inquiratur, dicimus quod talia quæ Urinæ fœtorem imprimunt, etiam in quantitate uberiori eam provocant: quare videtur quod ejusmodi assumpta sanguinem fundunt, & seri præcipitationem valde accelerant: cumque hoc ritu latex serosus à cruoris massa velut abrupte devellitur, liquoris compages laxa efficitur, neque partes exacte miscentur, nec craseos æquabili vinculo continentur; quare cum lotium istud corpore excernitur, compage ejus prius soluta sulphuris crassioris (h. e. cum Sale combinati) particulæ [illegible] exspirant, adeoque tetrum odorem diffundunt. Etenim Urina ab assumptis hoc modo alterata, lixivio cui Antimonium, aut S[illegible]

p[illegible]

ur commune incoquitur, atque acidum
odvis poftea inftillatur, perfimilis videtur:
ippe in hoc decocto, prout etiam in tali
io, referata liquoris compage, corpufcula
lphurea protinus erumpunt, & gravi fœto-
fenforium percellunt.

Quod fi fupra vifus, & olfactus examen,
ifpiam curiofus Urinarum explorator ul-
ius indagare velit, in promptu erit diver-
oda ἐγχειρήσεις eas in partes refolvere, ac
ut ad vivum diffecare, indeque directio-
Medicas non levis momenti elicere: quip-
in morbis quibufdam chronicis, ubi fan-
nis dyfcrafiæ exactius perquirendæ funt,
n eo falis, & Sulphuris proportio, & tem-
atura, rite inveftigentur, convenit inter-
m Urinas *evaporare*, aut *deftillationi expo-
e*; etiam ex iifdem *præcipitatis*, aut *putre-
ione refolutis*, nonnihil edifcitur. Novi
ninam honeftam, fquamofa cutis fœdi-
graviter afflictam, quæ nimirum quoti-
materiæ velut furfuraceæ copiam ingen-
fcalpendo excutere folebat: hujus Uri-
in fcutella evaporata, fedimentum cru-
eum, & falinum, excremento ifti cuta-
fimillimum, vafis lateribus adhærefcens
quit. Olim viri prænobilis, motibus con-
ivis; & mufculorum tenfionibus dolori-
, graviter obnoxii, Urinam evaporavi;
n fundo quantitas Salis, & materiæ Tar-

 tareæ,

tareæ, dimidium integri liquoris pondus;
cedens, remansit. Hoc modo facile
principii Salini in sanguine, & humori
proportionem invenire; utrum vero Sal
volatilis, an supra modum fixus evasæ
Urinę *destillatio* palam reddet: nam si S
ritus (ita dictus) ex Urina copiosus pr
citur, & pręterea Sal in Alembicum ascen
volatilisationis signum est: Hujus vero, c
trarium Salis fixitatem arguit.

Sicut Urinę *evaporatio*, & *destillatio* pri
pii Salini valorem ostendunt, ita *præcipit*
& *putrefactio* Sulphur, & crassiora Urina
contenta, velut in pondere, & mensura,
tefaciunt. Quoad prius, licet Urina sit liq
salsus, & sępe contentis gravidus, ta
quatenus particulę ejus salinę non sunt (ve
in plerisque menstruis assolet) aut prors
fixitatis aut fluoris statu, sed maxima ex p
volatiles; ideo haud facile, neque stati
quovis salso infuso, præcipitationem su
Spiritus vitrioli cæterique acetosi nihil
ciunt: Sal Tartari perturbationem exig
concitat. Aluminis vero solutio, in q
tum spatiola valde constringit, mox to
liquorem maxime perturbat, atque o
Urinarum contenta, velut latebris ext
palam oculis conspicienda tradit. Quare
ritu, sine longa subsidentiæ mora, illico
gnoscas, quantum materiæ sulphureæ, &
reti

ſtris, & cruoris maſſa pro recrementis in ſe-
deponitur.

Urinarum *putrefactio*, ſingulas cujuſque
eneris particulas adhuc magis diſtinctas, &
elut ſeorſim diſpoſitas, exhibere ſolet; nam-
ue, ſi lotium per plures dies in vitro immo-
um ſteterit, *colore*, *odore*, & *conſiſtentia* pluri-
um alteratur: eſt enim color intenſior, odor
gratus, & ſumme fœtidus, conſiſtentia craſ-
or, non raro in ſuperficie lanuginem, mo-
o albicantem, modo lividam, adſciſcit; etiam
vaſis fundo ſedimentum craſſum & copio-
m, & ſæpe in lateribus cruſtam arenaceam,
ve Tartarum, coloris albi, vel cineritii af-
git. Ex hujuſmodi phęnomenis, & quate-
us Urinæ citius aut tardius putreſcunt, in-
eque plus aut minus a priori ſtatu alterantur;
onjicere licebit, quanta ſit Salis, aut Sulphu-
s proportio; utrum iſtorum alteri prępol-
t: etiam de materię terreſtris, ſive contento-
m qualitate, & copia, hinc non infidum de-
matur judicium.

Ita demum habes (Vir amiciſſime) ὀυρο-
κρίσεως doctrinam, ſive methodum, qualem
ualem tenuitas noſtra adornare potuit: diſ-
rtationis hujus, & ſterilitati, & erroribus, non
ntum ignoſcis velim: verum alias eadem
xcuſata habeas. Quippe hortatu veſtro hęc
rimum ſcripta, atque ex tuo ſolummodo
rbitrio, & juſſu etiamnum publici juris fiunt.

 Quare

Quare fœtum istum, invita quasi Lucinea fere per abortum editum, ceu expostitium & merito ὑποκληρέν ad limen tuum dimii sum, fac cures.

GULIELMI

GULIELMI STRATENI

Reip. Ultraject. Med. Doct.

Et in ejusdem

Inclytâ Academiâ Med. Pract. & Anatomes Professoris Ordinarii.

DISPUTATIONES MEDICÆ Tres

DE

Erroribus Popularibus,

PRIMA

DE FALLACI URINARUM JUDICIO.

Diſputationum Medicarum
De
ERRORIBUS POPULARIBUS
PRIMA,
De Fallaci Urinarum judicio,
PARS PRIOR.

Inter non magis uſitatos quam pernicioſos in praxi Medica errores, non poſtremus eſt ineptus ille mos cogendi medicos, ut ex ſolius Urinæ conſpectu omnes affectiones naturales, præternaturales, externos, internos, recentes, inveteratos, præſentes, præteritos, eorumque cauſas exponant, curationemque dirigant. Quibus is error ortus ſit auctoribus haud facile dixerim. Crediderim tamen ejus perennitatem foveri non ſolum à circulatoribus, verum etiam ab imperitioribus vel improbioribus, titulo tenus, medicis; quibus cum præ defectu ſolidæ eruditionis non liceat regiâ viâ ad exoptatos honores pervenire, per fraudulentas haſce & ſimiles ambages eò tendunt, plebeculæ unicè inculcantes, medicorum nomine indignos eſſe, qui non omnia jam dicta ex lotio dignoſcant & enuncient. Non alienum proinde à noſtro erit munere, nugis hiſce diſcuſſis, medicinæ candidatos breviter monere, quid de illa arte ſit ſentiendum, ut ſibi, ægris, ipſique adeo arti bene conſulere diſcant.

Quam

Quamobrem (rejecto accurato de Urinis tractatu in aliam occasionem) primo incertitudinem judicii Urinarum detegemus; deinde quantum illis sit tribuendum subjungemus.

THESIS I.

PRima argumentorum fallaces Urinas esse convincentium classis continebit, post materiæ, ex qua Urinæ constant, descriptionem multiplicem varietatem causarum, ex quibus similes imo eædem oriantur & fundantur Urinæ. Ne autem hæc omnia ἀτάκτως confundantur, disponemus differentias in Urina considerari solitas secundum receptum agendi & Urinis ordinem.

2. Urinæ materia non est solum excrementum tenue & aquosum ex potu genitum, sed & proprium sanguinis serum bile dilutum; quibus nonnunquam aliquid aliud ex partibus vel viis quas transit, permiscetur; videturque potius jecoris quam renum esse excrementum, quod in renibus per transcolationem, non per coctionem, tantum fiat separatio seri à sanguine.

3. Urinæ differentiæ sumuntur vel à liquore, vel à contentis. In liquore considerantur consistentia & color; quibus aliæ minus principales differentiæ adduntur à quantitate, odore, &c.

4. Respectu

4. Respectu consistentiæ Urina est tenuis, crassa, vel mediocris, item turbida vel clara; & hæc iterum vel mingitur clara, & permanet clara, vel mingitur clara & postea turbatur; uti turbida vel talis redditur & permanet, vel turbida mingitur, & postea clarescit. Huc spectat oleaginosa, consistentia scilicet & colore oleum referens.

5. Hic jam primo notandum non omnem Urinam sua natura esse tenuem, neque omnem crassam talem reddi aliorum humorum permixtione; Quum scilicet Urina ex parte constet ex sero, hinc sanorum lotium mediocri est crassitie. II. Tenuem reddi Urinam ob paucitatem seri permixti, vel ob coctionem primam vel secundam in hepate & venoso genere imperfectam, ut & separationem humoris serosi impeditam, vel ob cibi potusve copiam præpropere ante coctionem secretionemque absolutam (unde non omnes claræ & tenues Urinæ cruditatis sunt indices) præterlabentem, vel ob viarum Urinariarum debilitatem, obstructionem, vel quod materia Urinæ permiscenda alio convertatur, ex aph. 72. lib. 4. Præterea tenues Urinas in principio acutorum morborum indicare coctionem nondum esse inchoatam; in progressu languidam coctionem, humorisque cruditatem; si perseverent, viresque infirmæ sint, mortem; sin robustæ, abscessus in inferioribus. In crisibus, utpote

infidas,

infidas, recidivam minari. III. Craſſam reddi Urinam vel ex ejus perfectione prę caloris nativi robore, vel ob materiæ craſſioris in venis canalibuſque, humorumque crudiorum copiam, vel ob reſeratam viſcerum ductuumve obſtructionem, ruptumve abſceſſum.

§. IV. Notandum Urinam claram in ſanis turbari ob humorem crudiorem, & ulteriori coctione indigentem, quam natura quidem auſpicata eſt, ſed nondum perfecit; unde talibus quidem imminent morbi, ſed non ſemper, cum ſimiles in gravedine conſpici vulgo ſit in ore, uſuſque doceat per vigilias & infinitas turbatæ coctionis cauſas, ejuſmodi conſpici Urinas. Eandem in ægris turbari per coctionis initia, aliquamque materiæ profuſionem. Rurſus claritatem illam in morbi principio non ſemper calori nativo acceptam referendam, ſed ſæpe præternaturali; poſt principium vero (Urinæ ſubſtantia, colore, copia, &c. reſpondentibus) argumento eſſe inchoatæ à calore nativo coctionis; ſi autem reliquæ abſint conditiones, materiam & putredinem augeri. Si turbetur ab ambiente aëre, non eſſe adeo probandam, ac ſi fiat à cauſa interna, inchoata nimirum coctione: non enim à ſola externa cauſa, ſed & interna turbari Urinas patet, quia aliæ mox, aliæ tardius, aliæ tardiſſime turbantur

in

in eodem aëre, & ejusdem hominis Urinæ in eadem aëris constitutione hodie turbantur, cras sæpe non turbantur; sæpe claræ & tenues permanent, quæ, noctu excretæ crudiores erant, & quæ aliquot horis post perfectius coctæ minguntur claræ, turbantur. v. Urinam turbidam clarescere ob calorem naturalem coctionem aggredientem; vel ob fervorem Urinam prius confundentem ex parte cessantem; vel ob partes heterogeneas graves prius ob calorem confusas, eo evanescente, pondere suo subsidentes. vi. Urinam vere turbidam fundi fere ex renum aut vesicæ affectu, dum Urina sordidum pus pluresque humores secum rapit. Si citra hos affectus fiat, crassiorum humorum in venis copiam arguere, aliquando etiam critice excerni. vii. Confusam succedere fere venarum affectibus, humorum scilicet in iis confusioni, putredini, qualis in febribus continuis malignis non raro occurrit. Ex quibus omnibus notari velim cum Fern. path. l. 3. cap. 15. *Urinam renum vitio non inquinatam, non semper sanguinis conditionem referre. Ea quippe nonnunquam citrina, crassa, & turbida mejitur, & qui tum detrahitur sanguis, exquisite purus & rubicundus existit. Sæpe id in quartana & tertiana intermittente, bile, &c. alicunde prorumpente cum sero excreta. Turpiter proinde errant, qui ab Urina crassa & rubra protinus mittendum esse sanguinem pronunciant.* Quis igitur

igitur ex consistentia Urinæ quid certi pronunciare audeat, nisi velit vel imperitiam vel impudentiam prodere?

7. Quantum ad colores. I. Notandum eum non solum mutari per novę materię accessionem, verum etiam per causas externas, quatenus eæ hunc vel illum humorem, tale vel tale serum generant. *Labor*, inquit Fern. path. lib. . cap. 13. *inedia, æstus, febris, & quæcunque causæ corpus calfaciunt, Urinam colorant, eoque magis quo vehementiores fuerint, & Urina quo diutius in corpore subsistit, & longe à pastu mejitur, prioribus coloratior est.* II. Sciendum citrinum colorem medium non solum fieri à justa bilis, & salsi serosique humoris cum aqueo excremento mixtione; sed etiam à vario contrariarum qualitatum concursu, idque non solum in sanis, sed etiam in ęgris, & in eis merito idcirco Urinas sanorum similes improbari. III. Aqueam Urinam nasci vel à cruditate, calorisque coquentis imbecillitate, vel à viarum, per quas materię Urinę solet transfluere, obstructione tali, ut materia eam tingens aut turbans (ut in calculosis sępe fit) non possit penetrare; vel a bilis aliorsum translatione, ut in phrenitide; vel a copia potus, vel ab æstu hepatis renumve. IV. Lacteam Urinam fieri ob substantiæ albæ permistionem, pituitæ, puris, seminis, quorum discrimina licet ab auctoribus tradantur, tamen quin præ

variis

variis causis obscurari possint, nemo dubitare potest.

8. v. Notandum flavam magis minus reddi Urinam, non solum à calore aucto, sed prout bilis (adde & serum) qualitate aut copia peccat; & præterea ab assumptis tingentibus ut Rhabarbaro, senna, croco. vi. Rubram fieri à bile (adde & sero salso) magis usta; vel ob copiosam talis materiæ admixtionem, in ictero, scorbuto, hepatitide; ut & pro variis gradibus hujus adustionis & pro varia copia, Urinæ uveæ, passeæ, &c. dictæ oriuntur. *Rubra*, inquit Plemp. lib. 5. sect. 3. cap. 5. *apparet in febribus, hydrope, unde temerario judicant, qui ex solius rubræ Urinæ conspectu sanguinem mittendum censent.* vii. Cruentam (similem aquæ, in qua recentes carnes ablutæ sunt) fieri à sanguine è vase læso elapso & Urinæ mixto, per corporis exercitia, per renes ductusque Urinarios à calculo, &c. attritos; vel ob hepatis renumve debilitatem; vel à natura plethoram ita minuente statis vel certis temporibus, vel critice semet ipsam liberante; quod dictum esto pace Fern. path. lib. 3. cap. 13. *vix admittentis sanguinem aliquando cum Urina præterlabi citra renum affectionem.* viii. Lividas nigrasque Urinas fieri, vel causis externis, puta assumptis, ex clystere, ex sapa test. Mercur. de Ur. cap. 6. vel à portione atri humoris cum Urina excreta cum

eupho-

úphoria, vel a bile ulteruis in atram uſta, aut opioſius genita; vel a ſero & ſanguine in venis extincto calore) nigreſcente, huc ſpectat aph. 7. lib. 4. Quis igitur ex colore quid certi ronunciet niſi imperitior vel impudentior?

9. Urina minus ſolito olet ob coctionis efectum, ut principio noctis ante peractam oction em; vel quod nihil ſeroſi, ſed ſola aquea ateria excernatur. Urina bene olet ob aſ-mpta, terebinthinam, moſeum. Urina fœtet el ob aſſumpta, allium, putrem caſeum, aſpa-gos, aut alia; quæ prout in hoc aut illo plus inus coquuntur, plus minus fœtidam red-unt Urinam; vel etiam ob ciborum impro-m coctionem, vel ob Urinam diutius in veſi-detentam, vel ob putredinem humorum, æcipue in febribus malignis, vel ob pus non rfecte coctum (nam per ſede coctum non etet per ſe, nec igitur Urinę permixtum) ex pto abſceſſu profeſum vel per criſin cona-mve criticum. Quid igitur certi exprimet lor ex ore periti prudentes honeſtique viri?

o. Urinę copia (quę paulo minor eſſe debet tu) augetur vel ob copiã potus, vel ob uſum bi aquoſam humiditatem ſuppeditantis, vel intermiſſam ſeri per alias vias, alvum, ſudo-m, prę frigore, expurgationem, vel ob excre-nem criticam vel ſymptomaticam, uti aquę biam diu coërcitam circa viſcera erupiſſe, & ſitatem ſolviſſe teſtatur Fern. lib. 3. cap. 11.

Huc refer diabeten; vel ob uſum diureticorum humores attenuantium, & ad vias Urinarias ducentium. Pauca fit Urina à potu parco, & à cibo ſicco, vel ob humiditatis abſumtionem per febres,exercitia,vel ſi alio vertatur,ut ad alvum, ventrem in hydrope, vel ob anguſtiam viarum Urinariarum, à calculo, tuberculo pituita craſſa. Cui igitur planum erit ex ſola Urina de ejus copiæ cauſa quicquam effari?

11. De contentis præſertim generalibus tanta eſt diſſenſio, ut vix unus ſit, qui cum altero conſentiat. Saxon. de Ur. cap.5. Ut enim prætereain diverſas de contentis in ſanis ſententias cum Galeno contentorum materia ſit ſanguis ſeu humor erudus. Actuar. excrementum ſanguinis concocti invenis. Don. ab Altimari Portio ſemicocti in venis alimenti. Argent. humor pituitoſus, utpote coctionem primam ſubterfugiens (verum anne omnis materia cruda ex parte ſua incoctilis pituita dicenda eſt?) Fernel. cap. 17. Urinæ pars craſſior inſiti caloris vi ſecreta; Reuſnero, pituitoſum & melancholicum excrementum: Ne illi quidem, qui communi ſententiæ favent nimirum eſſe partem alimenti ſubterfugientem coctionem, conſentiunt: alii enim volunt eſſe primæ aut ſecundæ coctionis, reliquias ſcil. alimenti ſeu chyli, quæ in ſanguinem mutari non poſſunt, alii vero in tertia coctione, cum ſcil. ſanguis pro arteriarum & vena-

narum

arum nutritione apponitur, generari; quam-
is conciliari possint, si dicatur esse eam alimen-
i partem, quæ nec in sanguinem perfectum
ec in partis alimentum potuit mutari. Quis
men ex Urina sola conspecta discernet, sit-
e vitio primæ (nam & per accidens vitia ven-
iculi indicari posse censemus) secundæ aut
rtiæ coctionis ortum? Item viscerumne vi-
o, an errori externo sit acceptum referen-
ım contentum? Cumque in omnibus pro-
iscue sanis sedimentum occurrat, vel quod
emo adeo perfecte sit sanus, vel nullum ali-
entum adeo simile sit corpori, cui non ali-
uid heterogenei sit admixtum, cumque vel
ptimi cibi copia, vigiliæ, cæteræque crudita-
s causæ id dare possint, quis à qua causa oria-
r, ex Urina hariolabitur? Cumque in mul-
ægris non absimile sit sanorum hypostasi,
is utramque ex Urina sola distinguet?
12. Cumque causa separans sedimentum
ssit esse calor heterogenea separans, frigus
m superveniens sedimentum crassius con-
nsans, unde id gravius redditum ulterius se-
ratur in inferiorem locum; Quis ex Urina
cet & dicet ex qua id fiat causa? Cumque se-
menta diversum situm (summum, medium,
imum) habeant, aut ob materiæ diversam
nditionem, aut caloris varietatem, quis hanc
illam causam ex Urina inspecta certo cul-
bit? Ut porro nihil addam de variis senten-

tiis, ſua interim probabilitate non carentibus, causarum de ſedimenti albedine, lævitate (dum ſcil. ejus partes non diviſæ, ſed inter ſe coactæ & continuæ unum continuum corpus conſtituunt) & æqualitate, quoad ſubſtantiam & tempus, & figura ejus pyramidali, copia ejus mire variat, non ſolum pro ſucci ejus crudioris copia, ſed & pro exercitiis, corporis diatheſi, ſuppreſſa ſolenni per alvum, uterum, nares, hæmorrhoidas excretione. Quas cauſas quo modo diſcutiendas dabit Urina?

13. Materia ſedimentorum in ægris licet eadem dicatur Fern. c. 17. quæ in ſanis, tamen negari non poteſt alios humores quoque admiſceri, (cum pro humoris morbifici indole contentum quoque mutetur) imo hoſce ſolos interdum materiam ſedimento præbere, cumque contra in principio morborum materiâ morbificâ nondum coctâ, ſedimentum ſanorum ſæpe conſpiciatur; Itemque in morbis malignis, imo & in ægris peccantibus in diæta; cumque ſedimentorum varii colores oriantur vel ex humoribus, ex quibus conſtant, calore, que, ab aſſumptis, & proinde non niſi perſpecta morbi hiſtoria, omnibuſque ab ægro & medico actis, obvium ſit harum cauſarum diſcrimen, quis niſi ignarus, vel perfrictę frontis auſit hic Urinæ ſoli fidere? Rurſus cum contenta dicantur eo meliora, quo ad ſanorum magis accedunt, quis horum ab illis, ex unico loco

diſce

liſcrimen agnoſcet? Cumque non exſpectanda
it in omnibus morbis hypoſtaſis, ſed in quibuſ-
lam ſola ſufficiat nubecula, quis non ex hac ſola
nimadverſa fallere & falli poſſit? Obiter hic
uffecerit indicaſſe nugas ouromanticorum,
rolentium cum Actuario locum ſedimenti in-
licare locum affectus, nubeculam ſcil. caput,
næorema pectus, hypoſtaſin infimum ven-
rem affici; cum hæc ſingula in cujuſvis regio-
iis morbis, imo & citra harum affectus appa-
ere poſſint & ſoleant.

14. De particularium ſedimentorum, & in
pecie farinacei, ſquamoſi furfuracei cauſis, no-
andum, quamvis concederetur Galen. comm.
. progn. text. 28. farinaceum oriri à calore
olliquante & abradente partes, tamen rariſſi-
ne & in ardentibus hecticiſque dari febribus:
Deinde *illud* ex aph. 31. lib. 7. *longam ægritu-
inem ſignificare*; quod cum colliquante calore
ix convenit. Ita licet Galen. dicat *ſquameum
& furfuraceum ſedimentum fieri à febre colli-
uante partes ſolidas*, tamen ea ex aph. 77. &
1. lib. 4. *indicia eſſe ſcabie laborantis veſicæ*;
unc cum nunc ſine febre, negari non poteſt.

15. Arenulas in hepate vel alibi genitas quis
x ſolius Urinæ teſtimonio diſcernet ab iis,
uæ in renibus ſuccreverant? Grumi ſanguinis
 pus prodeunt ex vulnere vel ulcere viarum
Jrinariarum, vel ex rupto, aliterve læſo (ab
ctu, caſu calculi, attritu) aut hiante vaſe &

fundente in partes Urinarias, vel ex partibus superioribus.

16. Carunculæ dicuntur esse partes ulceratorum renum, sed an solorum? Mucosum quid redditur à vesicæ calculo, ulcere, à crudo renum vicinarumque partium abscessu, imo & à partibus superioribus. Quis igitur non videt etiam alia signa præter Urinam esse perpendenda, ut causa innotescat? Præclare monet Fern. cap. 16. *In iis, quibus Urinæ aliquando crassæ, albæ, fœtidæ, purulentæ fuerunt, nunquam illas in aliis morbis certam significationem præbere.*

17. Filamenta non solum ex renibus, sed & ex venis, ex ureteribus, ex materia viscida concreta in filamenta, & sæpe ex seminis excretione paulo ante prægressa prodire videntur: sæpe ex parastatis provenisse animadvertit Fern. cap. 16. sæpe in gonorrhæa, & mulieribus fluore uterino albo laborantibus, Idem ibid.

18. Spuma in summa parte occurrit (si multæ bullæ cohærentes) vel à flatu in viscida materia contento, vel ab aëris inter mingendum permixtione. Pinguedo supernatare potest varia pro copia & conditione pinguedinis præ calore liquatæ: qui multum habet pinguedinis mollioris, iis facile liquescit; idem contingit ab usu olei, butyri, test. Fern. cap. 16. In quibus omnibus distinguendis quis non jurabit præter Urinas alia plurima esse perpendenda?

Dis-

Diſputationum Medicarum
De
ERRORIBUS POPULARIBUS PRIMÆ,
De Fallaci Urinarum judicio, PARS SECUNDA.

THESIS I.

AD ſecundam claſſem argumentorum, *Urinas eſſe fallaces*, probantium, referemus pleraque quę citra morbos, eorumque cauſas (ut temperiem, ſexum, reſque non naturales, dictas) Urinas adeo mutare poſſunt, *Ut ſine horum animadverſione omnino infirma ſint futura de Urinis judicia, nec quæ ſanorum, ab iis quæ ægrotantium ſunt, facile queant internoſci.* Fernel. Pathol. l. 3. c. 10.

Ut autem de cujuſvis temperie nihil dicam, niſi calidiorum Urinas eſſe magis tinctas, tenuiores, cum exiguo ſedimento; frigidiorum contra. Reſpectu ętatis, Puerorum Urinæ ſunt colore albidę, ſubſtantià craſſiores cum copioſo ſedimento (unde apud Hippocrat. 2. Progn. 33. Urina in pueris ęgris aquoſa, utpote quam maxime recedens à Naturali, deterrima eſt) ob cruditatem ex voracitate natam, calor quippe abundans ob nimiam cibi

copiam retunditur. Urina juvenum est substantiæ tenuioris quam puerorum & magis tinctæ, fere pluribus, quam virorum contentis. Urina virorum temperanter viventium quam proxime ad optimam accedit, ob inculpatam quam maxime œconomiam naturalem. Senum Urina est tenuis, alba, cum hypostasi pauca, imbecillæ concoctionis nuntia, nisi cum succresentium cruditatum portio cum Urina profunditur.

3. Respectu sexus Urina mulierum substantia est crassiori, turbida, colore pallidior, hypostasi abundantiore (ob calorem remissiorem otiosum vitæ genus) quam virorum, quæ coloratior, tenuior & parciori est sedimento. Neque in tamen de sexus dignosci potest cum eadem in masculorum Urina, concurrentibus nimirum causis, occurrere possint; ut & contra, non paucarum mulierum Urina colore, consistentia hypostasi cum virorum certat: neque etiam graviditatis indicia præ se fert utcumque subsistentes menses statum corporis humorumq; immutent, propterea quod eadem signa in aliis menstruorum suppressionibus observentur, præterquam quod tristis sæpe catastrophe audacium uroscoporum temeritatem detestata sit, vide Forest. lib. pecul. 2. c. 4.

4. De varia lotii mutatione, secundum anni tempora, regionis, cœlique statum vix quicquam addendum videtur propterea quod ἐρμ... μαντής se non posse temporum aërisque in qu... versatur temperiem ignorare, & facili analo... gism...

gismo ex dictis & dicendis de cujusvis temporis & cœli convenienti Urina quippiam se posse decernere clamaret. Id solum rogatum velim an pro non diverso temperamento, disisque in diæta erroribus credat à non paucis excerni Urinas nullo modo congruas anni tempori, regioni, &c.?

5. Respectu vitæ generis, & exercitiorũ corporis nemo inficiabitur Urinæ colorẽ substantiam, contentaque immutari, aucto per mediocria exercitia calore eodemq; per nimios labores dissipato, & per otia quasi torpescẽte & lãguido.

6. Respectu animi pathematum vehementiorum & diuturniorum, alterato calore, spiritibus & humoribus Urinam alterari nemo negabit, qui attentius considerarit quantam ea in spiritus & humores agitandos, incendendos, & sopiendos vim obtineant.

7. Vigilias somnumq; prout moderata fuerint, vel in excessu, defectuque peccaverint, ad coctiones, excrementorum separationes, & proinde ad Urinæ diversitates plurimum posse facile mihi concedetur ab eo, qui quantum ea in naturali corporis œconomia possint vel perfunctorie perpenderit.

8. Quantũ valeat ad lotii colorẽ, substantiam & contenta intendenda, remittendaque cibus potus & prȩsertim alimenta medicamẽtosa pro copia, utendi tempore, & modo, qualitatibus in oculos naresq; incurrentibus ex jam dictis disp. I. th. 5. 7. constat: & nemo adeo rudis est qui

non à cibi potuſque quantitate cruditatem concitatam tum alibi tum in Urina obſervavit, & poſt uſum croci, rubię, rhabarbari, caſſię, alii, terebinthinę, aſparagorum Urinæ colorem, odoremque manifeſte à naturali deflexiſſe percepit. Foreſt. tract. prop. l. 22 c. 1. teſtatur Cereviſiam Gedanam bibentes fundere Urinas, quales Icterici. Egregie monet, ut hęc contraham, Fernel. Path. l. 3 c. 10. *Quod exercitatio vehemens, vigiliæ, animi excandeſcentia, inedia, calidiorum ciborum eſus, ut inſitum calorem ita & Urinas inflammant, eaſque bilis permixtione coloratiores reddunt, cum paucis contentis, quemadmodum & aër vel à regione, vel ab æſtate, vel ab alia quacunque cauſa exæſtuans. Contra vero otium, ſomnus multus ac profundus, inertia, crapula, frigidorum ciborum eſus, albas, craſſas Urinas, contentaque multa atque cruda proferunt, quemadmodum & aër quavis ex cauſa frigidior.*

9. Qui igitur perpendet hæc omnia citra morbos, eorumve cauſas Urinas inſigniter mutare, & à pluribus enarratis cauſis tales reddi Urinas, quales in non paucis viſuntur morbis & vice verſa, qua fronte ignarus antecactorum audebit gloriari de dignoſcendis omnibus & ſingulis naturalibus præternaturalibus, & contra Naturam corporis conſtitutionibus, ex ſola Urina?

10. Tertium ordinem conſtituent nonnulla

nullæ aliæ circumſtantiæ (magnam quidem partem jam explicatæ, ſed interim hic obiter ob inſignem uſum repetendæ) reſpiciendæ illi qui Urinæ fallacias evitare ſtudet. Ut 1. Quod Urina fidem non mereatur mox à cibo potuve ſumpto excreta, ſed non niſi poſt coctionem abſolutam 7. 8. horis à paſtu, vel hora matutina, vel antemeridiana, pro hora, qualitate, & quantitate aſſumpti alimenti, non brevi poſt coitum, evacuationes alias, vigilias, crapulam, inediam, uſum medicamentorum lotia inficientium.

11. Secundo, Animadvertendum in febrilium paroxyſmorum initio aliam eſſe Urinam, aliam in fine ob materiæ expulſionem: eandemque in principio acceſſionis nunc crudiorem tenuioremque eſſe, nunc minus, prout ægri ſibi plus minus à potu, hoc vel illo parcere poſſunt. Præterquam quod nonnullos copioſa & fere cruda perirrhœa (quod natura ad vias vergat Urinarias) non raro affligere ſoleat.

12. Tertio, Non partem Urinæ excretæ eſſe conſpiciendam ſed univerſam, ne vel ſumma vel ima pars vel quippiam illi admixtum non videatur, utque eo manifeſtior ſit ejus copia: neque tamen eam debere conſtare ex variis vario tempore emictis portionibus, hac ſcilicet ante illa poſt coctionem (ac ſi copia Urinæ certiora præberet indicia) reddita, inde

inde nempe quam maxime turbatum iri judi-
cium quis non decernet?

13. Quarto, Urinam (sive clara sive turbi-
da sit) non statim ab excretione transfusione,
neque priusquam aliquamdiu subsederit esse
examinandam; eandemque esse tegendam &
muniendam adversus gelu, aëris frigidi, ni-
mium fervidi, ventorumque injuriam, ne in-
de intempestive turbata sententiam ferendam
turbet. Dum enim fit transfusio, teste Foresto
loc. citat. ex vasculis in matulas vitreas, con-
tenta, bullæ, hypostases transferuntur, & per-
turbantur neque spectari possunt. Hic notan-
dum alias citius, alias tardius subsidere pro ca-
loris externi, internique & contentorum va-
rietate, neque proinde certam, qua de omni-
bus Urinis judicandum sit, horam posse con-
stitui.

14. Quinto, Ex Urina præ diuturna mora
vel alia occasione corrupta, cum nihil certi pro-
nuntiari possit quantopere ineptiunt qui ex ea
ex variis & dissitis regionibus allata sententiam
expetunt, vel proferunt? Audita est non semel
commendatio Urinarum spectatoris de lotio
Colonia Agrippina transmisso plurimum dis-
serentis & consulentibus persuadentis.

15. Sexto, Vas, in quo Urina conspicienda
est, requiri vitreum, pellucidum, coloris ex-
pers, & sine stigmatibus, nec nimium patens,
nec nimium arctum. Vas item quo primum
colligitu

colligitur lotium, ut & illud quo vulgus id defert ad uromantem, sumendum esse mundum, neque acetum, oleum, aq. vitæ, cerevisiam Gedanem, similiave redolens.

16. Septimo, Urinam agitatam dum defertur aut transfunditur contenta & judicium confundere, eoque magis insanire uroscopos allatam Urinam studio agitantes quasi secus de Urina minus distincte judicari queat, nisi forte viscosa tenacitas & substantia sedimenti ea ratione sit discernenda.

17. Octavo, Locum quo Urina examinabitur, nec nimis lucidum nec nimis obscurum esse debere, ne præ nimia luce color Urinæ remissior appareat, aut præ obscuritate contenta tenuiora non videantur. *Cum colores maxime conspicui sint in loco umbratili, contenta in Sole, hunc Valles. c. 3. De Urinis, jubet eandem Urinam variis locis inspicere.*

18. Nono, Non paucos liquores & nonnullorum animalium Urinas humanis non esse absimiles & difficulter ab illis destingui, ac nihilominus non raro fraudulenter ad Medicos deferri uti ex. grat. tenuem cerevisiam, hydromel, jus cicerum, pisorum, Urinas jumentorum teste Hippocr. aph. 70. lib. 4. Quibus oblatis ne quis temere multa effutiendo semet ipsum artemque medicam deridendam propinet, vix evitabit.

19. Quæ,

19. Quæ circumstantiæ cùm plerumque à consilium petente vulgo reticeantur, & interim scitu sint necessariæ prudenti responsori, quis ausit omnia ex Urinarum examine polliceri nisi imperitus vel perfrictæ frontis audire velit?

Disputationum Medicarum
De
ERRORIBUS POPULARIBUS, PRIMÆ,
De Fallaci Urinarum judicio,
PARS TERTIA & ULTIMA.
THESIS I.

TErtium agmen rationum Urinæ fallacias detegentium constabit ex recensione plurimorum, nec infrequentium, nec levium morborum vitiorumque, nullas vel nonnisi obscurissimas, & innumeris aliis corporis constitutionibus communes notas in Urina exhibentium; vitiorum, inquam, non solum particularium, verum etiam universalium.

2. Ut enim ab hisce incipiam, quænam signa demonstrativa, non dico solum buboni venerei, tophorum, macularum pustularumve gallicarum, sed etiam totum quasi corpus jam occupantis ejus luis ex lotio exponet Uro-

scopus?

ſcopus? An forte ſeminis putridi portionem in ea ſubſidentem? At quot citra gonorrhæam, quot poſt eam imprudenter coërcitam hoc malum deturpat? Addo, quod ea ſanies non ſemper cum Urina fœdo hoc profluvio laborantium, ea copia effluat, ut dignoſci poſſit. An vero cruditatem culpabit, è vigiliis, animi mœrore, doloribus natam? At quot & quam variarum cauſarum illa ſoboles eſſe poſſit, ex dictis diſp. 1. theſ. 5. 7. 11. diſp. 2. theſ. 2. 3. 4. & non paucis ſequentibus liquet.

3. Scorbutus, noſtratibus familiariſſimus affectus, non ſolum in initio ante inſignem corruptionem, materia terreſtri & ſalſa in viis etiamnum hærente, profert Urinas tenues, citrinas, dein ſæpe craſſas & albas; & poſtmodum non raro intenſe rubras, ſed & tum in eodem ægro quam maxime, etiam citra cauſam evidentem mutabiles, ob variorum humorum admiſtionem, & variarum affectionum diverſimodam exacerbationem & ſolutionem; adeo ut quæ hodie craſſę, cras æqueæ & tenues, hinc rurſum citrinę ſanorum ſimiles, iterumque mox rubræ conſpiciantur, teſtibus Senn: de ſcorb. cap. 5, Matt. Martinio, Eugaleno variis locis ſui tractatus. Obj. Verum illa mutatio ab Auctoribus citatis habetur pro indice ſcorbuti. Reſp. Non ſola, ſed ſi ſimul deſint aliæ ejuſdem cauſæ, quas interim nec Urina nec conſultor aperit. Neque illa

inno-

innotescit nisi sæpius ejusdem ægri Urinas variis temporibus excretas examinanti, cum interim ex unica inspectione ipsi sit divinandum.

4. *Quæ de elephantiasi signa ex Urina petuntur, incerta ac fallacia pronunciat*, Fernel. path. l. 6. cap. 19. & Jul. Palmarius de Eleph. cap. 3. *Neque sanguinem neque Urinam reliquaque excrementa ulla signa læsorum viscerum præ se ferre, imo ex sanguine extracto, sanorum simili, vel non plus mutato quam in variis aliis affectibus se nihil deprehendisse, idemque de Urina cujus inspectioni vulgus plurimum tribuit; s... vere pronuntiare posse testatur* Plat. pr. tr. 3 lib. 1. cap. 4. quid adversus hunc triumviratum muscitabit Urinæ speculator?

5. Pestis, divinum & illud calamitosissimum malum, non paucos veneni pernicie cum perfundet, ante humorum incendium putredinemque tantam ut ejus in Urina conspicuæ sint notæ, adeoque ante manifestam ex pulsu aliisque febrem; cumque non tantum in ta... principio, verum etiam sub finem morbi & vitæ, viribus à veneno prostratis, tenues, claræ, sanorumque similes excernantur frequenter Urinæ; qua fronte & animo quis ex illis solis morbi hujus diagnosin & prognosin audeat proponere? Ita autem se rem habere nobiscum que asserit Forest. lib. pecul. & lib. 6. Obser. med. 11. & 30. 31. citans Galenum 3 de pr...

fa...

ag. ex pulſ. cap. 3. & Avicennam dicentes, *in quibuſdam febribus peſtilentibus, neque ægrum neque aſtantes febrilem calorem perſentire, ægri pulſu & Urina à naturalibus parum diſtantibus.* Fernel. path. l. 4. cap. 17. *Cum febris peſtilens eſt implex, Urinæ, ait, nec crudæ nec turbidæ, ut ger ſine ſenſu doloris nec ſe febricitare putans, viribus extinctis inopinato decedat. Sæpe*, inquit, ul. Palmar. de feb. peſt. l. cap. 8. *Urinæ nec urbidæ nec confuſæ ſpectantur ſed ſubſtantia colore ſedimentoque laudabiles.*

VI. Tantundem de hydrophobia dici poſſe benter nobis largietur qui ex uſu vel teſtibus de dignis didicit virus hoc multas ſeptimaas, menſes, nec dicamus annos, in demorſis erri citra ullum corporis incommodum, ulm humorum & Urinæ mutationem; hancue adeo levem & brevem eſſe in ipſo paroxymo, ut antequam ſe prodat in pulſu & Urina gri pereant. Tantundem de non paucis aliis nalignis morbis, dici poſſe, nemo ſanæ mentis egabit. An non igitur hic iterum cogitur τέχειν ſolius Urinæ inſpector?

VII. His ut ſubjungamus particularium affeuum Urinas infidas, & primum internorum, uis Oedipus, Epilepſiam, Apoplexiam paraſim, vertiginem, mentis alienationes vaas, Melancholiam, Maniam, Convulſiones, riaq; motus & ſenſuum interiorum exteriomve ſymptomata, ex ſolo lotio hariolabitur?

VIII. Quis adeo perfrictæ sit frontis, ut faucium exulcerationum παρίσθμια Anginam spuriam (adde & veram, in qua forte febrem agnoscet, sed non distincte utrum ea sit solitaria an vero comitata, ne dum cujus partis inflammatione) linguæ (quo ad gustum sermonemve) uvulæ, palati, dentium vitia, se ex unica Urina haurire posse affirmet?

IX. Quem non pudeat asserere, se Asthma & reliquas dispnææ species, tussim, catharrum λειποθυμίαν, cordis palpitationem, ex cæteri sanorum Urina percipere? aut pulmonum diaphragmatis, Cordis (superficiaria puta, profundiora quippe enecant priusquam ex Urina quippiam judicari possit) vulnera, Peripneumoniam. Pleuritidem, sanguinis sputum dignoscere, & à plerorumque aliorum viscerum inflammationibus & vulneribus discernere?

X. Neque credo quisquam audebit sibi arrogare cognitionem ἀνορεξίας, ἀποσιτίας, ciborum certorum fastidii, caninæ Appetentiæ Picæ, δυσπεψίας, singultus, vomitus, Cholera doloris stomachici, Colici, Alvi diversorum fluxuum, Lumbricorum, Mesenterii, Pancreatis, Omenti, tumorum obstructionum, [illegible] solius Urinæ examine.

XI. Quæ quæso & quam distincta prom[illegible] Urina indicia imbecillioris, Obstructi, scirrhosi hepatis & lienis? conspecta fuit Urina lauda[illegible] lis (sauciato satis pofunde imo lethaliter hepar[illegible]

etia[illegible]

tiam paucis ante obitum diebus. Hydropicoum Urinæ sępe albæ, tenues, copiosæ, fæius rubræ parcæ. Menstruorum retentio, illicidium, profluvium, Mola, Conceptus, ysterica passio, uteri prolapsus, nihil certi in rina ostendit.

XII. Renum ureterum, vesicæ, ejusque colli fectus omnium quidem evidentissime colliantur, sed non nisi ab instructo & certo nihil ris intervenisse, vel intus gestum esse, quod am & ex ea proferendam sententiam perturre potuerit. Icterum pariter, si quem affeum, certo indicant Urinæ, sed non adeo cer- quin etiam similes fundantur ab assumpto oco, cerevisia Gedana, ut & à quibusdam usis internis. Atqui hęc omnia sæpe ignota nt consilium petenti, sæpe cognita licet stuose dissimulantur, sæpe ab Uroscopo (ne ippiam scilicet eum fugere videatur) non quiruntur. Et proinde non mirum est si ulta temere effutiendo suam vel ignorantiam malam fidem prodat.

III. In Externis vitiis multo minus standum e Urinæ docent Arthritides, vagique alibi defluxione molesti dolores, vel nihil vel nimum certe vel quod non ipsis commune cum infinitis aliis dispositionibus Urinam erantes, nisi ex humoris effervescentia ortę nitentur febres, nihilo ex hac Urina quam solitarię manifestiores.

 XIV.

XIV. Parotides, ſtrumę, varię ſcabiei ſp
cies, mamillarum cancri, bubones, hernia, h
morrhoides, innumera ulcera, vulnera, gangr
næ, diſlocationes artuum, fracturę, quas ſui ſ
mas exhibent in Urinis notas aut in ęgris aut
cętera bene habentibus? Adſit, eſto, cacochym
adſit febris & ob eas lotium à ſanorum def
ctat; quid tamen inde veri de hujus illiuſve p
tis externę, hoc illove malo ſtatuet infelix
μάντης, omnia hæc (& quę non?) in ſe recipie
& tibi ſi velis ignarum vulgus perſuaſurus?

XV. Detecta hactenus Urinarum incerti
dine, addendum ſupereſt quid & quantum
lis ſit tribuendum. Neque enim omne earu
examen rejicimus quin imo in non paucis
tiis utile & neceſſarium æſtimamus; Impri
in febribus & venarum arteriarumque ut &
ſcerum quæ frequentiora & inſigniora per
ptant vaſa, & partium viarumque Urinæ tr
ſcolandæ & excernendæ dicatarum affectib
Dum enim hæc loca permeat Urina, prav
ab iis prave diſpoſitis alterationem ſubit, q
ad colorem, ſubſtantiam, & contenta, æ
nimirum fit particeps, & frigidæ intempe
nec minus ſordium ibidem genitarum, vel
ea loca expurgari ſolitarum, nonnunquam
particularum abſcedentium; ſed ſummop
cavendum, ne, ſine prævia cognitione a
rum rerum naturalium, præternaturalium
contra naturam, quippiam diagnoſticon, p
gno

ofticon aut therapeuticon decernatur, tum rationes jam ſæpius expoſitas, tum quod aquæque pars ſua habeat excrementa, in uſvis partis morbo in ſpecie perpendenda, bene monuit Galen. de criſib. cap. 7. *In iis i laterali morbo laborant, primo quidem ſputa, undo (quia Febris adeſt) Urinam eſſe exploran- m; ſic in ventris morbis, ſi ſine febri ſint ſo- defectiones eſſe inſpiciendas, ſi adſit febris, am Urinas.*

XVI. Neque etiam omnino inutilem pro- ntiamus Urinæ conſiderationem in pleriſ- e aliis internis externiſque affectionibus, ut cet non ipſum malum) καχεξία febris alia- corporis innoteſcat ſcitu neceſſaria diatheſis, n raro cauſę antecedentis, ſine qua non, ſym- natiſve comitantis, aut ſubſequentis natu- n redolens; quod adhæc medico ſæpe non nus quam ad vitium, de quo æger unice nqueritur, ſit reſpiciendum.

[X]VII. Ut igitur ſervetur uſus abuſuſque tol- ur, lotii in neutra & ęgra corporis diſpoſitio- , examen concedendum putamus: ſed cui? edico artis veræ fundamenta docto, & ex ri adſtantiumve relatu, omnium ante acto- m, & preſentium prius ſatis gnaro? Aut ſi ob ſtas cauſas præſens interrogari nequeat ęger, poſitis antea exacte & fideliter omnibus quę edicum noſſe non tam ejus quam decum- ntis intereſt. Citra has cautelas quotquot

jactitant se omnes morbos eorumque causas sola Urina dignoscere posse, & quotquot praescribenda remedia transilire audent, omnes hosce imperitiæ vel impudentię summ accusamus; & proinde triobolare istud aucupium, καλὸν π῀ημα, utpote cum ægrorum pernicie & nobilissimæ artis dedecore conjunctum, si non ę Republica bene constituta, tem ex ædibus medicorum exterminand censemus. *Incertam*, inquit Fernel. path. lib. cap. 18, *et plerumque dubiam mercedem re ret qui periclitatione medicos tanquam vates gurari cogit. Consultor vero prudens & fidelis ni consilii fructum percipiet.*

ARIS

ARISTOTELIS STAGIRITÆ
DE
COLORIBUS
LIBER,
COELIO CALCAGNINO
INTERPRETE,
quem ut plurimum ad
URINARUM
Differentias intelligendas,
STUDIOSIS PROFUTURUM,
huic operi adjungendum putavimus.

Cui subjicitur

ANTONII THYLESII
COSENTINI,
De
COLORIBUS
LIBELLUS.

COELIVS CALCAGNINUS

Lectori S.

QUam operosum sit de coloribus agere, & quam sinuosa sit ea materia quæ colores pertractat, nemo profecto intelligit, nisi qui se privatim in illa exercuerit. Tanta enim est colorum multitudo, tam multiplex coagmentatio, tam lubrici transitus, ut non aliunde Arcesilaus commodius suam illam ἀκαταληψίαν probaverit. Cicero varietatem proprie in colorib. nasci, hinc in alienum migrare existimavit. Certe non alibi natura copiosius au… majore lascivia opes suas commendavit. Metalla, gemmas, marmora, flores, astra, omnia denique quæ progenuit, suis etiam colorib. distinxit. ut venia debeatur, … quis in tam numerosa rerum silva caligaverit. Verg… Marcell. solas colorum nuncupationes ex floribus pollicitus, quum rem cominus fuisset aggressus, cognovit multo es… facilius rem tam operosam polliceri, quam præstare. Difficultate itaque victus, in causa amplius pronunciavit. Quare præclara omnia ingenia hortamur, ut assidue … tam eximia naturæ spectatione versentur. Quo enim r… est difficilior, hoc erit gloriosius rei difficultatem pervicis… Quod vero ad hunc libellum pertinet, eum arbitramu… ex duobus, quos Arist. scripsisse testatur Laërtius, in unu… coaluisse. Sane phrasis & obscuritas, quasi sepiæ attrame…tum, multis locis aspersum, non multum abest a vernacu… Arist. consuetudine: id quod forte mihi videri potuit, q… veluti in procinctu hanc operam transegi, unius tantu… exemplaris præsidio adjutus: ut gratiam ultro sim ha…turus, si quis in hanc caliginem, quam vel culpa ingen… vel necessitate coactus parum extersi, faces aliquando i…vexerit. Bene vale.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ DE COLORIBUS LIBER,

COELIO CALCAGNINO INTERPRETE.

Ex coloribus hi simplices sunt, quicunque elementorum naturam consequuntur, ignis puta, aëris, aquæ, terræ. Nam aër & aqua suopte ingenio alba sunt: ignis ontra & sol flavo colore censentur: terra rur-as natura sua alba est, intinctionis autem causa se multicolorem ostendit. Id confessum facit nis. Adusto enim humido tincturæ opifice, bus redditur cinis, sed non plane albus, quod mo scilicet intingatur, qui niger existit, ob & lixivium flavum efficitur, eo scilicet quod ammeum est & nigrum, in æquam colorem vehente. Atqui niger color consequitur elenenta, quoties invicem commutantur. Reliui autem, medii scilicet colores, ex iis facile telligi possunt, reciproca admixtione supereniente. Lucis autem deliquio fit obscuritas. ribus præterea modis niger color nobis ocurrit, vel quum plane quod videtur, sua nara nigrum est, vel quum ab iis quæ visilia

ſunt, nulla omnino lux ad viſum deferturr; quod enim non videtur, quum locus ambiens videatur, ſpeciem præbet nigri. Occurrum & alia omnia hujuſmodi nigra, à quibus & rara & exigua lux reſilit: ob id & nigræ appaa rent umbræ. Eodem modo aqua nigreſcit, exaſperata & fluctibus percita, quum ſcilicet maa re inhorruerit: laceſſita enim & incitata ſuperfficiei, paucis in eam radiis incidentibus, luce jam divulſa ac diſſipata, umbroſum ipſum nigrum ſe offert. Nubes etiam quum egregie denſa eſt eadem ratione nigra exiſtimatur, ob hæc & cum iis aqua & aër, non penetrante omnino luce, nigræ itidem videntur, quum profunditatem habeant, ob id quod rari admodum re plodantur radii: ſiquidem lucem, quæ in ipſa eſt, intercurrentes particulæ, omnes nigræ videntur, obſcuritatis gratia. Quod autem obſcuritas non ſit color, ſed lucis privatio, haud ſane difficile eſt ex aliis multis cognoſcere, tum ex eo præcipue, quod non eſt intelligi, quanta a quali forma obſcuritas ſub ſenſum cadat, ceu ſolent reliqua viſibilia. Quod autem lux ignis color ſit, ex hoc perſuaſum eſſe poteſt, quod nullus alius preter hunc ignis color invenitur: & id ſolus hic per ſe viſibilis exiſtit, cum cætera viſibilia evadunt hujus benificio. Illud vero dignum animadverſione, nonnulla eſſe ab igni diverſa, quæque ignis naturam non habeant, ea tamen lucem reddere. Etſi igitur ignis co

lux ſit non tamen ignis ſolius color eſt. Nulli quippe alteri poſſumus ignis aſpectum ferre acceptum, niſi luci: ſicuti & omnium aliorum corporum, qua corporum imaginem præ ſe ferunt. Tunc vero nigrum colorem effici uſui venit, quum aër & aqua igne aduſta ſunt: propter quod & omnia aduſta nigreſcunt: ſicut ligna & carbones extincto jam igne. Eadem modo nigreſcit fumus exhalans e laterculo fictili, quum inſitum laterculo humidum ſecernitur, & aduritur. Eadem ratio reddit fumum qui à pinguibus adipoſiſque provenit, nigerrimum, oleo puta, pice, tæda: quod hæc maxime adurantur, continuaſque partes faciant. Nigra quoque illa fiunt, per quæ aqua effluit, quum primo irrigatis ac perplutis humidum exiccatur: quod in tectoriis parietum eſt animadverti. Pari pacto & aquatici lapides muſco contecti primum, mox areſcentes atrum colorem contrahunt. Ex coloribus igitur tot ſunt ac tales, qui ſimplices vocantur. At reliqui ex horum fiunt temperamento, prout major minorve fuerit admixtio. Atque ita multas variaſque reddunt colorum ſpecies, ſecundum plus & minus, id eſt, prout intenſiores remiſſioreſve fuerint admixtiones, quale eſt puniceum & purpureum. Dicti autem temperamenti exemplum ſit album & nigrum, quæ commixta imaginem præbent medii illius quod φαῖον, Græci, nos pullum

ſive

ſive fuſcum appellare poſſumus. Proinde & nigrum & umbroſum luci permixtum, puniceum oſtendit. Si enim nigrum ei admiſceatur quę à ſole vel ab igne emanat luci, puniceum ſemper reddi intuemur, & nigra omnia ſimulac incenſa ſunt, in puniceum abeunt colorem. Nam & fumidæ flammę & carbones donec accenſi ſunt, puniceum colorem habent. At purpureum illud floridum atque illuſtre evadit, ſi id mediocri albo umbroſoque, tenues & jam fracti ſolis radii contemperent. Proinde in ortiva & occidua parte, aër purpureum colorem induit, tunc quum ſol vel occidit, vel emergit, quod eo tempore infirmi admodum atque imbecilles radii, obſcurum aërem percellant. Quin & mare purpureum ſeſe offert, quum ſublati fluctus ſecundum impulſum inclinationemque maris inumbrantur, infirmi enim ſolis radii ad maris ſubſidentiam conjecti, purpureum colorem oculis objiciunt. Idem hoc evenire in avium pennis animadvertitur, extenſæ enim atque explicatę certo modo ad lucem, purpureum colorem reddunt, quod ſi minor lux affulſerit, in ζοφερόν, id eſt, obſcurum abit, quem & Græci ὄρφνινον, id eſt, opacum appellant, quod ſi liberaliter nigro primæ notæ conditum fuerit, puniceum evadit. quod ſi floridum & coruſcans fuerit, in flammeum tranſmutatur. Nam quod dicimus, ſecundum mutuum temperamentum, colorum diverſitatem

efficii

effici, ita accipiendum eſt, ceu ſi dicamus, ex ſubjecto & aſpectui noſtro propoſito colore, mixtionem fieri, nec tamen ob id parem omnium gerationem fieri putandum eſt. eſt enim proprium colorum munus, non ſimpliciter, ſed ad aliquam mixtorum rationem habere. habent ſiquidem ad quempiam commixtorum reſpectum, quemadmodum ſimplicia, quatenus ſimplicia ſunt, invicem atque inter ſe reſpectum habent. Neque enim clarum & perſpectum eſt, eodem in omnibus utendum eſſe apparatu. quum enim de purpurei vel punicei temperamento verba facimus, neceſſe eſt ex iis permixtis & diverſum colorem facientibus, perſimilem generationem enarrare, nec tamen eandem ſpeciem & apparentiam tribuere. quapropter aſſumendum ac proſpiciendum eſt temperamentum ex eo qui præceſſit apparatu, ſicuti quum color οἰνωπὸς, id eſt, vinoſus efficitur, ſi ſplendor aëreus puro ac minime diluto nigro eodemque coruſcanti contemperetur, quales botryorum acini, quorum plane color œnopus, id eſt, vinoſus agnoſcitur, quum matureſcunt. Nam deinde nigreſcentes puniceum habent, quem poſtmodum in purpureum commutant. Dignum autem eſt obſervatione, omnes colorum differentias ad eum modum fieri, quem ſubſcripſimus, ex motu enim & tranſitu coloris in colorem dum commiſcentur, differentię variantur, & ſimilitudinem accipiunt ſecundum id

id quod ſe offert aſpectui: atque ita in unoquoque commixtionem exæquant, ex multis unum colorum concentum reddentes, ita ut nullus cernatur, cernantur tamen omnes, per partes confuſas ac permixtas. ex qua quidem concretione & contemperatione, una ſpecies, unuſque proſpectus evadit: qui colorum multitudini in unam imaginem coaleſcenti, fidem facit. Oportet autem hæc omnia in diſquiſitionem vocare, non ut pictores vocant, hos colores ſimul atterentes, ſed ex iis quæ dicta ſunt, rationem habentes refractorum radiorum, qui ad invicem jaciuntur & collimant, ſic enim quiſpiam poſſit ex præſcripto naturæ colorum temperamenta ſpectare. Ad veritatem autem certaſque ſimilitudines deprænhendendas, oportet habere cognitas ac perſpectas procreationes & colorum ipſorum natales. atqui horum cauſam optimatem dicimus lucem ſolis, lucem ignis, aërem præterea & aquam. Nam hæc plus aut minus contemperata, omnes, ut ita dicam, colores perficiunt. Eadem indagine & aliorum colorum, qui radiis permiſcentur, imaginem & ſimilitudinem explorare oportet: quandoquidem & carbones & fumus & ærugo & ſulphur & pennæ avium contemperatæ, hæ quidem cum radiis ſolis, hę vero cum ſplendore ignis, multas ac varias faciunt colorum commutationes. Sunt & quæ à concoctione ac maturitate conſideranda ſunt: quali

qu

uæ fiunt in plantis, in fructibus, in capillis
pennis avium, & cæteris aliis hujusmodi. At
lud neminem latere debet, multiformem &
finitam illam colorum multitudinem, quot
odis fieri contingat. Ejus rei hanc causam ob-
rvavimus, quod à luce & umbris, inæquales
sine ratione consiant temperaturæ. Nam
x & umbræ, secundum plus & minus, va-
as invehunt differentias, ut primo secun-
um seipsas, mox admixtæ coloribus, colo-
m commutationes efficiant, vel in eo quod
mmixta, & multitudine & facultatibus dif-
runt, vel quod non habeant easdem rationes,
oportionesque, siquidem & ipsum purpu-
um secundum seipsum multas habet diffe-
ntias, sic & puniceum & album, & aliorum
umquodque, item secundum majus & mi-
s, item secundum mutuam inter se admix-
onem eorumque synceritatem. Facit præte-
a differentiam prout luminosum ac nitidum
ixtum ipsum fuerit: aut ex contrario squali-
m ac sine lumine. Nihil enim est aliud τὸ
λβον, id est, nitidum ac refulgens, nisi lumi-
s quædam collectio & densitas. Species vero
ri emergit, quum xanthum, id est, flavum
solare bene condensatum enitescit. ob id col-
columbarum & pluviarum stillæ, colore vi-
ntur aureo; tunc quum lux repercutitur.
nt etiam quædam, quę levigata attritu &
cana quadam facultate, alios atque alios
induunt

induunt colores, ſicut argentum perfrictum, & aurum & æs & ferrum. Quædam etiam lapi dum genera, differentes faciunt colores, ce qui nigri exiſtentes, albas inducunt lineas. Ejus rei cauſa eſt, quod iſtorum omnium conſtitu tio ab ipſis incunabulis ex parvis adeo, denſiſ que ac nigris conſtat particulis. ab ipſa autem quę fit dum primum generantur tinctura, con tingit aliam coloris ſpeciem admittere. Hic au tem color ab his attritus ac deciduus, non am plius auream ſpeciem aut æream aut omnino alium quempiam habet colorem, ſed plane ni ger eſt, quod pori ac meatus illic perrumpan tur ac ſcindantur inter perfricandum, dum a teruntur, per quos tinctura penetravit. Con tingit & hanc ipſam diverſitatem colorum m tura fieri, primogenio enim colore nondu nobis cognito, quum tinctura in attritu co vellatur ac diſſipetur, evenit ut ipſum qui ip ineſt, colorem perſpiciamus. Quapropter omnia ſe offerunt nigra, dum perfricantu prout horum quodlibet æquabile eſt ac læ gatum, ſicut in lapide qui βάσαν☉ à Græc à noſtris coticula dicitur, qui inſitum in ip colorem, nigrum videlicet, abjicit, aſſumit a tem rurſus ingenitum ab ipſa uſque orig colorem perſpicuum illud quod in tinctu eſt, ex contractu & continuatione. Cæteru & quæ igni aduruntur, aut diſſolvuntur, liquefiunt, plures mutuantur colores quor

fun

umus tenuis & aëreus, horum & colores umrosi, sicut quum fumus exhalat à sulphure & ruginosis æramentis, & ab iis quęcunque densunt & lævigata, ut argentum. at in cæteris, uæcunque illa sunt quæ umbrosos colores abent, eadem lævorem participant, sicuti qua, nebula, & avium pennæ, quippe hæc ropter fulgures radiosve illabentes, & lævoem, aliter alias contemperatos, differentes olores invehunt, sicuti & obscuritas varios coores inferre solet. at nos nullum colorem pum spectamus, qualis plane est, sed omnes perixtos atque aliis confusos. Nam etsi nulli aliom colorum miscentur, fulgoribus lucis & mbris tamen confunduntur, & à se diversa, eque prorsus qualia sunt, apparent. ob id quæ umbra spectantur, quæque in luce, quæque sole, quæque in intenso aut molli fulgore & cundum varias inclinationes hoc aut illo moo se habentia, secundum alias differentias, dirsa apparent. Fulgores etiam qui ab igne, luna, chniisque proveniunt, quod hæc illave lux unoquoque variet, diversos colores impriunt. Adde etiam, quum varia ad invicem faa est colorum permixtio, ob mutuum illum ter se respectum atque responsum, vario moo colorātur. Lux enim quando illapsa, ex nonullis colorem mutuatur, & nunc punicei, nunc rbacei fit coloris, & quum temperamentum alium quempiam colorem incidit, & ab eo

rurſus contemperatur, aliam quoque quam piam coloris moderationem permixtionemque admittit. Et dum hoc patitur, continu quidem id patitur, ſed ita, ut ſenſum fugiat: in terdum etiam ad ſenſus uſque pervenit, tum ſcilicet, quum ex multis coloribus confuſ unus aliquis longe alios exuperans, ſenſum i ſum facit & conciet. Quare & per aquam i aquea ſpecie plurimum apparent, & qu in ſpeculis ſimiles habentia colores, colo ſpeculorum apparent: id quod & circa a rem putandum eſt evenire. Ex tribus itaq mixtos colores omnes conſtare certum eſt: luce primum, & ex iis per quæ lux apparet, ex aqua & aëre: tertio ex ſubjectis coloribus quibus lucem reflecti ac repercuti conting Atqui album & diaphanes, quod nos perſp cuum dicimus, quoties quidem rarum eſt, c lore maxime aëreo ſe oſtendit. Quod ſi in iis quæ denſa ſunt, in omnibus iis quædam occu rit obſcuritas ceu caligo, ſicuti in aqua & vit aëre etiam, quum denſior eſt: radiis enim denſitatem & craſſitudinem undequaque d ficientibus, non poſſumus quæ in ipſis penit ra ſunt perſpicere. Aër quidem prope inſp ctus, nullum videtur colorem habere, na propter raritatem à fulgore pervincitur, ab diviſus ac ſecretus. Eſt enim fulgor denſior, per aërem perſpicuus: qui in profundo perſp ctus, ex proximo colore videtur cyaneo, r

t

tis gratia. qua enim parte lux deficit, ea-
m aër caligine disjunctus, coloris cyanei re-
æſentatur. denſatus autem in morem aquæ,
ɔiſſimum omnium colorem contrahit. om-
a vero quæ intinguntur, ab iis quę intingunt,
lorem mutuantur. Multa autem floribus,
ılta terra naſcentibus, multa radicibus intin-
ntur, quin & corticibus, lignis & foliis &
ninibus, multa etiam terra, multa ſpuma,
ılta & ſutorio atramento, quam Gręci me-
teriam vocant, nonnulla etiam quæ anima-
m liquore intinguntur, ſicuti purpureus co-
purpura, quæ inter murices cenſetur. His
le, quædam vino, quædam fumo, quædam
e, quædam mari colorem trahere, ceu ma-
ɔrum capillamenta. hæc enim omnia mari
eſcunt, & in univerſum omnia quęcunque
prios ac vernaculos colores habent. ſemper
n quum hi omnes colores vi humidi & ca-
ſimul coëunt in eorum quæ intinguntur
tus, exareſcentes deinde ab illis colores aſſu-
nt ob id ſæpe colores florum eluuntur, ex
is ſeu meatibus effluentes. Multas etiam fa-
t ipſę conſtipationes in intinctione diffe-
ias, multas etiam commixtiones & affectus
ıctorum, quæ πάθει dicuntur, ſicuti & de
i, id eſt, contemperatione, ſuperius di-
n eſt. Imbuuntur etiam quædam nigro co-
vellera, neque tamen ſimiliter colore hoc
ſcunt. cauſa eſt, quod vellerum meatus,

ingredientibus colorum meatibus intingun
pilorum autem intervalla tincturam nullam
cipiant. At quæ alba sunt, atque invicem co
ribus obnoxia, omnia splendidiores flores vi
ri faciunt, ex adverso autem nigra, umbr
& obscuros videri faciunt. ob id color ille
ὄρφνιος dicitur, ex nigris magis quam albis e
rescit, sic enim purior & magis eximius a
ret flos ipsis permixtus, quod fit ob ipsiu
gri fulgorem. secundum enim hoc idem ir
jectum meatuum intervallum, ob exiguita
& tenuitatem non videtur, sicuti neque st
num æri admixtum, neque aliorum huju
modi aliud quicquam. Colores vero eo
quę intinguntur, transmutantur ob eas
diximus causas. Quod autem capilli & pe
& flores & fructus & plantæ omnes una
maturitate varias induunt mutationes, ex
tis perspicuum est. Sunt & nonnulla sin
plantarum, colorum principia, & quali
sint, & ex qualibus mutationes suscipian
quas ob causas talia patiantur, & si quas
dubitationes contingat illa consequi, d
omnibus ex ea quam instituimus indagine
siderandum est nobis. In omnibus autem
tis principium colorum est qui herbaceus
tur. Nam germina & folia & fructus vel
na, gignuntur in ipsis auspiciis herbace
quod etiam animadverti potest ex aquis
pluentibus: ubi enim plusculum tem
com

ſiſtit aqua, rurſus exareſcens, colore fit her-
eo. Ratione autem evenit, & hunc primum
omnibus ex terra naſcentibus colorem con-
ere, ſiquidem omnes aquę vetuſteſcentes, à
ncipio ſane virides fiunt, ſolis radiis admix-
, mox autem nigreſcunt, rurſus viridi per-
ktæ, coloris fiunt herbacei. Nam humidum,
præfati ſumus, ſponte naturæ ſuæ vetuſte-
ns & exareſcens, nigreſcit: ſicut in ciſternis
aquarum conceptaculis tectoria, ex iis enim
ecunque ſunt ſub aqua, hæc omnia atri co-
s efficiuntur, quod dum exareſcunt, humi-
n exhalet, & in aërem diſſipetur. quicquid
em exhauſtum ſoli exponitur, in herbaceum
orem abit, ea cauſa, quod flavum nigro
miſcetur. hoc idem, humido magis ac lar-
s nigreſcente, herbacei fit coloris, eoque co-
ſius ſaturatur, & viridem colorem concipit
pe ad porri exemplum. Quod etiam eſt in
ſa, ut in omnibus rami germina ætate con-
a, multo nigrioris coloris viſantur, quam
e nova ſunt & adhuc pubeſcentia. flaviores
n hi ſunt, quod nondum in ipſis humidum
eſcat. horum enim quum ſit tardius incre-
atum, inſideatque diutius humiditas, quo-
n humidum ipſum exhalans vehementer
eſcit, ex eo viride fit & porracei coloris,
ote nigro eique ſyncero permixtum. at in
mnibus in quibus humidum non permiſce-
ſolis radiis, albus color incolumis manet, niſi

 forte

forte humidum diuturnitate temporis, & ex-
refactione prius nigrum evaserit. Hæc ratio e-
cur plantarum omnium partes quæ à terra
tant, ab initio virides sunt, quæ autem te
proximę, aut certe sub terra, quales sunt c
les seu scapi & radices, albæ sunt. sic & g
mina quæ terræ viciniora sunt. Quod si
ambitu terra amoveatur, pastinoque refo
tur, omnes quidem primo ut dictum e
herbaceum colorem quasi à libro cœlo fœ
rantur, tum ob humorem qui per germin
eas partes effluit, eamque coloris naturam
primit, tum quod celeriter idem humor in f
ctuum incrementum absumatur. quum v
non amplius augentur & increscunt, o
quod calidum jam non queat pervinci alim
to affluente, sed vice versa potius ab hum
calor assumatur, & fructus omnes matu
tur, concocta humiditate, quę in ipsis
ctibus est, à solis & aëris calore sic fructus
munt à plantis colorem, sicuti quæ intingu
à floribus, propter id paulatim coloran
eorumque illi maxime qui ad solem a
porem expositi sunt, quare & eorum co
una cum tempore ac tempestivitate permu
Quum enim primo sint omnes herbacei c
ris, ad maturitatem deinde provecti, va
in eum qui eorum naturæ consentaneu
color. Nam & albi & nigri & phæi, id
obscuri. flavi etiam & nigricantis col

in & umbratici efficiuntur,& propemodum
nnia suscipiunt colorum discrimina. Quo-
m autem plurimi colores fiunt pluribus in-
em admixtis , ita ut unus fiat ex omni-
s cinnus, illud quoque liquet, in plantis opus
e eadem fieri temperamenta. Nam propter
rum humorem perfluentem & per seipsas
rrivatum,omnes suscipiunt colorum faculta-
, & hoc circa fructuum maturationes. & à
le & ab aëris calore excocto,omnes pro inge-
o suæ naturæ consistunt colores, hi quidem
yus, illi vero tardius, velut contingit circa
ncturam purpuræ , quum illam atterunt
que exprimunt, omnem ex ea humiditatem
quant eliciuntque, quam deinde effusam in
rtinis percoquunt, & primo quidem nullus
nnino certus color in tinctura perspicitur.
us rei causa est, quod unusquisque ipsorum
lorum , dum humor magis ac magis exco-
uitur, imo vero & illi ipsi qui in cortinis per-
ixti sunt colores, multas paulatim ac varias
scipiunt differentias,nam & nigrum & album
ὄρφνιον, id est,obscurum & aërium,denique
mnes reddunt, qui una excocti sunt. Propter
mperamentum ergo nondum per se consti-
tum , nullus ex aliis coloribus certus est at-
ue perspicuus. Atqui hoc idem quoque eve-
it in fructibus, in multis enim quia non om-
es simul fiunt colorum maturitates seu conco-
tiones, sed alii prius, alii posterius consistunt

colores, idcirco ex alio in alium mutationes fiunt, ſicut in botriis & phœnicibus, id eſt, palmulis: iſti enim aliquando primo punicei apparent. Nigro autem in ſeipſo conſiſtente, cum in colorem vini tranſmutant, ac demum fiunt cyanei ſive cœrulei, quum jam puniceus multa ac pura nigredine permiſcetur. qui enim poſteriùs ſuccedunt colores, quum exuperant, priſtinos colores immutant. quod in nigris fructibus precipue manifeſtum eſt: nam eorum plerique ferme, ut ſuperius diximus, ab initio quidem ex herbaceo colore immigrantes. ſenſim in puniceum tranſeunt, fiuntque rufi: ſed feſtinè rurſus tranſmigrant ex rufo & puro nigro, quod in hujuſmodi inſitum eſt. Declarant & hoc virgultes & vellera & folia: omnium enim hujuſmodi colores nigri, quod plurimus inſit in ipſis hujuſmodi color. Nam & illud quoque confeſſum eſt, quod ob id fructus nigri & utrunque colorem participant: horum enim omnium ſuccus vinoſus eſt. Colores autem qui ſunt in ipſis natalibus nigri, ſucceſſu temporis punicei fiunt, ſiquidem pavimenta quæ ſtillis ac defluctionibus ſubjecta ſunt, & omnino ubi contingit vel mediocre aquarum profluvium fieri, locis præſertim opacis, omnia hęc, inquam, ex eo qui herbaceus primum fuit, in puniceum colorem tranſeunt, pavimentumque illud ita coloratur, ac ſi ſanguis recens id perfluxerit, ſecundum rationem loci, ſecundum quam her-

bace-

baceus color maturitatem concoctionemque suscipiat. demum & hic idem niger admodum fit & cœruleus: quod in fructibus contingit. quod vero posterioribus coloribus advenientibus, priores exuperantur & cedant, & color fructuum transmutetur, vel ex iis facile est cognoscere. Nam & mali punicæ fructus, & rosarum folia, ab initio quidem alba sunt, demum succo jam vetustescente, ex maturitate pallescunt, & rursus commutant colorem in purpureum ac puniceum. & hæc quoque plures in seipsis colores habent, sicut & in papavere liquor, in oleâ amurca, siquidem hæc primum fit alba, ceu mali punicæ fructus quum autem inalbere desierit, rursus in puniceum colorem transmigrat. denique multo nigro permixtus in cœruleum abit, ob eam causam & papaveris folia, hęc quidem in superiori parte sunt punicei coloris, quod in ipsis concoctio & maturitas ocyus fiat: hæc autem ab ipsis initiis nigra, hoc in eis colore jam exuperante, sicuti & in fructu, nam postremo fit niger. In quibuscunque autem plantis unus est & singularis color, albus scilicet vel niger, puniceus vel purpureus, horum omnium fructus permanent, eandem semper coloris naturam servantes, quum semel ex herbaceo in alium colorē migraverint. Atqui flores in nonnullis fructibus concolores esse contingit, sicut in malo punica videmus, in qua fructus ęque ac flos, punicei coloris est. in nonnullis

permultum inter se differunt colore, ficut in lauro atque hedera, utriusque enim flos xanthus, id est flavus est, fructus vero niger. puniceus autem est & fructus mali quam μηλαίαν vocant, hujus enim flos albus, non fine admixtione purpuræ, at ejus fructus est flavus. Rursus papaveris puniceus quidem flos est, at fructus hic quidem niger, ille autem albus, prout insiti illis fucci aliis atque aliis temporibus ad maturitatem pervenerint. quod facile ex multis cognosci potest. etenim alii atque alii fructus, ut dictum est, multas differentias capiunt una cum maturitate, & in colore, & in odore, & in fucco. hæc enim causa est, cur varii ac differentes odores & fucci, & in floribus & in fructibus deprehendantur. Amplius hoc magis elucescit ipsis in floribus, in iis enim ipsis ejusdem sæpe folii pars nigra, pars punicea; quorundam etiam pars hæc alba, illa purpurea. Neque hoc minus in iride planum est. multa enim habet & hujus flos in seipso varietate, prout ejus etiam variæ sunt concoctionis differentiæ, ficut & botryorum, quum eos jam mitescere contingit, ob id & florum omnium fastigia plurimum concoquuntur & mitescunt hæc autem initio multo minus coloris habent propemodum enim quorundam quasi aduritur humidum, priusquam ad justam & propriam concoctionem perveniat. proinde quorundam florum colores permanent, fructus autem
conc

concocti tranſmutantur. florum enim colores propter paucitatem alimenti cito miteſcunt & maturitatem accipiunt, ac fructus ob multitudinem humoris,una cum maturitate in omnes tranſmutantur ſuæ naturæ conſentaneos colores, id quod clarum & illuſtre eſt, prout antea dictum eſt, in tinctoriis floribus, (flores nunc appello optimam atque ardentiſſimam purpuræ partem.) Quum enim à principio tinctores ἁιματίδας, hoc eſt, ſanguinarias purpuras, ex quibus pretioſus ille liquor tingendis veſtibus natus elicitur, ſummittunt, eas orphinas, id eſt, obſcuras & nigras & aërei coloris fieri videmus, quum vero flos abunde concoctus fuerit, bene floridum illud purpureum & ſplendidum efficitur. Proinde neceſſe eſt florum colores ex æquo & colores fructuum in varios habitus ſe commutare, & hos quidem colores, qui ſecundum naturam ſunt, exuperare, hos autem deliquium pati, prout horum aut illorum perfecta aut imperfecta fit concoctio. Vere itaque colligimus, flores fructusque differre. Cæterum multi plurimarum arborum flores poſtremo xanthi, id eſt, flavi fiunt, deficiente enim alimento, ad id perveniunt, ut exareſcant priuſquam commutent colorem in eum, qui eorum naturæ proprius & vernaculus eſt, ob id & quidam fructus defluentes ac decidui, colore xanthi, id eſt, flavi efficiuntur, ea cauſa, quod horum concoctio ac digeſtio primum

primum ab alimento destituatur. Eodem præterea modo sese habet frumentum, & reliqua quæ ex terra producuntur, nam hæc demum flavescunt. Humidum enim illis innatum non ultra nigrescens, quoniam cito exarescit, coloris immutationem efficit: nigrum enim viridi confusum, ut antea diximus, herbaceum evadit. Quum vero nigrum semper exolescat fiatque imbecillius, rursus colorem paulatim transmutat in viride postremo vero flavum efficitur. Eadem ratione ἀπίου, id est, raphani sylvestris folia, & portulacæ, & aliorum quorundam ad maturitatem perducta, punicei coloris fiunt, præter nonnulla ex his quæ cito arescunt, eademque in flavum colorem abeunt. Cujus rei causa est, quod ante concoctionem alimento destituuntur. Est igitur admodum rationi consentaneum, plantarum & huminascentium, multas differentias incidere, sed non in his tantum, nam & pili & pinnæ & coria equorum, boum, avium, & aliorum omnium animalium, modo alba, modo fusca, modo rufa, nigra etiam aliquando, eandem ob causam fieri contingit. Alba quidem, quum adhuc humidum ex maturitate proprium ac domesticum habens colorem, arefactum est. Nigra vero ex contrario, quando in ipso ortu supervacaneus color humidus, sicuti in aliis omnibus jam antiquatur, & tempore confectus, ob humoris copiam nigrescit. Cunctorum enim hujusmodi & cutis

& corium

& corium nigredinem accipit. Fuſca autem & rufa & flava, aliisque coloribus prædita, quotquot ad ariditatem perveniunt, priuſquam humidum in ipſis abſolute & ex aſſe in nigrum colorem commutetur. In quibus autem hæc præter ordinem & incondite eveniunt, eorum etiam hujuſmodi colores evariant, propterea in univerſum videmus & coria & corpora mutuis vicibus ita ſe conſequi, ut colore reſpondeant. Nam & hominum ruforum τριχώματα λευκόπυῤῥα, hoc eſt, pili albo rufi ſunt, id eſt, albo rufoque commixti, nigrorum autem nigri, & particulatim quicquid in corpore album effloreſcit, ibidem ex natura loci omnes albi pili ſuffruticant, ſicuti in animalibus quæ varia ſunt, eodem modo pili omnes, omnesque pinnæ coria conſequuntur, & hæc ſecundum partem, hæc ſecundum corpus tantum eveniunt. Sed & ad eundem modum ſeſe habent ungulæ, chelæ, roſtra, & cornua. Nam hæc omnia in nigris nigra, in albis alba ſpectantur. Cujus rei cauſa eſt, quod in his omnibus alimentum per corium in exteriorem ambitum profluit. Quod autem hæc vera & legitima cauſa ſit haud ſane difficile eſt ex multis perſpicere. ſiquidem puerorum omnium capita dum parvi ſunt, rufa exiſtunt ab initio quod evenit ob paucitatem alimenti. Quod idem ex eo probatur, quod ob eandem cauſam imbecilles rarique ſunt capilli quinetiam breves

puerulis

puerulis omnibus ab initio gignuntur, procedente autem ætate nigreſcunt, tunc quum capilli rurſus colorem trahunt ex multitudine defluentis alimenti. Quod eodem modo contingit circa pubem & barbam quando primum incipiunt pubeſcere & barbam emittere, quarum utraque in ipſis exordiis cito rufeſcit, ob paucitatem humiditatis, quæ & in pube exareſcit, quum autem eundem in locum copioſius alimentum demanare cœperit, rurſus nigreſcunt. Sunt & pili, qui in corpore rufi plurimum temporis manent, ob inopiam alimenti, quoniam ſecundum tempus, quo augentur, & hos ſimiliter contingit nigreſcere, ſicut hoc idem evenit tam pilis pubis, quam capitis. Hoc autem ex eo liquet, quod quæcunque longiores habent pilos, ut plurimum ea parte quę corpori proxima eſt, nigriores habent, qua parte autem in faſtigium exurgunt flaveſcunt magis, quales ovium, equorum, & hominum. illa enim pilorum pars alimenti paucitatem in eam defluentis, cito exareſcit. Eodem modo & nigrarum avium pinnæ, quæ corpori viciniores ſunt, cæteris omnibus ſunt nigriores, at quæ in ſummo, flaviores. Ad eundem modum ſe habent & quæ circa collum, & omnino quæcunque parcius habent alimentum. quod hinc facile patet, quod omnia ſub perfectionis tempus, quumque jam prope abſoluta ſunt, pilos tranſmutant, & rufa efficiuntur, quoniam

alimento

alimento rurſus deficiente, celeriter ſiccеſcunt. denique alba prius fiunt quam humor nigreſcat, inſito in ipſis alimento jam excocto. Sed hoc maxime omnium in jumentis manifeſtum eſt, omnium enim pili albi fiunt. Nam quum partes non poſſint ex æquo alimentum attrahere, ob coloris imbecillitatem, humidum cito exareſcent fit album. eademque cauſa partes temporibus finitimæ, omnium maxime caneſcunt, & in univerſum circa loca infirma & laborantia hoc evenit. Præterea & circa hæc loca in primis in hunc colorem fit mutatio, quum propriam naturam immutaverint. Nam & lepus jam factus eſt candidus, aliquando etiam niger viſus eſt, & cervus & urſus, & cum iſtis eque coturnix & perdix & hirundo. quando enim à primis natalibus hujuſmodi infirma gignuntur, ob inopiam alimenti intempeſtive ac præpropere matureſcentia, alba fiunt. Sic & pueri quidam protinus capita habent albicantia, & cilia & ſupercilia, quod cæteris appetente ſenio contingit, idque indubitato propter infirmitatem paucitatemque alimenti. hoc enim, hoc illud eſt, quod caniciem invehit. Proinde animalia alba pleraque omnia infirmiora ſunt quam nigra. Nam hęc antequam abſolutum incrementum capeſſant, propter parcitatem tenuitatemque alimenti jam matura, alba efficiuntur, eo more quo ſolent fructus, quotquot laborare & ægrotare contigerit. hi enim

multum

multum ante tempus ob imbecillitatem matu-
rescunt. Quęcunque autem fiunt alba, multum
à cęteris differũt, sicut equi & canes. hujusmo-
autem omnia transmutant eum qui secundum
naturam est colorem, in album. quod non ali-
unde quam ab inopia alimenti provenit. humi-
dum enim in hujusmodi non vetustescens, sic
absumptum ab augmento, atrum efficitur. plu-
rima enim sunt ex iis & humida & infrugifera
ratione boni nutrimenti, ob id non commu-
tant pilos in colorem album. quod ex eo per-
spectum est, quoniam nigra antequam cane-
cant, rufa evadunt, alimento in illis deficien-
& plus nimio jam excocto, quæ demum postl-
exalbescunt. Sed enim nonnulli suspicantur ni-
gra omnia fieri, ea causa, quod eorum alimen-
tum à calido aduratur, sicuti sanguinem,
aliorum unumquodque, qua in re falluntur.
Quædam enim animalia protinus & ab ipsis
usque incunabulis nigra nascuntur, sicut can-
capellæ, boves, & in universum omnia, qu-
rum pili & coria à primis usque initiis alimen-
tum habent. Procedente autem ætate, mir-
nigrum colorem defendunt. Quod non sic c-
cebat, siquidem omnium tales esse pilos in ip-
ætatis vigore par fuit, tunc quum in ipsis etia-
plurimum calor viget: atque ita omnia pot-
à principio canescere. Multo enim imbecill-
ab initio omnium calor est, quam eo tempo-
quo eorum pili incipiunt inalbescere. Pers-
cu-

cuum & hoc eſt in iis quæ alba ſunt: ex iis enim quædam protinus ſunt colore candidiſſimo, quæcunque ſcilicet eorum plurimum habent à principio alimentum, neque inſitus illis humor ante tempus exareſcit: quæ progreſſu deinde ætatis ξανθὰ, id eſt, flava evadunt, parciore ſcilicet alimento poſtmodum in iis defluente. Quæ autem in ipſis quidem crepundiis flava fiunt, poſtquam ad ætatis ſummum vigorem pervenerunt, candidiſſima: ſicut & avium colores rurſus tranſmutentur, alimento in ipſis deficiente. Et id ſane patet: omnia enim hęc circa collum etiam flaveſcunt, & omnino omnia quę in ipſis rareſcunt, alimento in ipſis deficiente. Sed & hoc quoque planum eſt: ſicut enim rufum in album commutatur, & nigrum rurſus in rufum, eodem pacto & album in flavum. Contingit autem & hoc in plantis: nonnullę enim ex poſteriore concoctione iterum recurrunt in priorem: & hoc pręcipue in malo punica compertum eſt, & hoc ipſum ab initio; acini enim fiunt punicei: item & folia, ob paucitatem concocti alimenti: poſterius autem rurſus in herbaceum colorem tranſmutantur, multo alimento defluente, quum concoctio non poteſt eodem modo pervincere: poſtremo, alimento jam concocto, rurſus fit color puniceus. Ut autem in univerſum dicamus & de aliorum pilis & pennis omnia commutationes accipiunt: hęc quidem (ut dictum eſt) alimento in ipſis deficiente, hæc

autem ex adverſo redundante propter quod a-
lia aliis temporibus ętatis candidiſſimos aut ni-
gerrimos habent pilos: ſiquidem & corvorum
pennę poſtremo in colorē flavum tranſmutan-
tur, quum ſcilicet ab alimento deſtituuntur.
Ex pilis autem nullus neque puniceum, neque
purpureum, neque praſinum ſeu viridem, ne-
que omnino alium hujuſmodi colorem habent:
quoniam omnes hujuſmodi colores fiunt, acc
mixto ipſis ſolis ſplendore. Pilis autem etiam
num humidis, in carnis colore mutationes con-
tingunt, & ipſi nullam admixtionem capiunt:
id autem manifeſtum eſt, ex pennis enim qu
generantur à principio nulla eo modo fit, qu
pili fiunt. Sed avium quæcunque variæ ſunt
omnes (ut ita dicam) nigræ ſpectantur: ſicu
pavo & columba & hirundo: poſterius autem
tales omnes varietates aſſumunt, quum ipſ
rum concoctio jam extra corpus fit, tum i
pennis, tum in vaginis: quare evenit, ſicut &
ipſis plantis, horum ſcilicet concoctionem ex-
tra corpus fieri: ſiquidem & reliqua anima-
lium, tam aquatilia quam reptilia, conchy-
etiam, omnifarias capiunt colorum formas
tunc quum multa in ipſis fit concoctio. Et e
iis quidem quæ dicta ſunt, poſſit quiſpiam co-
lorum ſpeculationem agnoſcere.

Ariſt. Stagiritæ de colorib. libri. Finis.

AN

ANTONII THYLESII COSENTINI DE COLORIBUS LIBELLUS.

Dicam aliquid de Coloribus in hoc libello: non quidem unde conficiantur, aut quæ ſit eorum natura: neque enim Pictoribus hæc traduntur, aut Philoſophis, ſed antum Philologis, qui Latini ſermonis eleganiam ſtudioſe inquirunt. Scribam omnia breiter & accurate: ac rerum ipſarum nomina, uo ſtatim colores intelligantur, ſingulis pponam.

Cœruleus, *Cap.* I.

EXordiar primum à cœruleo: quo niſi natura ipſa maxime gauderet, nunquam proecto deorum hoc domicilium, Continuo cirum complexu cuncta coërcens, ſpecie tam eta univerſum exhilaraſſet: reliquos deinde ontexam. Cœruleus igitur dictus quaſi Cœaleus, ut ex voce ipſa apparet, proprie color t cœli, ſed ſereni: id quod Ennius reſpiciens, œli inquit, cœrula templa, atque inde ab ombus mare appellatur cœruleum, refert enim ud eundem, quem ab ipſo ſuperne accipit, œli nitorem. Quare ex antiquis nonnulli, ut terum Homeri opus, propter cædes, de

 quibus

quibus illic Poëta loquitur, colore exornabant sanguineo: sic Odisseam ubi Ulyssis idem maritimos scribit errores, membrana contegebant cærulea. Sed quoniam cœrulei quædam species est pene nigra, ut quod Indicum dicitur, eo que olim vestitu Græcæ mulieres amictæ producebant eorum funera, quorum in cœlum animas migrasse cœruleum existimabant, iccirco pro tristi nonnunquam capitur, ut apud Virgilium, pupis cœrulea Charontis. Imbee que & Sol cœruleus. Cucumis autem cœruleus, nam id quoque legitur, Melopeponem significat, qui inter cucumeres, multa enim sunt eorum genera, pulcherrimus est. Nec tantum cœrulei videtur particeps, sed ipsius quoque mundi gradus, introrsum versus, attenuatos ostendit, ut hoc olim de eo lusimus:

Quis neget è cœlo missum, formamque, coloremque,
Atque gradus Cœli, Nectaris atque refert.

Est enim sapore suavissimo. Sine ulla dubitatione, quod nos Cœruleum, Græci dicunt Cyaneum, in quorum etiam commentariis Lazurion invenio. Ascribitur huic generi, qui Venetus olim, nunc vulgo Blavus nuncupatur, color ex factione Circensi valde nobilitatus. Fuerunt autem colores in Circo, præter hunc Venetum, Roseus, Albus & Prassinus: quibus Auratus postea, purpureus & luteus additi sunt. De quibus loco suo dicemus.

Cæsius, *Cap.* 11.

Cæſius vero ſic dictus eſſet, ut doctiſſimi viri monumentis olim tradiderunt, quaſi Cœlius à Cœlo, eadem foret in Cœlo & Cæſio diphthongus. Conſtat autem eſſe in iis vocibus diverſam, nihil præterea differret à Cœruleo, quando id ut oſtendimus à cœlo deductum eſt: differt autem ſine dubio, vel ex ipſius Marci Tullii auctoritate, cujus hæc ſunt verba in primo de Natura deorum libro, Cæſios oculos Minervæ, cœruleos eſſe Neptuni. Ad hęc, non, quemadmodum legimus Cœlum, Mare, Veſtem, Florem cœruleum, ita legimus Cœlum, Mare, Veſtem, Florem cęſium: ſed oculos tantum cęſios, veteres dixerunt, quibus ineſt fulgor quidam viſu horrendus. Unde exiſtimo, ſicut Cæſar, & cæſo dicuntur à cędendo, ita cęſium à cæde nominatum eſſe, ut qui cęſius ſit, cædem quodammodo oculis minari videatur: qualis pręlio gaudens & cęde, dicitur fuiſſe Minerva, ex quo & ab antiquis vocata fuit, ut ego arbitror, Cęſia. Significat hoc M. Cicero, ubi de Catilina ait, notat & deſignat oculis ad cędem unumquemque noſtrum. Hic qui oculis ad cædem ſenatores deſignabat, Cæſius erat. Cujus etiam oculos Salluſtius inſignis hiſtoricus fuiſſe tradidit fœdos, id eſt cæſios. Cujuſmodi memoriæ

 prodi-

proditum eſt Neronis quoque oculos fuiſſ
quod ipſum non leve fuit argumentum tyran
nicæ crudelitatis. Quin à Terentio Cæſii ho
minis facies dicitur cadaveroſa, hoc eſt imma
nis, & ſævitiam arguens, qualem Sicarii præ
ferunt & carnifices: quamvis alii parum erudi
cadaveroſam pro ſublivida expoſuerint. Enim
vero leonis oculos ſi quis inſpexit, qualis ſit l
color, intelligit. Micant illi, ut ſtudioſe ii
prope conſideravimus, velut ignis penitus f
grans. Dicitur color hic Græce ab omni
Glaucus, quod verbum longo jam uſu Lat
Poëtæ ſuum fecerunt. Latius tamen pa
Glaucus: nam præter oculos noctuinos, qu
ut avis ipſius Græcum nomen declarat, omn
Glaucos eſſe confirmant, multa quoque dic
tur Glauca, ut vlua paluſtris herba: ut Sal
cujus cum frondes, tum multo magis corte
ramis, præſertim anniculis, nitet hoc col
Quem laudat Virgilius in equis, eoſque r
carmine Glaucos appellat, communi Italo
lingua Bajos nominatos. Nam Spadices ho
ab eodem Poëta ibidem vocati, illuſtriores
aliquanto. Baii & ipſi, ſed clari, vulgo nun
pati: atque ii duo aliorum omnium max
probantur colores in equis. Vlua igitur
quas idem Virgilius Glaucas dixit, equi
ſpecies optima, Caſtaneæ, etiam nucis tun
aliaque multa, præter leonis ac noctuę oc
colorem Glaucum oſtendunt. Sed ut
diſ

discessi, redeam, quando Cæsius color tantum est oculorum, videndum est, ne is sit potius quem Aristotelès Charopon vocat. Sic enim ab illo dicitur leo ab oculorum sævitia, quem Catullus Poëta doctissimus Cæsium appellat: unde Hercules cognomento dictus fuit Charops, quasi iracunde intuens. Nam Chara græce, ira quoque dicitur latine: & ex eodem ut puto, horrore Charybdis nominata est, & Charon: de quo cum inquit Virgilius,

Stant circa lumina flamma,

Cæsium voluit senem illum horribilem, ac dirum significare. Quamvis non nesciam, Charopon ab aliis aliter quoque exponi.

Ater. Cap. 3.

HOrribilis etiam color est ater dictus, omnino velut Anthrax, id est carbo: nam proprie est carbonis extincti. Quare scite ut omnia, Terentius tam excoctam inquit, reddam, atque atram, quam est carbo. Et inde à Virgilio cinis dictus est ater, & favilla atra. Sanguis præterea caloris atque coloris ignei particeps, effusus ac frigefactus amisso rubore, tanquam in carbonem mutatus, ater ab omnibus vocatur. Dicitur & mors atra, quia cadaver extincto calore illo vitali, quo corpus aliter, atrum relinquitur, ut est carbo, quæ mihi perquam elegans videtur similitudo. Quid quod dies atri eadem de

causa dicti fuerunt? Qui enim luctum affe-rebant, carbonibus, ut contra dies læti scrupis signabantur gypsis, ex quo Horatius ait,

Creta an Carbone notandi.

Differt in hoc à colore nigro: quod ut omnis ater est niger, sic non omnis niger est ater: horrendus est hic, tristis, visu injucundus, lugentibus accommodatus: ille contra nonnunquam lepidus ac venustus: ut humani oculi sunt complures, quos nemo atros diceret, sed nigros, iisque tamen nihil majori cum voluptate spectamus. Vocabatur autem ater ab antiquis etiam Anthracinus, idemque Furnus. Quibus longe minus sunt nigri, Lividus & Fuscus. Alter ex gravi corporis ictu proveniens deformitatem habet. Unde invidi aliorum bonis, velut verberibus laniati, & dcirco exangues Liuidi nuncupantur. Alter non insuavis, & in hominibus persæpe laudatur. Qui tamen si modum excedit, ac maxime Fuscus est, & quasi nigresci Pressus dicitur: ut quæ aliquandiu sub prælo vestis pressa, nimium coloratur. Legimus etiam equi colorem Pressum. Secus vero fasciolæ coloriscę dictæ fuerunt, quæ non saturatæ, sed vix colore aliquo illitæ è coronis dependebant. Est autem forma diminutiva ut Lycisca, Syrisca. Aquilum veteres hunc Fuscum à colore aquæ vocarunt, qui inter nigrum est & album, id quod Plato etiam docet.

Alb

Albus, *Cap.* 3.

Est autem albus color puriſſimus, quo
circa ad animum tranſlatus pro ſynce-
ro capitur, is nullibi quam in nive,
clarior eſt, quam tamen atram eſſe
Anaxagoras affirmabat. Sumitur pro Palli-
o, unde timor albus legitur, & metu exal-
uit. Quam ob rem Romanæ mulieres quon-
am funera ſequebantur in veſte alba, tan-
uam mortui quem efferebant, colorem re-
errent.

Elucet Candidus, atque oculos delectat.
At Candens non hoc tantum eſt, ſed pro
gnito accipitur. Itaque Veneris humores
ecte dixeris Candidos, vel Candentes. Fer-
um quod à marito tunditur, non candidum
ſt, ſed candens. Ejuſdem generis eſt Canus,
ui & ſi ad alia transfertur, proprie tamen eſt
apilli, & barbæ ſenilis. Naſcitur equus non-
unquam canus atque albineus, non idem
ui & candidus aut albus, ſed hujus non expers.
Eſt & color albi nigrique particeps, à Græcis
ndeLeucophæos, voce jam à noſtris uſurpata,
ocatus. Genus eſt id coloris nativi, non enim
nficitur, ſed ovis ipſa ſic natura quaſi pingitur.
Hunc Sibi Secta Sacerdotum Sumpſit Sanctiſ-
ima, qui nulla tunica linea penitus induti, pro
ingulo reſte ſe vinciunt nodoſa, ac ligneis
antum calciamentis uſi, precario victum quæ-
itant.

Pullus. Cap. 5.

QUalis vero sit Pullus, ostendit terræ i
sius color: major enim illius pars pu
est. Itaque quoniam ea mortuis inji
tur, voluerunt veteres, ut qui lugerent, Pu
palliis, terræ similibus, essent amicti. Dorsu
etiam leporinum proprie est Pullum: quam
rem naturæ ipsius doctus magisterio, terra
recentem ab aratro metu pavidus quærit ill
ibique nonnunquam stratus, nullaque re abd
tus, venatores, canesque ipsos prætereuntes,
sagaciter prope omnia perquirentes, colo
tantum beneficio sæpissime latet: &, ut in qu
dam epigrammate de lepore diximus,

Quem fuga non rapit ore canum, non occulit umbra,
Concolor immotum sub Jove terra tegit.

Nulla arte aut impensa color hic paratur. N
tura enim sic provenit, unde Nativus quoq
vocatus est, diversus ab eo de quo locuti
mus. Iamque nos Consentini, apud quos mu
antiquitatis vestigia apparent, siquidem & Pr
ficæ, ut quondam, mortuos laudant, & Silic
nium in usu est, ac nemo sine suorum oscu
sepelitur, utriusque sexus vestimentum fun
bre, Nativum dicimus: quamvis atrum sit illu
& in mulieribus matrimonio iunctis Cyaneu
quo Græci, ut dictum est, olim in funere ut
bantur. Idem quoque Hispanus vocatus est,
Bæticus, etiam Mutinensis. In iis enim locis
gen

genus lanæ videtur. Eſt autem Pullus nomen, ut reor, diminutivum à puro, velut à Rara veſtimenti genere fit Ralla, ab opera opella, à terra etiam tellus: ut lana pulla ſit pura, nullo alio colore infecta, ſed ſuo tantum & ingenuo contenta. Colorias hujuſmodi veſtes per ſe coloratas aliqui dixerunt. Poſuit hanc vocem Auguſtinus in ſuo teſtamento, ubi hæc verba leguntur: Gauſapes, Lodices purpureas & Colorias meas. Atque indidem, ut ſentio, dicti ſunt pulli equorum, aliarumque pecudum, quaſi pura, nulla adhuc libidine aut labore violati. Sunt huic pullo ſimillimi color Impluviatus, dictus velut fumato ſtillicidio implutus: & Suaſus, qui Inſuaſus quoque vocatus, lutum refert. Eſt autem Suaſus è ſtillicidio etiam factus fumoſo, in veſtimento albo. Quare haud dubitantur non alius eſt quam Impluviatus: quamvis aliqui tradiderint colorem omnem, qui fiat inficiendo, ſuaſum dici, quod illi quodammodo ſit perſuaſum, in alium quemvis colorem ex albo tranſire.

Ferrugineus. Cap. 6.

FErrum longo ſitu rubigunoſum, facile oſtendit colorem ab ipſo appellatum ferrugineum: agit enim is, id eſt, refert colorem ferri. Quin & filamenta, quibus ſæpe Conopęum, & multę prętera veſtes lineæ circumſuuntur, Ferrugineum dicunt infectores.

Tunica

Tunica etiam nuclei pinei lanugine quadam pulverulenta, ferruginea eſt. erat is quoque lugentium color. Itaque capitur nonnunquam & ipſe pro funeſto, atque ea de cauſa Hyacinthi dicti fuerunt à Virgilio Ferruginei quaſi lugubres, quia puerum, ut eſt in fabulis casu interfectum Apollo diu luxit, atque in ejus foliis velut epitaphium, in ſui doloris perpetuum monumentum inſcripſit, non quia vere floris color ſit ferrugineus: eſt enim is, in quem mutatum ferunt adoleſcentulum, purpureus. De Hyacintho in literarum floſculum transformato fecimus hoc:

Nil opus elogio redimire, aut flore ſepulchrum.
Ipſe ſibi flos eſt, elogiumque puer.

Eodem modo cœlum vocatur Ferrugineum, hoc eſt, nubilum & triſte, atque apud eundem Virgilium, Sol caput ſuum nitidum in morte Cæſaris, texit ferrugine, quaſi colorem ſe induens lugenti aptum ut tanti viri cædem Sol ipſe lamentari videretur. Nec alia ratione Charontis naviculam dixit ferrugineam, quam quoniam ea una, loco Sandapilæ, mortuos omnes veſpillo indefeſſus tranſvectat.

Rufus, *Cap.* 7.

NOn eundem eſſe Rufum, atque Rubrum ex hoc intelligi poteſt, quod recte dicitur ſanguis Ruber, Rufus non recte. Rurſus barbam, & capillum Ænobarbi Rubrum veteres non dixerunt, ſed modo Ru-

fum

ſum, Rutilum modo, qui idem eſt. Quin & ca-
nes immolabant Romani ſacerdotes, nunquam
rubras vocatas, ſed quas nunc Rufas nunc Ru-
tilas appellabant, ad placandum Caniculę ſidus,
frugibus inimicum. Ex quo manifeſtum eſt
Rufum, Rutilumque eundem eſſe, id quod ex
antiquis etiam aliqui docent. Et canis igitur co-
lore ſatis noto, atque è multorum barba, & ca-
pillo, cujuſmodi ſit color Rufus apparet. Hunc
ruſtici in armentis Robum, Gilvumque olim
dixerunt, atque etiam Helvum: ut vini genus
eſt quoddam inter Rufum, Albumque, nulli
non cognitum: quod quoniam Ceraſi colorem
refert duracini, Ceraſolum aliqui dicunt Italiæ
populi. Sed & Burrham iidem appellabant vi-
tulam, quæ roſtro eſſet Rufo. At homo Bur-
rhus eſt, qui pranſus, cibo & potione rubet,
hunc aliqui etiam Rubidum vocant. Invenitur
& Rubeus, & ſi aliqui non indocti vocem non
eſſe latinam monuerint. Cum tamen apud auc-
tores non malos, ex uvis nigris fieri vinum for-
te legatur, è Rubeis autem ſuave. Necnon bos
Rubeus probetur. Verbum eſt omnino ruſti-
cum, nec prorſus idem color eſt, qui & Ruber,
ſed ad eum proxime accedit. Quid quod Ruſ-
ſus etiam legitur? negat quidam è vetuſtis
grammaticis dici poſſe, Ruſſum jubet, ex quo
pannus eſt Ruſſatus. Utrunque certe latinum
eſt, ſed Aratoris magis, quam Oratoris, habent
enim & ſua verba, qui ruri vivunt urbanis

non-

nonnullis inaudita. Russeum equum dicunt: i li, qui non plane Russus est, sed aliquanto mi nus ruboris habens, idem fere videtur. Hic au tem, quoniam quasi cruentato similis est, ho die saginatus, quasi sanguinatus vulgo nomi natur, quamvis hujus nominis nonnunquam equi albescant.

Ruber, *Cap*. 8.

RUbrum maxime indicat animantium san guis, & quo lana inficitur, Coccus, gra num id à nostris vocatur, unde vestis est Coc cina, nulli ignota. Ostentat tamen hunc colo rem præ cæteris rebus liquor purpuræ, cuju adeo gratus est color, ut si quid paululum ha beat ruboris, modo visu sit illud non injucun dum, purpureum sæpe dicatur, ut sunt viol & varia florum genera: quin & candidus, enim quoque oculos remoratur, à Poëtis vo catur nonnunquam Purpureus. Nam & colo res Purpureos dixit Horatius, & nivem ipsa purpuream Albinovanus. Invenitur & Bla teus positus propureo. Non prætereundus e color. Viteis frondibus arefactis similmus, & i circo Xeranpelinus græce dictus. Usurpa hanc vocem latini, certum enim Vitis gen adulto jam autumno pampinis rubet vel cruentatis, unde nomen colori inditum e Rosa ab omnibus nunc dicitur sicca. Atrab pticas vestes eo colore infectas, quoniam in Purpura nigresceret, aliqui appellaveru

I

e ea re fabellam excogitatam his versiculis fui
mplexus:

ederet immeritæ Vitis dum crura, cecidit
Ipse sua, & dira cæde Lycurgus obit.
nde prius viridis, rubet hostis sparsa cruore
Illæso Vitis stipite, & ulta nefas.

Roseus, Cap. 9.

Ucundissimus omnium est color Roseus, atque humani corpori, si id formosum est, iam similimus. Itaque os, cervicem, papil-s, digitos roseos Poëte dicunt, id est candidos, beo sanguinis penitus diffuso cum venustate, que color proprie est quem communis ser-o Incarnatum vocat. Refert enim maxime nnium pueri nitorem, ac virginis rosa, non ilesiam intelligo: quæ nimis purpurea arde- quodammodo videtur, nec rursus albam, d quæ utrinque decorem accepit, & quia rpus hominis imitatur, quod lingua verna-la carnem appellat, eadem id genus Rosa-m incarnatum nominavit. Cicero colorem inc Suavem dixit.

Puniceus, Cap. 10.

A Phœnicibus color Phæniceus, Puniceus quoque dictus flagrat, velut Viola flam-ea, atque ita à multis olim Purpura vocata t violacea, hodie pene nomen servat: nam onacius, quasi puniceus dicitur, & si aliqui cem hanc vernaculam à Pavonis colore fa-m volunt. Phœniceum vero alium ab hoc,

Palma

Palma quæ Phœnix græce eſt, à ſe nominawi color hic in equo, ut jam diximus, maxim laudatur, qui modo Spadiceus, Bajus mod Badius etiam & Balius, varijs nominibus w catus eſt. Termites enim palmarum cum fru ctu Spadices, & Baja Græci dicunt: unde equ ab equiſonibus appellatur Bajus.

Fulſus, cap. 12.

Ex omnibus maxime lucet fulvus, quem mu ta jactant, Orichalcum in primis, Aurum i ſæque etiam ſtellæ.

Quas non extingunt venti, non nymbus aquoſa
Nube cadens, celſa ſemper ſed luce coruſcant.

Quare Tibullus propriè ſidera Fulva app lavit. Eſt & aureolæ ſpecies arenæ, quam F vam dixit Virgilius, & genus quoddam aq læ ab Ariſtotile maxime celebrarum, col etiam Fulvo. Qui ſi optuſus quodammodo e atque obſcuratus, vocatur Ravus. Iamque Horatius lupam appellavit, cujus colorem n tomagis verbo plerique omnes Fulvum di runt. Tradunt aliqui Ravos oculos, quos cane & ariete laudat M. Varro inter cæſios & flavos. Ornat ſæpe color hic Flavus vi num, ac puerorum capita, atque in mat frugibus ſemper elucet, necnon pro pulc frequenter poſitum videmus. At Luteum hil ęque oſtentat, ac flos Calthę & Geniſtę, c que etiam vitellus. Croceo eſt hic perquam milis, ſed lucidior aliquanto, ab antiquis Fl

m

neus quoque dictus quoniam eo Flaminis uxor Flaminica utebatur. Potest hoc loco pallidus poni, ac Luridus, mortui color est hic horribilis, ipsiusque mortis ut poëtæ dicunt, & Plutonis. Ille nonnunquam vel gratus in homine, atque amabilis.

Viridis, *Cap.* 12.

Cujusmodi sit color viridis, suppeditat exemplum herbarum multitudo, quarum tanta est varietas, ut cum earum vis sit infinita, nulla tamen æque atque ex iis aliqua, prorsus vireat, sed omnes inter se discolores videantur, id quod in reliquis omnibus coloribus apparet. Quare si minus est hic albus, aut niger, quam ille, non idcirco nomen albi amittit, aut nigri. Ex avibus autem insignis est hoc colore Psittacus, avis inde à quibusdam viridis appellata, & qua nihil lætius est, Smaragdus. Maxime quoque lucet viriditas in genere quodam Scarabei, cujus ipse meminit Aristoteles. Is quoniam dorsum habet nota quadam aureola sic litum atque illustratum, ut lunæ speciem exiguæ sustinere videatur, non invenuste à nobis Cosentinis èquus Lunæ nuncupatur, fecimus hoc jampridem de Scarabeis jocosum epigramma.

Parvula Sisyphio gens condemnata labori
Quas figula ipsa facit, fertque refertque pilas.
Pars nigra, ut Æthiopum manus usta caloribus horret,
Regia pars viridi picta colore nitet.

Parva micat cujus dorso nota, magna minutis
Si conferre licet, Luna pusilla velut.
Dixit equum Lunæ hinc cognomine Brutia tellus.
Quod si bellator sic nituisset equus,
Illo capta foret non una Semiramis, essent
Centauri & plures, quam genus est hominum.

Egregius est inter colores, qui virent, prasinu multorum carminibus collaudatus, nunc v ride porrum ab Inferioribus vocatur.

Epilogus, *Cap.* 13.

LIbet epilogum addere, varietatem pr prie de coloribus dici, ex quo vestis vari discolor est diversisque coloribus consuta. I visam nunc omnes vocant, & equus varius n totus vel candidus, vel niger, sed his, alii coloribus distinctus: sic & cœlum variu cujus partes serenæ interlucent, partes nub tristantur. Atque alium sæpe pro alio, si ter eos affinitas est, colorem usurpant poët ut lumen Minervæ Flavum dixit Virgilius Glauco, quo venustatem quoque esse in oc Deæ ostenderet, quemadmodum amict Tyberius, cujus aquam alibi Flavam appe vit. Glaucum idem esse cecinit: est enim ter hos colores similitudo & quasi vicini Sicut jam dictum est, Albus pro Pall ac Cœruleu pro subviridi poëticè ponit proque etiam subnigro, multique præte invicem cedunt. Ex omnibus vero maxi contrarii sunt Albus, & Niger; quare n

eque apparet, atque in alba papyro, attramen-
um. Utebantur veteres, quod nunc etiam ser-
vatur, cum librorum titulos notarent, colore
puniceo in honorem memoriamque Phœni-
cum, quos literarum tradunt fuisse inventores.

Sunt etiam è coloribus aliqui incerti qui in-
uentium oculos fallunt, ut est cœli nitor, quod
cum tenebrosum quidam autument, illustra-
tum radiis solaribus cyaneum videtur, ut Iris,
ut quas suspicimus nubes nonnunquam igne-
scere, ut mare ipsum, quod præter Cœruleum,
modo Atrum horret, modo virescit, interdum
etiam flavum Ravumque se ostendit, aut specie
quadam purpurascit violacea. Non idem quo-
que decor in collo cernitur Columbæ & Pavo-
nis, unde aves sæpe dicuntur Versicolores, qua-
le est serici genus satis notum, quod e diversis
partibus spectanti non eundem offert coloris
leporem. Discolor autem non modo pro vario
sumitur, sed si quid eundem colorem velut ra-
dios quosdam diffundit, ut

Discolor unde auri per ramos aura refulsit.

At Decolor is dicitur, ex cujus ore color deflu-
xit, & exanguis relictus est, atque idcirco pro
deformi capitur & nigro, ut Decolor Indus:
nam Concolorem ejusdem esse coloris ne-
mo ignorat. Adhæc colores bifariam divi-
duntur, nam austeri vocabantur reliqui om-
nes, præter Minium, Purpurissum, Cinnaba-

 rim,

rim, Armenium, Chryſocollam, Indicum quos floridos dixerunt. Sed hæc Pictores vi deant, quibus olim in uſu tantum erat Melim color, Candidus, Silaceus, qui inter cœrulee nominatur, Sinopis genus rubricæ, & atrame tum. Quidam etiam Suaves dicti ſunt, ut F vus, purpureus, candidus, in primis Roſeus, h manis autem oculis nihil venuſti hominis co lore ſuavius videtur. Ineſſe vero coloribus ſu vitatem, præterquam quod ſenſus ipſi ju cant, egregii Latinitatis autores oſtendunt, M Cicero, & Virgilius Maro, quorum alter ſu vem hominis colorem dixit, ab altero

Suave rubens Hyacinthus

Vocatus eſt. Alii triſtes ſunt & lugubres, vel atrum eſſe diximus, Pullum, Ferrugineum, Cœrulei ſpeciem. Quin ut videntur, ſic ſord etiam aliqui dicti ſunt, ut de quibus locuti ſ mus Suaſus & Impluviatus, iis enim rei ut n ſericordiam apud judices captarent, ſe det babant. Talem quoque fuiſſe veſtitum Ch rontis oſtendit Virgilius, cum inquit,

Sordidus ex humeris nodo pendebat amictus.

Jam vero colores partim nominati ſunt à lo ut Puniceus, Tyrius, idemque Sarranus. P purei ſunt hi, Indicum, Sinopis, Melinus, H ſpanus, Bæticus, Mutinenſis, de quibus dict eſt. Coloſſinus à Coloſſo urbe in Troade, lana inficitur florem referens Cyclamini, qu

tu

tum Raptum, tum terræ malum, ac Tuber vocatur, à nobis Cosentinis Terrigena, fulget flos ille inter candorem & purpuram.

Partim à metallis nuncupati sunt, ut Plumbeus, Ferrugineus, Argenteus, Aureus. Sed à plantis nomen acceperunt complures, ut præter Phœniceum, id est Palmeum, ac Xerampelinum. Buxeus est qui pro pallido sumitur, pallet enim præ cæteris Buxea materia. Roseus præterea Hyacinthinus, in quo purpura licet subnigra, Hysginus ab Hysge herba Coccinus, & utrique similis Sandicinus. Violaceus qui & Janthinus, ex quo Tyrianthinus, è purpura, ut nomen indicat, factus & Violiola. Additur his Croceus. Unde Crocotula vestis genus, ut à Caltha Calthula: à Bysso lini genere tenuissimo Byssina: erantque hæ omnes Luteæ, sed Byssina pene, ut aurum fulgebat. Fuit in usu vestis à Citri similitudine, Citrosa dicta. Et quædam coloris candidi, Papaverata à Lucilio Satyrico, cum eam ut probrum Torquato objecisset, nominata. Invenitur quoque Galbina vestis alba à Galbano. A Malvæ item flosculo color est Molochinus, ut à Punicæ etiam flore Balaustinus. Virentis quoque Porri folia nomen ex se, ut jam diximus fecerunt Prasinum. Multi præterea ab animalibus vocati sunt, ut cervinus, murinus. Atque hi colores sunt in equo notissimi. Mustellinus, de quo Terentius Icteri-

cus, qui Regio morbo laborat, colore à Galgu- li, quam Græci avem Icteron dicunt. Luteus est hic admodum. Cygnæus, idemque Latine Glorinus, i. Candidus, ut contra Coracinus niger. Adscribuntur & his Ostrinus Conchyliatus, Muriceus, Purpureus, ab Hercule ut fabulantur, primum inventus. Feci paucos de ea re Choriambos, quos visum est hic ponere.

Errat dum bibulis Herculeus littoribus canis,
Nantem forte videt spumifero gurgite Purpuram.
Aggressusque ferox corripuit viscera mordicus.
Non pastus rediit commaculans gramine sanguine:
Quem Tyro simul ac pulchra videt. namque erat hæc comes
Prolutum roseis candida sic ora coloribus,
Alcidem alloquitur. Non alio munere te sequar,
Quam si picta mihi Palla rubens huic similis datur.
Quod nunc per spolium terrificæ te rogo Belluæ,
Invictæque manus robora, per tela sonantia,
Non ignota avibus nubila translata fugacibus,
Da ferre hæc (poteris nam omnia) nec te tenuit Mari
Circumfusa palus, Hesperidum quo minus aurea
Ferres munera. Sic brachiolis fata revinciens
Robusta implicuit nympha procax colla tenaciter.
Paret victus amans blandiciis Amphitrionius,
Nactusque exanimem, quam expuerat jam mare, purpura
Infecit Tyrio primus ovem Murice candidam.

A rebus denique diversis nonnulli colores dicti sunt, ut Igneus, Flammeus. Sic orbis, mi- torque Solis ab Attio & Catullo appellatus est. Quare color Solis, & quia ita apparet, & ex illorum autoritate Flammeus proprie potest vocari. A cœlo ut jam principio dixi, Cœruleus est Marinus, & Thalassinus à Mari: ab unda Cy-

matil

matilis & Cymatius: idemque eſt in iis omnibus color. Quinetiam ab arcu pluviarum nuncio, Arquatus eſt nominatus. Hyalinus, qui & Vitreus Niveus, Marmoreus, Lacteus, Eburneus, quo dictus fuit cognomento propter candorem corporis Fabius quidam. Amethyſtinus præterea, ex quo Tyriamethyſtus in uſu fuit olim. Sandaracinus, Flammeus eſt is, quibus etiam Impluviatus, ſanguineus, atque Herbidus adduntur. Cereus item Piceus, Cinereus, ut Cardui genus eſculenti à colore, Cinara vocatum. In hoc autem Carduo eſſe etiam aliam aliquod ipſius virtutis ſimulachrum, pauci quos hic ſubjeci declarant verſiculi.

Ut vallatus acutis
Circum frondibus horret
Intùs ſed tamen abdit
Dulcem Carduus eſcam,
Cœlo miſſa ſereno.
Sic virtus puer aſpris
Ambit ſentibus ipſam
Jucundam Ambroſiam Diis.

A ſpumis quoque & maculis, ſpumeus eſt & maculoſus: atque ii equorum ſunt etiam colores, ut à guttis guttatus, cujuſmodi præter equos, canes videntur nonnulli ſagaces, quos à muſcarum ſimilitudine Muſcatos dicunt, velut equus ſcutulatus à ſcutulis: quem ab exiguorum pomorum ſpecie Pomulatum vocant equiſones, & ſi orbes ſunt latiuſculi, Rotatum. Videtur ad extremum natura amare Cœruleum:

eo enim ut initio diximus mare collustravit, ac coelum ipsum quod nunquam stellis fulgentibus ornasset, nisi eadem quoque Fulvo maxime delectaretur. Sed quia vicissim videmus terram, aut viriditate convestiri, aut eo ornatu spoliatam, Pullam esse, aut etiam candore niveo contegi, viridem, pullum, atque album naturæ gratum esse nemo potest dubitare. Nigra insuper est nox, nigri sunt Indi, atque Æthyopes. Gaudet igitur rerum mater colore nigro: quam à rubro nihil abhorrere, hominum, ac cæterarum animantium sanguis facile declarat.

Antonii Thylesii Cosentini de coloribus libri finis.

ARANEOLA.

HÆret Araneolæ laxis dum cassibus errans.
Musca levis, conata fugam sese magis ultro
Implicat, & quatiens alas stridore coruscat.
Effugium dum quæ scrutatur, labitur ecce
Illico Araneola, opperiens si præda feriret
Reticulum, tenui quod stamine neverat ipsa,
Sub Salice, & trepidam sævo rapit improba morsu
Illa iterum fremitu resonans, pedibusque repugnans
Concutitur, sed nulla datur fuga, forcipe nanque
Pressit atrox, urgetque tenax, perque omnia versat.
At tandem magno luctamine victa pusillam
Expirans animam moritur miserabilis ales.
Callida sed quam sit cæcas componere fraudes,
Omnibus inque locis innectere tenuia fila,
Est operæ precium cognoscere. Rixa puellæ
Mæoniæ vulgata diu est, quis Palladis ira,

Se

livore magis mutatam nescit, amaret
lix dum se Cœlestibus æquiparare?
ve in amore soror fratris deprensa Phalangis
a Deæ furtim templa incestavit Arachne.
ula nunc etiam puer unde per oppida passim
tipedem repit faciem contractus in atram.
que vetus retinent metuenda Phalangia nomen.
tamen ipsa novum dedit urbs quoque prisca Tarenti
rincipio ignaros rerum ne occulta merentur,
rquid id est, pro quod delabitur, aut spuit ore,
denso exterius ceu glomere fila revolvit.
uod simulac lucem suspexit Araneus ipsum
ttit victumque sibi molitur, & usque
it fila levi dejectus corpora saltu.
e, reditque citus, sursum modo repit, & altum
tenet, hinc rursus suspensus decidit, & jam
e viis æquo discrimine texuit orbem.
m malus insidias sub opacis frondibus abdit.
forte oculis volucrum leve cerneret agmen
ium, aufugeret tremefactum corde pavore.
ositis tandem laqueis, procul occuluit se.
ectatque, plagis siquid novus incidit auceps.
ce feri Culices, Muscæque, atque id genus omne
um, volat imprudens, & retibus ultro
ur, laxatque sinus, atque omnia miscet.
cula intentus raptim sese jacit alta
rator, & implicitas has mordicus, atque has
it, ac circum lictor ligat, atque ita acervat
a venatu assiduo, victumque reponit.
l ne forte leves volucres, infirmaque tantum
captare putes, tristem subtegmina Asilum
tenent, sevitque furens detentus, at illum
vie accurrens Venator conficit atra.
id referam Fucos, & quicquid virus amara
t acu? quoties captum fremit, ac velut ipsos
atos factæ suspendit Aranea cædis.
turque diu passim, spolia ampla, cadaver.
ninans quamvis immane superbiat armis.
que venenatis fert telis vulnus inurat.

Quin tantis etiam ſtimulis furit ictus edendi,
Involet apricos it in eo ipſos ſæpe lacertos.
Frenet & in caſſum torquens ſua terga, nec ullis
Saltibus excuſſus, cœcis premat undique vinclis.
Nec mora fit, raptet quin ſubterraneus illos,
Cacus ut averſos retrahebat in antra juvencos.

EJUSDEM CICINDELA.

Tantula nocte volans volucris micat aëre tantum
Ardenti ſimilis ſcintillæ, quam puer olim
Æquales inter metuebam tangere, ne me
Ureret, infirma eſt ætas cum neſcia rerum.
Quæ quoniam noctu lucet, cognomen adepta eſt.
Aut incenſa nitet quoniam, velut ignea lampas,
Cauda ſit una licet, nomen non eſt tamen unum.
Hæc modo ſumma petens commotis emicat alis.
Rurſus & adductis fulvum decus aurea condit,
Ardentique procul fugiens levis igne coruſcat.
Et quocunque volat, ſecum ſua lumina geſtat,
Lumina, quæ tenebras arcent, quæ flamina temn
Nunc, velut obſequioſa videntibus, advolat atq
Fit magis, atque propinqua magis ſcintillat & an
Ora, minuta velut candentis fruſtula ferri,
Verbere quæ aſſiduo fornacibus excutiuntur.
Ex quo rapta Jovi Stygio Proſerpina, nanque
Una fuit comitum, veterum mutata figuram.
Quærit adhuc dominæ veſtigia, & omnia luſtrat.
Omniparens Natura, hominum, rerumque crea
Difficilis, Facilis, Similis tibi, diſſimiliſque,
Nulligena, Indefeſſa Ferax, te pulchrior ipſa.
Solaque quæ tecum certas, te & victa revincis.
Omnia me nimis afficiunt, quo lumina cunque
Verto libens, nihil eſt non mirum, Dædala quod t
Effingis, rebuſque animam ſimul omnibus afflas,
Unde vigent, quæcunque videntur pabula, fronde
Et genus aligerum, pecudeſque, & ſquamea turb

ACTUARII OANNIS ZACHARIÆ FILII, DE DIFFERENTIIS RINARUM

LIB. I.

Ambrosio Leone Nolano interprete, summa cura & diligentia à Jacobo Goupylo recogniti.

PRÆFATIO.

Cum magno olim studio in his versarer, quæ gratiam & delectationem tantisper adferunt, dum leguntur, dignum aliquid alacritate atque egregia illa mea voluntate posteris relin- ere in animo habebam. Verùm cùm aliis disci- nis eruditus, in rebus tamen inanibus operam po- rem: deserendum hoc studium putavi, in eam- e commentationem mihi incumbendum duxi, æ (si qua in me scribendi facultas esset) utilita- m aliquam adferret. Siquidem qui argumenta c inania tractant, magnam dicendi vim, qua rsuadeant, cum venustate conjunctam adferant rtet, qua nos eatenus indigemus, ut sermone ipsas ostendere possimus. Si quis autem optima gumenta tractanda susceperit, etsi elegantis ora- nis ornatus ei defuerit, persuasurum tamen eis i utilitatem audierint, quam sermone pollici- s fuerit, puto: atque ita eos damnum quod incompta oratione erit, toleranter laturos.

Quæ cum considerarem, neglecto orationis orna dicendi genus quod simplex ratio postulat, ampel sum. Ita enim simplicibus & orationis artificio nimè eruditis utilitatem me allaturum put Cùm igitur multiplex variumque sit scribend gumentum, aliique alia dicant, & suadeant: lum tamen majore omnium approbatione, qu quod de humani corporis natura est, tractam suscepimus. Etenim si qui neque de corpore m de anima quidquam scripserint, sic probantur magnam hominum vitæ utilitatem attulisse vid tur: multò magis laudandi sunt, qui ea li mandarunt quibus humani corporis natura prahenditur. Quare cum hæc ita se habeant, bentius in his versabor, quæ utilitatem aliquam latura sunt, quàm in his quæ delectationem quam tantisper allatura sunt, dum audiu Varia igitur cùm sit humani corporis conside (alia enim de elementis: alia de fœtus format alia de corporum incisione tractatio est) tracta quæ de morbis est, cùm & ipsa varia, & m plex sit, quatenus ad eorum cognotionem pert insistam.

DE DIFFERENTIIS RINARUM.

LIB. I.

Quod tractatio de Urinis utilis sit.

CAP. I.

CUm multæ res ſint ex quibus morbos, quibus afficimur cognoſcere poſſimus, tum quæ de Urinis tractatio eſt, ad morborum cognitionem multum confert. Quæ ...a res me impulit ut hanc tractationem præ...tim, cùm viderem rem hanc à nullo adhuc ...ctatam, ſimul & quàm magno ea uſui eſſe ...ſſit. Igitur cùm omnis de Urinis diſputatio à ...bis in quatuor diviſa ſit: * In differentiam, ...dicium, cauſſam, & prævidentiam: diffe...ntias primùm adjuvante Deo attingam.

* εἰς διαφορὰν δηλονότι καὶ διάγνωσιν καὶ πρὸς τούτοις αἰτίαν τε καὶ πρόγνωσιν.

CAP. II.

Quòd nemo antiquorum nobis cognitorum perfectè hanc rem tractarit.

QUandoquidem autem viri harum rerum periti, qui nos anteceſſerunt, parum accuratè de his, neſcio quo modo, ſcrip...e; Sapientiſſimus enim Hippocrates cùm ...uca quædam σποράδην. i. ſparſim de Urinis ...xiſſet, imperſectam tractationem reliquit.

Galenus quoque hujus rei maximè & ipse i
telligens, hanc medicinæ partem parum acc
ratè tractasse videtur. Eatenus enim hanc at
git, quatenus utique par erat ipsum persuad
re multitudini Urinarum considerationem h
manis corporibus utilem esse: quod reliqu
est, neglexit. Quin & magnus Alexander
Theophilus, ac alii quidam, qui in hanc r
diligentiùs quàm alii incubuisse videntur, h
tractationem imperfectam reliquerunt, ut
ab ipsa velut experientia orsi, neque differ
tias, neque caussas, neque alia quibus tract
absolvitur, posuerint. Cùm (inquam) medi
artem tum Hippocratis & Galeni monum
tis, tum aliorum virorum qui post hos m
invenerunt, illustrissimam atque excultissim
viderem: eam verò partem quæ de Urinis
luti claudam, & aliquo qui eam attolleret i
gentem, hunc laborem mihi injunxi, di
tationemque hanc Dei immortalis verbo
suppeditatoris ope fretus, aggressus sum. S
tur à nobis pro artis dignitate tractata sit,
tia Deo agatur omnis sapientiæ nobis auth
* Quòd si quod contendebamus confec
non sumus, nemo ob id nos repræhendat: u
quod volebamus & contendebamus non c
nuerimus: humanum enim est ab † eo q
decet aberrare, quin potiùs judicio præ
veniam det, & quæ haud rectè dicta sunt
pungat, in eorumque locum meliora substi

* εἰ δὲ πολλῷ τῆς σπουδῆς ἧττον.

† τοῦ δέοντος, *ab eo quod decorum est, & perfectum.*

enim nemo non laudaverit eorum egregiam
oluntatem, qui quomodolibet de Republi-
benè mereri ſtudent: ita malos, bonoque pu-
ico invidenteis habere eos oportet, qui ani-
i alacritatem eorum criminantur, qui meliora
quuntur: atque id quidem me à crimine vin-
caverit, quòd amicorum qui me eò pertraxe-
nt precibus paruerim. Cùm autem ars medi-
quo loco Urinas tractat, manca ſit, futurum-
ue ſit ut ob multorum reprehenſionem om-
nò negligatur, de Urinis tractationem aggre-
, maximè rationi conſentaneum mihi viſum
t. Sic igitur ſermonem noſtrum auſpicemur.

CAP. III.

Quòd tria ſunt prima principia ex quibus humanum corpus conſtituitur.

CUm tria ſint quæ vitam humanam conſtituant: ſcilicet Cor, hepar, & Cerebrum: Corque primas habeat partes, ut quod velut theſaurus, * naturalis caloris ac vitalis boris, & affectus ex quacunque cauſſa, tum ſi accidentes, arteriarum perpetuo motu incet, tum qui in reliquis corporis partibus int, quæ cum eo veluti principe communionem habent. Hepar verò ſecundæ dignitatis, ac caloris cordi inſiti magis particeps ſit iam aliæ corporis partes, idque per venam vam appellatam, quæ omnium venarum incipium eſt, ſicque ei faciendi ſanguinis

* Ἐμφύτου θερμότητος, i. inſiti nobis caloris.

vis ab opifice natura commissa. Tertium au-
tem cerebrum sit, sensum motumque &
actionem ἡγεμονικὴν corpori suppedita-
communicentque inter se, ac consortii
patiantur, cum una sit in omnibus confluxio
conspiratio, nos de vi hepati insita dicere p
posuimus. Siquidem hepar vim sanguinis
ciendi à natura habet: Urina verò sangu
colatura est. Sed ut sermo clarior sit, de sang
nis apparatu priùs disputare par est, deind
Urina, ut sermo serie quadam procedat.

Cap. IV.

De apparatu sanguinis & reliquorum humo-rum in quo de Urinæ generatione.

Cibo igitur in ventriculo alterato & co
cocto, cùm mesaraicæ venæ, quæ ori-
nem ab hepate habent, per [a] rama
vocatam venam, ventriculum ipsum & int
na exsuxerint, & veluti emulserint quod
rius est, cibum in chylum mutatum tanq
per colum trahentes, ipsum ad cavam he
partem trajiciunt, virtutique sanguinis effe
ci tradunt, hic igitur (si nihil impedim
fuerit) dum in sanguinem alteratur quic
tenue ac acrius in eo fuerit, id omne v

*b

[a] στελεχιαῖαν i., quæ instar trunci est. Galenus scribit initio li. περὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς, venam eam quam vocant ἡπατῖτιν καὶ κοίλην, ὅτι ὄντι πρέμνον ὑπάρχειν τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα φλ i. venam jecorariam aut cavam appellant esse veluti truncum om venarum quæ in corpore sunt.

bilem excipiens,[b] ad gibbum hepatis collocata * χοληδόχος
trahit, pauco admodum exactam illam † se- † διάκρισιν.
etionem ad aliquam utilitatem effugiente. Si
uid autem terrestris & melancholici humoris
enitum sit in sanguine, idipsum lien * qui è * ἀντιπαρακείμενος.
gione adjacet, attrahit, naturalibus quibus-
am tractionibus, unoquoque id quod pro-
rium est attrahente. Tertium verò, qui sero-
s humor est, relinquitur. Veruntamen non
iam in hoc loco humor is vacuatur, sed ad
ajorem usum, † servatur à natura: quando- † ἀπετεταμιεύθη, *quasi dicas, à natura reconditus est.*
uidem tam ratione quàm sensu compertum
t, sanguinem crassiorem esse ac ineptum ad
enetrandas venas parvas, hunc verò humo-
m serosum & facilè transeuntem esse: tum ob
natura * indiscretum ipsum servavit, tum * ἀδιάκριτον.
iam quòd ipsa erat à concavis hepatis partibus
d convexas chymum trajectura, & venæ cavæ
onjunctura, ducente seroso humore. [c] Quæ
eindè conjunctos humores parum alteravit in
enæ cavæ ramo, qui à figura lambda Græcæ
teræ lambda vocatur: concessit renibus, ut

 trahe-

Galenus scribit in fine lib. 6. ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων χολώδης πόρος *non esse in gibba parte hepatis &* κύστιν *esse* ἐν τῷ μεγάλῳ λόβῳ τοῦ ἥπατος. *Id quod etiam in corporum incisione videre licet, legendum igitur videtur in Græcis exemplaribus* κοῖλον *pro* κυρτὸν.

Locus hic sic legitur in Græcis exemplaribus κἀκεῖθεν ἔτι συνῳκισμένους μικρὸν παραλλάξασα τοὺς χυμοὺς ἐν τῷ λαμβδοειδεῖ τῆς κοίλης φλεβός. *id est, quæ & illic adhuc conjunctos, humores vacuavit in ea venæ cavæ parte, quæ* τῷ λάμβδα *similis est, Theophilus in lib.* περὶ οὔρων. *hunc locum exponit.*

* διά τε τῆς λαμβδοειδοῦς καὶ τῆς εὐθυχωρέσης τῆς καρδίας, i. per λαμβδοειδῆ, & è directo situm cor.

† ὑφειμένην.

traherent & secernerent serosum humorem. Quantum verò sanguinis restitit, id per venam * labdeam atque amplam cordis, cæteris quæ deinceps sunt, venis divisum distribuit. Sanguis verò qui hinc ad profundiora loca concedens cogitur in alterationem carnis, non priorem quam habebat rubedinem servans, sed quarta vocata concoctione decidens in † diminutam albedinem: quandoquidem ejusmodi concoctio ad valdè remissam rubedinem, qui sanguinis color est, ac in eam quæ carnis transmutat. In hac enim & reliquis partibus similaribus finis nutritionis est. Et quantum congruens atque purum illic est ingenitum, rori persimile fit indicibili naturæ dispensatione. Quoniam verò illic etiam superflua congeri ab exacta illa concoctione necesse est, hæc subtilia, & magis aëria sint, oportet ut ita dissoluta, per occultam spirationem abeant, sensum ipsum latentia. Sed quoniam aliquid nos fugit id sermoni adjiciendum est.

CAP. V.

De excrementis quæ in unaquaque concoctione excernuntur.

* σελεχιαία.

QUatuor sunt (ut arbitror) concoctiones generales, quæ in diversis locis corporis fiunt. Prima in ventre perficitur. Secunda in * ramali vena mesaraicisve, & cava parte hepatis, quemadmodum tertia

gi

gibba hepatis parte ac venis quæ hinc proficiſcuntur. Ultima in extremis corporis partibus, & in illis fit appoſitio quædam & * compago, atque aſſimilatio. Harum concoctionum, primæ excrementa ſunt, quæ vomuntur, atque per ventrem deſcendunt. Secundæ verò humores ſunt [a] alterius ſpeciei. Tertiæ [b] ſunt Urina, & quæ Urinæ ſubſiſtentia continentur, in ultima & quarta ſuperfluunt, tam ea quæ latenter & per ſpirationem abeunt, cùm ſubtilia ſint, quam quæ craſſiora, quum ſint in ſuperficie, velut eſfloreſcunt. Cùm igitur omnes hæ concoctiones proprium munus obeant, tunc Urinæ congruum colorem atque conſiſtentiam oſtendunt, & contenta proprium locum habentia, & lævia, & æquabilia conſpiciuntur. Urina enim (inquit Hippocr.) optima eſt illa, quæ albam & lævem & æquabilem hypoſtaſin habet. Item alii quidam perficiendo definitionem dixêre. Urina optima eſt, quæ fit hominis ſecundum omnia temperati, ac magnitudine reſpondente ei quod bibitum eſt: colore † ſubaureo vel ſubcroceo, hypoſtaſi verò alba, lævi & æquabili. Namque per quaſcunque concoctiones contigerit ſanguinem aberrare ab eo quod decet,

προσφυσις agglutinatio.

† ὑπόπυῤῥον ἢ ὑπόξανθον, ſubruffo vel ſubflavo.

a *ἑτεροειδεῖς χυμοὶ, i. diverſæ ſpeciei, vel alieni & ad nutriendum corpus minimè apti.*

b *τὰ τοῖς οὔροις παρυφιστάμενα, i. quæ Urinis continentur, cujuſmodi ſunt: nebulæ, ſublimamenta & ſedimenta.*

Urina etiam manifestè transmutatur : atque
per quas caussas transmutata sit, indicat in-
venire. Siquidem humoris, qui in venis est,
per totum corpus concedentis excrementa, ap-
parent in matellis. Decenter hæc certò osten-
dere possunt quomodo peccatum est in con-
coctionibus, veluti clarè res apparet in abscessi-
bus. Namque si album & læve, & parum ve-
nihil olens fluxerit pus, [c] neque quicquam di-
versi generis continuerit, demonstrat bonam
* ulceris fieri concoctionem. Si verò quic-
quam horum defecerit, indicat concoctionem
peccasse, ita ut hinc liceat conjectare, vel ma-
lignum redditum esse ulcus, vel † retardari
vel nigrescere, vel aliquid majus vel minus pa-
ti ad proportionem peccato, quod in conco-
ctione fuit, ita in urinis videre est. Namque
quantitates Urinarum, si minus servarint pro-
portionem, & consistentiæ non servaverint
mediocritatem: colores verò si susceperint tin-
cturæ intentionem, vel remissionem, conten-
ta neque consistentiam, neque colorem, neque
locum, neque lævitatem, & æquabilitatem
servaverint, decenter significaverint effugisse
naturæ statutum, & moderationem ipsam
atque noxam aliquam tum aliquâ factam e-
se in corpore. Siquidem magnas intemperatu-
ras similarium, & organicarum partium, &
obstru

* ἕλκους.

† χρονίζειν, i. diuturnum esse.

c μηδὲ ξένα ἑτεροειδῆ ἐμφερόμενα, neque aliqua quæ aliena sint à natu-ra, ut sunt: pili, lapilli & alia corpuscula.

obſtructiones, & * intenſos humores, concoctioneſque & cruditates, atque reliquas quaſque non contemnendas paſſiones, urinæ ipſæ demonſtrant ille qui inventis methodis uſus fuerit.

* ἐπιτάσεις ὅιων δήπινων χυμῶν, *intenſiones humorum, id eſt redundantias.*

CAP. VI.

Adverſus eos qui opinantur inutilem eſſe conſiderationem Urinarum.

QUoniam quidam tractationem de urinis ut rem inutilem aſpernantur, † contenduntque obnixè nihil conferre vel * ad judicium, vel ad prævidentiam: ovium vel equorum, vel canum, vel aliorum animalium urinis imperitos decipientes. Nos adverſus eos hæc paucula ubi dixerimus, reliqua deinceps explicanda aggrediemur. Cum Urinam eſſe colaturam ſanguinus dictum ſit à viris harum rerum peritis, & quæ memorata ſunt animalia * ſanguinea naturâ ſint, quid † miri erit, ſi & urinæ horum animalium, ad urinas hominum mutuam quandam rationem habuerint? Ea certe ratione urinæ hominum & animalium illorum, inter ſe differre poterunt, quod non eandem concoctionem in omnibus fieri contingat, ſiquidem neque alimenta, neque exercitia, neque * genuinæ vires, & temperaturæ, omnibus eædem ſunt. Neque mirari id oportet in iis animalibus quæ ſpecie differunt, cum vel maximè anima-

† διατείνονται.
* διάγνωσιν.
* ἔναιμα.
† καινὸν.
* ἔμφυτοι *inſitæ vires.*

animalium eorundem specie, atque sanorum Urinæ multo differentes inspiciantur, ob differentias temperaturæ, & alimentorum, & ætatum, & consuetudinum, & locorum, & eorum omnium quæ aliud alterare solent. Nam interdum Urinæ, quæ in quibusdam sanis cernuntur, in aliis ægrotantibus eædem spectantur. Senum quoque Urinæ si in pueris inspiciantur, demonstrant eos minus rectè habere: & quæ puerorum sunt in senibus si inspiciantur, ostendunt in eis sanitatem perturbatam esse. Quinetiam in ægrotantibus multas differentias videris, secundum morborum qui contingunt differentias. Itaque interdum contingit animalium irrationalium Urinis, similes esse Urinas malè sanorum hominum: quemadmodum ait Hippocr. de conturbatis Urinis hominum, quæ similes sunt Urinis jumentorum. At verò ipse aliquando decrevi de Urinis, quæ videntur in animalibus * nobis consuescentibus tractare, ne à versutis hominibus nobis imponatur. Sed cùm intempestivum censerem cum his ludere, qui stulta in naturam loquuntur (Otio enim abuti jure is dici posli qui inde artem laudare conetur, præsertim cum intelligat, contingere, ut brutorum Urinæ, cum hominum Urinis specie in quibusdam affectibus conveniant) cùm inquam intempestivum hunc sermonem supervacaneum esse ducerem, & ea quæ satis esse debent ant ostendi

* συνήθεσι *domesticis, nobiscum agentibus.*

ostendissem, his qui in re seria & gravi ludunt, ab eis abstinui. Reliqua nunc oratione persequi tempestivum fuerit.

CAP. VII.

Quod nihil è significantibus passiones, sufficiens sit ad universam considerationem de passionibus.

CUpienti vel exquisite dignoscere, vel prædicere morbos qui accidunt, non solum opus est * cognoscere Urinarum differentias, ubi etiam ipsæ Urinæ solæ satis esse videntur, ad infestantes morbos considerandos; verumetiam pulsus ipsos tangere, atque dejectiones spectare, & motionem respirationis, & posituram faciei, & corporis totius decubitum, atque linguæ prolationem : [a] ut horum unoquoque proprium munus suppeditante, non etiam existimatis ipsi qua mutuis afficiantur affectibus, reddi possit certum judicium, & prævidentia certa. Pulsus enim primum † vim caliditatis & frigiditatis indicant. Urinæ verò demonstrant quantitatem, & qualitatem humorum. Dejectiones ostendunt ventris concoctiones, & cruditates. Sermonis

* ἐπισκέπτεσθαι, considerare.

† πόσον θερμότητος καὶ ψυχρότητος, i. quam magnus sit calor.

[a] *Locus hic sic in Græcis exemplaribus legitur* ἵνα τὸ οἰκεῖον ἀμέσως ἐπιχορηγοῦντος ἑκάστου, καὶ μὴ ταῖς ἀλλήλων συμπαθείαις ἐπικρινομένων, ἀσφαλῶς ἀποδοθείη ἥτε πρόγνωσις καὶ διάγνωσις, *idest, ut singulis quod proprium est, nullo intercedente suppeditantibus, & non dijudicatis secundum consensum, quem inter se habent, ut certa sit præsagitio & cognitio.*

Sermonis enim pronunciatio testatur * actionem virtutis rationalis. Qualitates insuper decubitus totius corporis, ac faciei affectus, alia quædam tibi demonstrant, veluti ex aliis libris cognoscere est. Quandoquidem neque pulsus ipsi omnes morbos, neque dejectiones, neque Urinæ, neque alia quæ inventa sunt ad faciendum judicium de morbis qui nos affligunt, detegunt. Sed horum alia aliis † promptiora ad cognoscendas ægritudines. b Et quantum ad universalem passionum considerationem faciendam, contemplatis de Urinis creditur esse post pulsus: quantum etiam post spiritus, humorum substantia per omnia transit, tutior tamen & promptior disciplina de Urinis, quàm quæ de pulsibus est, extitit. Nam quæ de Urinis disciplina est, omnia sub oculos exponit: illa verò rem omnem tactui committit. Et fortè faciliùs est visu quàm tactu judicare, & prorsus exactam cognitionem capere. Quare promptiùs Urinarum doctrina dijudicabuntur passione[s]. At verò dijudicaturo passiones per pulsuum tactu[m]

** τὴν ἡγεμονικὴν ἐνέργειαν i. actionem facultatis rectricis. li. 1. prognost. Hippo.*

† ἑτοιμότερα, i. quibus promptiùs morbos cognoscimus.

b *Interpres hoc loco exemplari a nostris diverso usus videtur. In nostris enim ita hic locus scriptus est. τῷ γεμὴν λόγῳ τῆς κοινωνίας καὶ τῇ διὰ πάντων ἀφίξει τῶν χυμῶν καὶ τοῦ πνεύματος, διαλανθάνει ῥᾳδίως τῶν παθῶν τὰ γινόμενα καὶ τοσούτῳ ἐς καθολικὴν παθῶν ἐπίσκεψιν ἡ τῶν οὔρων θεωρία εὕρηται μετὰ τοὺς σφυγμοὺς ὅσῳ καὶ μετὰ πνεῦμα διὰ πάντων, χυμῶν οὐσία διαπεφοίτηκε. Quorum verborum hic sensus est. Ob id porrò quòd spiritus & humores communionem habent cum omnibus partibus corporis eàsque pervadunt, q[uæ] fiunt morbi haud facilè nos latent, & tantò ad universalem morborum considerationem, Urinarum contemplatio posterior inventa est pulsibus quantò omnium humorum substantia posterius spiritibus per omnes corporis partes pervasit.*

ctus, opus est puro intellectu, atque manus optimo sensu, & attentione summa, ut diligenter metiri valeat motionem, spacia, atque quietum, & spaciorum tempora, & * intercedentes spissitudines, & quæcunque de pulsibus disciplina pertractat. Quæ quidem etsi exacta sint, & suscepta ad judicandas ægritudines: † tamen difficilia ad comprehendendum sunt. Veruntamen illum qui utramque cognitionem de pulsu, & Urina calluerit, aut nihil, aut perparum fugerit, quod & ad judicium & prævidentiam conducit. Sicuti & qui altera destitutus, in multos errores incidit, non minus conferente disciplina de Urina ad indicandas ægritudines, quàm disciplina de pulsibus. Sed tamen hæc eo pacto acta sunt. Nunc verò cùm proposuissemus de Urinarum differentiis disputare, primùm de differentiis colorum facta disputatione, deindè de reliquis dicemus, veluti quæcunque in Urinis inspiciuntur. Quòd igitur species colorum in Urinis sigillatim appareant, non facilè est docere; quòd plurimi colores ob quasdam humorum mistiones, atque concoctiones, inspiciuntur. c Licet tamen ex his principales species ratione definire, ut à quibusdam definitis signis: etiam cæteros colores conjectare, qui definiti ratione hactenus non sunt, defectu nominum propriorum.

De

* καὶ τὰς τῶν παρεμπιπτόντων πυκνότητας, *i. intercidentium frequentias.*

† διάγνωσιν.

c ἔνεστι γε μὴν τῶν καιριωτέρων διορισθέντων τῷ λόγῳ τούτων ὡς ἀπό τινων ὡρισμένων σημείων καὶ τῶν λοιπῶν καταστοχάζεσθαι χρωμάτων. *Licet tamen his quæ præcipua sunt definitis, ex his velut à quibusdam signis definitis, & reliquos colores conjicere.*

CAP. VIII.

De differentiis colorum, qui in corpore Urinæ videntur.

URinarum aliæ ſunt albæ, aliæ ſpiceæ, aliæ aureæ, aliæ croceæ, aliæ rubeæ, aliæ vineæ aliæ paſſeæ, aliæ venetæ, aliæ nigræ.[a] Nec in in hiſce omnes ſpecies colorum abſolutæ ſunt ſed etiam in horum mediis, & ſubmediis, tam quam hinc plures eſſent collectæ colorum ſpecies. [b] Albarum vero Urinarum aliæ ſunt cry ſtalleæ, aliæ niveæ, aliæ ut aqua pura. Et ha ip ſæ ſunt ſummæ cruditatis. Quoniam ver colorum genera capiunt intenſionem & remi ſionem, quæ memorata ſunt, albedinis intenſ habentur. Poſt hæc referamus, quot ſunt albe dinis remiſſæ. Namque à ſumma albedine re miſſus, color extitit lacteus, ita vocatus, quo ſimilis ſit lacti, qui melior eſt aqueo, & cryſta leo, ſed tanto intervallo à glauco (qui ſecun dum lacteum eſt) relinquitur, quanto charo pus à glauci albedine diſcedit. Nam glaucu

colo

a *Græca hic adſcribenda putavimus, quod ad intelligendum faciliora ſunt quàm latina:* τῶν οὔρων τοίνυν τὰ μὲν λευκὰ τὰ δ' ὠχρὰ, τὰ δὲ πυῤῥὰ τὰ δὲ ξάνθα, ἕτερα δ' ἐρυθρὰ, τὰ δ' οἰνωπα, κυανᾶτε ἐπὶ τούτοις καὶ χλωρὰ καὶ μέλαινα φαίνεται. *de ſignificatione aut harum vocum, legendus eſt liber Ariſt telis* περὶ χρωμάτων *quem adſcribendum huic libro curavimus,* *Galenus in his locis in quibus ea vocabula expoſuit: ut vocis* πυῤῥοῦ *ex ſitio petenda ſit ex j.* κρίσεων. χλωροῦ, *autem ex commentariis in* 1. *&* προγνωστικῶν *Hippocrat.*

b *Verba hæc ſic in noſtris Græcis exemplaribus leguntur* τῶν ὧν λευκ οὔρων, τὰ μὲν κρυσταλλοειδῆ, τὰ δὲ χιονοειδῆ τὰ δὲ ὡς ἀκραιφνὲς ὕδωρ φυκε καὶ ταῦτα μὲν ἂν εἴη λευκότητος *interpres vero pro* λευκότητ *legiſſe videtur* ἐσχάτης ἀπεψίας *quæ lectio rejicienda non eſt.*

olor est veluti cornu pellucidus: charopus ve-
o, qui similis est pilis subalbidis cameli, vel
ungui lapillo sic appellato. At vero post- * ὀνυχίτη.
uam aliquam tincturam Urinæ capiunt, lon-
e à cruditate discedentes, primum † subspiceæ † ὑπωχροί.
istunt, deinde * spiceæ, ita ut aliæ videantur * ὠχροί.
niles bili quæ mediocriter ferverit infusa hu-
ori, aliæ vero ei quæ multum ferverit. c Quod
cupieris aliam comparationem, illa hæc est.
ita humorem corticis, & cici mali punici de-
cti. Neque contendam de succis perquam
nilibus, & de nomine 1 spicei coloris, quod ob 1 ὠχρότητος. i. pallidi coloris.
nsuetudinem neminem fugit. Igitur si parum
usmodi 2 spicei humoris expressi injeceris suc-
alicui 3 claro, 4 subspiceum colorem: & si 2 ὠχροῦς. 3 ὀῤῥώδει.
us addideris ex eodem effeceris 5 colorem spi- 4 ὑπωχρόν.
um: quorum alter ab altero capit appellatio- 5 ὠχρὸν τὸ χρῶμα.
m. Porro cum concoctio processerit, tum tin-
ura plus colorabit 6 spiceum, atque 7 suffulvæ, 6 ὠχρότητος.
e subaureæ dicas, Urinæ (quas mediocres, & 7 ὑπόπυῤῥοι.
mperatas esse, inter omnes ratione comper- subruffi.
n est) gignuntur, quæque non usquequaque
niles sunt puro auro. Post hasce, Urina est
urea sive fulva vocata, quæ potius obrizo ac * πυῤῥόν.
ro auro similis est. Discere poteris id ipsum si
satus fueris in conclavi, ubi divitum pecuniæ
onuntur. (si tibi aurum purum non fuerit)

B *Subcro-

δὲ βούλοιο καὶ οἷον τὸ ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς τοῦ φλοιοῦ καὶ πυρήνων ἑψηθέν ... ἐκείνως νόμισον, Si vis reputa apud te humorem in quo cortex & ... ro mali punici cocta illo modo fuerint.

* ὑπόξανθον *subflava.* † κνίκῳ. * Subcrocea vero una post hasce collocatur, qu[...] colore similis est † cartamo. Noverunt quam[...] plurimi florem herbæ hujus vocati cartami, q[...] colore inferior est flore croci. Quamobrem hi[...] oportet æstimare colorem *subcroceum. Q[...]

* ὑποξάνθε *subflavo.* † ἀκριβῶς ξανθὸν *exquisite flava.* Urina vero est † exacte crocea, hæc nihilo d[...] ferre videtur à croco Coriceo: cum omnes cr[...] ci aliorum locorum differant præstantia colo[...] à croco Coriceo. Veruntamen ne nominis pe[...] grinitate fallaris, opinatus crocum Corice[...] valde differre colore à reliquis crocis, ego lo[...] hujus tibi propono crocum qui ab Atho imp[...] tatur, cujus colore duce tu procedas. Ver[...] nec te oportet animum intendere coloribus [...] apparent in cartamo & croco: non enim par[...]

* ὑπέρυθρα καὶ ἐρυθρὰ aberraveris. * Subrubei enim & rubei, illor[...] colores sunt. Sed intendas coloribus illor[...] cum illorum flores fuerint ex aqua triti. [...] quuntur hasce, Urinæ subrubeæ atque rub[...] quibus satis fuerit ad rei hujus ostensionem [...] lores qui apparent in cartamo & croco, u[...] ctum est. Id etiam discas si subrubeum colo[...] esse similem intellexeris Armenio bolo [...]

† φοινικᾶ. Lemnio sigillo. Rubeum vero & † punic[...] similem cogitaveris illis pomis, quę rub[...]

* μήλοις. colorem præ se ferunt: veluti cerasis * mali[...] aliis id genus, quæ lævitate corticis & ma[...]

† οἰνωπὸν. tate, coloribus differre videntur. Urina † v[...] memoratis succedit, quæ nomen id acce[...] vino quam rubrum est, nigriore, colore[...]

he[...]

hepatis habet. Quamobrem oportet eum qui ſæpe viderit hepar animalis irrationalis, ſi non hominis: & ſæpe vinum hujus coloris biberit, inde vineum colorem æſtimare. Memini ſæpenumerò ejuſmodi vinum in foro vidiſſe à mercatoribus convectum, quod adeò erat vineo colore perfuſum, ut cados etiam quibus vectum fuerat, proprio colore infeciſſet. Quinetiam parum ejuſmodi vini plurimæ aquæ miſtum, etiam rubicundo colore ſpectatur. * Paſſeus vero color eſt, qui ex intenſione vini conſtat, maximè ſimilis † paſſo, quod & hepſema dicitur: fit autem, (quandoquidem & ſunt qui hoc ignorant) ex muſto decocto uſque ad tertiam partem: addit quoque & orationis claritati, cerafi fructus color, qui ad * nigredinem inclinat. Jam vero ubi de paſſeo colore noviſti exacte, nunc reliquos diſce. † Venetus, vel cæruleus dicas, color omnibus, ut arbitror, notus eſt, qui ex puro albo, atque nigro æqua ratione permixtis, gignitur. Et ſi id ipſum etiam ſenſu velis noſſe, ceruſſam, vel albiſſimam calcem, vel aliquod aliud ſimile attramento, velpici, vel * bitumini, aliiſque ſynceris nigris ſi miſcueris æquis ponderibus, † venetum colorem eo modo productum videris. Veruntamen de viridi colore, ubi primum hoc modo diſputarimus, & de oleaceo, & livido, deindè de nigris dicemus. * Viridium igitur colorum, alius eſt, ut qui in

* τὸ μὲν κυανοῦν τοῦ χρώματος, i. cyaneus color.

† σιραίῳ.

* μελάντερον.

† φαιὸν. i. fuſcus pallidus.

* ἀσφάλτῳ.

† φαιὸν.

* χλωρῶν χρωμάτων τὰ μὲν ...αμβίζοντα τὰ δὲ ἂν χλοάζοντα ἰώδη τε καὶ σμαραγδίζοντα.

foliis braſſicæ, alius, ut qui in foliis graminni
erugine & ſmaragdo, ita ut ex his acceperint
appellationem. Diſcere ergo oportet colorre
hos è rerum illarum coloribus, illos hiſce confere
rendo. At vero [d] oleacearum hoc modo gener
communi appellatarum Urinarum, alia appa
rentiam habet olei, alia eſt olei coloris, alia olea
cea eſt, quæ generi cognominis eſt. De colore
vero primæ ſpeciei harum trium ambigitur, a
aqueus, an oleaceus ſit, ob tenuitatem colori
tingentis humorem. In ſecunda vero ſpeci
color olei evidens Urinæ colorem intendet n
Oleaceam vero Urinam quæ tertia eſt ſpeci
ratio definivit, quod colori olei ſimilis ſit. Sed
tamen hæ ſpecies non ſunt craſſæ ſubſtantiæ,
coloris intenſi, ſed potius ſunt ſubſtantiæ ſubt
lis. Quæ vero ſunt intenſi coloris [e] illæ poti
congruunt cum ſpeciebus quæ ſub genere vi
dium collocantur. Quoniam vero ſufficient
dictum eſt de differentiis viridium & oleace
rum Urinarum, conſequens eſt, dicamus
* πελίδνων καὶ μελάνων. *lividis & nigris Urinis apparentibus. Lividu
igitur colorem eſſe † plumbi colorem ſi quis
† μολυβδοχρῶν. xerit, magnam claritatem rei attulerit. Qua
& ex hoc illum conjicere oportet. Veruntam
tantum ad nigrum accedit, quantum à colo

* ven

d ἐλαιωδῶν οὕτω τῷ κοινῷ γένει καλουμένων, τὰ μὲν ἐλαιοφανῆ ὁμωνύμ… τῷ κοινῷ γένει λέγεται. *de his autem Urinis vide lib. 3. Epid.*

e ἐκεῖναι γὰρ τοῖς ὑπὸ τὸ χλωρὸν ἁρμόζει μᾶλλον εἴδεσι, *illæ enim cum … ciebus viridis magis conveniunt: verba autem hæc præcedentia (Quæ … ro intenſi ſunt coloris) ab interprete addita videntur ut res clarior e…*

veneto recedit. Quamobrem ſi duplicationem nigrum ad album in miſtione habebit: hinc exacte cognoſci poſſunt, quæ ſint livida. Atque ita ejuſmodi livida ſe habent. † Nigros vero colores nemo, ut arbitror, ignorat, qui cunctis evidentes ſunt. Harum igitur rerum ſtudio deditum oportet commemoratos colores apud ſe expendere, eoſque in animi tabellis depingere, ut qui per eos multa dijudicaturus atque præcogniturus ſit. Cogitare inſuper eum oportet, an colores qui definiti non ſunt propter nominum propriorum paupertatem, ſupra dictos colores remiſſos & dilutos, an intenſos & ſaturos habeant. Itaque ſi quis deſcriptos à nobis colores recte noverit, facile eos, qui ab his deciderunt noſſe poterit. Quare non eſt quod diutius tractationi de colorum differentiis inſiſtamus. [f] Fundantibus enim diſciplinæ artem, ſi explicata ſint ea quæ decent artem, hæc ſatis ſunt. Et ſæpe ſi quiſquam non omnes diligens dixerit colores, qui poſſunt conſtitui: tamen qui collecti ſunt, ſatis eſſe poſſunt ad diſciplinam uſuram eis. Eo itaque pacto finem ſortiatur oratio, quæ eſt de differentiis colorum Urinarum. Veruntamen hic confert diſputare de differentiis ſubſtantiarum, quæ ſunt corporis ipſius Urinæ.

* φαιῶ.

† μέλανα.

[f] *Hic locus ſic in Græcis exemplaribus legitur* τοῖς γὰρ τοιμέρ῀ παιδιᾶς τὰ τῇ τέχνῃ τιθεμένοις σπουδαῖα, ὐδ' ἂν πάντα τις συνελὼν πολλάκις φαίη τὰ ἐγχόρδια συνίσταθαι χρώματα, πρὸς ὑποχρῶσιν τούτοις διδασκαλίαν εἶσδε. *id eſt, neque enim ſi qui quam omnes colores qui accidere poſſe collegerit, ſatisfecerit his qui præclaram artem nihili pendunt.*

 CAP. IX.

CAP. IX.

De differentiis substantiarum ipsius Urinæ.

URinæ in matulis emictę, omnes fere subtiles apparent, cum calidæ adhuc sunt. Calor enim naturalis eatenus præstans, non sinit in * flumen ipsum, quod Urinæ corpus est, cogatur atque crassescat propter aliquam causam. Veruntamen calore eo abeunte, aliquæ Urinæ velociter, aliquæ tarde crassescunt. Quemadmodum aliquæ crassæ emeiuntur, aliquæ contra ut mictæ sunt, ita manent. Crassescentium vero aliquę tenuantur, aliquæ † indiscretæ, ut à principio erant, manent. Quin etiam hujusmodi crassescentium, aliæ perquam mediocriter crassescunt turbinis similes, aliæ magis crassescunt, aliæ plurimum. Oportet etiam differentias, quę in hisce secundum magis & minus sunt, intelligere. * Quæ vero tenuantur, aliæ, quod crassius continebant, id in fundum matulę colligunt, sed ipsę etiam crassæ restant, aut turbidæ † aut temperatæ, & tenues remanent, crassitudine tota in fundum concedente. Quamobrem oportet diligenter etiam ediscere differentias harum, quę non parum conferent disputationibus, quę de judicio & prævidentia habebuntur. Eodem modo oportet discere differentias Urinarum tenuium, tanquam non omnes eadem tenuitate consisterent, sed earum, alias valde tenues esse, * nihil

* χῦμα, quæ vox significat (ut ipsi loquuntur) corpus Urinæ.

† ἀδιάκριτα. non secretæ. i. perseverantes crassæ.

* τῶν καθισταμένων, qua voce significari videntur Urinæ crassæ emictæ.

† σύμμετρα, i. mediocrem consistentiam habentia.

* ἐδὲν πτῦ διαδεστάτου διενέγκοντα, nihil differentes ab eo quod maxime clarum & perspicuum est.

que differentes ab aqua tenuissima, alias ab hujus substantia discessisse. Quinetiam alias tenuiores esse, alias declinare ad mediocrem consistentiam. Atque ex his sufficienter dictum esse de differentiis substantiarum existimari potest.

CAP. X.

Adversus eos qui opinati sunt, caussam qua crassescunt Urinæ, esse à frigore foris assistente.

SEd quoniam non defuerunt imperiti judicandi de Urinis, qui Urinas ipsas, non proprietate quadam dispositionum eis contingentium, sed externo frigore accidente crassescere putaverint, idque fieri credunt maxime ubi viderint mictas Urinas tenues paulo post crassescere. Idcirco adversus eos convertenda oratio est, & quomodo ipsi decipiantur, demonstrandum. Ajunt secedente calore ab Urinis, frigidum vincens, quod foris est, ipsas crassas facere. At vero id tantum abest à veritate, ut ab iis quæ quotidie cernuntur, cognoscere sit eorum ignorantiam: videlicet cum semper Urinæ objectæ externo aëri frigido, non semper crassescant. Ad hæc verisimile est aliquando Urinas crassescere, cum scilicet ambiens aër fuerit perquam frigidus. At si Urinę sub dio etiam pernoctaverint, fortasse gelascent potius quam crassescent. Adde quod si Urinæ ad occurrens frigus semper crassescerent, ob caliditatem ambientis aëris tenuari possent. Sed tamen videre licet

hyeme Urinas tenuissimas manere, nec unquam ab externa frigiditate superari: & æstate crassissimas, calido nihil dissolvente. Quid etiam di-cent * oculati Urinarum spectatores, ubi hodie viderint Urinam tenuem, cras autem crasse-cere, eodem aëre nos ambiente utriusque die constituto? At vero quonam pacto poterunt prævidere, quidnam sibi velit ea mutatio, & quas ob caussas fieri contingat? Mihi videntur multum delirare, excedentes à veritate. Quibus autem signis in Urinis noverint multitudinem humorum, aut eorum crassitudinem, aut concoctionis principium non potentes in totum definire Urinarum crassitudinem? Præter hæc eorum rationem stabilire conati sunt, matulam in aqua calida ponentes, eamque ad breve aliquod tempus calido occurrentem, ostendunt tenuem factam, nequeuntes intelligere, quod calidum artificiale non minus quam naturale Urinas dissolvere possit, si aliquid crassitudinis habeant. Sed ne hoc quidem satis est eis ad defensionem, quod si duæ matulæ in eodem aëre positæ sint, altera crassescat, altera ita, ut erat appareat. Quisnam hujus reddere aliquam rationem poterit, nisi eam quam nos suo in loco reddituri sumus. Siquidem si aëris ambientis frigiditatem caussam faciant, vereor ne decipi convincantur, altera matula tenui manente. Verum cum magnam eorum ruditatem, quod à nobis dictum est satis redarguit, ad ea quæ

conse-

* σεμνοὶ diligentes & graves quod dictum est εἰρωνικῶς ab auctore.

onſequuntur, pergamus. Cum igitur demonſtratum ſit, quod Urinarum aliæ craſſæ ſint, aliç tenues, aliç mediocres, diviſerimuſque eas ut debebat, nunc operæ pretium erit, ut de differentiis eorum quæ in Urinis inſiſtunt diſputemus. † παρυφισταμένων.

CAP. XI.

De differentiis colorum earum rerum, quæ in Urinis continentur.

URinarum, quæ ſecundum naturam ſunt, contenta ſi alba & lævia & æquabilia fuerint, atque ſubſtantia mediocri, & ad fundum natulæ conceſſerint, tunc tertia concoctio ſecundum naturam perfecta eſt. Veruntamen ſi contenta ea exceſſerint, 1 vel defecerint ab ejuſmodi indiciis quæ ſecundum naturam ſunt, etiam ſanitas depravata eſſe demonſtratur. Dicendum ergo primum de coloribus quos in hiſce eſſe contingit. Deinde de reliquis congruente oratione tractandum. Igitur contentorum alia ſunt colore mediocri, quæ ſecundum naturam ſubalbida eſſe volunt. 2 Alia decidentia ab hac ipſa mediocritate, quorum alia ſunt intenſa albedine, 3 alia vero ſubſpicea, atque ſpicea, alia vero procedentia, magis colorantur, adeo ut videantur bilea, atque orobea, etiam ſubrubea, & rubea, & 4 cruenta, & umbrida, & veneta atque nigra. Hi ipſi, & hujuſmodi ſunt colores conten-

1 ἢ ἐλλείποι τῶν κατὰ φύσιν τούτων γνωρισμάτων, i. ſi defecerint ab his indiciis eorum, quæ ſecundum naturam ſunt.

2 ἐκπίπτοντα τοῦ τοιούτου συμμέτρου παρυφισταμένου, decidentia ab hac mediocritate contenti.

3 τὰ δ' ἤδη ὕπωχρα καὶ ὠχρὰ φαίνεται. i. ſubpallida & pallida.

4 αἱματώδη τε καὶ ὀρφνώδη φαίνεται δὴ καὶ μέλαινα, i. cruenta & obſcura, fuſcaque & nigra.

contentorum in Urinis. Sed tamen ex hisc[...]
oportet considerare de aliis coloribus qui num[...]
dicti non sunt, quemadmodum in capite de
differentiis colorum corporis Urinæ disputavi-
mus. Sed de differentiis colorum contentorum
quam brevissime fieri potuit, sic dictum est,
nunc de eorum substantia dicemus.

Cap. XII.

De differentiis substantiæ contentorum in Urinis.

Mediocritatem substantiæ contentorum in Urinis, qualis sit experientia docuit. Sed ut ratione quoque definita sit, hoc pacto dicimus de substantia mediocri contentorum. Contenta quę mediocri sunt substantia, crassiora sunt * ipso humore toto Urinæ: ob hanc etiam rationem manifestum visui extitit, nec ita habet ut sic visio transeat per ipsum contentum, ut transit per humorem Urinę.[a] At vero quia de mediocri substantia humoris Urinarum superius orationem audivisti: licet jam tibi (tanquam facto principio à † certo signo) posse & tenuia & crassa contenta cognoscere, quamvis decentia explicentur à nobis hoc pacto. Tenuium contentorum quæ magis consentiunt cum colore corporis Urinę, ea minus appa-
rent

* τοῦ χύματος.

† ἀσφαλοῦς.

a *Exemplar quod interpres sequutus est, hæc tantum verba quæ hic le-guntur habuisse videtur, neque plura etiam in uno nostrorum sunt. At tamen duo huic loco hæc adscripta habent.* ἀλλὰ πρώτας ἐπιβολαῖς εἰ ἐναπαυομένης τῇ περιοράσει δὲ καὶ τοῦ διαπεραιουμένης, *id est, Sed pri-mo obtutu subsistit atque cessat, circumspectando tamen per eam tran[...] atque trajicit.*

nt, quam quæ magis diſcrepant à colore
rporis Urinæ. Quare oportet etiam hoc pa-
o ratione definire. Namque horum ipſorum
uædam parum decidere à mediocritate, quæ-
am magis, quæ ſane non facile quiſpiam vi-
eat: quædam vero plurimum decidunt, quæ
x etiam ſi radium ſolis per matulam trajece-
s, videre poteris. Contentorum autem quæ
erſus craſſitudinem à mediocritate vergunt,
uædam * parvo craſſiora videntur, ita ut non * μετρίως παχύτερα.
cile viſus ea penetret, quædam magis ver-
unt, ita ut viſus in ipſis terminetur: ratio-
e vero putatur plus etiam craſſitudinis ineſſe.
Quædam etiam plurimum vergunt, ut nihilo-
ninus quam viſus, ratio ipſa terminatur: non
nim poſſibile eſt craſſitudinem majorem re-
erire illa, quæ in contentis eſt, quæ ſubſtantia
milia ſunt puri. Scire autem oportet hæc nos
icere ea ratione qua diceretur de omnibus con-
entis, ſive hæc fuerint tertiæ concoctionis,
eluti † ſuperfluitates: ſive humorum crudo- † περιττώματα.
um * ſegmenta, ſive pus, ſive internorum va- * κόμματα.
orum † fruſtula. Judicia namque de ipſis (con- † τεμάχια.
edente Deo) ſuis in locis referemus. Nunc vero
quæ deinceps ſequuntur, per ſeriem dicamus.

CAP. XIII.

De differentiis locorum contentorum in Urinis.

ALtitudine corporis Urinæ * trifariam di-
viſa, ut in fundum & imam regionem
matu-

* τοῦ τοίνυν διαστήματος τοῦ χύματος ειχῆ διῃρημένου, *i. cum ipſum Urinæ corpus, tria intervalla habeat.*

matulæ, superficiem supremamve regionem, utrarumque harum extremitatum medium. Illa igitur contenta quæ in fundum matulæ descendunt, hypostases, hoc est, subjecta vocavere qui harum rerum periti fuerunt, à verbo ὑφίστασθαι videlicet præpositione sub, significante * infernam habitudinem. Quæ vero concesserunt ad medium totius † altitudinis, appellaverunt ἐναιωρήματα (hoc est, sublationes, vel dicas sublimia) arbitror derivantes * ab ellatione, tanquam æquo spacio secederent ab utrisque extremis. Quæ vero pervenerunt usque ad superficiem, vocavere nubes, tanquam à terra summe secederent, putantes fundum matulæ proportione respondere ipsi terræ. Quoniam ad ipsum fundum gravia descendunt. Communi & generali nomine hæc omnia παρυφιστάμενα (hoc est contenta dicta sunt) eo quod 1 in qualibet altitudinis parte corporis Urinæ insistant, & contineantur. Atque eo pacto de loco contentorum jam pridem medici disputarunt, tanquam principia ponerent eorum quæ in arte medica sunt theorematum. Sed tamen licet quoque 2 dividere sermonem hoc pacto. Quæ divisio multum conferet & 3 ad judicia, & 4 prævidentias. Igitur hypostasium (uti autem oportet hoc modo positis nominibus) alię occupavere locum 5 inculpabilem, cum neque totæ tangant fundũ matulæ, neque abjungantur ab eo. Aliæ vero quæ proprium & inculpa-

* τὴν κάτω σχέσιν.
† διαστήματος.
* ἀπὸ τῆς αἰώρας.
1 ἀπὸ τοῦ ὅπου δή ποτε τοῦ χύματος παρυφίστασθαι, *in quocunque loco & spacio corporis Urinæ insistat.*
2 ἐπιδιελεῖν.
3 διαγνώσεις.
4 προγνώσεις.
5 ἄμεμπτον *naturalem, mediocrem, de quo queri non possimus.*

nculpabilem reliquerunt, quæ quoque* divi-
untur ratione. Namque earum aliæ totę hæ-
ent fundo, aliæ minus, ac plus quam eis conve-
iat abjunguntur, veluti ſibi definitum locum
efugere conantes. Enæoremata vero quæ ex-
cte medium locum totius conſecuta ſunt, hæc
xactam rationem Enæorematum adepta ſunt.
Quæ vero ſive inferius, ſive ſuperius quam me-
ium eſt, manſerint, hæc quoque ſublimia
ppellata ſunt abuſu nominationes, nam ab
triſque extremis ſeceſſerunt. Plurimum vero
æc ita definita tractationi quæ de Urinis eſt,
onferre reperiuntur. Quamobrem oportet ut
utemus tria eſſe ſublimium loca. Nubium au-
em alię parum ab eo abſunt ut ſuperficiem at-
ngant, alię in ipſa ſuperficie natant.[a] Quoniam
ero nubes hæ tertio loco indiguerunt (nam-
ue non licuerat ſuperius concedere deficiente
umore, & corpore Urinæ) tanquam neceſſitas
ogeret reſpondere è regione fundo matulæ
præ

* ἐπιδιαιροῦνται.

[a] *Locus hic ſic in Græcis exemplaribus legitur,* ἐπεὶ δὲ καὶ τρίτου ταύτης τόπου ἐδέησαν, ἐπεὶ
ἠ ἐνεδέχετο καὶ περαιτέρω χωρεῖν ἐπιλείποντος τοῦ χύματος, ἀνάγκης
ὥσπερ ἡγησαμένης ἀντιστραφεῖσαι, αὐτῷ δὲ τῷ πυθμένι προσεπιφύκεσαν
ακρατος, οἱονεὶ πειρώμεναι καὶ τὸν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς ἐπιφανείας
τῆς ἀμίδος πυθμένος τόπον ἐξαφανίσαι, οὕτως ἀκριβῶς περάσασαι
χύματος τὸ διάστημα προσέχονται τῇ ἀμίδι, ὥσπερ καὶ τοὺς πολύποδας
ν ταῖς πέτραις ἀκριβῶς φασὶν ἔχεσθαι. *id eſt, Sed cum tertio hujus loco
eſtituantur, ulteriuſque progredi non detur, deficiente chymate, re-
ertentis veluti præeunte neceſſitate, fundo ipſi firmiter adhæreſcunt,
u conantes delere locum inter ipſas, & ſuperficiem fundi matulæ me-
ium, ita exquiſite poſtquam chymatis ſpacium trajecerint matulæ ad-
ærent, ut polypodas petris adhæreſcere dicunt.*

præ viribus ſibi agnatæ ſunt: perinde ac cu
experirentur medium ipſarum, & ſuperfici
locum delere, ita exacte ubi terminaverint h
moris altitudinem, hæſere ſuperficiei Urin
ut polypi lapidibus exacte (ut ajunt) adhære
Quoniam igitur demonſtratum eſt, tres lo
* generaliſſimos contentorum eſſe, quoru
ſingulos in ternos nos diviſimus, accidit ut o
nes ſint novem, quos bene cognoſcere diſce
tes oportet, namque magnopere utiles ſunt. V
runtamen ut clarius cernere poſſis id quod
ctum eſt, omnem rationem de locis conten
rum per hoc exemplum ante oculos pono. I
tellige altitudinem undecim digitorum, vel
bitorum, vel paſſuum, vel cujuſvis menſuræ;
puta eorum quatuor eſſe in loco capiente H
poſtaſes. † Unum in confinio hypoſtaſium
ſublimum, ita ut ſit poſt finem hypoſtaſium
ante principium ſublimium. Similiter alteru
in fine enæorematum & principio nubiu
Item duos alios in loco nubium, & locus m
diocris nubium ſit ultimus, ac undecimus di
tus * qui vero ſubditus ei eſt, & veluti ab u
mo deciderit, ſit decimus. † At qui plurimu
ſubierit, atque in fundo vice verſa ſe habet e
ultimum, is ſit primus. Locorum vero hypo
ſium exacte proprios locos habentium, tert
digitus ſit. Sed ſupernarum hypoſtaſium lo

* γενικωτέρυς.

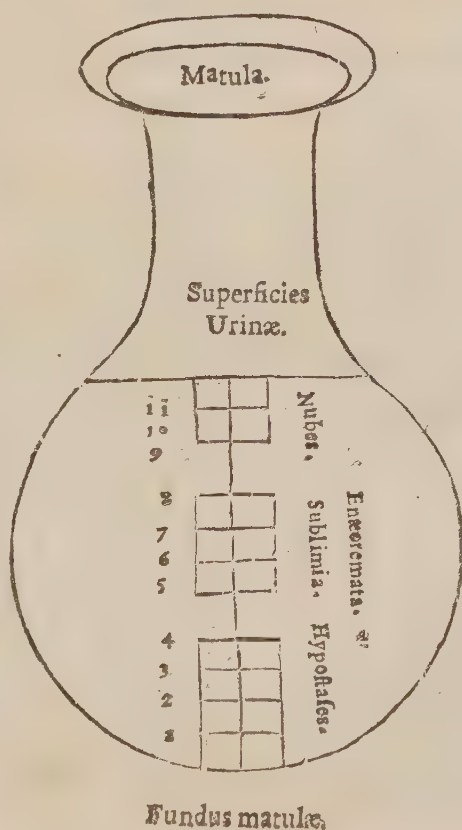
† ἕνα δὲ ἐπὶ τῷ πέρατι μὲν τῶν ὑποστάσεων, ἀρχῇ δὲ τῶν ἐναιωρημάτων, *unum in fine hypoſtaſium, in principio vero enæorematum.*

* ὁ δὲ ὑφειμένος οἷον καὶ ὑποπεπτωκώς, *qui vero ſubmiſſus eſt & veluti ſubjacet.*

† ὁ δ᾽ ἐπιπλέον ὑπερηρμένος, ὁ ἀντεστραφεὶς ἐπὶ πυθμένα πρῶτος, *aut præter modum ſe extulerit, reverſus in fundum, ſit primus.*

t, quartus digitus. * Inferius medio ſubſiden-um ſit ſecundus. Quinetiam in enæoremati-us, qui uſquequaque medius eſt, is ſit ſepti-nus digitus. Sicuti eorum quæ multum ſe at-ollunt, ſit octavus. Inferiorum ſit ſextus. Nam-ue quintum & nonum digitum non occupa-unt unquam contenta. Sunt enim termini po-ius quam loca contentorum in Urinis. Ubi ero oratio de locis contentorum ſufficienter cta eſt, eo pacto maneat: quam unuſquiſque tiam à formula hic deſcripta diſcere poterit, unc reliqua explicemus.

* ὥσπερ ὑφιζανουσῶν ὁ δεύτερος, i. veluti ſubſidentium, ſecundus.

Formula locorum, in quibus ſunt contenta Urinarum.

CAP. XIV.

De lævitate, & oppositis contentorum in Urinis.

Contenta Urinarum quæ secundum naturam se habent, præter alias proprietates, definitum est lævia esse. Primum dicendum est, qualia sint ejusmodi lævia. Deinde quæ sint hisce opposita. Lævia igitur contenta sunt, quæ continua sibi sunt & coacta, tanquam unum & continuum corpus, cujus partes non videantur esse veluti rugis inter se conjunctæ & constrictæ, neque à se invicem divulsæ. Hoc modo se habet secundum naturam læve contentum. Eorum vero, quæ non eo modo se habent, alia eam continuitatem usque adeo intensam habent ut viscida evaserint, alia vero continuitatem divulsam habent, ita ut reddita sint aspera. Atque viscidorum contentorum alia modice, ita affecta sunt, adeo ut commota matula, illa quodam modo dissolvantur. Alia magis affecta, adeo ut valde commota matula, ipsa * modice dissolvantur. Alia insuper usque adeo viscida & tenacia, ut etiamsi quid commoveatur, non facile dissolvantur, cum jam ἐχέκολλα, i. instar collæ & glutinis tenacia facta sint. Contra vero, asperorum contentorum alia ita modice affecta sunt, † ut visus capiat partes eorum jam discretas. Alia mag-

* μετρίως.

† ἤδη διακεκριμένων αὐτῶν τῆς ὄψεως ἀντιλαμβανομένης, *i. visu ea divulsa percipiente, & penetrante partes se invicem divulsas.*

nagis affecta ut visus etiam magis capiat prounditatem & latitudinem * corporis Urinæ. Alia vero plurimum, ut visus capiat omnem rofunditatem & latitudinem, atque longiudinem, magis capiat perinde ac esset in frua incisa. Hoc itaque pacto se habet oratio de evitate, tenacitate & asperitate contentoum. Oportet autem studentem hæc disce, quoniam operam navatam in hisce capienis, non parum iis quæ sequuntur, conferre ntiet.

* χύμα[τ]ος.

CAP. XV.

De hypostasi orobea, furfurea, laminea, atque similacea.

POst hæc decet dicere de [a] hypostasi orobea, furfurea, laminea, ac similacea. Namque ejusmodi contenta appellare hypoases congruit, quę semper fundum matulę pent. Siquidem contenta innatantia participan ejusmodi specierum, non ab eadem caussa nt, ita ut ne easdem etiam passiones significarint. At vero ubi prius de illis memoratis traarimus, deinde de eorum similibus dicemus.

C Igitur

[a] περὶ ὑποστάσεων ὀροβοειδῶν πιτυροειδῶν πεταλωδῶν, καὶ κριμνωδῶν. *Quid sit autem ὑπόστασις ὀροβοειδὴς, & quid significet*, Galenus exponit in commenta. in Aphorism. 76 lib. 4. Dicta est [πιτ]υροειδὴς ἀπὸ τοῦ πιτύρου, i. à furfure. Cujus significatio explica à Gal. in commenta. 2 in prognost. Hipp. πεταλώδης ἀπὸ τῶν πε[τά]λων à foliis, quæ Hippocrates λεπίδας interdum vocat. κριμνώδης [ἀπὸ] τῶν κρίμνων, i. ab illis ordei tosti partibus quæ exquisitè in farinam [tr]itæ sunt, ut exponit Galenus comment. secundo in prognostica Hip[pocr]atis.

Igitur hypoſtaſes orobeæ, etſi ab ipſo nomin evidentes ſint, nos tamen etiam declarabimu earum rationem. Nam unuſquiſque novit oro bum inter legumina eſſe (ut qui in pleriſq locis ſeri conſuevit) rubeum & ipſum form exiſtentem. Cum igitur contenta Urinarum h ſimilia videris, tunc oculis ſpectaveris hypoſt ſes orobeas, nunc enim oratione ſola res ti depingo. Sed tamen hypoſtaſes hæ nihilom nus *globoſæ veluti orobi ſunt, ita ut hoc ip cto intelligere poteris certo qua ratione ſe h beant. Furfureæ vero hypoſtaſes ſunt, quæ v dentur ſimiles furfuri bene moliti † tritici. H ſane longitudinem definitam habent, ut ve furfures manifeſto appareant. Quare licet d cere ab evidentibus ſpeciebus ſic appellatis, ut non oporteat, ſermonem de hac re long protrahere, ut qui ſufficiat ex ipſo ſic impo nomine. * Lamineæ vero hypoſtaſes notæ ſ rationi: ipſæ quidem ſunt ſimiles laminis, non per longitudinem (hac enim potius vic tur diſſimiles) ſed ſimiles ſunt ſpecie. † Lam vero novimus appellatas eſſe, quæ & long dinem & latitudinem habent, non etiam dentem profunditatem. Eodem modo ap lata ſunt quædam inſtrumenta à mulieribu venta ad * lanificia. Quinetiam lapis qui eſt eodem nomine vocatus Petalites, hoc e mineus, qui conciſus eſſe videtur in eju di laminas. Quamobrem ex hiſce conſid

op

* θρομβώδεις, grumoſæ.

† σίτου frumenti.

* πεταλώδεις, foliaceæ, & ſquameæ.

* πετάλοις foliis.

† πέταλα, folia & tenues laminas.

* ταλασιουργίαν, i. ἐριουργίαν, lanificium.

oportet de laminea hypostasi. Sed reliquum iam est ut dicamus de hypostasi, quę accepit nomem [1] à simila. Similas omnes novimus vocatas esse quę ex malè molito frumento, hordeove videntur furfures. Quæ namque furfuribus sunt [2] pleniora, hæ [3] similæ vocantur, non ut fufures, [4] sed ut triplicispaciatę. Et ob hasce, vocantur [5] similaceæ hypostases. Restat jam etiam docere de complicatis contentis & diversarum specierum, quę dissimilaria dici possint.

1 ἀπὸ τῶν κρίμνων, quam vocem exposuimus in fine capitis & auctor ipse explicat.
2 ἁδρότερα, crassiora & grandiora.
3 κρίμνα.
4 ἀλλ᾽ ἤδη τριχῇ διαστατὰ, i. triplicem dimensionem habentes.
5 κριμνώδεις.

CAP. XVI.

De differentiis eorum quæ complicantur in contentis Urinarum.

Interdum hæc ipsa varia apparent. Nam aliquando veluti * similę quædam descendunt cum contentis. Aliquando veluti furfures, & veluti † laminea, atque orobea. Est aliquando videre quædam cum contentis, ut capillos longos palmo, ac minus, & magis. Quinetiam aliquando videre est * ramenta quædam subrubica brevissima, atque hæc omnia nunc pauciora nunc plura spectari solent. At vero quidnam unumquodque horum ipsorum sibi velit, in locis propriis explicabimus. Sicuti & eorum causas in iis, qui de causis, libris reddemus.

* κρίμνα.
† πεταλώδη, καὶ ὀροβοειδῆ
* ψήγματα.

CAP. XVII.

*De differentiis * eorum quæ innatant in chymate.*

* ἐπινηχομένων τῷ χύματι.

NUnc operæpretium eſt ut dicamus de iis quæ innatant in ſuperficie Urinæ. Innatant igitur in ſuperficie Urinæ † bullæ, quæ etiam * lampæ, hoc eſt ſpumæ, quæ in ſuperficie vini inſident, appellantur. Innatant quoque liquamenta quædam. Veruntamen primum diſputabimus de innatantibus liquamentis deinde de innatantibus bullis. Apparent itaque in Urinis aliquando innatantia quædam velut [a] araneæ, quales ſunt maxime continuæ, atque velamini ſubtili ſimiles, non quales ſunt illæ quæ non omnino ſunt continuatæ, ſed cum majores circuli feruntur circa minores, quas rectæ lineæ & obliquæ ſecant, ortæ à centro, & ad extrema pervenientes. Interdum etiam feruntur in ſuperficie Urinæ puncta o... nunc pauca, nunc plura, nunc tenuia, nunc craſſa, veluti in pingui jure refrigerato innatare videntur, quæ res à multis appellata eſt [b] ſ... ma. Veruntamen hæc ipſa evidentia erunt a... in loco, ita ut de his plura nunc dicere n... oporteat. [c] Quinetiam interdum atque c... cororn...

† πομφόλυγες.

* λάμπαι, quæ vox craſſiorem ſpumam vino innatantem ſignificat.

[a] *Vide ſecundum prognoſt. Hipp. & comment. Galeni.*

[b] γραῦς *de qua voce legendus eſt commentar. Gal. in lib. 2 prognoſt. Hipp.*

[c] *Hic locus in tribus exemplaribus Græcis manu ſcriptis quæ licuit videre, ſic ſcriptus eſt:* ἐμφέρεται μέν τι ἐνίοτε καὶ μάλιστα περὶ στεφάνην, οἷον τινὰ τειχία. μείω μὲν πάνυ τῶν ἤδη ῥηθέντων, ἁδρὰ δ' ἄν. *Id eſt, feruntur & maxime circum coronam velut quidam minores quidem jam dictis, ſed craſſiores.*

oronam feruntur quædam veluti laceramenta
eſtis, & veluti pilis contexta, quæ à Græcis
άκια & τειχία vocantur: eadem ſint longe
ninora, iis, quæ prædicta ſunt, atque pleniora.
Oportet etiam hæc ipſa prænoſſe diſcentem.
Namque paulo inferius in locis opportunis, re
pſa nobis obviam faciente, de eis latius diſpu-
bitur. Nunc vero de bullarum differentiis di-
amus, veluti in initio ſtatuimus.

CAP. XVIII.

De bullarum differentiis, & definitione coronæ.

BUllarum aliæ perquam magnæ ſolent eſſe, aliȩ perquam parvæ, aliæ mediocres. Item æ per omnem ſuperficiem Urinæ eunt, aliæ r ſolam coronam, vel per totam coronam, vel r aliquam ejus partem, vel plures partes diſ-rſas, vel per coronam, & mediam Urinȩ ſu-rficiem, vel per alteram ſolam medietatem ſu-rficiei, aut inordinato, ac alio modo, & com-cato tam per ſuperficiem quam per coronam natant. Quinetiam earum quæ per coronam nt, aliæ * ſingulæ, aliæ binæ ſunt, aliæ ternæ, æ alio majori numero conſiſtunt; atque aut nnes prope pari magnitudine ſunt, aut mino-, quæ ad medium concedunt. Eodem modo habent in ipſa altitudine matulæ. Namque llæ aut ſingulæ, aut binæ, aut ternæ, aut alio odo ſociatæ ſunt. Sed quoniam duo nos latent

* μονόστυχοι.

minus exquisitè sermone tractata, ea claritati causa nunc adjiciam: unum igitur eorum, qu[...] prætermisimus est de bullis. Siquidem videe[...] poterunt cuiquam, quæ dicta sunt, intellige[...] da esse de innatantibus bullis, quæ simul fiu[...] cum Urina, quum emeitur. At idipsum put[...] re non licet. Sed intelligenda sunt de eis qu[...] remanent postquam quieta fuerit Urina, atq[...] omni ex parte refrigerata. Nam bullæ ejusm[...] di quiescentis, & refrigeratæ Urinæ nequ[...] quam à continente afficiuntur: atque eo qu[...] nihil afficiuntur ab aëre, indicant generati[...] nem esse à prȩstantiore causa. Nam quæ pa[...] lo postquam intumuerunt, dissolvuntur, [...] biliores habent causas, ac perquam facile [...] lutȩ abeunt. Quare considerare oportet de b[...] lis iis, quæ multo tempore immorantur, [...] caussas harum, & judicia discere oportet. A[...] rum vero eorum, quȩ nos præteribant, est [...] scriptio coronæ. Siquidem multos turbare [...] terit, audientes coronam quandam in Ur[...] apparere, minusque eam comprehendere[...] scopi ignorantiam. a Coronam ergo dici[...] lineam adumbratam, quȩ circumcurrit per [...] bitum superficiei Urinæ. Si utique matulæ [...] rint rotundæ, etiam circulo circumscrib[...] Urinarum superficies. Sed hȩ superficies ad [...] tremitates descriptæ, si matulȩ rotundæ [...] rint, decenter vocari possunt coronȩ, ob fi[...] ræ proprietatem. Sin fortasse matulæ fue[...] quad[...]

a *In veteri exemplari hic est capitis initium.*

quadrangulæ, aut multangulæ: tum bullæ quæ per extremitates Urinæ cucurrerint, non etiam par est, ut in corona currere dicantur, cum oblata sit figura rotunditatis. Quamvis unusquisque dicere possit, bullas harum & illarum matularum easdem esse ratione judiciorum & caussarum. Hoc itaque pacto se habent differentiæ bullarum, in quibus exerceri oportet, quod non mediocriter collaturæ sint iis, quę deinceps dicentur. Nunc reliqua transigamus.

CAP. XIX.

De differentiis coronarum corporis Urinæ, quæ sunt alterius coloris.

MUltę coronæ, alię commodiores quam quæ superius dictæ sunt, apparent, circumeuntes superficiem matulę: quę non innatant in * humore ut innatant bullę, sed potius * χύμαλ.
sunt circumferentię humoris corporisve Urinę. Siquidem cum † Urinæ humor aliquo quovis † χύμα.
tingatur colore, cum coronæ circumsistunt affectę diverso colore vel albo, vel * flammeo, * πυῤῥῷ
vel bileo, vel viridi, vel nigro, vel aliquo alio. ruffo.
At vero hęc ipsa iis qui attente spectant, facile apparent. [a] Sed non aliter quam præsentia essent male videntibus quemadmodum in stel- a ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον
lis crinitis obscure apparentibus accidere solet. οἷον παρα-
βλέπουσιν,

 Namque

a Ita quidem tria exemplaria habent, sed addenda videtur particula ἢ post μᾶλλον, ut sensus sit: sed non magis quam parum videntibus & negligenter aspicientibus.

Namque crines earum obſcurarum facilius par-
rum videntibus, quam viſum intendentibus
apparent, cum viſu infixo vel potius à multo
colore & luce attracto obſcurentur. Atque hæc
de coronis dicta ſint, quæ conferent in locis
opportunis, nunc vero dicamus ea quę ſequun-
tur. Namque videbatur mihi nunc complica-
tiones, quas eſſe contingit e coloribus, & ſub-
ſtantia, & contentis, huic ſermoni addere. Sed
quod præterquam quod res multiplex & varia
eſſet, difficulter etiam percurri poſſet, atque
adeo ſine ulla neceſſitate protenderetur, prętere-
miſi, cum non admodum neceſſe eſſet, me ſi
ſcribentem complicare. Siquidem in præſenti
diſputatione explicamus Urinarum differentias
tractationes vero ſequuntur, continebunt judi-
cia, cauſas, atque * prævidentias. Qui ergo in hi
fuerit verſatus, is perquam facile poterit com-
ponere tam cum coloribus ſubſtantias, quam
cum coloribus & ſubſtantiis contenta etiam
differentia colore, ſubſtantia, loco, lenitate
æquabilitate, atque differentiis hiſce oppo
tis. Quinetiam idem facile poterit dijudicare
quænam componi poſſint, & quæ non poſſint
itaque conſulo his qui rei hujus ſtudioſi ſunt
in his verſentur, ut quæ non leve momentum
ad perfectam cognitionem collatura ſint. Siqui
enim ante didicerit quas ob cauſas ſint colore
chymata, ad hæc conſiſtentiæ, & alia & novem
quid unum quodque ſibi velit, facile quide

* προγνώσεις.

complicaverit. Et ubi prompte complicave-, ita exacte & judicia eorum, & causas reddi-rit. Sed hactenus de hisce satis dictum est.

CAP. XX.

De variatione colorum, & substantiarum Urinarum.

POst hæc considerandum est de variatione [a] substantiarum & colorum, qui in Urinis parent, atque præter hęc etiam contentorum. uinetiam de differentiis temporum. Namque rinarum colores, aut in eodem, ut se habent, anent semper, aut transmutantur, aut in pejo-s colores mutantur, aut in meliores. Et alter-ro modo mutando, aut proveniunt ad extre-os colores, aut manent alicubi firmati, vel pau-ulterius procedunt. Quoniam vero decens est ad magnas alterationes colorum commuten-r etiam contenta, inspicere oportet, quænam nt in hisce * varietates tam colorum quam bstantiarum, & lęvitatis, atque spaciorum loci. einde confert etiam considerare, an hæ muta-nes fiant longiore an breviore tempore. Non im parum conducet observare tempora mu-tionum. Quin & interdum etiam substantiæ lent simul mutari alterarique, neque semper afficiuntur, cum majore motione in eis quam coloribus mutandis opus sit. In quillus con-ens erit non modo discere mutationes, sed am tempora earum disquirere, ac diligenter imadvertere an velocius, an tardius succedant. Non

[a] ἀνωμαλίας ἐμφερομένων τοῖς οὔροις χρωμάτων δηλοῖ, καὶ συστάσεων καὶ προσέτι τῶν παρυφισταμένων. de voce autem ὁμαλοῦ καὶ ἀνωμάλου legend. est. 1 τῶν προγνωστικῶν Hip.

* ἀνωμαλίαι.

Non minimum enim hęc ad præcognitione[m]
atque judicia collatura sunt. Quin & illud sci[re]
convenit quod * varietatum alię sint ordinat[æ]
alię ordinem nullum servent. Oportet eni[m]
hęc spectare & considerare. In sequentibus eni[m]
videbis, ut ex hisce bene consideratis multa ad[ju]
jumenta provenerint ad judicandum & pr[æ]
dendum. Animadvertas quoque, nam interdu[m]
videris † varietates ordinatas priores esse iis, q[uæ]
ordinem non servant, quę explicabuntur su[is]
locis. Hic namque nobis solum propositum [est]
de differentiis Urinarum disputare. Et ut ora[tio]
clarior reddatur, hoc pacto per exempla tran[si]
gimus. Colorum * variamenta fiunt tum, cu[m]
de colore in colorem transmutatio fiat. Si eni[m]
Urina nunc apparuerit alba, crastina vero † [au]
rea, & consequenti die alia: vel contra, nu[nc]
quidem subrubea, crastina vero * aurea, [at]
que posthac pallida vel alba, atque etiam h[oc]
modo nunc quidem sit subrubra, deinde viri[dis]
vel cerulea, vel nigra, vel illo modo nunc q[ui]
dem subrubea, deinde ruffa & χάρωπον † [...]
hæc lactea, aut aliquo modo aliter, veluti [...]
complicaveris (contingit enim rem nunc h[oc]
nunc illo modo apparere, ut victa, vel vinc[ens]
fuerit virtus vitalis. namque differentię con[co]
ctionum, sive prave, sive bene fiant, in Uri[na]
rum mutationibus spectantur) multas quo[que]
videris in consistentiis * varietates, si anim[ad]
verteris ea quę fiunt. Siquidem interdum ur[ina]
sem[...]

* ἀνωμαλιῶν.

† ἀνωμαλίας τεταγμένας.

* ἀνωμαλίαι.

† πυῤῥὸν ruffa.

* ὑπόπυῤῥον ἢ πυῤῥὸν, i. subruffa vel ruffa.

† *Hanc vocem græcam reliquimus quod ejus significatio vix latine reddi possit. lege Arist. & Tylesium.*

* ἀνωμαλίας.

mper crassę sunt, nullamque * sequestratio- **διάκρισιν.*
em habentes. Interdum vero in eis subsidit
d fundum matulę id quod crassius est, reliqua
Jrina crassa etiam remanente: interdum omnis
-assities ad fundum concedit. Videre quoque
t ut crassum quasi recursu quodam ipsum
nyma conturbat magis aut minus. Eadem
uinetiam in tenuibus Urinis fieri contingit,
m si multum quam si parum tenues fuerint.
t vero si vel cum pravo, vel cum bono colore
ıerint consistentię, ita ut hasce cum coloribus
omponas, plures, ut arbitror, † varietates ex eis *† ἀνωμαλίας.*
ffeceris. Omnes quoque * varietates, aut cum ** ἀνωμαλίαι.*
rdine fiunt, aut absque ordine. Siquidem si
sque ad tempus quoddam, quædam † substan- *† σύστασις.*
a cum quodam colore sit complicata, posthac
ero sive substantia, sive color, sive utrumque
teretur: deinde iterum, ut primo erant fiant,
lque per plures reditus erit, * varietas censere- ** ἀνωμαλία τεταγμένη.*
ur cum ordine fuisse. Contra vero absque or-
ine videbitur, cum † ut fortuna dederit, ita *† ὅπως ἔτυχεν, quomodocunque, i. sine ordine temere.*
nutatio colorum & substantiarum successerit,
oc est, in inordinatis reditibus & temporibus.
'eruntamen (ut apertius res intelligatur) uti-
nur ejusmodi exemplo. Si igitur duobus dein-
eps diebus eædem Urinę apparuerint, tertia ve-
o fit alteratio, quarta & quinta die Urinę simi-
es fuerint iis, quæ in prima & secunda, atque
exta commutatio fiat similis ei quæ in tertia,
dque in pluribus dierum ejusmodi reditibus

prove-

provenerit, varietas ordinata vocari potes
Quod si acciderit, ut duobus deinceps dieb
eædem apparuerint Urinę, tertia vero die tran
mutentur, quarta alterentur, quinta etiam d
versæ à prædictis spectentur, neque per aliqu
reditus eædem fiant anteactis, sed exierint *
sors dederit, & absque serie, tum varietas eju
modi appellari potest inordinata. Discere in l
ce licet & causas, & judicia, & prævidentiam
tum cum de his disputationem fecerimus.

* ὡς ἔτυχε.

CAP. XXI.

De varietatibus contentorum, ordine & inordinatione uniuscujusque eorum.

Eædem accidere possint † inordinationes varietates in ipsis contentis, quippe quæ in terdum concedunt ad matulæ fundum, inte dum pendentia videntur, atque aliquando a tolli usque ad superficiem chymatis, quinetia interdum lævia sunt, interdum dissipata, ut i terdum alba, interdum in alios colores muta Et aliquando tenuia effecta ex crassis, aliquan crassa ex tenuibus. Nihilo quoque minus inte dum ex superiore decidunt ad inferna, inte dum ex inferiore ad superna feruntur. Idq cum diversis coloribus, & substantiis, in quib multas reperire poteris varietates, si rem ipsa expenderis. Nobis enim satis sunt quæ di sunt, * etsi indagatio subministrare possit m jorem longitudinem orationis de hisce reb

quoni

† ἀταξίαν καὶ ἀνωμαλίαν.

* ὑφαιρουμένης τῆς σπουδῆς τὸν πλείω τῶν λόγων παρέλκειν, *festinatione auferente longiorem de his sermonem*

ioniam nobis minus facile eſt recenſere ſingu-
; Urinas. Nobis igitur facile non fuit ſingulas
rinas componere, tum propter ſermonis pro-
citatem, tum quia in his verſaturo reliqua ex
m dictis intelligere licet, & oratio juſtam pro-
citatem habere videatur iis, qui brevitati ſtu-
ent. Ob hæc finem imponentes ejuſmodi ora-
oni, quæ modum menſuramque decentem
cta eſſe exiſtimetur, ab hiſce ad ea quæ de
diciis Urinarum habentur, diſputationem
ansferimus. Congruum enim eſt, ut is qui ad
tis hujus myſteria capeſcenda contendit, pri-
um Urinarum differentias noſcat, ut recte
loctus ſit quot & qui in Urinis colores appa-
ant, atque cum quibus * ſubſtantiis ſoleant in- * συςάσεων.
ectari. Deinde judicia diſcere ſuper præhabi-
Urinarum differentiis. Qui enim eo pacto
ſtructi fuerint, iis perquam facile erit dignoſ-
re, quæ ſint curanda, & de quibus deſperan-
m ſit. Atque præter hæc alia diſputatio ſuc-
dit, quæ de cauſis Urinarum habetur. Eſt in-
per liber de præceptione † veluti judicatione † προγνώ-
eriente prævidentias. Namque qui diligenter σεως, præco-
dicaverit Urinas, is infallax præſcius evadet. gnitione præ-
uorum unumquodque, Deo concedente, ſagitione.
is in locis explicabitur. Nos tamen hoc in lo-
finem facientes diſputationi de differentiis
rinarum, veluti ab alio principio aggreſſi
rmonem, qui poſt hunc eſt, tractemus.

DE DIFFERENTIIS URINARUM
LIBRI I FINIS.

AN-

ANNOTATIO CAPITUM
Quæ in libro primo
DE * JUDICIIS
URINARU[M]
habentur.

* διαγνώσεως cognitione & dijudicatione.

† ὑπώχρων καὶ ὠχρῶν, i. subpallidarum & pallidarum Urinarum.
* πυῤῥῶν καὶ ξανθῶν rufarum & flavarum.
† οἰνωπῶν.
* κυανῶν cyanearum.
† φαιῶν.

ACTU[ARII]

ACTUARII IN LIBRUM PRIMUM DE JUDICIIS URINARUM,

PRÆFATIO.

*Cum corporis affectus, quicunque hi tandem fuerint, ex Urinarum significatione nemo nosse possit, nisi qui earum differentias prius sciverit, nos superiore libro differentias Urina-rum tractivimus, omnemque rationem & metho-dum hujus rei absolvimus. Superest ut nunc de Urinarum * cognitione agamus. Quod in arte me-dica utilissimum esse comperitur. Siquidem si medi-cus non facile poterit convenientem victus rationem præscribere vel medicari, vel aliam aliquam cu-rationem adhibere corporibus quovis morbo labo-rantibus, nisi statim judicaverit quænam sit ægri-tudo quæ corpus corripuit, arbitror non parum col-laturas huic methodos, quæ de cognitione tradun-tur arte inventas, aliæ ergo methodi cognitoriæ aliis morbis magis conveniunt: communis autem & ad omnes propemodum pertinet Urinarum cognitio. Opportune & recte dicere quispiam ea potest, quæ concoctioni & cruditati quæ fiunt in primis venis, accidunt, adhæc quæ tertiæ concoctioni. Præterea quæ renibus, vesicæ, & Urinæ meatibus. Is porro* * διαγνώσεως.

dicet

dicet humorum incrementa, atque minutiones atque obstructiones principalium meatuum, quæcunque in hisce fieri contingat, de quibus tr ctandum est in sequentibus. Sed jam primum dicendum est de matula, loco & tempore, quibus confert considerare Urinas. Deinde propriis rebus subdendum.

Cap. I.

De differentia matularum, & quæ ex matuli sit aptissima.

MAtulæ igitur comparentur ex vitro t nui, atque albo, ut colores exacte app reant. Namque aliquæ sunt, quæ * subvirid cunt. Quamobrem non exacte pellucidæ m nere queunt. Candorem enim coloris sequi pellucidítas. Virescentes igitur non solum co ribus aliquid auferunt, sed etiam † substanti Urinarum minuunt, quinetiam in eis, nec contenta exacte videntur. Priores illæ itac præferendæ sunt. Figuræ vero matularum c ferentes habentur, à quibus etiam accidit q dammodo * judicium lædi. Namque in ma lis valde patentibus Urina, præsertim si fu quantitatis mediocris, distributa per amplitu nem solam, parum spacii quod secundum lon tudinem est occupabit, nec licebit cognosce quod secundum profunditatem est, conten occupaverint cum pauca admodum Urina Aberrare similiter licet in matulis extranear figurar

Margin notes:
* ὑποχλωρίζουσαι, *subvirides.*
† συστάσεως, *consistentiam.*
* διάγνωσιν, *cognitionem.*

gurarum, veluti ſunt arctæ, atque prolixæ, ut
uæ nunc ſolent effici: veluti ſunt quoque, quę
fernam partem ſane quam latam, planamque
abent, ipſæ vero colliguntur, ut à fundo aſſur-
ant. Quæ vero fundum habent non planum,
d deorſum verſus extumentem, ita ut fundus
conum prope videatur colligi, hæ quidem
bi oportuerit ad movendas Urinas, eaſque
ultas capiendas oppotunæ cenſentur. Nam-
ue vaſa capaciora ad id utilia eſſent: ſed ut ſer-
ntur Urinę ut decet, videntur minus quam
teræ matulæ conferentes, quæ figura ſimiles
nt vitreis cyathis quibus ad bibendum utimur.
uamobrem ſi opus ſit diſcere matularum fi-
ras maxime congruentes, quę ſimiles ſunt va-
vitreis ex quibus bibimus, videbuntur utiliſſi-
e. Veruntamen non oportet matulas cingi ſin-
lis vitreis quæ eas obſcurent, neque habere
ndum ad multam Urinam continendam,
l ſint quoad fieri poteſt ſimplices ac lęnes at-
e aliquanto majores quam cyathi, quibus ad
bendum uti conſuevimus, ut quantitas Uri-
rum, quæ perfecte ſuſpicienda eſt, contineri
ſſit. Et de figura matularum hęc ſatis. Ut vero
rina inſpicienda ſit, hoc pacto monſtramus.

CAP. II.

De loco congruo ad ſpectandas Urinas.

QUoniam loca umbroſa non parum de
coloribus auferunt eos in obſcurum

transſmutantia, lucida autem & ſole illuſtra
loca colores multo remiſſiores propter multa
perſpicuitatem reddunt, oportet hoc cavere: a
que obſcurationes quas utraque illa loca inv
hunt fugere: auferunt enim colorum eſſentia
ita ut Urinæ exacte conſiderari non poſſi
Quærenduſque locus medius eſt inter hæc, q
colores nullo pacto lædere poſſit. Si igitur co
tenta manifeſte tranſpareant ſatis nobis fue
Quod ſicubi loca ſint valde obſcura & non
cida, tunc transferre Urinas oportet prope
ſum ſolem, ut in loco ſublucido latentia tra
pareant.

CAP. III.

De tempore proprio ſpectandarum Urinarum

OPeræpretium maxime videri poterit
* tempus illud definiatur, quo quiſq
(ut maxime decet) Urinas inſpicere valeat
circo ea de re ita dicendum eſt, ut de ea
nobis maxime utilis viſa ſit. Urinæ igitu
matulis factæ, ſi adhuc ſubcalidæ tactu
rint, ut ſolum exhibent colores exacte ſpe
ri, ita in eis † minus exacte ſpectantur
tenta, ſubſtantiæ, atque etiam bullæ. N
que bullarum aut omnes, aut aliquæ
cum exſpirante Urinæ calore abeunt,
manent cum refrigerata Urina. Content
ro ſtatim facta Urina non facile appa

* *τῶν προσφυεστάτων ἂν δόξαιεν. i. aptiſſimum.*

† *negatio hæc non eſt in noſtris exemplaribus, ſententia etiam eam inducendam oſtendit.*

Ubi vero illa refrigerata fuerit, ea hora conspectantur, sed tempore quodammodo mensurato. Namque principio subapparent nubeculæ, quæ aut manent, aut pedetentim ad medium matulæ concedunt, veluti postremo ad fundum descendunt. Consistentiæ vero quæ mediocritatem servant, cum coloribus conspectantur: quæ vero ad crassitudinem vergunt, hæ postquam statuta sunt contenta, demonstrantur, tardius etiam, quæ ex his rursus subsistent, tales enim Urinas exquisite spectare priusquam refrigeratæ fuerint, non oportet. Quinetiam non oportet has urinas commoveri vehementer, priusquam omnia videris, ne multa in iis transponantur. Bullæ namque & rumpuntur & transportantur. Contenta quoque * concussa, diffugiunt propria loca, c quemadmodum omnium

* κλονούμενα.

Locus hic sic legitur in Græco exemplari, ἐπειδὰν δ' ἤδη τὰ οὖρα ψύχηται, καὶ αὐτὰ συνεπιφαίνεται, καὶ πῶς τὴν ἀρχὴν ἐπινέφελα πεφυκότα. τῆς ὥρας ἐπιμετρουμένης ἤτοι αὐτόθι ἔτι μένει ἢ περὶ τὸ μέσον περιιόντα γίνεται τῆς ἀμίδος, ὥσπερ δή τ' ἄλλοτε πρὸς αὐτὸν τοῦτον πυθμένα χωρεῖ. *Id est, cum autem Urina jam refrigerata fuerit & ipsa simul apparent, principio quodammodo nubium locum occupantia, atque adeo nubes existentia. adjecto tempore in eodem loco vel manent, vel in medium matulæ procedunt, quemadmodum & aliquando in fundum ipsum descendunt.*

μετὰ τὴν κατάστασιν τῶν παρυφισταμένων. *i, postquam contenta subsederint, aqua enim turbida* καθίστασθαι *dicitur, cum ejus crassamentum subsedit.*

ὥσπερ καὶ καθισταμένων ἤδη τῶν παχέων, αὖθις τῇ συγκινήσει, συγχεῖται ἡ γεγονυῖα κατάστασις. *quemadmodum postquam quæ crassa subsederunt, rursus commotione confunditur & conturbatur, quæ facta fuerat subsidentia.*

omnium crassorum commotione facta consum-ditur, quæ facta erat veluti stabilitas. Et hæc ipsa de tempore, quo exacte Urinas spectar opus est, cognoscere decet diligentem artis me-dicæ investigatorem, quæ fortasse * satis dict esse videri possunt. Nunc oportunum est, u incipiamus docere disciplinam de judiciis Uri-narum: hinc auspicio facto.

* εἰκότως, i. recte.

CAP. IV.

De judicio Urinæ secundum omnia mediocris.

CUm † ex quadam veluti amussi & reg-la * mediocri, & temperata, & secundu naturam Urina liceat affectus cognoscere, d cens esse videtur, ut prius de Urina secundu naturam, & quæ mediocris est, disputet Deinde de iis, quæ aliquo pacto dissimiles su mediocri. Veruntamen quoniam non om bus hominibus eædem sunt corporis tempe turæ & ætates, neque exercitia eadem, neq cibi iidem, neque eædem regiones, & anni te pora, neque cætera alia eadem sunt, quę sua natura corpus humanum alterare possunt: ar tror sermonem absoluta methodo traditum i si de singulis horum disputem, idque pa inferius postulante re ipsa. Nunc vero illud p tius opportunum est, ut hominem † omn parte temperatum primo statuamus: dei ad eum referamus Urinam secundum natu

† ἀπὸ τῆς στάθμης ἢ κανόνος.
* συμμέτρου οὔρου.
† σύμμετρον.

e habentem. Cognoſcenti enim ut Urina ſe-
undum naturam ſe habeat in homine omni ex
arte temperato, veluti hinc initio capto, li-
ebit cognoſcere omnes * caſus, & declinatio- * προπάς.
es à temperamento. Quamobrem & † judi- † διαγνώσεις.
ia in his perquam facile patebunt, veluti tra-
tando aperte demonſtrabitur. Ut enim re-
ula & amuſſis, cum adhibentur, oſtendunt
t ligna curva, & obliqua atque diſtorta ſint,
a Urina quæ omni ex parte mediocris eſt,
emonſtrat eam, quę vel magis, vel minus à me-
iocritate ipſa declinaverit. Eſto igitur homo
xacte ſanus, & vigens ætate, & temperatura
orporis mediocris, qui veſcatur cibis boni nu-
imenti, & temperatis, exerceat ſe neque dimi-
ute, neque præter modum, ſitque in regione,
anni tempore temperatis. Et (ut ſummatim
quamur) in omnibus ejus rebus ſit mediocri-
s, * medio & diviſione carens. Hujus viri Uri- * ἄμεσος καὶ ἄτμητος.
 eſſe vult colore † ſubaurea, vel ſubcrocea, † ὑπόπυῤῥον, ἢ ὑπόξανθον.
bſtantia mediocris, ac proportione reſpondens
quod bibitum eſt, [a] in qua nulla innatet bul-
 neque tuberculum aliquod ſubſideat, non
hæreat matulæ hypoſtaſis alba, lenis, æquabi-
 Omniaque ſint ſibi ſimilia: neque quicquam
m hiſce complicetur ex eis, quæ ſolent inferri
D 3 ſimilia

[a] οὔτε πομφολύγων ἐπινηχομένων, οὔθ' ὅσων δητίνων ἑτέρων, ζανέτω τῇ ἀμίδῃ, ἀλλὰ μὴ προσεχέσθω ὑπόστασις λευκὴ καὶ λεία καὶ ὁμαλὴ πάντη ἑαυτῇ ὁμοία. *Id eſt, in qua neque bullæ innatent neque quivis aliud. Subſideat vero in matula ſed non inhæreat hypoſtaſis alba, lævis & æquabilis atque omnino ſibi ſimilis.*

similia capillis & ramentis, & ejusmodi gene
ris. Hæc Urina optima est, & secundum om
nia mediocris, atque sana. Quæ vero aliqu
modo ab hac defecerit, hoc ipso ab optim
& pura sanitate decidisse intelligatur. Nec igno
ramus sanitatis ipsius magnam esse latitudinem
atque aliqua eorum quæ recte rejecta sint
regula Urinarum, in Urinis eorum qui sim
pliciter sani sunt, apparere posse. Veruntamen
scire oportet orationem presentem non esse
sanitate, quæ latitudinem habere putatur,
de sanitate ea quæ pura & inculpabilis est. H
enim veluti depicta, certissime noveris, qua
to quis ab ea recesserit. Cum itaque demo
stratum sit, quænam sit Urina eorum qui te
perati, atque omni ex parte mediocres hab
tur: [b] decens erit, si nos veluti à quodam
gno certissimo (quod in omnibus est m
diocritas) profecti passim discesserimus, ut
dicare per signi distantias valeamus, quo
cto ægritudines sese habeant, atque dig
cere decenter, in quibus labor suscip
dus sit.

CAP.

[b] πρέπον ἂν εἴη ὥσπερ ἀπό τινος ἀσφαλοῦς σημείου ἡμᾶς ἠργμένους τοῦ ἐν πᾶσι δηλονότι συμμέτρου ἀφίστασθαι κατὰ βραχὺ, ἵν᾽ ὅπως ταῖς ἀποστάσεσι τὰ μέτρα τῶν νοσημάτων ἔχοιεν κρίνειν διαγινώσκειν δεόντως, ὅσοις ἂν ἀρχὴ τοῦτ᾽ ἔργον γίνηται. *Id est, conv ut incipientes ab aliquo veluti certo signo ab eo, quod moderatum paulatim abscedere, ut ipsis à medio recessibus morborum modu vim possint hi cognoscere & judicare, quibus hæc cura & negotiu ceptum fuerit.*

CAP. V.

De judiciis Urinarum secundum sexum & ætatem.

Primum de Urinis secundum ætatem & sexum, & naturales quasdam intemperatu-s, & exercitia, & anni tempora, & regiones, cibos dicemus. Deinde de Urinis ægritudi-m generalium, quę unicuique accidere so-nt, disputabimus, si prius definiverimus, id velint & significent colores, consistentię, ntenta, & quæ in eis spectantur. Temperati tur viri & florentis ætatis Urina * est subau-a & subflava, & hypostasin & consistentiam ediocrem habet. Senum vero subtilis & alba, que paucam hypostasin habens, quę ad cru-tatem inclinat. Parvorum vero puerorum rinæ ut parum recedunt à subaureis, & sub-vis, ita substantia parum superant juvenum rinas, & hypostasin cumulatam congrega-nque continent. Et quo pueri fiunt natu ajores, eo colores Urinarum eorum erunt tensiores, hypostasis vero quantitas videbi-r minor. Cum vero pueri ad vigorem ju-ntę vadunt, † tum colores Urinarum cess-nt procedere plusquam ad subaureum, hy-stasis vero in mediocri quantitate apparet. t vero quantum ætas à florescente declinat, ntum etiam urinæ ab ejusmodi colore rece-nt, versus album euntes, atque hypostasis eo

* ὑποπύῤῥα subruffa.

† τότε χρώματα προβαίνειν τοῦ ὑποπύῤῥου πλέον παύονται.

 minor,

minor, & obſcurior apparet. Atque ætatu[m]
tales Urinæ, ut uno verbo dicam, appare[nt].
Mulierum vero vigentis juventæ, atque te[m]-
peratarum Urinæ non multum recedunt à c[o]-
lore ſubaureo, & ſubflavo, cum declin[ant]
verſus album quarum ſubſtantiæ ſunt ſub[te]-
nues: verum hypoſtaſin * congregatam m[a]-
gis videntur habere, quam virorum Urin[æ].
Differentias itaque ipſarum, in iis quæ de æ[ta]-
tum differentiis, certo dicere eſt, per ea q[uæ]
proxime dicta ſunt.

* ἀθροωτέραν.

Cap. VI.

De judiciis Urinarum, quæ fiunt in ſimplici-bus intemperaturis.

AD hæc operæpretium eſt docere, quas [ac]-
cidant ob naturales & ut ſunt morbi[s in]-
temperaturas. Namque cum ſint d[uæ]
paſſivæ qualitates, item aliæ duæ activæ, hu[mi]-
ditas & ſiccitas, cum ſint paſſivę, ſi exceſſe[rint]
ſolę, parum caliditas & frigiditas, multum [al]-
terare poſſunt. At vero ut humiditas exced[it]
† obtundit Urinæ naturalem colorem, [&]
quantitatem auget. Exaſperabitur & hujus [ſu]-
perficies hypoſtaſis vero actior & crudior [ap]-
parebit. Siccitas vero minuit * Urinæ hu[mo]-
rem, atque contenta. Et colores medio[cres]
pelluciditatem quandam majorem & ſp[len]-
dorem habent: hypoſtaſis vero quanqu[am]
cæ...

† ἀμβλυνεῖ.

* τὸ χῦμα.

cætera mediocris eſt, tamen neſcio quomodo conſiſtentia craſſiore eſt. Caliditas vero paulo excedens modum, Urinam ſubauream, atque ſubflavam reddit. Sed aucta ubi fuerit, eam efficit auream, atque flavam [a] & Urinæ ſubſtantia conſtat, ut mediocris, & ſplendor mediocris in ea eſt. Hypoſtaſis etiam mediocris eſt, habita comparatione ad quantitatem Urinæ, veruntamen recedit ab albedine conſueta. Frigiditas quinetiam facit Urinas vergere ad album colorem, atque recedere à mediocri conſiſtentia, [b] ſed aucta frigiditate aut Urina tenuior, * aut craſſa redditur. Si vel ſubtilis fuerit, vel non pura, hypoſtaſis erit aut obſcura & pauca, aut multa, ſed varia & incocta. Atque hæ ſunt Urinarum ideæ ſecundum ſimplices intemperaturas. Tu vero ea quę tradididimus ſequens, ab hiſce facile intellexeris, quæ Urinę ex complicatis intemperaturis fiunt & apparent.

** ἢ τοὐναντίον πάσχει, i. vel contrarium ei accidit.*

 CAP. VII.

Hic locus ſic legitur in Græcis exemplaribus : ταῖς τε συστάσεσιν ὑπερεκπίπτουσι ὅιον καὶ τὸ σύμμετρον. *Id eſt, & conſiſtentia ab eo quod mediocre eſt excidunt, quem hujus loci ſenſum eſſe ſequentia oſtendunt.*

Hic locus ſic legitur in Græcis exemplaribus : προϊούσης δὲ τῆς ψύξεως ἤτοι ἔτι λεπτύνεται ἢ τοὐναντίον πάσχει, παχυνόμενά τε καὶ ἀναθολούμενα τούτοις ἢ πάνυ ἀμυδραί τε καὶ βραχεῖαι αἱ ὑποστάσεις, ἢ πλείους μὲν, ἀνώμαλοι μὲν τοι ἔνδοι, καὶ ἔνωμοι. *Id eſt, procedente frigiditate vel tenues magis fiunt, vel eis contrarium accidit craſſis, & conturbatis, eſtque his aut admodum obſcura & pauca hypoſtaſis, aut copioſior, ſed inæquabilis & cruda.*

CAP. VII.

De judiciis Urinarum secundum exercitia, & otia.

Qualisnam Urina profluat ab iis qui mult[illegible] exercitia, atque supra quam vires ferant, [illegible] exercent: item qualis ab iis qui in otio degun[illegible] * & sedentariam vitam ducunt, nunc temp[illegible] est referre. Siquidem qui plus quam par est, l[illegible] borant ac exercent, iis Urina subflava, atq[illegible] etiam ad flavum colorem accedens appare[illegible] Hypostasis quoque his parva, atque tenuis su[illegible] sidet, cujus quoque colorem contingit altera[illegible] Quinetiam in Urina ejusmodi hominum i[illegible] terdum innatare apparet liquamen quodda[illegible] præsertim cum homo vehementer se fatigav[illegible] rit, etsi aliquando aliqua alia causa consenti[illegible] Sed tamen ubi id visum fuerit, suspicandu[illegible] est, causam aliquam ægritudinis adesse. S[illegible] nobis non est propositum de hisce Urinis nu[illegible] disserere. Eorum vero, qui in otio & quie[illegible] vitam agunt, Urinæ ad albedinem verge[illegible] spectantur, in quibus hypostasis & major [illegible] crassior & asperior subsidet. Atque de l[illegible] sufficienter sic dictum fuerit.

* ἥσυχον μελῶσι βίον.

CAP. VIII.

De judiciis Urinarum per anni tempora, & regiones.

De Urinis quæ per mutationes secundu[illegible] anni tempora & regiones apparent in hom[illegible]

nib[illegible]

ibus sic convenit dicere. Vere igitur quantum empus processerit versus calidum, tantum colores Urinarum * à subspiceo, ac spiceo recedentes rocedunt versus colorem † subaureum & subroceum. [a] Quinetiam abeunte inæqualitate ubstantiarum, accedit ad id, quod est secunum naturam, ipsa & ęqualitas commensuratio. Hypostasis quoque temporis hujus ex crassiore ncipit mutari in tenuem, atque procedit verus tenuitatis mediocritatem. Ad hæc, quantias * humoris major tunc apparet, quam quæ x proportione sunt. Veruntamen cum æstas ncipit, atque frigus exactum est, tum Urinę pparent subaureæ, atque subflavę, consistenia vero, mediocris. Hypostasis vero tenuior mediocri apparere incipit, sed alba, & lævis, & æquabilis. Procedente autem æstate, ac † ad ummum accedente, quantitas humoris minor ex proportione spectatur: at hypostasis à naturali albedine recedens, versus * subspiceum colorem concedit, estque multo minor ac tenuior. Sed tenuitas in Urina fulget cum splendore quodam, & ipsa quoque inclinat erga croceum, atque aureum. At vero ubi Auumnus accessit, tum colores revertuntur ad mediocritatem, sed splendor & tenuitas adhuc rema-

* τῶν ὑπώχρων καὶ ὠχρῶν. i. à subpallido & pallido.

† ὑπόπυῤῥον. καὶ ὑπόξανθον, i. subruffum & subflavum.

* τῶν χυμάτων.

† ἀκμαῖον, vigorem.

* ὕπωχρον, subpallidum.

† ξανθὸν καὶ πυῤῥὸν, flavum & rufum.

Verba hæc ita in Græcis codicibus leguntur, καὶ τῆς ἀμετρίας φευγούσης τῶν συστάσεων ἀποκαθίσταται πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἡ σύμμετρος. quorum verborum hic sensus videtur esse: consistentiam Urinæ quæ immoderata erat hyeme ad id quod commoderatum & secundum naturam est, vere reduci.

remanent. Hypoſtaſis obſcura eſt adhuc & pa[illegible]
va, ſed alba, lævis, & æquabilis. Procedente
vero Autumno, ad mediocritatem, ſecundum
omnia redit Urina. Cum vero ſol fuerit circa
ſolſtitium hyemale, tunc quantitas Urinæ ex
proportione redditur. Color vero vergit verſus
album, & hypoſtaſis major eſt, cætera autem
mediocris. Procedente vero hyeme, conſiſten-
tia Urinæ varia ſpectatur, color etiam album,
quantitas vero humoris major ex proportione
rei ebibitæ. At vero contenta hujus & majora
ſunt, & * incocta. Ubi vero æquinoctium ver-
nale adeſt, tum hæc † diſſeparantur, atque co-
guntur redire ad mediocritatem. Atque hinc
diſcere licet quales Urinæ per anni tempora ap-
pareant. Urinę autem ſecundum regiones, pro-
portione reſpondent iis, quę fiunt ſecundum an-
ni tempora. Atque oportet virum prudentem,
dum ſimilia comparat, ex iis quę dicta ſunt circa
anni tempora, conjectare: & quę fiunt in locis di-
verſis, illa proportione reddere ipſis anni tempo-
ribus. Cibi quinetiam & ratio vivendi calidior,
vel frigidior, vel ſiccior, vel humidior producit
tales Urinas, quales gignunt memorate intem-
peraturę. Et cibi concoctu faciles, bonique ſucci
tales Urinas pariunt, quales generantur in tem-
peratis, ut concoctu difficiles, & mali ſucci ali-
menta gignunt Urinas colore * varias, & tenu[illegible]
& quarum contenta ſunt prorſus † extranea.
Sed minora, & diverſæ ſubſtantiæ content[illegible]
appare[illegible]

* ἔνωμα, cruda.
† ἀνίεται, remittuntur.

* ἀνώμαλα, inæquales.
† ἀνώμαλα, inæqualia.

parent in Urinis concoctu difficilium cibo-
m : majora vero ac in totum ſibi diſſimilia, in
rinis alimentorum mali ſucci. Et hoc pacto
oteris ex hiſce judicare de Urinis quæ apparent
er ætates, & ſexus, & intemperaturas, & regio-
es, & tempora anni, atque vivendi rationem.

CAP. IX.

De judiciis Urinarum, quæ fiunt à ſomno, atque vigiliis.

EOrum * qui dormiverunt per paſſiones, non per naturam, Urina ad album colorem ergit, cujus conſiſtentia eſt ſubtenuis & craſ-. Contenta vero plura apparent, ſed cruda. ui vero ſecundum naturam ſomnolenti ſunt dormierunt. Urina minus alba eſt, quippe æ † ſpicea ſpectatur, cujus conſiſtentia ver-t ad mediocritatem : quinetiam contenta nt majora, atque bene concocta. Eorum ve- qui vigilarunt non ſecundum naturam, Uri- * minimo mutatur. Sed qui vigilarunt ob quem affectum à quacunque cauſa ſit, circa incipium etiam minimo mutatur in ſubſtan-, & colore, & contentis : procedente vero mpore diſſipantur, atque deficiunt conten-. † Urinæ quoque humor tenuis fit, atque ulatim concedens ad tenuiorem : color vero t ad album, & aqueum vergit, aut ad aureum, *croceum, & oleaceum, & nigrum, ſecun-um cauſæ (mutantis) proprietatem. Ad hæc

eorum

** ὑπνηλῶν γὲ μὴν οὐ ϙατὰ πάθος καὶ μὴ κατὰ φύσιν, i. eorum qui propter morbum non ſecundum naturam ſomnolenti ſunt & dormierunt.*

† ὠχρά.

** βραχύτατον καὶ ἀσαφές, i. parum & obſcure.*

† χῦμα.

** ξανθὸν, ut eſt in uno exemplari, id eſt ...vum, vel ξανθίζον, ut eſt in reliquis duob. id eſt flaveſcens.*

eorum qui multum comederunt, neque co[…] coxerunt comesa, Urina est subtilis, & alba, interdum absque hypostasi. * Diurnantiu[…] vero cum cruditate comesorum Urina est […]ria in consistentia, & in contentis.

χρονισάντων δὲ. perseverantium autem in cruditatibus.

Cap. X.

De Urinis inediæ atque famis.

Jejunantium Urina † flammea, atque cro[…] tenuis apparet atque minorem hyposta[…] continet. Qui fame vero præmuntur, horr[…] Urina est tenuis, & alba, & hypostasi privat[…] cum quodam splendore occurrit. Ac de h[…] hoc pacto se habeat oratio. Post hæc fas esse[…] detur ut de quantitate humoris Urinæ, at[…] colore sigillatim dicamus, & de substantia, […] contentis, & iis quæ in superficie Urinę im[…]tant: ut unoquoque explicato, & quos affe[…] præsertim unumquodque eorum consequa[…] judicia certa ab iis fiant, qui hisce rebus oper[…] navant.

† πυῤῥὰ ἤδη καὶ ξανθὰ. ruffa & flava.

Cap. XI.

De judiciis à parvitate, & magnitudine humoris Urinæ.

PRimum disputandum de parvitate, & [ma]gnitudine * humoris Urinæ: deinde d[…]fectibus qui hisce accidunt. Siquidem eor[…] qui perfecte sani sunt, Urinę quantitas prop[or]tionem quandam servat eorum, quę bibita [..] Namque alterationem aliquam factam es[…]

** χύματος.*

s,quę intrinſecus ſunt:ſignificat Urina major, ut minor, ſive longe ſuperarit proportionem bibiti,ſive longe receſſerit ab ea. Decens eſt de nodo quantitatis humoris diſputare. Namque Urina ſi major viſa ſit exiiſſe in ſanis corporibus,ſignificat multum bibitum eſſe, præſertim i vinum fuerit *exile,cujus Urinæ color ad album tranſmutatur,atque conſiſtentia ad tenue: ontenta vero tenuia & varia non etiam lævia. Nam inſiſtentibus quoque crudis humoribus, ibi cocti fuerint, pervalida manente natura,copioſa & ſubtenuis externitur Urina,atque prędictis minus alba, ſed in hac meliora apparent ontenta. Multa quinetiam Urina ſpectatur n iis qui pauca excernunt ob naturalem quendam ventris affectum, quę colore mediocri eſt, tque majorem, & craſſiorem hypoſtaſin connet. Item multa Urina ſolet mingi † ob meicinas Urinatorias, quę colorem naturalem nelius quam prædicta ſervabit. Hypoſtaſis vero eſt ſubtilior (ita ut obſcuretur) ſed ſplendor uidam in humore ejus fulgebit. Atque hęc icta ſint de his, qui mediocriter ſani ſunt. n ægrotantibus vero hoc pacto Urina habet. Multa Urina provenit [a] in paſſione, quę ab acci-

* ἐξίτηλος ὁ οἶνος, i. ἀσθενὴς, i. *vinum evanidum & fugiens.*

† διὰ φάρμακα διουρητικά.

[a] Hic locus ſic legitur in Græco exemplari, ἐπὶ διψακοῦ μὲν ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος πάθους ὀνομαζομένου. *Id , in affectu, qui ab eo quod accidit, dipſanis dicitur. Hunc autem affectum quidam (ut Gal. ſcribit lib. 6 de locis affect. cap. 2.)* ὕδερον εἰς ἀμίδα, τινὲς δὲ διάῤῥοιαν εἰς οὖρα τινὲς δὲ διαβήτην, ἔνιοι δὲ διψακὸν *ocant, poſtremum hoc nomen affectus hic ex eo invenit, quod (ut idem uctor ſcribit) qui eo laborant præter modum ſitiant.*

* καὶ διάῤ-ῥοια εἰς ἀμίδα.

† ἐπὶ ταῖς κρίσεσι, i. in solutionibus criticis.

* θρομβώδης, i. grumosa.

† πυῤῥὰ, καὶ ὑπέρυθρα, i. ruffa & subrubra.

* ἀνδὲ γε οἰνωπὰ καὶ κυανὰ, si vero vineæ vel cæruleæ fuerint.

accidente, sitibunda, à celeritate evacuation diabetes, & * fluxus Urinę appellata est. Eadem alba est, & tenuis, ac hypostasi privata. Illu aut scire oportet, interdum in ægritudinu † terminationibus multitudinem profluere U rinæ albioris, & tenuioris, atque mediocre habentis hypostasin, præsertim cum præcesse Urina crassior, & * globulentior. Et qui hy drope morbo capti sunt, iis Urina major qua mediocris fieri solet, atque aquea, quæ cruda & inæqualem hypostasin habet. Quod si Uri multa exierit, ac † flammea, & subcrocea, v simili aliquo colore tincta, hanc damnare opo tet, præsertim si cum non bonis contentis pr fluxerit. * Sin vero fuerit vineo, vel passeo c lore: atque sic multa processerit, præserti nulla concoctione præeunte: peior adhuc e & mortificationem quandam, & colliquati nem ostendit universæ corporis structuræ. A que hæc dicta sint de Urinis quantitati medi critatem superantibus. Urina vero proportio minor quam mediocris effluens, per horu contraria provenit. Namque dieta siccior pa cam Urinam facit, sed subcroceam, atq minorem hypostasin, & crassiorem quoda modo mediocri continentem. Item glutin & obstruentia, tam alimenta quam pharma gignunt paucam Urinam: sed hypostasin etia paucam, & tenuem. Quinetiam quum mu fit ventris evacuatio, tum minor proportio

ee

it Urina, atque ad tenuitatem inclinat, & ypostasin per obscuram, & tenuem, & non vem continet. Aliquando etiam ob crassi-em vel multitudinem crudorum humorum uca, tenuis, alba, sine hypostasi, & aliquando assa, quæ crudiores habeat hypostases & non ves. Ad hæc pauca Urina producitur ob fe-is vehementiam, & color significat tibi febris antitatem. Parua quoque Urina descendere detur ob aliquem vasorum Urinalium affec-m veluti sunt locorum horum dolores, atque a in ipsis Urinis contenta, de quibus infe-is latius disputabitur, nunc vero de unoquo-e colorum * decentia referemus. † judicia que de coloribus, cum multiplicia sint, quip-quod non omnes colores propriis nomini-s definiti sint, sed solum generaliores: me-vero & submedii colores, & simpliciter spe-les, sint propriarum appellationum expertes, ficile esse videtur singulos enuntiare, & vix ione comprehendi potest. Veruntamen qui genio pollens, ac natura diligens fuerit, nec vam harum rerum habuerit peritiam, is per-am facile ex iis quæ dicta sunt, poterit cætera n dicta complere.

* ἐνδεχόμενα.
† διαγνώσεις.

CAP. XII.

De judiciis albarum Urinarum

Albi Urinarum colores (incipiendum enim est ab albis: album enim est corporum. simpli-

Lege cap. 12. lib. 1. de crisib. in quo multa sunt quæ ad hujus capitis & sequentium explicationem pertinent

ſimplicium, quod eo demonſtratur, quod nu[illegible] lo colore alio infecti ſint) dividuntur in plu[illegible] ſpecies per differentiam magis & minus. S[illegible] quæ & quot ſint, in iis quæ de differentiis U[illegible] narum aperte dictum eſt. Quamobrem n[illegible] opus eſt producere orationem ſuper eis, quæ[illegible] lic ſufficienter habita ſunt. Sed addamus nu[illegible] oportet, quid ſignificent colores albi cum ap[illegible] rent. Demonſtratum jam eſt quæ ſit Uri[illegible] omni ex parte mediocris, ſecundum colore[illegible] & conſiſtentiam, & contenta, & quemadm[illegible] dum ſolertem medicum à ſigno aliquo ce[illegible] incipientem, receſſu ab his morbos æſtim[illegible] oportet. Igitur concoctione humorum cor[illegible] ris recte facta, color decens ſplendet in * [illegible] more Urinę. Imperfecta coctione vero † [illegible] ceus, & albus color, & qui inter hoſce ſub[illegible] dii ſunt, apparent. [a] Veruntamen definien[illegible] modos, quibus Urinam albam apparere c[illegible] tingat, clarius reddemus unicuique id q[illegible] decet. Igitur alba Urina in iis qui ſani ſunt [illegible] mel apparens, ſignificat multam vini po[illegible] nem, præſertim vini * exilis. Et judicii h[illegible] fidem faciet ipſa Urinæ magnitudo. Quo[illegible] quantitate ſit mediocris, & hypoſtaſin pro[illegible] tionalem contineat, indicat frigidam quan[illegible]

int[illegible]

* *χύματι.*
† *ὠχρὸς, pallidus.*
* *ἐξίτηλυ.*

[a] *Hæc verba ſic leguntur in Græco codice,* *πλὴν ἀλλὰ διορισάμενοι τῷ λόγῳ τὰς λευκότητας πιθήσομεν ἑκά[illegible] δέοντα.* *Id eſt, veruntamen albedines oratione diſtinguentes, unic[illegible] convenientia addemus, quorum verborum hic ſenſus eſſe videtu[illegible] traditurum cauſas, quibus Urina ſit alba.*

ntemperaturam hepatis. Et si hypostasis sit multum obscura & occulta, ipsa vero Urina multum alba, demonstrat senectutem vel secundum naturam, vel ex morbo. Quinetiam alba Urina in hydropicis provenit, quę videtur continere hypostasin diversam, atque crudam. Nihilo quoque minus in iis, qui patiuntur, obstructionem aliquam in visceribus internis atque renibus, exit Urina alba atque tenuis. Quæ in febribus acutis Urina alba exit, ejusmodi apparet, ut humor qui ipsam tingebat alio transmissus sit. Eadem vero mediocris, vel copiosior quam par est, interdum habet contenta * dispersa, & tenuia, interdum veluti semen humanum, atque refugiens fundum matulæ, interdum prorsus deficiunt contenta. Nihilo minus etiam cum humor tingens vehementer inclinat in ventrem, Urinæ albæ ab absentia humoris tingentis fiunt. Quod discere licet ab iis quæ egeruntur. Quemadmodum etiam contra interdum accidit, nimirum tinctas Urinas apparere ex egestionibus albis. [b] Sæpenumero enim humores ubi impetum ejusmodi aliquem fecerint, inclinationem capere consueverunt. Et si licet omnia uno verbo complecti, hoc pacto dicendum est. Urinæ albæ fiunt aut à crassitudine, & multitudine crudorum humo-

* *διεσκεδασμένα.*

[b] *Hæc verba sic leguntur in omnibus exemplaribus, πολλάκις γὰρ εἰώθεσι οἱ χυμοὶ τοιαύτης ἀφορμῆς τινὸς δεξάμενοι. Interpres autem legisse videtur τοιαύτης ὁρμῆς, hoc impetu capto, quæ scriptura huic loco convenientior est.*

humorum, aut ab obstructione meatuum, aut à potus magnitudine, aut * ab incoctione, aut etiam ab aversione humoris tinge... tis, atque à frigiditate naturali, & quæ à m... bo est, & hæ quidem valde albæ sunt,,, que cum tenui consistentia exeunt. Quæ v... c cum ægritudine fiunt, minus albæ prædi... sunt, sed indicant multum humorem crud... vigere in corporibus. Atque albus Urinæ... lor hæc significat: Quo vero intensior... eo pejor existimandus est ratione habita ac... nitatem.

* ἀδιαπί-ψεαν.

c Interpres hoc loco legisse videtur μετὰ πάθους, sed tria illa exemplaria quæ nobis videre licuit μετὰ πάχους habent, i. cum crassitudine, lectio huic loco accommodatior est.

Cap. XIII.

De judiciis Urinarum subspicearum, & spicearum.

URina quæ * subspicea, & spicea ... ret, indicat minorem †incoctionem, ... quæ superius memoratæ sunt, veluti ... ram aggredi concoctionem significans... tamen ipsa videtur cruda, comparation... bita ad mediocrem Urinam: tantumque ... hęc à sanis, quo plus albedinis habet. Alba ... præterquam quod à mediocri consisten... cedit, colorem convenientem etiam non l...

* ὕπωχρα καὶ ὠχρά, subpallida & pallida.
† ἀπεψίαν, cruditatem, defectum concoctionis.

llla vero parum diſtat, parumque deficit in lore & conſiſtentia : ut cum hac [1] poſt alm apparet, ſignificat concoctionem excitari. d oſtendit innatam caliditatem à mediocrite magis recedere verſus minus. Quibus ita ſe bentibus non facile [2] ſubſtiterit aliquod conctum ex contentis. Cum enim Urinæ [3] ſubntia incocta fuerit, incocta eſſe contenta ortet. [b] Et [4] ſpicea Urina, hoc pacto manca t in colore mediocri, & ſecundum naturam. um vero Urina magis tingitur, capitque ſubntiam mediocrem, tunc apparet [5] ſubaurea ſubcrocea : qui colores ſunt perfectæ conctionis, ſignificantes toti corpori ſanitatem rtam ineſſe. [c] Veruntamen nihil fortaſſe erit, ſi decente ratione dixerimus, & ſendum naturam habentibus. Siquidem iis, ui [6] placida ſint natura, potius apparet Urina

E 3 * ſub-

1 ἐκ λευκῶν, i. ex alba, vel poſt albam Urinam.

2 ὑποστείη, ſubſederit.

3 χῦμα,

4 ὠχρά, pallida.

5 ὑπόπυῤῥα καὶ ὑπόξανθα, ſubruffa & ſubflava.

6 αἱματηροῖς, qui ſanguine abundant.

ronomen, illa, demonſtrat ſubpallidam & pallidam, ut ſenſus ſit: alba rina præterquam quod non habet mediocrem conſiſtentiam à conveenti colore etiam recedit. Subpallida vero & pallida parum abſunt à lore & conſiſtentia, ita ut cum hæ poſt aliam apparent, ſignificent ncoctionem ἀναζωπυρεῖσθαι. i. excitari.

ocus hic ſic quidem legitur in Græcis exemplaribus, καὶ τὰ μὲν ὠχρὰ τῶν οὔρων οὕτω πῶς ἐνδεῖ τοῦ κατὰ φύσιν χρώματος, καὶ συμμέτρου, ſed a eſſe legendum, καὶ συστάσεως συμμέτρου. i. à mediocri conſiſtentia, cile eſt ex ſuperiorib. conjicere.

æc ſic Græce leguntur οὐδὲν δ᾽ ἂν διενέγκῃ ἴσως εἰ δι᾽ εἰκότα λόγον ἀμφότερα συνιέναι, πέφυκε συμμέτροις καὶ κατὰ φύσιν οὔροις, quorum verrum hunc ſenſum eſſe : Nihil vetare quominus dicamus utrumque, i. bruffum & ſubflavum coire in Urinis mediocribus & quæ ſecundum aturam ſunt, ſequentia indicant.

* subaurea: qui vero multam bilem gignunt, [...] apparet † subcrocea. Quemadmodum in m[...]lancholicis, & phlegmaticis videtur medio[...] Urina inclinare versus album. Sed de colorib[...] mediocribus nunc mihi non est transigendu[...] quippe quod prius disputatum est in capite [...] canone Urinarum, non solum de mediocri[...] secundum naturam colore, sed etiam de su[...]stantia, & contentis mediocribus. Quare r[...]quum est dicere de coloribus, qui post h[...] statuti sunt, receduntque à mediocritate, [...] aliquam affectionem corporis significant.

* αἱματηρῆς, qui sanguine abundant.
† ὑπόπυῤῥα, subruffa.
† ὑπόξανθα, subflava.

CAP. XIV.

De judiciis aureæ, & croceæ Urinæ.

AUrea & crocea ultra prædictas appa[...] Urina, intensionem quandam præter [...]turam caliditatis ostendit. Quæ vero si su[...]nuis, aut mediocri crassior est, hypostas[...]ret, aut perpauca, & obscura contenta ha[...] videtur. Quinetiam aurea significat inten[...]nem caliditatis potius per materiæ quan[...]tem, quam per defectum materiæ. Crocea [...]ro, contrario modo se habet. Namque † a[...] apparet ob multorum ciborum, & * medic[...]rum acutarum sumptionem, obque ebull[...]nem sanguinis ab ira, item ob intemperatu[...] quandam vergentem ad calidum in viscer[...] accidit quoque ob affectum quendam simi[...]

* πυῤῥὰ καὶ ξανθὰ, ruffa & flava.

† πυῤῥὰ ruffa.
* φαρμάκων δριμέων, medicamentorum acrium.

*Cr[...]

Crocea vero apparet ob mœrorem, ob curam, ob vigilias, ob Solis æstum, ob laborem, atque alia: quæ ut rubeam & tenuem bilem aggerunt in corpore, ita naturalis humiditatis defectum quendam efficiunt.

** ἐκεῖνα δ' ἂν, illa vero, scilicet flava.*

CAP. XV.

De judiciis subrubeæ, ac rubeæ Urinæ.

POst hasce inspicitur Urina subrubea, sed crassa frequentius, interdum etiam tenuis parens. Sed † rubea potius ostendit tincturam is rubeæ. Nam comperta est ratione, & exrientia ejusmodi bilis species: de qua dicetur oprio in loco. * Quinetiam serea sanguinis perfluitas, quæ magis apparet in febribus vementibus, quæque ob humoris affinitatem debilibus hominibus (nisi aliqua impediens usa reddita sit) etiam apparet, in qua vehementior quoque febris solet accendi. Ejusmo- rubrum ratione cognitum est, & ab eisdem emoratis bili rubea, & sero sanguinis nos doit, ut ipsum sit in subrubeo humore, accepite utraque illa tantum intensa esse, quanto bor extitit manifestior. Illius quoque meminisse opus est. Namque vena scissa aliqua ex quæ circa vasa Urinæ, vel ulterius sunt, sanineque misto cum Urinis, ejusmodi spectar Urina. Sed conjudicandum id est tum à cali dolore, tum ab antecedente causa: & ocedente sic tempore vulnus saniem facit, unde

† τὸ μὲν, i. illa scil. crassa.

** τὸ δ' ἂν, i. hæc scil. tenuis, ut totus locus sit sic vertendus, hæc vero serosi sanguinis copiam significat.*

unde ſanis jam cum Urina currente certius ſ
judicium, atque fides ſuper Urina cum ſani
Similiter accidit, ut vaſa colantia ſeream ſa
guinis ſuperfluitatem, cum paſſa fuerint maj
rem raritatem ob aliquam cauſam, nec hac
nus ſciſſa ſint: tunc ſecernitur ſanguis, qui cu
Urina miſcetur. Quinetiam hoc pacto cogn
venit laxitas quædam renum. Namque hanc ſ
quitur major Urinę excretio, atque in homi
apparet major debilitas: quæ eo certius laxi
tem eam indicant, quo minus habeantur ſig
venæ diſciſſæ. Ad hæc ſubrubeus & rubeus c
lor mediocre malum ſignificant, etſi ab ejuſm
di rubeo humore geniti ſint (ſiquidem is h
mor peculiaris magis extitit ipſi homini) id
quoque non valde pravus extitiſſe probatur n
bis, arguentibus id à proprietate colorum.

CAP. XVI.

De judicio vinei coloris Urinæ.

** οἰνωπὸν χρῶμα.*

TAntum in pejus inclinat * vineus col
quantum diſceſſit à ſubrubeo rubeus. Sig
ficat enim bonum humorem aſſari atque m
tari, vel in flavam vel in nigram bilem, quar
utraque peiores paſſiones cæteris gignit. Q
ſi cum eo colore Urinæ aliquid bonæ hy
ſtaſis appareat, tunc malum hoc mediocre e
& ſpes eſt naturam brevi victuram. Sin vero n
la fuerint contenta, aut nihil omnino conten
rum apparuerit, † Urinaque videatur ut nu

† σκιαυγὴ δ' οἷον εἴη τὸ χρώματος, i. obſcurus & veluti umbroſus color ſit.

cra

rassa pauco lumine solis suffusa, hoc est mista x tenebricoso, & lumine pauco, omnino pra-us est color, ac multo virtutis robore indiget ad recuperationem faciendam. Ad hæc, in-erdum in sanis hominibus, qui † multa elabora-unt, ejusmodi Urina vinea spectatur. Sed tum tiam aliqua bona signa cum ea concurrunt.

*πρὸς ἀνάκτησιν, i. ἀνάληψιν.

† πολλὰ δραμόντων, i. qui multum cucurrerunt, sed interpres legisse videtur καμόντων.

CAP. XVII
De judicio passei coloris Urinæ.

PAsseus color qualis *aspectu sit, antea docuimus in iis, de differentiis Urinarum. Quidnam autem sibi velit, nunc opportunum st docere. Ejusmodi igitur Urinam dicimus ostendere, multum recedere à mediocritate, nultoque virtutis robore ad optimam mutatio-em indigere. Quinetiam quemadmodum vineus color significabat humorem sangui-eum assari, ita nunc * passeus indicat bileum duri. Quamobrem ejusmodi Urina per-nanens verisimiliter insuper ostendit mor-um arquatum adesse. a Quod si in alio

* κυανοῦν, i. cæruleum,

*εἴδη, speciæ.

† οἰνωπόν.

* κυανοῦν.

appareat,

a *Locus hic varie legitur in Græ-s exemplaribus. Duo enim ex his quæ mihi licuit videre hanc scriptu-m habent* ὅτι δ' ἀνεπιγένηται τῷ ἰκτέρῳ, εἴτε τοῦ τὴν αὐτῷ διαμαρτεῖν τοῦ εἴδους ἐπικρατήσαντος εἴτε καὶ νίκη τῆς φύσεως προσαναχρωσθεῖσα δη-νοῦται, *&c. aliud vero pro* τῷ ἰκτέρῳ, τῷ ἀνθρώπῳ *habet. interpres legis-videtur* ὅτι δ' ἂν γένηται ἄλλῳ, εἴτε τοῦ τὴν αὐτὸς διαμαρτεῖν, τοῦ παιδὸς, *c. quæ lectio bonum sensum videtur habere. Id enim auctor significare idetur. si ea Urina in alio appareat, sive de ejus vita, morbo vincen-, desperetur, sive natura morbum vincere, apparentibus signis coctio-s, incipiat. totam hanc rem accuratius disci posse ex prognostico, quod ripturus est, post tractationem de causis Urinarum.*

appareat, sive significet hunc incompotem vi-
vendi esse morbo dominante, sive victoriam
naturæ redeuntis, videlicet cum signis conco-
ctionis: discere est diligentius in eis, quæ d
prævidentia, quæ post libros de causis Urina-
rum, favente deo, scribemus.

CAP. XVIII.

De judicio viridium Urinarum.

VIridis Urinæ color tam malus est quam
tempore longo, fortunaque secunda
atque virtutis robore indiget, ut ad bonum re-
ducatur. Quinetiam promptus est ad inferen-
dum malum ęgrotanti. Est enim † deceptor
præsertim si [a] excitatus fuerit, ac multum di-
stiterit à colore sano. Namque ostendit hu-
morem bileum tantum præstitisse humori-
bus cæteris, quantum is color à cæterorum
coloribus in malignitate dissensit. Quod si ejus-
modi humor magis assatus fuerit, niger col-
generabitur. Sed quidnam sibi velit is niger co-
lor, paulo inferius aperietur, ubi de nigro co-
lore differemus. Nunc vero reliquos colores
attingamus. Veruntamen quia similitudo quæ-
dam est inter colorem oleaceum, atque vi-
ridem: par est, ut hoc in loco de Urina ole-
cea disputetur.

χλωρὸν.

† παρακρουστικόν.

a *Hæc verba sic leguntur:* καὶ μᾶλλον, εἰ ἀνατεταραγμένον εἴη. *quid sit Urinam* ἀναταράττεσθαι, *lege Hip. sententiam cujus initium est. Dromeadæ uxor. & Gal. comment. in eam. comment. 3. in lib. 1. Epid.*

CAP. XIX.

CAP. XIX.

De judicio Urinarum oleacearum.

URinæ [1] oleaceæ in tres ſpecies dividuntur, quarum unaquæque proprium inenit nomen. Namque, alia appellata eſt [2] oleparens, alia [3] oleicolora, tertia vero geeris appellatione facta differentia, dicta eſt oleacea. Sed harum ſpecierum quælibet, uaſnam etiam differentias evidentes habeat, ictum eſt in tractatione de Urinarum diffeentiis. [5] Judicia vero apponere nunc opporunum eſt. Quam autem Urinæ ejuſmodi ræter naturam caliditatis ſigna ſint, ipſi cores fidem faciunt. Intenſionis vero malorum ujuſmodi colorum, oſtendunt tibi differenas caliditatis, præter naturam, atque inde ecies ratione diſcernere, & judicia volentibus eddere oportet. Ergo pingui liquefacto, cum ſum incenderit adulterina caliditas, non moo in principio & augmento, verumetiam in igore morbi, Urinę ejuſmodi aſpiciuntur. Siuidem in principio † oleicolora prę ſentanur. Nondum enim exacte eo colore tinctæ int urinæ, ubi etiam paucum pinguis liqueactum ſit. At in augmento ſpectatur * oleaparens, cum liquefactio jam majus ſpacium hauerit. Sed ubi exacte pingue colliquatum ſit: am Urinæ colorem oleaceum prę ſe ferunt. Hoc enim indicatur paſſio eſſe in ſummo, ob in otum colliquefactionem factam eſſe pinguis. Sed

1 ἐλαιώδη, de quibus lege comment. περὶ κρίσεων.

3 Gal. in 3. epid. & 12. cap. lib. 1.

2 ἐλαιωφανής.

3 ἐλαιόχροα.

4 ἐλαιώδης

5 διαγνώσεις

† ἐλαιόχροα.

** ἐλαιοφανής.*

Sed illud meminisse oportet. Nempe quo
memoratæ Urinę interdum signum sunt liqu
facti pinguis universi corporis, interdum renu
ipsorum solorum. Atqui idipsum ratione d
stinguendum est, atque judicium in ipsis e
quisitum reddendum, ne quisquam aberr
deceptus à passionibus similiter significat
Ergo si paulatim ejusmodi color processeri
ita ut multo tempore confirmentur ejusm
di oleacei colores, signum est febris per t
tum corpus diffusæ. Sin vero brevi, atque * c
mulatim iidem appareant, passio renum sol
rum demonstratur adesse. Quibus insuper
dem faciet vehementia caliditatis præsent
Nam hoc modo caliditas in renibus solis ex
tatur: illo vero, in toto corpore ardere sentitu
Atque hoc pacto unusquisque secutus mem
rata præcepta Urinas oleaceas † judicare poter
Sed jam par est disputare de reliquis coloribu

* ἀθρόως.

† διαγνώ-σκειν.

Cap. XX.

De judiciis venetarum, & lividarum, atque nigrarum Urinarum.

URinarum * veneta, & livida, atque n
gra eodem colore tinguntur, quæ ii
tensione, remissioneque tingentis humoris r
ctę sunt diversos colores, atque nomina diver
ita ut ob idipsum significare reperiantur div
sas quasdam ægritudines. Veruntamen † ven
eo citerior est livida in malignitate, quo nig
livi

* φαιά, i. fusca.

† φαιά.

vida eadem extitit ulterior. Niger color au-
m non ſinit colorem eſſe pejorem ipſo, adeo
t janua Ditis hoc colore etiam ſignificetur.
rçterea ſunt colores, quibus † noviſſime hi
ui dicti ſunt, poſſunt accidere, de quibus pau-
 inferius dicetur. Venetus color, vel tinctu-
m mediocrem melancholici humoris ſuſci-
iens, vel frigus vehementius, vel mortificatio-
em quandam nactus ſit apparet. Lividus vero
olor eodem modo generatus in Urina ſpecta-
r, interdum vero indicat plagas, atque verbe-
 incuſſa homini. a At vero veneta Urina, quç
ubtenuis apparet, generatur per ſuperficiem
ſi melancholici humoris. Quæ vero verſus
raſſitudinem vergit, hæc fit ob multam fri-
iditatem. At quæ per mortificationem virtu-
s * veneta eſt, hæc non habuit prius aliquam
oncoctionis ſignificationem, ſed à pravis colo-
bus ad pejores tranſmutata eſt. Eiſdem ratio-
ibus judicaveris lividam Urinam ſignifican-
em ſimilia dictis. Quç vero livida apparet ob
lagas, & verbera, eam vibices ac notæ corporis
bi ſignificabunt, aliaque ſigna quæ comperire
oteris. Quinetiam Urina ſumme nigra, inter-
um ſignum eſt caliditatis ad extremum profe-
tæ, præſertim ubi viridis Urina præceſſerit, aut
liqua ei proxima. Interdum ſignificat extremã
rigiditatem. Et cognoveris hçc ita ſe habere hac
ratione

† τὸ καινότατον, i. κατὰ τὴν ἀρχήν.

* φαιά.

a *Hæc verba ſic leguntur* καὶ ὑπόλεπτα μὲν ἂν εἴη μᾶλλον τῶν φαιῶν, τὰ δὲ ἐπιπλοκὴν γινόμενα τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ πρὸς τὸ παχὺ δὲ ῥέποντα, τὰ διὰ ψυχρότητα πολλὴν φαινόμενα φαιά. *Id eſt, & ſubtenues ſunt magis* [q]*uam fuſcæ per complexionem humoris melancholici exiſtentes, quæ vero* [a]*d craſſitudinem vergunt fuſcæ, propter multam frigiditatem apparent.*

* φαιά. ratione. Nimirum quum livida & * veneta lh
præcesserunt. Quoniam vero qualitas qua
cunque ea sit, quæ ad extremum pervenit, so
let dissolvere subjectum, non potens tolera
† ἀμετρίαν. † immodestiam qualitatis, siquidem subj
* ἐκ συμμέτρου. ctum * à mediocritate consistit, quod discer
est tum ex aliis, tum præsertim ex actio
corruptionum; quę singulis diebus fieri sp
ctantur. Veruntamen ne omni ex parte vide
mur demonstrare Urinarum colores nigr
pravos esse, idipsum ratione definiendum e
Quandoquidem compertum est nigras Urin
homini salutares esse in morbis præcedentibu
quæ originem ab humore nigro traxerun
tam enim species melancholiarum, quam qua
tana febris intermittens, Urina nigra appare
te celerrime solvuntur. Neque quoque novu
fuerit, si melancholico & splenetico viro p
datum pharmacum abstersivum & diure
cum, ejusmodi nigra Urina exierit, præsert
si alia etiam causa adjuvans adesse visa fue
Veruntamen quod aliquando casum ejusm
ipse vidi in servo meo, non pigebit ipsi
enarrare: qui fortasse quoque aliquo pacto co
feret disputationi pręhabitæ, atque res aud
non ingrata est. Accessi ad quendam curatio
indigentem, secutusque me est servus meus
pharmaca deferens, quę collatura existima
ram ægroto, atque inibi manu capiens pharm
cum (erat enim tochiscus amarus) miscui c

tantum oximellis, quantum ſatis eſſe putavi,
que infudi de fervente aqua, ut liquidius &
cilius ad bidendum eſſet pharmacum, idque
groto prębui. Ille vero calicem labris admo-
ns, poſtquam ſenſit medicamenti inſuavita-
m atque adeo amarus ipſo factus, & cætera
perbus & moroſus, quique ad medicamenta
pienda non facile medico obſequeretur: volui
iam ipſe ludere, atque redarguere * abomi-
tionem medicinæ, quę ingenita ei erat ab
imæ mollitie. Itaque ubi dixiſſem moleſti
hil tolerare debere virum quenquam, niſi ad
ilitatem comparandam, dedi ſervo pharma-
m ad bibendum, dixique id non mediocriter
llaturum eſſe corpori. Servus acceptum cali-
m, manuque labris appoſitum, evacuatum
endit, ubi ſane quam libenter ebibiſſet medi-
mentum. Quo facto illinc diſceſſimus. Ipſe
ofectus quo decreverant: ſervum vero miſi
amicum quendam ob rem aliquam neceſſa-
m, juſſique ut celerrime reverteretur. Erat
r eo (ut arbitror) triginta ſtadiorum. Obe-
entem reperi, atque celeriter reverſum. Sed
i ad mejendum coactus eſſet, ei viſum eſt ni-
um meiere: mihique retulit idipſum malum,
ua cauſam neſciens, magnopere contriſtatus
. Juſſi itaque ut poſtera die in matula oſten-
et Urinam. Sic itaque egit, etiam eventum
cere expectans, verebaturque ne forte igno-
a cauſa, repente moriretur. Ego quoque
inſpecta

** τὸ δυμέθ ἐκδῦν σοβαροῦ, i. ad vomendum per clivitatem, quum vir ille ſuperbus memedicamentum videret.*

inſpecta Urina nigra, primo miratus ſum
oblitus pharmaci quod nuper dederam, neq;
quartanam in eo affuiſſe conſiderans, neq;
melancholicam: ſolummodo tamen videba
temperaturam ejus vergentem ad quenda
* ἄκρατον. *purum humorem nigrum. Sed hanc ſola
non credidi fuiſſe cauſam facti, nulla altera rec
dita cauſa. Poſtquam vero recordatus fui me
cinam quam exhibueram, intellexi rem, atq;
riſi: juſſique puerum confidere, ita ut ei nil
mali expectandum eſſet. Urina autem plu
mum tincta erat nigrore: quoniam, ut puto, m
ſæpius uſus fuerat ea medicina. Poſtera ve
† φαιά. die Urina apparuit † veneta: & die quæ h
ſecuta eſt, mutata eſt ita Urina, ut ad eam q
ſecundum naturam eſt, conceſſiſſe ſpectaret
Fortaſſe à principio non fuiſſet tincta Ur
tam facile ab ebibito pharmaco, niſi etiam lal
maximopere adjuviſſet, quod ita facile med
mentum diſtributum fuiſſet, & vigentem m
teriam atque abundantem attraxiſſet. Hor
ergo uniuſcujuſque meminiſſe oportet, atq
accidentia conſiderare, ſive à pharmacis ori
tur, prȩſertim quȩ humores ejuſmodi comm
vent, ſive à cibis, & potibus ſimili colore a
ctis. Veruntamen hæc ipſa in corporibus ſ
contingentia, aut parum, aut nihil mali ſign
cant. In ægrotantibus vero longo tempore m
xime ab humoribus melancholicis ſalutaria
ægritudines ſolventia exiſtunt. Sed in iis

ſie

bribus acutis laborant, semper prava sunt, at-
ne fere mortis nuntia. Cum itaque demon-
ratum sit quænam sit Urina omni ex parte
ptima, & quæ hanc ipsam maxime sequatur:
que post hæc quidnam sibi velit unusquisque
coloribus Urinarum: reliquum esse videtur
de consistentia Urinarum, deque contentis
sputetur, definiendo ratione uniuscujusque
dicia, & quid eorum unumquodque velit
plicare. Sed tamen ubi decentem modum
sputandi fecimus, neque par est disputatio-
m ipsam differre, ne vertiginem legentibus
eramus, sic eam hic sistemus, ut quę suffi-
nter omnium supradictarum Urinarum co-
itiones & judicia tradiderit. Sed ad aliam,
æ sequitur, disputationem transeamus, re
a nos eo pacto vocante. Donum quinetiam
ei putari poterit, si id cui magno studio in-
mbimus, perfecerimus. Namque & nobis, qui
nil ab eo quod rectum est aberravimus, nihil
t quod vitio verti possit: hi vero qui hanc
ciplinam amplexati fuerint sine errore de his
iversalibus judicabunt tanquam pugno con-
sas causas tenentes. Neque arbitror quic-
am melius contingere posse, quam super male
ecto corpore verum judicium, quod decet
ni ope experiri, ut diligenter exerceamus.

Libri primi
De Judiciis Urinarum,
FINIS.

ANNOTATIO CAPITUM
Quæ libro secundo
DE JUDICIIS
URINARU
continentur.

CAP. X

ACTUARII DE JUDICIIS URINARU[M]

LIB. II.

PRÆFATIO

D*Isciplina atque ratio morbos cogn[o]-*
cendi, & arti medicæ maxime ne[cessaria]
ab his olim magno studio culta [est]
qui in eas res diversis in locis in[...]
tas incubuerunt: verum quum
id absolvendum tractatione Urinarum indige[ret],
neque quisquam tamen eam aggrederetur,
ipsi eam attigimus, ita tamen ut superiore illo [non]
absolverimus, ob id altero hoc ipso libro indige[...]
** ut omnis recta ratio quæ de judiciis est, redda[tur].*
Si igitur videamur super hisce disputationem [pro]-
trahere, id non incongruum videri poterit iis [qui]
promptiores sunt ad accusandum, præsertim [si]
necessarias, & sufficientes demonstraverit or[...]
Quandoquidem & qui discunt, ii facilius [...]
noverint, sermone ad hanc methodum suffici[enter]
explicato, eos qui curare morbos aggrediun[tur]
confidenter eos curare aggredi debere, quos co[gno]-
verint victum iri, eos vero non attinge[re],
quos natura superiores fore viderint. Si quis [...]
tur velit in singulis disputationibus docere, † qu[em]-
admodum polleat in arte medica judicatio, [...]
videbitur fecisse quidem commodum indo[...]

*ἵν' ἐντελὲς τὸ πᾶν τ' διαγνώσεως μεθόδε ἀποδοθείη τῷ λόγῳ.

† ὁποῖον δή τι ἡ διάγνωσις τῇ τέχνῃ.

*ſemel indocti eſſe convicti ſunt, doctis vero rdationis non inutilis munus, etiam paraſſe. vero laboris plenum hæc iterum dicere ratus, inutile vero in memoriam revocaſſe, quanti nomenti ipſa exquiſita cognitio, & quantum at in arte judicatio, non minus virtutis † auxi- verbis, quam magnæ promptitudini ſtu- ium affert. Sed hæc ipſa relinquamus, cum s orationem protrahere non multum oppor- um habeatur. Nos vero ubi in ſuperiore diximus de Urina, quæ omni ex parte ſe- dum naturam eſt, & de quantitate humo- us, atque de coloribus, reliquum eſſe vide- docere in hoc libro de conſiſtentia ipſius * hu- is, atque de contentis, deque iis quæ in con- s videntur. Quinetiam de bullis, & aliis in ſuperficie Urinæ innatant. Demumque d aliud circa Urinam exquiratur.*

† ῥοπήν.

* χύματος.

CAP. I.

De judicio ſubſtantiarum Urinæ.

Um præceſſerit, quæ in venis fit decens concoctio, tum mediocris apparet Urinæ ſtentia, quantumque illa receſſerit ab eo decet, tantum quoque ſubſtantia deci- à mediocritate ſpectatur. Nam cum cru- prefuerit in venis tum conſiſtentię diverſę

 produ-

producuntur. At vero quia quæ adeſt crud
ſit aut ob debilitatem naturalis caloris
affecti ab aliqua intemperatura, aut ob alic
humoris exceſſum obtundentem calidita
naturalem. Quæ conſiſtentiæ ob primam
ditatem præſentantur, hæ ſane quam te
apparent. In quo ſi diligenter animadver
multas inſpexeris differentias ſecundum
dum [1] non acquiſitæ concoctionis. Quæ
fiunt ob aliquorum humorum [2] exceſſum
ſiſtentiæ, craſſiores apparent, ita ut propor
reſpondeant erroribus factis in coctione. Q
etiam eaſdem conſiſtentias efficere compe
tur meatuum obſtructiones, atque eorum
[3] deoppilationes. Nam in illis veluti a
materia continentur craſſæ partes. Q
obrem apparent tenues Urinæ. In reſerat
ſtructionibus vero craſſæ ſpectantur U
veluti natura expellente per meatuum a
tudinem, [4] non ſolum concoctas ſupe
tates, verumetiam eas quæ non bene c
ctæ ſunt. Neque ſupervacaneum videri
rit, ſi hæc diſtinctius referantur. Siqu
quæ Urina ab inedia profluit tenuis, h
ſa [5] ſubcrocea ſpectatur, atque aut mi
aut nulla contenta habet. Quemadm
ob diuturnam, magnamque evacuatione
ventris, vel ſanguinis, vel etiam Urinæ
luti in diabete, Urinam tenuem eſt vi
atque albam, ac probe abſque hypoſtaſi. S

1 ἀποτυχίας τῆς πέψεως, *fruſtratæ concoctionis.*
2 ἐπικρατείας.
3 ἀποφράξιας, *i. obſtructionum reſerationes.*
4 *Hæc non ſunt in Græcis omnibus exemplaribus quæ nobis licuit videre: ſed integrius hoc loco videtur fuiſſe interpretis exemplar.*
5 ὑπόξανθα, *ſubflava.*
ἐπὶ τῷ ἐκνόσου γήρᾳ, *de quo vide lib. de Maraſ.*

iam Urina ſpectatur † in appellata ſenectute
ꝑ ægritudine, & in ſenectute per naturam ac-
dente. Urina vero craſſa, aut abundan-
am humoris ſignificat, aut corporis ſuperficiei
enſationem ob frigus factam, aut concoctio-
s principium: veluti in quibuſdam ægritudi-
bus fieri ſolet, videlicet cum in eis Urina te-
ais præceſſiſſet: verum aliæ colore † definiun- †διορίζεται.
ır, aliæ facili mutatione, aliæ contentorum
aſſitudine. Contingit autem concurrentibus
el duabus, vel tribus, vel pluribus cauſis na-
ıram oſtendere Urinas complicatas: de qua-
ım compoſitione nunc nobis propoſitum non
t diſputare, ſed de ſimplicibus. Illud enim
.urimum orationem protraheret, atque ad
quirendum perdifficile eſſe videtur. Hoc
ero nihilominus eſt promptum quam facile,
que ſtudentibus non paucas occaſiones præ-
ens, ut poſſint judicare recte de Urinis quæ
omplicatæ appareant, atque ita ſatis tradidiſſe
ı quæ ad Urinarum conſiſtentiæ cognitio-
em pertinent, videmur, quum quæ pręcipua
ınt dixerimus, ut qui perſpicaci ingenio &
ıtelligentes fuerint, ex his reliqua eſtimare
oſſint, ſi modo à nobis aliqua prætermiſſa
ınt. Namque protrahere orationem, tanquam
ıagna repręhenſione dignum ſentiens, fugien-
um eſſe decrevi.

Cap. II.

De judiciis super quantitate contentorum.

NUnc decens est considerare contentoru
tractionem aggredi. Atque primo dic
dum de eorum varietate in quantitate eoru
deinde de colore, & substantia, atque de l
vitate, & æqualitate, atque siquid aliud im
appareat. Contenta igitur in Urinis aut maj
esse contingit, aut minora, aut usquequaq
mediocri quantitate. Cum itaque medioc
exstiterint, * decenter quædam afferri pot
judicatio. Sin vero fuerint quantitate maj
quam par est, mediocria vero secundum al
tum signa erunt hominem multo cibo ut
Cum multi cibi capti facile concoquantur à r
busta caliditate naturali, & vita in otio sine
ercitatione transigitur: hæc simpliciter signi
cant hominem uti cibis qui pinguefacere sole
Est interdum † non parva quædam cohibi
difflationis, quę in universo corpore fit, * atq
reversio reliquorum naturalium excrement
rum, non transitio facilis, atque tam mag
projiciuntur contenta ut à contrario min
provenire contingit, quemadmodum à med
critate mediocria contenta fieri solent. † T
nuia vero contenta, sive majora quam dece
sive minora, sive etiam mediocri quantit
fuerint: sic intelligere oportet, quod aliquan
hum

* εἰκότως.

† μετρία.

* καὶ οὐκ εὔοδος τῶν λοιπῶν ἐκκρίσεων τρόπος, i. non facilis transitus excrementorum per meatus corporis.

† *Hic in Græcis exemplaribus initium est capitis sequentis quæ distinctio multo aptior est*

humoris crudi ſane quam ſubtilitatis ſignum ſint, quod hunc cognoſces. Namque ſi modice commoveris matulam, ipſa contenta facile attolluntur, atque lævitas * diſſimilis redditur. * ἀπέοικεν.

CAP. III.

De judicio ſuper ſubſtantia contentorum.

INterdum debilitata ob frigiditatem tertia concoctio uſque adeo eſt, ut contenta non valeant perduci ad mediocrem ſubſtantiam, * ad quam multo difficilius, quam res priores, quarum ipſa contenta ſunt ſuperfluitates, producuntur. Differunt autem hæc à rebus prioribus, quod contenta non cito promoveantur ad mediocritatem, tempore & virtutis robore indigentia. Diverſa quinetiam quantitas, quę in ipſis contentis eſt, † præſentat menſuras humorum, * qui intrinſecus tractantur. Craſſa itaque apparentia contenta, ſi non male olent, & perlævia fuerint, non etiam ſanies erunt: ſed erunt humorum crudorum quorundam in venis manentium † amputatio, ita ut ratione habita quantitatis & craſſitudinis, humorem vigentem teſtentur. Eſtquoque videre aliquando contenta multum excedere mediocritatem, cum in morborum criſibus natura excernit ſuperfluitates quę ſunt in venis, ita ut confertim & abunde evacuetur materia: ita ut timorem non parvum incutiat ignorantibus facti hujus cauſam. Sed tamen hac ratione diſtingui

* πολλῷ δὲ πρότερον, ὧν ταῦτα πέφυκε περιττώματα, i. multo prius autem iis, quorũ hæc ſunt excrementa.

† παρίστησι.

* κατεργαζομένων, qui conficiuntur.

† ἀπόκομμα.

possunt. Nempe si mala non sint, malumq[...] colorem non habeant, & post vigorem mor[...] appareant. Namque ejusmodi contenta in pri[...]cipio, aut augmento febris apparentia, ut susp[...]cta habere oportet, præsertim si cum malis co[...]loribus producantur. Sed hoc reponendum e[...] in libros de prævidentiis. In Illis enim de h[...] ipso plenius, annuente Deo, disputabimus. A[...] vero addendum est orationi illi, quod de ge[...]nere humorum crudorum habetur, differ[...] tamen à prædictis, quod viscidum sit, & mu[...]cosum id de quo agitur. Quin etiam interdu[...] accidit, ut ejusmodi mucosa detenta in va[...] Urinariis, homini dolorem non parvum aff[...]rant, ea autem puri similia dixeris. Sed diff[...]runt ab ea, quod nec male oleant, & quod mu[...]tum sint viscida. Pus vero quandam quoq[...] viscositatem habens, distat à viscositate, qu[...] in humore crudo memorato inest. Cognos[...]tur etiam pus, eo quod præcessit in loco dolo[...] quodque contigit sanguinem mingi: atq[...] pus positum super carbonibus, graviter ol[...] Sic itaque quæ judicia sint ferenda super co[...]tentis majoribus, aut minoribus temperati[...] sive crassitudinem, sive tenuitatem habea[...] sive mediocritatem aliquam servent, ab hi[...] quæ dicta sunt, discere oportet virum prude[...]tem, ac ratione disquirentem. Sed posth[...] disputandum est de coloribus qui in content[...] apparere solent. Colores vero qui conten[...]

decern[...]

decent, nemo dixerit eſſe vehementer albos, aut * ſubſpiceos. Siquidem ab utriuſque horum recedentes, mediocritatem, quæ inter hoſce eſt, nanſciſcuntur. * ὑπωχρα.

CAP. IV.

De judiciis ſuper albis contentis.

CUm contenta fuerint vehementer alba, tum aut humoris alicujus phlegmatici † ramenta ſunt, aut pus ſumme concoctum, quod ab aliquo interno membro affecto ſecretum eſt. Et diſtinxeris hæc ſignis iis, quibus prædiximus ſaniem atque humores diſtingui. Namque * dicta dicere, ut ſupervacaneum putantes, refugimus, neque minus ut abſurdum reprehendimus, cum quiſpiam vult dicere decentia, illa prætermittit.

† πεμμάτια. * ταυτολογεῖν.

CAP. V.

De judiciis ſubſpiceorum & ſpiceorum contentorum.

AD hæc contenta † ſubſpicea, atque ſpicea minus bona quoque ſunt, ut quæ exciderint à colore, qui ſecundum naturam eſt. Veruntamen quiſpiam tolerare poterit hæc tanquam mediocria, videlicet à mediocri bile colorata, quæ in profundo corporis merſa eſt.

† ὑπωχρὰ καὶ ὠχρά.

CAP. VI.

CAP. VI.

De judicio contentorum bilioſorum.

BIlioſa contenta etiam mala habentur: quippe quæ exauctam eſſe bilem [1] rubeam in concoctione tertia ſignificant. Quemadmodum etiam pejora ſunt contenta [2] nigricantia, [3] ſuperata jam virtute à turma pravorum humorum. Niſi enim virtus [4] optime, ut arbitror, ſe haberet, non etiam colores ejuſmodi extraneos ſuſciperet obſeſſa à corrupta materia.

1 ξανθὴν, *flavam.*
2 ὀρφνώδη, *umbroſa ad nigrum vergentia.*
3 ἐπικρατουμένης ἤδη τῆς ἀποστικῆς τῶν πονηρῶν δυνάμεως, *i. ſuperata virtute, quæ mala expellit.*
4 ἀκρατῶς, *impotenter.*

CAP. VII.

De judiciis contentorum venetorum, lividorum & nigrorum.

HIſce prædictis peiora videntur eſſe contenta, quæ vel [1] veneta, vel livida, vel nigra apparuerint. Tanto enim cenſetur ſuperaſſe naturæ vim, quanto deteriora fuerint. Veruntamen quiſquam poterit contenta ſimilia facere [2] rebus civilibus hoc pacto. Ponat urbem eſſe naturalem [3] habitationem diffuſam per totum corpus. Item ponat [a] urbanum exercitum omnes actiones virtutis. Item leges, & [4] ordinem ponat eſſe concoctiones, quę ſecundum rationem fiunt. Quoniam vero urbis quoque pars eſt: deſi-

1 φαιά, *fuſca.*
2 πράγμασι.
3 οἰκονομίαν, *gubernationem.*
4 καταστάσιν.
a *Græca exemplaria quæ licuit videre omnia* πολεμικὸν στρατὸν *habent, auctor tamen hoc loco nihil aliud ſignificare videtur, quam præſidia quædam ad urbis cuſtodiam comparata.*

definita 5 in mœnia externa, atque 6 anteportalia: pars 7 in mœnia interna atque propugnacula: tertia vero ac ultima veluti in ipsam arcem. Oportet volentem discere ea quæ secundum naturam fiunt, comparare ipsam cum hac imagine. Igitur mediocres 8 incoctiones dicere poterit quisquam esse legum transgressiones. Nam si modicæ fuerint, parum læditur 9 ipsa communitas: si vero processerint, tum infertur seditio. Quod si etiam magis auctæ fuerint, tum civitas omnino evertetur. Hic in extremis, & diuturnis cruditatibus interdum ob longum tempus subeunt periculum laborantes. Quęcunque vero ob imbecillitatem custodum ab hostibus in urbem inferuntur, hæc ostendunt pravi humores collecti in corpore, atque in profunditatem jam recepti. Nam cum superaverint, atque super arce fortiores erunt, quid aliud potius quam eversionem evenire urbi putaverit quisquam, omni jam corruente virtute? 10 Secundum hæc igitur quisquam posuerit, contenta nigra, signa esse hostium incumbentium muris, atque in loca urbis eo fortiora profectorum, quo magis versus fundum maturæ contenta concesserint. Hoc itaque pacto ex hac imagine consideraveris ea quæ in natura nostra contingunt. Sed institutus sermo repetendus est, atque de reliquis contentorum coloribus, ita dicendum est.

5 εἰς τὸν ἐκτὸς περίβολον.

6 πρόθυρα, ἀντὶ τοῦ προπύλαια.

7 εἰς αὐτὸν ἐπάχθη περίβολον καὶ τὰς ἐπάλξεις, *in ipsa mœnia & murorum fastigia atq; adeò propugnacula.*

8 ἀπεψίας.

9 τὸ κοινὸν, *respublica.*

10 ταῦτ' ἄρα, i. διὰ ταῦτα, *quo circa.*

CAP. VIII.

CAP. VIII.

De judicio contentorum subrubeorum.

COntenta subrubea, atque rubea cruditat-tem quandam in tertia concoctione, ob * rubeæ bilis excessum demonstrant. Putantur tamen mediocria, & fortasse sine periculo esse. Nam alia memorata contenta, non minus quantitate quam qualitate nocentia sunt: hæc vero sola quantitate solent virtutem ipsam offendere. Quibus sublatis virtus perquam fa-cile ad seipsam revertitur.

* ἀγαθῆς ὕλης, *utilis materiæ.*

CAP. IX.

De judicio contentorum cruentorum.

PRæter hęc apparent contenta veluti cruore suffusa, quę peiora usquequaque sunt ru-beis contentis: sed meliora quam livida atque nigra. Namque significant non elaboratum omnino esse sanguineum humorem. Quod ob multitudinem virtute infirma id fiat, tole-rabile fortasse hoc videbitur, & homo id ferre poterit. Indiget tamen tempore non parvo ad recuperandam sanitatem. Quod si per virtutis ipsius debilitatem per se accidentem id appa-ruerit: tum hoc est malum extremum † accu-sans virtutem defatigari in sua actione, atque * dissolvere eos humores, qui consuevere ma-xime utiles esse animali. Quæ † distinct- nosse poteris, si consideraveris præcedent-

conco

† κατηγόρων, *indicans.*

* ἀπολύειν, i. *dimittere & non attingere.*

† διαγνοίης ων.

ncoctiones, atque habitum,& ætatem ægrontis, & anni tempus & regionem, & victum a præsentem rerum abundantiam. Hęc enim nsueverint nihilominus aliis conferre ad faenda judicia, ita ut par sit, volentem certa rre judicia, initi † meditari hæc ipsa. † ἐκμελετᾶν.

ræca exemplaria hic variant, duo enim hic εὐφορίαν habent. Aliud vero ἐμφορίαν, quod interpres secutus est, prior lectio, meo judicio retinenda est, cujus hic sensus est, spectandum esse, an æger morbum bene ferat.

CAP. X.

De judiciis orobeæ, furfureæ, lamineæ, similaceæ hypostasis.

NUnc vero decens est disputare de orobea, & furfurea, & * laminea, atque similaa hypostasi, quidnam unaquæque earum nificet. Nam quales specie sint, in iis quæ de fferentiis Urinarum, dictum est. Nunc judi. de eis apponemus, ubi hoc pacto nos ante sputationem direxerimus. a Orobea igitur postasis in Urinis, tum apparet, ubi pingui n consumto, caro inceperit consumi. Neque norare oportet, quod interdum hanc passiom solorum renum indicat orobea hypostasis. uod distinguendum est, ne parum expertis ponatur. Ergo in iis qui toto corpore feunt, significat orobea hypostasis totius corris liquefactionem. Qui vero non febre afflintur, renes soli hanc affectionem patiuntur. efinitur insuper id a concoctione. Namque cruditas

* πεταλωδῶν καὶ κελμυνωδῶν, *quæ omnia explicata sunt lib. I.*

a *De hac Urina legendus est Galenus comment. 5. in lib. 6. epid. in hanc sententiam Hippocratis, Urina cibo & potioni concolor.*

cruditas totius corporis consumptionem e[...] concoctio vero simul conspectata, renum so[...]rum significat. Altera prava hypostasis est fu[r]furea sic vocata quæ peior est prædicta, non [ta]men tam mala quam laminea. Apparet ha[ec] cum febris in profundis vasis infixa est. Ill[ud] meminisse oportet. Namque interdum est [si]gnum solius vesicæ patientis. Sed distinguit[ur] hoc etiam concoctione & cruditate ac febre, [&] * febris absentia: veluti de orobea jamdudu[m] dictum est. Lamineam vero hypostasin tr[...] gigni intelligendum est, cum febris proced[ens] partes corporis solidas attigerit. Sed quę di[cta] sunt de furfurea hypostasi, ea intelligenda su[nt] hoc in loco. Aut enim totius corporis passio e[...]stimatur, si & febris & cruditas aderit, aut sol[ius] vesicæ, tum cum in homine non est febris, & [in] urina demonstratur decoctio. Pessima est † sim[i]lacea tantum has pravitate superans, quantu[m] ipsa mortificationi propinqua est. Namq; feb[ris] præveniens etiam usque ad concisionem * p[ar]tium amplarum, similaceam ejusmodi hypost[a]sin reddidit. Veruntamen hic est distinguen[da] similacea hypostasis ab assato sanguine. Na[m]que si contenta fuerint alba, tum signum [est] similaceam esse. Sin vero sint rubea, signu[m] est sanguinis assati. Oportet autem prudent[em] circa hęc ipsa timendo diligenter consider[are] quę dicta sunt: atque eo pacto & dicere, [&] facere id quod convenit. Item bis, & ter, [...]

sæpi[...]

* ἀπυρεξίας.

† κριμνώδης.

* τῶν τριχῆ διαστατῶν σωμάτων, i. corporum quæ (ut vulgo dicitur) triplicem dimensionem habent.

pius (si dederit occasio) idem discutere, si
uo pacto primus ingressus id minus concesse-
t, præcogitare quod * infallibile est. Nam si * ἀδιάπτωτον.
uis primo impetu atque ingressu judicare &
cere studens, à veritate aberrarit, risus eum
onsequetur, ægrotareque fortasse judicabitur
ignorantiæ condemnabitur. Qui vero bene
editatus, atque diligentius res expenderit,
nc sequitur gloria dicendi veritatem, ita ut
ægroti pareant. Quæ etsi cursim, sufficienter
men dicta esse arbitramur.

CAP. XI.

De judiciis contentorum mediocriter mistorum.

NOn latere nos oportet, interdum humores
quosdam ad ipsum matulæ fundum de-
mbentes jam subtiliatos & disjunctos à cras-
spiritu, assatos vero atque † consistentes † συφάντας concretos.
endere similitudinem quandam dictarum
postasium. Sed hasce dignoscere facile pote-
, partim eo quod præcessit multa crassitudo
postasium, partim eo quod hę statim tempo-
commotæ attolluntur atque [a] volant & dissi-
ntur. Prædictæ vero pravæ hypostases sem-
acquirunt multitudinem, & crassitudinem,
ue plurimum servant matulę fundum, nullo
to dissidentes. Sed de prædictis satis est hoc
to dictum. Consequens autem est dicere

G de

[a] Locus hic varie legitur in Græcis exemplarib. alia enim πέτηται, alia autem πέτεται habent, quæ lectio huic loco aptissime convenire videtur.

de hypostasi bona commista cum pravis qu
busdam, ac incoctis frustis humorum quorum
cunque. Siquidem interdum accidit, ut r
menta quædam conspiciantur cum contenti
* πυῤῥόν. quæ aut versus colorem * aureum vergunt, a
versus album, aut propinquum. Quæ si mu
fuerint, semicoctam materiam esse indica
illum vero humorem in profunditate corpo
abundare, atque concremari, cujus rame
simul cum contentis natantia, si parva sint, m
destiorem ejusmodi humoris malitiam demo
strant, atque hæc à malis cibis produci. [b] S
tamen e regione sibi respondent res, ratio
magnitudinis hoc modo. Namque quo maj
fuerint ramenta, eo minorem esse cremation
humorum in venis ostendunt: quo minora,
liditatem maiorem. Ob quam causam autem
fieri necesse sit, nos inferius aperiemus. Nam
præsenti proposuimus solummodo de judi
dicere. Interdum quinetiam in contentis ve
capilli subalbi palmo longi, & minores & ma
† vide Galenum de hac re lib. 6. de loc. affectis. res inspiciuntur, † qui cum videntur indicant
num quandam passionem. Cum conspecta
in contentis plura, ac diversi generis corpo
* εἰς τὸ κύτος fuerintque à qualibet causa dispersa * in sin
ipsum Urinę, tum certum est, dolores in corp
dispersos corripere hominem, quemadmod

[b] *Locus hic sic legitur in Græco exemplari* ἀντέστραπται δ' ἂν ἀ πρᾶγμα. ἐπὶ τῷ τοῦ μεγέθους λόγῳ. *i. res tamen sic vice versa vertitur ratione magnitudinis.*

os aliquando vidimus illa in muliere quadam, uæ c ſpontanea laſſitudine ulceroſa ægrotat: d atque in altera, quæ diutius ægrotaverat, artium compoſitiones. Sed prioris Urina plu, & aſperiora ejuſmodi corpuſcula injecta in ntentis continebat, atque probe ſimilia furri pererrantia in toto humore Urinæ, qui huor quoque * aureus erat. Alterius vero Urina at ſubtenuis, atque alba, ita ut parum recedet tam ſubſtantia quam colore ab ea quæ ſendum naturam. Corpuſcula vero injecta ntentis videbantur minora, & tenuiora prę ctis. Quarum etiam illa, quæ patiebatur ontaneam laſſitudinem, regimine vivendi nobis inſtituto curata eſt. Altera perſuaſa eſt me, juſſum pharmacum bibere profutum ejus paſſioni. Veruntamen metu retardata cipere diſtulit. Nondum nomen pharmaci dierat, neque biberat. Erat enim mulier tera moribus agreſtibus educata. Ipſe vero n relinquens diſceſſi, & quidnam ei everit, ignoro. Veruntamen hæc ipſa relata nt nobis, non ut ſermo hiſtoriis decentior, ſed ut vos animadvertatis quantum conre conſuevit diligens Urinarum conſidera. Illud interim conſulere vellem vobis, † qui

* *πυῤῥός.*

c *Duo Græca exemplaria vitioſe, meo quidem judicio, ἑλκώδης πόνος ἀνθῆμα]* habent, *aliud ἑλκώδης κόπος ἀνθῆμα]*, *quod recte interpres ſecutus eſt. Quid ſit autem κόπος ἑλκώδης docet Galenus ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς.*

d ἐφ᾽ ἑτέρας χρονίως τὰς ἁρμονίας ἀλγούσης, *in altera cui diu harmoniæ doluerant. videtur hic auctor* τὴν διαφόρως *uſurpaſſe* ἁρμονίαν ἀντὶ διαρθρώσεως *de quibus vocibus legendus eſt Galeni commentarius de oſſibus.*

* ὅσοι τῇ περὶ οὔρων ἐντρυφᾶτε πραγματείᾳ: *qui ludibrio habetis tractationem de Urinis.*

* qui tam delicate, operam datis diſciplinæ: Urinis, & ante ipſam incumbitis cognoſcen rebus, quas quotidie fieri in ægrotantibus co tingit, ut hæc quæ diximus, conſideretis, n parum medicæ arti conferre potentia. Sed q nam ob cauſas illa fiant, docebimus, Deo vente, in iis libris, qui de cauſis Urinarum ſcribuntur. Et hæc ſatis ſint de contentis q apparent eſſe complicata.

CAP. XII.

De judiciis ſuper contentorum lævitate, & contrariis ejus.

DE contentorum lævitate jam par eſt d cere. Contenta igitur ſi omnia contin & lævia manſerint, ſignificant novi nihil homine productum eſſe. Sin vero fuerint pera, atque veluti diſperſa, non parva quęd perturbatio ſignificatur generata eſſe in p funditate corporis ab aliquo adulterino (h eſt, ex calido & humido compoſito) & v lento ſpiritu: qui dimovendo, ita materi † diſſeparavit ſua ipſius vehementia, ut h acciderit quod jam dictum eſt. Quod ſi co tingat aliquod valde crudum eſſe complicat cum contentis, indicat id pulſum eſſe viol tia ſpiritus ad * terminos corporis, atque anguſtiam locorum, in quibus eſt inculcat

† διελίκμησε. διαλικμᾶν, *proprie eſt ventilare, & paleas a frumento ſeparare*

* πέρατα *fines.*

cra

rassa materia, esse non parvum doloris sensum. Atque ut dissimilaria complicantur cum contentis subsistentibus, ita quoque doloris sensus extiterit. Et quo magis rursus materia distributa est in sinum humoris Urinæ, eo in pluribus corporis partibus noveris doloris sensum adesse. Disces autem horum affectuum causas diligentius in libris de causis Urinarum. Quin etiam ut contenta eo pacto asperata, atque inter se distantia sunt, ita quoque in eis diversa judicia habueris. Quemadmodum si hærint sibi, atque * constricta sint, indicant crassitudinem materiæ † impenetrabilem, testante l qualitate viscositatis. Ita ut in quo loco humoris Urinæ hæc diutius manserint, ostenant in illo corporis loco passionem diuturam esse, eo magis si hæc multum viscida fuerint, ac ab ipsa materia habuerint id quod difficilter mutari possint. Sed de lævitate, & ontrariis ejus, ratio ab intelligente poterit dicari.

* *συμπλέμενα.*

† *δυσμετάβλητον, i. quæ vix mutari possit.*

 CAP. XIII.

Καὶ καθόσον μὲν τὰ ἀνομοιομερῆ ταῖς παρυφισταμέναις ὑποστάσεσι πλεονέκτηκε, καὶ ἡ τοῦ ἄλγους αἴσθησις γίνεται. Et quatenus dissimiaria plus habent contentarum hypostaseων, & sensus doloris fit. quoum verborum sensus esse videtur, eo majorem esse doloris sensum, quo us hypostaseos contentæ, ea quæ dissimilaria sunt habuerint.

CAP. XIII.

De judiciis secundum loca contentorum in Urinis.

NUnc dicemus de locis contentorum, de finiendo quæcunque ab eis cognoscere li cet homini scientiæ Urinarum initiato. Cu igitur contentorum ea quæ ad fundum matu læ concedunt, appellatæ sint hypóstases: vero quæ usque ad matulę medium elevantu vocata sint * sublimea, † nubes vero dicantu quę ad ipsam Urinæ superficiem perveniun in iis quæ de Urinarum differentiis scripta su exactius de hisce dictum est. Quamobrem m opus est, ut orationem illam etiam in hisce pr tendamus: sed nunc decet aperire quæcunq in unoquoque Urinarum loco referuntur. I tur hypostasis quæ ad fundum sedere videtu si fuerit bona & moderata, nihil novi signific Sin vero fuerit cruda atque diversa specie, sig ficat pravitatem naturæ. Diversa vero partiu positione, ostendit segnitiem ipsius mi assurgentis adversus rebellionem humoru nocentium, ita ut opus sit hic & tempore & bore. Animadvertendum quoque est * ne h postasis hæreat, inhærens fundo matulæ. It est hypostasis tenuis. Hæc enim est quæ in lib de differentiis Urinarum dicta est obtinu tertium locum † hypostasium, quæ non m diocrem læsionem adesse capiti significat, h bens rationem nubium inter hypostases. Q

ve

* ἐναιωρήματα.
† νεφέλαι.

* εἰ μὴ, si non.
† Græca omnia exemplaria hoc loco τῶν νεφελῶν habent sed interpres recte legisse videtur τῶν ὑποστάσεων.

ero ſublimes ſunt, loci quidem differentia ma-
æ ſunt, cætera vero bonæ ſunt, & ſubſiden-
ibus moderatiores atque his ſola loci differen-
a, ut bonæ ſint, deeſſe videtur, ut quæ à ſpiri-
u quodam adulterino leviores redditæ ſint.
x his vero quæ nubium rationem obtinent
uæ bonæ ſunt, omnino quatenus nubes ſunt,
on parum receſſerunt † verſus diſtantiam à
oco, qui ſecundum naturam: quamobrem
ulto quoque indigent tempore: quæ vero
ravæ ſunt, eo moderatiores videntur reliquis,
uo abſceſſerunt à loco, qui ſecundum naturam
ſt, quique debetur hypoſtaſibus ſecundum
aturam. Communi namque ratione hac ipſa
æc intelligere oportet. Itaque bona conten-
oportet à ſuperioribus locis verſus inferio-
s deſcendendo accedere. ab * inferioribus ve-
reverti, contrarium eſt. Prava vero melius
t ut a fundo abſiſtant, quam ad ipſum con-
dant. Et hoc pacto contenta quæ invehun-
r in Urina, ſecundum diverſa loca † humo-
s Urinæ, judicari poterunt. Quinetiam plu-
mum confert, diligenter conſiderare con-
ntorum differentias. Namque ubi contenta
uæ ſecundum naturam ſe habent, fuerint ad
perficiem Urinæ à multo ſpiritu evecta,
gnoſcere poteris in capite pravam ac non
rvam affectionem adeſſe. Quemadmodum
uoque * in ſublimibus affectionem noveris ad-
e pro partes corporis eandem proportionem

† ἐς ἀπόστασιν, quod pertinet ad abſceſſinem & diſtentiam à loco, qui, &c.

** τοὐναντίον δ' ἂν ἀποτρέπεσθο.*

† χύματος.

** ἐπὶ τῶν ἐναιωρημένων.*

habentes, ita ut quod est in Urinis universum intervallum, corporis intervallo proportio respondeat. a Adulterina vero & præter natu- ralia contenta si concesserint versus fundum pejora demonstrant accidentia. Quamobrem diligenter cognoscere differentias confert. In- terdum enim humores concocti, & ad Urin superficiem concedentes, inexpertis medii apparentiam bonorum contentorum attul- runt: qui super concoctis illiusmodi contenti † fundantes vaticinia sua, plurimum à propo- sito aberrare comperti sunt. Veruntamen hoc potius ad munus prævidendi attinet. Id cir- par est, ut id illuc differamus, atque veluti alio capite incipientes dicamus.

† ἐπιθέντες.

a *Hic locus sic scriptus est in Græcis exemplarib.* ὠμαὶ δ' ἂν ἔωσι καὶ διάφοροι, τῷ μὲν εἴδει φράζουσι τὴν πονηρίαν, τῷ δὲ τό- φαίνουσι πολλὴν τὴν ῥαθυμίαν τῆς φύσεως μὴ διανισταμένης πρὸς τῶν λυπούντων ἀποτροπήν. *Id est, Quod si crudæ & diversæ sint, specie v malignitatem quandam ostendunt, loco vero segnitiem naturæ non e tatæ ad ea expellenda, quæ molesta sunt.*

a *Hæc verba sic leguntur in tribus illus exemplaribus Græcis* οὐ μεὶ δ' ἂν εἴη πρόφασις τὰ ῥηθησόμενα τῶν οὔρων τοῖς συμπεπλεγμέν ἐξεταζομένοις οὔροις. *Quorum sensus videtur, Urinas complicat facile dignosci ex simplicibus.*

Cap. XIV.

De judiciis bullarum Urinæ.

CUm in Urinis conspiciantur sæpenumero innatare bullæ quædam quę differunt co- lore, magnitudine, ac numero, veluti quoque in eis quæ dicta sunt de differentiis Urinaru

c

hiſce diligentius explicatum eſt: nunc nobis monſtranda ſunt judicia, quæ ſuper hiſce ha-re opinamur: [1] ut veluti per concordiam ocedentis orationis, ſubjunctio quædam con-nans redderetur. Siquidem bullæ ipſę cum fferentiis quibuſdam colorum conſueverunt mparere. Namque & cum ſubalbis, & [2] ſpi-is, & aureis, & ſubrubeis, maxime conſpectæ nt coloribus. Non enim cum nimium albis quam, neque cum rubeis coloribus alterius mplicari poſſunt, cum ſpiritus hi gigni non ſſint, ubi eſt vincentium qualitatum exu-rantia. Bullæ enim ſigna ſunt ſpiritus adul-rini, quemadmodum in iis quæ de cauſis rinarum, diligentius declarabimus. Opor-hæc ipſa cognoſcere quæ non parum con-entia ſunt habendis judiciis ſuper bullis. llæ igitur [3] quæ in corona ſola, integra ie circumſiſtunt, ſi contingerit, ut colo-humoris Urinæ tinctæ ſint, ſignificant i majorem capiti affectionem adeſſe, atque lorem non mediocrem. Quæ vero ſparſim corona manent, hę à debiliore cauſſa gene-tur, atque ſimiliter ſignificant debiliorem lorem. Veruntamen hæ eo majores dolores iti adeſſe oſtendunt. [4] quo intenſius cum areo colore inſpiciuntur. Namque nunciant gnam nocentis ſpiritus ſævitiam. Bullę io albæ vel vicinæ albis, conſiſtentes in co-æ ambitu, parvum, aut nullum dolorem

1 ἵν' ὥσπερ κατ' ἀριθμὸν τοῦ λόγου προβαίνοντος συνθήκη τις ἀποδοθῇ εὔηχος. *Id eſt, ut numeroſe procedente oratione, compoſitio quædam ſonora reddatur.*

2 ὠχρῶν, πυῤῥῶν καὶ ὑπερύθρων.

3 περὶ στεφάνῳ μόνῳ ὁλοκλήρως περιδεδραμηκυῖαι. *quæ continua ſerie ſolam coronam circumcurrunt.*

4 μετὰ τῶν πυρροτέρων χρωμάτων.

5 δριμύτητα.

adesse capiti demonstrant, atque eo magis co
colore albo fuerint. Quod si tum fuerit Ur
tenuis, habueritque contenta, non omn
concocta, indicant caloris naturalis imbecil
tatem. Sin vero crassa fuerit Urina, * tum sp
tus germanus prorsus est humoris ejus Uri
In Urina vero tenui & absque hypostasi,
tius indicant renum obstructionem. Itaque
per bullis quæ in corona sola manent, ejusm
di judicia quisquam habere poterit. At ve
quia interdum bullæ circa mediam superfici
Urinæ colliguntur, præter coronam, ope
pretium est etiam de illis sic judicium face
Siquidem quæ in corona circumeunt, signi
cant dolorificam quandam affectionem in
pite adesse. Nunc concedentes ad ipsum m
dium, ostendunt remissionem quandam a
ctionis dolorificæ, tanquam causa doloris ret
cedat. Quinetiam aliæ bullæ inæqualiter di
sæ per Urinæ superficiem nihil tale significa
sed solum arguunt multam naturæ debilitate
maxime quo minor fuerit obstructio, & c
dorum humorum plenitudo. Quæ vero
recte dici possunt, illa tibi absolvet oratio, q
de † causis. Quas ob caussas autem ipsę bu
consistant, atque cur non cum omnibus co
ribus appareant, in iis quæ de causis Urinaru
explicabimus. Veruntamen illud hoc in lo
subjungendum est. Nimirum quod sępenur
ro apparentes, antea tamen non visæ bu
fa

* τῦ κατ' ἐκεῖνα χυμῦ τὰ πνεύματα ἔγγονα, *spiritus sunt soboles humoris, qui in illis est.*

† περὶ προγνώσεως, *de præsagiis.*

is fuerunt ad *ostendendum signum bonum ncoctionis, natura itaque concoctionem agediente: quinetiam in iis qui seminis fluxu porant, bullæ frequentiores in Urinis appant per coronam. interdum etiam quædam rpora quam parvissima cum bullis inferunr, quæ ut capilli crassa sunt, non etiam in ngum protracta, sed usque adeo, ut quisam arbitretur in dictis bullis esse diametrum, paulo minora & majora, sive ipsius seminis is dicat esse veluti segmenta, aut etiam rem colliquamenta. Sed oratio super hisce satis bita, hoc in loco gradum sistat.

CAP. XV.

De judiciis coronarum diversarum colorum.

QUoniam meminimus orationis de corona, etiam hæc veluti adinuenta illi adjungenesse putamus. Siquidem persæpe colores aprent in corona matulæ, declinantes à toto coe, qui in humore Urinæ est. Nam aliquantransmutantur ad * benignos, etiam, si cæi boni non sint, hæc amplecti ut bona signa ortet. aliquando vero mutantur in pejores, am sint humoris colores, quos aversari opor-, præsertim si concesserint in multo pejores. am in † aureis Urinis, & rubeis, & vineis, & s id genus, si alba fuerit corona, aut albæ silis, significat bonum in Urinis esse, tanquam natura

* προσυνέστερα τῶν χρωμάτων.

* πυῤῥῶν ἐρυθρῶν, καὶ οἰνωμῶν.

natura inceperit dominari. Sed si viridis & c-
rulea & deterior corona fuerit, contrarium
malum adesse conjectare oportet, nempe qu
pravi humores dominari nitantur. Hoc itaq
pacto licebit à coloribus coronæ manifeste
dicantibus cognoscere, quæ sint tam m
dicis quam ægrotantibus convenientia, ,
hi recte curentur, illorum vero certa jud
fiant.

CAP. XVI.

De judiciis eorum, quæ innatant in Urinæ humore.

QUoniam aliqua diversæ substantiæ inn
tant Urinis quæ similia sunt araneis,,
que punctis velut ex oleo injectis, etiam l
par est signa esse putare alicujus colliquatio
aut renum solorum, aut totius corporis. Ver
tamen si parum per apparuerint, & se item
solverint, nihil grave adesse significant. Qu
si perseveraverint, tanquam principium co
quationis ostenderint, exhorrere oportet.

CAP. XVII.

De judicio Urinarum ab odore malo.

AT quia etiam ab odore malo Urinar
est conjectare putredinem aliquam in
rioris membri tam majorem, quam minor
ope

eræprecium eſt de his judicium facere. Igi-r ſi puris quicquam in Urinis affuerit, evi-ns eſt cauſa. Quod ſi id non aderit, ac me-ocria videantur concoctionis ſigna, alicujus rticulę mortificatio ſignificatur. Quemad-odum ſi prava in Urinis fuerint ſigna, mor-icatio perveniſſe in toto corpore exiſtima-r, atque hoc pacto ex odore ratiocinari et. Quoniam igitur de omnibus quæ com-uniter in Urinis continentur dictum eſt, at-e in his declarata pro viribus ſunt judicia, de-ns eſſe videtur: etiam judicia declarare Uri-rum hypoſtaſi privatarum, quæ maxime uti-ſunt diſciplinæ de Urinis.

CAP. XVIII.

*De judiciis Urinarum * hypoſtaſi privatarum.*

* ἀνυποστάτων.

URinarum hypoſtaſi privatarum aliæ perquam tenues apparent, aliæ non vehe-enter tenues: quædam autem mediocritatem erantes, mediocribus ſpiſſiores videntur: n tamen craſſæ appellandæ ſunt hæ, quæ dię ſunt inter mediocres, & mediocriter ſſas. Quoniam autem omnes non iiſdem oribus colorantur: aliæ enim ſunt vehe-nter, aliæ mediocriter albæ, aliæ * ſpi-e, & aliæ † croceæ, atque aliæ aliter. Non m opus eſt omnia explanare, quę aliis in locis ſæpe

* ὠχρᾷ. † ξανθαί.

ſæpe dicta ſunt) ob id oportet volentem
hiſce dicere, hinc incipere. Igitur cum tenui
ma Urina, atque vehementer alba, & hypoſ
privata provenerit, aut non contemnend
obſtructionem vaſorum aut immoderat
frigiditatem, atque cruditatem demonſt
Quod ſi Urina fuerit mediocris, etiam
erunt mediocria. Sed tamen licet * ſpicea & ſ
ſpicea, minorem obſtructionem ſignifice
non tamen etiam minorem cruditatem. N
que non præeunte concoctione, non et
contenta poterunt eſſe cocta, quæ ſunt exc
menta factæ concoctionis. Urina vero † au
& crocea oſtendunt minorem obſtruction
ſed cruditatem continent, tanquam natura
caliditatem expugnaſſet adulterina calid
Quinetiam ejuſmodi Urinę hypoſtaſi priv
provenire poſſunt * ob ingentes dolores, ac
menſa exercitia, atque nihilominus ob m
rię defectum. Quę vero Urinæ ulterior
coloribus quam qui dicti ſunt, tinguntur,
rubea, & † paſſea, & alio quovis modo, hæ
ipſos colores oſtendunt dominantium hu
rum qualitatem, atque proprietatem. At
dictum eſt de colorum proprietate libro ſ
riore. Quatenus vero hę Urinæ ſunt hypo
privatæ, non evidenter poſſunt oſtendere
ſtructionem, ut evidentiſſime indicant aliq
putredinem atque cruditatem in genere
narum. Interdum etiam inflammatio ali
ma

* ὠχρὰ καὶ ὕπωχρα.

† πυῤῥὰ καὶ ξανθά.

* δι' ἀμετρίαν κόπου, propter multos labores.

† κυανά.

agna in membris principalibus consistens, usmodi Urinas projecit, idque non immeri-, eo quod illuc contracta est materia ab adul-rina caliditate attrahente illam tanquam cu-rbitula. Sed hoc spectat ad libros de causis rinarum. Qua pro re par est potius, ut eos-e servetur ad dicendum. Nunc vero quæ inceps sunt sequendo dicamus. Siquidem rinæ absque hypostasi semper, ut novimus, avæ fuere, eo quod longe ab eo recedunt, od secundum naturam est. Sed tantum inter differunt in pravitate, quantum etiam colo-s inter se differentes fuerint. Quod si colores substantiæ parum abfuerint à mediocritate, ntenta vero non appareant in eis, reproban- sunt, tanquam † segnitiem naturę quandam †νωθρότητα. guentes, etsi veluti ostensuræ sint hyposta- paulo post advenire. Namque cum virtus rum ex aliquo suorum operum exciderit, am facilis reparatio sequetur. Quinetiam ap-rere possunt absque hypostasi, & ob dolo-m ingentem, & ob longas vigilias. Utravis im harum affectionum facit eo, ut eosque tutem dissolvat, ut Urinis auferantur con-ta. Non etiam earundem utravis ubi magna erit, ut dictum est & a qualis caussa genita, diu manserit, per se poterit virtutem extin-ere, quare & signa concoctionis auferre. m etsi horum ipsorum alterum alterius esse nptoma contingit: non tamen causa defectus conten-

contentorum est horum accidentium causa, defectus contentorum adest propter ipsa accidentia, igitur etiam illud oportet inveniem subjungere. At quas nam ob causas hæc fiat absolvet disputatio de causis Urinarum, ita tum redditis causis non possint latere judi Urinarum hypostasi privatarum. Quinetiam homini volenti judicare, opus est quadam propria inclinatione ad solertiam, sagacitatem, conjecturam * infallibilem. Siquidem neque Urinarum substantiæ, neque colores, neque contenta neque ea quæ circa hæc sunt, terminari possunt definita aliqua quantitate. Materiæ enim semper motæ, & diffluentis nemo unquam posuerit mensuram stabilem, atque certam. Hoc enim fieri contingit solummodo in iis substantiis, quæ † ante oculos eodem modo manent. Sed naturæ opera in motis corporibus definitionibus & notis veluti exprimuntur. Opus itaque est re quadam stabili simul cum transmutationibus vadente, quispiam innixus sensibus, certo discerni mensuras alterationum, atque motionum possit. Mentis itaque puræ munus est invenire decet, tam mensuram transmutationum in rebus, quæ non semper eodem modo se habent, quam differentias ipsis adjicere, & rationes illarum insuper dijudicare. Quamobrem siquis fortassis nactus fuerit ejusmodi † quandam urbanitatem naturæ, is sane quam fac

* ἀδιάπτωτον.

† ὑπ' αἴσθησιν.

* καὶ βεβηκότος, sed legendum videtur καὶ βεβαίας, i. firma.

† ἀστειότητος.

per hæc poterit & prompte ea quæ relicta nt, inveniendo adjungere, quæ universalibus eterminationibus comprehensa sunt: relicta ero particularibus scripturis. Veruntamen etsi ec ipsa nihil pertinent ad propositum scopum e judiciis, non id circo omnino sunt à sermo- e dissona. Nos vero postquam addiderimus iam disputationi de Urinis, quæ contingere ossunt quibusdam ægritudinibus, finem facie- us disputationis de Urinarum judiciis (nam oc solum deest ad perficiendum tractatum de diciis). Præsertim cum sermonis prolixita- m ut rem calumniæ maxime opportunam, giamus. [a] Urinæ autem supra dictæ non parva usa fuerint his quæ complicate expenduntur. †Veruntamen ante hæc scire oportet, nos de nplicibus coloribus disputationem facere (nam hisce solummodo nominibus abundamus opriis atque notis) demonstrantes qui humo- s cum quibus coloribus simul appareant, non cile autem fuit enumerare compositos humo- s in coloribus apparentes, propterea quod opriis nominibus carebamus, quin & id non modum ad comprehendendum facile fue- vobis qui harum rerum studiosi estis, præser- n cum hæc coloribus quarundam specie- m assimilentur, & explanatione non satis acta exprimantur. Adde infinitam & cognitu

H difficilem

† Hic est initium capitis in veteri exemplari Græco.

a Hæc verba sic leguntur in tribus illis exemplaribus Græcis οὐμείων δ' ἂν εἴη πρόφασις τὰ ῥηθησόμενα τῶν οὔρων τοῖς συμπεπλεγμένως ἐξεταζομένοις οὔροις. *Quorum sensus videtur Urinas complicatas facile dignosci ex simplicibus.*

difficilem mistionem esse è diversis humoru
quantitatibus.* Quamobrem cum demonstra
sint genera colorum, & ut unusquisque hab
hæc definitionibus quibusdam, atque simi
tudinibus rerum notarum comparata, dece
est ut prudens etiam conjectet colores ipsi
diversis humoribus coëuntibus, atque disq
rat, quoad fieri poterit, quę esse possint m
stiones in ipsis coloribus.

* *Hic est initium capitis in altero Græco exemplari.*

CAP. XIX.

Quod fieri non possit, ut particularia concipiant tanquam in infinitum exeuntia.

PUtamus tempus nullum satis esse ad exa capiendas, describendasque complicati nes rerum variarum, quæ singulis diebus Urinis inspiciuntur. Si quis n. colores p dictos, ac eorum intensiones, & remissiones atque ea quæ ex eorum inter se mixtione ęq liter, vel inæqualiter fiunt, si inquam, vel tione, vel proportione & similitudine, quocunque alio modo contingat. Quineti congregationes consistentiarum, quas co tingit Urinarum esse cum unaquaque p dictarum mistionum, quæ fere infinitæ su insuper & concursus utrarumque prædic rum, quæ sigillatim fiunt cum contentis q apparere contingit in illis, si quisquam co posuerit, is ut arbitror, cumulos rer

qu

am plurimarum, atque prope infinitos
ecerit. In quo prætermitto dicere, ſi quiſ-
am etiam eniteretur proferre complicamen-
, quę fieri contingit in differentiis ætatum,
temperaturarum, & generum, cum fiunt
r unum, & duo, tria ex eis, & aliquo alio mo-
, quinetiam annorum, & ciborum, & exer-
iorum, & anni temporum, & regionum, &
nnorum; & vigiliarum & qualiumcunque
becillitatum. Namque fortaſſe uniuſcujuſ-
e intellectus * in vertiginem incidet, qui ho-
n particularia in unum miſcuerit. Neque, ut
itror, is ſatis temporis habebit ad complen-
n deliberationem, atque plura effugient ip-
n indigentem tempore, [a] ita ut etiam ipſum
nitum manere oporteat infinitum. Verun-
nen quo modo erga hæc ipſa extitit † præ-
nptio virtutis rationalis, quæ * ſcite prius fe-
contemplationem, atque univerſalibus con-
tionibus colligens quæcunque ad illam atti-
ent, exactam methodum in omnibus ipſi
peperit, unde tam differentias quam præ-
entias quæ in ipſa ſunt, diligenter explicavit.
amobrem etiam ab hiſce conjectare licet ea
nondum dicendo in lucem deducta ſunt.
itaque ſe habente, conſideranda etiam hoc
loco ſunt illa quæ diſputationi propoſitę
rant, ut finem propoſiti ubi indepta ſint,
tractatum de cauſis Urinarum (Deo con-
ente) aggrediamur.

* ἰλιγγιάσειεν ἄν.

† ἡ πρόληψις τῆς διανοίας.

* ἐμμεθόδως.

a *Locus hic ſic legitur in omnibus exemplarib.* ὥστε μένειν ἔτι ἄπορον, *id eſt, ut adhuc perplexus maneat.*

Cap. XX.

Quod non facile febres ephemeræ ab hisce judicentur.

Febrium ephemerarum, quæ ab ira, & tri tia, & labore, & vigiliis, & curis, & ęstu frigore, & inedia, & cruditate generantur, atq reliquarum † quę secundum speciem reperiu tur, parvam quandam differentiam in Uri videre poterit quisquam, si modo alius morb non inciderit, aut alicujus humoris putredo mul fuerit. Siquidem alterato solo spiritu ej modi febrium ephemerarum species prod cuntur. Urinas vero demonstratum est, pos indicia facere accidentium circa humores in nis manentes. Verisimile est non insignite his febribus Urinas alterari, nisi in colore enim facile afficitur, neque in hoc magna fi teratio priusquam sentiantur, atque alteren humores in venis à qualicunque velis febr ephemerarum. At hæ priusquam alterent, vuntur, maxime si nactæ fuerint convenient diætam. Quod vero in colore Urinæ alte tæ remanserunt, id minimum est, atque s stantiam fere mediocrem servavere: conte quoque habenti decentem proportionem. que de febribus ephemeris hęc opinamur. bres vero in putredine humorum acce discere est mox in sequente oratione. Ver

† κατ' εἶδος.

tam

men quod earum aliæ ſunt* deficientes, alię ntinuæ: prius de intermittentibus, deinde de ntinuis dicemus.

* διαλείποντες καὶ συνεχεῖς, i. intermittentes & continuæ.

CAP. XXI.

De judiciis tertianæ puræ, & non puræ febris.

TErtianæ puræ febris cum fit, Urinæ ſpectantur † aureæ & croceæ, ac conſiſtenm mediocri craſsiorem habentes. Atque priıs diebus ejus nullum ſignum concoctionis ıbſiſtendo continetur. Tempore vero prodente ſigna concoctionis apparent, atque alia mediocritatem ipſam concedere ſecundum ionem. Tertianæ vero impuræ Urinarum or multo differens ſpectatur, vergens ad id od * bilioſius eſt. Conſiſtentia etiam craſſior, am exacta eſt, videtur: atque in ejus Urinis ra ſigna cruditatis circa contenta cernuntur. c itaque pacto & puræ & impuræ tertianæ inarum ſpecies oſtendere ſe ſolent.

† πυῤῥαί τε καὶ ξανθαί.

† παρυφίσταται, i. primis diebus in contentis nullum videtur ſignũ coctionis.

* χολωδέστερον.

CAP. XXII.

De judiciis quartanæ puræ, & non puræ febris.

Uartanę (quę à liene trahit originem) Urina tenuis eſt atque alba, & hypoſtaſi privata ſpectatur

τεταρταίκ δὲ ἀπὸ σπληνὸς μὲν εἰληφότος τὴν σύστασιν δυσπραγήσαντος i. Quartanæ quam a liene male affecto conſtitum habet,

ſpectatur in principio. Tempore vero proce-
dente, præſertim diebus remiſſionis, appa-
in ea hypoſtaſis cumulata, etſi Urinam ipſ-
interdum turbidam apparere contingit.
vero die quæ afflictionem habet, etiam
nuis & alba Urina inſpicitur, hypoſtaſis v-
quodam modo obſcura, ſi quidem concocti-
nem morbus accipiat. Cum vero pure ad c-
coctionem pervenerint materiæ morbi, eti-
Urinę puriores ſpectantur, concedentes a-
quod ſecundum naturam eſt * atque pleræ-
accidentia ſuapte natura diſſolvuntur. Qu-
etiam interdum in Urinis apparente nigro
more † illa quæ laborem afferebant, deſinen-
minuuntur. Quartanæ vero profectæ ab he-
te inflammato, aut caliditate alia quodammo-
affecto, Urina * perrubea eſt, ita ut ſan-
racham referat, atque craſſior mediocri ap-
ret: hypoſtaſin ut quantitate moderatam
diſſimilem continens. Interdum tamen U-
in totum craſſa ſpectatur, atque rubea, it-
humorum implicatio, atque dominium e-
terit. Urinæ itaque quartanarum ejuſmodi
parere conſueverunt.

* καὶ τὰ πολλὰ τῶν συμπτωμάτων διαλύεται τῆς καθ' αὐτὰ δυνάμεως, i. multa ſymptomata ſua vi & robore evertuntur.

† τὰ δεινά.

* ἐξέρυθρα.

Cap. XXIII.

De judiciis febrium quotidianarum.

QUotidiana febris cum adeſt, Urina
nuis eſt, & alba, ac veluti aquea, & h-
poſtaſi privata in principio: quemadmodum
quart-

uartana dictum est. Sed cum processerit, fit assa, atque hypostasim cumulatam, & crassm ostendit, quæ est soboles quædam cruditis humorum. Quinetiam tempore progreente, concoctionis quoque signa obscure aparent, * cum etiam passio fuerit profecta ad febricitationem. Namque febrium ejusmodi termittentium tunc conjectamus solutionem revi futuram esse, cum signa concoctionis icujus apparuerint. [a] Veruntamen quotidianis leritate præstitit tertiana febris deficiens. To enim hujus † potentia non excedere potest nam atque alteram hebdomada, nisi tertiana on pura esset. Et quantum concoctio protentur, tantum significat solutionem non adic adesse.

* ὁπότε δὴ καὶ τὸ πάθος εἴη κεχωρηκὸς πρὸς τὸ μηδὲν.

† ἐπικρατεῖα, i. hæc febris corpus non occupat nisi unam atque alteram hebdomada.

Hic locus sic legitur in omnibus exemplaribus, πεπλεονέκτηκε δὲ τῶν ἡ παχύτητι ὁ τεταρταῖος διαλείπων πυρετὸς, *sed legendum omnino sse* ταχύτητι, *sequentia ostendunt.*

CAP. XXIV.

De judiciis Urinarum in febribus continuis putredine.

Continuarum febrium à putredine primum Urinæ colores alterantur vergeno versus * aureum, & rubeum, & vineum, pasleum, atque similes, ut humorum qualis & quantitas fuerit. Urinæ quoque hujus constentia inæqualis est, & potius inclinat versus assiorem, interdum etiam erga tenuissimam.

* πυῤῥὸν καὶ ἐρυθρὸν καὶ οἰνωπὸν καὶ κυανοῦν.

Cumque colores apparent vel albi, vel divers contenta in principio non apparent concoct sed vel inæqualia vel * diversa. Procedente ve ægritudine, siquidem facilia omnia sunt, & co coctionis apparent signa. Non ignorare id etia oportet, namque interdum post febris vig rem, contenta cumulata & crassa subsidere sp ctantur, cum putredo quę in venis erat, ill impetum cœperit; atque ea quidem recipe oportet, ut quæ salutem in propinquo esse si nificent, sed ea aversari convenit, si in princip appareant: opús est enim tunc tempore, & v tutis robore ad concoquendum. Mala censet Urina eorum, nisi procedente ægritudine co tenta appareant, & reliqua apparentia melic fuerint. Fortassis enim eo modo crescente ęg tudine, ac in Urinis malis signis apparen bus, mors præripuerit ægrum in ipso au mento. Veruntamen hoc spectans ad parte prævidendi, oportet ut eo usque differat Reliquum est, ut de Urinis modis diversis teratis disputetur.

* ἑτεροῖα.

CAP. XXV.

De judiciis Urinarum quæ fiunt ob aliquot membrorum principalium affectum.

CUm igitur inflammatio & crisypelas alius quispiam similis affectus calidus fuer

aliqua principum partium, Urinæ insigni-
r alterantur, & tantum inter se distant, quan-
m membra inter se differunt & dignitate &
cinitate primi calidi. Hepate igitur & pul-
one patientibus aliquem ejusmodi æstum
aliquo humore, Urina spectatur perquam
bea, atque † sanguinea, & vinea secundum
antitatem, & qualitatem caliditatis. Ægri
ro cum ejusmodi affectus patiuntur in ce-
bro, aut membrana succingente, aut in
ntre, tum eorum Urinę minus alterantur.
tientium vero memoratas affectiones in lie-
, Urinæ color pravus apparet à nigredine
moris qui in eo abundat, si modo humor
c capiat impetum exeundi per Urinas: sed
rum febris minor est, quam quævis patien-
m in prædictis membris. Uterus vero & re-
s, & vesica & colon, & podex patientia Uri-
m alterant, sed minus quam cum cerebrum
membrana succingens eisdem capiantur paf-
nibus. Veruntamen in omnibus hisce con-
ta tam significant naturæ * potentiam, at-
e imbecillitatem, quam manifestiora loca
ecta: quorum aliqua dicta sunt, aliqua quo-
e dicentur. Membrorum vero quæ extrinse-
s sunt, & longe distantia à caloris fonte, ejus-
odi affectus patientium Urina mediocriter, ac
n etiam manifeste alteratur, & concoctionis
na potius ostendit, cum nulla febris putrida
illis membris accendatur, cujus febris signa

† αἱματώδης.

* ἐπικράτειαν victoriam.

paulo ſuperius reddidimus. Contra vero qui- cunque membra acceperunt principium mor- ab aliquo influente frigido humore, ſive cere- brum ſit, ſive hepar, ſive pulmo, ſive membra- na ſuccingens, ſive venter, ſive particula al- horum membrorum illa quæ longius à fon- caloris ſepoſita ſunt, magis alterantur, atq- frigiditatis & cruditatis humoris Urinas oſte- dunt. Minus rurſus quæ abundarunt calidit- ob venarum amplitudinem, atque caloris pro- pinquitatem, vel enim omnino non recipiun- aut ſi ſuſceperint, modeſtam tranſmutation- factam oſtendunt in Urinis.[a] Praviorem nem- Urinam illa membra patientia oſtendunt, qu- vel loco, vel naturali quadam temperatura lo- ge à caloris fonte ſepoſita eſſe contingit. Veru- tamen de hiſce convenientius in libris de U- narum prævidentia, definietur. Quoniam v- ro temperaturam ſimplicium in auctarum ſp- cies Urinæ didiciſti, ſciviſti quoque adinve- re humorum exuperantium ſpecies in Urin- facile adinvenire poteris Urinas in ægritudi- bus hominem corripientibus, ut de his rectu- judicium facias. Non enim nobis licet enunc- re ſingula quæ in particularibus ægritudi- bus videntur, tum quod orationis longi- dinem fugimus, tum ſufficientem method- præcepta ad judicandum tradiderimus. Qua- obrem facile quoque videbitur viro ſtudio-

[a] *Hæc verba ſic leguntur in exemplaribus Græcis, φαυλότερον μέν τοι οὖρον κινηθέντα δείκνυσι τῶν πόρρω που τοῦ θερμοῦ πεφυκότων εἴτε τόπῳ εἴτε φυσικῇ τινὶ κράσει, id eſt, pejorem tamen Urinam oſtendunt, quam quæ longe à calore abſunt ſive loco, ſive temperamento.*

ui multum illum sermonem collegerit, & ui ante legerit libros de differentiis & causis orborum, de singulis Urinis apparentibus, dicare. Siquidem si quisquam diligenter hæc derit, noveritque à quibus humoribus unusuisque morbus non contemnendus generer, atque in promptu habuerit ea quæ hic traita sunt præcepta, is perquam facile ratiociians adinvenire potest, quæ in quibus ægritunibus Urinæ apparere debeant. Namque alia iscet facillime, veluti quæcunque in genere enarum consistunt. Quæ vero ultra venas fuent, ea etsi fortasse difficilius compræhenderit, on tamen * quæ habiliora fuerint, fugient vim exacte considerantem. Quæcunque enim iritu solo alterato, aut nervoso genere patien fiunt, hæc non facile est compræhendere er considerationem Urinarum † nisi venarum enus suscipiat sensum membri, quod prædicar subiisse passiones: hinc enim passiones fiunt anifeste in Urinis.

Cap. XXVI.

Quod volentem exacte de Urinis considerare, oporteat præter alia etiam probe callere disciplinam de pulsibus.

TUtius fortasse de Urinis cognoscere videtur is qui peritus est discernendi pulsuum otiones. Arteriæ namque (ut novimus) nervo-

* *σπουδαιότερα, quæ magis insignia.*

† *εἰ μὴ πως ἐπιδοθέντος τοῦ τυχόντος πάθους τὸ φλεβῶδες αἴσθησιν λάβῃ γένος, nisi genus venenosum distributum & communicatum affectum sentiat.*

nervoſam tunicam habent, atque ſpiritum ii
plentem eas continent. Quamobrem ipſæ p
mum cognitionem præbent ſcientibus tange
do pulſum, alterationem aliquam factam eſſe
ſpiritu, atque nervoſo genere. Urinæ vero ii
melius oſtendunt, quę in humoribus & co
coctionibus ſunt, & contingunt. Quod ſi ve
fateri decet, ſtudenti recte judicare, opus
utraque prędicta cognitione. Quemadmodu
enim † ruentem domum renovare feſtinan
opus eſt utraque mânu: namque duarum alte
deficiente non tutum erit diſponere ea qu
oportet: ita quoque medicam artem indipi
volenti, utraque diſciplina præter alias opus e
Veruntamen de Urinarum judiciis diſputat
ita explicata, bona quidem eſt exercentibu
utilis vero ægrotis corporibus, qua veritate
attigerit, & diligenti ſtudio comparanda ab l
qui mentem habent, judicatur. Nobis autem
ubi reddidimus orationi decentem modum
par eſt hoc in loco ſiſtere curſum ejus, ne ga
rulitatis accuſemur, & ut morſus quos qui
quam accuſando cogitaverit orationi noſtræ i
figere, illud nunc audiens compeſcat. At ver
cum alia quæ putantur manifeſta ex dictis eſſ
relinquantur: alia etiam dicentur in libris pra
videntiarum, eo quod illic magis congruer
exiſtimantur. Partes enim hujus diſciplinæ i
ter ſe communicant. Quamobrem non m
randum eſt, ſi aliquid videatur relictum eſſ
quo

† διεῤῥωγότα οἶκον ἀνακαινίσαι, i. domum diſruptam, & quæ vitium fecit, reficere.

uod potius convenire cum illis nobis visum
t. Ad hæc & si aliquid in disputatione præter-
issum esse videatur, veniam det quisquis affe-
um humanum criminando objectat: qui ac-
dere solet plerisque, qui singulis diebus lite-
s incumbunt. Ad hæc hoc pacto se habeant.
ar esse quoque videtur, ut causas eorum quæ
cta sunt, in libros qui hosce sequuntur, refe-
mus. Quę fortasse etsi parum conferre ipsi
ti videantur, tamen tutam cognitionem esse
judiciis in prędictis institutionibus construe-
poterunt. Redditis enim causis credere quis-
iam magis ducetur iis, quæ debentur. Atque
atio de judiciis Urinarum ubi jam sufficienter
bita sit, relinquatur: atque sequatur ea quæ
causis, ita postulante nexu totius compo-
tionis. Deus vero largiatur, ut illa tractan-
o definiamus, quæ veritatis fidem facere
leant.

Secundi Libri

DE JUDICIIS

URINARUM

FINIS

ANNO-

ANNOTATIO CAPITUM
Eorum quæ libro primo
DE CAUSIS URINARUM,
continentur.

* διαμονῆς
† ὑπόχρων καὶ ὠχρῶν.
* πυῤῥῶν καὶ ξανθῶν.
† οἰνωποῦ.
* κυανῶν.
† φαιῶν.
* ὑπόχρων καὶ ὠχρῶν.

ACTU

ACTUARII DE CAUSIS RINARUM,

LIB. I.

PRÆFATIO.

*Qui instituit scribere de aliqua quæstione, huic non solum par est res necessarias * literis tradere, verum etiam omnia quæ institutioni utilia esse creduntur. Hoc enim pacto om- complectens, oratio perfecta existimatur. Eam rem & disputatio de causis Urinarum subneada nunc est. Quandoquidem qui in medica ar- multa experiendo sunt exercitati, ac nulla ra- e utuntur, iis satis esse poterit sola tractatio de iciis: qui vero amant elegantiorem artem philo- pia reddere, nihilque sine causa scire volunt, iis essarium est, ut apparetur tractatio de causis inarum. Namque qui exacte sciverit scrutari sas affectuum, is facilius judicata comprehen- it, atque quæ relicta sunt, subjungere valuerit. tra vero qui ignoraverit disputationem de cau- non etiam certo cognoverit judicia quæ fiunt de inis. Quamobrem fas esse videtur, ut tractatio ausis Urinarum subjungatur, ut omni ex par- & exacte, & perfecte se habens oratio videa- sufficiens omnibus iis, qui rebus hisce operam navant.*

* κατασρωμνύῳν, explanare.

*navant. Quamobrem cum propositum sit dicere de causis Urinarum quomodocunque apparentium, operæ precium erit collocare in ipso ingressu dissertationis orationem de causis concoctionis * vee suapte natura id postulent.*

* ὥσπερ ἐπαναλαβοῦσι τ λόγον, veluti sermone repetito.

Cap. I.

De causis permansionis animalium.

HUmana natura dum enititur servare h-minis * manentiam, per eas quæ in speci-bus rerum fiunt successiones, quæ aguntur mutuas generationes, essetque opus manere quoque particularium, ne simul interiret qu generaretur, adinvenit nutrimentorum in-tutionem, atque hisce stabilivit vitam parti-larium, prius ædificatis nutritionis vasis plu-bus atque variis, quibus indidit potentiam v-lem. Humida igitur & sicca atque spiritus c-dividant substantiam ipsam corporis, atque ipsis fundata sit vita: tractatio de nutriti-quæ per spiritum fit, ad alias disputationes p-tinebit. Ea vero quæ super sicco & humido n-trimento est, par est, ut jam aperiatur, q magnopere collatura est disciplinæ de Urin-

* παραμένον.

Cap. II.

De causa generationis contentorum in Urin-

CIbum primum premansum, atque prepa-tum, ita ut promptus sit ad concoctionem

cipiendam, ipſum atque potum venter exci-t, qui † corrugatus alterat hæc genuino calo-, modo nihil impedimenti intercesserit. Ubi ro nutrimentum hoc * ſuccificavit, id quod huius ac purius in eo fuerit, per venas ab he-te ortas exugitur, & velut exuccatur ad me-rem hac ipſa quandam tranſmutationem. amque primam re vera tranſmutationem trimentum ubi in ventre ſuſceperit, ultra nc alteram capit in venis mediis, & hepate, ę melior eſt priore, ſed minor tertia, quæ ſt ipſam eſt. Veruntamen ubi in ventre ſuffi-nter, ut dictum eſt nutrimentum conco-m eſt, & quod inutile eſt per inteſtina ſecre-n fuerit, quod autem utile eſt diſtributum rit, id virtus quæ in hepate & venis eſt cipiens, ipſa per ſe ſi ſana fuerit, alterat at-e tranſmutat in rubedinem ſanguinis, atque in cavis locis fit ſanguinis † diſcretio, ne-e permittitur longius temere procedere, ne nus purum nutrimentum traditum corpo-carnem malam produceret, illic in gibbo atis appoſuit veſiculam * bilicipem: atque ecit, ut quod eſſet ſubtilius atque acrius guine, id ad eam veſiculam per pertinen- meatum concederet: quantum vero eſſet eſtre & craſſum, id lien ad ſe attrahe- Atque eo pacto diſcreto humore terre-ac flava bile, relictum ſeroſum humorem etiam hactenus permiſſum eſt ſeparari,

† περιυπτυξαμένη veluti inplicas corrugatus, & ita cibum amplexus.

* χυλοποιήσῃ, i. in chylum redegit.

† διάκρισις, i. ſanguinis ab excrementis ſeparatio.

* χοληδόχον, i. quæ bilem excipit.

cum eo modo manere visum sit etiam reni
adiacentibus. Veruntamen * per venæ tr
cum, perque cavitatem hepatis trajectus sse
sus ille humor etiam usque ad gibbum, at
præsentatus venæ, quæ Cava nuncupatur,
que ut sanguis trajiceretur, angustia ee
meatuum magna in est in medio hepate † t
scissuram venæ Cavæ, cujus scissuræ figura
cata est labdea à Græca littera (hoc est, bi
ris) separatus ad renes illinc latus. Veruntam
quantum sanguinis remansit, id profectum
cor, nactumque alterationem meliorem qu
habebat, inde procedens, per venas distri
tur corporis singulis partibus, veluti irro
corporis ariditatem. Ergo primæ concoctio
quæ in ventre fit, excrementa sunt, tam
expuuntur quam quæ per intestina ejiciun
Concoctionis vero quæ in cavis hepatis fit
perfluitates demonstrantur tam utraque b
quam Urina. Remanet igitur dicendum
tertia concoctione, quæ in venarum ge
perficitur. Namque hac facta demonstra
ne, habebitur sufficiens apparatus ad ea
dicenda sunt de causis eorum, quę in Ur
inspiciuntur. Tertiæ igitur concoctionis
pria ratione excrementa sunt tam conte
quæ in Urinis apparent, quibus sunt te
ores sudores, & quæ per cutim insensi
ter transpirant. Ergo quod peccatum fi
in hujusmodi tertia concoctione, id o
dem

* διὰ τῆς πλεχιαίας.

† διὰ τῦ ἀποχιζομένυ κατὰ τὸ λαμβδοειδὲς χῆμα καλύμενον τῆς κοιλῆς φλεβός.

nonstrabunt ipsa contenta. Atque qui scive-
ob quam causam hæc ipsa transmutenter * is
nonstraverit judicia veluti certissima esse.
tuntamen de judiciis dictum est, decens
it nunc de causis dicamus, ita universo ser-
ne procedente. Cum igitur de causis con-
i ante disputatum sit, reliqua attingamus
: quadam decenti procedentes. Igitur ut
dere solet in abscessibus, atque quibusvis
ribus, ita res habet in Urinis. Nam si virtus
ralis concoctrix vicerit: per parum, aut ni-
nale olet pus, atque album, & læve, & * si-
re omni ex parte esse contingit. Si vero
vicerit naturali virtute, contraria hisce
tantur: asperum, dissimilare, & coloribus
rens, graviter etiam olens, atque prorsus à
diversum. Simile quiddam spectare licet in
entis. Namque quod in venis alteratum
est in sanguinem, id in speciem similem pu-
nsinutatur, vincente concoctrice virtute.
ntum vero hæc ipsa non unicens aberrave-
ntum etiam contenta spectantur mutari in
es malas. Atque hæc ut dictum est, se ha-
: in sequentibus vero oratio repetenda est.

* καὶ τὰς διαγνώσεις ἀσφαλεστάτας τῷ λόγῳ ἂν ἀποδοίη, i. *maxime certa judicia facturus est.*

* ὁμοιομερὲς πυῶν.

CAP. III.

De causis cruditatis, quæ solent accidere.

Ruditates in ventre contingere solent ob
quandam intemperaturam accidentem ei.

Fieri etiam interdum possunt ob aliquam
sionem instrumenti, veluti ob crassitudin
vel multitudinem, vel tenacitatem, ve
quam qualitatem alienam ipsorum humor
aut ob aliquam cibi proprietatem. Sed cru
tes in hepate fiunt tam ob has ipsas causas, q
ob debilitatem virtutis concoctricis. Pe
dem ac similes causas quoque actio tertiæ
coctionis aberrare reperitur. Atque hæ c
sunt (ut omnia uno verbo complectar) per
unaquæque concoctio à suo opere aberr
Illud vero par est non ignorare. Namque
colores excesserint mediocritatem sive rec
rint ab ea, crudos habendos esse generali n
ne cruditatis, dicere oportet. Quonam m
utrique dicti sint crudi, non hujus disput
nis est docere, sive obscura fuerit propte
quam frigiditatem genuina caliditas, sive a
darit ob aliquam adulterinam caliditatem
tuum enim & aquę inter cutem arthridit
& similium à cruditate factorum affect
propter frigiditatem aliquam vel adulter
quandam caliditatem, vincentem natu
atque suavem, ut Urinæ recte crudæ dic
sunt, ut quæ mediocritatem non retin
Cum citra & ultra mediocrem, & secu
naturam, Urinam non est reperire meli
Urina mediocri, & quę secundum natu
quæ vero vel excesserint, vel recesserint
diocritate, appellandæ sunt crudæ. Tu

l aliud nomen indideris, ut rem definias: n enim ego differentiam fecerim inter nona, modo non aberraris à ſcopo. Hoc itae pacto ſatis haberi poteſt ex iis quæ dicta it, cognitio de cruditate & cauſis, unde oficiſcatur, præſertim ſi ſecundum naturam ıcoctio fiat à mediocritate caliditatis & friitatis, atque ſecundum naturam ſe habenm. At vero poſt hac primo dicendum eſt quantitate Urinæ, quam ob cauſam plus nuſve quam mediocris procurrat. Deinde aliis deinceps, veluti expoſita ſunt in iis quę differentiis, & judiciis.

CAP. IV.

De cauſis quantitatis Urinæ.

URina tum profluit multa, cum homo uſus fuerit cibis multis pręſertim huis, atque potu largiore, maxime ſi vin aquoſum eſſe contigiſſet. Demonſtra- autem eſt aliis in locis, ut cibi boni, ſed ıidiores, maxime omnium & nutriunt, liffluunt. Vinum vero potius quam cæ- nutrit, atque citius diſpergitur. Quamem par eſt, ut vinum abunde bibitum, m abunde mingatur, quemadmodum ad ſum aqueum vinum maxime habile reperi- Similiter ſe habent ea quæ cum tenuia ſunt,

facile minguntur. Caufas vero horum redd di nunc tempus non eſt : partim quia ab de hiſce ſatis diſputatum eſſe noverim ſuii locis, partim quia præſens tractatio id ipſ minus poſtulat. Ergo decens eſt, ut Urinæ pareant majores, & tenuiores, atque decol tiores. Namque quantum hoc ipſum, pr nit potius ob rationem quantitatis: albedo & tenuitas à cruditatis imbecillitate proffi citur, quæ non eo pervenire potuit, ut ceret quantitatem, quod mediocre eſt, ex rantem. Namque ſi præſtitiſſet, genuiſſet & colorem, & ſubſtantiam mediocrem, at aliqua contenta decentia indidiſſet. Quo Urina major, quam quod bibitum eſt, fluxerit, tum, cum crudi humores conc fuerint, ob hanc ipſam cauſam eveniſſe batur. Namque concoctionem ſequitur n tio, & ante hanc diſtributio, decet autem concoctæ materiæ ſuperfluitates humidæ cernantur, optimo jure itaque in humor crudis jam concoctis Urina multa app Quinetiam ubi humores crudi concoctique trire & humectare corpus poſſunt, non c eſt bibitione, aut pauca, quæ conſuetudine tius fieri ſolet, quæ quoque per vim quan fit. Cum vero hujuſmodi excrementa indig excerni, his ſerviunt renes & vaſa diure quod videre eſt iis quæ quotidie in homin ægrotis, atque parum ſanis corporibus fi

d tamen ab hiſce multis Urinis differunt Uri-
e multæ, quæ apparent ratione criſis in febri-
tibus: qua non ſolum excrementa per renes
cernuntur, quæ fiunt crudis humoribus con-
ctis, verumetiam per eoſdem excernitur om-
differentia humorum morbos efficientium.
dhæc diuretica pharmaca efficiunt, ut multa
rina profluat, partim naturali partium ſubti-
ate, partim caliditate, omnia enim fere diure-
a ſunt hujuſmodi naturæ. Verum caliditate
ilius movent Urinæ multitudinem, partium
ro ſubtilitate procedentia humorum crudi-
em ſcindunt, ac dividunt, atque proprieta-
pharmacorum efficiunt, ut per Urinam po-
s excernantur. In paſſione quoque quæ Dia-
tes appellatur, intemperatura quædam in
ctæ caliditatis circa renes cauſa eſt. Hæc enim
affecta, renes * attractabundos ſeroſę ſub- * ἐπισπαστικοὺς, attrahentes.
ntiæ effecit: hi vero ab hepate, venarumque
nni genere † æqua tractione cito attrahunt † ἀνθολκῇ.
egem naturæ membris nullam ſervantes. At * τυραννούμενοι, i. regnantes.
ro quoniam ob hanc rationem accidit ege-
s, atque naturalis humiditas defertur à tanto
miditatum raptu, ſitis non mediocris homini
oritur. Nec minores ſunt potus quam ſitis, &
rinarum excretiones, renibus ſecundum pro-
rtionem attrahentibus ab ſe humiditates.
amobrem multę fuerunt Urinę, neque hiſce
nores potus. Ubi vero nulla fuerit † mora † μέλλησις.
temperatura, bona neque inibi adeſſe poterit

 conco-

concoctio. Præter hæc quibus natura ven[...] ficcus eſt, ab iis ventris ſiccitas effecit Uri[...] multas profluere. Excrementa enim quæ [...] cerni volunt, ubi venter multitudinem e[...] cuare non poterit præ morbo, qui natura[...] acciderat, ad vias Urinæ facto momento [...] runtur. Illud quoque addendum eſt, qu[...] maxime fieri ſolet tam in colliquatione tot[...] corporis habitudinis, quam in mortificat[...] ne contentricis virtutis. Quandoquidem [...] defatigata natura eſt ob peſſimum aliqu[...] morbum, virtus humorum contentrix t[...] quam abjiceret illos diſſolvit. Ipſi quidem [...] cernuntur feſtinantes ad exitum. Sed quom[...] do † momentum exeundi capiant, non li[...] ſimiliter cognoſcere. Namque interdum [...] ſudorem abundantem viſi ſunt profluere, [...] terdum per ventrem, interdum per Urin[...] multam, de qua nunc habetur oratio. Sed [...] tiones quibus multæ Urinæ, quomodocu[...] que exeant, hi ſunt, reddita cauſa ſufficien[...] unicuique earum. Poſthac dicendum eſt [...] pauca Urina, quamnam ob cauſam pa[...] profluat. Dictum eſt in iis quæ de judiciis U[...] narum, quot modis pauca veniat Urina: [...] cetur etiam hic memoriæ reficiendæ cauſa, [...] ſingulis proprias cauſas reddamus. Urina i[...] tur pauca mingitur à ſiccitate ciborum, pa[...] citate potus, item ab exercitio vehementi, atc[...] à cæteris quæ corpus deſiccare conſueveru[...]

† ῥοπὴν.

cimus autem, ut cibis ſiccioribus excretio quæ er ventrem fit, potius apta ſit: tum vero caliitas roborata conſumens humitatem corporis, eſiccat. Par eſt in iis ut pauca Urina ſpectetur, um non ſatis humiditatis ad irrigandum unierſum corpus, & * attenuantia illa veluti miuant ipſius quantitatem. Pauca quinetiam pectatur Urina ob pharmaca & cibos glutinoſs obſtruentes meatus. Hoc enim caſu neque iſtributio fit nutrimentorũ, neque quę diſtriuta ſunt, facile ſecerni poſſunt. Quare accidit, t non ratione defectus, ſed ob quandã obſtrutionem, Urinæ paucæ appareant. Simile accioit ob humorum craſſitudinem, atque tenaciatem: qui nihilominus quam glutinoſi cibi, & nedicamenta cohibent exitus opportunos, ita t intrinſecus accidit humiditatem abundare, oras vero profluere minorem quam deceat. Quod ſi pauca Urina appareat ob multam evauationem ventris, manifeſtas cauſas oſtendet. Non etiam mancas, cum jam ſubductio ventris nulta fieri videatur, & multitudo ſuperfluitatis

* ἰσχναίνοντα.

a *Interpres videtur hũc locum ita legiſſe: ἃ δὲ* διὰ γαστρὸς πλείω κένωσιν ἐλάττω φαίνεται, πρόδηλως ἐπιδείκνυσι τὰς ἰτίας, μητὲ δεύσας. *Id eſt, Quæ vero ob multam ventris vacuationem auciores apparent, manifeſtas cauſas habent, neque deſinentes, ſed leendum ſic videtur* μητὲ δεούσης ὧδ' ἀναδόσεως γινομένης, καὶ τοῦ πλείονος περιττοῦ τὴν ὁρμὴν ἐκεῖσε εἰληφότος, *ut ſenſus hujus loci ſit: maifeſtas eſſe cauſas paucioris Urinæ, ob multam ventris vacuationem, emirum cum non deficiat ſic facta diſtributio, & magna excrementoum vis illuc impetu feratur.*

cœpisse momentum fluendi per illas partes. H
enim naturæ opus est evacuare totam supe
fluitatem per consuetos meatus. Sin forte alt
altero meatus * evacuando excesserit, per alte
rum minor quantitas evacuatur. Adde, pauca
etiam Urinam profluere ob vehementiam fe
bris, & si æger biberit plusquam consuetum
est, & nihil absurdum est, febrem veheme
tem humiditatem omnem superfluam consu
mere, quamdiu si diuturnior fuerit, adipe
& solida ipsa interdum attingit. Urina ite
pauca, apparet vel ob renum solorum, au
reliquorum vasorum Urinatoriorum affe
ctum, vel ob facultatis expultricis totius im
becillitatem, cujus causa evidens est, nemp
vel aliqua intemperies, vel affectus aliquis in
strumentalis. Sed qui librum de causis morbo
rum legerit, is illic edoctus cognoverit hæc exa
ctius. Hoc itaque pacto de Urinarum quanti
tatis causis, disputatio satis cum sit, hic sistatu
Reliquum esse videtur referre causas colorum
atque post hasce consistentiarum, deinde con
tentorum: ut omnium reddita ratione, & ho
rum explicatis causis, facile unusquisque crede
re possit memoratis judiciis, atque promptissi
me & dicere & efficere ea quę decet in ejusmo
di rebus. Qui enim rationem eorum quæ fiun
ignoraverit, hunc puto non facile posse creder
judiciis: neque si crediderit, posse resistere
ubi commotus à rationibus diversis fuerit. Ho
itaqu

* τύχῃ πλεονεκτήσας, *alter major altero meatus fuerit.*

Itaque pacto causæ quæ visæ sunt, genuinę putantur, & prędicantur esse scientię de Urinis. Similiter aggredi disputationem de causis colorum operæprecium est.

CAP. V.

De causis Urinarum albarum.

UBi de albarum Urinarum causis primo dixerimus, quemadmodum in iis quæ de differentiis & judiciis Urinarum disputavimus, ita quoque de causis aliorum colorum tractabimus, ordine illorum hic quoque servato. Igitur (sicuti ratione demonstratum est) cum exacta & mediocris in hepatis sima parte facta fuerit concoctio atque * discretio, ita ut terrestris humor perfecte distributus sit lieni,† quod humor is non facile habeat restaurationem, serosus vero humor sequatur una cum sanguine ob utilitatem quam illic diximus, * bilis vero rubeæ pars maxima, atque propemodum tota collecta appareat in vesicula fellis: namque ejus pars quædam cum sanguine remanet, tum ut ipsum subtilem efficiat, ac facilem ad distributionem faciendam, tum etiam ut adjuvet serum ad facilem diductionem sanguinis. Namque mordaci qualitate qua pollet, irritando vim excretricem simul cum Urina exit, cum apparuerit inutilis tertiæ concoctioni. Mixta autem colorem mediocrem dat chymati, ut sensus

**διακρίσις, secretio, separatio.*

† ὡς μὴ ῥᾳδίαν τοῦ τὴν ἀνάδοσιν ἔχοντος, ut qui non facilem habeat distributionem non facile distribuatur, & transeat per angustias, præsertim venas, cum terrestris & crassus sit.

** πικρόχολου τὸ πλέον amaræ bilis, pars maxima.*

ſenſus & ratio novit. [a] Nempe colores Urina-
rum eo uſque participant ſanguinis appare-
tiam, quo uſque ſplendor humorem radian
pulchre facit. Id autem eſſe ſanguinis mun
creditur iis, qui recte judicare noverunt. Atqu
hæc ſint dicta de temperata Urina. Quoniam
autem veriſimile eſt hujuſmodi flavam bilem
abundare & deficere, atque aquoſiorem & co
loratam eſſe, tales erunt Urinarum colores, ſe
cundum eorum differentias, quales cauſæ fue
rint. In albis igitur coloribus maxime criſtall
& aquę ſimilibus, aliquis ſummam cruditatem
ex frigiditate naturæ ortam, aut maximam ob
ſtructionem vaſorum præſertim Urinas ſecer
nentium, aut bilis tingentes ad alias partes, tra
ductionem agnoſcere aliquis poſſit. Urinam
vero quæ albedinem remiſſam oſtendit, præ
ſertim quę vergit ad glaucum & charopum
colorem, non facile dixerit propter flavæ bili
ad alias partes traductionem, ſed potius ob de
bilitatem virtutis alterantis, & concoquenti
humores fieri, nemo prudentium inficias ire
poterit.

CAP. VII.

[a] *Hic locus ſic legitur in Græcis libris* τοσᾶτῳ μέντοι κεκοινώνηκεν αἵ-ματος ἐμφάσεως τῶν οὔρων τὰ χρώματα ὅσα περ καὶ τὸ λαμπρὸν ὑπο-γελᾷ τοῖς χύμασιν ἀκτινοβολοῦν. *Id eſt ad verbum, colores Urinarum ſunt tantum participes apparentiæ ſanguinis, quantum ſplendidum ſub-ridet in chymate radios ejaculans. quibus verbis auctor ſignificat, ſplen-dorem illum, & veluti radiorum ejaculationem in ipſo chymate ſignifi-care ſanguinis participationem.*

CAP. VI.

Adversus eos, qui Urinas usquequaque à sanguine colorari defendunt.

QUoniam quidam sunt qui arbitrantur Urinas à sanguine colorari: adversus eos pauca quædam scribere decrevimus, ut eorum errorem tollamus. Scimus igitur sano manente corpore, præsertim si humores in mediocritate consistant, naturam nunquam excernere aliquem ex humoribus, qui alere corpus consueverunt, cum ejusmodi nutrimenti semper indiga sit. Quinetiam si natura tot machinetur pro nutritione animalis * atque semper desit à completa, non parum absurdum esse videtur, sanguinem una cum Urinis excerni. Adde, sanguine rubeo cum † Urina subalbida confluente, oportere Urinam apparere subrubeam secundum naturam. At hoc à sanitate tantum recedit quantum rubeum apparet. Quinetiam quidnam prohiberet sanguine semper abundante, ut non etiam semper Urinæ ejusmodi spectarentur, quales secundum naturam esse, ratione demonstratum est? Præter hæc non etiam id consentit cum ejusmodi viris. Namque rebus augentibus bilem in corpore, Urinæ multæ biliosæ generantur: oportebat enim magis colorari à sanguine aucto. At hoc longe aliter successit, quam viri illi opinati sunt.

Quin-

** καὶ ἀεὶ τοῦ πλήρους λειπομένην, & nunquam plena sit.*

† Unus ex codicibus nostris hoc loco habet ὀῤῥοῦ ὑπολεύκου. i. cum sero subalbo.

Quinetiam qui ejusmodi multum bileas Uri-
nas mingunt, etiam multam bilem & evome-
re, & egerere solent. Atque qui animadverter-
voluerit, is persuadebitur esse alias Urinas me-
diocres, ac hisce vicinas, quæ à rubea bili non
sanguine colorantur. An autem aliqua Urin
vel à sanguine, vel à bili nigra coloretur, paull
inferius demonstrabitur. Ubi ergo jam novist
quis humor maxime Urinas coloret, didicist
que propter quam causam colorem eis non im-
ponat, eas utique albas relinquens: perquam fa-
cile hinc cognoveris in ceteris Urinis † colora-
tiones, comprehensa methodo de coloribus. I
quo cum contingat te dubitare (id autem quo
manifestum atque explicatum est omnibus i
locis, tutius est ad capessendam disciplinam
non etiam nos siverimus te vexari * ab aliqu
occasione, unumquemque è coloribus, qu
jampridem aliis in locis demonstrati sunt
ostendendo, quam ob causam eo pacto Urin
colorent. Accidere enim potest, ut si non did
ceris, multa ignores. Igitur ultra Urinas alba
apparent † subspiceæ, atque spiceæ: quæ jam
vim senserunt virtutis alteratricis, & concoctr
cis. Quandoquidem (ut sæpe dictum est) ub
biliosus humor non adeptus sit concoctionem
decentem, tum Urinas albas apparere, at-
que principium colorationes esse subpallidum
& pallidum: decenter quisquam in hisce pote-
rit existimare concoctionis principium sum-

psiss

† χρωματουργίαν.

* ὑφ' οἵων δήλων προφάσεων.

† ὕπωχρα καὶ ὠχρά.

ſiſſe cibum qui ad nutriendum aſſumptus eſt, tque colorem inſitum jam excitari apparere, nediocriterque materiæ dominari, ita ut ſi on in totum, mediocriter ſaltem natura attigerit concoctionem. Namque ubi * bilis flava ſufficienter concocta eſt, ipſa à ſui nominis proprietate judicium facit cujuſnam coloris ſit. Veruntamen ſi intenſionem ſuſceperit, tum pparebit rubea, & violacea, & cærulea, & raſſicea, & ſubnigra, ita ut jamjam ad nigram ilem tranſitura videatur. Quemadmodum ontra quum abeſt à colore, qui ſecundum naturam apparet, color † ſubcroceus ſuccedit, atque ſubaureus, & ſpiceus, ſubſpiceus, atque qui oc deterior eſt. Cum igitur hęc ita habeant, ar eſt ut hoc pacto introducatur oratio. Ubi nediocris, atque ut decet, concoctio fit, tum ava, atque ruffa bilis generatur, & Urinæ apparent ſub flavæ, atque ſubruffæ, colore bilis emiſſo ob miſtionem ſeroſę humiditatis, cujus olor albus eſt. Quamobrem ſi dictum fuerit olores ejuſmodi eſſe Urinarum mediocrium, ui miſtiones ſunt e flavo croceo atque albo, on erit oratio ab eo quod decet, ab errans.

* ὀξανθόχυλος χυμός.

† ὑπόξανθος καὶ ὑπόπυῤῥος ὠχρός τε καὶ ὕπωχρος

CAP. VII.

Verba hæc ſic leguntur in Græco exemplari ἐπίτασιν δέ τινα εἰληφὼς ἐρυθρός τε καὶ ἰώδης καὶ ἰσατώδης κραμβίζων καὶ ὑπόμελας ἤδη πρὸς τὴν μέλαιναν χολὴν μεθιστάμενος φαίνεται, i. intenſa autem rubea, & eruginoſa, ἰσατώδης, i. glaſti colorem referens, κραμβίζων, i. virorem eum qui in braſſica eſt exprimens, & ſubnigra, jam in atram bilem mutata apparet.

CAP. VII.

De causis subpallidorum & pallidorum contentorum.

Contenta subpallida (nam hoc pacto de quoque dicendum est) deteriorem indic bunt tincturam, quæ fieri solet à bili, [a] qu concoctione diminuta est. In quo, si quisqua considerans ejusmodi subpallidos colores, p parum à veritate aberraturum illum putamu si eisdem rationibus in cæteris coloribus utatu Namque pallidos colores in Urinis apparent dicere poterit esse immistiones subflavi atq albi coloris, qui serosæ substantiæ est: vel subpallidus color generatur è mistione palli atque sero ipsarum Urinarum, idque cum coctione quodammodo fuerit peccatum. Et pallido colore Urinarum ejusmodi ratio red potest. Nunc vero de reliquis coloribus di mus, ut uniuscujusque causę reddantur. Veru tamen, ut nosti, dictum est quæ sint Uri mediocres, & quam ob causam sint subruf & subflavæ: posthac de Urinis ruffis, atque f vis apparentibus referamus.

CAP. VII

[a] *Interpres locum hunc ita legisse videtur:* διαμαρτούσης δηλονότι τῆς πέψεως, *quæ lectio communiorem habet sensum, quam quæ est in nos codicibus,* διαμαρτυρηθείσης δηλονότι τῆς πέψ.

CAP. VIII.

De causa ruffarum & flavarum Urinarum

TAles colores Urinarum faciunt unumquemque existimare humorem ipsum biosum, aut quantitate, aut qualitate intensum, rocessisse eo, ut & coloratior atque acrior let. Siquidem cum ultra flavum & ruffum lis color processerit, Urinæ manifesto appant ratione mistionis colorum diversorum.

CAP. IX.

De causa subrubearum ac rubearum Urinarum.

URina subrubea & rubea producitur aut à mistione rubeæ bilis, aut à sanguinis sanie, æ impetu quodam eo fertur. Bilem autem beam interdum apparere, ex medicis audire et. Ego vero sæpenumero vidi bilem ejusodi, veluti in quodam, paulisper antequam oriret. Tum enim venter egessit subrubea exementa, & Urina similem colorem referebat. vero non oportet orationem producere in rebus quæ evidentes sunt. Illud potius rere convenit, quæ Urina appareat ubi exctus fuerit sanguis saniosus. Ubi igitur abunverit sanguis, non etiam facile ab ejus natui spiritu ventilatur. Nam cum arctata sint uti ejus vasa à multitudine, tum sanie,

quædam ingeneratur in ipſo ſanguine. Quee
admodum in corporibus, quæ nullo mco
ventilantur,atque humiditatem quandam p
ticipantia jam in putredinẽ vergunt,pus qui
dam generatur,quod à grammaticis appellat
a ἔυρος, hoc eſt,putreſcentium corporum p
*vulgo vero dicitur ὀμίχλη, hoc eſt, cali
Hæc ipſa ſunt ſigna mutationis, quæ ab
qua cauſa inducta eſt, ſed ſignificantia id q
nondum putrefactionem accepit. Ergo in i
rubeis Urinis apparet ſanguini acceſſiſſe ſami
quandam, qualis eſt ὀμίχλη, quæ ſingulis
bus ſpectatur in corporibus humidioribus,
excernitur à virtute excretrice eam appella
Sanies enim ea, quum rubeo colore ſit (
enim veluti ſanguis corruptus) fueritque
ta cum ſeroſo humore, illius colorem alte
do mutat in ſuum. Veruntamen abeſſe à
fecta rubidine ſpectatur: aqueſcit enim i
eadem ſubſtantia eſſe videatur, qua eſt hu
ipſe ſeroſus. Quinetiam nec latere illud o
tet. Nam & ſi quadam ex parte ſeroſus hu
tingat Urinam, id tamen obfuſcatur in mi
ne, tam ab excedentis ſaniei ſubſtantia, q
à colore: atque hoc pacto ſubrubeæ U
cauſæ reddi poſſunt. Rubea vero Urina g

* κοινολογοῦσι. *his qui communi ſermone utuntur.*

a *Ex commentariis Græcorum legendum eſt* εὐρὼς *quam vocem S dicit ſignificare apud Callimachum* ὑγρότητα σεσηπυῖαν, *i. hum tem putreſcentem, vel* εὐρὼς *ut annotat Varinus, eſt proprie* ἡ π νώδης ὀμίχλη, *q. d. nebula quædam vireſcens.*

r, aut ob nimiam multitudinem bilis rubeæ, t ob ſaniem multam ſanguinis, quę impetu tur cum Urinis. Hæc enim multitudinę exdentia parum apparere ſinunt miſtionem ſeſi coloris. Quinetiam cum exacte rubea ſit rina, & † coccinea, demonſtrat ſanguinem aliqua parte profluxiſſe: aut cum rupta eſt qua earum venarum quæ ad vaſa Urinaria t, aut cum tranſcolantibus Urinam renum is hiatus quidam & nimia raritas eſt. Quare idit ut ab hiſce non parum ſubſtantiæ ſannis ipſius profluat, afficiatque ſuapte colore inas. Sed ſermo ſuper ſanguine miſto aliis ocis clarior habebitur, qui in hoc loco ſuvacaneus eſt. Namque de Urinis, non de tu ſanguinis diſputare nunc propoſitum nobis, cujus oratio dimittatur. Poſthac o dicendum de colore * vineo vocato, at- de aliis qui deinceps ſequuntur.

† φοινικὰ οὖρα, i. puniceæ Urinæ, de ea voce autem lege comment.

2 Gal. in prog. Hip.

* οἰνωπῶ.

CAP. X.

De cauſa Urinæ vineæ

DUinam ſit color vineus appellatus, in iis quæ de differentiis Urinarum, explicaus: quidque ſignificet, docuimus, ubi de ciis actum eſt. Nunc vero ſubjungenda eſt io de cauſis, ob quas hic color produci ſoin Urinis. Igitur in iis qui multum cucurnt atque laborarunt, accidit, ut Urina ejuſdi coloris appareat ob ſanguinis aſſationem.

 Nam-

Namque ubi aſſiduus, & vehemens motus ſ
guinem calefecerit, atque plus juſto inflam
verit, reſudareque in Urinariis meatibus eff
rit, tum collectione utrorumque color vi
productus apparet. Neque cuiquam id mi
ſit, ubi etiam globuli ſanguinis in cutim pe
dorem diſtributi, cum & à labore & ſolis
interdum homo corripiatur. Ego quinim
quodam juvene id ipſum memini me vi
Namque ipſe amicique complures ſub
ortum ab urbe profecti, venimus * ad num
quaſdam oraturi ſanctum qui illic maxim
à cunctis venerabatur, atque illic diſtenti ſ
ſpectando multa ob ornatum viſu digna. N
tertia diei hora elapſa erat tum, cum eo p
neramus. Atque poſt vota facta deo, pau
etiam immorati ſumus. Jamque meridies
cum redire cogitavimus. Ergo ſole aduſt
crepuſculum domum pervenimus, maxim
eam diem labore tolerato. Nam partim q
mo noſtrum conſueverat, fatigari longa
æſtu, partim etiam quod unuſquiſque erat
li corpore, vehemens æſtus nos corripuit. V
tamen ipſe ſtatim tempore nocumento i
lutus ſum: unus vero ex eis qui nobiſcu
nerant, qui etiam molliori conſtabat co
quodque ex facili afficiebatur, eratqu
quoque homo liber, ut præ ſe ferebat,
mentum ob viam & æſtum ſuſcepit.
poſtera dies demonſtravit ut ipſe ab

* ἐπίπνοα πανήγυρεν.

offenſus eſſet: venter enim eum * ſtimula- * ἤνυξεν.
. Quare acceſſit † ad chytropodam, atque † εἰς λάσα-
onigrum humorem excrevit quem ubi aſpe- νον.
, juſſit abſportari, ac veniens ad me, paſſio-
m enarravit, rogavitque quidnam ſibi vellet
ıſmodi excrementorum mutatio. Igitur ip-
n cum noviſſem conſuetum eſſe ſecare ve-
m, atque multo jam exacto tempore non
ım eſſe eo more, item eſſe calidum homi-
m, atque ad patiendum habilem, addens
oque heſternum iter, tum certo cognovi,
n ſudaviſſe & ſanguine per ſuperficies inter-
venarum atque aſſato, ac deinde attracto
ventrem, directoque ad egerendum, ac tan-
n excreto per ſedem apparuiſſe ejuſmodi ex-
mentorum genus. Quam ob rem hinc ratio-
atus de vineis Urinis, ſubjunxi etiam hoc
oco, ut generentur ab eiſdem cauſis, in quo
ortet ſtudioſum fidem adhibere rationi. Et
ipſæ in ſanis corporibus & dicuntur, & ap-
ent. In iis vero, qui à febribus vehementi-
corripiuntur, Urina demonſtrat ſaniem
guinis abundare, atque putreſcere quoque
ri: & hac ratione mutari in ſpeciem bilis
æ, atque diffugiſſe ideas exactas colorum
uſque humoris uſque adeo, ut nihil pro-
remanſerit: vineum vero colorem, ita vo-
ım, produxiſſe colorem ſanguinis tranſmu-
in bilem. Atque ratio de colore vineo hoc
o redditur.

CAP. XI.

De causis Urinarum passearum.

† κυανῶν.

PAsseus quoque † color longius à medio [cut off]
tate manet , atque majorem alteration[cut off]
adeptus est. Siquidem à bili flava mediocri[cut off]
tione generata , mediocris Urina proficisci [cut off]
Quantum vero illa ab eo quod decens est , [cut off]
cesserit, tantum quoque Urina mutari dem[cut off]
stratur. Flava bilis nimirum ejusmodi exass[cut off]
atque veluti * violacea effecta, adeo ut pa[cut off]
quodam momento indigeat ad transeund[cut off]
ad ideam humoris melancholici , ubi pene[cut off]
verit venarum substantiam, † passeum colo[cut off]
in Urinis ostendit.

* ἰώδης, i. eruginosa.

† κυανῶν.

CAP. XII.

De causis Urinarum viridium.

* χλωρῶν.

URinarum * viridium ita vocatarum q[cut off]
cunque ob liquefactionem pinguis g[cut off]
rantur, hæ † clariores, atque ad oleaceum[cut off]
lorem vergentes producuntur. Fiunt au[cut off]
ejusmodi Urinæ à mistione pinguis colliq[cut off]
quod in oleaceum colorem mutatum est à[cut off]
cumveniente febre. Quæ vero ad nigredi[cut off]
magis inclinant, * hæ adumbrata viriditate[cut off]
gent, sed multitudinem † violaceæ, atque[cut off]
ruleæ sic appellatę bilis ostendunt. Hæ c[cut off]

† διαφανέστερα *magis transparentes.*

* σκιαυγῆ μὲν καὶ χλοείζοντα, *umbrosæ & virescentes.*

† ἰώδους καὶ ἰσατώδους, *i. eruginosæ bilis, & ejus quæ glastum colore refert.*

uæ multum virides ſunt, parva quadam mu-
tione indigent, ut ad nigræ bilis ſpeciem
anſeant. Abhiſce namque nigri colores gene-
ntur. Atque viridis color, ut dictum eſt, ſit
b exceſſum * praviſſimæ bilis exauctæ quan- * αἰχ στῆς.
tate & qualitate, atque ad aliud bilis genus
m adductæ,

CAP. XIII.

De cauſis Urinarum † venetarum & lividarum. † φαιῶν.

URina * veneta atque livida, item etiam * φαιά.
nigra, & à frigiditate & ab humore nigro
enerantur, differentiaque qua mutuo diffe-
unt, oſtendunt quantitatem & qualitatem
umorum ejuſmodi Urinas tingentium. † Si- † τὴν ἑνότητος δὲ τῷ ὁμοιοειδεῖ, *i. unitatem autem ſpeciei ſimilitudine.*
ilitudine vero ſpeciei arguunt unitatem illo-
um. Unius n. ſpiciei caloris communicant.
eque parvam differentiam inter ſe habent in
tenſione & remiſſione coloris. Quinetiam
eque ſemper ab eiſdem cauſis omnes pro-
uctæ ſunt, ſed veluti diverſo modo. Quan-
oquidem * veneta ob caliditatem non fit ejuſ- * φαιά.
odi neque livida quoque, ſed interdum
b frigiditatem, interdum ob nigrum humo-
em. Sed livida ſuperavit venetam, qua fit ob
lagas, interdum & lora incuſſa homini. Ni-
er vero Urinæ color, & ob frigiditatem val-
e exauctam, & exceſſum caliditatis, & ob in-

 fluxum

fluxum humoris nigri, atque ob extremam mortificationem. Quæ, ni fallor, etsi in iis quæ de judiciis transacta sunt, nunc tamen subjunxerimus causas, quæ eis congruere existimantur. Igitur livida quæ ob plagas fit, ostendit magnam sanguinis mortificationem factam esse. Plagis enim distrahentibus, atque mortificantibus sanguinem, sanguis vero mortificatus suapte nigrescere consuevit, qui sero tandem à virtute excretrice per ventrem pulsus, simul per Urinaria vasa ostendit hujusmodi Urinas atque etiam excrementa. Interdum vero impetum exeundi capiens per alterum meatuum alterum prætermisit. Quod hac ratione capitur. Namque quæ Urina nequivit demonstrare, hęc venter excernens ostendit: veluti contra quæ venter non potuit excernere, hæc ipsa demonstrarunt Urinæ. Ut ipse interdum spectavi Urinam albam atque tenuem, excrementa vero perquam biliosa vidi. Quemadmodum alias alba excernente ventre, non paucam bilem adesse corpori Urina significavit. Veruntamen cum hoc ipsum munus sit judiciariæ facultatis, in illa relinquantur explicanda. Nunc vero quæ deinceps sunt sequendo dicamus. † Veneta igitur & livida & nigra, denunciant bilem nigram à qua tinguntur, testanturque frigiditatem non aliter quam caliditatem, præsertim in Urinis nigris. Frigiditate autem solent nigrescere humores, quemadmodum immoderata

† φαιά.

m caliditate, discere est ex his. Frigiditas
im contrahendo spissat corpus, veluti assi-
e videre licet in nubibus. Hæ enim quantum
issitudinis admiserint, eo nigriores spectan-
r † pellucescentia abeunte ob spissitudinem. † τοῦ διαφανοῦς.
uinetiam nihilo secius ob mortificationem
ofectam e frigiditate, solet nigrescere Urina.
enim color proprius est mortuis corporibus
uoniam vita opponi dicitur morti: omnino
iam propria viventium, opponentur mortuo-
m propriis. Atqui si subalbida, atque subruffa
nis reddantur, quænam reddi possint magis
opria jam mortificatis, quam nigra quę sor-
a sunt colorem hunc omnium * extremum * αἴχιστον.
aliditas quinetiam solet nigre facere, Urinam
assando, & adurendo materiam contentam
venis. Quemadmodum etiam in carbonibus
tinctis apparet. Hi enim † ab ignis caliditate † ὑπερβολῆς
grescunt, suscipientes illam in humiditate, πυρός.
ę in eis inest. Singulis enim diebus spectare
tes homines quorum extremæ partes li-
dæ atque nigræ effectę sunt ab excessu fri-
ditatis. Quin & ulcera quædam prava,
iam Anthraces appellata, quæ vergunt ad
grum colorem ob immodestiam caliditatis.
go nimirum memini vidisse Urinam ni-
am, cum frequens essem in loco, ubi me- * περὶ τὸ
ci versantur. Venit quidam matulam ferens, ἰατρεῖον ταμίζων.
qua Urina † veneta & subtenuis specta- † φαιά.
tur. Veruntamen is ubi Urinam fecisset,

 nequivit

nequivit venire erectus, sed venit valde i
curvatus, nam senserat circa renes vehemen
dolores. Retulit quoque priusquam incisa
fuisset vena, mediocriter doluisse ex renibu
atque satis sanguinis fluxisse. Postea vero do
lores vehementer exauctos, ita ut prave affl
cerint hominem. Erat autem tum hybernu
tempus, atque fortuna quadam plusquam d
cebat frigidum. Igitur hæc videns & audien
consideravi immodicam quandam frigidi
tem in causa esse, dixique opus esse, ut calidi
ribus uteretur. Vos autem decet ejusmodi r
contemplari, atque discere eniti, quod fri
ditatis excessus sæpenumero Urinas ejusmo
repræsentet. Sed oratio de causis coloru
tum quia satis, ut arbitror, tractata est, hic f
niatur: tum etiam quia aliæ quæstiones in hi
quæ de causis Urinarum disputantur, pertr
ctandæ, orationem ad se trahunt. Reddit
igitur causarum in iis quæ particularia sun
longa, ut arbitror, oratione indigebit: n
que eam valde certam adipiscetur, ob id qu
particularia nulla mensura, numeroque nu
lo definita esse compertum est. Quinetiam
iis qui universalibus quibusdam definition
bus, quo ad fieri potest, determinaverunt g
neralia, atque reddidere illorum causas, supe
vacaneum esse videtur, si iterum interrog
verint particularia, quæ in universalibus d
finitionibus compræhenduntur. Præter ha

co

onvenit ut facta diſputatione de conſiſtentia Jrinarum reddantur cauſæ, quæ illarum eſſe xiſtimantur. Cum igitur duę ſint qualitates ctivæ & effectivæ, duę item paſſivæ, ac haum quælibet ſit aut dominans, aut victa, omis concoctio, & cruditas gignitur, in quibus pecies conſiſtentiarum conſiſtunt. Concoctio nim (ut ait Philoſophus) eſt perfectio à calio naturali & genuino facta, ex paſſivis oppoitis. Hęc autem ſunt propria in unaquaque materia. Cum enim ipſa concocta fuerit, tum perfecta eſt, & extitit, atque principium perectionis à caliditate naturali jactum eſt. Quamvis etiam ab aliquo externo auxilium ad periciendum præſtetur. Finis vero ad propriam aliquam, atque definitam ſpeciem tranſigitur. Cruditas autem accidit ob horum ipſorum contraria, ſcilicet quia materia non regitur à calore naturali, aut ob ejus pravitatem, aut exceſſum, aut ob aliquam intemperaturam, quæ occupavit naturalem caliditatem. Atque ut de hac re ſummatim dicam) concoctio eſt à caliditate naturali cujusvis materiæ in ſpeciem definitam, propriam concoquenti mutatio. Namque cum materia fuerit mediocris, eique naturalis caliditas fuerit dominata, tum concoctio fit ſecundum ipſius rationem. Atque excrementorum excretiones capiunt ſubſtantiam ſecundum proportionem expetitam.

CAP. XIV.

CAP. XIV.

De causa consistentiarum Urinarum.

URinæ consistentia mediocris apparens etiam concoctionem exacte factam ostendit. Atque quantum illa à mediocritate distiterit, tantum quoque concoctionem à perfectione aberravisse, atque quovis modo excidisse, demonstrat. Quoniam vero Urinæ tenues atque crassæ, & quæcunque mediocrem substantiam effugisse videntur, ut diversam aliquam substantiam adeptæ sunt, ita arguunt naturæ ipsius incoctionem: decens esse probatur ut causę earum reddantur, ut congruere putantur. Igitur quia naturalis calor dominando cibo & potui atque humoribus internis suapte natura concoctiones, ut decet, efficit. Sin vero acciderit aberrare aliquo pacto, cruditas in hisce aderit, ut jam dictum est. Atque tenues Urinæ apparentes demonstrant caliditatem naturalem excidisse ab eo quod convenit: aut quia superata est ab aliqua potente frigiditate: aut quia extranea & corruptrix caliditas aliqua occasione præcedens, occupat caliditatem naturalem, ita ut hæc obscuretur, atque ab actione propria prohibeatur. Id autem ita se habere videre licet † in cibis qui elixantur. Namque minus elixantur ab igne illa quæ contigit elixari sub sole vehementer radiante, quàm quæ in umbroso, & sole minus illustrato loco.

† ἐπὶ τῶν ἑψομένων.

Veluti

Veluti quoque quæ contigit ſub aëre maxime frigido elixari, minus elixantur, quam quæ in aëre tepido elixantur. Illic enim ſolis calor calorem ignis attrahens, hic vero vehementis frigoris vis caliditati ignis repugnans, efficiunt ut minus in iis coquenda elixentur, quam quæ non in ejuſmodi locis elixantur, tanquam nihil impedimento eſſe contingat. Quamobrem hinc accidit ut obſonia minus cocta ſint. Quinetiam quæ ſub divo æſtuante aut frigido elixantur, ea incocta ſunt eo tempore, quo cocta ſunt ea, quæ in umbroſa & calidiore domo elixantur. Idem etiam diſcere licet in lucernis. Namque ubi lucernæ minori majorem admoveris, tum minor ab exceſſu majoris langueſcet, ſi non etiam extinguatur. Atque hic ſola quantitate variata lumina idipſum patiuntur: illic vero etiam differentia qualitatis, quæ in eodem eſt genere. Quamobrem oportet virum prudentem intelligere compoſitionem ex utriſque differentiis, idque quærere pari ratione iis quæ fiunt in erroribus concoctionis. Nam quantum concoctrix & alteratrix vis ab aliqua qualitatum activarum prædictarum paſſa fuerit, tantum conſiſtentiæ mediocritatem effugerint verſus tenuiorem conſiſtentiam. Idq; maxime accidere videtur, ubi intemperaturæ ſimplices fuerint intenſiores. Ubi vero vis concoctrix non per ſe patiatur, aut ab aliqua intemperatura, ſed ab aliquo * exceſſu materiæ, tunc potius

* ἐξ ἐπικρατείας.

Urinæ

Urinę crassiores apparebunt. Decet quinetiam ut si tractu temporis naturalis calor languescat aut contra materia ipsa excrescat, Urinæ diversæ & crassæ spectentur. Et cum natura coquere aggrediatur materiam, quam nondum omnem perdomuerit, Urinam de tenui in crassam mutari ostendit. Quin cum vel frigiditate dominante, vel ab externa caliditate impeditam, minus assequatur ut faciat officium suum, quatenus ipsa superare non potens aggreditur concoctionem, Urina tenuis profluit, atque naturalis caliditatis magna debilitas adesse demonstratur. Ad hæc, cum natura cœperit materiæ dominari, ipsam * habilem ad terminandum efficiens, quatenus minuit illius malitiam, ac materiæ reliquum † excitatur, atque crassescit mediocre quoddam capiens momentum eundi ad bonum, tum concoctionis principium indicatur. Namque cum à principio Urinæ apparuerint tenues, idque non ob aliquam nudam intemperaturam nunquam ad mediocritatem fieri poterit mutatio, si prius in eis non ingenita fuerit crassitudo. Illæ enim Urinę veluti & experientia & ratio demonstravit, arguunt magnam virtutis debilitatem, atque eo potius quo cum coloribus pejoribus inspectantur. Crassæ vero indicant pugnam quandam naturæ, atque certamen veluti nitentis, ut dominetur materiæ atque jamjam, forte dominantis, si non apparuerin

* εὐόριστον, *terminari & definiri facilem.*
† ἀναῤῥίπτεται, *quam vocem superius exposuimus.*

uerint in Urinis ſubſtantiæ vehementer craſſę.
Hic enim par eſt, à materia tanta ſubactam na-
uram ſuccubuiſſe. At vero quod poſſunt quid-
am opponendo dicere: namque ſi tenuia ex-
remæ cruditatis ſunt, mediocria vero optimæ
oncoctionis, oportebat ſubtenuia ſed non craſ-
a apparere ſigna naturæ incumbentis conco-
tioni. Quibus reſpondendum eſt ut decet,
tque explicandæ ſunt quæ exiſtimantur eſſe
pſarum Urinæ ſubſtantiarum. Igitur cum ho-
ninum qui à morbis correpti ſunt, alii ob in-
emperaturam ſimplicem aliquam auctam pa-
untur, alii ob abundantiam alicujus materiæ,
ui ob intemperaturam ægrotant ut dictum
am eſt, ab iis potius tenues Urinæ profluunt.
Qui vero ob aliquam materiam plus juſto au-
tam dolent, ab iis in initiis ægritudinem fre-
uentius Urinę tenues minguntur, quæ pro-
edente tempore craſſeſcunt. Interdum etiam
b initio uniuſcujuſque craſſę inſpiciuntur. De
uarum unaquaque referendum eſt quod de-
et. Igitur eorum qui ob nudam quamcunque
ntemperaturam ægrotant, Urinæ, perquam
enues apparent, minus vero tenues ſpectan-
ur pugnante etiam natura: ſicuti mediocres
roveniunt, cum dominata fuerit. Namque
orum ipſorum primum accidit ob extremam
aturæ ſolutionem nequeuntis aſſurgere eo,
t officium ſuum efficeret, ita ut Urinæ mate-
ia prorſus * inelaborata relinquatur. Alterum

* [illegible] *inconfecta.*

vero

† ἀνίρρωσιν, confirmationem.

vero ob parvam ipsius † restaurationem, qu
jam aggreditur. Tertium quoque ob domin
tum nullo aliunde impediente. Testabunt
hanc rationem etiam colorum mutationes. A
que ob ejusmodi causas apparent Urinæ tenu
& subtenues eorum, qui ab aliqua nuda inte
peratura correpti fuerint. In eis vero qui m
nus sane habent ob aliquos humores, qui
cesserunt, etiam diutius Urinæ apparent, ne
dum aggrediente natura, perinde ac si adh
esset morbus crudus. Atque quantum Ur
fuerit tenuis, tantum cruditas adesse existim
tur. Cum igitur tanta fuerit materiæ crudit
nihil ea ratione paratur ad excretionem, v
tute retentrice materiam ipsam quoque co
tinente, atque virtute naturali pro viri
nitente concoctionem imponere. Ergo cu
hoc ita habeat, atque neque natura queat co
coquere materiam, neque cibus ac potus fu
suppeditati, mensuris concoctionis expendi
tur, naturali virtute intenta ad majora: si
ob hoc tenuis Urina, non crassa ob illud ap
reat. Veruntamen ubi natura vincit materia
tum cruda concoquuntur: præsertim si
ventrem ac Urinam secedere debeant, tu
Urinæ demonstrantur habere crassitudin
non mediocrem. Convulsa namque materia
perflua, ad exitum dominante quodammo
concoctrice virtute, etiam Urinæ demonstr
tur crassæ. Quare plerique ab hoc signo co
jectam

ctantes excrementorum impetum eundi deorsum, ausi sunt prædicere futuras esse ventris excretiones non paucas. Sed cum idipsum sit pars facultatis prognosticæ, par est ut servetur quousque illuc ventum sit. Nos vero ab iis quæ sunt nobis evidentia, subjunxerimus etiam hoc ad propositæ rei confirmationem. Namque consuevere in superficie hujus corporis tumores quidam varii generari. Quorum alii nonnunquam quicquam puris, aut puri similem humiditatem continent, ita ut quoties ipsos discideris, carnem inveneris extraneam. Alii vero attrahentes ad se cunctam materiam, tractu temporis concoquunt, atque alterant in puris speciem. Deinde sive casu, sive arte superfluitatem puris evacuaverint, ad id quod secundum naturam est, revertuntur. Sed tum tumores hosce si in initio discideris, quoniam morbus adhuc crudus est, nihil humiditatis hauseris, præter sanguinem natura congruentem membris. Sed si in initio concoctionis eos secueris, aspexeris pus subcruentum. At si * in ipsa vehementia servaveris tumorem integrum, ac deinde jam protracta concoctione diviseris, conspexeris pus syncerum, atque concoctum fere. Hæc sunt conferenda à te cum Urinis, o vir optime. Nam in illis crudo etiam manente morbo, nihil in Urinis, cæterisque excretionibus emittitur, sed parvum quoddam ejicitur, morbo incipiente invalescere.

* ἐν ταῖς ἀκμαῖς.

L Cum

Cum vero vehementia jam affuerit, concoct... tum perfecta materiæ gignitur, ac Urinæ cr... situdinem capiunt, materia deorsum ver... descendente. Urinæ enim crassæ, semper fu... signa humorum quorumcunque aliquo pa... implentium ventrem, & intestina, atque h... patis partes cavas. Veruntamen quando ... significent ventris excretionem, & quan... non significent, explicabitur in iis quæ de p... videntia. Et ut omnia uno verbo dicam, sic ... beto. Urinæ tenuissimæ, extremam quand... debilitatem naturæ, atque cruditatem argu... *ob defectum caloris nativi. Crassæ vero fa... atque ejusmodi manentes † vel etiam consti... tæ, ostendunt primo calorem genuinum c... coctioni incumbere, deinde dominari quod... modo, veruntamen nondum eo pervenis... integre concoxerit, sive à quantitate, vel c... litate humorum, sive à propria laxitate ... guescentem & obscuratum. At vero quo... dictum est Urinas tenues apparere ob ob... ctionem, referendæ etiam in iis quæ te... tatis causæ existimantur. Ergo cum vel ... renes, atque reliqua vasa Urinaria, vel ... aliquas particulas potentes coërcere, ut ... næ mediocres exeant, obstructio aliqua ... parva gignitur ab aliqua affectione, tum ... na † per angustias, veluti per defecato... colata perquam tenuis exit. Neque m...

W...

*ἐπὶ μείζοσι πλημμελήμασι τῆς ἐμφύτου θερμότητος, *ob majora peccata insiti caloris.*

† ἢ καὶ καθεστῶτα, *quã vocem superius exposuimus.*

† τῇ στενοχωρίᾳ διυλιζόμενα τὰ οὖρα ὡς διὰ τρυγοίπου. *Est autem* τρύγοιπος, *vas vimineum quod supponitur torculari.*

ideri poterit, quod ſpectare eſt in iis, quæ ſingulis diebus factitantur. Quidam enim cum vinum limoſum & craſſum ſentiunt, illud * defæcatorio ſæpenumero colant, atque decenter attenuant colaturis auferendo craſſitudinem, ita ut pellucidiſſimum vinum efficiant. Simile fieri in Urinis colligere oportet. Quamobrem ubi acciderit, ut ob aliquam obſtructionem Urina tenuis appareat, tum quis cauſari potius debuerit, meatus obſtructos eſſe, quam virtutis concoctricis debilitatem. Sed de concoctione & † incoctione atque materiæ cruditate, ſufficiens jam facta diſputatio hoc pacto maneat. Atque ab hiſce diſcat unuſquiſque hiſce ſtudiis incumbens, quod Urinarum ſubſtantiarum aliæ ſequuntur concoctiones humorum, aliæ incoctiones, aliæ quoque cruditates. Mox vero par eſt diſputare de cauſis contentorum in Urinis.

* τρυγίστῳ.
† ἀπεψία.

CAP. XV.

De cauſa contentorum alborum.

QUemadmodum concoctionis & * incoctionis quæ in ventre, & cavis hepatis, atque vicinis, inſignibuſque vaſis fit, conſiſtentiæ Urinarum potiſſimum ſigna extitere: ita quoque concoctionis, quæ in genere venarum perficitur, putare oportet contenta ſigna eſſe. Quamobrem dicendum eſt primo de hiſce,

* ἀπεψία.

atque de coloribus, qui una cum contentis
parent, atque quæ causa existimetur eorum
esse. Deinde de substantiis contentorum, atque
locali transmutatione, deque reliquis quæ
que in eis suspiciuntur: Contenta igitur med
criter alba & lævia, & æquabilia testantur
nam virtutem esse in tertia concoctione. N
que sicuti in sanguine perfecte concocto *
lamentum apparet subruffum, atque sub
vum, cui opus fuit humore colorante, ita op
tet considerare quoque in ipsa concoctio
quæ in genere venarum agitur. Siquidem
guis nondum perfectus generatur † cibo su
ficato in ventre, distributo atque in hep
concavitatibus alterato. Sed ubi idem pur
teratus, ac perfectus fuerit in genere venar
Atque ratione compertum est, hic atque
concoctione quæ in venis, excrementum
inutilem substantiam Urinam esse: illic v
& in concoctione quæ in ventre & intest
superfluitatem esse excrementa, ac utraqu
gna esse. Quin & ut pus à mediocri conco
ne hoc consequitur ut exquisite album fit
ratione compertum est, sanguinem ad al
colorem verti, cum de colore suo transm
tur legibus naturæ alteratus atque transve
Fidem etiam faciunt humores, tum lac,
semen: quippe quæ de sanguine mutant
album colorem. Ergo & contenta in U
similem rationem servantia, signa sunt
co

* ὑπόστημα.

† τροφῆς χυλοποιηθείσης.

ncoctionis. Demonstratum enim est, hæc
sa excrementa esse sanguinis exacte concocti
venis. Quod enim non mutatum est in me-
rem mutationem, atque alterationem, id in
nc speciem, † ut mutatum sit, mutatur à vir-
te naturali vincente. Ob hæc igitur conten-
alba recte esse videntur, & appellantur. Ve-
ntamen non intensam habent albedinem, eo
ıod neque modo puris mutantur. Si enim
ostantiam puris suscepissent, etiam ejusmodi
tio redderetur colori secundum naturam.
uæ vero intenduntur in albedinem, hæc po-
s soboles humorum pituitosorum esse pro-
ntur, aut sanguinis imperfecti mutati in simi-
ıdinem puris à potentia virtutis alteratricis.

† ὥσπερ ὀκλεγαπὲν, i. ut id quidem effugerat optimam illam mutationem in alimentum.

CAP. XVI.

De causis subpallidorum & pallidorum ac biliosorum contentorum in Urinis

N quibuscunque Urinarum contentis, sub-
allidus & pallidus atque biliosus color ap-
uerit, in iis ob ejusmodi causam inspectari
ortet. Quando aliquis ejusmodi humor
ındaverit, aut cum sanguis ipse corrumpi-
in biliosam, & alienam qualitatem: aut cum
lta fit ciborum sumptio, maxime qualita-
n: eam gignentium: aut cum ejusmodi hu-
res intrinsecus excreverint: aut cum alia
evis similis affectio, & victas ratio habita
rit, quæ efficere soleat paria prædictis,

 non

non autem facile potuerit natura expellde omnem speciem humorum ejusmodi: * ea tempore longo laborans, aut à multitudine v... cta, fit ut ejusmodi humor biliosus in term... concoctione redundet. Idemque mistus sa... guini, atque redundans in genere venarum,... que quoad fieri potuit, inde abjectus per co... tenta in Urinis, † præstantem in venis hum... rum qualitatem ostendit. Namque à rebus e... cretis expenduntur quæ præsumpta sunt, Il... que naturæ inspectorem oportet per omn... colores, consistentias, & contenta discurre... tem, & sigillatim expendentem quæ in his su... ac analogias & proportiones exponentem... pronunciare, atque ita quispiam faciens, parr... ab eo, quod rectum est, aberrarit.

* ἤδη τῷ χρόνῳ καμοῦσα.

† ἐπικρατοῦσαν.

CAP. XVII.

De causis contentorum subrubeorum, & rubeorum, atque cruentorum.

DE subrubeis rubeisque, atque * crue... contentis ea referre satis fuerit: quę qu... definita non sint, ab ipso sensu discere li... Namque ubi humor sanguineus fuerit pro... tus ad concoctionem meliorem, quod tanqu... non assumendum visum esset, non addep... fuerit per mutationem secundum naturam q... vinci non possit, aut ob multitudinem exce...

* ὑφαίμων.

tem mediocritatem, aut quia virtus contentrix quæ illic eſt, debilitata eſt uſque adeo, ut etiam optimos humores abire ſinat, tum contenta ejuſmodi producuntur. Quandoquidem ſi virtus illic ſuperior fuerit, perquam facile omnia alterarentur, atque mutarentur. Sicuti contra ſi quicquam illa paſſa fuerit, etiam contenta ſpectantur averſa ab eo quod ſanum eſt.

CAP. XVIII.

De cauſis contentorum † fuſcorum & lividorum atque nigrorum.

† ὀρφνωδῶν.

FUſca in Urinis contenta, & livida, & nigra inſpectantur, aut ob mortificationem vitalis virtutis (nam in hanc ſpeciem mutatur mortificatus humor) aut ob humorem nigrum, qui illuc ab aliquo loco cucurrit, vel illic genitus eſt, deinde ut Urinis ſubſideret, profluxit. aut ob ſanguinem mutatum mortificatumque, atque cum Urinis commixtum. Quandoquidem ubi cum ſanguine ſimul diſtribuitur humor is melancholicus, eo quod excretrix virtus debilis eſt, etiam uſque ad tertiam concoctionem ibit. Inde vero expulſus à reſidua etiam animali virtute, idem miſtus cum contentis, ipſa colorat: ita ut ſi mediocris fuerit, reddet * fuſcos, atque lividos colores: nigros vero efficiet, ſi qualitate & multitudine exceſſerit. Atque

* φαιά.

 hoc

hoc pacto melancholicus humor redundat, ... pro ejusmodi causa extraductus apparet. Qui... etiam accidit, ut interdum contenta videant... nigra, cum sanguis existit melancholicus, au... eo quod à cibo ejusmodi succum gignente fi... aut quod bilis, aut sanguis, in hujusmodi hu... morem tempore mutatus sit, aut ob alia... quæcunque causam. Namque ratione & u... idipsum comprahensum est. Assumitur eni... à natura omnis sanguis qui purus est in terti... concoctione: qui vero mutatus fuerit in bile... nigram, hic separatur à virtute excretrice. Se... Sed tamen id orationi huic addatur. Nam u... sanguis mortificatus atque versus fuerit in co... lorem nigrum, aut * ob tormenta, & scutic... homini incussas, aut ob virtutis † remissionem... ac mortificationem, tum hunc ipsum natu... tanquam superfluum illinc * derivat, atque tu... Urina ejusmodi excretis contentis abundat. A... oratio de causis colorum, quos in contentis e... contingit, hoc pacto finiatur, dictis à nobis qu... sint necessaria. De quantitate vero content... rum docere jam par esse videtur: deinde de ca... teris iis quæ super ipsis quæruntur.

* διὰ βασάνους.
† πάρεσιν.
* ἐξοχετεύει.

CAP. XIX.

De causis quantitatis, ac substantiæ contentorum...

MUlta contenta Urinarum, ut multum nu... trimentum corpori distribui, ita robu... quod...

† τὰ τοίνυν πλείω τῶν συμμέτρων κατὰ τὸ ποσὸν παρυφιστάμενα. *Majora quantitate quam pro mediocr... tate paryphistamena.*

quoddam alteratrici virtuti adesse significant. Cum enim materia deerit ac naturæ robur affuerit, non tum efficit abundantem nutritionem. Quod si semper materiam agglutinarit, atque assimilarit, semper quoque ejusmodi consumptionem sequetur excrementorum multitudo non parva. Non enim par esse compertum est, ut in quacunque distributione nutrimenti, quæ corpori fit non etiam excrementum aliquod separetur. Quamobrem cum multum alimenti natura elaborarit, multa quoque excrementa adesse necesse est. In quo nec illud ignorare oportet. Namque alteratrice concoctriceque virtute ipsa ab alia quavis causa obscurata, plurima excrementa feruntur. Veruntamen hæc ad crassitudidem vergunt, dum concoctionem exactam effugiunt. De quibus paulo inferius, ubi de contentorum consistentia tractabimus. Nunc vero de paucitate contentorum dicendum est. Atque hæc pauca contenta explicatum est, quod ob inediam & exercitia, atque obstructiones, & concoctiones tardas generantur. Ergo virtute nutritiva potente, & materia abundante, hujus meliora assumuntur, pejora vero expelluntur, quæ excrementa sunt, etsi hæc etiam assumantur. Quando vero conveniens & pura nutritio ex toto defecerit, etiam contenta in Urinis ratione eadem, quantitate minuuntur. In iis vero qui multum sese exercent, etsi

nutrimentum multum adſit, contenta tam
minora in Urinis apparent, eo quod in ejuſm
di corporibus excrementa conficiuntur &
nuantur, atque per occultas tranſpiratio
abeunt, ita ut paucum quiddam relinqua
arctatum in exitu, atque cum Urina deſce
dens: neque mirum eſſe poterit, ſi conte
pauca ſpectentur, meatibus obſtructis, at
craſſo per anguſtias, quas fecit, ſola ſubtilia tr
ſire ſinente. atque hoc in loco oratio de qu
titate contorum ſiſtat curſum. Poſthac dic
dum eſt de conſiſtentia, hoc eſt, quam ob c
ſam tenuia vel craſſa contenta ſpectentur. H
enim pacto reddita ubi fuerit ratio, ſervatus
ordo ut propoſitum erat. Igitur contenta
nuia, cum pura fuerint, ac non facile * aſ
gentia cum matula commota ſit, ſignifi
magnam quandam debilitatem naturæ in te
concoctione adeſſe. Si enim hæc firma
fortaſſe gigneret in ea concoctione medioc
ſubſtantiam At vero nunc quemadmo
circa primam & ſecundam concoctionem
cari contingit (illic enim tenuia, & ſubhum
fiunt excrementa: hic vero albæ atque aq
Urinæ) ita in tertia concoctione peccari f
Contenta enim tenuia † ac indefinita, minu
domita à calore genuino manent. Quinet
quæ apparent tenuia ob crudum humorem
nuatum, veluti in iis, quæ de judiciis Ur
rum ſcripta ſunt, ſuperius diximus, ea ab r

* μετεωριζόμενα.

† οὐκ εὐόριστα, *quæ non facile adipiſcuntur terminum, & debitam conſiſtentiam.*

rata jam genuina caliditate fiunt, attenuante ac dissipante omnem crassitudinem materiæ, quæ venis inhæsit ob humorum cruditatem. Similia hisce singulis diebus * in his quæ in aëre fiunt, demonstrantur. Quandoquidem in illis solis calore eminente, omnis crassitudo corporis nubium attenuatur, atque in aërem conversa dissipatur, ut eodem calore superato coguntur nubes, atque crassescunt. Ad hæc † ob multam constrictionem nigrescunt, ita ut * horridum etiam insultum terrenis minitentur. Hoc item exemplum satis esse poterit in crassis contentis Urinarum ostendendis. Namque genuino calore debilitato, non etiam facile hinc humores & domari, & attenuari possunt. Namque caloris ipsius in humoribus proprium est, tenues & veluti * indefinitos humores cogere, & definitos reddere concoctione: crudos vero & crassos attenuare & concoquere. Atque crassitudinem accidit in contentis inspectari. Quæcunque enim eorum quæ ad nutriendum assumuntur, non evicta concoctione ob aliquam impedientem causam, eadem aut tenuia apparent, aut crassitudinem habentia sunt, utraque diffugientia mediocritatem concoctionis. Quę vero contenta videntur crassitudinem habere natura, ratione crisis excrementa expellente, id ob virtutis excretricis robur potius fit, quæ mala & inutilia expellit, cum præsertim illuc impetu ferantur. Quinetiam contenta quæ videntur esse crassa

* ἐπὶ τῶν μετεωρολογουμένων.

† πολλὴν συμπίλησιν.

* χείρω ἔφοδον.

* ἀορίστους.

crassa ob ejectionem puris, oratio quæ de judiciis acta est, docuit. Causam vero reddet oratio de concoctione. Quandoquidem quæ exacte concocta esse apparent ea mediocrem secundum genus consistentiam capiunt, quæ vero aberraverint ab exacta concoctione, illa demonstrantur aut tenuiora, aut crassiora. Hinc etiam censendum de pus efficientibus. Namque pus mediocre esse videtur, quod genitum est concoctione vincente, idemque crassius quibusvis contentis spectatur, tenuius vero sanguine spisso. Sed de pure rationem aliis in locis discere poteris. Quare hic relinquatur, ubi non adeo oportunum est ut tractetur. Nos vero cum de substantia contentorum, quæ in Urinis apparent, disputarimus: decet ut etiam de hypostasi orobea, furfurea, laminea, atque similacea doceamus.

CAP. XX.

De causis hypostasium orobearum, furfurearum, laminearum, & similacearum.

QUa specie sint ejusmodi hypostases, dictum est in tractatu de differentiis Urinarum, & quid sibi velint, in iis quæ de judiciis scriptum est. Nunc vero ipsarum causas explicemus, atque orationem absolvamus. Igitur cum febris ad carnem usque processerit, ita ut eam & jungat, & liquefaciat jam antea consumpto pingui, tum in fundo matulæ subsid...

quam

quantum de ſubſtantia carnis depaſtum eſt. Non enim in eo fundo † ſublimatur, neque errat ejuſmodi combuſtum ita facile, quemadmodum fieri ſolet in contentis quæ ſpecie ſimilia ſunt huic, ſed ſemper fundo hæret, naturali quadam gravitate jacens. Atque quod hoc pacto febris pervenit ad partem corporis * informem, atque craſſam, etiam hypoſtaſin ejuſmodi reddidit. Quinetiam in hypoſtaſi furfurea quædam figura ſervatur contentis, à qua etiam nomen deductum eſt. Namque poſtquam vis febris attigit duras corporis partes, ejuſmodi furfures apparent, veluti fruſtula quædam abſtracta à corpore præ duricie renitente. Siquidem eorum quæ ab igne ſolvuntur, alia liquefaciendo ſolvuntur, alia frangendo & ſcindendo, veluti ea quæ obtinuerunt ſubſtantiam duram ac rigidam. Atque quo corpora duriora fuerint, eo fruſta majora evadunt. Quippe quod ignis impetui primo reſiſtunt, deinde cedentia vincuntur magis, quam quæ humidam ſubſtantiam ſortita ſunt. Quemadmodum ſingulis diebus videre licet in ſingulis † rigidis, atque lapidibus. Diſſultant enim non parva fruſta, ab hiſce, cum aduruntur: quæ vero ſolvuntur liquefactione, hæc comparantur ſevo & ceræ, atque ſimilibus. Quamobrem & adeps & caro hiſce ſimilis eſt. Ob hanc rationem quo febris magis attigerit ſolidiora corpora, eo majora & evidentiora fruſtula abſciſſa videbuntur.

† μετεωρίζεται.

* ἀδιαπλάστου.

† τῶν κεραμῶν, quid ſit κέραμος, lege Ariſt. 4 Meteor.

Idem

Idem etiam discere licet ab hypostasi * laminn
† & similacea, quæ sunt frustula partium solid
rum à febre hectica incensarum. Atqui quem
admodum à mediocri, & naturali calore fing
tur atque perficitur unaquæque harum, ita
extraneo calore, ac immodica febre dissipat
dissolviturque: & consumptionis corporum
bris est causa penetrans usque ad profundi
tem, sed quod appareant frustulorum spec
quædam diversæ, à liquefacta materia subco
est differentia. Quamobrem habes etiam rat
nem hypostasis furfureæ & lamineæ, atque
milaceæ sufficientem iis qui sufficienti poll
ingenio. Veruntamen non ignorare oportet
terdum humorum crudorum * spissatorum e
giem quandam apparere, vergentem ad s
cies similes prædictarum hypostasium. Que
admodum accidere solet in iis quæ coquun
in sartagine. Hæc enim dum assantur, † arct
tur, atque quo magis ustulantur, eo pejora
diguntur. Similia his considerare oportet
hoc pacto se habere in Urinis, atque conject
dum, quo minora fuerint frustula, eo * im
nentiorem febrem esse. Quinetiam interd
in contentis Urinarum eorum, quos abs
febre contigit esse, ejusmodi soboles † male
borati alicujus humoris apparent, quæ tra
temporis * declinant, atque dissolvuntur
veluti capilli interdum in Urinis spectan
Quorum judicia suo in loco declaravimus.

Cap. X

* πεταλώδη, i. folio simili.
† κεγχρώδη.
* συμπηχθέντων, constipatorum.
† συνίστανται, coguntur.
* ἐπικρατέστερον, fortiorem.
† δυσκατεργάστου, difficilis ad elaborandum.
* καταφερόμενα, deorsum tendentia dissolvuntur.

CAP. XXI.

De causis contentorum mistorum, vel dissimilarium.

NUnc vero par est ut causas contentorum dissimilarium subjungamus, fortasse non inutiles iis qui hisce studiis operam navant. Siquidem ubi humores aliqui relinquantur per aliquos meatus, neque fuerint dissoluti aut attenuati, neque quoque cito per Urinas expulsi, sed tractu temporis in meatibus moram fecerint, spissitudinem, ossisque naturam susceperint, ab aliqua caliditate in ejusmodi species transmutantur, ita ut neque ossa perfecte sint, neque humores exacte consistant, sed potius sunt humores ad ossis naturam vergentes. Reliqua igitur, quæ similia sunt ramentis atque furfuribus, & quodcunque aliud dicere volueris similitudinem faciens, possent consistere etiam per reliquas corporis partes. Quæ vero similia sunt capillis, in iis vasis quæ è renibus ad vesicam descendunt, generantur. Atque quanta est longitudo vasorum internorum, tanta generatur humoris * spissitudo & assatio, atque illa veluti capilli similiter extenduntur. Proinde cum sæpius hæc spectaverim in aliquorum Urinis, ne quicquam aberravi à judicio & prævidentia, dicens illos male habere ex renibus. Et illi veluti convicti confessi sunt passionem: atque confidentes, curationem mihi crediderunt. Sed tamen hoc spectat ad aliam disputationis partem.

* σύμπηξις, *compactio, constipatio.*

partem. Nos vero quoniam propoſuimus red-
dere cauſas uniuſcujusque eorum quæ appare-
in Urinis, ſit hactenus fecimus. Nam in urn-
quoque colorum cauſas aſſignavimus, & qu-
ſunt in conſiſtentia: item quæ in contentoru-
coloribus, & quantitate & conſiſtentiis. Veru-
quod oratio videtur habuiſſe * modum decre-
tem, hoc in loco eam terminemus, ne videam-
legentibus præter modum protuliſſe ſermo-
nem. Quandoquidem paucis verbis ſi quis ve-
ſententias multas claudere, id tam brevita-
quam ſtudii † frugalis munus eſſe probabit-
Volentis vero dicta repetere atque egredi uſq-
ad contra poſitiones, & inanes contentiones f-
taſſe hominis ingenioſi putabitur. Sed mi-
congruerit viris ſtudioſis, atque paucis ſen-
multos componere nitentibus. Sed de his h-
in loco ſatis, de quibus alias plura. Nobis ve-
quantum relictum eſt, in altero libro etia-
oratione non ſuperante modum ſcripſim-
Quod ſi tandem quicquam videatur præt-
miſſum eſſe, idipſum ego puto præceptis u-
verſalibus contineri. Sin vero quod conting-
ſolet hominibus, aliquis quicquam adinvene-
ne quiſquam accuſet paſſionem humanam,
potius illius inventum addatur hiſce dictis,
plenior ſit ejuſmodi inſtitutio. Namque h-
pacto tractatio per gradus multos ubi accepe-
incrementum, tendet eo ut perfecta conſiſt-
atque ſtudioſis aderit non ignobilis inſtituti-

* μέτρον.

† οὐκ ἀκόμψου.

Libri primi, de cauſis Urinarum, finis.

ANNOTATIO CAPITUM
Eorum, quæ libro secundo
DE CAUSIS URINARUM
continentur.

ACTU[illegible]

ACTUARII DE CAUSIS URINARUM,

LIB. II.

PRÆFATIO.

QVod accidere solet rerum spectandarum amantibus, ubi aliquam perpulchram domum intraverint (non enim necessarias partes solummodo disquirere volunt, fundamenta, * for- * καὶ στοάς, porticus.
ices columnas suffundatas, atque tectum, & alia
usmodi, verumetiam si quid domo adjectum sit
ulchritudinis excellentis varietate figurarum &
cturarum præstantia, atque † pellucedine incru- † διαφανοῦς καταστρώματος, pellucentis pavimenti.
ationis) id quoque mihi accidet, non solum insu-
anti iis rebus, quæ arti necessariæ sunt: sed etiam
rca eas exercenti, quæ pulchritudinem dictis ni-
lominus, quod tutum fundamentum præstare
ssent. Proinde volumine altero opus fuit, quo
ta mens de causis Urinarum explicaretur, idque
oratio, quæ habita est super unoquoque judicio,
centem causam accepisse videretur. Veruntamen
ntemplatio de Urinarum causis, à veteribus phi-
ophis perculta est, non aliter quam si in philoso-
ia res una esset ad tractandum proposita. Nunc
ro nescio quibusnam è medicis nobis æqualibus
cere videatur, cum antiquam illam philosophiæ
nerationem perdiderit, vixque iis quæ de diffe-

rentiis Urinarum, atque judiciis scripta sunt, cumbant. Quamobrem tempore non parvo di proferre causas à me inventas super Urinis, quæ diu prætermissæ mansere, negligentia eorum qui tem medicam exercuerunt.* Verum ubi ad m dii, censens si imperfectam disputationem relic sem, segnitiæ cujusdam existimari: sin vero scri sem quæ decet, studii cujusdam non ignobilis: extare: aggressus sum disputationem de causis, tans nostram hanc præceptionem plurimum ess laturam, iis præsertim qui philosophiæ studiis ctantur. Ergo per hæc recte existimatum est, putatio de causis Urinarum subjungeretur, partem explicavimus, parsque à tractandum bis relicta est. Opus autem esse videtur omni alterius est, causa: atque in reliquis differentiis narum, suas causas reddere: simul ut nobis procedat facilior, simul ut iis qui aliorum, tationem taxare nituntur, præcludatur ing accusationis. Quia igitur etsi colorem & sub tiarum causas jam reddiderimus, atque hasce etiam eas quæ sunt contentorum, non t explicatæ sunt causæ omnium eorum, quæ super antea dicta erant. Sunt enim reliqua quæc spectant ad lævitatem, & inæqualitatem, positionem ipsorum contentorum: item quæ a las attinent, atque si quod aliud natet in U rum superficie. Decebit nunc me prætactas hisce causas reddere: deinde dicere de sequen veluti ratio procedens instruxerit.

* ἐπεὶ δὲ πρὸς ἔμαθον γέγονας.

CA

CAP. I.

De causis contentorum lævium & asperorum, atque glutinosorum.

QUoniam in contentis, quæ mediocria sunt in aliis etiam lævitas præsens demonstrat concoctionem secundum naturam: eadem si quo pacto immutata fuerit, ostendet concoctionis defectum. Quod si non lævitas fuerit, sed quam asperitatem nomine opposito appellaverimus, ea significabit defectem quendam concoctionis naturalis dissimilari, quadam substantia intercidente contentorum continuitatem, tanquam hujus contraria. Glutinosum vero quisquam hoc dixerit modo, substantiam percrassam, atque tenacem: ob quam etiam contenta cum densari contigerit, mutuo coëunt. Ejusmodi enim humorum corruptio mutuo glutinat partes veluti distantes, non aliter quam succus quidam aut coagulum. Et ab ejusmodi idea quisquam poterit ratiocinari super glutinosis contentis. Nunc vero dicendum est de aspero, & quod nam sit illud quod ejus continuitatem dividat. Siquidem fortasse hinc alia ratio apparuerit non ignobilis. Namque in concoctionibus perfectis nihil est non domitum. Humores enim domiti, atque sufficienter concocti esse demonstrantur ab iis quæ cernuntur. Spiritus vero diversi & extranei,

ne principium quidem consistentiæ capiu[...]
emoti à calore naturali. Manifestum esse v[...]
tur, ut concoctione deficiente in aliquo horr[...]
tam humores incocti producuntur quam sp[...]
tus propriam substantiam accepisse spectam[...]
Sed de cruditate & incoctione humorum m[...]
tractata est in libro superiore. At vero ho[...]
loco convenire videtur, reddere rationem[...]
spiritu extraneo dominante, ut in omni [...]
ctatione absolutus sermo in hoc etiam à n[...]
ne repræhendi possit. Igitur quod fieri [...]
in conspectu nostro, atque evidenter in [...]
mentis (namque * aëris tranquillitas gen[...]
tam in frigore vehementi, quam in ardent[...]
lore spectatur) id etiam fit in corporibus no[...]
Namque maximis frigoribus ubi correpta[...]
rint, & calor omnino debilitatus fuerit, [...]
densitas quædam à frigiditate contrahitur. [...]
que tum quoque spiritus excitantur, qui u[...]
citentur, modica caliditate indigent. V[...]
contra magno æstu, atque aliis urentibus f[...]
bus combusta tota spirituum materia. Q[...]
etiam in remissa caliditate tanquam pugn[...]
natura, atque nitente frigidos humores d[...]
vere atque concoquere, spiritus complur[...]
generantur, quantitate & consistentia diff[...]
tes. Namque aliqui eorum pauca egent m[...]
tione & concoctione, alii vero fere om[...]
concoctionem effugientes, etiam vince[...]
dentur. Quod etiam discere est in alteratio[...]

* ἠνεμίαν, i. à ventis tranquillitas.

cc[...]

constitutionis aëris, quas circa nos singulis diebus fieri cernimus. Frigore enim valido antecedente, atque pluviis & nivibus usquequaque præstantibus, spiritus nullos apparere necesse est. Nec undè ergo extante principio motionis spirituum, etiam densitas quædam corripit materiam spiritus progignentem. Veruntamen ubi naturalis calor illuxerit, atque cœperit præstare materiæ, tum densitatis soliditas solvitur. Atque spiritus capere substantiam solent, ut quantitas subjectæ materiæ, atque sinus patitur. Deinde per omne discurrunt. Quinetiam cum fuerint modici, à caliditate multum præstante concocti quiescunt. Et si fuerint multi, atque supra quam sit caliditatis potentia, parum, uti decet, expelluntur: sed in se contracti, atque constricti ab ignis qualitate aliena, afferunt alium humiditatis globum, qui majore apparatu ad dissolvendum eget. Atque eo pacto à singulis mutationibus gignuntur differentes constitutiones aëris. Quamobrem quam rationem hoc ipsum ambigens omne, atque solaris caliditas erga elementa nos continentia, habet, eandem caliditas genuina cordis erga substantias humorum diversorum, qui in nobis sunt, obtinere defenditur.

Cap. II.

De causa generationis spirituum extraneorum

VErum quum ex concoctione secundu[m] naturam, atque conveniente, genuini[i] naturales: ex deficiente vero extranei, atq[ue] tristifici spiritus generantur: continuitate[m] contentorum solventes: hi ipsi extranei, atq[ue] corrumpentes esse certe existimantur. Atq[ue] hac ratione solutio continuitatis contentoru[m] recte arguere potest concoctionis imperfecti[o]nem aliquam. Sed tamen eo major evaserit [so]lutio, quo spiritus evaserit præstantior: Quem[ad]admodum igitur in nubibus discissis, spirit[us] motionem significamus, ita in contentis lac[e]ratis, spiritum extraneum discindentem a[r]guimus.

Cap. III.

De causa generationis bullarum apparentium in Urinis.

† μετεωριζόμενα.

CUm tam dissoluta & † sublimata conte[n]ta, quam quædam in Urinis innatan[tes] bullæ fiant ob extraneum spiritum, conven[i]re videtur, ut super hisce causæ referantur. Illi[us] igitur meminisse oportet, spirituum non se[m]per eandem esse quantitatem neque qualitate[m].

Namq[ue]

Namque alii ſunt multi, alii pauci, ut alii tenuiores, alii craſſiores, atque alii calidi, alii frigidi, quos etiam conjungere par eſt. Quorum conjunctorum, alii erunt multi & craſſi, & frigidi : alii multi, & craſſi & calidi : ut alii pauci & craſſi & frigidi : alii pauci, & craſſi & calidi. Quinetiam ſi diviſionem facere velis, diviſeris multos atque paucos, menſura & limite ipſi impoſito, tam craſſos, quam tenues, atque poſt hoſce ſubjunxeris, calidos atque frigidos, quam plurimas differentias conjunctionum adinveneris: ut ab hac ratione ductus, cognoſcere poteris cauſas tam contentorum proprium locum minus ſervantium, quam differentiarum, quæ ſunt in ipſis bullis. Ergo ſpiritus craſſiores potius in bullis apparent incluſi, tenuiores vero magis diſperſis contentis congruunt. Quemadmodum eorum quantitates quadrant magis cum quantitate bullarum, atque cum receſſu, quę faciunt contenta recedendo à fundo: atque etiam cum ipſorum contentorum diſſipationibus, cum magis diſperguntur. Qualitates vero ipſorum ſpirituum argui poſſunt à qualitatibus quæ in coloribus arguuntur. Veruntamen repetenda ſunt hæc ut (quoad fieri poteſt) clarior evadat oratio hoc pacto.

CAP. IV.

De causa diversorum locorum, quos occu- pant contenta.

NUtrimentorum corpus intrantium, qu dam concoctione prima domita sunt, a que si quid spiritus ipsis affuerit, id alteratu à naturali caliditate dissipatur. Alia vero su quibus etiam secunda concoctione opus est, & domentur, & spiritum dissipent. Insuper a quædam sunt quæ † magis insitum spiritu continentia, tertia quoque concoctione inc gent: veluti sunt illa quæ humorem pror crudum, ac prope corruptivum gignunt. H itaque pacto considerare oportet super hum ribus, qui & in ventre, & in venis, atque in l cis ulterioribus habentur. Quamobrem ubi c ca primam concoctionem genitus sit spiritus, quærit exitum, & errabundus una cum Uri excernitur. Si fuerit tenuis, & quantitate m diocri, substantia ipsius producta à minim principio, bullas quasdam inflat super U næ superficie, atque simul ob refrigeratione Urinæ dissipatus, bullas disrumpit. * Quod spiritus crassior, & major cum Urina exc natur, atque humiditatem moveat, & conv tat dum ad id aptus sit, tum bullæ generant in matula, quæ non statim dissolvuntur, que spiritus crassitudine sua ut non evaporatur, constringitur: atque ejusmodi bullæ poti fig

† μᾶλλον ἐναπειλημμένον, i. magis cohibitum.

* παχυτέρου δὲ καὶ πλείονος, συνεκκριθέντος τοῦ πνεύματος καὶ τὸ ὑγρὸν κινήσαντος, καὶ συστρέψαντος ἐπιτηδείως ἔχοντος.

ſigna ſunt ſpirituum generatorum in ventre. At vero ſpiritus, qui in ſecunda concoctione apparent ſuperare concoctionem, contenta à fundo attollunt aliqua ratione, quemadmodum diſſipant ea quæ ad profunditatem corporis conceſſerunt ſecundum exuperantiæ rationem. Atque ejuſmodi ſpiritus frequentiſſime in morbis calidis apparere ſolent, atque idcirco potius per profunda tranſeunt. Quinetiam in crudis & incoctis humoribus, ſi contenta apparuerint concocta, multis ſpiritibus generatis attolluntur, multo calore diſſolvente multam materiam compactam, quæ generare potuit multos ſpiritus, ſed ubi naturalis & concoctrix caliditas præſtiterit, illa vero cruda & incocta materia domita fuerit, tum contenta incipiunt deſcendere ſpiritibus diminutis atque demum evaporatis ſubſidere ad matulæ fundum. Illud quinetiam non erit auditu dictuve mirabile, ut à locis contentorum in Urinis ſignificentur quodam modo corporis affecta loca. Siquidem facta proportione altitudinis totius Urinæ, cum altitudine humani corporis, tum partes Urinæ, ad quas contenta conceſſerint, proprium locum effugientia, ſignificant loca corporis ipſis reſpondentia, morbo affecta eſſe, idque merito. Spiritus enim is extraneus, atque corruptivus, quo fuerit præſtantior & fortior, eo longius materiam expellit verſus ſublimes partes matulæ, à fundo incipiens, cum oporteat

mate-

materiam descendere atque excerni, si à nullo spiritu pulsa esset. Quemadmodum in dissolutionibus contentorum, secundum latitudinem * Urinæ, videmus dolores errare, secundum latitudinem corporis, veluti dictum est in iis, quæ de judiciis Urinarum tractata sunt. Spiritu enim materiam expellente, præsertim si ipsa aspera fuerit, & incocta, & ubi mota fuerit & erraverit in totum corpus, gravitas ob multitudinem inducitur carnibus, dolor vero fit à motione spiritus, atque à qualitate alienæ materiæ inductæ. Sicuti in bullis, quæ significant dolores capitis, aut renum, & præter [a] defluxum in pulmonem. Etsi alio in loco de substantia spiritus dictum sit, quænam positio ipsorum contentorum pepererit judicia. Præsens vero oratio causas assignabit. Igitur unumquodque prædictorum ab aliquo, quod dissimile est naturali spiritu generari res ipsæ, ut puto, demonstrabunt, cum diebus singulis aliqua motione præternaturales spiritus generentur, sive cum ferveant subjectæ materiæ, sive alio modo moveantur. Cui orationi fidem faciunt, tam aquæ ferventes, atque idcirco bullas facientes, quam frigidæ aliunde motæ. Bullæ ergo veluti corona circumeuntes Urinæ superficiem, si fuerint parvę, atque inter se compa-

* χύματος.

[a] *Hic locus sic legitur in Græcis exemplarib.* τὸ μὲν ἐκεῖσι περιττόντε καὶ ἀγγεῖον οὔρον οἶδεν ὁ λόγος, τὸ δ' ἐνταῦθα παρυφιστάμενον ἐν τοῖς οὔροις ἀπέδειξεν ὥσπερ δῆτα καὶ ἐπὶ τῆς ἐν γαστρὶ πέψεως τὰ διαχωρούμενα πέφυκε σύμβολα. *Quorum verborum hic sensus videtur esse, Urinam esse excrementum concoctionis quæ in cavis partibus fit, paryphistamena autem in venis fieri, atque adeo esse signa concoctionis, quæ in venoso genere fit non aliter quam dejectiones sunt signa concoctionis quæ in ventre fit.*

compactæ , à ſpiritu craſſiore , ac non facile * diſperditili generantur. Quatenus ergo bullæ conceſſerunt uſque ad Urinæ ſuperficiem , ſimili ratione demonſtrant ſpiritus in corpore aſcendiſſe uſque ad caput.

* διαφορουμένου, digeſtibili diffiabili.

Quatenus vero in eis adeſt craſſitudo, & glutinum, ut non ſinat bullas majores fieri, & ſublimiores, indicant ſpiritum etiam eſſe † materialem , neque facile difflabilem.

† πρόσυλον, i. materiæ affixum.

Bullæ enim quanto magis ſublimantur, ac intenduntur in ſuperficiem, eo potius ſpiritus digeſtus abſceſſiſſe à materia ſignificatur. Et dolores obſcurari dicimus, eo potius, quo magis frigiditas aderit in ſpiritu. Non enim facile frigidi ſpiritus conſueverunt movere dolores. Veruntamen defluente materia, quæ ſpiritus excitavit, quod jam concocta ſit, bullæ collectæ innatant circa mediam ſuperficiem Urinæ, atque etiam corona bullarum innatat, neque quicquam doloris etiam ſignificans, cum jam materia evaporata deſcenderit. Etſi maxime reditus fiat ad pulmonis loca, tunc materia deſcendens convoluta cum ſpiritu, qui in pulmone eſt, magis etiam inflatur. Quatenus vero expellitur, ſuperante jam natura excernitur, demonſtratur, vero à bullis, quę circa medium innatant. Quinetiam eadem motione circa renes , & veſicam facta , contingente ab aliqua locorum anguſtia, ſpiritus ingenerantur, & bullę excitantur. Non minore quoque motione circa vaſa ſeminaria facta, generantur ſpiritus atque tranſmittuntur

ad

ad vaſa Urinaria. Atque miſti cum Urina ſpe-
ctantur in illa emicta excitaſſe bullas denſiſſimas.
Quinetiam interdum apparent hoc pacto
atque veluti capilli, aut veluti ſeminis ipſius
* ſplendores, aut veluti renum calefactorum
colliquamina. Adhæc quo bullæ fuerint mi-
nores & denſiores, atque circa ſolam coronam
circumcurrerint, plures & potentiores, & craſ-
ſiores ſpiritus demonſtrantur, tanquam adhuc
hærerent materiæ. Quo vero magis contraria
his quæ dictæ ſunt, producuntur, eo ſpirituum
imbecillitas, atque digeſtio promptius judicatur.
Hoc itaque pacto diſputatio ſuper ſpiritu
habita finiatur. Namque vir ſtudio incumbens
ut decet, conſiderando poterit ab hiſce dictis
reliqua & adinvenire, & orationi adjungere.

* ἀμαρύγματα.

CAP. V.

De cauſis diverſorum colorum ipſarum coronarum in ſuperficie Urinæ manentium.

POſt hæc dicendum eſt de coloribus diver-
ſis, qui in corona ipſa ſpectantur. Igitur
totius* humoris Urinæ, qui è ſubſtantiis di-
verſarum ſpecierum compoſitus eſt, partes
craſſiores concedere verſus fundum velint, ne-
ceſſe eſt ut partes tenuiores innatent. Aliis au-
tem in locis demonſtratum eſt, tenuiora eſſe
paſſibiliora, & ut ab aliqua cauſa facilius alte-
rantur, ita promptius manifeſta fieri. Quam-
obrem

* χύματος.

obrem si humores nocentes fuerint pari virtute, & † pari mensura Urinas tinxerint, nulla corona evidens spectari poterit. Sed tamen si virtus vincens, aut victa manserit, etiam coronæ colores hoc vel illo modo apparere necesse est, cum videlicet Urinæ commode possint coronam præsentare.

† ἰσάζουσι.

CAP. VI.

De causis privationis contentorum in Urinis

QUoniam Urinarum aliquæ non habentes contenta ostendunt magnum defectum concoctionis, & insignes harum causæ sunt: operæpretium est etiam super hisce causas reddere, non parum conferentes volentibus recte judicare. Urinæ igitur quæ * absque contentis apparent ob extremam incoctionem, hoc est, quod materia incocta est, absque contentis producuntur. Contestantur idem tam colores quam Urinarum consistentiæ. Quandoquidem demonstratum est, contenta esse excrementa quædam tertiæ concoctionis. Si hæc minus inspiciantur, ostendent concoctionem illam defecisse. Namque ubi fit concoctio, etiam excretio alicujus superfluitatis agitur. Non enim contingit facta concoctione excrementum excerni. Sed ubi concoctio * minus conata fuerit, non etiam in ipsa concoctione superfluitas spectatur. Obstructio quin etiam existimanda, colans

* ἀνυπόστατα.

* ἐπιχειρήσασα ᾖ.

colans exacte Urinam, decens eſt ut detin[...]
contenta, quæ craſſiora eſſe humiditate Uri[...]
contingit, habita proportione, cum ipſa hum[...]
ditas tum tenuior, quam par eſt, proveni[...]
Quinetiam in inediis atque ciborum defec[...]
bus, cum natura deſtituta ſit humore alitu[...]
deficiunt Urinæ contenta. Siquidem nutriti[...]
ne non præcedente, non etiam in illis excr[...]
mentum ſpectari poteſt. Proinde in inſignib[...]
evacuationibus ventris, diutinisque, Urinæ [...]
poſtaſi privatæ cernuntur: aut quod conte[...]
impetum exeundi illac cœperint, aut quod [...]
evacuationem imbecillitas quædam accidit v[...]
tuti concoctrici: inſuper & ob multam ma[...]
riæ corruptionem, à qua nihil ſumere natur[...]
verisimile eſt. Namque ubi materia † habilis [...]
etiam inibi nutritio fit, atque præter hæc [...]
crementi alicujus ſequeſtratio, ut dictum [...]
Ubi autem egeſtas ſit ac materia deerit, [...]
quia non adeſt, aut quia etſi adſit, prorſus c[...]
rupta, aut alterata eſt, neque nutriri animal [...]
que ſuperflui quicquam, quod à nutrione [...]
jectum eſt, excerni poteſt. Quinetiam nihi[...]
minus Urinę abſque contentis apparent ob c[...]
lectionem totius materiæ factam, aut ab [...]
flammatione aut aliqua alia affectione. N[...]
ob multam caliditatem attrahuntur excrem[...]
ta, tanquam humoribus melioribus deficere[...]
Namque ubi contigerit immenſam caliditat[...]
abundare, eo plures humores attrahunt[...]
atq[...]

† *πρόσφορος, utilis, bona.*

atque excrementa etiam contrahuntur. Quod diſcere licet ab iis cucurbitis, quæ ſingulis diebus à medicis uſurpari ſolent. Namque hæ cum mediocri quadam flamma hærentes alicui parti corporis, ad ſe attrahunt tam vicinas, quam remotas materias, cum aliqua ſint quæ ſortitia ſunt quoddam munus ita attrahendo, ut ingenerata caliditas attrahit. Si igitur cucurbita hærens tot poteſt movere, multo plura arbitror poſſe inflammationem atque cryſipelas, aut aliquam ſimilem affectionem ad ſe, ut decet, attrahere. Alio quoque caſu Urinæ apparent abſque contentis, ut natura expellente aliquo excrementa, ob imbecillitatem ingenitam membri à congerie multitudinis. Extitit enim etiam hoc ipſum ratione quadam membri debilitati, ut ad ipſum omne inutile expelleretur. Nam ubi infirmum membrum nequivit * manu tenere præmanentem virtutem excretricem, illato materiæ cumulo gravatum, non ſolum non repellit materiam influentium, ſed etiam ſuper influentium ſuſcipit, ob defatigatam (ut videtur) virtutem expultricem. Sed oratio de Urinis hypoſtaſi privatis ſufficienter, ut arbitror, tractata nunc finiatur. Oportet enim ſervare ne diſputationes protrahantur. Veruntamen nos, tanquam alio initio inciperemus, dicamus quas ob cauſas profluant Urinæ variæ diverſis ætatibus & temporibus, & regionibus, & diætis, atque

* *κεκτῆσθαι, habere priorem.*

N moribus

moribus quibusdam diversis: etsi de hisce in ii quæ de judiciis scripta sunt, disputatum ssi Namque hoc modo ubi tractatum fuerit di putationem de causis Urinarum, optatum finem adeptam esse arbitramur: atque ut * positiones in prioribus libris factæ, hoc pacto redditis causis certam fidem cœperint. Et ii † captiosa oratio aliqua, & captu difficilis v deatur, subjungemus etiam capita illa quæ d finita sunt in iis quæ de judiciis, ut super ill causas explicantes, mutuam fidem inter ii studentibus faceremus.

* θέσεις.

† γρίφος τις ὁ λόγος δόξῃ.

CAP. VII.

De causis Urinarum per genera & ætates.

VIrorum temperatorum Urinæ sunt su ruffæ, atque subflavæ, atque medioc in consistentia, & contentis. Cujus rei redd est causa sigillatim libro superiore à me de nito. Veruntamen licebit mihi repetenti hac parte orationem illam brevibus, aliqua dice Namque ubi demonstratum est, in medioc bus concoctionibus sanguinis etiam bilem re di mediocri colore, sive flava sive ruffa decens est ut ab eo illinc distributo hum flavo, atque mistione facta cum serea humi tate Urinæ subruffæ & subflavæ producant atque mediocres consistentia in concoctio bus perfectis: quarum alba & lævia & æq bilia, atque ad fundum concedentia sunt c

ter

tenta, etiam alterationem convenientem in tertia concoctione arguentia. Virorum autem florenti ætate, atque temperatorum Urinæ quales ſint, jam antea dictum eſt. Atque ſuper eis redditæ ſunt cauſæ, quarum nunc etiam meminimus, ut locus poſtulat. Conveniens eſſet etiam reliqua quæ in iis, quæ de judiciis dicta ſunt, repetere, ut redditarum cauſarum à nobis perfecta procedat oratio. Igitur ſenum Urinæ ad album vergentes apparent ſubtenues, atque effugientes mediocritatem ſubſtantiæ, quarum contenta pauca, & veluti cruda ſunt. Puerorum vero valde juvenum Urinæ, colore parum inferiores ſunt ſubflavis, & ſubruffis, ſed prope ſuperant ſubſtantiam Urinarum virorum ætate florenti, ac contenta plura poſſident. Hic ſermo, ut arbitror, in iis quæ de judiciis, factus eſt. Cauſas vero hiſce rationibus diſcere oportet. Ergo cum ſenum ætas quantum proceſſerit, tantum verſus frigidum declinat, par eſt ut Urinæ & albæ, & tenues reddantur, tum genuina caliditate marceſcente, tum concoctione diminuta obſcurataque ab eminentia frigiditatis. Proinde decens eſt, nutritione diminuta, ut contenta minora ſpectentur, proportione reſpondentia aſſumptioni nutritivarum humiditatum: quoniam ſenes impotentiores reperiuntur, tum quia diſtributio perdita, tum quia concoctio multum debilitata eſt. Eorum Urinarum contenta & minora,

 & velu-

& veluti incocta inſpiciuntur. Puerorum v
ro cum naturalis & genuinus calor extite
multus atque una cum multa humiditate n
turali, Urinarum colores fuere remiſſior
quam quæ in juvenibus proveniunt multa h
miditate madeſcente. Quatenus vero abun
genuina caliditas, meliorem conſiſtentiam ac
dit profluere, quam quæ in florente ætate ge
ratur. Caliditas enim genuina major, melio
concoctiones efficit. [a] Caliditas enim juven
florentis ætatis etiam major cum ſit qualita
quam quantitate (jam enim erga acutum cc
ceſſit) etiam colores quos diximus præſenta
Puerorum vero caliditas potius quantitate p
ſtans, circa ſubſtantiam humorum produc
dam excelluit. In quo minime mirum ſit, ſi
rum multa contenta ſpectentur in Urinis
multa humorum elaboratio facta ſit. Adde, p
ros multum comedere ſolere. Quamobrem
cidit, hinc multa excrementa generari. Non
ca etiam eſſe contingit ob nutricis facultat
ctionem, quæ neceſſitate membrorum rec
rentium fit. Namq; calori opus eſt materia,
ad nutriendum, tum etiam ad membrorum
crementum. Et idcirco plura contenta ſpec
tur in pueris, quam ſenibus & juvenibus.
diſputatio ſuper ætatibus jam ſufficienter ex
cata, hic finiatur, atque de reliquis poſt ha
camus. Mulierum igitur juvenum Urinæ

[a] Hic locus ſic legitur in omnibus Græcis exemplaribus ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀκμαζόντων θερμότης πλείων οὖσα τῇ ποιότητι ἢ τῇ διενέγκασα κατὰ τὴν σύστασιν τῶν χυμῶν πεπλεονέκτηκεν. *Id eſt, ætate florentium calor major cum ſit qualitate, quam quantitate, in Urinis eorum humorum conſiſtentia melior eſt.*

in omnibus mediocres, mancæ tamen ſunt colore ſubruffo atque ſubflavo. Quinetiam pellucidiore quodammodo ſubſtantia ſpectantur: plura quoque contenta quam Urinæ virorum habent. Hujuſcemodi judiciis Urinæ mulierum probantur. Sed cauſæ ſi ſubjunctæ fuerint, firmaverint judicia. Genus itaque muliebre domeſticum eſt, ac paucis exercitiis utens, atque remiſſam habens naturalem caliditatem (habita comparatione ad caliditatem maſculorum) efficit concoctiones debiles. Poſſidet autem naturalem ignem languidum. Hæc ipſa ſubalbidas Urinas pariunt, atque ſubtenues, non perfectam concoctionem, & æqualem ei quæ in maribus fit, capientes. Plura vero contenta duabus de cauſis, ut arbitror, obtinentes. Namque tum exceſſu naturalis humiditatis, tum abundantia excrementorum, quæ oriuntur à debili concoctione, plura quoque contenta in Urinis apparere neceſſe eſt. Quamobrem ab hiſce quiſquam ſi conſideraverit orationem, quæ de judiciis habita eſt, ſumme veram eſſe ſuſceperit.

CAP. VIII.

De cauſis Urinarum, quæ à ſimplicibus intemperaturis profluunt.

DE Urinarum mutationibus, quę proveniunt à ſimplicibus intemperaturis intenſis, hoc

pacto dicendum eſſe convenit. Namque calid-
tas parum excedens mediocritatem, ſubruff-
& ſubflavas etiam gignit Urinas: ſed plus e-
aucta, ruffas, & flavas. Quæ mediocritate-
ſubſtantiarum tranſgrediuntur, & ſplend-
quidam ipſis adeſt: contenta vero mediocri-
ſed albedinem, quam ſecundum naturam ip-
ineſſe diximus, diffugentia. Contraria hiſce pr-
ducit frigiditas. Namque quantum frigidi-
intenditur, tantumdem albeſcunt Urinæ,
que à mediocri ſubſtantia recedunt quoda-
modo. Quinetiam aſperiorem ſuperficiem,
contenta minora, & cruda conceperunt. Int-
dum vero univerſæ craſſeſcunt, atque cont-
bantur. Humiditas quinetiam obtundit na-
ralem Urinarum colorem in aqueum verg-
tem, atque in ſuperficie earum adeſt aſperi-
contenta & plura, & crudiora ſpectantur. A-
que hoc pacto in ſubſtantia ſe habere Uri-
oportet. Siccitas quinimo diminuit Ur-
tam humorum, quam contentorum quant-
tem: pellucidum affert & ſplendorem, at-
color hiſce adeſt, qualis eſt naturalis, & ſubſt-
tia mediocris, modo defectus nutritivæ hu-
ditatis non affuerit. Acriores fiunt Urinæ,
aucta caliditatis qualitate. Urinæ ejuſmod-
habent, quæ ab intemperaturis producun-
At vero nunc ſubdamus cauſas judiciis fid-
facientes, hoc pacto. Igitur caliditate inte-
ut dictum eſt, mutantur Urinarum colo-

E

Ergo decens eſt, ut etiam in iis, qui capiuntur ab intemperatura calida. Siquidem ſi modeſta fuerit caliditas, Urinæ ſpectantur ſubruffæ, ac ſubflavæ. Eadem vero exaucta, ruffæ ac flavæ profluunt. Nam ubi ingenerata caliditas effecit bilem acriorem * atque humiditas ablata eandem purificando minuit, tales colores in Urinis apparere neceſſe eſt. Dictum quinetiam eſt, caliditatis † præſtantia fieri mediocres concoctiones, ut inde Urinarum conſiſtentiæ moderatæ appareant: par eſt ut eadem abundante, nondum tamen diſſolvente corporis valetudinem, Urinæ habeant conſiſtentiam ſupra mediocritatem. Neque mirum cuiquam ſit, ſi Urinæ ſuperficies ſplendeſcat ob intenſam qualitatem humoris colorantis. Namque exaucta acrimonia, & humiditatem aſperantem conſumente, ſplendor conſpectatur. Præter hæc contententa cæteris in rebus mediocria cum ſint, non ab re fuerit, ſi ea ob intemperaturam à caliditate adauctam, perdiderint aliquid albedinis, cum tinctura quædam ab exuperantia bilis diſtributa, coloret ipſa contenta. In his autem qui à frigida intemperatura corripiuntur, quo magis verſus frigidius proceſſerit, eo albiores colores præſentantur in Urinis. Cum enim demonſtratum ſit quod bilis flava mediocres Urinas colorans, fit à mediocritatè & exquiſita concoctione, optimo jure, ſi non exquiſita fuerit concoctio, ob aliquem frigidum affectum

* τῆς ἐξυδαρούσης ταύτην ἀφαιρουμένης ὑγρότητος, *i. ablata humiditate quæ eam aqueam reddebat.*

† ἐπικρατείᾳ.

bilis flava proprium & genuinum colorem nõ
habebit, sed recipiet vel pallidum vel subpa
lidum pro modo erroris qui in concoctione
fuerit. Quamobrem congruere videtur, ut co
mistionem serosæ humiditatis, appareant di
versi colores vergentes ad album, ratione re
cessus à perfecta concoctione. Proinde Urin
humor concedit versus tenuiorem consisten
tiam, cum non facile à genuina caliditate dom
tur atque concoquatur. Quin ob eandem ratio
nem Urinæ superficies aspera spectatur, quo
humor qui splendorem eum prębebat, dum co
queretur, concoctione frustratus sit. Minora ta
men & cruda contenta harum Urinarum sun
Namque diminuto calore etiam * distributi
minor erit: minora vero decet esse etiam ea qu
à minore humorum assumptione proficiscun
tur. Item in concoctionibus quæ ob imbecill
tatem caloris pravæ ac debiles evaserunt, &
contenta crudiora spectantur. Neque mirum,
conturbentur & crassescant, ubi cruditas vi
cit ob imbecillitatem coquentis, & alteran
caliditatis. Nam ubi caliditas naturalis præst
terit materiæ, tum ea quæ tenuia sunt, crasse
cunt concocta. Quæ vero alia ratione cras
erant, hæc tenuantur atque † dissepərantu
Quas ambas consistentiæ species per divers
causas potuit introducere intemperatura fr
giditatis. Tenuia enim potius per * puram
ipsius intemperaturam: crassa vero per crud
tatem

* ἀνάδοσις.

† διακρίνονται.

* ψιλὴν, simplicem

tatem quæ humoribus acceſſit. Humiditas quinimo argui poterit à quantitate excrementorum: confirmaverit etiam obſcuritas diſtributi coloris. Nam cum concoctio evadit imperfecta ob humiditatis exceſſum, & mediocris conſiſtentia non eſt, tum ſubtenues ſpectantur, & colores deſtituuntur, eo quod miſtio fuit cum multo ſeroſo humore. Neque quoque mirum ſit, ſi multa & çruda ſpectentur contenta. Namque ab humorum humiditate facilis producitur diſtributio, quare par eſt ut multa elaboratio adſit. Accidit autem cum humidum quod diſtribuitur multum ſit, non perfectam humorum elaborationem fieri. Proinde ſit, ut contenta tum multa, tum cruda præſententur. At vero in ſicca intemperatura, quæ corpori accidit Urinarum humiditatis paucæ profluunt, ob paucitatem humiditatis: colores vero ſunt, quales qui ſecundum naturam in juvenibus, & exercitatis hominibus apparent. Quod ſi illa intenderetur, etiam hæc ipſa increſcerent, & conſiſtentiæ redduntur ſimiles ſanis & mediocribus, interdum tamen intenduntur. Colores vero ejuſmodi manent: humore colorante nihil patiente: etſi ille increverit, colores quoque increſcere videbuntur. Veruntamen quemadmodum in humiditatis exceſſibus non facile præſtat concoctrix facultas, ſic nunc in ſiccis intemperaturis facillime præſtans, non modo efficit mediocrem conſiſtentiam,

ſed etiam interdum quandam craſſitudine infert. Splendor vero quidam, & lævitas ill ſtrant ſuperficiem Urinæ ob * vigorem co rantis humoris. Contenta quinetiam pau ſunt, cum pauca ſit quæ diſtribuitur humi tas. Eadem ſunt mediocri ſubſtantia, atq exacte concocta, quod facile domita ſunt caliditate concoquente: atque oratio de cau Urinarum in iis Urinis quæ ab intempera ris ſimplicibus profluunt, hoc pacto tract ſit. Id autem nos latere non debet, hæc di eſſe de qualitate una hominis intemperati, c teris (quoad fieri poteſt) mediocribus mane tibus. Cum autem diſputatio definivit cau intemperaturarum ſimplicium, licebit v ingenioſo adinvenire ex hiſce qualitates co plicatas ac intenſas. Ad hæc, in iis quæ de j diciis, dictum eſt, eorum qui mediocri ſe exercent, mediocres Urinas profluere: luti quoque in juvenibus, & exercentibus dictum eſt. Eorum vero qui ultra quam eſt, laborarint, ſeque exercuerint, Uri etiam erga ruffum flavumque colorem v gere, atque earum contenta pauca eſſe & nuia, etiam in colore alterata: quinetiam terdum colliquamina quædam in hiſce in tant. Segnem vero ac ſedentariam vitam t ducentium, & Urinæ ad album vergunt contenta plura & cruda ſpectantur. Igitur U narum eorum qui modeſte ſe exercent, cau

* ἀυταρκείαν χρώννυντος χυμοῦ.

in ſuperioribus explicatæ ſunt, ubi diſputatum eſt de homine uſquequaque mediocri & † inaffecto. Sed nunc ſubdere reſtat cauſſas Urinarum eorum qui immodice ſe exercent. Deinde ſimiliter eas, quæ Urinarum ſunt illlorum qui in ſegnitie atque otio vitam terunt.

† *ἀκμαίῳ, florenti ætate, robuſto.*

CAP. IX.

De cauſis Urinarum eorum, qui ſe plus juſto exercent, ac ſegniter vivunt.

CUm major quam par eſt, fit calidi motio accenſa ab exercitiis externis plus juſto exauctis, tum bilioſus humor augetur, combuſtus ab accedente caliditate. Quinetiam per ejuſmodi accenſionem Urinarum colores ad ruffum & flavum attolluntur. Diminuta ergo ſeroſa humiditate quæ temperabat, atque bilioſi humoris adaucta qualitate, neceſſe eſt contenta & pauca & tenuia ſpectari. Cum autem membra ab exceſſu caliditatis attenuentur, & digerantur difflata, vel ſudore vel inſenſili tranſpiratione, rarefacta ob exercitia pelle, decens eſt, ut exauctis ejuſmodi exercitiis, aliqua colliquamina in Urinis appareant innatantia, profecta vel à renibus, vel fortaſſe ab aliis quibuſdam partibus corporis, tum multa cum motu caliditate aliquo pingui colliquefacto. In iis vero qui otioſam & inertem vitam vivunt, Urinæ recedunt à mediocritate

coloris,

coloris, vergentes ad album ob paucitatem ca-
lidi motionem habentis, *ac in ſeipſum incli-
nantis, atque vacatione motionis marceſcen-
tis. Siquidem veluti in rogis evenire ſolet, ubi
ligna ſufficienter congeſta fuerint, ſi quiſquam
extrinſecus motus factus ſit, facilius accenditur,
atque comburitur materia: & ſi quicquam pro-
jectum in rogum fuerit, ſtatim ab igne devora-
tur. Ubi vero nulla foris adhibita fuerit motio,
tum magna difficultate diſtributa materia ura-
tur, atque metus oritur non parvus, ne ignis
extinguatur à multa diverſaque ſuperimpoſita
materia. Non aliter accidere ſolet otioſis &
exercitatis hominibus. Eam ob rem ad album
inclinat color Urinarum illorum, qui ſegnem ac
quietam vitam ducunt. Contenta vero earum
& multa, & crudiora ſpectantur. Namque
quieta vita facile diſtributio fieri poteſt, atque
alteratio, ſed concoctionem facit caliditatis præ-
ſtantia. At quia demonſtratum eſt, quod ca-
liditas non mota tractu temporis marceſcere
ſoleat, decenter in viris otioſioribus accidit,
plura ſpectari contenta, atque crudiora, fru-
ſtrata perfecta concoctione. Atque hac in parte
terminetur oratio de cauſis Urinarum ſe exer-
centium, atque otioſorum. Poſthac vero
tranſeundem eſt ad cauſas aſſignandas Urina-
rum à temporibus anni, atque regionibus al-
teratarum.

* καὶ πρὸς ἑαυτὸ ἐπινεύοντος.

CAP.

CAP. X.

De causis Urinarum variatarum ab anni temporibus, & à regionibus.

INeunte Vere Urinarum colores albi sunt & subflavi, etsi interdum crassescant.* Quantitas vero humoris earum major profluit habita ratione ad comesa Contenta quoque & plura, & crassiora spectantur. Sed procedente tempore versus calidum, colores ascendunt ad mediocritatem: eodem modo contenta. Æstate vero ineunte, Urinæ subflavæ, & subruffæ, contenta vero tenuiora exeunt. †Sed æstate vigente Urinarum fluores pauciores sunt habita ratione ad comesa, sed vergentes ad flauum atque ruffum. Quarum consistentiæ sunt pauco reddentes à temperato, etsi quidam splendor in eis refulserit. Contenta quoque & tenuia & minora, atque colorata supra albedinem sunt. Declinante vero æstate, atque autumno ineunte, remittuntur colores tam * fluoris, quam contentorum, sed tenuia etiam manent. Procedente vero ad frigidius, etiam colores mediocres redduntur. In hyemali autem solstitio, Urinæ sunt quantitate mediocres, sed subalbidæ, contenta plura, consistentię vero mediocres. Vigente vero hyeme, color Urinę albus est, consistentię vero inęquales. Nam interdum crassæ, interdum tenues spectantur. Quantitas (fluoris) major quam medio-

* τὰ ποσὰ δὲ τῶν χυμάτων, πλείω τῶν ἐξ ἀναλογίας ἀπαιτουμένων.

† ἀκμάσαντος δὲ θέρους μείω μὲν τῷ ἐξ ἀναλογίας ποσῷ.

* χύματος.

mediocris: contenta vero & plura, & cruda fre-quentius inſpiciuntur, quæ de differentiis tem-porum anni alteratæ ejuſmodi Urinæ (ut pau-cis omnia dicam) videntur. Reliquum eſt cau-ſas harum repertas docere. Nam hoc pacto ſta-cta diſputatione, facilius erit reddere cauſ-ſuper regionibus, quæ ratione reſpondent ipſ-anni temporibus. Sed repetenda ſunt prædicta, ac ſuper unoquoque eorum reddenda eſt cau-ſa. Ineunte igitur Vere, atque ſole verſus no-revertente tum, †cum Vergiliæ intempeſt-nocte ſpectantur, Urinarum colores etiam ſu-albi & ſubpallidi, & conſiſtentiæ inæquales, ſ-quantitate majores, contentaque & major-& cruda. Quandoquidem frigoris adhuc d-minantis ambitu vincitur naturalis calor: qu-re defectus concoctionis accidunt, tam colore, quam in conſiſtentia. Quia vero al-menta plura ſunt, multorum vero comeſoru-plura ſunt excrementa, atque contenta Urin-rum ex hiſce etiam plura & cruda ſpectari n-ceſſe eſt, non ut par eſt domitis humoribus. A-hęc majores Urinę profluunt ab humiditate h-morum in corpore per totam hyemem col-cta. Hyeme enim ubi multi cibi aſſumpti fu-rint, atq; longiores trahentur ſomni, aderitq-aëris qualitas frigida & humida, decens eſt, humorum crudorum non parvam congerie-cumulari. Quinetiam hyeme etiam manen-ſpiſſatur ejuſmodi materia, ac paulo forte plu-

† ὁπότε δὴ-τοι καὶ αἱ πλειάδες ἀκρώνυχοι, *apparent ortu veſpertino, poſt ſolis occaſum, ut exponit Proclus in Heſiodum.*

qua-

quam mediocritas postulat, profluunt. Sed ubi Ver illuxerit & constitutio humida fuerit, jamque humores melius concocti ac soluti, tum Urinæ majores, quam assumpta comesa deceat, minguntur. At vero tempore procedente, tumque cum * Suculę orientales apparuerint, & colores & consistentiæ, non modo contenta, ad mediocritatem concedunt. Siquidem dum aër nos ambiens, extiterit temperatus, omnia quoque quæ propter hanc præcedentem constitutionem alterata erant, ad mediocritatem reducuntur. Quando vero aëris nos ambientis temperatura non admodum frigida fuerit, ut genuinam caliditatem lædere possit, nec adeo calida, ut digere valeat caliditatem quę in nobis est, tum naturales vires actiones nostras excitant ad mediocritatem, & id quod secundum naturam est, modo nihil extrinsecus impedimento adstiterit: at vero cum orientalis Orion exoriri cœperit, jamque æstivum solstitium aderit, tum Urinæ apparent subflavæ atque subruffæ, & contenta mediocribus tenuiora, idque decenter. Calore enim libere in toto corpore diffuso, atque dominanti præsenti materię, concoctioneque facta ut decet, etiam Urinæ profluere probantur mediocrem colorem habentes, sed tenuiores: nec aliter se habent contenta in eis: horum plures partes tenuantur, atque digeruntur ab aëris caliditate. Vigente vero æstu, tumque cum Procyon orien-

* ὅτε δὴ ὑάδες ἑῷοι φαίνονται.

orientalis exoritur, Urinæ quantitate min
profluunt, habita ratione ad ea quæ diſtrib
ſunt. Quinetiam attolluntur ad colorem
vum & ruffum, & earum conſiſtentiæ ſunt
nuiores temperatis: item contenta & pauca
tenuia, atque quodammodo coloratam a
dinem oſtendentia. Siquidem aëris calore
nos ambit, vigente atque attrahente ad ſe
ſtrum hunc naturalem ignem, eundemque
qualitate intendente, majores fiunt, ac
quentiores bibitiones: minores vero excre
nes, quam bibita poſtulant, partim diſſ
ta materia in ſudores, partim digeſta per
cultas evaporationes. Quinetiam adaucta
ab aëre æſtuante, etiam colores memo
ſpectantur. At calore naturali * digeſto c
coctiones ſecundum naturam diminute p
veniunt. Idcirco Urinarum conſiſtentia
nuior gignitur, contenta quoque colora
ab abundantia bilis, ſed minora & tenu
ſpectantur, quod digeritur & tenuatur m
ria, atque concoctiones debiliores fiunt. I
ra itaque ex his quæ dicta ſunt, accid
ob colorem naturalem extrinſecus expug
tum. Ineunte autem autumno, cumque
cturus exoritur, remittuntur colores tam c
matis ipſius, quam contentorum in eo, co
dendo ad mediocritatem, ſed remanent
nuia & pellucida, & pauca. Siquidem ca
vehementer † diminuto, etiam colores

* συνδιαφορουμένου.

† παρηκμακότος.

ob illum vehementem excreverant, incipiunt *ſubduci, quouſque deſinere videatur calidi- * ὑπεισ-
tas. Quinetiam ob aëris præſtantem ſiccitatem, δύναι.
& minora & pellucida, tam chyma, quam contenta in eo ſpectantur. Procedente vero tempore, atque tum cum Vergiliæ orientales occidunt, tam colores quam contenta mediocria ſunt: quod concoctiones meliores fiant, ubi nimia difflatio acta ſit caliditatis aëris compreſſæ. Namque frigidis ventis ſuperflantibus, caliditas naturalis reſumit vires, atque temperamentum omnibus concoctionibus affert. Cum autem hybernum ſolſtitium aderit. Capraque orientalis occidat, tum colores à mediocritate recedunt, atque conſiſtentiæ tenuantur: contenta vero multiplicantur, fortaſſe etiam mediocria ſervantur. Quandoquidem aëre frigidiore redacto, una quoque alteratur quodammodo interna caliditas, atque increſcit humor pituitoſus, ita ut oporteat humorem colorantem qui in nobis eſt, debilitatum obſcurari. Quia vero ciborum ſumptiones ampliores fiunt, & concoctiones ſunt validiores, eo quod tum calor roboratur, ac ſomni longiores accedunt adjuvantes ipſas concoctiones, fit ut contenta plura ſpectentur. Vigente vero hyeme, atque tum cum Favonius ſpirare inceperit, * Urina- * χύμα.
rum humor major eſt, habita ratione ad comeſorum quantitatem, atque albæ inſpiciuntur, & inclinant ad conſiſtentiarum intemperaturas:

contenta vero in hiſce plura exiſtunt, atq crudiora ſunt. Quandoquidem frigore aë eouſque exaucto, ut etiam noceat genui caliditati, bilioſoque tum prorſus tabeſce humore, albas profluere Urinas compert eſt, ſed differentes conſiſtentiis. Nam aut err tenues, eo quod non adeptæ ſint perfecti concoctionem, quod accidit ob præſtanti frigiditatis aëris: aut craſſæ, & * conturb ob humorem, qui crudus vocatur per p prium tempus vigentem. Quoniam autem nuina caliditas non poteſt domare, & con quere multa comeſa, & frigus proprietat habet cogere materias, ob id contenta ph apparent profecta à multa elaboratione nu tionis. Cruda vero & craſſiora interdum dentur, aut præ frigiditate † tabefaciente nuinum calorem, aut præ materia in diſtri tionem ſumpta longe majore, quam virtus leat per caliditatem perficere. Hæ igitur caufæ Urinarum mutatarum per ſingula te pora anni, quæ reddi poſſunt ab iis, qui ſtu harum rerum delectantur. Ac unuſquiſ ab hiſce ſumpto principio conſiderationis, terit quoque reddere cauſas quæſitas ſi regionibus. Cauſæ vero Urinarum in ra ne victus commutata rationem habebun milem illis, quæ explicatæ ſunt de intem raturis.

* ἀνατεταραγμένα.

† ἀπομαραινούσης, extinguente.

Cap.

CAP. XI.

De causis Urinarum profectarum à nutrimentis bonis & malis.

NOn mirum cuiquam esse debebit si è nutrimentis boni succi & ad coquendum facilibus faciles concoctiones Urinarum appareant, atque † syncera contenta. Siquidem † ἀκίβδηλα cum calor naturalis facile alteret quæ ad coquendum facilia sunt, & expedite nutritio fiat in boni succi alimentis, promptissime omnia perficiuntur, atque omnia quæ in Urinis videntur, hæc mediocria inspiciuntur, quemadmodum contrarium accidit in cibis mali succi & ad coquendum difficilibus ægre concoctiones fiunt, corrupta autem & varia contenta spectantur, virtute concoctrice non suscipiente humores ad alendum ineptos, sed illos respuente, siquando fortasse exhiberentur. Fiunt enim † incoctiones præter cætera, † ἀπεψίαι. quia cibi ad coquendum inepti sunt: aut enim virtus concoctrix lędi solet à qualitate ciborum, aut ab eorum quantitate exuperante. Namque multa, ac virtutem exuperantia non facile domari possunt à naturali caliditae. Quæ vero prava sunt qualitate, ea non aliqua ratione admittuntur, virtute tractrice familiaria nutrimenta solummodo attrahente. Et si qua fortuna illa fuerint admissa, eadem expultrice

virtute excernuntur.* Admitti autem illa pos- sunt ob virtutis aliquam læsionem ab aliqua illatam affectione. Atque de hisce hactenus.

* γένοιτο δ' ἂν καὶ διὰ τὴν τῆς δυνάμεως οἰκείαν βλάβην, καθ' ὅσον δή τινα διάθεσιν ἐπιγιγνομένην, *fieri autem & id potest ob propriam aliquam facultatis affectionem, abs quovis affectu contingentem.*

CAP. XII.

De causis Urinarum somnolentorum, & insomnium.

Somnolentorum Urinæ enarratæ sunt, qu colorem ad album vergentem habent, sec consistentia sunt vel mediocriter tenui, ve crassa: contentis autem pluribus atque crud abundant.* Insomnium hominum vero † præ- sertim male sanorum Urinæ dictæ sunt eju modi: namque sunt tenues, & versicolores interdum albæ apparentes, interdum ruff & flavæ, ac oleaceæ & nigræ, sed in co tentis sunt magis alienæ. Namque aut ip contenta deficiunt: aut præsentia si fuerin illa sublimia sunt, & aspera & coloribus ma spectantur. Quæ dicta sunt in iis, quæ de ju diciis scripta sunt. Nunc vero causæ hoc ordi ne subjungendæ. Siquidem novimus somnu secundum naturam, & hominis sani, fieri o humiditatem suavem, atque mediocrem ca ditatem naturalem: hominis vero aliter affec somnum accedere ob humiditatem multam præserti

† ὑπνηλῶν.

* ἀϋπνούντων.

† μάλιστα κατὰ πάθος, *præsertim in morbo.*

præſertim pituitoſam, atque ob cibos & medicamina frigida. Sed vigilias novimus evenire maxima ex parte ob ſiccitatem:interdum etiam ob caliditates multas. Cum igitur hoc vel illo modo affectis hominibus, & ſomni, & vigiliæ fiant, decente ratione etiam Urinæ ejuſmodi profluunt. Demonſtratum enim eſt, ut ad album vergentes Urinæ, concoctionem defeciſſe demonſtrent, ac nihilominus hiſce incoctionem demonſtrant conſiſtentiæ Urinarum, declinantes à mediocritate, atque præter hæc etiam contenta cruda, atque multa. Igitur ubi ejuſmodi cruditates fuerint mediocres, ſenſibilem læſionem non afferunt patientibus, ſed faciunt ut dormire ament. Namque ſuccis crudis paulatim calefactis atque ſolutis, multi vapores humidi aſſurgunt, cerebrum vero ex illis multa nutritione fruitur. Quoniam vero non facile hiſce humores deficiunt, non etiam vapores ab illis orti defecerint. Quamobrem accidit eo pacto abunde madere cerebrum, atque ſomnos plurimos gignere. Arbitramur enim ſomnum generari, ubi nutrimentum bonum diſtributum in cerebro concoquitur, dumq; ipſum concoquitur, & ſenſus animales intus * colliguntur, virtute majore coërcente minorum actiones. Poſtquam vero contigerit, ut aſſumptum nutrimentum concoctum ſit, ſolvuntur eo nexu ſenſus atque hoc pacto animalibus vigiliæ repetuntur. Sed tractatio de ſomno ab aliis

* συναπολαμβάνονται, intercipiuntur.

sufficienter explicata, nunc relinquatur à nobis, atque procedendum in incepto. Ergo somnolentorum Urinæ ob ejusmodi causas fiunt: Insomnium vero contrariæ, ob contrarias causas, ut arbitror. Quandoquidem quæ desiccare consuevere, hæc suapte natura vigilias introducunt. Quamobrem flava bilis eo modo attenuata, & in cerebrum distributa, non solum non ingerit ei nutrimentum madefaciens, verumetiam aufert id quod adest, ita ut inde homo vigilet. Namque ejusmodi colores potius esse proprios flavæ bilis demonstratum est. At vero quod contenta sint signa concoctionis dictum est. Concoctio vero non tam facile fit, si aut aliqua intemperatura excesserit, aut usquequaque evigilaverit homo. Decens est ut contentorum spectetur inæqualitas, atque confusio maxima. Urinæ vero albissimæ, atque tenuissimæ profluunt, aut ob bilis ascensum ad ipsum cerebrum, & ita manentes significant vigilias à bile esse in cerebro, aut ob † insaniæ speciem: namque maxima ex parte Urinæ ejusmodi insanientium sunt. Quinetiam Urinæ oleaceæ, atque nigræ frequentius mortem minantes, nihil mirum fortasse si insomniam afferant & † insaniam. Has causas super hisce habere poteris, etiam aliis in locis dictas, ita ut fugiendum sit dicta repetere adeo importune: procedendum vero posthac, ut reliqua explicentur.

† μελαγχολίας.

† παραφροσύνη.

Cap. XIIII.

CAP. XIII.

De causis Urinarum profluentium ab iis qui vel ob satietatem vel famem non concoxerunt.

EOrum qui multum comederunt & non concoxerunt, Urinæ albæ, tenues, ac hypostasi privatæ spectantur. Atque perseverantium in cruditate Urinæ fiunt, substantia & contentis extraneæ. Contra vero eorum, qui media laborarunt, in primum flavæ & ruffæ & tenues, & privatæ contentis Urinæ spectantur. Fame vero pressorum albæ, tenüesque, ac hypostasi privatæ proveniunt, atque ad pravos quosdam colores transmutantur. Sed super hisce (quoad fieri potest) reddendę sunt causæ indigentibus & eas requirentibus, quæ non contemnendæ videri poterunt diligentibus rationum exquisitoribus. Igitur cum concoctio fieri soleat ubi cibi fuerint domiti, cruditas vero ubi cibi multum excesserint mensuram, quemadmodum ubi cruda minus excesserint mediocritatem: decens est, ut hac ratione dum homo se multis cibis oneraverit, error à perfecta concoctione contingat. Namque aut nihil, aut parum natura videtur elaboravisse cibos: cum neque colorem, neque substantiam mediocrem effecerit, atque abstulerit contenta, tanto recessu à concoctione. Veruntamen in quibus minus justo deciderit, tractu tem-

poris vero onerata inducitur, ut ſuſtineat err
* ἡμιπέπτους. res ejuſmodi virtus *ſemiperfectas actio
producit. Similiter dicendum de impram
† ὑπεκκαυμάτων, calefactoriis. Quandoquidem ſemper naturali calori †corn
ſis opus eſt, ut & ſe ipſum confirmet, & p
tes corporis nutriantur, ubi ſufficiens collec
materia fuerit, tum quæ decet fieri, fiunt. U
vero illa defecerit, tum in ſeipſum convertit
ac ſi quam eſſe humiditatem contigerit, ill
abſumit: qua ablata ipſe acrior redditur, & f
va bilis proficit qualitate ejus calida & ſi
inaucta. Proinde Urinæ proveniunt ſecund
illam calidi affectionem, minora vero co
tenta ſpectantur, ubi deerint homini alim
ta: quæ cum concocta ſunt & nutriunt, m
tunt hęc ſigna nutritionis. Veruntamem p
quam calor, quoad fieri poteſt, ſurrexerit,
que intrinſecus indiguerit nutrimento, ſta
* καταμαραίνεται. ipſe * contabeſcit. Ipſo vero calore tabeſcen
etiam corporis habitudo ſtatim parata eſt c
cedere verſus frigidum & album, & parv
Deinde etiam ad pejus vergentees colores,
coloribus mutuo ſe habentes ſubſtantias r
dit. At vero de hujuſmodi rebus cum ſatis
ctum ſit, ut arbitror, diſputatio terminet
neque vos latere velim, qui ita mediocr
menſuram multę diſputationi habendę ſu
hiſce rebus feci, ut etiam opus eſſet ſuper r
quis aliam tractationem facere: atque illos
plicari circa infinita: qui dum via brev

qu

quod ſtudent aſſequi, capere cupiant, in aliquas alias diſputationes ſecedentes, ſeipſos in longas tractationes intrudunt. Quamobrem decere videtur ut ab hiſce tanquam ab alio initio aggreſſi, referamus cauſas inventas ſuper reliquis queſtionibus. Namque hoc pacto à nobis facilius, & diſtincte explicabitur propoſitum, atque ſtudioſis promptius licebit verbis paucis precepta multa diſcere.

CAP. XIV.

De cauſis Urinarum per genera ægritudinum.

DIcendum eſt hac in parte de Urinis apparentibus in ſingulis egritudinum generibus, atque earum cauſe reddende. Siquidem hoc pacto decentem per ſingula capita compoſitionem ſuſcipiet diſputatio, atque finis decens toti orationi ſtatuetur. Igitur dictum eſt in tractatibus de judiciis Urinarum: in febribus ephemeris puris, nulla cauſa alia preſente, videre quiſquam poterit Urinas non inſigniter mutatas. Namque ſi quo modo contingeret mutari, per parum atque occulte mutarentur. Febribus enm ephemeris generatis ob alterationem ſolius ſpiritus ad calidius intenſi, par eſt, ut ne in Urinis etiam manifeſta ſpectetur alteratio. A parvis enim occaſionibus, parva * momenta, à magnis magna proveniunt. Quum itaque Urina demonſtret humorum

* κινήματα, motus.

alterationem, ephemeræ vero febres oriantur è mutationibus ſpiritus, ut dictum eſt, ad calidius intenſi: decens eſt, ut aut nullo pacto, aut perparum alterentur ephemerarum Urinæ. Namque priuſquam humorum materia ſentiat alterationem naturali ſpiritui accedentem: illi ſolvuntur, ubi ſortiti ſunt rationem victus convenientem. Sed tamen in febribus ephemeris, cum parva quædam mutatio fiat, etiam parvæ ſpectantur in Urinis mutationes. Quod ſi qua forte aderit in corpore materia corrupta, uſque adeo ut parva mutatione indigeat ad inflammandum, facile inflammatur & comburitur, atque excitabit febres putridas. Urinæ vero apparebunt, quales in putredine humorum provenire febres ſolent, de quibus mox dicemus. Febrium ergo in putridis humoribus factarum, quæ fuerint intermittentes, hæ Urinas alias, quæ vero fuerint continuæ, hæ Urinas alteras ejiciunt, & ſecundum differentiam putrefactorum humorum, atque continuitatem, & intermiſſionem in eis. Dicendum itaque prius nobis eſt de febribus quæ deficiunt, earum cauſas reddentibus. Deinde de reliquis, veluti ratio procedens monſtraverit.

CAP. XV.

CAP. XV.

De caussis Urinarum profluentium in utrisque tertianis.

PUrarum tertianarum Urinæ erga flavum & ruffum (ut dictum est) colorem attol-antur : substantia vero earum ostenditur me-iocritate crassior. Ac in primis diebus nihil ontenti ejicitur. Tempore procedente tam ontenta spectantur, quam colores ad medio-ritatem, & ad id quod secundum naturam oncedunt, atque ægritudinis solutio brevi ad-entura speratur ab ipsis concoctionibus præ-nonstrata. Ejusmodi sunt judicia tertiana-um putridarum deficientium ab Urinis facta. Nunc par est ut subdamus earum caussas. Igi-ur bilis flava ubi exaucta sit per aliquam cau-m illius generatricem, & extra venas aberra-erit, tum febres vocatæ tertianæ, generan-ur, atque deficientes fiunt, quippe quum in enis bilis multa non sit. Venæ autem ipsæ, t si participes fiant ejusmodi humoris, tum ob icinitatem, tum ob humoris ipsius abundan-iam, * non ita tamen ut cum eo etiam sangui-is dulcedo misceatur : hac enim ratione con-inuæ febres hæ essent. Quoniam igitur extra asa sepositus est ejusmodi biliosus humor, pu-refactus est quodammodo : idcirco demon-trabit tam putredinem, quam intermissiones, uas passim facit. Colorantur autem Urinæ ratione

*ἀλλ᾽ οὐχ ὥστε κατακερασθῆναι τὴν τοῦ αἵματος γλυκύτητα, *i. non sic tamen ut cum eo humore sanguinis dulcedo permisceatur.*

ratione bilis injectæ. Veruntamen quod bili
ſum hunc humorem non bene corruptum e
in febribus tertianis demonſtratum eſt, idcir
colores, quales diximus, inſpiciuntur: atq
à multitudine & moderata bilis craſſitudin
quæ per Urinam ſeparantur, evenit ut Uri
ſubſtantia craſſior, quam mediocris eſt, ſpect
tur. Abſunt autem contenta in primis dieb
ratione cruditatis, atque cujuſdam obſtr
ctionis: namque quod nondum natura pot
domare materiam, neque concoctionibus
quequaque incubuit: quamobrem neque co
tenta ſpectantur, quæ ſigna ſunt concoctio
At vero ubi natura ſe collegerit, atque robor
fuerit, expulſæque ſint ſuperfluitates, reten
iis quæ utilia ſunt, recteque & cum ordine
ctata ſint ea quæ ad humorem affluentem ſ
ctant: tum concoctionis apparent ſigna, hoc
contenta. Quinetiam ad mediocritatem tam c
lores quam ſubſtantiæ concedunt. Sed or
de Urinis profluentibus in tertianis puris, h
ipſa eſt brevibus explicata. Notharem vero t
tianarum Urinæ aureum colorem excedu
ita ut ad vineum etiam colorem attollant
ſubſtantia vero ſunt craſſiore, quam quæ
tertiana pura ſpectatur. Contenta vero
rum Urinarum vel pauca & prava ſunt,
nullo modo apparent. Recte igitur quiſpi
dixerit impuram tertianam magnitud
& qualitate bilis ſuperaſſe tertianam pur

a ut longiore tempore ad concoquendum pus ſit. Siquidem ejuſmodi Urinæ, ut etiam perius dictum eſt in iis quæ de judiciis, & auſis colorum ſcripta ſunt, proveniunt à najore & deteriore bili. Neque mirum ſit, majore tempore ad concoquendum opus t. Namque multa ubi fuerit materia putre- acta, majore tempore ad concoquendum otente virtute indigens eſt. Sed tamen for- aſſe de hac re in diſputationibus de prævi- lentiis, memoratum fuerit. Nunc vero ad liud caput tranſeat oratio, quæ perquam atis in hiſce immorata eſt.

CAP. XVI.

De cauſis Urinarum quartanarum.

QUartanarum quæ potius originem à lie- ne traxerunt, primis diebus Urinæ ſunt albæ: atque ſubſtantia tenui. Tem- pore vero procedente, præſertim diebus quietis, ſpectantur contenta earum cumula- ta atque cruda, ac interdum totum ipſum chyma turbidum apparet. Diebus vero † af- flictionem habentibus, adhuc etiam tenues ſe oſtendunt: & contenta mediocria, atque te- nuia, cum erga ſolutionem paſſio vergat. Inter- dum etiam nigræ Urinæ ſpectantur, quæ in- dicant ſolutionem paſſionis, quæ corpus occu- parat. Febres præterea quę quarta quaque die paro-

† παροξυσμόν.

paroxyſmum habent, evidentiam habent[...] moratæ febris quartanæ, *ſed multo citius[...] deficiunt, eo quod potius generantur à ca[...] hepatis intemperatura. Harum Urinæ ſul[...] beæ atque rubeæ, talesque qualis ſandara[...] ſpectatur. Quarum conſiſtentia primum te[...] eſt, interdum etiam craſſeſcunt: contenta[...] ro non abſque flavo colore oſtenduntur. [...] tamen aliquando accidit, ut earum Urina[...] contenta aliena videantur, ſicuti etiam col[...] ipſius chymatis. Demonſtratum eſt aut[...] aliis in locis, quod quartana febris deficie[...] victu frigido & ſicco, qui humorem melanc[...] licum peperit, generatur. Ergo quotieſcun[...] ejuſmodi humor exauctus fuerit, atque c[...] lienem firmatus, tum quarto quoque die [...] roxyſmum habet, ac Urinas albas & ter[...] ejicit. Namque ejuſmodi humor cum cra[...] ſit, atque idcirco obſtruens: item cum frig[...] ſit, hac ratione calorem genuinum læde[...] pravę concoctiones fiunt, ac tenues, & a[...] Urinæ ſpectantur: ſed nihilo minus ob [...] portunitatem frigiditas humoris, quam[...] †cooperturam, quę fit in meatibus. Nam[...] humor exauctus obſtruens prę craſſitudine[...] præterea ratione puræ frigiditatis cum ſit[...] nuis, tenuiores Urinas progredi efficit. Qu[...] etiam tempore procedente humoris temp[...] tenuati, materia facilis ad tranſeundum rec[...] tur vaſis Urinariis, & hypoſtaſis cumu[...] ſpectant[...]

* πολὺ δὲ λείπονται, *ſed multum differunt.*

† ἐπιπωμάζουσιν, i. *operculationem. Nam is humor in vaſis quaſi operculis interclusus eſt.*

spectatur, aut per totum conturbantur Urinæ. Veruntamen Urinæ crassæ, & contenta earum apparent ob tenuatos humores, albidi vero colores videntur ob humoris frigiditatem, quę concoctionem veluti cogens non sinit mediocrem consistentiam Urinis largiri. Neque mirum esse debet, si diffluentibus nigris Urinis solutionem quartanæ conjectemus. Humor enim melancholicus veluti principium, atque radix extitit ipsius quartanæ: qui dum excernitur, ostendit hominem ægritudine liberari. Neque usquam visum est, si cujus stirpis radix fuerit abscissa, vel supra terram eradicata manserit, non etiam ea quæ post ipsam radicem veluti post principium orta sunt, mortua cum sint, corrumpantur atque tabescant. Quartana vero, quæ recta ratione vocatur notha, eo quod hepar male affectum sit, illiusmodi Urinas transfundit. Quandoquidem ipsum viscus calidum est, vel aliter nimium concalfactum per d-fluxum quendam calidioris materiæ, simul calefacit omne venarum genus, sanguis vero fervet: sed bilis * præmissa afficit ita corpus, ut contingat ob hæc ut Urinæ mutentur in ejusmodi coloris speciem. Quinetiam interdum accidit, ut earum contenta extranea videantur ob obstructiones, & intempestivas diætas, aut ob humorem, qui tingit † concarceratum, transmissum ad alias corporis partes. Præter hæc si pulsum tangere operteat, minus exacte

* προσεπιτεθεῖσα.

† ἐπιφραττόμενον, *obseptum atque constrictum.*

exacte ab eo conjeceris hanc deficientem febrem esse, ita ut continuam potius esse qui is quam dixerit quarto quoque die affligentem. Quoniam vero, etsi rationibus credendum sic, interdum opus est, ut acquiescamus nominum consuetudini potentiori: atque simpliciter hanc quartanam appellemus, cum hoc ipsum videatur virorum cumpluribus.

Cap. XVII.

De causis Urinarum in febribus quotidianis profluentium.

QUotidianæ febris Urinæ albæ, & tenues atque aquosæ sunt primum Tempore, vero procedente crassescunt, & cumulatas hypostases ostendunt, humore jam concocto. Atque hujusmodi febris (ut dictum est) producitur à frigidis & humidis cibis, atque victu gignente humores illis similes. Quamobrem ob hæc omnia crudum hoc pacto, & pituitosum exauctum humorem, dicere possimus lædere genuinam caliditatem excessu frigiditatis, atque claudere meatus: quare tenues albæ & sine hypostasi Urinæ spectantur. Contra vero (ut dictum est) naturali calore dominante, & alteratio, & concoctio, atque nutritio fit. Sed hoc decidente à proprio munere, etiam Urinæ aberrare ab eo quod par est spectantur. Veruntamen confirmata genuina

caliditas

caliditate attenuatur quod multum erat crassum, atque sequestrantur excrementa cruditatis. Sed oratio de febribus intermittentibus, cum reddiderit sufficientes rationes ut causæ caperentur, hoc in loco terminetur. Post hac vero referamus causas Urinarum febrium * conjunctarum, & continuarum, atque earum quæ generantur ab aliqua immensa caliditate: Deinde earum quæ fiunt ab aliqua frigiditate, ut super hisce capiens causam oratio, possit eo pacto terminari.

* *συνόχων καὶ συνεχῶν, i. febrium continentium, & continuarum.*

CAP. XVIII.

De causis Urinarum profluentium in continuis febribus.

FEbrium continentium atque continuarum Urinæ versus deteriora concedunt, contenta quoque prava spectantur, atque varia, pro qualitate humorum excedentium. Namque febres putridæ aut à pura bili putrefacta generantur, aut à sanguine, aut à pituita, aut à bili nigra, aut ab omnibus mistis: veluti fiunt à duobus aut tribus humoribus differentibus complicatis, Sed tamen febrium ortarum e simplicibus humoribus facile quisquam & judicia, & causas concipere poterit, atque illas reddere. Complicatarum vero difficilis est exacta cognitio: & illa mutua complicatio proprio nomine vacavit. Posthac

memoraverimus ſimplices febres tanquam ca-
tu faciles: de quibus ſuperius in tractatibus
judiciis eas declarando diximus. Complicati-
nes vero, eo quod nominum propriorum ap-
pellatione vacavere, ſinamus ut qui hiſce ſtu-
diis indulgent, * opinando diſcant. Igitur fe-
brium à corrupto ſanguine orientium Urin-
ſubrubeæ, & rubeæ, atque vineę profluun-
pauloque poſt craſſeſcunt: & ſimiliter conte-
ta proveniunt. Veruntamen cum in hiſce f-
bribus ſanguinis incrementum adeſſe videat-
in venis: ubi vero incrementum, mediocri-
tem, & quod decet exceſſerit, aliqua etiam co-
ruptio ſequatur, par eſt, eo quod ob multi-
dinem domari non poſſit ſanguineus hum-
hujuſmodi: cujus quantum inutile, atque ſ-
perfluum eſt, in Urinis ſequeſtratur, atq-
ejuſmodi colores præſentat. Quinetiam ej-
modi Urinę conſueverunt citius quam cæt-
craſſeſcere, ob proprietatem humoris præſ-
tis. Siquidem humor hiſce pauco quod-
† momento indiget, ut conſequatur concoct-
nem. Quod autem virtus concoctrix ſupe-
tur à multitudine, arguunt contenta quę n-
ſuſceperunt colorem ſecundum naturam. I-
vero præſente, atque putrente in genere ve-
rum, Urinæ flavæ & rubeæ interdum ap-
rent: frequentius vero ſpectantur * paſſeæ
virides, & nigræ. Atque in hiſce ſi cont-
ta affuerint, apparent bilioſa, & valde pr-
Siquid-

* ἐπινοίαις μανθάνειν.

† ῥοπῆς.

* κυανᾶ.

Siquidem ubi ejusmodi humor præstiterit, etiam vicinitate corruperit sanguinem, atque multitudine & qualitate detruserit virtutem, indituſque humoribus nutrientibus : ostendit contenta difficilia, atque prava chymata. In febre vero continua ob putrefactam pituitam, Urinę apparent subalbidæ atque crassę, veluti glaucæ, & charopę. Namque colore arguunt qualitatem humoris tingentis, & contenta earum sunt crudiora ob humoris malam ad coquendum habilitatem, aut ipso ob multitudinem præstante genuinę virtuti, aut ipsa virtute per se patiente, & quæ à paucis humoribus facile defatigatur. Melancholicus vero humor siquando putruerit, ac discurrerit corpus, febrem effecerit, quę * degeneris est ob exaustum humorem in humore pituitoso. Hujus Urinæ fortasse albæ & tenues primum profluunt. Sed cum ipse humor una descendit, veluti ad exitum veniret, tum Urinę apparent † venetæ atque nigrę. Quarum priores illo modo apparent ob operturam, quam facit humor, ac ob ejus momentum sursum versus: Posteriores vero ob reseratam obstructionem meatuum, atque momentum humoris deorsum versus : & hæc raro apparent. Scire autem oportet, nobis propositum esse disputare de iis quę plurimum apparent, non de iis quę raro contingunt.

* ἀγεννής.

† φαιά.

CAP. XIX.

De causis Urinarum profluentium in calida affectione membrorum principalium affectorum.

DE Urinis profluentibus ab iis, qui inflammationem & erysipelas in principalibus partibus internis patiuntur, dictum est abunde in iis quæ de judiciis Urinarum: nunc vero reddendæ sunt causæ. Siquidem hæc quo fuerint viciniora fonti caliditatis, eo magis ob vicinitatem, & ob principatum, Urinæ tinguntur, eo quod principales partes maxime patiuntur. Sed tamen primum tenues spectantur, atque absque contentis: nisi quod aliquando propter collectam materiam ab attrahente caliditate præter naturam, concoquantur, & quod natura semper vertatur circa ea quæ urgent. Neque par est ut ipsa obviscatur pravorum * gubernatorum cum ipsa facile sentiat alienum dolorem, & ob eum patiatur, idque fit quia materia excedit, aut quia virtus ipsa ante certamen laborat. Ubi vero concocta fuerit inflammatio, Urinæ crassescunt, atque remittuntur de interno colore, & cumulatas atque corruptas hypostases habent, cum illinc secreta sint excrementa. Sed interdum accidit, ut etiam post mictu

* οἰκονόμων, gubernatorum.

mictum subsideat, quod de affecto membro profluxit.

CAP. XX.

De caussis Urinarum, cum principalia membra affecta sint affectione frigida.

CVm principalia membra sint affecta frigiditate, tum Urinæ spectantur albæ & tenues (ut dictum est) atque frequentius absque contentis: interdum vero etiam crassæ cum contentis crudis & pituiteis. Et cum albedinis latitudo multa esse contempletur secundum mensuram frigiditatis, etiam Urinæ albæ transmittuntur. Namque ubi corporis pars affecta sit pauca aut multa frigiditate, secundum frigiditatis quantitatem Urinæ proveniunt. Nam cum frigiditas excesserit, ac pervenit usque ad cor, quatit vehementer cordis ipsius robur, atque calorem debiliorem efficit. Et quantum ipse languerit, hoc erit imbecillior ejus actio propria: debiliores vero concoctiones fiunt. Concoctione vero debili, Urinæ ejusmodi profluunt. Atque hæc in iis quæ de judiciis Urinarum scripsimus, dicta sunt, quamobrem non opus est orationem producere. Quoniam vero tota ratio de causis hoc modo sufficienter habita est, etiam desinat ad ulteriora procedere, etsi multa alia inducant, ut adderetur oratio. Quamobrem nisi lex aliqua

brevitatis nos cogeret, adjungeremus oratio
priori opus aliud de causis judiciorum, ostern
dentes magnum illud quod in contemplativ
arte est. Sed tamen integram præscriptione
in omnibus habuerit disputatio, si post tra-
ctatus de causis, subdiderimus eos qui de præ-
videntiis docent, quique utiles arti sunt, & ve-
luti vaticinatores motionum naturę eos re-
dunt, qui enixe hisce rebus operam navam
Sed si, ut fert animus, pars hujus disputatio-
nis successerit, donum Dei solius existiman-
dum sit, gloriam calumniæ non patente
pariens iis qui illo impartiti fuerint, ægrota-
tibus vero utilitatem non parvam: Quam-
brem disputatio de causis Urinarum finem c
piat, atque jam incipiamus tractare de præv-
dentiis Urinarum.

Libri secundi
DE CAUSIS
URINARUM,
FINIS.

ANN

Annotatio Capitum

Eorum quæ libro primo *DE PRÆVIDENTIIS EX URINIS, continentur.

*περὶ προγνώσεως.

ACTUARII DE PRÆVIDENTIIS EX URINIS

Lib. I.

Præfatio.

*Videtur quibusdam, qui prompti sun[t] ad criminandam prævidentiam, nec fieri posse quemquam præscire, qu[æ] eventura sunt in iis rebus, quæ se[se] secundum naturam sequuntur. S[ed] quidem ad hoc dicendum nihil aliud eos compul[it] quam ignoratio eorum quæ secundum natura[m] fiunt, & studium bonis disciplinis obtrectan[di]. Quamobrem timorem etiam non parum affere[] bat iis qui recta ratione sciendi præscientiam hab[e] rent, contumacia eorum qui promptiores sunt a[d] carpendas prævidentias. Quandoquidem * figu ras quasdam astrorum, atque vires disquirente[s] item † congressus, & * in domo dominos, atqu[e] alia quæcunque in astris adesse dicuntur, atqu[e] scribuntur, horumque alterationes quasdam cir[ca] elementa futuras prævidentes contemplatione scien tiæ, vitant promptitudinem multorum ad crimi nandum, putantque melius esse ut taceant. Su[nt] enim qui ejusmodi studia præstigiis, atque consue tudinibus dæmoniorum magis tribuunt: unde igno rantiam naturalium alterationum, quam haben[t] convincunt. Quinetiam qui † somnispiciis, atqu[e] quibusda[m]*

* χηματισμοὺς.
† συνόδους.
* οἰκοδεσποτείας.
† ὀνειροσκοπίαις.

*quibuſdam principiis ſimilibus iis quæ ſecundum naturam ſunt, prævident quæ futura ſint eorum quæ ad nos ſpectant, ii latere ſtudent, eo quod id hominum multitudinem lateat. Veruntamen hoc pacto in ambiguo eſt, res pulchras tractu temporis * tabeſcendo deleri. Sed ejuſmodi viri nimirum admirationi eſſent potius ſapientibus, quam ab eis taxarentur, quod rerum quæ ſecundum naturam fiunt, ſpectatores eſſe probantur. Sed de hiſce oratio ad alios magis ſpectat, quibus opus optabile eſt, perſequi hæc ipſa. Nobis vero medicam artem perſequentibus, atque ſtudentibus per ipſam capere prævidentias circa humana corpora, munus hoc ipſum potius, quam illorum alicui congruit. Quæcunque igitur præſcire fas eſt arti medicæ incumbentibus, ut perfectam prævidentiam faciant, hæc libri omnes præcedentes docent. Oportet enim prævidere ſtudentem, ut ſciat tum humores elementares, tum naturales ſpiritus temperaturaſque, & alterationes, & mutationes uniuſcujuſque, & principatus membrorum, & eorum † primas rationes. Item quæ membra * ſimul patiantur, & quæ contraria paſſione laborent, & quæcunque alia inventa ſunt, & tradita iis qui volunt diſcere naturales corporis motiones. Namque qui in hiſce prius fuerit meditatus, is & facilius judicaverit, & promptius præviderit ſequendo naturales motiones humorum.*

* μαραίνεσθαι.

† ἰδιότητας, *proprietates.*

* συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας.

CAP. I.

Quod post pulsus, Urinæ aptantur ad prævidendum.

FAcultates multæ ab iis qui ſapientia exxcelluerunt, inventæ ſunt tam ad prævidendum, quam ad judicandum mutationes quæ in corporibus humanis fiunt: quarum principatum habuiſſe videtur de pulſibus diſciplina. Ab ea enim in illis qui poſſiderint ipſam exacte, plures prævidentiæ ſuboriuntur. Namque cum ſpiritus primus ſenſit, & alteratus eſt mutationibus corporis: ſpiritus vero potius quam ſanguinis conceptacula ſint arteriæ: decens eſt ut prævidentiæ à pulſibus factæ ſint firmiores. Quia vero humores poſt ſpiritum ſunt ſecundi, hi cum alterati fuerint, exhibent in Urinis ſignum ſignificantes per eas † puriorem ipſorum alterationem, Urina enim humorum coloratura extitit. Alteratis itaque Urinis ob humorum aliquas mutationes, facultas ſufficiens prævidendi facta eſt rationi. At vero quia (ut dictum etiam ſuperius eſt) prævidentia communicat cum judiciis, ſi cujuſquam eorum quæ illic enarrata ſunt, hoc in loco meminerimus, ut exactior evadat diſputatio, nemo quæſo nos accuſet garrulitatis ſicubi id acciderit: imo totum preferat ſuperfluo. Quandoquidem ejuſdem diſputationis repetitio

† ἀκραιφνέστερον

repetitio afferre poteſt (ut arbitror) aliquid ſic perfectum, ut in eo nullus error ſit. Si quis vero diffugerit uti oratione antea dicta, ne ſermo ſermonem communem efficiat: is multa perdere poterit, quę eſſent referenda. Sed hoc potius propoſitæ orationi errorem non parvum pariet. Illud vero quiſquam probaverit magis eſſe munus recordationis, & congruitatis dicendorum, quam alicujus † inopportunitatis: veluti arbitrantur ii qui ad maledicendum ſunt promptiores. Nos vero quemadmodum in aliis factitavimus, prius exponendo colores & ſubſtantias, deinde contenta, & quæ ſuper hiſce ſpectantur: ita nunc agamus, capitum ordinem eundem meliorem eſſe, quam eorum perturbationem exiſtimantes. Sed tamen cum unoquoque eorum quæ dicenda ſunt, commiſcetur obliquitas nihilominus ob ipſius quam illorum referendam prævidentiam. Et ita faciamus, hinc favente Deo initium auſpicantes.

† ἀκαιρολογίας.

Cap. II.

De prævidentia ex Urinis albis.

QUoniam demonſtratum eſt, Urinas albas in complures ſpecies diviſas eſſe veluti in libris de differentiis Urinarum dictum eſt, opus eſſet ut de hiſce conſiderantes dividant eas, atque ſuper eis pro viribus prævidentiam

dentiam faciant. Urinæ igitur albæ colore[s] * crystalleæ vero, & aqueæ specio semper te[-]nues si manserint, illa significant quæ in libri[s] de judiciis dicta sunt. Nunc oportet hæc subo[r]dere: namque cum Urinæ ruffæ, aut rubeæ, aut vineæ, aut aliquo colore tinctæ præcesse[-]rint in febre vehemente, si in ejusmodi albo[s] colores mutatæ erint Urinæ, atque adhuc fe[-]bris manserit vehementior, neque aliquod in[-]signe signum crisis aderit, decenter nosse po[s]teris futuram esse phrenitin. Atque eo pejorem quo præmonstrati colores fuerint peiores. Ne[c] omnino mentitus fueris, si rursus tinctis Urini[s] pronunciaveris phrenitin solutam esse. Siqui[-]dem Urinę illæ demonstrant bilem quę chym[um] tingit, attolli ad caput, ad quæ perseverans addi[-]tionem afferre poterit passioni mortem. Urinæ vero si iterum coloratæ fuerint, arguunt solv[i] passionem membri promoventis primum sen[-]sum conversa rursus bile erga infernas parte[s] corporis. Urinæ vero ejusmodi cum crassa sub[-]stantiæ, cumque † globulentis contentis, s[i] pręcesserint in debilibus febribus, multitudi[-]nem vero atq; colorem album mutaverint pos[t] morbi vigorem, prędivetur quod nondum fe[-]bris soluta sit. Namq; natura cum vicerit mate[-]riam, concoxeritque, ac assumpserit quantum utile inesse videatur, superfluum & inutile pe[r] Urinas expellit, cum existimetur non opus ess[e] ut id retineatur In passione quinetiam diabete[s]

* κρυσταλλοειδεῖς καὶ ὑδατώδεις.

† θρομβοειδῶν.

ſi neque coloratum Urinæ corpus neque * conſtans & minutum ſit: oſtendit fluorem Urinæ in matula ad malum procedere. Namque natura antea fatigata timorem non parvum affert, ne æger vitæ damnum patiatur. Nec ignorare oportet ejuſmodi Urinarum colores in ſenibus, ſignificare modica quædam mala. Juvenibus vero & vigentibus deteriora, eo magis ſi contenta nulla ſpectentur, etſi quæ ſpectentur ſint prava, minuſque convenientia. Namque in ſumma cruditate & frigiditate, atque longa quadam debilitate, atque præter hæc in immodicis obſtructionibus apparere ſolent. Et cum Urinę redierint ad mediocritatem. parum affliguntur corpora, & quæ antea lædebantur, faciliusque virtus revocatur reſumens proprias vires. Quod ſi in eiſdem ſpeciebus manſerint, inferent capitis * difficiles pulſus, & † obtenebrationes, & vertigines, & morbum comitialem, ciborum faſtidia, & pravorum eduliorum interdum cupiditatem, & caninos appetitus: artuum dolores aderint, & nervorum motiones difficiles, renum & capitis diverſæ paſſiones, ex inteſtini coli triſtes ſenſus, & tabida ex ægritudine ſenectus. Talia prævideris, ubi tenueris differentias Urinarum albarum, quæ dictæ ſunt in iis quæ de judiciis ſcripta ſunt, & prælegeris librum Galeni * de accidentibus. Namque memoratarum paſſionum aliæ ſequuntur incoctionem continuam

potius,

** συνιστάμενον, aliquam craſſitudinem habens.*

* δυσθυμίας *mærores.*

† σκοτοδινίας.

* περὶ συμπτωμάτων.

potius, aliæ frigiditatem ingenitam ab aliqu
causa, aliæ obstructionem, aut humorum tran-
positionem. Veruntamen præter hæc oporte
eum qui studet vera suffragia ferre prævidean-
di, considerare ætates & temperaturas, & con-
suetudines, & sexus, & tempora anni, & inte-
dum victus anteactos. Namque hæc ipsa dim-
tienti, atque mente congitanti Urinam secun-
dum naturam, atque eam quam in matu-
cernit, comparanti facile apparuerit, quantu
Urina præsens ab ea quę secundum natura
est, aberraverit. Atque prompta prævidenti
super Urina præsente reddita erit, modo pr
considerata fuerit ægri partium * facilitas se-
tiendi & patiendi. Res enim hæ maxime co-
ferre solent ad prædicenda futura: cum n
omnes in eisdem passionibus eodem modo se-
tiant. Quamobrem in ejusmodi intensis alb
ejusmodi quisquam prævidentias reddere p
terit, si bene judicare didicerit. In iis aute
Urinis, quę remisse sunt albę, ut lactea, glau
& charopa, atque id genus cæteris, has quas
cam, significationes præviderit. Nam in ini
& incrementis febrium, ejusmodi colores U
narum sunt mali, prę sertim quo vehementio
sunt febres. Apparet enim in hisce multitu
materię putrefactę augeri: in febrium vero d
clinatione apparentes significant salutem,
potius si multitudo Urinarum exierit. Ill
enim arguit, aut multitudinem crudita
hum

* εὐαισθησίας καὶ εὐπαθείας.

humorum cumulari, aut tingentem humorem vergere ad alias corporis partes. Hoc vero arguit declinationem febris, præſertim cum Urinę quę præceſſerunt, fuerint magis ruffę. Excretio vero excrementorum confirmetur ab expultrice virtute. Hæc igitur conſiderans ob ea quę in principio apparent, prævideris ægritudinis malignitatem, atque tempore multo ad concoquendum indigere ejuſmodi cruditatem dixeris. Quia vero in ejuſmodi Urinis magnitudo febris nondum manifeſta eſſe ſtatuitur, alioqui ſive maligna febris quidem exiſtimata eſſet, opus eſt ut tangens pulſum conſideret & magnitudinem febrium, & virtutis firmitatem. Conteſtantia etiam fuerint excrementa, & faciei colores, atque alia accidentia, quæ referuntur, & apparent. Vbi igitur ab aliis ſignis magnitudinem febris didiceris, cognoveriſque naturalis virtutis firmitatem, atque conſideraveris menſuram cruditatis, oportet ut hac in parte te ipſum diligentiorem oſtendas, ita ut ſingulis conſiderate & exacte menſuram ſtatuas. Atque ſi plura ſigna cruditatis aderint, multiſque diebus ea augeri videantur, febriſque magnitudo conſtiterit: contra vero firmitas virtutis minor, atque debilis compræhendatur, par eſt ut natura hoc caſu fagitata ſuccumbat, atque ſolutionem malorum mortem eſſe prævideas, eaque die qua conjectaveris virtutem feſſam defecturam. Quod ſi illa etiam ſe habuerint,

habuerint, ut dictum eſt, virtutis vero firm-
tas præſtiterit, ſpes eſt ægrotantem tractu tem-
poris ſuperfuturum cauſis afflictantibus, ſi tu
vivendi ratione uſus fuerit. Multa vero acci-
dentia prava interveniunt. Quod ſi illa fueri
minora, corporis vero naturalis firmitas m
lior, ſuperſtes erit homo, prava autem acciden-
tia mediocriter adſunt. Ergo in febrientibu
hominibus, & ejuſmodi Urinas mingentibu
ſitis minor erit, quam quæ ratione febris exp
ctatur: & Urinæ majores, & ventris ſiccita
capitis gravitas, & dolores alieni, & vertigine
* & ventris dolores. Interdum patientis huj
venter excernit biliosa. At vero à tempo
mutationum Urinarum proſpexeris febris ſ
lutionem, quemadmodum à concoctionib
qualitates criſium. Veruntamen in Urinis r
miſſe albis, quę à febrientibus profluunt, eju
modi prę videntia reddi poteſt. In hominib
autem ſanis ſi ejuſmodi Urinę apparuerint, m
diocrem à frigiditate offenſam arguunt. Se
prędicere in hiſce quoque oportet, quaſna
paſſiones & accidentia ob modeſtiores frigid
tates adveniſſe opinatus ſis. Pręterea illud qu
que pręſcire fas eſt. Namque accidentia, qu
modo orationi ſubjunximus, non ut ex neceſſ
tate ſequentia eſſe dicimus, neque raro app
rere, neque omnia, neque plura, neque min
ra, ſed ut contingentia cum ejuſmodi ægrit
dinibus ſemper apparere, aut omnia, aut plur

* καὶ κατὰ γαστέρα στρόφοι.

a

aut minora, & ut fert passionum magnitudo & tolerantia, & sentiendi facilitas hominis patientis. Oportet autem prorsus ut is, qui ejusmodi res consideraverit, & solers, & peritus & doctus sit.

Cap. III.

De prævidentia ex Urinis subspiceis atque spiceis.

SVbpallida & pallida Urina in febribus non spectatur. Et si contigerit ut cum hisce Urinis adsint febres, hæ imbecilles ac facile solubiles ephemerę quædam esse possunt. Sed si ardentiores febres præcesserint, Urinæque ejusmodi post apparuerint, significant febrem solvi, atque corporis habitudinem jam concedere ad frigidiorem qualitatem, quæ alteratione orta à decente diæta corrigitur atque confirmatur. Hinc sequuntur Urinæ, quę mediocres apparent, de quibus mox par est dicere.

Cap. IV.

De prævidentia ex Urinis subaureis & subcroceis.

URinis subruffis & subflavis nescio an quicquam magis sanitatem possit significare in juvenibus atque adolescentibus corporibus.

Veruntamen in ſenibus atque mulieribu (quorum ob frigidam quandam intemperaturam, quę eis naturæ accidit, Urinæ ſunt ſub pallidę) atque in iis quorum Urinæ ab albicores vergentes apparent ob quandam rationem (veluti de hiſce abunde in locis aliis diximus) ſi memoratę Urinæ profluxerint, ſignificant eorum habitudinem verſam eſſe ad qualitatem acriorem, idque ob aſſiduas quaſdam comeſationes rerum acrium, aut ob exercitia modum excedentia. Siquidem diætæ caliditatem quandam inferentes, in cauſa fuere ut in hominibus Urinę ejuſmodi generentur. Sed cum hæc mediocria ſint, mediocres quoque offenſas pariunt, quę facilius etiam corrigi poſſunt.

Cap. V.

De prævidentia ex Urinis aureis & croceis.

RVffæ flavæque Urinę ob majores occaſiones apparent in ſenibus & mulieribus, atque cæteris id genus: ob minores vero ſpectantur in juvenibus ætate florenti. Quamobrem ejuſmodi Urinæ apparent in iis qui longe recedunt ab illis, qui ſecundum naturam & temperaturam has Urinas faciunt, arguunt cauſas præcedentes majores fuiſſe, atque
febb

ebre correptos esse, bili jam flava per totum orpus diffusa. † Ergo quot causas caliditatis b opportuna conjectura indeptus fueris, prænunciaveris illas effecisse augmentum in bili, ræsertim si præsciveris diætam, & omnem nejentis educationem. Contulerint etiam raoni tuæ accidentia, quę oriuntur à bili diersa corpori. Quandoquidem vertigines sonnt apparere bili affectis, & dolores capitis, amaror oris, ciborumque fastidium atque tis non parva. Quinetiam juvenes florentis tatis, atque calidioris temperaturæ Urinas usmodi mejentes, dixeris decenter etiam sos ob similes diætas, & exercitia nimia rvenisse ad ejusmodi mejendarum Urinam conditionem. Quinetiam si minores iam quæ dictę sunt, fuerint occasiones eam Urinarum, proferre poteris etiam imbeliora accidentia, atque illos longiore tempo- indigere ad solvendam passionem: minore ro hos qui secundum naturam in Urinis meoratos colores adjectos habent. Sed hic quoe de subrubeis & rubeis coloribus Urinarum ere convenit.

† ὅσα μὲν ἐκ τοῦ καιροῦ εἴης στοχαζόμενος αἴτια θερμότητος

Cap. VI.

De prævidentia ex Urinis subrubeis & rubeis.

Am in adolescentibus, quam juvenibus florentis ætatis si apparuerint ejusmodi

Urinæ proprietate humoris tingentis, argu
non nimium auctam læsionem esse. In sen
vero, atque iis qui jam pridem naturalem
ditatem minuerunt, cum apparuerint, pess
sunt, atque quamplurimo tempore indi
ægrum significant ad revertendum ad nat
lem conditionem. In quo non parvus m
est, ne præafflictata vitali virtute solutio
sionis sit mors. In adolescentibus vero &
venibus vigentibus ejusmodi Urinarum
lores si apparuerint, ostendunt sanguin
humorem exauctum esse, veluti in iiss
de judiciis Urinarum prędiximus. Tu
poteris prævidentiam certam facere hac r
ne: ut si æger usus fuerit diæta, quę gen
potuerit hujusmodi humorem, aut con
sanguinis natura, vel arte vacuatio cohibi
Senibus autem raro Urinæ ita tinctæ appa
quibus naturalis virtus etiam valida est, a
exercitia & diæta conveniens. Verunt
hisce opus est tempore longiore ad recup
dam sanitatem. Quinetiam accidens,
non frequentissime eis evenit, aut mo
aut longam ægritudinem parit. Namq
his debilis est virtus contentrix & expu
usque adeo ut etiam nequeat familiarem
morem continere, sed potius ita langu
ipsum dimittat. Siquidem colores hi ra
augmenti ejusmodi humoris valde breves
& obscuri in sensibus, etsi ratione magnit

bris colores hujusmodi appareant tantum, uantum febris magnitudo præstiterit. Namue ratione recessus à colore naturali, maitudo febris compræhenditur: ratione vecasus extranei ab ætate, malignitas febris guitur: ratione quoque debilitatis naturavirtutis periculum spectatur. Quoniam veab incremento bilis rubeæ interdum ejusodi Urinæ apparent, decenter considerais hanc exauctam esse per ea quę ipsam bin gignunt. Quæ juvenibus vigentibus mame inspicitur, sed deteriora efficit accidenquam quæ ab incremento sanguinis oriunr, atque eo deteriora, quo acrior & levior mor hic extiterit. Sed modestior quam biflava statuitur. Illic enim sitis perquam mosta est, atque somni non multum perturti: hic vero contra, atque eo plus, quo bisus humor vergens ad siccitatem cum acrionia superavit sanguineum humorem. Quinam coctione & cruditate fiunt quædam cri: tarditate vero & crassitudine motionum & atationum tempus longitudinis invenitur. mque veloci motione ægritudinis cum firtate genuinæ virtutis, faciles mutationes ad elius fiunt, & celeres solutiones ægritudim sequuntur: pigris vero ægritudinis monibus, etiam tempus majus extenditur. portet autem in omnibus virtutis firmitatem esse, ne virtute præfatigata ad pejus vergat

 ægritudo,

ægritudo. Quamvis igitur post principii lla-tudinem, atque post augmentum ad pravu- & biliosius colores concedant. Opportet t-men cavere, atque metuere ne prorsus natu-lis calor suffocetur ab aliena hac ipsa, & corr-trice caliditate. Quod si contra, colores a- quod secundum naturam, revertantur, etti concoctiones in Urinis appareant, fas est approbare naturę operam, atque ægrotos co-fidere oportet.

Cap. VII.

De prævidentia ex vineis Urinis.

* οἰνωπὰ χρώματα.

† ὀξύτητες.

VInei Urinarum * colores pejores esse -dentur subrubeis atque rubeis. Sang- vero bilescente potius oriri solent ejusmod -lores. Namque cum sanguis ab aliqua caus- teratur ad mediocrem speciem bilis, tum e- modi colores spectantur. Quamobrem mir- mirum sit, si quando bili eo pacto excede- sitis non modica exoriatur, somni pertur- siccitas oris, febris † acumina, deliria tussis c dolore hepatis : quæ mutationibus colo- judicantur si prava sint, an etiam salutaria. singulas vero concoctiones judicamus cele- tem solutionis. Sed de hisce alias erit exac- disputatio : nunc dicamus de passeo ita vc- colore.

Cap. V

Cap. VIII.

De prævidentia ex passeis Urinis.

URinæ * passeę cum multitudine & crassitudine corruptioneque in hepate cumulatę bilis spectantur, à qua arquatos maxime fieri novimus. Quamobrem non aberraveris, ejusmodi Urinis spectatis, si pronunciaveris auruginem adventuram homini. Veruntamen cum nondum inflammata est materia (quoniam inflammationem prævenit materię excretio) parvę quædam & immanifestæ febres suboriuntur, atque sitis perquam modica, quibus accidentibus plerique decipiuntur. Atque cum plenioribus sese cibis aluissent, combusserunt materię magnam partem, ac excitarunt febrem vehementissimam, item † corporis jactatus, & vigilias, & sitim immensam induxerunt. Ipse vero in quodam familiari aliquando similia accidentia vidi, quę nunc opportune referam. Erat hyems cum visus est à me familiaris meus: qui tum magna injuria affectus esset à quodam, surrexerat diluculo, atque circa regiam frequentabat, quærens solutionem injuriarum invenire. Atque hoc pacto agens, multos dies inedia pressus est. Et si quando eum oporteret coactum sumere cibum, comedebat frequentius acria, & sale macerata. Sustinuit autem corpus ejusmodi ciborum

* κυμναί.

† θορύβυς.

oblationes * sufficienter ob aëris conditionem, sed ut decebat eum causam agere adversus hostes ita secum angebatur, tanquam vereretur ne magno damno afficeretur. Quibus ex causis cœpit male dormire. Item ei corpus erat siccum, ac parum solebat dormire. In more quoque erat uti pravis alimentis, ut licebat unicuique conjicere. Erat enim homo † parcus, ita ut timeret ne consumeret parvam vestem, atque pecuniolam. Hæc itaque omnia humorem illum biliosum accumulavere, atque per urinam evacuabatur. Quia vero forte quadam evenit ut ipse urinam spectaverit exeuntem cum colore non naturali, * atque parvam quandam malam affectionem sentiebat, rem omnem mihi narravit, petiitque facti causam. Ego vero arbitratus sum ejusmodi Urinam non ex tempore ab eo profluxisse: videns ipsum adhuc sanum esset, Urinam vero illam videram in ęgritudinibus pessimis apparuisse: ille dixit se in matula urinam postea ostensurum. Ego vero discessi: at ipse iterum ad consueta tractanda rediit, in quibus toto die sine cibo versatus est: cum vero de nocte redisset, paucumque cibum sumpsisset, tacuit. Postera summo mane detulit mihi matulam cum Urina † passea, & qualis est arquatorum. Ipse putabat etiam febre carere. Prædixi, nisi caveret, casurum esse in aeruginem. Ipse primo die cavens quietus mansit, pedetentim increscente passione. Posteram eum

* ἐφ' ἱκανὸν, *multos dies.*

† κίμβιξ *parcus, sordidus.*

* καὶ ἴχνος βραχείας τῆς ἀνωμαλίας ᾔσθετο, *& sentiebat quandam parvam inæqualitatem.*

† κυανᾶ-

eum vidi, neque quicquam mali patientem. Non enim ſitis aliqua exiſtimanda ſuborta ei erat, neque febris ſenſibilis, neque aliquod ſignum apparebat ex iis quæ in ægrotantibus videntur. Atque nos reliquit, dicens nihil nos ſcire. Atque cibum craſſiorem ſumpſit, & vinum infirmum bibit, & nondum nox erat, cum humor ille commotus eſt & percalvit, atque conturbatio non parva hominem corripuit, noſque tum intelligens recte judicaſſe, accerſivit, * atque ſalutem nobis credidit. Ego vero illum verbis, ut viſum eſt, caſtigavi, ut medicis jubentibus fidem haberet. Atque cum intelligerem humorem ejuſmodi bilioſum non adeo inflammatum eſſe, juſſi igitur ut caveret à cibis craſſioribus, atque vino, uteretur que victu tenuiore: monuique ipſum ſanum fore ſi præſcriptum victum ſervaret. Jam cutis corporis, atque oculorum album, † arquatum ſpectabatur, & homine à morbo liberato, victuque non admodum tenui uſo, prædixi humorem vacuatum iri ſine dolore, præſertim ſi neque cibi, neque ambiens aër ad illius incenſionem hominem irritent. Namque cum ejuſmodi bilis ſit craſſa, vix quidem accenditur. Sed ubi accenſa fuerit, non facile poteſt extingui. Sed de hiſce ſatis, deinceps ad alia eundum, ac de coloribus oleaceis diſputandum.

* καὶ σωτηρίαν ἐπίστευεν.

† ἰκτερῶδεν.

CAP. IX.

De prævidentia ex Urinis viridibus.

VIridium colorum omnis varietas veluti in duobus generibus spectatur, altero oleaceorum, altero viridium, eodem nomine cum genere vocatorum, veluti in iis quę de differentiis Urinarum dictum est. Oleaceæ autem quę ob colliquationem pinguis generantur, he-cticam febrem adesse arguunt: veluti in iis quę de judiciis Urinarum explicatum est. Quę vero ob malignitatem ægritudinis virides apparent, hę non in minore pravitate quam quæ oleaceæ sunt, constituuntur. Sed confert hac in parte animadvertere. Namque si memorati colores oleacei paulatim retrocedentes ad naturales vergant, prædicendum tum est, solutionem fieri accidentium * corpus ambientium. Quod si etiam febre valetudinem lædente pejores Urinę profluere videantur, decet prędicere periculum imminens, † atque caute conversari cum ægro periclitanti. Idque ne occasionem repræhendendi des iis, qui ad maledicendum sunt promptiores, ac si negligenter ad curandam ęgritudinem ingressus esses. Nam cum malum processerit, etiam contenta pejora spectantur, quemadmodum paulo inferius dicetur, ubi disputarimus de prævidentia ex contentis. Quinetiam eo tutiorem feceris prænunciationem

* περιεχόντων.

† μετ' εὐλαβείας δὲ προσιέναι τῷ κάμνοντι κινδυνεύοντι.

ciationem, quo magis intellexeris per omnes concoctiones errores naturæ. Duorum porro colorum viridium, quos ratio novit, nescio uter pejor sit: cumque uterque alterum superare contendat, nescio utrum promptius ægrotantem tollat. Quantum ergo bilis superans alios humores vicerit, demonstrant Urinarum colores. Videre autem poteris, atque prædicere, ubi didiceris accidentia. Namque † insania & assidua & intermittens corripit ægrotantes, vomitus item atque excretio bilis, interdum puræ eruginosæ, atque adustæ, sitis assidua, & æstus, lingua adusta, * atque hypochondria sub contracta. Hæc atque alia id genus sunt accidentia † viridis bilis. Sed si virtus robusta fuerit, & * colores remittantur, atque mutentur ad bonos, spes est hominem superesse, atque confidendum est. Sin vero nihil ex hisce aderit, & Urina ejusmodi perseveravit, metus non parvus est, ne ob spasmum à siccitate & æstu accidentem ægroto, somnus quidam ex quo excitari non possit hominem capiat. Eo igitur pacto per singulas mutationes, & concoctiones, & cruditates prænunciationes ducere oportet eum qui exquisite rem considerat.

† παράφροσύναι.

* καὶ ἐπηρμένα ἐνίοτε ὑποχόνδρια, *sublata interdum & inflata hypochondria.*

† τῶν χλωρῶν.

* *In duobus exemplaribus hoc loco est* χύμαζα.

Cap. X.

CAP. X.

De prævidentia ex Urinis venetis, lividis & nigris.

* φαιά.

*VEnetæ Urinarum,& lividæ atque nigrę (quæ ultra prædictas sunt) frequentius ab humore melancholico colorantur. Nihilo tamen minus ob alias etiam causas ejusmodi Urinæ spectantur, quemadmodum etiam in iis, quę de judiciis Urinarum, dictum est. Nunc subjungamus quod conferat ad prævidentiam, quod relictum in disputatione de judiciis. Igitur quæcunque Urinę ejusmodi spectantur, vel albis, vel aliis similibus coloribus præcedentibus, præsertim si vel melancholia, vel febris quartana præcesserit, atque præter hæc lien fuerit tumefactus plenus humore hujusmodi, hæ ipsę evacuatæ testantur solutionem memoratarum passionum. Quare oportet confidenter prænunciare. Namque si passiones hæ soleant ob humorem melancholicum excrescere, prorsus dissolvi eas necesse est, evacuato humore augente. Quamobrem paulatim procedentes ad id quod secundum naturam est, tolluntur. Quinetiam cum Urinæ virides ac lividę præcesserint, decens est tanquam delassatam medelam cedere. Ad extremam enim pravitatem tum

tum evectæ ſunt paſſiones, ſi earum aliæ à caliditate, aliæ item æqua ratione à frigiditate generentur. Hæ enim qualitates cum ad ſummum terminum excreverint, ſolvere conſueverunt * compaginem corporis, virtute naturali minus ſuſtinente † incommoderationem. Ad hæc in febribus mediocribus ſi forte ejuſmodi Urinæ apparuerint diebus non criticis, fueritque valida virtus, mortem minantur. Neque idcirco vincentur ægri, ſi duo bona, cum uno ſigno pravo pugnarint. Quod ſi febris fuerit acuta, tum mors expectanda eſt, maxime ſi * judiciaria dies fuerit indicans. Sed de judiciariis diebus aliis in locis dictum eſt à ſapiente Galeno. Licet tamen nobis hoc pacto inter diſputandum de eis dicere, quantum videtur convenire diſciplinæ de Urinis. Namque nitentibus exquiſitoria diſcere, ars tradita à Galeno conferet. Quoniam vero de prævidentiis in coloribus Urinarum contemplatis, à nobis dictum eſt, par eſſe videtur ut hac in parte oratio de eis terminetur. Poſthac vero aggrediamur diſputationem de ſubſtantiis Urinarum, veluti etiam in aliis libris inſtruximus. Deinde de contentis, atque cæteris quę in hiſce ſpectantur.

* συνέχειαν.

† ἀμετρίαν.

* κρίσιμος.

Cap. XI.

CAP. XI.

De prævidentia è consistentia Urinarum.

CVm in Urinis consistentiæ tam multæ, & variæ considerentur : quarum plures ut quę intermediæ sunt, nominibus propriis vacarunt : de quibus diligentius in iis quæ differentiis Urinarum scripta sunt, determinatum est. Nunc conveniens est ut etiam super eis prævidentiam aperiamus : quę nihilominus, quam quæ dicta sunt, conferens erit tractationi de Urinis. Quæcunque igitur Urinarum consistentiæ mediocriter concretæ sunt, facileque solvi possunt concedentes ad mediocritatem : etiam modo quodam virtutem confirmari significant hac ratione. Quantum vero secesserint versus † immodestiam, declinantes à mediocritate, tantum dejectam esse virtutem ostendunt: atque humorum in corpore manentium substantiam quantitate, quam qualitate distare ab eo quod secundum naturam est. Veruntamen immorandum est hac in parte, atque declarandæ sunt singulę quæ spectantur Urinarum consistentiæ. Tenues ergo substantiæ quam ob causam appareant, & quid sibi velint, in libris superioribus explicatum est: nunc reliqua subjungentur. Namque tenues consistentiæ, quæ in eodem manentes perseverant, arguunt passionem quæ corpus occupant,

† ἀμετρίαν.

occupant, accidentia tum manere, tum etiam fortaſſe increſcere, tanquam nondum erigente ſe natura ad occurrendum humoribus affligentibus. Siquidem convenit, ut accidentia increſcant paſſione quæ corripuit, inſtante, atque naturali virtute paulatim ceſſante. Quandoquidem in primis diebus ſi valida firmitate reſiſtere ipſa virtus videatur, aut parum ſe erigere, quantum tunc par eſt, reliquo tempore inferior reddita cedit. Quamobrem colores in Urinis tenuibus pejores apparebunt, atque manifeſtiores erunt cruditates. Hæc tu igitur ubi conſideraveris, prænunciaveris aut naturam multo tempore indigere ad ſanandum, modo tum etiam virtus firma ſit, aut ipſa nequeunte tanto tempore pugnam tolerare ut victrix evadat, ægrum ſubire vitæ damnum. Quod ſi immodicæ tenuitates remiſſionem fecerint, atque accidentia diminuantur, virtusque tanquam refirmata procedendo concoctionem inducet. Quamobrem hæc intelligens, decet ut ægrotis ſalutem prænuncies. Neque ignorare oportet colores commiſtos quod tenuitatis præſentis aliquid phantaſiæ aufertur, quatenus colores mixti fuerint cum conſiſtentia, quemadmodum multus color aufert craſſitudinem. Veruntamen decens eſt ut poſthac de hiſce diſputetur, præſertim ſi hæc quoque conferant ad capeſcendam diſciplinam. Quare ut par eſt, deinceps conſiderandum eſt.

Cap. XII.

CAP. XII.

Quod quanto magis Urina coloratur, eo plus præ-sentis tenuitatis ſummovetur imaginatione.

TAntum ſummovent tenues ſubſtantia Urinarum imaginatione cæteri colores, quantum ipſi ab albo receſſerint. Quum di-ctum ſit id tenue eſſe in Urinis, quod eſ maxime pellucidum: color autem albus maxi me aëreæ ſubſtantiæ particeps eſſe voluit. De center itaque utriſque coëuntibus in corpor translucidiſſimo matulæ, facilius viſus per om nia tranſit, nihil reſiſtente corpore translucid * Namque viſus tum eſt actu viſus, cum firma tur ſuper corpore translucidum terminant Namque in tenuibus, & aëreis neutiquam fi matur, cum undequaque tenuia ſunt, & tran lucida. Conveniens eſt etiam in Urinis, ſimi ratione habita, ut tenues cum albo colore, po tius quam cum alio colore penetret viſus. Ve luti viſus magis impeditur in corpore minu pellucido, ut difficilius pertranſit, quemadmo dum facilius pertranſit in albis: ita ut ex hiſ liceat inferre, illis minus tenuia eſſe hæc, in qu bus tempore majore viſus per colores immor tur. Quinetiam tantum inter ſe colores differ ſummovenda tenuitate per phantaſiam, qua tum cæteri colores recedunt ab albo. Atqu compertum jam eſſe videtur id ipſum Urir

i

* ἐπεὶ γὰρ ἡ ὄψις τότε δὴ ἐντελέχεια ὄψις ᾖ, ὁπόταν ἀπερειδείη ἐπὶ συνεστηκότος σώματος. *Nam viſus tum perfectus eſt quum in corpore aliquo compacto & ſolido firmatur.*

iis, quæ cum consistentia sint tenues, colore vero nigrę, difficilius spectantur in matulis. Quandoquidem hæ nigræ fere tota perspicuitate privatæ sunt: tum contrarietate, quam habent cum maxime albis, & perspicuis, tum participatione potiore naturæ terrestris. Atque decens esse ut quę à perspicuitate versus oppositas deciderint, hæ decidant mensura simili qua nigra passim recedunt ab albis.

Cap. XIII.

Quod quanto magis crassescunt Urinæ, eo plus coloris summoveant, qui inerat priusquam illæ crassescerent.

At vero super iis quæ crassitudine summovent colores, ejusmodi ratio haberi poterit. Siquidem corpora perspicua ejusdem substantiæ, quo magis ad tenuitatem accesserint, eo translucidiora efficiuntur. Namque quæ translucidiora sunt, hæc puriores, & proprios colores prę sentant: visusque tam facilius transit per tenuiora, quam facilius sustinet colores, qui in ipso recepti sunt. Decens itaque est ut colores summoveantur, tum ab ingenita crassitudine, tum etiam quod visus in superficie rerum crassarum requiescens non pertransit. Ad hæc quum lævitas multa differat ab asperitate suscipiendo visum: crassa vero magis similia sint asperis corporibus, decens est ut

crassitudo auferat colorem in iis: quemadmo- dum * mare vento crispatum ratione asperita- tis aufert colorem qui aderat. Quinetiam idem discere est in lapidibus adeptis superficiem quandam. Namque ubi arte & complanati, & lævigati fuerint, eorum colores evidentiores spectantur, quam qui adhuc asperi manent. Sed de hisce satis hactenus dictum esse arbitror. Posthac explicanda ratio est super iis, quæ pro- tantur in Urinarum crassa substantia, ubi de te- nuibus sufficienter tractatum sit.

* φρίσσουσα θάλαττα, Mare aut dicitur, φρίσσειν, ὅταν ὑπὸ τῶν κυμάτων τραχύνηται, i. cum à fluctibus asperum redditur.

CAP. XIV.

De prævidentia ex crassa Urinarum substantia.

CRassæ Urinæ si in febre spectentur, u- tenues & translucidæ præfuerant, proce- dente ægritudine, demonstrandum prædicen- dumque est, quod statim declinatio futura si- Namque hoc casu videtur natura superasse ma- teriam, atque tum incipere illam concoquere ita ut excretiones ventris fieri poterint coacta & concocta materia: eoque melius & tutius quo citius vel plus crassitudinis inerit, vel uni- versæ materiæ excretio fiat. Convenit itaque posthac paulatim ablata crassitudine tanquam concocta, & minuta materia quę affligebat, ac- cidentia dissolvantur, naturalibus excretionibus

exauct-

exauctis, atque Urinæ ad proprium colorem revertantur. Quod ſi una cum acceſſione febris Urinæ craſſę ſpectentur, quæ neque proceſſu temporis deſinant craſſeſcere, neque ſi deſiverint, attenuantur, ſed ſemper aut craſſitudini addant, aut ſi non addiderint, non etiam tenuentur, neque ad meliores colores mutentur: diſcere licet tum adeſſe virtutis infirmitatem, atque conjectare multitudinem non parvam humorum, ita ut metus non parvus ſit, ne defatigata jam natura, ſuarum actionum obliviſcatur. Quo quid eſſe poteſt pejus corpori ejus actione conſtante? Veluti non jam pridem in adoleſcente vidimus? Is enim corporis firmitate, & magnitudine præſtabat, ſed plurimis atque variis utebatur, ſine ulla vivendi ratione, eſcis. Quinetiam adoleſcens interdum corripiebatur à febre continua, atque incidendo in ventris fluxus liberabatur. Sed tandem captus à febre accenſa à magna putredine, me vocavit, mihique curam ejus credidit. Erat dies tertia qua ad eum accerſitus ſum, veni, & æger * non mediocriter ſe habebat. Tetigi pulſum, novique non parvam febrem à putredine humorum genitam eſſe. Deinde matulam vidi multam craſſitudinem continentem, uſque adeo ut majorem non potuiſſet habere, cujus color erat varius & alienus. Non enim videbatur albus, neque † rubeus, neque niger, neque ruffus:

* οὐ μετρίως εἶχε.

† κυῤῥὸν, κυῤῥὸς, *eſt rubeus dilutus, gilvus à quibuſdam latinis dicitur, Galli clairetum vocant.*

ruffus: atque omnibus his coloribus ita apparentibus, nihil tamen exacte secretum, & definitum proprio loco erat: neque valde mista, sed mediocri mistura erant. Hanc itaque alienam speciem intuitus, vehementer admiratus sum, atque visus sum intelligere magnam humorum corruptionem, nisi verius quidam intuitus eam Urinam ab homine obortam dixisset esse * humorum resolutionem quandam in elementa. Quinetiam præter hæc aderant excretiones ventris immodicę graviterque olentes humorum corruptorum, qui jam cœperant impetum fluendi per infernas partes, atque quædam dissolutio totius corporis ejus aderat ob vehementiam febris, & magnitudinem evacuationis virtute dejecta. Namque bilis pura, & veluti aquea profluebat multa, & assidua surrectione excedens mediocritatem. Ea itaque die hoc pacto male se habuit. Postea vero etiam Urinę excretionem continuit: tum quia totus impetus materiæ in ventrem concesserat, tum quia febris vehementia exiccatus fuerat musculus circa vesicæ collum, qui continet ne Urina intempestive efflueret. At vero usque adeo † remissa est virtus ejus concoctrix à magno momento materiæ fluentis deorsum, ut jam mortificata videretur. Quinetiam è naribus aliqua frusta sanguinis mortificati effluxere, atque per fauces expulsa sunt. Quod ubi medicus quidam ex iis qui frequentabant, vidit, venam incidit cum

* ἀναςοίχείωσιν τινὰ τῶν χυμῶν.

† παρεῖτ.

cum nihil opus eſſet, arbitratus ſanguinem expelli debere ob multitudinem. Quoniam vero quarta dies jam erat ab ea qua Urinam continuit: veſica vero extumuit à multa colecta Urina, nec viam ad exitum habente, & dies jam ſexta erat, atque ſpaſmus immodicus corripuit ægrotum: atque eò modo facilius proſtrata reliqua virtute ſuccubuit æger accidentibus. Et hoc jam relatum nobis eſt, quod non valde decere videbatur, craſſitudine Urinarum orationem attrahente. Quoniam autem decens eſt ut aliqui noſſe cupiant hanc alteram hiſtoriam, eam ſubjunxeris prædictis ob Urinas ſimiles enarrandam. Namque ubi ea non à propoſito diſcrepet, ſi non etiam referretur, poſſet ſtudiis hiſce incumbentem mediocri afficere triſtitia. Venit igitur quidam * à pagis ad nos matulam ferens, Urinam ſane quam craſſam, atque variam continentem, ac probe qualis ea quæ juvenis paulo ante dicti fuerat. Solum enim ab illa diſcrepabat, quod non videbatur ruffa, & (ſi liceat exemplo rationem oſtendere) nebulis ſimilis erat, quæ non uſquequaque averſæ ſoli, neque illuſtratæ, craſſæque ſuapte natura manentes verſicolores ſpectantur. Is ergo qui matulam habebat, aquam intercutem patiebatur, atque tumidus erat, retulitque jampridem ſe graviter ægrotaſſe, atque ægritudine ſolutum incidiſſe in eam paſſionem. Mihi viſum

* ἀγρόθεν.

est, hominem, cum debilis esset concoctrix virtus, victu abusum esse: ita ut eam ob rem inciderit in eam ægritudinem, multitudine crudorum humorum in corpore cumulata. Atque tum abiit edoctus quo victus modo uti deberet. Neque deinde audivi quid actum sit ab eo, ut qui ad me postea non redierit. Quin etiam tu qui his rebus incumbis, intelligens vehementer crassas Urinas adeo pravas esse, etiam hasce (ut par est) prænunciationes super eis facito, spectans naturalem virtutem, atque mutationes substantiarum & colorum Urinæ. Et si fuerint tenuatæ, & meliores colores suscipientes, expectandum esse affligentium remissionem, ac declarandum illa abitura. Sin vero ad contraria concesserint, dicendum mala successura esse, atque avertenda esse: ea enim tum arguunt magnam virtutis debilitatem, tum magnam repletionem malorum humorum. Sed de substantiis Urinarum oratio hic terminetur, ubi de eis sufficienter dictum sit. Si prudenti viro regulæ habentes solis verbis veritatem, porrigant momenta ad ægritudinum prævidentiam: posthac vero decens esse videtur ut de contentis dicamus, sic præstituto ordine orationis postulante.

CAP. XV

CAP. XV.

De prævidentia ex contentis dissimilaribus.

QUod contenta quæ ſunt alba, lęvia, atque æquabilia per omne tempus apparentia, tutam conditionem, atque ſanitatem ſignificent, Hippocrates primus docuit, tum experientia etiam cum ratione edocuit. Quantumque hæc minuuntur, tantum eſt imminuta ſanitas, pro modo receſſus ab eo quod ſecundum naturam eſt. Quinetiam cætera ſecundum naturam & ornatum habentibus contentis, proprium vero locum non habentibus, quantum à fundo matulæ diſtulerint rurſum verſus concedentia, eo plus eſſe ſpiritus attollentis ac levem reddentis ſubſtantiam, oſtendunt: arguuntque illa loca corporis male ſana eſſe, ad quæ contenta contigit concedere, habita ratione humani locorum corporis, & matulæ. Atque in eodem loco perſeverantia majus nocumentum cum debilitate virtutis ſignificant: quæ ſi in eo loco pauco tempore manſerint, * modicum momentum oſtendunt. Tale autem ipſe quoque memini me vidiſſe in quadam muliere, quæ à quodam Syro pharmacum purgatorium datum, bibit. Quoniam illud fuit acrius, intra parvum tempus purgavit quæ oportebat, ſed acrimonia procedens etiam

* μετριώτερα μέφυκε, i. moderatiora ſunt.

inteſtina tetigit. Ergo ſanguinolenta excrementa ferebantur, ac dolores & in ſuperiori ventre, & inteſtinus ſequebantur. Id ubi vidit Medicus, atque alii qui ægrotanti præſto erant, ſiſtere conati ſunt ſanguinolenta illa, & multum ſiſtentibus uſi ſunt. Mulier vero ita affecta tunc viſa eſt ſana eſſe. Sed tamen paucos poſt dies, circa hypochondria ſenſit pondus atque dolorem. Atque præter hęc, † faſtidium cibi mediocre, ac ſitis aderant, Urina interdum turbulenta & craſſa erat, & externo igne contenta extenuata, habebant medium locum humoris. Interdum non etiam erat Urina craſſa & turbida, atque nihilominus contenta in ejus medio loco ſpectabantur. Ego igitur hæc videns, conſiderabam à pharmaco jampridem dato non mediocrem materiam attractam fuiſſe à profundioribus partibus corporis, atque illic conceptam eſſe ob abuſum medicaminum adſtringentium, atque cibos aſſumptos, cum ejuſmodi adſtringentium generibus induxiſſe obſtructionem arbitratus ſum: atque dicens eam oportere uti clyſteribus & glandibus, videbam me recte conſideraſſe, & ita fieri ut ægrota liberaretur quodammodo à ſuis doloribus. Veruntamen cum hęc ipſa remedia non poſſent uſquequaque illam ſanare, idcirco ſubdidi, opus eſſe ut majore purgatione, quam quæ ex clyſtere eſt, uteretur. Neutiquam perſuaſi: non enim parum metuebat ab eis quæ pridem

† ἀποσιτίαι.

pridem acciderant, videbamque ipſam non defecturam, quod multum experta eſſet. Neque mihi ea proponenti aſſentire voluit, à memorato timore adhuc diſtenta. Ubi vero pauco poſt tempore lapſa eſſet in pejora, accerſivit virum quendam inter doctos artis medicæ celebrem: qui precibus ejus parens profectus eſt, arbitratuſque eſt ægrotantem incidiſſe in paſſionem hypochondriacam. Quæ paſſio non adhuc erat, ut mihi viſum eſt. Veriſimile tamen erat futuram, ſed ille paulo poſt purgativum medicamen bibere perſuaſit, dixitque non alio modo illam liberari poſſe à paſſionibus eam occupantibus, niſi crediderit documento eorum qui recte judicare ægritudines ſciunt. Quia vero parvum momentum interdum maxima poteſt: nam nos quoque laudavimus viri illius ſententiam: perſuaſa eſt ægrotans, atque pharmacum mediocriter purgans ebibit, ſtatimque liberata fuit. Hoc pacto contentorum converſatio facta à fundo matulę ad alia loca, oſtendit proportione quadam partes male ſanas corporis. Namque excrementa ſani corporis natura deorſum feruntur ut expellantur, ſi forte ad loca contraria expellantur, illic aggerari conſuevere, atque tractu temporis patientem affligere. Quinetiam quæ ſublimantur aduſque medium Urinæ humorem, potius materiam tetigiſſe hypochondria, & viſcera, atque etiam pectus arguunt.

At vero quæ ut nubes innatant, demonstrant materiam passionem esse in capite. Præter hæc addam alteram historiam, ut magis quæ dicta sunt, clare spectentur. Quidam familiaris meus jacebat febriens, ac Urinarum contenta prorsus sublimata primo spectabantur, ac deinde * nubila erant: æger vero cœpit delirare atque absque sensu jacens naturales necessitates implevit. Undecima die contenta in superficie Urinæ innataverunt alba, & subtenacia, atque qualia dicta sunt in libro de differentiis Urinarum, qua contraria sunt asperis: videbuntur enim crassiora eis quæ secundum naturam sunt, atque veluti diceres, † spermatica. Die sequenti hanc, atque altera (ut arbitror) nihil contentorum in Urinis visum est. Paulo post remissa est hominis insania * omniaque cœperunt melius habere, quæ passus fuerat, nondum exacte ad pristinam valetudinem reversus erat, quum parotides utrinque subortæ sunt. Quę ubi maturatæ, & apertæ fuerunt, curatæ sunt. Videbantur igitur illa contenta semper † subnubilantia, significare inclinationem materiæ ad illa loca. Hæc ergo decet nos qui hisce rebus studetis, discere, atque proferre vultis decentia. Atque hæc contenta alba, & non permixta corpori diversi generis solo loco differentia, ejusmodi partes languescere significare solent. Quod si aliqua diversi generis corpora cum eis immista fuerint, significant colo

* ἐπινέφελα.

† γονοειδῆ.

* ἐῤῥαΐσε- πάντη, omnino melius cœpit habere.

† ἐπινέφελα.

colore humorem. Si vero ejuſmodi contenta omnino fuerint diviſa, atque occupaverint chymatis latitudinem, etiam proportione in ægro paſſionum ſenſus excitantur ad ejuſmodi partes, expulſa materia à notho ſpiritu. De quibus rebus dictum eſt in iis, quæ de judiciis Urinarum. Pravo colore quinetiam contenta eo peiores affectus corporis enunciant, quo magis conceſſerint ad fundum matulę: veluti concedunt eo contenta ſecundum naturam. Eneoremata enim nigra, ſi deſcenderint ad fundum, arguunt ægritudinem perveniſſe ad ſupremam pravitatem. † Eadem quo magis ſubnubilantur, eo potius ægrum ſupereſſe poſſe oſtendunt, confirmata naturali virtute. Siquidem illa demonſtrant naturam veluti victam cedere, hæc vero quodam modo repugnando propellere: quod contentis his accidens, modo contraria ſe habet contentis ſecundum naturam: contenta vero bilioſa, & ſanguinea, & rubea ut rationem mediam tenent, inter ſana & ea quæ maxime prava ſunt, ita mediocritatem obtinuerunt in criſi, hæc enim indigent longiore tempore ad concoqendum. Quamobrem oportet ut conſideretur virtus ægri, atque ad eam ratione habita proferatur prævidentia. Sed de contentis cumulatis, & plus matulæ poſſidentibus, atque craſſitudine differentibus à mediocritate, hoc pacto licet diligenter diſcere. In initiis atque augmentis ægritudinum apparen-

† καθόσον ἐπινεφελοῦται.

apparentia, præſertim ſi febris fuerit non com-
temnenda, arguunt humorum copiam quæ ind-
diget ad concoquendum firmitate virtutis, &
tempore, & fortuna bona, ut arbitror. Quam-
obrem conjecturam feceris ab hiſce, anguſtia
meatuum eſſe circa pectus, veluti à multitudi-
ne humorum ſeptum tranſverſum arctaretur.
In vigore vero ſummo febris, atque declinatio-
ne, contenta illa ſalutaria & bona ſunt, cum fe-
bris impetum cœperit in ea. Diſputatio autem
de hypoſtaſi orobea, & furfurea, & lami-
* κεχμινώδη. nea, & * ſimulacea ſuperius, atque quantum
expediebat in iis quæ de judiciis Urinarum
tractata eſt. Hac vero in parte illud eſt ſubi-
dendum de ipſis. Namque ſi ejuſmodi con-
tenta plura fluxerint, atque in pejora proceſ-
ſerint, fas eſt pronunciare mala eſſe, atque na-
turam laſſatam deficere, quod illa corporis
habitum & compagem corrumpant. Contra
vero ſi pauca apparuerint, atque ad minus
mala aſſidue vergant, pronunciandum ſalu-
tem ægri adventare, atque ſperandum eſſe.
Habes jam (ut arbitror) diſputationem ſu-
per contentis ſatis explicatam iis, qui brevi-
tatem orationis amant, iiſque qui quamplu-
rima mediocri oratione diſcere cupiunt. Poſt
hac ad reliqua tranſeamus. Quum igitur no-
tum ſit, ratio quæ ſuper bullis eſt, quan-
tum conferat ad judicandas Urinas, velut
de hiſce illic diximus: nunc quoque ſubjun-
gamus

gamus quantum satis esse videatur ad prævidendum.

Cap. XVI.

De prævidentia ex bullis.

Bullæ apparere in Urinis sanorum innatantes existimantur ob frigidos spiritus, præsertim si majores, & diffusæ absque ordine inspiciantur. In iis vero qui febre laborant quæ nondum antea visę erant, solutionem prope febris significant. Namque ubi apparuerint, satis sunt ut persuadeant febris præteriisse vigorem, atque declinare: suntque veluti obscura quædam signa concoctionis, atque tum existimantur nuncia contentorum concoctorum. Interdum pro bullis non apparentibus sufficiunt crassę † spumulæ, veluti in vino apparere solent innatantes. At vero si bullæ una cum febre apparuerint, atque processerint, dolores non modicos capitis arguunt. Sed etiam periculosos, maxime si cum tenui substantia Urinæ veluti corona innataverint: cum crassa substantia vero tanquam cum modestiore, bullę quoque moderatiores apparent, & moderatiora significant. Quod vero illic dictum est signum esse fluxionis in pulmonem, quum in præcedente capitis dolore visum sit, hoc pacto se habet. Nam postquam ęstas accesserit, tunc enim potius quam alias accidere solet ut homo efficiatur calidior, sitis eum capit, atque plura quam par est, pocula ebibuntur. Tunc inquam

† αἰλάμπαι, vox ea significat crassiorem spumam vino innatantem.

inquam caput deſiccatum attraxit humidi-
tem multam, atque repletum eſt ea, pauloq
poſt dolorem illum, atque pondus medio
paſſum eſt. Attracta humiditate plus quam c
ceat, ut dictum eſt, eo quod capitis ſubſtan
effecta eſt calida, nequit tantam humiditate
concoquere, caput ipſum non dominans hum
ditati, à qua dolores generantur. Veruntam
ubi caput gravatum eſt, tum humiditatis p
aſſumitur, pars ſolvitur, eaque delata deorſu
& ſubtilitate ſua defluens in pulmonem ex
tavit tuſſes, atque parvum quoddam in ve
trem ſuffluens, tantundem conturbavit. Atq
in ſanis & ægris ejuſmodi apparentes Urin
ſimilia ſignificare poſſunt. Veruntamen
ægris, vel multæ potionis alicujus oblatio,
ſiccitas orta à dolore, atque aliæ cæteræ ca
differentes ſunt munere hoc ipſo faciendæ p
videntiæ. Bullæ quinetiam quæ dolorem
pitis ſignificabant, ſi brevi diſſolvantur, ſig
ficabant dolores quoque diminui. Quæ ve
uſquequaque ſunt & majores, atque abſq
ordine diffuſę per matulam, arguunt dolo
qui præceſſerunt, diſſolvi. Quia vero bullar
ſignificantium dolorem capitis, aliæ ſunt
totam coronam, quę etiam ſignificant to
capitis dolorem, aliæ per dimidiam corona
quę medietatis capitis dolorem arguunt, at
reliquę proportione, reliquum idipſum
cendum eſt ex hiſce quę dicta ſunt.

CAP. XV

Cap. XVII.

De prævidentia ex coloribus diversis ipsius coronæ, & male olente Urina, & colliquaminibus.

SUper coloribus diversis, qui in corona spectantur, hoc pacto opinari oportet. Namque colores coronę, si pejores fuerint, quam qui sunt reliquę substantiæ Urinæ, referre oportet malos esse, atque eo magis, quo pejores apparuerint. Quod si meliores fuerint, fas est, proferre illos esse in principio dominii naturę. Illinc enim veluti à principio natura inciperet vel superare, vel superari, licet per judicia è coloribus coronę habita ut decet, scire salutem & mortem. Veruntamen ipsę coronæ, cum non multum concolores sunt reliquo Urinę fluori, neque apparent, tum à colore totius est ratiocinandum. Quando vero colore differunt coronæ, sunt manifestę sapientibus. Inde vero conjectandę sunt motiones corporis. Atque de coloribus coronę dictum est superius etiam in iis, quę de judiciis. Quamobrem etiam id quod nunc dictum est, si additum sit illi, fortasse satis esse videbitur iis, qui ex brevibus ratiocinando capiunt plura. At vero nunc recordati si quid pretermissum fuerit, clauserimus hac in parte librum primum de prævidentia. Igitur Urina male olens cum pravo chymate, & contentis profluens, arguit omnem corporis habitudinem † mortificatam esse, ita ut opinandum † νενεκρῶσθαι.

sit,

ſit, mortem vicinam eſſe. Alio modo ſi ſe Urina habuerit, pronunciandum conferre, maxime ſi pus ſubſiderit. Ille enim malus odor ſignificat plagam alicujus internæ partis corporis. Et ſi procedente tempore minor fuerit odor, & pus, fortaſſe naturam præſtare conjectare poteris. Si vero contraria fuerint, pronunciandum mortem futuram. Quinetiam ſi colliquamina continua innatantia, & veluti aranea apparuerint, malum eſt, atque proferendum eſt, vel renes læſos eſſe, vel corpus non ali, colliquatione præſente. Atque hac in parte hæc finiantur. Quoniam vero decentem menſuram fecimus huic libro, hoc in loco diſputationem terminamus, ubi percurrimus quæ in coloribus & ſubſtantiis & contentis, & quæ in hiſce ſpectantur, & in coronis & bullis & odoribus atque colliquaminibus innatantibus ad prævidentiam conferre ſolent. Quæcunque vero reliqua ſunt liber ſequens continebit. Namque forte in illo omne munus diſciplinæ hujus terminarimus. Illic etiam referenda ſunt, & quę decentia, & quæ relicta ſunt: quamvis accidat nos (cum homines ſumus) etiam aberrare, etſi in aliis multas cauſas invenerimus. Ignoſcat nobis prudentior, minime ſpectando id quod ſummum eſt in arte, ſed potius addat quodcunque contemplatus præter hæc adinvenerit in ægris & ſanis, tractationis utilitatem ſpectans.

Libri primi de prævidentiis ex Urinis,

FINIS.

A

ANNOTATIO CAPITUM
Eorum quæ libro secundo
DE PRÆVIDENTIIS
EX URINIS
continentur.

ACTUARII DE PRÆVIDENTIIS EX URINIS

Lib. II.

Præfatio.

* προγνώσεως

† πειθὼ

EXercitationem, studiumque * prævidentiæ, olim Hippocrates vir sapientissimus adeo magna cura amplexus est, ut etiam prognostica scripta reliquerit. Atque post Hippocratem, tractata est ars à Galeno Pergameno usque adeo, ut si quisquam alius secutus eos fuerit (etsi aliquid ipsi etiam prætermiserint) is multum huic rei providerit. Namque absque ratione si quis unquam curationem aliquam fecerit, id fortunæ potius, quam artis opus esse probatur. Sed si quis ratione ægritudinibus curandis operam dederit, prædixeritque tam præsentia quam quæ antea evenerunt, atque ea etiam quæ ventura sunt, censebitur id esse artis munus omni veneratione colendum. Quinetiam non parvam, † persuadendi gratiam atque autoritatem exercentibus affert ipsa prævidendi facultas. Ægroti enim audientes ab his, quæ patiuntur, antequam ipsi revelarint, promptissime salutem eorum his medicis credunt. Atque medici ejusmodi cum tuto fundamento, atque procurrente ratione & dicunt & tractant ea quæ oporte-

oportet. Quinetiam fama bona per ora multorum vagatur prævidentiæ in ægrotis quæ iis qui exercuerunt ſe, præbet ut digni fide habeantur. Cum igitur multa ſint e quibus quiſquam exercendo parat prævidentiam, nihilominus quam alia extitit prævidentia ex Urinis. Non enim in hac qui ſe exercuit, ut arbitror, etiam tantillo aberraverit à prævidentia quæ agenda ſit ſuper omnibus paſſionibus humano corpori accidentibus. Igitur ubi in libro ſuperiore pertractavimus omnia quæ videbantur conſentanea eſſe ſuper coloribus & ſubſtantiis & contentis, atque aliis quibuſdam, nunc prompte reliqua diſputando ſubjunxerimus. Quoniam vero Urinæ hypoſtaſi privatæ primum conferre poſſunt ad prævidentiam faciendam, de eis primum dicemus, deinde de cæteris tractabimus: veluti ſunt ea quæ in differentiis febrium dici ſolent, atque in membris internis affectis. Atque præter hæc etiam quæcunque diebus decretoriis, & non decretoriis Urinæ poſſint oſtendere.

Cap. I.

De prævidentia ex Urinis hypoſtaſi privatis.

Etſi inter Urinas illæ quæ hypoſtaſi carent, ſint malæ, ut par eſt, non parvam tamen differentiam ſortitæ ſunt. Siquidem in acutis febribus circa initia & augmenta ſi non apparuerint contenta, ſignificatur non parva virtutis debilitas. namque ad tantam imbecilli-

tatem ipſa pervenit, ut ob vehementiam cau-
ſarum affligentium, neceſſariarum actionum
oblita ſit. In quo quid aliud quiſquam dicere
poterit, quam ægritudinem non perventuram
aduſque ſummum vigorem, defatigata natura?
Atque hiſce in febribus multæ vigiliæ fiunt,
immodicæ tumultuationes, † ſeminſaniæ, an-
xietudines, atque hiſce pejora, ægritudine mi-
nante mortem. Quod ſi febres mediocres fue-
rint, atque in initiis, & augmentis ejuſmodi
Urinæ apparuerint, evenit ut ſimilia accidentia
ſpectentur, ſed eo moderatiora, quo & virtus
ſit firmior, & febres mitiores extiterint. Siqui-
dem par eſt ut aliquando virtus ſe revocet, ubi
non adeo oppugnata fuerit à cauſis ægritudi-
nem inferentibus, atque concoctionibus indul-
geat, atque contenta præſentet, quæ alicujus
concoctionis ſigna ſunt. Accidit quinimo in-
terdum cum Urinę tenues, ac hypoſtaſi privatæ
ſint, febriſque fuerit mitior, ſi * aliæ quædam
concauſę aderint, ut abſceſſus generetur in ali-
qua parte corporis, in qua ſe febris cumulant
collegerit. Concauſæ vero eſſe poſſunt hyberna
aëris qualitas, † injudicabilis conditio, & mo-
tio erratica & incerta ægritudinis, atque ægri
virtus mediocriter debilis. In initiis itaque &
augmentis ægritudinum ſi Urinæ hypoſtaſi
privatæ apparuerint, hæc ipſa prædicere pote-
ris. In declinatione vero ægritudinis ſi ejuſmo-
di Urinæ ſpectatæ fuerint, non multum dam-
na-

* παραφροσύναι delyria.

* ἕτερα τὰ συνεργὰ αἴτια.

† ἀκρισίαι, q. d. criſeos & judicii carentia. quid autem vox ea ſit, exponit Galenus commenta. 1. in lib. 1. epid.

nare eas oportet. Namque id quod ſtudebamus ſummo ſtudio, factum eſt, ſcilicet naturam ſupereſſe debilitati. In vigore vero & declinatione ægritudinis ſi illę Urinę apparuerint, videri poterit id non eſſe alienum ſi natura veluti jam ſuperaſſet, prius revocat ſe, deinde agit quæ ſua ſunt, nutritiones parans corpori, oſtendenſque in Urinis contenta. Siquidem eo tempore quo ſe colligit atque refocillat, parva quędam attrahit, ne deficiens valeat munera prędicta præſtare. Atque ubi collecta fuerit, attrahit majorem materiam nutrituram, atque tum manifeſta contenta exponit. Res, ut arbitror, ſimilis illi eſt quæ iis viris accidit, qui cum feris magnis certaverunt. Hi nempe ut vincerent, magnos labores ſubivere. Ubi vero vicerunt, primum cunctis poſthabitis revocant vires, quæ laboraverunt, ac deinde ſua ſtudia perſequuntur. Quinetiam interdum (veluti paulo aute dictum eſt) bullæ ubi apparuerint, ſatis ſunt pro contentis quæ nondum prius apparuerunt. Atque ob cruditates, & obſtructiones accidere ſolet, ut Urinæ ſine hypoſtaſi profluant in corporibus ſanis. Veruntamen ſi parvo tempore hæ inſpiciantur, poterit reſiſtere homo ſanus. Sed ſi malum id protraxerit tempus, perquam facile ab ægritudine corpori poteſt. Tu vero prompte prędidere poteris, ubi ſciviſti quęnam ęgritudines in quibus affectionibus maxime provenire ſoleant, nihilominus contemplatis &

ætatate, & diæta, & aëris qualitate, atque cæ-teris quæ in Urinis inſunt (quemadmodum superius diximus) qua ad prævidentiam ea-rum ægritudinum intendantur. Sed ratio quæ ſuper Urinis hypoſtaſi carentibus, quam fieri poſſit brevis, ejuſmodi reddi poteſt. Poſthac decens eſt ut de prævidentiis, quæ à præno-tis Urinis in diverſis febrium generibus pro-ficiſcuntur, dicamus.

CAP. II.

De prævidentia ex Urinis febrium deficientium.

FEbrium intermitentium, tertianæ inquam quartanæ, & quotidianæ, quæ ab obſtru-ctione, & cruditate, atque etiam multitudine humorum ipſas accendentium generantur initiis frequentiſſime Urinæ abſque hypoſtaſi proveniunt : quemadmodum etiam ſuperius dictum à nobis eſt. Ab hiſce itaque ſump-ta conjectura prævidere poteris longitudinis tem-pus. Siquidem ubi nondum genuina caliditas concoxit aliquam materiam, & paroxyſmi & febres in iis fiunt, tanquam pugnaret adhuc natura ut concoquat humores affligentes, & eos excernat. Ergo par eſt ut quantiſper Urinæ non participes concoctionis fuerint, tantiſper paroxyſmi corripiant ægrum, atque eum affli-gant. Sed ubi concoctionis etiam parvum ſi-gnum dignoſcitur, ſpes eſt hominem ſuperſti-

turum

turum ægritudini, atque virtutem uſquequaque ſuperaturam ægritudinis cauſas. Namque etſi in ſingulis paroxyſmis virtus tam parvum quiddam alteret, & concoquat ut non ſentiatur, non idcirco exiſtimanda eſt ſuperaviſſe morbum, cujus multa materia, & cruda & inhærens eſſe probatur. Ubi vero eo virtus pervenerit, ut vicerit affligentem humorem tum contenta, quæ concoctionis ſunt ſigna, in Urinis manifeſta ſpectantur, atque teſtantur naturam concoxiſſe, atque expuliſſe omne excrementum, quod non hactenus expellere quiverat. Veruntamen inter febres intermittentes hoc excellit tertiana febris quod nubes ſola in Urinis hujus inſpecta, ſatis fuit ad ſignificandam ſolutionem ægritudinis. Humoris enim tenuis, ac qui facile digeratur, faciles ſunt concoctiones, & * obſtructionum apertiones. Et ubi facile natura incumbit, inibi accidentia facillime diſſolvuntur. Quamobrem oportet te prudentem ob hæc ipſa, ex temporibus cruditatis conjectare tarditatem remiſſionis, atque ab initio concoctionis prævidere celeritatem criſis, & judicii. Sed de ejuſmodi diebus etſi diſputatum ſit à Galeno in iis quæ de criſi tractavit, fortaſſe tamen etiam nobis hac in parte licuerit dicere mediocriter de eis, quantum videatur convenire tractationi de Urinis. Poſthac igitur ubi primo determinarimus de Urinis, quæ apparent in febribus con-

*ἀποφράξεις.

tinuis, quantum ratione noſtra exiſtimatur ſufficere ad faciendam prævidentiam, deinde de reliquis dicemus.

Cap. III.

De prævidentia ex Urinis continuarum febrium.

Febres continuę ab humorum putrefactione genitę, quę qualeſque ſint vel ſimplices, vel complicatę ſignificant † ab inductis coloribus. Quantitatem vero putrefactionis, atque qualitatem humorum arguunt tum ſubſtantia Urinarum, tum contenta, de quibus diligentius diſputatum eſt. Nunc illa ſubdenda ſunt quæ videantur ſufficere ad prędidentiam faciendam, ita ut hinc inchoandum ſit. Dum igitur facile coquuntur Urinæ, atque parvo tempore, ad id quod ſecundum naturam eſt, feſtinant, exiſtimamus celerem motionem eſſe, atque firmam virtutem. Sin vero Urinæ non citius, ſed tempore potius longo concoquantur, ſi malæ fuerint, & diſtantes à mediocritate, oſtendunt celerem motionem ægritudinis, ſed virtutis infirmitatem non parvam. Quamobrem hic ſuboritur metus magnus, ne priuſquam hæ perveniant ad concoctionem, virtus defatigetur. Quod ſi mediocriter malę ſint Urinę, tempore vero tendant ad mediocritatem, arguunt intelligi debere virtutem non firmam eſſe, atque oſtendunt ægritudinis motionem pedetentim

† ἀπὸ τῶν ἐμφερομένων χρωμάτων.

tentim fieri. Sin vero Urinæ celerrime alterentur, nec multum diſtiterint à mediocritate ſignificant virtutis firmitatem, non tamen ęgritudinis malitiam. Sed tamen oratio ſuper ęgritudinis qualitate, & affectione hinc videri poterit. Nam oportet Urinarum mutationes diligenter obſervare, atque intelligere à quibus ad quas tranſmutentur, atque an in Urinis *ignavia, & malitia ægritudinis appareat. Namque ſi contra ſe habuerint, illa †ſubdola & prava eſſe ſignificatur. Quinetiam præter hæc par eſt conſiderare tempus mutationum: atque ex hiſce conjectare poteris futuras criſes, ſive tardiores, ſive celeriores extiterint: de quibus paulo inferius diſputabimur. Nunc vero tanquam alio initio incepto dicamus de accidentibus unicuique principalium membrorum. Quando igitur vel aliqua inſignis intemperatura corripuerit aliquod è membris principalibus, aut humor defluxerit ad aliquod eorum non mediocriter affligens, ob hoc ipſum alterantur Urinę, ac eo magis, quo majores venas & arterias habet membrum quod paſſum eſt: quoniam ejuſmodi venoſa vaſa facilius ſenſerunt alterationem in corde factam. Non enim quolibet ex membris principibus male affecto ipſum manet immutabile: ſed cum ad aliqua membra pervenerit alteratio, ipſum etiam mutatur vel calidius vel frigidius redditũ. Deinde tractu temporis eo pacto cęteris membris affectis, evidentiores tam

* εὐήθεια, i. *ſimplicitas & non mala conſtitutio, quæ contraria τῆ κακοήθεία.*

† ὕπουλα.

 pulſus

pulſus quam Urinę apparent, ſuntque imagi-nes illius affectionis quæ intrinſecus eſt. Sed oratio de pulſibus pulcherrime, & ſubtiliſſime à Galeno vir ſapientiſſimo tractata eſt, unde volentibus diſcere licet. Nunc vero nos ſubjungamus quæcunque utilia diſciplinæ fore putamus.

CAP. IV.

De prævidentia ex Urinis profluentibus in unaquaque cordis affectione.

CVm demonſtratum ſit, cor eſſe ob caliditatem intemperatum, tum Urinę alterantur, atque acriores & tenuiores redduntur. Atque cum jam ignis ipſum depaſcitur, tum mediocres in initio ſpectantur colliquationes. Paſſione vero procedente, etiam Urinę apparent * oleiapparentes, & oleicoloræ atque oleacę. Quod ſi ejuſmodi alienus ignis depaſcen adipem, attigerit carnem atque ſolida membra tum illę hypoſtaſes inſpectabuntur, quas in hecticis, & tabidis febribus conſiſtere diximus. Nam ratione compertum eſt illas eſſe orebeas, & furfureas, & lamineas † & ſimilaceas. Frigidam autem intemperaturam ſi cor patiatur, mediocriter alterantur Urinæ inclinantes ad albiores, atque contenta eis aderunt cruda, & quantitate mediocria. Namque colores alterantur mediocriter, ſi nondum compatiatur hepar. Contenta vero mediocria, & cruda erunt

* ἐλαιοφανῆ, ἐλαιόχροα καὶ ἐλαιώδη.

† κελμνώδεις.

erunt, cum jam calor naturalis (qui alterare & coquere creditur) languescat à frigiditate quæ accessit. Jamque si intendatur ipsa frigiditas in corde, etiam languescet naturalis & genuina caliditas. Albæ præterea Urinę, & tenues erunt, atque hypostasi privatæ. Sed ea mala qualitas si valde excesserit, tum contenta earum redduntur livida & nigra. Atque fortasse Urinę omni ex partę nigræ spectabuntur, cum aut melancholicus humor illuc profundatur ob extremam debilitatem genuinę virtutis: aut frigiditas induxerit tum mortificationem, tum nigrores, qui sunt mortificationis colores. Namque contingit etiam alterutrum eorum fieri. Hoc enim eveniet ob extremam infirmitatem virtutis excretricis, cum illuc confluxerit nigra bilis, tumque homini accidunt timores, & tristitiæ, & * oris sonitus immodici. Illud vero eveniet, cum frigiditas multum fuerit exaucta, tum efficit Urinas nigras, præsertim cum aversus fuerit color Urinam illustrans. Quod discere licet in nubibus quæ quotidie apparent. Hæ enim cum rarefactæ mediocriter fuerint, tum illustratę proprios colores ostendunt, quæ nimis spissatę, & crassescentes nigricare spectantur. Nam Urinæ prius fiunt † umbrilucę, exaucta deinde asperitate procedente tempore nigrescunt. Atque hoc pacto affecto corde, ejusmodi Urinæ proveniunt.

† θρῦς, θρόος est φωνὴ ἄσημος.

* σκιαυγῆ.

Cap. V.

CAP. V.

De prævidentia ex Urinis facta alteratione in pulmone.

QVoniam pulmo post cor promptius alteratur, etiam Urinas afficit, quacunque intemperatura ipse fuerit affectus, de hac re prius disputarimus, deinde de reliquis. Si igitur affectus sit pulmo calida intemperatura, Urinæ mutabuntur ab iis quæ secundum naturam, ad ruffum vergentes. Et si creverit caliditas, etiam in Urinis colores excrescere videbuntur, atque fieri rubeæ ac * vineæ. Cujus etiam rei argumenta sunt ab iis quæ extrinsecus, veluti est mala spiratio, & sitis, & linguæ siccitas, & nigritia. Frigiditate vero si affectus sit pulmo, respirationes primo erunt tardiores, posterius etiam pauciores: & absque siti ægroti erunt, ac aërem quem inspirant, frigidum sentiunt, atque parvas tusses excitant. Eorum Urinæ vergunt ad album, non tamen vehementer. Namque pulmo membrum calidum est. Et cum parum alteraverit Urinas ad album, tum arguit magnam in eo factam esse refrigerationem.

* οἰνώπα.

CAP. VI.

Cap. VI.

De prævidentia ex Urinis ab hepatis affectibus.

SI hepar à calida intemperatura fuerit affectum, producet Urinas ruffas & ſubrubeas. Sed intemperatura ejuſmodi exaucta, Urinæ apparebunt valde vineæ * & paſſeæ: atque tuſſes magis moleſtabunt, atque ſites, ſi gibbæ partes hepatis inflammatione laboraverint. Quemadmodum vomitus potius excitabuntur, ſi ſimæ ejus partes male fuerint affectę. Intemperatura vero mediocriter frigida ſi hepar laboraverit, Urinæ profluent pallidæ & ſubpallidæ. Exaucta vero ſi frigiditas fuerit, Urinæ apparebunt albæ. Sed interdum in eis ſpectare eſt craſſitudinem cum albedine. * κυανά.

Cap. VII.

De prævidentia ex Urinis ab affectibus cerebri.

CErebro mediocriter affecto, Urinæ proveniunt ruffæ, atque ad ſubflavas inclinantes. Majore vero caliditate producta, ita ut inflammationem adeſſe exiſtimetur, Urinæ ſpectantur vineæ atque * ſubſanguineæ. Contrariæ hiſce provenerint, ſi frigiditate affectum fuerit. * ὕφαιμοι.

Cap. VIII.

CAP. VIII

De prævidentia ex Urinis ab affectibus ventris.

VEntris & ſtomachi, qui ob calidam in temperaturam ceciderunt, mutationes per Urinas minus oſtenduntur. Namque frigida intemperatura cum correpti ſint, tum Urinæ ita albæ gignuntur, ut eſt frigiditatis menſura. Calidiore vero intemperatura affecti ruffas & flavas profundunt: in quibus adeſſe ſolent ſtomachi dolores quæ καρδιαλγίαι appellantur à Græcis. Item ſitis & bilis interdum tenuis, atque croceæ vomitus, & ſatietas, & oris amaror, atque capitis dolores quidam modici. Quemadmodum in affectione mediocriter frigida laborantes ſunt appetentes, atque ſiti carentes. Sed frigida affectione exaucta, redduntur vertiginoſi, atque ſe regere nequeunt, veluti animo liquuntur, atque * tremorem cordis ſentiunt, cibum potumque faſtidientes. Hæc igitur ipſa potius in intemperaturis puris dicta ſunt. Quod ſi materia quoque aliqua coiverit cum omnibus hiſce dictis has Urinas reddet. Namque cum Urinæ exiverint, craſſeſcent, atque contenta in eis cumulatoria ſpectantur, ut ægritudines in affectibus ejuſmodi diuturniores fiunt, cum humorum concoctionibus diſſolvatur ægritudo. Sed hæc quidem

* παλμὸν.

conco

concoctiones & incoctiones, atque mutationes Urinarum manifestare possunt : nos vero ad cætera transeamus.

Cap. IX.

De prævidentia ex Urinis profluentibus à costarum passione vera & non vera

PLeuritidis Urinæ in initiis subrubeę sunt, deinde procedentes rubescunt, atque vineæ fiunt & crassescunt, atque mutationibus ostendunt, quæ sint eventura. Humore vero frigido septum transversum † molestante, atque perquam modicum dolorem movente, minimamque spirandi facultatem, eo quia pectus aggravatum est ab eo, Urinæ albæ & tenues, item conturbatę & crassæ proveniunt. Splen porro à quacunque intemperatura corripiatur, etiam in ea Urinarum colores ostendunt. Atque facilius à frigidis corripitur homo atque hi ostendunt : tardius vero à calidis, ac non etiam multum hi ostendunt.

† Διαξναιον-τος.

Cap. X.

De prævidentia ex Urinis ab affectis renibus & vesica

REnibus & vesica affectis, similes Urinæ proveniunt. Dictum est etiam de hisce in iis quæ de judiciis Urinarum, diligentius.

Atque

Atque de cæteris, quę eis accidere consueverunt, ab illis dictis discere oportet. Quoniam vero ea membra fuerunt Urinarum vasa, facilius cum quicquam ipsis acciderit, demonstraverint, in promptu habentes modum demonstrationis. Nam cætera membra solummodo cum vehementer propria affectione alteraverint Urinas, nullum aliud signum evidens ostendunt. Quamobrem cum aliqua debilis passio ipsis advenerit, non etiam prompte in Urinis illa spectatur. Hæc vero quoniam cæteris fuerunt posteriora, serum collectum recipiunt, atque passiones proprias (etiam si mediocres fuerint) interdum demonstrant. Id tanquam mercedem, ipsa potius quam cætera membra recipientes, pro ministerio quod naturæ præstant.

CAP, XI.

De prævidentia ex Urinis ab affectis colo & intestinis.

COlo atque intestinis inflammatione laborantibus non etiam Urinæ colorabuntur secundum illa, quę magis naturalem calorem habent. Sed frigida intemperatura cum ejusmodi partes corripiuntur, & ejusmodi humor influxerit in ipsas, tum Urinæ spectabuntur albæ, & aqueæ. Atque siqua fuerit obstructio in colo, tum Urinæ erunt hyposta-

pr

vatæ. In inteſtinis vero ſi acciderit obſtructio, Urinę erunt craſſę frequentius, atque lacti ſimiles. Atque paſſione procedente, excretiones erunt plures, atque crudiores. At nunc reliquum eſt, ut de utero dicatur.

Cap. XII.

De prævidentia ex Urinis ab affectis utero & podice.

Uterus, qui ut membrum eſt principale, ita maxime alterat totum corpus, qua corripitur ab aliqua intemperatura. Ergo Urinæ eo modo accidit ut ſint ſimiles tractu temporis iis, quę ab intemperaturis aliorum membrorum non adeo principalium eveniunt. Sed ubi in hiſce membris genitum ſit pus ab aliqua cauſa, quod ſit ſane quam mediocre, id non erit evidens in Urinis. Sed ſi fuerit excedens, tum colligetur in veſica pus, atque apparebit hærens fundo matulę, quod manifeſtum erit & à ſpecie, & ab odore. Atque priuſquam loquatur ægra, tu dixeris eam affectionem: dijudicaveris vero, ut non ſit veſicę pus, commovendo facile Urinam, atque intelligendo nunquam indoluiſſe veſicam. Quinetiam cum menſes abſque ratione retineantur, uno jam menſe pręterito, apparent una cum contentis ramenta rubea innatare. Atque procedente retentione, etiam ramenta ejuſmodi plura ſpectantur, atque Urinæ

* πλησιάσαντος δὲ, συνδιαδίδοται μὲν τῇ κύστει τὸ πύον, *cum vicinum ſit diſtribuitur & veſicæ pus.*

T color

color ad ſubrubeum, atque etiam ad rubeum tendit. Veruntamen ut orationi gratia aliqua afferatur, atque fides dictis non parva fiat, hanc ſubjunxero hiſtoriam, quæ incumbentibus hiſce ſtudiis erit perquam utilis. Mulier quædam dives, atque mollis, tres aut quatuor filios pepererat, quorum tres fere infantes mortui erant, ſolum unum audiebat mater. Atque quodam tempore prȩterito, ipſaque ambigente dum videret ſpem omnem ſuam in ſolo uno filio, qui repente tolli poſſet, fluctuare. Verebatur enim ne ſi puer moreretur, cogeretur alienis bona ſua tradere. Namque (ut dictum eſt) ubi amiſerat alios, quærebat modum quo alterum filium pareret, atque ſpem ſervaret. Ergo (ut mos eſt mulieribus) deſiderium aperuit, atque ſolutionem quærebat. Quidam dixere hanc ſolutionem, ſi menſium aliqua fieret natura vel arte retentio (namque ipſi menſes plus juſto profluebant) conciperet. Quod perſuaſa, rei operam dedit, ac vehementer retenti ſunt menſes, unde conceptus ſpes magna eam tenuit. At vero ſecundus menſis erat, mulierque modice conturbabatur. Namque cumulato ſanguine menſtruo per uterum, neque locus exeundi habebatur. Accidentia, ut videbatur, poterant eſſe ſigna conceptus. Namque in initiis conceptuum ſimilia accidere ſolent. At tertius aderat menſis, & paſſiones proceſſerant. Ubi vero etiam quartus advenit mēſis, tumque

cum

cum gravidis mulieribus, si quid præfuisset molestię, illud sedatur: ipsi vero magis venter intumuit, atque accidentia pejora sentiebantur. Igitur circa quintum mensem audivi ut mulier correpta esset ab ea passione. Erat enim mihi una ex maxime familiaribus. Quamobrem ad eam accessi, atque intrans vidi ipsam supinam jacentem in lecto, & salute acta rogavi, ut haberet, ac tetigi pulsum. Illa vero subtili ac pertenui voce respondit. Pulsus erant pertenues atque diversi, atque † virtus genuina prope victa. Cutis veluti cortex mali granati, & color ejus vergebat ad icterum, & omnia quę circa faciem sunt, multum attenuata, atque manus & humeros satis hærentes pectori habebat. Sed venter magnopere extuberabat. Quoniam vero oportebat etiam Urinam spectare, etiam ea erat tenuis, atque mihi visa est mediocriter * subsanguinea. Contenta vero in eis subsidebant ad matulę fundum valde rubentia, atque veluti similacea. Atque tunc mihi non poterat facile cognosci passio, quæ non multum trita est breviariis libris medicorum, eo præsertim quod nemo ex iis medicis qui illuc frequentabant, passionem intelligeret, sed putarent omnes aquam inter cutem esse. Quoniam vero paulo post legi de passionibus mulierum, doctusque sum quam grave esset retinere menstruum sanguinem, audiveramq; mulieri hunc retentum esse: deinde hac ratione super ejus

† λεπτοὶ καὶ ἀνώμαλοι *tenues, & inæquales.*

* ὕφαιμα.

Urina ratiocinatus sum , illam recta ratione
illiusmodi profluxisse. Nam partim ob mani-
festissimam collectionem sanguinis in utero tu-
more effecto ejusmodi , partim ob vicinitatem
vesicæ sanguine commisto cum Urina, factum
erat ut Urinæ colorarentur. Sed ob assationem
* κριμνώδη. sanguinis apparuerint contenta * similacea , at-
que rubea. Hoc pacto ab immodica menstruo-
rum retentione, præsertim si natura antea mul-
ta profluxissent , Urina alteratur, atque tractu
temporis commutatur.Cæterum ut omnem hi-
storiam finiamus, reliqua subjungamus. Sextu
mensis aderat, cum in ilibus exterioribus factu
est abscessus , atque mollitus est tempore pro-
cedente. Ubi vero septimus mensis advenera
prorsus mollitum est medicorum emplastris
atque deinde apertum est , ac reliquo tempor
defluxit ab eo sanguineum pus : sed venter a
inde evacuabatur , quamobrem magna spes s
lutis & viro ejus oborta est,& medicis illuc fre
quentantibus. Quod non ita successit:sed pau
post evacuatio simul omnium spem perdidi
Nam ut arbitror quatuor dies post tumor
aperturam , venter evacuatus est re omni aff
gente, atque commissus est, mulier vero velu
inanimis redacta, absque reluctatione aliqua v
tam efflavit.Hæc est historia,& ita se habuit.T
vero diligenter hinc audivisti, ut ratione vicin
tatis parcipatus sit color Urinis ob sanguine
collectum in utero , utque mediocri collec
sanguin

ſanguine, contenta ſola perparum alterantur. Sin vero collectus exceſſerit, etiam alteratio erit major. Sin autem uſque adeo excreverit, ut etiam venter extumeſcat, etiam colores mutantur Urinæ, atque primo in ſubrubeum tranſeunt, deinde in rubeum atque ſubſanguineum. Contra vero tum aſperiora ſpectantur. Similia hiſce accidunt, cum podex inflammatione diutius intumuerit, atque hæmorrhois abſque ratione retenta ſit, maxime ſi pridem multo tempore ſanguinem profundere ſoleret, fueritque humo multi ſanguinis, atque per alium locum evacuaverit ſanguinem ſuperingenitum. Namque tantum hæmorrhoidis retentio diſtat à retentionibus quę in utero, quantum ea quæ ſecundum paſſionem ſunt, ab iis quæ ſecundum naturam habentur, ceciderunt. Illa enim tractu temporis confirmata, nititur reverti ad naturam. Excretionis vero ab utero factæ ſecundum naturam retentio, majorem alterationem in corpore & Urinis efficere poteſt. Quamobrem quales Urinas retentio menſtruorum unius aut duorum menſium effecerit, tales quoque hæmorrhois retenta, reddet per multo plura tempora. Eadem ratione ſiquid aliud fuerit præter naturam in utero, hoc infuſum in Urinis ſignificationem quandam paſſionis parat iis qui hiſce rebus diligenter operam navant. Sed de hiſce ſatis: poſthac dicendum eſt de reliquis, ſiqua modo aliquo relicta ſint.

Cap. XIII.

De prævidentia ex Urinis ab affectibus extremitatum membrorum.

Cum manus, ac pedes affecti fuerint, vel ab intemperatura multum frigida, vel frigi- gido humore, aut ab intemperatura calida, vel materia calida quæ defluxit ſi cæterum corpus ſimul etiam ægrotaverit, tum in Urinis affectiones eædem efficientes evidenter apparebunt. Quamobrem quantum qualitas, & quantitas humorum ægrorum intendatur, tantum etiam Urinæ tranſmutatę diſtabunt ab eis quæ ſecundum naturam. Quod ſi cæterum corpus per ſe ſanum fuerit; atque cauſa aliqua affligens influxerit ad extremas corporis partes ita ut hæ male habeant, non etiam mediocriter alteratæ apparebunt Urinæ. Sin vero illa cauſa *abundantius fluxerit, etiam Urinæ tum mediocriter ſpectabuntur alteratæ, cum vix paſſio adusque cor pervenire videatur. Quinetiam differentiæ colorum & contentorum arguunt qualitatem, & quantitatem humorum, & concoctio, & cruditas tam morem ægritudinis quam virtutis firmitatem oſtendunt, velut ſpacium temporis demonſtrant celeres & tardæ Urinarum mutationes. Operæpretium est præter ea id etiam non ignorare, ut non parvas differentias habeant inter ſe corporis partes

* πληθωρίως.

Namq;

Namque alio modo alterabit calefactus pes, & alio vesica calefacta. Item alio modo uterus, alio renes, & alio lien, alio tunica succingens. Quemadmodum illo modo caput, hoc modo hepar, aut pulmo. Namque hęc magis participarunt colorem, aut naturali proprietate, & in propriis conceptaculis: aut vicinitate primi calidi, aut sensus magnitudine. Oportet enim scientem proprietates, & vires uniuscujusque membri, etiam singulorum mensuram propriam habere, tam cum mediocris caliditas exaucta fuerit, quam cum ob excessum corruperit subjectum. Veluti contra cum qualitas fuerit modice & immodice infrigidans. Namq; membra calidiora facile à causis calidis alterantur, & convincuntur, † difficilius vero à frigidis moventur. Quemadmodum frigida membra tardius à calidis, celerius à frigidis afficiuntur. Siquidem eorum quæ sunt viciniora qualitati naturali temperatura & proprietate, unumquodque facilius alteratur. Veruntamen ut manifestius rem capias, hinc veluti exemplo, discere licet. Hepate mediocriter caliditate affecto, accidit ut Urinæ ruffæ atque flavæ proveniant. Sed si ejusmodi Urinę in colo ægro fuerint apparentes majores, dolores inesse arguunt, atque unusquisque arbitrari poterit, membrum prorsus inflammatione laborare. Quod si pes aut manus patiantur, atque Urinas ejusmodi profuderit, dixeris ægrotantem disrumpi dolore,

† βραδίως tardè.

atque uri. Nam quantum distiterint membra à primo calido eo majore etiam caliditate alterantur. Eadem ratione res se habet in frigiditate. Namque hepate correpto ab intemperatura aliqua frigida, Urinę subalbidæ spectantur. Altero aliquo membro remotiore refrigerato, non ita facile etiam Urinæ mutantur. Ergo etiam principalia membra si ab aliqua fuerint passione correpta facilius Urinas alterabunt, ratione principatus. Remotiora vero vel si pejori morbo affecta fuerit, mediocriter Urinam alterabunt, atque tarde. Quamobrem hinc ratiocinandum est, eo pejores affectiones esse in eisdem Urinis, quo membra affecta unde profluunt, magis distiterint positione, & proprietate a principio. Atque oportet virum prudentem eo pacto animadvertendo in Urinis disquirere proprietates membrorum, atque affectione eorum per ea quæ in Urinis spectantur ratione cognoscere atque prædicere. Potest nimirum plurimum conferre huic proposito diligens inspectio differentiarum partium nervosarum & venosarum. Præter hæc quæcunque propria quatuor temporibus anni, & ætatibus, & temperaturis, & constitutionibus morborum apparuerint, hæc mitiora existimare oportet quam quę aliena esse contingit. Item quæcunque facilius concoquuntur & transmutantur hæc demonstrant naturam firmam esse, atque humores concoqui & alterari celerrime.

Quæ

Quæ vero vel temporis tractu mutantur, vel mutata in pejora processerint, illa reprobare oportet, atque putare animal parvo momento indigere ad interitum incurrendum. Veruntamen ut historiam hac in parte referam disputationi convenientem, ad alia convertar. Senex quidam familiaris meus in febrem incidit, atque male habebat. Quod ubi audivi (undecima tum erat dies) ad eum visendum ivi. Erat vicinus, atque vir probus. Inveni illum supinum jacentem, atque subtussientem, sputaque crassa cum sonitu excreantem. * Sordesque illi circa oculos non parva hærebat. Sed sputa non nimium mala erant, nisi quod procedentia etiam in ventrem descendebant, eumque emolliverant plus quam par erat. Pulsus ejus erant hominis vehementer febrientis, cætera vero erant obscuri. Urinę subrubeæ, atque deinde rubeæ apparuerunt. Sextadecima, parum mutatę sunt Urinæ erga moderatius. Iterum effectæ sunt crassę & rubeæ, & † subsanguineæ circa contenta. Venter etsi multa excrevisset, nihil tamen adjuvit. Ad hæc per ventrem una cum excrementis mediocris quantitas sanguinis evacuata est, ita ut ob hæc visus sit homo emori. Et ego non amplius accessi, necessitate quadam ad alia me cogente: sed audivi tribus post diebus hominem mortuum esse. Videbatur igitur ille majorem febrem, quam quę senem deceat habuisse, idque hyberno tempore. Nam cum ejusmodi

* λῦμαι.

† ὕφαιμα.

† καταβάλλειν. concutere. res accidit, consuevit non mediocriter † concutere virtutem naturalem, ita ut tractu temporis cadat. Quinetiam ab assidua siti febris vehementia arguebatur. Tussis non parum hominem molestabat. Quod vero non videbatur natura facile vincere materiam, demonstrabant per tot dies cruditates Urinarum. Namque opus erat multo longiore tempore, si signa salutis præcessissent, ut hinc profecta ad ea, quæ secundum naturam concessissent. Hoc enim quod secundum naturam habet, tantum temporis longitudinem requirebat. Quamobrem procedente tempore, pejores substantiæ, & contenta Urinarum spectabantur. Quid igitur quisquam aliud ab hisce putaverit, quam futuram esse mortem, passim cadente virtute? Hoc pacto oportet virum mente præstantem vaticinando prævidere futura, atque mutationes

* χαίροντας. Urinarum ad bonum, * hilariter accipere atque prænunciare. Contra vero execrari momenta ad malum inclinantia. Quinetiam mutationes longiore tempore factas, arguere ægritudinis tempus multum protrahi: & quæ matutino potius fiunt mutationes, has ostendere breviori tempore ægritudinem terminatum iri. Ergo si prima die Urinæ concoctæ apparuerint, tertia vel quarta ægritudinem solutum iri proferas. Quod si secunda vel tertia concoctę fuerint, ægritudinis solutionem pervenire usque ad septimam. Quod si quarta dies etiam incoctam

incoctam Urinam ostenderit, non etiam si quicquam fiat, ipsa hebdomada crisim morbo posuerit. Namque crises quæ in hebdomada fiunt, quarta potius antea aperit, atque ostendit, præmittens prava quædam concoctionis signa. Quemadmodum contra in malum mutata, si valde prava signa præmiserit, mortem in ipsa hebdomada inferet. Sicuti quoque undecimæ octava est index, & undecima decimæ quartæ, atque alia alius, veluti in libris de crisi sapiens Galenus tractavit. Atque temporum productiones hac ratione considerando adinveneris, cum in ternarium & quaternarium omne tempus ægritudinis dimensus fueris. Secundum quam rationem etiam principium secundum latitudinem dictum dimetimur.

Cap. XIV.

De prævidentia ex Urinis super ægritudine, an velocius, an tardius solvatur.

IN morbis † acute motis, evenit interdum ut aliquid anticipet, contra vero ut aliquid minuatur in iis quæ moventur tardius, sive evasuri, sive morituri sint homines in ægritudinibus ipsis. Siquidem, ut exemplo utamur, si quarta die appareat concoctionis exactæ signum in morbo peracute moto, jam * nondum plena ea quæ incepit hebdomada, sequetur crisis, si contigerit, materia ob celeritatem præsul-

† ὀξυτέρως κινουμένων, qui velocius moventur.

** οὔπω καθαρῶς ἠργμένης ἑβδόμους, i. inclinante sexto die, & ineunte septimo.*

præſultante. Sin vero ægritudo moveatur ſegnius, tum vix etiam perfecta hebdomada criſis reddetur, uſque adeo ut opus ſit etiam media octava ad criſim faciendam. Contra vero, ſigno nobili pravo, die indice inſpecto, in ægritudine acute mota, ſexta die præripietur homo. Quemadmodum octava, ſi ægritudo ſegnius moveatur. Sed de criſi diſputatio, & dierum productionis numerus ab hiſce poterit comprehendi. Licet tamen exactius ſcire ſtudenti, ac exercere, qui legerit librum illum qui de criſi à Galeno compoſitus eſt. Præter hæc illud non ignorare oportet. Namque tempore vehementiæ ægritudinis, Urina quam fecerit ægrotans, multo pejor apparet, quam quę fiunt horis remiſſionis, idque optimo jure. Namque tum Urina ea apparet, cum caliditas quę concoquit, incumbit aliis. Nam etſi in iis appareat aliquid incoctum, hoc tamen eſt ſignum inclinationis caliditatis naturalis ad alia. Cum enim erga majora atque affligentia vehementer vires omnes colligendo intendat & habeat natura, tum neque facile nutrit, neque alterat, neque concoquit, ſed interpoſita inter duo mala eſt, tanquam utrunque eorum ſubitura. Putatur enim neutram actionem perfectam exequi. Namque ſi, cum ob unam operam fuerit afflictata, neutiquam facile convenientia expedire quiverit: longe majores errores commiſerit, ubi diſtenta multis actionibus, agere quicquam fuerit

aggreſſa.

aggreſſa. Quando autem humores vicerit, ita ut concoctionem in ipſis fecerit, tum meliores colores & ſubſtantias Urinarum oſtendet, quam quas in paroxyſmis apparere contigit. Tunc etiam projiciuntur contenta ſecundum rationem concoctionis. Quod ſi natura aggrediens & irritata, nihil eorum quæ debet perfecerit, & Urinæ ſimiles in paroxyſmis, & in remiſſionibus videantur, ſignificatur natura nondum materiam vincere. Atque hac ratione oportet conſiderare ea, quę ſimul quoque feruntur. Namque ſi motiones morbi fuerint celeres, natura vero concoctionem nullam oſtenderit, atque hoc pacto procedatur, metus non parvus adeſſe debet, ne defatigata virtus propriam actionem amittat: quo quid poteſt eſſe deterius, cum mors his inhæreat? Quamobrem prænunciandum id eſt, conſideranti diligenter ſimul omnia quę ad ægrum pertinent. Si vero ægritudinis motiones fuerint tardiores, modeſtiores quodammodo ferentur paroxyſmi, confidendum eſſe nunciaveris, ac ſi tractu temporis ægritudinem ſolutum iri cenſeas, modo virtus ſit firma. Namque etſi lateat naturam in initiis colluctatam eſſe, appareatque non hactenus materiam vincere, etiam cruditates non contemnendæ ſpectantur. Sed jam incepto tempore videtur concoquere, atque paſſim materię præſtare, etiam æger facilius paroxyſmos tolerat, atque concoctionis ſigna cernuntur.
Sed

Sed tractatio de prævidentia ex Urinis, ut arbitror, adepto hac in parte fine, in eadem etiam omnem disputationem de Urinis concludit. Non enim amplius sermonem extendere, neque circa eadem eodem modo convolvi, atque versari operæpretium esse probatur.

CAP. XV.

Brevis repetitio capitum totius disputationis.

Cum hactenus tractatum de differentiis Urinarum, atque de judiciis exegerimus, ac preter hosce alios de causis Urinarum, velut nunc demum eos qui de prævidentiis, visum nobis est nihil relictum esse, quod referre oporteat. Nam in unaquaque disputationis parte tractata sunt, quæcunque spectant ad colores & consistentias & quantitates chymatis, & contenta, & quæ in contentis esse dicuntur & apparent, qua mutantur secundum colorem, & substantiam, & quantitatem, & lævitatem & asperitatem, & positionem in spacio ipso chymatis & quæcunque super bullis dicta sunt, & odore & colliquamine innatante. Quinetiam subjunctę sunt disputationibus prędictis, quæcunque membrorum sympathiæ * & primarii affectus sunt: & intemperaturę, & actiones, & cruditates, & genera, & species febrium, & longitudines, & brevitates ægritudinum, & quæ spectant ad mortem & vitam. Quorum ali evidem

* πρωτοπάθειαι.

evidenter ſunt expoſita, alia prętermiſſa: quod dum hæc ſunt comprahenſa ex illis inventa diſcuntur. Præter hæc & quæcunque licet ſcire illi, qui librum hunc exercuerit. Jam juſtum eſt, ut etiam viſum eſt, ut hac in parte omnem orationem ſuper hiſce terminemus, petentes id ab his qui ſcripta hæc lecturi ſunt, ne prompti ſint in maledicendo, noſque ab omni culpa vindicent. Quod ſi reminiſceremur eorum quæ in initio facultatis hujus dicta ſunt, ſubdendum etiam hoc ipſum ortaionis curriculo eſſe videtur.

Cap. XVI.

Quonam pacto ad ejuſmodi diſciplinæ genus promotus ſit autor.

IAm pridem Philoſophiæ parti naturali operam dederam, eamque pro viribus eram adeptus, cum etiam cupiditas quędam me ſubivit medicæ artis capeſſendæ. Aggreſſus itaque ſum contemplativam ejus partem, atque in ea omnem operam, ut par erat, contrivi. Quinetiam animadvertens hinc medicę artis partem curatoriam, quæ hominibus amica eſt, hinc partem, quę cum philoſophia conſentit, exhorruiſſem illa inſudatione, quæ curandis ægris corporibus aſſidua delegatur, niſi ſuccurriſſet magna ratione perveſtigandas eſſe ægrorum paſſiones, ita ut in illa exercitatione videbatur mihi

mihi abſtinendum eſſe à valida quadam motione in iis rebus, quarum antea nullam ulla ratione contemplatus eſſem. Itaque vehementer hiſce ſtudiis inhæſi, atque pro viribus incubui, multis rationibus adhibitis, ut ſignificationibus paſſiones compræhenderem. Putabam enim curationem in qua nulla eſſet adhibita contemplatio, tutam nullo pacto fore: eam vero in qua certa ratio dominaretur, tum tutam, tum faciliorem exiſtere. Veruntamen cum tractu temporis eo pacto procederent, etiam aliquid ſubjungere ipſi arti meditatus ſum, ut id in arte ipſa eſſet cauſa cognitionis, & ſi cernerem omnia rationum conamina medicam artem adjuvantia, plena eſſe ingenii & diſciplinę, maxime illa quæ gloriosus ſapientia & arte Galenus introduxit. Dum ſcientiam de Urinis quærerem, ut me ipſum exercerem, reperi pauca quædam de ipſis, neſcio quo pacto ſparſim ſcripta ab iis qui artis ejuſmodi fuerunt exploratores. Ipſis vero inſpectis ſingularibus Urinis tam in hominibus ſanis, quam ęgris, perpauca principia collegi: atque illa animadvertendo, & ratione indagando, brevi eo perveni, ut uniuſ cujuſque cauſas indagatas rediddiſſem, uſque adeo ut poſſem ab Urinarum ſignificatione abſolute dijudicare. At vero ubi tractu temporis animadverti illas inventiones ſanequam veras eſſe, cognovi cauſas certas illorum effectuum

adim-

adinveniſſe, & reliquorum, tanquam à quibuſdam optime habitis principiis, profectus ſum ad judicia & prævidentias ferendas. In quo non parum contulit ſociata diſciplina de pulſibus atque reliquiæ quædam, quæ ſcriptis traditæ ſunt ab antiquis viris. Unde viſus ſum aliquid arti medicæ ſubjunxiſſe, ut dictum eſt. Namque hac ipſa parte maxime mancam eſſe medicam artem inveniens ſummo ſtudio eam perficere aggreſſus ſum, ac inceptum, concedente Deo, ad finem perduxi. Et ſi noſtra hæc diſputatio videatur aliquo modo conferre ſanis & ægris hominibus, tanquam veritatis ſequax, Deo omnium bonorum largitori gratiæ ſummæ habendæ ſunt. Nos vero nefas eſt,ut quiſquam accuſet nomine ignorantiæ. Quod ſi etiam quicquam erravimus (nam errare perquam facile contingit) ipſe idem inventor noſtrum errorem deleat, atque oſtendat, & veritatem demonſtret, quandoquidem vehementer amarem. Si dum circa res graves tractando viſus ſim aberraſſe, fortaſſe quoque gratias actas feremus, ſi (dum res maximas primus prænoverim ac tractarim) diſputatio aliquo in loco claudicans, ut videretur dare maledicis anſam me carpendi, caſtigaretur, ac reciperet rectitudinem convenientem ad cognitionem capeſſendam. Ad hæc tractatio de omnibus ſigillatim non ſolum

nobis exiſtimata eſt difficilis, verumetiam aliis quibuſvis viſa eſt non facilis. Neque eo quod unum totum quod artis eſt, collegimus, illud utile nobis eſt (pluribus enim indigemus, ut totum hoc ipſum tractemus; præſertim quæ nos auditores etiam cupimus, ut conſequamur, idque reſpuentes prorſus ipſum totum artis.) Sed quoniam quæ univerſalia ſunt, paucis verbis & rationibus continentur, atque faciliora ſunt ad capiendum, promptioraque ad pronunciandum utilia ſunt. Cumque oporteat dividendo explorare, uſque ad quædam liberè procedere poteſt oratio. Nam ubi ad maxime propria, particulariaque perventum fuerit, tum ad ulteriora prohibetur progreſſio. Particularia enim diſtributa ſunt infinitudinis natura, & ratio deficeret ſi hinc ad ulteriora procedere aggrederetur, veluti compertum eſt. Quamobrem quæcunque referri poterant per ejuſmodi univerſalia ſuper humore Urinæ, & contentis ac cæteris, nos diximus, inque cunctis (ut arbitramur) veritatem oſtendere magnopere enixi. In quo ſi quicquam dignarum rationum videatur aperte prætermiſſum, hoc ipſum potentia quadam in dictis, ut puto, continetur. Quoniam vero tractatio hæc noſtra expoſita eſt viris prudentibus, fortaſſe etiam ipſi exercendo ab hiſce ſingularia facilius

lime cognoverint, & quæcunque complicari possunt, & non possunt. Quinetiam facillime ex hisce tanquam manuducti, promptiores fieri poterunt reddendo in complicatis tam judicia, quam prævidentias. Namque nobis visum est negotium potius superfluum iterum eandem rationem repetentibus, dum complicaremus quæ complicari possent, atque super hisce rationes redderemus. Illud autem intelligendum est, ejusmodi nostram præsentem disputationem veluti primitias quasdam esse in arte. Exercentibus vero ipsam licebit ab ejus auxilio plurimum adjuvari. Sed conspectanti artis medicæ partem hominibus amicam, atque desideranti introducere ea quæ videntur hominibus cessatura, licebit frui bonis ex arte, atque introducere si quid aliud videatur deficere, Maxime autem conferentia sunt, quæ ad prævidentiam faciunt, & curam accidentium corpori humano ægro. Illorum autem qui verum omnium scientiarum sub ipsis parare nituntur, molesteque ferunt sicubi quicquam quisquam vitæ humanæ utilitatis attulerit, altissimos linguæ stupores fugiendos esse. In quo potius ad inveniendum esset medicamen affectum qualitate contraria ejusmodi morbis, ut recte caveremus ne linguæ aliorum in periculo essent

ſubeundi ægritudines tam pravas. Veruntamen fortaſſe præſentaneum atque pertinaciſſimum medicamen videri poterit adverſus hunc morbum hoc ipſum, in Deo ingenita confidentia, erga homines, cum quibus conſuetudinem habemus, conſtantiæ mediocritas, atque verborum, rationumque noſtrarum exacta quædam conſideratio.

Finis libri ſecundi

DE PRÆVIDENTIIS

EX URINIS.

qui ordine ſeptimus eſt, atque ultimus totius hujus de Urinis operis.

